

Stockholm kan bättre

En stad för alla

Socialdemokraternas förslag
till budget för Stockholms stad
2022

Budget 2022 för Stockholms stad och inriktning för 2023-2024 samt ägardirektiv 2022-2024 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Stockholm kan bättre – ett Stockholm för alla

Stockholm ska vara en stad för alla. I vår stad ska man kunna utbilda sig, hitta ett jobb, en bostad och leva livet på det sätt som man själv önskar. Vår stad är en öppen och jämlik stad som ger alla goda förutsättningar oavsett kön och bakgrund. Ett Stockholm för alla är en stad utan segregation och med minskande ekonomiska, sociala och kulturella klyftor. En stad där fler kan känna sig trygga i sin vardag. Vårt Stockholm leder arbetet för minskad klimatpåverkan.

Under de senaste åren har tyvärr utvecklingen gått åt motsatt håll.

- Billiga hyreslägenheter säljs ut samtidigt som bostadsbyggandet sjunker.
- Arbetslösheten har ökat kraftigt i alla grupper – och allra mest bland ungdomar.
- Skolan har genom stora sparkrav fått allt sämre förutsättningar att möta varje elevs behov.
- Det grova våldet har ökat samtidigt som stadens förebyggande arbete inte varit tillräckligt för att stoppa rekryteringen till gängen.
- Pandemin har synliggjort bristande beredskap och ett Stockholm som inte varit starkt nog för att möta utmaningarna.
- Strukturella åtgärder för att minska klimatutsläpp har allt som oftast ersatts av symbolåtgärder med begränsad verkan.
- Klyftorna har ökat mellan olika delar av Stockholm och mellan stockholmare.

Vår övertygelse är att Stockholm kan så mycket bättre.

En nystart för Stockholm

Den globala pandemin och spridningen av covid-19 har i grunden förändrat vårt samhälle. Under de kommande åren kommer mycket energi och resurser behöva läggas på att möta de branscher som drabbats hårt. Fokus ska ligga på en fungerande arbetsmarknad och förutsättningarna för välfärden. Avsaknaden av insatser under år 2021 för att nystarta Stockholm har allvarligt skadat vår stad.

Under bekämpandet av pandemin har värdet av såväl ett starkt samhälle som ett starkt gemensamt ansvarstagande framgått mer än någonsin. Det har blivit alltmer uppenbart att vi behöver en gemenskap som tar ansvar för att alla människor kan känna trygghet. Dessvärre har stadens sätt att möta pandemin visat på stora brister i det offentliga förhållande. 2000-talets överdrivna tilltro till marknadsstyrning, privatisering och skattesänkningar har gravt försämrat Stockholms beredskap.

Ska Stockholm fortsätta vara en stad i framkant som förmår att möta medborgarnas behov måste staden självkritiskt kunna värdera vad som har fungerat och vad som inte har fungerat i hanteringen av krisen. Stadens arbete under pandemin borde ha granskats av en oberoende kommission. En extern kommission borde också haft i uppdrag att föreslå nödvändiga åtgärder för att förbättra stadens beredskap. Detta får dock inte hindra att nödvändiga beslut likväl fattas. Den statliga Coronakommissionen har föreslagit ett antal förbättringsåtgärder som bör implementeras i Stockholm. Stockholms stad måste fatta beslut som förbättrar stadens beredskap, bidrar till minskad arbetslöshet och segregation samt stärker centrala välfärdsområden såsom äldreomsorgen och skolan. Sådana insatser föreslås i detta budgetförslag.

Stockholm är trots pandemin och dess effekter i grunden en framgångsrik stad i ett av världens rikaste länder. Här finns fortfarande en välfärd som ger medborgare trygghet och utveckling, en världsledande innovationskraft och ett starkt näringsliv med både etablerade globala företag och nyskapande snabbväxande bolag. Här finns förutsättningar för ett starkt civilsamhälle och ett rikt kulturliv. Den svenska modellen har på många sätt visat omvärlden att det är möjligt att utveckla en stad genom att välfärden omfattar fler, där belastningen på miljön begränsas och med respekt för människors rätt att forma sina liv. Det är i den progressiva politiska traditionen som Stockholm historiskt firat triumfer.

Men de ekonomiska klyftorna som finns i vårt land begränsar människors livsval och gör grundläggande rättigheter som en egen bostad, ett eget jobb eller en ekonomisk trygghet till något avlägset för allt fler. Den därpå följande grogrunden för brottslighet, missbruk och våld gör vardagen otrygg för många stockholmare.

De utmaningar som finns i vår omvärld finns också i Stockholm. Klimatförändringarna påverkar hela mänsklighetens framtid och effekterna märks redan i vår stad. Stockholmare har fått erfara översvämningar och värmeböljor i klimatförändringarnas spår. Fattigdom och konflikter i världen leder till en ökande migration, ökande polarisering och radikalisering. Det utmanar den liberala demokratiska tanken, leder till fler auktoritära styren och påverkar åsikter och strömningar också i Stockholm.

Vi har ett politiskt och moraliskt ansvar att bidra till hållbara lösningar på globala utmaningar. Staden ska därför även framgent jobba utifrån målsättningen om ett Stockholm för alla – med inriktningsmål för

- ett Stockholm som håller samman
- ett klimatsmart Stockholm
- ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- ett demokratiskt hållbart Stockholm.

För att åstadkomma detta är bärande delar i denna budget att:

1. Välfärden ska stärkas. Äldreomsorgen, skolan och förskolan ska få reellt ökade budgetar. Där det borgerliga styret lägger förslag som tvingar fram besparingar på flera områden för att kunna ha en lägre skatt prioriterar vi ökad trygghet för våra äldre, mindre barngrupper och mer tid med läraren i skolan. Bemanningen i äldreomsorgen ska öka, lärandet i skola och förskola stärkas och klyftorna mellan olika skolor minskas.
2. Arbetslösheten ska sjunka. Redan innan pandemin hade arbetslösheten börjat öka i Stockholms stad. Minskade ambitioner för arbetsmarknadspolitiken bidrog till det. Med pandemins påverkan på ekonomin har effekterna blivit än större. Ungdomsarbetslösheten i Stockholm har ökat med mer än 30 procent och i många stadsdelar mer än så. Långtidsarbetslösheten har tillåtits bita sig fast. Samtidigt har ambitionerna för politiken och de konkreta insatserna inte ökat alls under år 2021. Vi är övertygade om att Stockholm kan bättre och investerar i att fler ska finna en väg tillbaka till arbetsmarknaden.
3. Tryggheten ska öka. Såväl brotten som brottens orsaker ska bekämpas. Stadens uppgift är att stoppa rekryteringen till kriminella gäng. Den ökande grova och organiserade brottsligheten är ett bevis på att staden misslyckats. Därför gör vi den största satsningen på trygghet i staden i modern tid. Vi investerar i ordningsvakter, trygghetsinvesteringar och socialt förebyggande arbete. Och vi låter professionen bestämma vilka åtgärder som har störst effekt. Där den borgerliga politiken minskat resurserna till skola samt stadens verksamhet för barn

och unga ger vi utrymme för exempelvis fler lärare, fler mötesplatser och utökad uppsökande arbete. Där den borgerliga politiken från stadshuset centralstyrt vilken åtgärd som ska öka tryggheten låter vi nu de som kan frågan i stadens verksamheter fatta besluten. Och vi ger stadsdelsnämnderna tydligare uppdrag och bättre förutsättningar att jobba förebyggande.

4. Klimatpåverkan ska minska. Staden ska ha system som gör att vi alltid styr mot minsta möjliga klimatpåverkan. Istället för symbolåtgärder eller att förvänta oss att andra ska lösa problemen tar vi vårt ansvar. Vi inför system som gör det lönsamt att investera i det klimatsmarta alternativet, ökar stadens egna klimatinvesteringar och ställer höga klimatkrav. Vi främjar koldioxidinlagring, klimatsmart fjärrvärme, ökad energieffektivisering och satsar på en klimatneutral byggsektor.
5. Bostadsbyggandet ska återupptas och bostäder ska inte säljas ut. Fler bostäder som folk har råd att bo i ska byggas. Den minskning av allmännyttan som föreslås genom kraftigt sänkt nyproduktion och fortsatta utförsäljningar leder åt ett mer uppdelat Stockholm där staden inte längre är till för dem utan stora förmögenheter. Efter det haveri som de senaste åren uppstått till följd av det borgerliga styret inom bostadsbyggandet i Stockholm föreslår vi både åtgärder för ökat bostadsbyggande och stopp för utförsäljningar. Höjda mål, mer planeringsresurser, pressade hyror i nyproduktion samt förslag på nya bostadsområden är några initiativ för att åstadkomma detta. Vi startar arbetet med Stockholms nya stadsdel Bromma parkstad.
6. Stockholm ska vara en levande och öppen stad. Krisen för kultur och idrott måste mötas med riktiga insatser. Sedan år 2018 har den borgerliga majoriteten sparat på bibliotek, kulturskola och det fria kulturlivet. När pandemin stoppat föreställningar och annan verksamhet har dessa sparkrav och uteblivet stöd lett till att många verksamheter fått drastiskt försämrade villkor. Vi vill tvärtom se en politik som satsar på kulturskola och bibliotek samt hjälper det fria kulturlivet. Civilsamhället och föreningslivet skapar gemenskaper och trygghet och staden ska byggas tillsammans med dem.
7. Stockholm ska vara en stad som fungerar och som håller ihop – i kris och i vardag. Pandemins mest uppenbara lärdom måste vara att stadens beredskap behöver förstärkas. Att staden inte klarade av att förse den egna personalen med tillräcklig skyddsutrustning visar att staden måste ta ett mycket större ansvar i allt från lagerhållning till krisledning och organisation av välfärden. Beredskapen handlar inte bara om pandemin. Vår förmåga att möta klimatrelaterade hot som exempelvis översvämningar och värmeböljor behöver förstärkas. Likaså vår beredskap att möta våld och attacker på det demokratiska samhället. Vi är övertygade om att ett starkt samhälle tillsammans kan möta dessa hot betydligt bättre. Men Stockholm behöver fungera bättre även när det inte är kris. Vi föreslår en rad åtgärder med denna inriktning. När vår stad fungerar bättre för alla minskar också klyftorna. Vi vill se en politik som investerar i hela staden. Därför föreslår vi ett stort program för att bygga Stockholm. Vi förskotterar intäkter från byggandet av Bromma parkstad och använder dessa för att hela Stockholm ska kunna utvecklas.

Ett Stockholm som håller samman

Globaliseringen och den starka ekonomiska tillväxt den har fört med sig har i stort gynnat Stockholmsregionen. Vi har med hög kompetens, anpassningsförmåga, investeringar och en flexibel ekonomi sett en sjunkande arbetslöshet under förra mandatperioden. Men även om det har gått bra för Stockholm har det inte alltid gått bra för alla

stockholmare. Precis som i övriga delar av världen har vi också sett hur den ekonomiska utvecklingen drivit på mot ökade klyftor, en påtaglig segregation och ett stort utanförskap i delar av vår stad. Krisen till följd av pandemin riskerar förvärpa denna utveckling. Staden har ett ansvar för att minska segregationen och öka människors möjlighet att utveckla sina egna liv och nå sin fulla potential. Det ansvaret tas bäst genom en utbildningspolitik som ser varje barns behov, en bostadspolitik som ger alla möjlighet att bo i vår stad och en arbetsmarknadspolitik som rustar de som är eller riskerar bli arbetslösa.

Lärande som sammanhållande faktor

Det livslånga lärandet börjar redan i förskolan. Genom engagerade pedagoger och i mötet med andra barn får flickor och pojkar möjlighet att växa som människor redan i tidig ålder. I förskolan grundläggs vår trygghet och nyfikenhet, här växer barnens språkkunskaper och sociala förmågor. En väl fungerande förskola utgör grunden för ett jämlikt och jämställt samhälle.

Alla barn ska ha möjlighet att gå i förskolan. Därför fortsätter vi satsningarna på förskolan samt på fler pedagoger. Vi fortsätter också planera för och investera i fler förskolelokaler, därigenom stärker vi barns rätt till lärande utifrån sina behov. Vi avvisar därmed den budget som innebär ett tydligt sparkrav på förskolan som föreslås i finansborgarrådets förslag till budget. Att för fjärde året i rad föreslå en budget som inte möter ökade kostnader innebär att barnens lärande och utveckling kommer begränsas.

Skolan utgör själva fundamentet för ett självständigt och fritt liv. Det är i skolan som vi lär oss de färdigheter som krävs för att komma in i arbetslivet. Det är också i skolan vi grundlägger våra sociala förmågor och skapar vänskapsband.

I förskolan och skolan lägger vi grunden för en jämställd utbildning genom hela utbildningssystemet. En jämställd utbildning handlar om att flickor och pojkar, kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning. På så sätt kan vi nå målen om ökad ekonomisk självständighet och jämställdhet samtidigt som individens möjligheter till egenmakt och inflytande i samhället stärks.

Förutsättningen för en bra skolgång är engagerade, kunniga och skickliga lärare som ges möjlighet att stödja varje barn i dess lärande. Därför ökade vi under förra mandatperioden skolans verksamhet med närmare 1 000 fler lärare. En god skolgång förutsätter också fungerande skollokaler. Utifrån den planering som gjordes förra mandatperioden kan Stockholm nu göra den största utbyggnaden av skolan i modern tid med ett mål om 50 000 nya skolplatser till år 2040. Vi är oroad över att Finansborgarrådets förslag till budget innebär en betydligt lägre nivå för investeringar i skolor än under föregående mandatperiod.

Att tidigt säkerställa att alla barn kan läsa, skriva och räkna är avgörande för att skapa en skola som ger förutsättningar för bra kunskapsresultat genom hela skolgången. Därför vill vi satsa på såväl förskoleklass som fritids.

Alla elever ska få möjlighet till en bra undervisning. Därför är det glädjande att klyftorna i skolresultat minskade både år 2017 och år 2018, men mer oroande att de ökat sedan dess. Att de generella förutsättningarna inte förbättrats, utöver de av regeringen beslutade höjda statsbidragen, för att säkerställa att elever som drabbats av pandemin får kompensatoriska insatser är förvånande och riskerar att bli dyrt för staden på sikt. De insatser som initierades under förra mandatperioden för att minska segregation och höja skolor i särskilt utsatta områden gav resultat. Det är glädjande att insatserna i vissa skolor i Järva nu gett motsvarande resultat och det är viktigt att skolorna ges administrativa

och ekonomiska förutsättningar att sprida goda arbetssätt. Dessa förutsättningar framgår inte i finansborgarrådets förslag till budget.

Arbetet med särskilda lönetillägg för att locka de bästa lärarna behöver fortsätta. Samtidigt är det viktigt att utveckla skolans plats mitt i byn. Vi gör en riktad satsning för att fler skolor ska vara öppna för lärande och utveckling även på kvällar och helger.

Alla Stockholms elever har rätt till en bra gymnasieskola. Under förra mandatperioden öppnades flera nya gymnasieskolor. Genom att förlägga även nya gymnasieskolor i kollektivtrafikhöga lägen får Stockholm förutsättningar för attraktiva utbildningar.

Stockholm ska bidra till att högre utbildning och forskning i staden och regionen får goda utvecklingsmöjligheter och fortsatt kan hålla en världsledande kvalitet. Samarbete med universitet och högskolor ska fördjupas.

Genom att sätta fokus på jämställdhet i det livslånga lärandet kan vi också arbeta för att bryta de könsbundna studie- och yrkesvalen. Det är i sig en principiellt viktig fråga att bryta könssegregationen på arbetsmarknaden. Det blir än mer angeläget med tanke på det kompetensbehov som finns i välfärden framöver.

Bostadsbrist skapar den segregerade staden

Inget håller tillbaka den enskilde så tydligt som den institutionella bostadsbrist som byggdes upp under moderaternas styre av Stockholm åren 2006 till 2014. Fokus på utförsäljningar och nedmonteringen av hyresrätter i stora delar av staden har allvarligt skadat tillväxten och möjligheten till etablering i vår stad. Att den politiken nu fortsätter med den nya borgerliga majoriteten är ett stort bakslag i arbetet för en öppen stad för alla.

Bostadsbristen leder till trångboddhet och att människor stängs in i ohållbara livssituationer. Pandemin har på ett tragiskt sätt visat effekterna av detta. Trots flera tidiga varningssignaler lyckades inte stadens ledning vidta åtgärder för att trångboddhet inte skulle generera ökad smittspridning. Ytterst ledde bostadsbrist och att alltför många tvingades trängas på för lite yta till fler dödsfall än vad som skulle ha varit fallet annars.

Ökande trångboddhet kommer att vara en stor utmaning under lång tid framöver. Men politiken mellan åren 2014 och 2018 visar vad som går att göra med en medveten och aktiv bostadspolitik. Satsningen på fler hyresrätter gav resultat och antalet hyresrätter ökade tydligt i Stockholm. Inte minst bidrog allmännyttan till fler hyresrätter i hela staden.

Att den borgerliga majoriteten nu minskat målen för allmännyttans byggande med 80 procent kommer skapa stor skada under lång tid framåt.

Det krävs tvärtom fortsatta satsningar på bostadsbyggande. Fler hyresrätter ska byggas och fler av dessa ska ha lägre hyror. Barnfamiljer i osäkra boendesituationer och våldsutsatta ska ha rätt till ett tryggt boende. Med den höga takten i bostadsbyggandet, inte minst av hyresrätter, som präglade bostadsbyggandet under förra mandatperioden skulle en bostadsgaranti för unga varit möjlig. Varje år med sjunkande bostadsbyggande och utförsäljningar av hyresrätter blir det allt svårare för unga att få sin första bostad. Med en annan bostadspolitik med tydliga mål och ett fokuserat arbete är det dock fortfarande möjligt att bryta den nedåtgående trenden för byggandet. Det ska vara en rättighet att kunna flytta till sitt första egna hem.

Den grönbå majoriteten har de senaste åren öppnat upp för allt fler ägarlägenheter i Stockholm. Med ägarlägenheter kommer spekulationsinslaget på bostadsmarknaden att

öka samtidigt som allt fler kommer leva med osäkra hyresförhållanden. Vi har idag en mycket väl fungerande upplåtelseform, bostadsrätten, som fyller behovet av ägd lägenhet i flerbostadshus. Staden måste därför sluta främja ägarlägenheter på bekostnad av bostadsrätter.

Med Fokus Skärholmen tog Stockholm ett första steg mot ett mer jämlikt stadsbyggande. Genom att fokusera resurser och investeringar har vi möjliggjort en stadsutveckling som tidigare inte varit möjlig. Vi tillför nya stadskvaliteter och nya bostäder. Arbetet med fokusområden innebär att Stockholm fördelar investeringsresurser mer jämlikt, vilket är en förutsättning för att bygga ihop staden. Dessa satsningar måste nu fortsätta i Stockholms övriga fokusområden.

Bromma flygplats är centralt belägen i Stockholm. Trafiken på flygplatsen har kraftigt minskat och det finns enligt Swedavia inga förutsättningar för att verksamheten där ska vara lönsam. Vidare konstaterar bolaget att den begränsade trafik som idag finns på Bromma under överskådlig framtid kan flyttas till Arlanda. Den statliga utredningen som presenterades i augusti 2021 klargör att Bromma flygplats kan avvecklas år 2025-2027. Detta möjliggör för staden att påbörja byggandet av Bromma parkstad med minst 30 000 lägenheter. I influensområdet för flyget bedöms därtill fler bostäder komma byggas. Detta är positivt för Stockholm.

Det innebär en möjlighet att bygga bort bostadsbristen, det innebär att stadens subvention av flyget ersätts med kommunala exploateringsintäkter som kan användas till att utveckla vår stad. Det innebär också minskad klimatpåverkan och att grönområden i andra delar av staden kan värnas mot en förtätning som annars skulle varit nödvändig för att nå bostadsmålen. Obegripligt nog vägrar den politiska majoriteten i Stockholms stad initiera arbetet. Passiviteten från det moderatledda styret leder istället till att flygande för ett fåtal prioriteras framför klimatomställning, bostadsbyggande och stadens utveckling. Vi föreslår tvärtom att staden skyndsamt ska påbörja planeringen med målet att en betydande del av bostadsområdet ska byggas under andra halvan av 2020-talet.

Ett Stockholm som jobbar

Förutsättningen för att fler ska få ett jobb är ett levande näringsliv. I Stockholm ska alla företag ha goda möjligheter att växa. Det ska vara lätt att starta och driva företag i vår stad. Mellan åren 2014 och 2018 ökade antalet företag i staden kraftigt. Även innan pandemin hade ekonomin dessvärre stannat av. Under krisen har den inbromsningen förbytts till en kraftig nedgång och många företagare i vår stad behöver nu kämpa för sin överlevnad. Vår stad behöver nu ett styre som ser de utmaningar som företagare och löntagare står inför. Att inga nya initiativ tagits för att motverka arbetslösheten sedan pandemins utbrott gestaltar väl den passivitet som präglat den förda politiken.

Tack vare nationella insatser, som permitteringsstödet, finns många företag och jobb kvar som annars hade försvunnit. Stockholms stad har i bred politisk enighet beslutat om insatser som ansluter till dessa statliga beslut, såsom hyresreduktioner. Det har varit välkommet men i många fall väldigt begränsat. Exempelvis har stödet till kultur- och upplevelsesektorn bara bestått av omfördelning av det befintliga kommunala stödet.

Ska Stockholm återhämta sig snabbt efter krisen krävs mer av staden. Stockholms näringslivsarbete och arbetsmarknadspolitik behöver förbättras. Stockholm ska arbeta aktivt med etablering och nyföretagande i alla stadsdelar. En begränsning för många företag är idag bristen på lokaler, därför ska staden fortsätta arbeta utifrån målsättningen om att bygga 100 000 nya arbetsplatser till år 2030. Insatser från staden ska säkerställa utbildningsinsatser så att arbetslösa kan få jobb och företagare inte behöver ställas inför det faktum att man inte hittar en lämplig person att anställa.

Ungdomsarbetslösheten minskade kraftigt i Stockholm mellan åren 2014 och 2018, bland annat tack vare aktiv arbetsmarknadspolitik och den framgångsrika 90-dagarsgarantin. Dessvärre är nu hela den minskningen och mer därtill försvunnen. Ungdomsarbetslösheten har ökat kraftigt och mest i utsatta områden, trots det har Stockholms stad inte beslutat om nya insatser. Denna passivitet är skadlig för staden, Stockholms näringsliv och inte minst för de berörda ungdomarna. Stockholm kan bättre än så här.

Vi vill fortsätta satsa på Stockholmsjobb och fler komvuxplatser. Det är insatser som tidigare visat positiva resultat. Försörjningsstödsnivåerna var år 2018 de lägsta på mer än 50 år samtidigt som sysselsättningsgraden bland stockholmarna var rekordhög. Därför föreslår vi nu att staden återvänder till en ambitiös utbildnings-, arbetsmarknads och näringspolitik.

En fungerande omsorg och välfärd ger trygghet

När människor är som svagast ska samhället vara som starkast. Ingen som bor i Stockholm ska lämnas efter. I svåra stunder ska samhället finnas där. Efter fyra års socialdemokratiskt lett styre minskade hemlösheten samtidigt som stödet stärktes till exempelvis barn i utsatta miljöer. Parallellt intensifierade vi stadens arbete med att förbättra arbetsvillkoren för stadens socialsekreterare. Detta arbete behöver fortsätta, socialtjänstens preventiva insatser ska prioriteras och kopplingen till skolan stärkas än mer.

Alla har rätt till en trygg ålderdom. Pandemin, och den oberoende statliga Coronakommissionen, har med all önskvärd tydlighet visat att Stockholms äldreomsorg behöver få bättre förutsättningar för att kunna leva upp till detta. Coronakommissionen har i sitt betänkande om äldreomsorgen konstaterat att överdödligheten inom Stockholms äldreomsorg var betydligt högre än vad den var i andra regioner, också i regioner med motsvarande grad av samhällssmitta. Kommissionen pekar ut ett antal faktorer som avgörande och som är relevanta för Stockholms äldreomsorg. Bland dessa märks den höga graden av tillfälliga anställningar, den till följd av en långtgående privatisering fragmentiserade organisationen och den bristande medicinska kompetensen.

Grundläggande är att skapa arbetsvillkor för äldreomsorgens personal som skapar trygghet och kontinuitet samt säkerställer att personal får del av kompetensutveckling. Det borgerliga styrets beslut att först avskaffa kraven på att minska andelen otrygga anställningar, för att sedan ta ett steg tillbaka, leder inte bara till ökad otrygghet för de anställda utan också till sämre kvalitet och mindre trygghet för de äldre. Det leder också till otydlighet gentemot utförare. Vi är förvånade, givet det senaste årets utveckling, över att en sådan satsning uteblir i finansborgarrådets budgetförslag. Staden behöver nu göra en historisk satsning på äldreomsorgen. Parallellt med äldreomsorgslyftet behöver staden fortsätta att utveckla äldres rätt till en fungerande omsorg utifrån deras behov – som inte regleras i minutscheman. Biståndshandläggningen och beslutsfattandet inom hemtjänsten ska därför fortsatt förenklas. Det är inte stadens ekonomi utan äldres behov av hemtjänst som ska avgöra.

Det ska finnas ett rikt utbud av anpassade bostäder för äldre, både hyresrätter och bostadsrätter. Staden behöver jobba för en seniorbostadsgaranti. När man behöver bo med tillgång till mer stöd ska det vara enkelt att få plats på vård- och omsorgsboende. Därför vill vi utöka förutsättningarna för Micasa att bygga nya äldreboenden. Som en konsekvens motsätter vi oss i normalfallet de beslut om avveckling av äldreboenden som istället skulle kunnat fungera som exempelvis viktiga korttidsboenden.

Ingen äldre ska falla emellan stolarna vid utskrivning från vård och omsorg. Tryggt mottagande i hemmet ska finnas för alla invånare i staden som behöver det och staden ska genom uppföljning och utvärdering säkerställa att stadsdelarna ges förutsättningar

att möta de faktiska behov som finns. Även här finns mycket att lära från hanteringen av pandemin och vi anser det självklart att en slutsats är att den medicinska kompetensen i äldreomsorgen behöver stärkas. Ett första alldeles självklart beslut borde vara att kommunalisera hemsjukvården. Detta har gjorts i hela landet med undantag av i Stockholmsregionen där ett fåtal moderatledda kommuner stoppade genomförandet för att en skatteväxling skulle leda till att dessa kommuner inte längre skulle kunna ha så låg kommunalskatt. Detta måste i anständighetens namn ändras.

I Stockholm ska det finnas en valmöjlighet mellan olika utförare. Staden ska garantera och säkerställa att såväl kommunala som privata utförare lever upp till stadens kvalitetskrav och att skattemedel avsedda för välfärd används till detta. I de fall en utförare inte uppfyller kvalitetskrav eller bryter mot viktiga villkor i stadens regelverk ska sanktioner utgå och verksamheten återtas i egen regi om överträdelsen är av substantiell natur. Detta kan verka självklart men det senaste året har tydligt visat att stadens högermajoritet prioriterar privatiseringar framför kvalitet och rådighet och att inte ens de mest flagranta överträdelser medför några sanktioner eller återtagande. Därför föreslår vi nu en ny politik i denna del.

Ett klimatpositivt Stockholm

Den klimatomställning som krävs globalt måste genomföras också genom lokala initiativ. Det kräver samarbete mellan medborgare, civilsamhälle, samhällsaktörer och företag. Ska en politik för ett hållbart klimat vara framgångsrik måste den bäras av alla, det går inte att vänta in att någon annan ska göra jobbet. Att såväl individer som företag måste involveras i arbetet är inte skäl för staden att vara passiv.

Konsekvenserna av klimatförändringarna kan aldrig bara vara ett individuellt ansvar, utan måste mötas med en radikal politik för att minska vår miljöbelastning och vårt uttag av jordens resurser. Stockholm är idag en av få städer vars utsläppsminskningar och ambitioner ligger i linje med FN:s 1,5-gradersmål. Vi ska fortsätta vara världsledande, inspirera till klimatomställning och sprida goda exempel som en stad som ligger i framkant. Stockholm måste också förbereda sig för konsekvenserna av den klimatförändring som redan är ett faktum. Staden måste säkras för att klara de utmaningar som ett förändrat klimat för med sig, så som skyfall, översvämningar och värmeböljor.

Stockholm ska vara en klimatpositiv stad senast år 2035. För att uppnå detta krävs stora satsningar på energieffektivisering, förändrade resmönster och ny infrastruktur. Stockholm ska driva på för lag- och regelförändringar i Sverige och i EU. Koldioxidlagring från biokraftvärmeverket Värtan ska skalas upp senast år 2025. Idag utgör anläggnings- och byggsektorn en av de sektorer som släpper ut mest klimatgaser, därför ska Stockholm driva på för en klimatneutral byggsektor till år 2040.

Stadens styrsystem måste utvecklas och ställas om för att i alla lägen bidra till minskad klimatpåverkan. Investeringar i klimatnytta ska vara mer lönsam än en motsvarande investering utan klimatnytta. Finansieringen av klimatinvesteringar ska stärkas genom att staden ger ut gröna obligationer. En modell för intern klimatkompensation ska utvecklas för att ge förutsättning för att staden kan medverka till utbyggnad av kolsänkor.

För att säkerställa att staden kan genomföra nödvändiga insatser för att ställa om samhället till minskad klimatpåverkan ska staden bibehålla och utveckla de verktyg som staden har rådighet över. Det är en självklarhet att staden ska fortsätta att äga den viktiga aktören för stadens energiförsörjning, nämligen Stockholm Exergi. Det handlar både om att säkra den beredskap som det innebär att ha rådighet över energiförsörjning och om att säkra goda villkor för konsumenterna. Viktigast av allt i detta sammanhang är

dock att säkerställa att staden kan driva och stärka arbetet för minskad klimatpåverkan från energiförsörjningen.

Ska Stockholm bli en hållbar stad krävs att vi transporterar oss på nya sätt. Stockholms stad ska inte subventionera flyget. Det ekonomiska stödet till Bromma flygplats ska därför avvecklas och staden ska driva på för att flygplatsen avvecklas senast år 2025-2027 till förmån för utvecklandet av en ny stadsdel. Privatbilismen ska minska och fler ska kunna välja kollektivtrafik, cykel och gång. Det kräver förändringar av stadsrummet med fler cykelbanor samt bättre och säkrare gångmiljöer. Att kunna ta sig fram till fots i hela vår stad ska vara en självklar möjlighet även vintertid. De stora investeringar i utbyggnad av tunnelbanan som Stockholm bidragit med ska fortsätta och projektstarterna ska tidigareläggas genom att staden förskotterar medel. Framkomligheten för bus-sar måste öka. En stad byggd för oskyddade trafikanter är en vänligare och trevligare stad. Satsningarna på att förbättra det offentliga rummet ska fortsätta och ytterstaden ska prioriteras särskilt.

Stadens gröna rum ska bidra till både ekologisk och social hållbarhet. Mellan åren 2014 och 2018 gjordes rekordsatsningar på nya parker. Nya riktlinjer för planering, underhåll och anläggning av parker och grönområden har tagits fram. Arbetet med detta kommer att utvecklas. När staden växer krävs fler investeringar i den ekologiska infrastrukturen.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

I vår stad, och runt om i världen, ökar den politiska polariseringen och i dess spår följer en ökad otrygghet som skrämmar och begränsar människors frihet. Den liberala demokratin ifrågasätts och de värden som byggt vårt samhälle utmanas alltmer öppet.

De radikala politiska rörelserna uppträder ibland i städad skepnad där det underliggande våldet bara uttalas subtilt, eller som hotfulla debattörer i sociala medier och i värsta fall som våldsverkande extremister. Stockholm har högst påtagligt tagit del av denna radikaliserings av det politiska landskapet. Allt för många stockholmare möter hot och hatbrott i sin vardag. Attacken på Drottninggatan den 7 april 2017 var en tydlig påminnelse om vår sårbarhet, men också om den stora uppslutning som finns bakom samhällets kärnvärden. Stora påfrestningar har också skett senare, exempelvis vid nazistiska demonstrationer.

Vårt svar måste vara att stå fast vid den öppna staden. Mänskliga rättigheter ska få en mer framskjuten roll i stadens strategiska arbete och arbetas in i varje verksamhetsområde. Stadens trygghetsarbete ska intensifieras. De demokratiska målen ska ligga till grund för stadens bidragsgivning till civilsamhället. Arbetet mot att förebygga radikaliserings och våldsbejakande extremism fortsätter med utgångspunkt i den grundläggande inriktning som sju partier kom överens om under förra mandatperioden.

I Stockholm ska alla stadsdelar vara trygga. Den gängkriminalitet som plågat vissa av Stockholms stadsdelar måste brytas. Att rekryteringen till gängen tillåtits fortsätta är ett misslyckande för inte minst Stockholms stad som får sägas ha huvudansvaret för att bryta denna utveckling i Stockholm. Historiskt dåliga förutsättningar för socialtjänsten under tidigare mandatperioder, och till skolan under innevarande, bidrar till detta. Det arbete som påbörjades under förra mandatperioden med breda satsningar på både den fysiska tryggheten genom trygghetsfondens pengar och det förebyggande arbetet i skola och sociala verksamheter behöver i vissa fall fortsätta och i andra fall återupptas.

Vi föreslår att sociala investeringsfonden och trygghetsfonden förlängs under hela budgetperioden. Stora satsningar har tidigare gjorts på de sociala insatsgrupperna och det är väsentligt att det arbetet fortsätter. Avhopparverksamheten ska stärkas och en första kontakt ska ske inom 24 timmar. Stadsdelsnämnderna ska få tillräckliga ekonomiska

förutsättningar att jobba förebyggande både inom individ- och familjeomsorgen samt när det gäller att erbjuda mötesplatser för barn och unga. Samverkan med polisen ska förbättras ytterligare och samverkansavtal ska ingås även med Kriminalvården. Samlokaliseringar tillsammans med andra myndigheter och aktörer ska genomföras. Därtill ska den kraft som finns i Stockholms stadsutveckling användas för att stärka det offentliga rummet och bygga en tryggare stad.

Alla stockholmare ska kunna leva ett liv i trygghet och fritt från diskriminering. Stockholm ska ha höga ambitioner för jämställdhet, jämlikhet och mänskliga rättigheter. Staden ska arbeta aktivt för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. De nationella minoriteternas rättigheter ska säkras, samtidigt som kunskapen om de nationella minoriteterna ska öka. Arbetet med romsk inkludering ska tas tillvara och utvecklas ytterligare. Stockholm ska vara en aktiv förvaltningskommun av de tre nationella minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska.

Arbetet för jämställdhet mellan män och kvinnor ska genomsyra alla politikområden. Så länge det är ett stort samhällsproblem att våldsutsatta inte kan finna skydd i ett nytt boende så borde det vara självklart att inte sälja ut de hyresrätter som kan ge just det skyddet. Vi behöver fortsätta arbeta för att förbättra jämställdheten. Det offentliga rummet ska värnas från hat och hot. Vi vill se kraftfulla insatser mot mäns våld mot kvinnor. Det finns ett tydligt samband mellan anställningsvillkor och sexuella trakasserier. Osäkra och korta anställningar innebär mindre frihet och sämre möjligheter till utveckling. Därför behöver arbetsmarknaden bli mer jämställd och trygg.

Barns rättigheter ska värnas. Barnkonventionens införlivande i svensk lag innebär att viktigare beslut ska prövas utifrån barnets bästa. Det är förvånande att finansborgarrådets förslag till budget inte uppfyller detta lagstadgade krav. Varje budget bör innehålla en sådan. Denna budget prövas utifrån barnets bästa i bilaga 17.

Runtom i världen finns det oroväckande tendenser som pekar mot en utveckling med ökade trakasserier, hot och våld mot hbtqi-personer. Sverige är inte förskonat. I en kartläggning som BRÅ presenterade i slutet av år 2019 visade att hatbrott med sexuell läggning som motiv hade ökat med hela 37 procent jämfört med föregående år. Den här utvecklingen måste motarbetas. Stockholm är i grunden en öppen och tolerant stad och ska så förbli. Stockholm bör sätta sin officiella stämpel på att vi är en stad som står upp för mänskliga rättigheter bland annat genom en årlig internationell konferens på temat tolerans och öppenhet.

Arbetet med medborgardialoger och medborgarbudget ska fortsätta. Invånarnas egna upplevelser och behov ska involveras i beslutsprocesser. Ett ökat inflytande över hur resurser fördelas ökar invånarnas delaktighet och stärker tilltron till den demokratiska processen. Stockholms stad ska initialt utse fem stadsdelar som ska införa medborgarbudget. Kunskapsutbyte ska ske över staden med målsättningen att alla stadsdelsnämnder ska använda sig av medborgarbudget.

Stockholms kulturliv har påverkats svårt av coronapandemin. Kraftfulla insatser krävs för att det i grunden starka kulturlivet ska kunna fortsätta utvecklas. De förslag till begränsningar och likriktningar av kulturell verksamhet som emellanåt framförs i samhällsdebatten ska kraftfullt avvisas. Kulturen ska bidra till att göra Stockholm till en attraktiv stad för sina invånare och besökare. Vi har ledande museer och scener och ett kulturliv som bland annat bidragit till det svenska musikundret. Stockholms framgångsrika kreativa näringar är en följd av ett aktivt kulturliv.

Människors behov av att ta del av och utöva kultur grundläggs i unga år. Men deltagandet är ojämnt fördelat, därför sänktes avgifter i kulturskolan och tillgängligheten ökades under förra mandatperioden. Vi har utvecklat det framgångsrika arbetet med El Sistema och satsat på barnkultur. Tyvärr har utvecklingen nu vänts genom den borgerliga majoritetens kraftiga sparbeting på kulturen sedan valet år 2018. Höjda avgifter i kulturskolan bygger nu nya barriärer för barn och ungas utövande av kultur samtidigt som det fria kulturlivet och biblioteken, när de behövs som mest, fått allt sämre förutsättningar. Nedrustningen av kulturpolitiken gör nu att det finns än större behov av insatser för att garantera alla barn och ungdomars tillgång till kultur. Grundprincipen ska vara att barn eller ungdomar som vill gå en utbildning inom kulturskolan ska garanteras en plats.

Kulturens roll i stadsplaneringen ska stärkas. När nya stadsdelar utvecklas tar konsten plats i det offentliga rummet, men det är också viktigt att nya lokaler för kulturutövande och kulturkonsumtion skapas.

Möjligheten till idrottsutövande skapar möjlighet för stockholmarna att leva goda liv. Genom idrotten får barn och ungdomar en meningsfull fritid och ett socialt sammanhang. Genom idrottsmiljarden har stora investeringar i nya idrottslokaler skett. En ny idrottsmiljard budgeteras i vårt budgetförslag under kommande mandatperiod för att fler ska få möjlighet att utöva idrott.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stockholms ekonomi har historiskt sett varit en av landets absolut starkaste. Trots fyra år av stora utmaningar i form av ett omfattande mottagande av nyanlända och en kraftig tillväxt av antalet skolelever kunde viktiga satsningar göras mellan åren 2014 och 2018.

I vår snabbväxande stad behövs investeringar i nya skolor, äldreboenden, bostäder och infrastruktur. Mellan åren 2014 och 2018 ökade byggandet av bostäder, skolor och infrastruktur kraftigt. Det höga bostadsbyggandet, med en aktiv markpolitik och en ansvarsfull ekonomisk politik, har inneburit att Stockholm kunnat göra stora investeringar samtidigt som skulderna har hållits tillbaka.

Under inledningen på nuvarande mandatperiod försvagades dock ekonomin substantiellt. Ett minskat bostadsbyggande kombinerat med en skattesänkning bidrog till svagare ekonomi. Till följd av massiva statliga stöd under pandemin blev resultatet starkt under år 2020 och prognoserna tyder på samma utveckling under år 2021. Till detta läggs att staden under båda dessa år konsekvent vägrat att använda de resurser för välfärden som regering och riksdag beslutat om för att just stärka välfärden. De resurser som skulle ha behövts i exempelvis äldreomsorgen för att bättre kunna möta pandemin har hela tiden hållits tillbaka medan den politiska ledningen sagt att kostnader till följd av pandemin ska ersättas i efterhand. Nu ser vi resultatet. Medan staden ansökte om särskilda anslag för ökade kostnader till följd av pandemin så uppvisar stadsdelarna inga ökade kostnader alls för äldreomsorgen. I stadens egen utvärdering av äldreomsorgen under pandemin framgår det explicit att stadsdelsnämnderna inte bemannade tillräckligt eftersom de inte vågade lita på budskapet från stadens politiska ledning.

Det grundläggande problemet – den svaga underliggande ekonomin – finns dock kvar och kommer att bli synlig när statens tillfälliga stöd för pandemin upphört. Den skattesänkning som den borgerliga majoriteten drev igenom i ingången till en konjunkturavmattning och med vetskapen om en kommande demografisk utmaning framstår som allt mindre genomtänkt. Att staden nu långsiktigt i minskad utsträckning kan betala sina investeringar med egna driftsöverskott gör att lånebehovet kommer att öka trots att de borgerliga partierna försöker begränsa nödvändiga investeringar.

Majoriteten har sedan den tillträdde inte nått sina bostadsmål en enda gång. Prognosen för år 2021 går i samma riktning. Extra allvarligt är det för målet om nya bostäder inom detaljplan där måluppfyllelsen bara varit drygt hälften de senaste åren. Detta bidrar till en allt svagare ekonomi eftersom exploateringsintäkterna på sikt kommer att sjunka drastiskt. Det är illa att bostadsbyggandet sjunker när bostadsbristen är hög. Det är illa för de berörda, för stadens ekonomi och för jobben på Stockholms arbetsmarknad. Allra mest illa är att detta till stor del beror på politisk oförmåga och ovilja att bygga. Flera av de stoppade byggprojekten har hindrats enkom av denna anledning. Att den borgerliga majoriteten efter att ha misslyckats tre år i rad nu utlovar fortsatt höga målsättningar för byggandet år 2022 samtidigt som exploateringsnämndens budget i praktiken är oförändrad och den politiska oförmågan kvarstår, gör att byggandet kommer fortsätta vara lågt och med det att stadens behov av upplåning kommer att fortsätta stiga.

Sedan valet år 2018 har den genomsnittliga månatliga ökningen av stadens skuldsättning, jämfört med perioden 2014 till 2018 ökat med 40 procent. En genomsnittlig månad under denna mandatperiod har stadens borgerliga ledning lånat 624 miljoner kronor. För att nu panikartat möta denna ökade skuldsättning genomför den politiska majoriteten redan idag – och föreslår i betydligt större utsträckning framöver – stora utförsäljningar. Ofta sker utförsäljningarna till kraftigt reducerade priser. Ombildningen av hyresrätter till bostadsrätter innebär att stadens tillgångar säljs till ett underpris motsvarande tre miljarder kronor enligt beräkningar för år 2021. Utförsäljningen av Vällingby centrum har inte kunnat genomföras på grund av att ingen köpare visat sig villig att gå vidare med köpet. Därför har nu majoriteten tvingats sänka prislappen. Rean fortsätter.

Det senaste året har den politiska majoriteten inlett en massiv privatisering av de lokaler som behövs för välfärden. Det sker på en nivå som staden inte sett i modern tid. Konsekvent fattas dessa beslut utan att långsiktiga driftsekonomiska konsekvenser redovisas. Inte heller analyseras konsekvenserna av minskad rådighet i takt med att lokaler förs utanför stadens kontroll. Trots detta är det uppenbart för de som analyserar ekonomin att dessa lösningar blivit dyrare för skattekollektivet. Ett exempel är när den borgerliga majoriteten nu försöker frisera balansräkningen genom OPS-lösningar. Detta trots att Riksgälden i ett remissvar till staden år 2019 konstaterade att *”nackdelarna med OPS är otvetydiga och väl underbyggda. Fördelarna, i form av effektivitetsvinster, är mer osäkra och bygger främst på teoretiska ansatser som inte har kunnat beläggas empiriskt. Empirin talar snarare för att OPS tenderar att vara ineffektivt för den offentliga sektorn.”*

OPS-lösningar och de förtäckta orden om samverkan med privata aktörer syftar ytterst till att dölja det svarta hål som majoriteten skapat, men det är inte en hållbar lösning på behovet av investeringar i ett växande Stockholm. Det lär vara tydligt när det är slut på tillgångar att sälja ut. Ska stadens ekonomi vara långsiktigt hållbar behövs en driftsekonomi som i grunden är tillräckligt finansierad.

Stockholm behöver återgå till en politik som ser investeringar i välfärd, klimat och bostadsbyggande som välfärdsskapande. Det behöver kombineras med en ansvarsfull politik utan ofinansierade skattesänkningar. Genom att genomföra en begränsad skattehöjning, budgetera realistiskt och öka exploateringsintäkterna genom högre bostadsbyggande skapar vi utrymme för nödvändiga investeringar i Stockholm.

Genom fortsatta investeringar i vår gemensamma stad får vi en bättre välfärd, en bättre tillväxt och fler i arbete. Grunden för den starka ekonomin är jobb. När fler får utbildning som leder till jobb och när människor som står långt från arbetsmarknaden får ett första jobb växer vårt samhälle. Redan innan pandemin ökade arbetslösheten i Stock-

holms stad. Med pandemin förstärktes den utvecklingen. Idag har ungdomsarbetslösheten i vissa stadsdelar mer än fördubblats. Denna budget innebär därför konkreta insatser för en arbetslinje där ungdomar, människor med funktionsnedsättning och nyanlända ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden istället för att drabbas av passivitet och behov av bidrag.

De kommande åren ökar både antalet äldre och antalet grundskolebarn i Stockholm. Proportionen mellan dem som är i yrkesför ålder i förhållande till dem som behöver utbildning och omsorg förändras. Det ställer vår stad inför nya utmaningar. Bara de kommande 10 åren beräknas antalet äldre över 80 år att öka med 40 procent. Det är en grupp som förtjänar en bra omsorg. Staden måste därför planera för såväl fler äldreboenden som en fungerande personalförsörjning. Den passivitet i personalfrågor som vi sett hittills under mandatperioden är inte hållbar. Att jobba i omsorgen måste bli mer attraktivt och ska det bli verklighet behöver staden öka tryggheten och förbättra arbetsförhållandena. Stadens äldreboendepplan är en bra grund för att bygga boenden utifrån behoven. Därför oroar både besluten att tömma Micasa på pengar som gjordes förra året samt de ideologiskt drivna ambitionerna att privatisera fler boenden. Det innebär mindre rådighet och sämre förmåga att möta behoven samtidigt som viktigt planeringsarbete blir förgäves. Ingenstans blir vikten av en långsiktigt hållbar finansiering av välfärden tydligare än i stadens förmåga att ge sina äldre en bra omsorg.

Stockholm är en framgångsrik stad som blir starkare av progressiv politik och en strävan mot jämställdhet och jämlikhet. Vi har nått långt och det finns skäl att vara stolt. Men så länge det finns barn i vår stad som inte klarar skolan, barnfamiljer som lever i osäkra boendelösningar, människor som drabbas av hemlöshet, arbetslöshet och utanförskap, så länge inte ungdomar kan flytta hemifrån och så länge stockholmarna lever över sina ekologiska tillgångar behövs en ny politik för ett jämlikt och hållbart Stockholm. Utgångspunkten är att Stockholm kan bättre.

Stockholm kan bättre – ett Stockholm för alla

Den budget vi presenterar utgör grunden för arbetet för en stad för alla präglad av hållbarhet och sammanhållning. I denna budget redovisar vi konkreta förslag för fler jobb, starkare ekonomi, mer verkningsfulla klimatinsatser och en välfärd för alla. Det går före skattesänkningar och ideologiskt drivna privatiseringar.

Det är en politik i övertygelsen om att vi kan bättre än nu och att vi som samhälle blir starkare tillsammans.

Förutsättningar

Samhällsekonomiska förutsättningar

Global återhämtning efter pandemin

Coronapandemin slog hårt mot världsekonomin under 2020 och global BNP minskade med 3,7 procent. Återhämtningen i den globala konjunkturen är dock på god väg och de flesta prognosinstitut tror på en relativt stark global tillväxt i år, trots osäkerhet om den framtida smittspridningen och nya varianter av viruset. Internationella valutafonden, IMF, har höjt sin tillväxtprognos för den globala ekonomin till 6 procent år 2021 och 4,9 procent nästa år. Återhämtningen går dock i olika takt i olika delar av världen, där till exempel den europeiska återhämtningen har släpat efter den i USA. Återhämtningen i Kina gynnar stora delar av Asien medan den blir svagare för ekonomierna i Latinamerika och Afrika. Stor smittspridning i länder som Indien och Brasilien samt brist på vaccin i många länder tynger också utvecklingen. Samtidigt har händelseutvecklingen i Afghanistan har medfört en växande politisk oro.

Snabb återhämtning i svensk ekonomi

Svensk ekonomi återhämtar sig snabbt efter den djupa nedgången förra året. Lättade pandemirestriktioner bidrar till att hushållen förväntas öka konsumtionen rejält det tredje kvartalet och ekonomin tar då fart. Konjunkturinstitutet beräknar i sin prognos från augusti att Sveriges BNP växer med 4,4 procent i år och med 3,6 procent år 2022. Arbetslösheten väntas bli något högre än i tidigare bedömning och landa på 8,9 procent i år för att sedan sjunka till 7,7 procent 2022. Inom bygg- och fastighetsbranschen pekar indikatorerna på en positiv utveckling vilket innebär ett ökat bostadsbyggande, särskilt när det gäller hyresrätter.

Deltavarianten av coronaviruset är dock en betydande osäkerhetsfaktor. Om smittspridningen fortsätter att öka under hösten och restriktionerna åter skärps, finns det en risk att återhämtningen stannar av. Konjunkturinstitutets bedömning vilar på antagandet att problematiken kring Cementas produktion på Gotland inte leder till någon omfattande brist på cement i Sverige. De offentliga finanserna förväntas förstärkas när ekonomin återhämtar sig. Konjunkturinstitutets bedömning är att det finns ett utrymme om cirka 40 miljarder kronor för ofinansierade åtgärder i budgeten för 2022.

Konjunkturen i Stockholm pekar uppåt

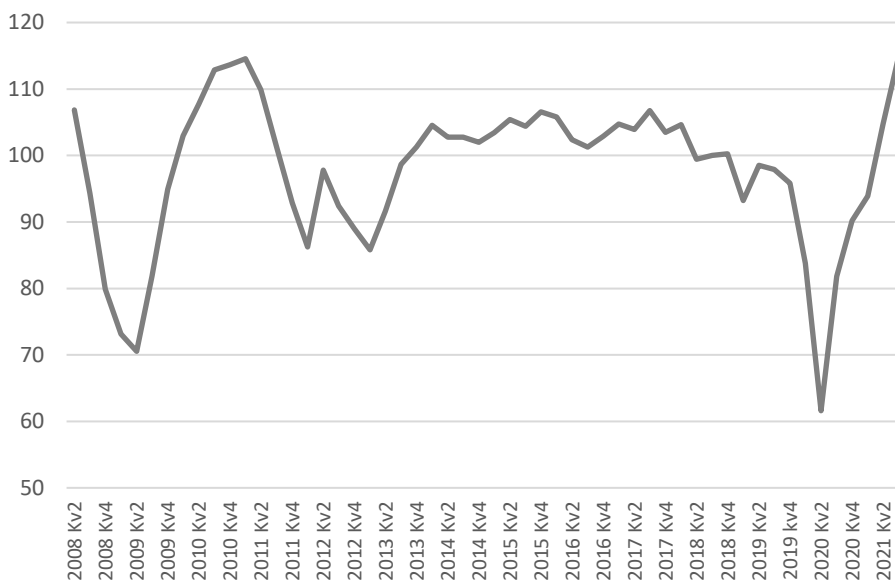
Stockholms näringsliv drabbades hårt av pandemin under 2020, men nu syns en tydlig uppgång i konjunkturen. Under det andra kvartalet 2021 steg Handelskammarens Stockholmsbarometer som mäter både hushållens och näringslivets syn på ekonomin till ett indexvärde på 115. Det är den högsta noteringen sedan mätningarna startade 2003 och ska tolkas som att återhämtningen är väldigt stark, snarare än att konjunkturen nått nya toppnivåer. Återhämtningen baseras på en fortsatt hög vaccinationsvilja, lägre smittspridningstal och att allt fler restriktioner upphävs såväl inom Sverige som i andra länder. Återhämtningen under det andra kvartalet var bred, även branscher som haft det otroligt svårt under pandemin såsom hotell- och restaurangbranschen och specialiserad butikshandel uppvisade positiva signaler.

Utmaningen som sticker ut är bristen på arbetskraft. I Stockholmsbarometern uppgav 26 procent av de tillfrågade företagen att de har brist på personal. Den delbransch som hade störst arbetskraftsbrist var databranschen, där hela 63 procent av företagen uppgav att de hade brist på arbetskraft. Trots pandemin kan det noteras att bristen på arbetskraft legat kvar på relativt höga nivåer. I takt med den ekonomiska återhämtningen så närmar sig arbetskraftsbristen återigen de nivåer som förelåg innan krisen. Samtidigt ökar lång-

tidsarbetslösheten där många av de långtidsarbetslösa har en svag ställning på arbetsmarknaden, med en kombination av låg utbildningsnivå och problem med det svenska språket. Det är framförallt utbildad arbetskraft som efterfrågas och en slutförd gymnasieutbildning är viktigare än någonsin. Trots arbetslösheten är bristen på arbetskraft fortfarande ett stort hinder för tillväxten i Stockholm.

Stockholmsbarometern, 2006 till och med andra kvartalet 2021

Anm: Barometerindikator baserad på både hushåll och företag i Stockholm.

Index, medelvärde = 100. Säsongsrensade värden.

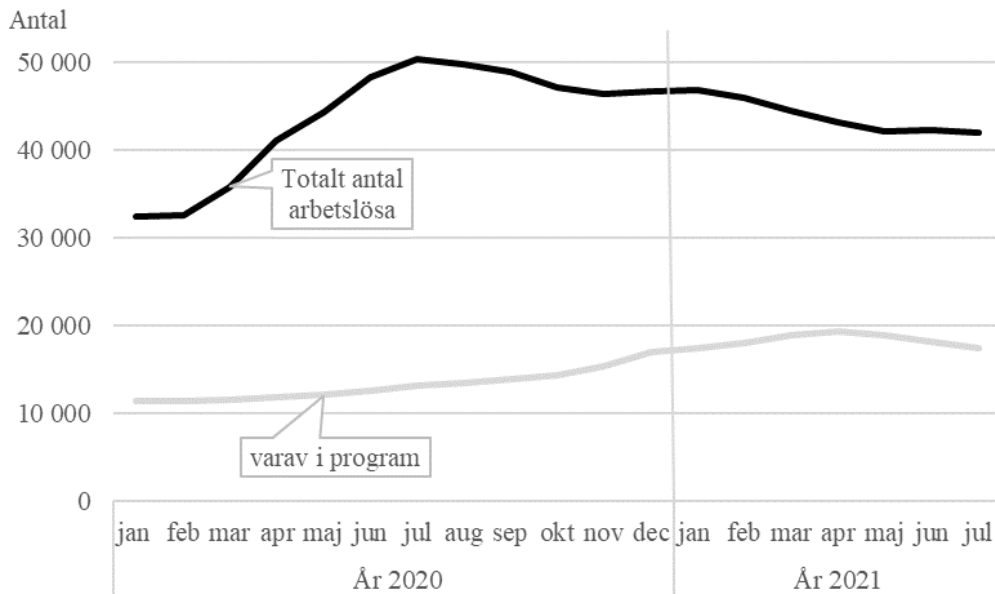
Källa: Stockholms Handelskammare i samarbete med Konjunkturinstitutet.

Arbetslösheten i Stockholms stad sjunker liksom sysselsättningen

Pandemin har starkt påverkat arbetsmarknaden i riket och i Stockholm på olika sätt. Våren 2020 ökade arbetslösheten kraftigt under några månader till följd av pandemin och dess restriktioner, vilket drabbade storstäderna och i synnerhet Stockholm hårt. Detta eftersom Stockholm har en stor privat tjänstesektor vars verksamheter begränsades starkt av restriktionerna som följde av pandemin.

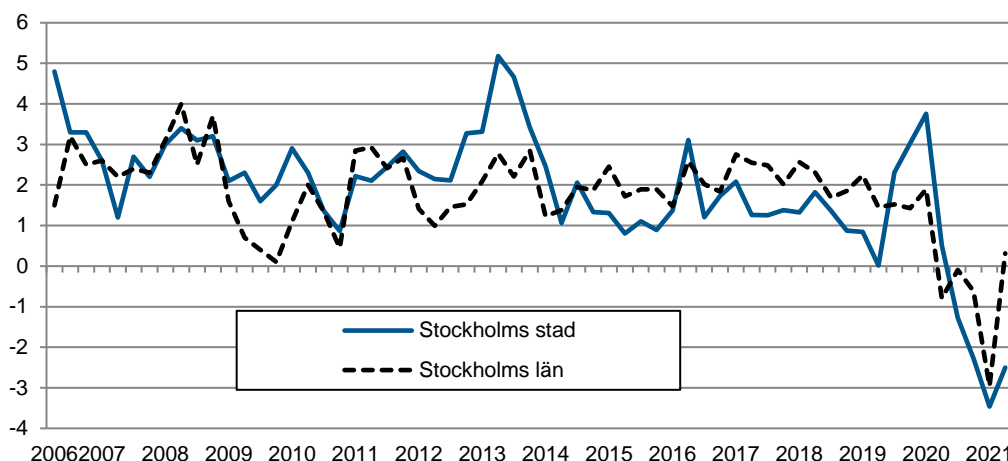
Men redan i början av hösten år 2020 började antalet arbetslösa minska igen och den minskningen har hållit i sig sedan dess. Under hösten och vintern berodde minskningen delvis på att allt fler personer deltog i olika programaktiviteter, men sedan april minskar även denna grupp något.

Antal öppet arbetslösa och sökande i program i Stockholms stad

Antalet långtidsarbetslösa har ökat kraftigt under pandemin. Av det totala antalet arbetslösa på drygt 40 000 i Stockholms stad har nästan hälften varit arbetslösa i minst 12 månader. De som kommer tillbaka i jobb är oftast de som har en utbildning och som sedan tidigare är etablerade på arbetsmarknaden, medan de som är kvar i arbetslösheten ofta har en kortare utbildning och var arbetslösa redan innan pandemin. Ungefär hälften av de långtidsarbetslösa är utrikes födda.

Arbetslösheten bland unga ökade kraftigt under pandemins första vår men har förbättrats i takt med arbetsmarknaden i övrigt. När branscher som hotell, restaurang och handel där tillfälliga anställningar är vanliga har börjat återhämta sig har också arbetsmarknaden för unga förbättrats något. Även om pandemin har drabbat storstädernas arbetsmarknad hårdast, förväntar sig Arbetsförmedlingen samtidigt att återhämtningen kommer att kunna bli som starkast i dessa regioner eftersom den privata tjänstenäringen som präglar storstäder har högst potential för att stärkas i en återgång efter pandemin. Samtidigt som arbetslösheten minskar är också sysselsättningstillväxten i Stockholms stad negativ, vilket inte hänt de senaste femton åren. Som framgår av diagrammet nedan har tillväxten varit den lägsta sedan år 2006 och i staden är den fortsatt negativ.

Sysselsättningstillväxt i procent per kvartal, i jämförelse med motsvarande period föregående år

Den minskade sysselsättningen sammanfaller med en svag befolkningstillväxt. Under åren 2009-2019 ökade stadens befolkning i genomsnitt nästan 15 000 personer per år. År 2020 var ökningen rekordlåg med ett nettotillskott på 1 478 nya invånare. Första halvåret år 2021 är nettoökningen totalt endast 268 personer, vilket är rekordlåg, trots ett stabilt födelseöverskott. Förändringen beror delvis på att invandringen sjunkit till följd av pandemin, men delvis också på att utflyttningen till andra kommuner ökat, i första hand till närliggande kommuner i övriga länet. Flyttmönstret beräknas ligga kvar på 2020 års flyttbeteende under hela 2021. Därefter väntas flyttbeteendet återgå till liknande nivå som före pandemin.

Budgetens finansiering**Skatteunderlagsutvecklingen**

Stadens finansiering bygger till övervägande del på skatteintäkter. Storleken på dessa beror i sin tur på såväl stadens som rikets skatteunderlag och på det kommunala utjämningsystemet.

Prognosen för stadens finansiering baseras på Sveriges kommuner och regioners (SKR) skatteunderlagsprognos. I tabellen nedan redovisas SKR:s skatteunderlagsprognos från den 30 september och regeringens prognos från budgetpropositionen.

En tydlig förstärkning av konjunkturen i år och nästa år bedöms ge en stark uppgång för de beskattningsbara inkomsterna. Därmed förutser SKR att det kommunala skatteunderlaget 2021 och 2022 växer snabbare än på flera år och når upp till den historiskt genomsnittliga takten på 4 procent tillväxt per år. Främst är det lönesumman och de finanspolitiska stimulanserna i budgetpropositionen som driver uppgången. Framförallt är det en höjd prognos för sysselsättningen som driver upp tillväxten i lönesumman.

Olika skatteunderlagsprognoser

Procentuell förändring

	2020	2021	2022	2023	2024	2020–2024
SKR sept 2021	2,1	4,3	4,2	3,7	3,3	18,9
BP sept 2021	2,0	4,3	3,8	2,8	2,8	16,7

Källa: Regeringen, SKR

Budgetpropositionen 2022

I budgetpropositionen föreslås reformer för cirka 74 mdkr år 2022. Åtgärderna inriktas på en snabbare klimatomställning, fler i arbete, stärkt välfärd och att Sverige ska vara ett tryggt land för alla. De viktigaste tillskotten för kommunerna är en ytterligare höjning av det generella statsbidraget med totalt 2,1 mdkr, för Stockholms stad uppgår tillskottet till 196 mnkr år 2022. Dessutom kommer det generella statsbidraget att justeras för att täcka ökade kostnader för en fast omsorgskontakt inom hemtjänsten enligt finansieringsprincipen, där staden beräknas få 32 mnkr år 2022. Det generella statsbidraget kommer även justeras för kostnader inom skolans område avseende nationella prov, lovskola och extra studietid om totalt 24 mnkr för staden år 2022.

Dessutom föreslås satsningar på en rad riktade statsbidrag som huvudmännen kan söka. Bland annat ett förstärkt *äldreomsorgslyft* för att stärka kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen. Inom *skolan* tillförs en ny skolmiljard och likvärdighetsbidraget förstärks. Vidare satsar regeringen totalt 500 mnkr för att kommunerna ska kunna genomföra klimatåtgärder för att *förebygga klimatrelaterade olyckor*.

Kommunkoncernens investeringar

Stockholm har en fortsatt hög investeringstakt med många planerade och pågående projekt. En viktig förutsättning för att stockholmarna ska kunna bli fler är att nya bostäder och arbetsplatser byggs och att infrastrukturen utvecklas. Det långsiktiga målet i Stockholms stad är att det ska byggas 140 000 nya bostäder mellan 2010 och 2030 varav 70 000 bostäder mellan 2019 och 2025. Därtill kommer investeringar i gator, parker, idrottsanläggningar förskolor, skolor, gruppboendestäder och äldreboenden. Stockholm har höga ambitioner inom klimat, miljö, säkerhet och trygghet för ett mer hållbart Stockholm. Investeringar i energieffektiviseringar och lösningar som minskar stadens klimatpåverkan ska prioriteras och klimatanpassningsåtgärder genomföras. Staden har därutöver stora åtaganden för medfinansiering av ett antal statliga infrastrukturprojekt med syfte att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm. Stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen innebär att ett växande Stockholm blir tätare och mer sammankopplat.

För att begränsa skuldökningen behöver staden säkerställa en god driftsekonomi och ett fortsatt högt bostadsbyggande för att upprätthålla en hög grad av egenfinansiering. Även givet detta är det angeläget att staden prioriterar bland investeringarna. De högt ställda målen för produktion av nya bostäder ställer krav på demografiskt betingade följdinvesteringar i förskolor, skolor med mera. En åldrande befolkning ställer samtidigt krav på ett ökat utbud av boendeformer för äldre. Dessa kostnader kommer inte gå att undvika. Riksgälden har i ett remissutlåtande till staden redovisat de faror som finns i att frisera balansräkningar genom att tillämpa OPS-lösningar och likartade lösningar som minskar skulden men långsiktigt ökar kostnaden och minskar stadens rådighet över samhällsviktiga fastigheter och infrastruktur. Just utifrån denna grund finns det anledning att säkerställa en hög grad av egenfinansiering baserad på en stark driftsekonomi och betydande exploateringsintäkter samt en prioritering av de investeringar som är nödvändiga för en fungerande stad, en stark välfärd och klimatomställningen.

Framtida investeringar och investeringsstrategi

Ökade resurser krävs för att finansiera de omfattande investeringar som behövs för att möta stadens befolkningstillväxt. De ökade investeringsvolymerna ställer krav på prioriteringar och en utvecklad kostnadsstyrning i projekten i syfte att begränsa investeringsutgifterna. Eftersom de finansiella resurserna under planperioden är begränsade behöver prioritering ske mellan stadens framtida investeringsprojekt. Kommunfullmäktige har därför fastställt en investeringsstrategi (bilaga 3). Den har legat till grund för

nämndernas och bolagsstyrelsernas 5-åriga investeringsplaner inför budget 2022. Stadens planerade investeringsprojekt har samlats, kategoriserats och prioriterats utifrån beslutskriterier som måloppfyllelse, resultatpåverkan, driftskostnadskonsekvenser, projektrisk, projektberoenden och tidsprioritet.

Det är viktigt att tidigt i projektprocessen, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma lönsamhetspotentialen i investeringsprojekten. Vilken investeringstakt som är ekonomiskt hållbar beror inte bara på storleken på investeringsutgifterna, utan även på tidplanen för genomförandet och när utgifter respektive inkomster faller ut samt i vilken grad investeringarna finansieras med egna eller lånade medel. Lönsamheten i exploateringsprojekten kommer att vara avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med. Staden bör prioritera områden för bostadsexploatering där det finns eller planeras infrastrukturlösningar. Detta innebär en god ekonomisk hushållning, eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för social service.

Det enskilt största exploateringsprojektet staden som kan se inom överskådlig framtid är utvecklingen av Bromma parkstad. Detta projekt kan, efter Swedavias och regeringens avsiktsförklaring att i närtid lägga ner den olönsamma och onödiga flygplatsen, inledas redan under denna budgets planperiod. Projektet är i grunden angeläget främst för att det direkt kan utveckla Stockholm med cirka 30 000 nya bostäder och därigenom bidra till en bättre fungerande bostadsmarknad. I flygets influensområden kommer det att kunna tillskapas än fler lägenheter. I den statliga utredarens rapport konstateras att exploateringen av Bromma flygplats kan förväntas inbringa exploateringsintäkter till markägaren, Stockholms stad, på uppemot 40 miljarder kronor. Till det kommer sannolikt exploateringsintäkter även från de projekt som kan ligga i flygets influensområde. Det är uppenbart att projektet kommer kräva stora investeringar i området såväl i fysisk infrastruktur som i välfärdsverksamheter. Samtidigt har projektet goda förutsättningar att bli det enskilt mest lönsamma exploateringsprojekt som staden någonsin genomfört.

Det ger förutsättningar att under 2020-talet genomföra flera viktiga investeringar. Intäkter från Bromma parkstad kan och bör användas för att utveckla närområdet men i enlighet med stadens principer kan och ska lönsamma investeringar också kunna bidra till investeringar i andra delar av staden där utveckling är angelägen men där det kan vara svårare att finna lönsamhet i enskilda projekt. Genom att förskotta intäkter från Bromma parkstad kan staden tidigare lägga investeringar som behövs för att staden ska vara bättre fungerande, med mindre trängsel, fungerande välfärd och fritid samt med ett högre tempo i klimatomställningen.

Finansieringsstrategi

Det investeringsutrymme som investeringsstrategin tar sin utgångspunkt i är det långsiktiga ekonomiska utrymme som medges utan att befintlig verksamhet och utveckling utifrån angelägna behov ska behöva begränsas. Syftet med en finansieringsstrategi är bland annat att ange riktlinjer för hur investeringsverksamhetens ekonomiska konsekvenser ska styras och följas upp utifrån målsättningen om en god ekonomisk hushållning.

En viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna genomföra investeringsplanen med god finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Investeringar och reinvesteringar i till exempel trafikinfrastruktur, idrottsanläggningar och verksamhetsfastigheter genererar inga direkta intäkter för staden, men däremot ökade drift- och kapitalkostnader. Sådana investeringar ska därför ha en hög grad av egenfinansiering. Stadens ersättningsinvesteringar ska finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas

av ökade räntekostnader. Målsättningen för den totala investeringsverksamheten inom staden är 100 procent egenfinansiering.

Lönsamma lånefinansierade investeringar som genererar intäkter som även täcker kostnaderna för drift, avskrivningar och ränta belastar inte resultaträkningen sett över en längre period. Investeringarna och nyupplåningen kommer dock att ha en långsiktig påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. I och med att stadens kreditbetyg, upplåningskostnad, och på sikt låneutrymme, är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal är det därför viktigt att prioritera även bland lönsamma investeringar.

Nämndernas investeringar

Merparten av stadens investeringar är i infrastruktur som gör det möjligt att bygga bostäder. Underlag från nämnderna för kommande år visar en fortsatt hög investeringstakt. Nämndernas planerade investeringsprojekt är grunden till den totala investeringsplan för stadens nämnder som fastställs i denna budget (se bilaga 3). Exploateringsnämnden, fastighetsnämnden och trafiknämnden visar fortsatt höga investeringsnivåer, bland annat för att uppnå kommunfullmäktiges mål om att planera för 140 000 bostäder mellan 2010 och 2030 varav 70 000 bostäder mellan 2019 och 2025. Prioriteringar, god projektstyrning och ökad kostnadsmedvetenhet i investeringsprojekten är avgörande för ekonomisk stabilitet. Inkomsterna från markförsäljningar i samband med exploatering bedöms fortsatt kunna uppgå till betydande belopp. Behovet av ersättningsinvesteringar i stadens byggnader och anläggningar är stort. Flera reinvesteringsprogram med syfte att säkerställa funktionen i stadens infrastruktur pågår. Ersättningsinvesteringar och övriga investeringar bedöms uppgå till cirka 25 procent. De övriga, det vill säga cirka 75 procent, utgörs av strategiska investeringar.

Bolagens investeringar

Bolagskoncernens investeringsverksamhet är koncentrerad till fastigheter och infrastruktur. Under de närmsta åren består investeringarna främst av nyproduktion av bostäder, skolinvesteringar och investeringar hos Stockholm Vatten och Avfall AB. Bolagen planerar för investeringar om totalt cirka 40 mdkr under den närmsta treårsperioden. De stora investeringsvolymerna kräver noggrann styrning och uppföljning av projekten. God ekonomistyrning är en förutsättning för ekonomisk stabilitet och att planerade projekt genomförs med rimliga avkastningskrav. Nödvändiga ersättningsinvesteringar får inte trängas ut av nyproduktionsprojekt.

Den höga investeringsvolymen förutsätter också rimlig och långsiktig avkastning. Ett starkt resultat tillsammans med optimerat driftnetto bidrar till detta. Detta innebär också att självfinansieringsgraden på sikt ökar, vilket är nödvändigt för en långsiktigt hållbar ekonomi.

Stockholm Vatten och Avfall AB:s projekt SFA, Stockholms Framtida Avloppsrening, är det enskilt största projektet. Den totala budgeten för projektet beräknas till närmare 9,2 mdkr inklusive räntor under byggtiden. Stockholm Vatten och Avfall AB har även ett flertal större investeringar inom andra områden, bland annat i ny sorteringsanläggning, befintligt ledningsnät och i utbyggnad av exploateringsområden.

Medfinansiering

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden medfinansierad i ett antal stora statliga och regionala infrastrukturprojekt. Medfinansiering av nya projekt ska endast ske i undantagsfall. Ansvarig huvudman ska bära sina egna investeringar. Totalt har beslutade åtaganden för staden om nära 10 mdkr

skuldförts i enlighet med ingångna avtal. Utbetalningarna till dessa minskar det kassaflöde som finns tillgängligt för finansiering av stadens egna investeringar. En finansiell förutsättning för medfinansiering av statlig och regional infrastruktur är att den kan ske med egna medel.

Under perioden 2022–2024 beräknas utbetalningarna till medfinansiering uppgå till cirka 4 mdkr, varav drygt hälften avser medfinansiering och förskottering för utbyggnad av tunnelbanan inom ramen för Stockholmsförhandlingen 2013. I beloppet ingår utbetalning av förskott om cirka 0,8 mdkr, som ska återbetalas när staden har uppfyllt avtalat bostadsåtagande. I beloppet ingår även utbetalningar för kollektivtrafikobjekten i Sverigeförhandlingen; Tunnelbanan Älvsjö-Fridhemsplan, Roslagsbanan till City och Spårväg syd. Övriga stora projekt är Tvärbana Norr Kistagrenen, bussterminalen vid Slussen och förstärkning och förnyelse av elnätet i Stockholmsregionen inom projekt Stockholms ström.

Extern finansiering

Staden ska aktivt pröva möjligheterna till extern finansiering från staten och EU. I den gröna omställningen för att nå klimat- och miljömålen ges möjligheter till statlig finansiering genom återstartsarbetet och Klimatkontrakt 2030. I de stora infrastrukturprojekt som syftar till ett klimatneutralt Europa år 2050 kan större EU-finansiering sökas inom ramen för bland annat European Green Deal Call och kommande Climate City Contract.

Krav på god ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning

Sedan 1992 års kommunallag trädde i kraft har kommuner haft krav på sig att verksamheten ska bedrivas enligt god ekonomisk hushållning. Under år 2000 tillkom balanskravet och under 2013 infördes en möjlighet att använda en resultatutjämningsreserv. Samtliga delar av regelverket ska årligen följas upp i årsredovisningens förvaltningsberättelse. Regeringen tillsatte i september 2020 en kommitté för att titta närmare på bland annat god ekonomisk hushållning och balanskravet. Utredaren lämnade sitt slutbetänkande i september 2021 vilket innebär att eventuella förändringar troligen tidigast kan träda i kraft under 2023.

Finansiella mål av betydelse för god ekonomisk hushållning

Stockholms stad står de kommande åren inför utmaningar som en hög nivå på investeringarna och kraftigt ökade behov till följd av befolkningsförändringar. God ekonomisk hushållning är en förutsättning för att staden i framtiden ska klara av att möta de krav som morgondagens stockholmare ställer på en effektiv användning av skattebetalarnas pengar för att klara behovet av bland annat vård, skola och omsorg. Därför innehåller budgeten mål för verksamhet och ekonomi samt riktlinjer av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Målen för verksamhet och ekonomi anges i budgetens inledning. Vidare har staden fastställt sex finansiella mål för 2022 som redogörs nedan.

Årets ekonomiska resultat

Årets ekonomiska resultat är det mål som tydligast sammanfattar det ekonomiska läget. Årets resultat kan mätas exklusive jämförelsestörande poster och/eller enligt det kommunala balanskravet. Målet är att stadens ekonomiska resultat enligt balanskravet för 2022 ska uppgå till 0,1 mnkr.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter

Detta mål visar hur stor del av stadens löpande nettokostnader som finansieras med skatteintäkter. Om nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkter överstiger 100 procent kan staden tvingas använda det egna kapitalet till den löpande driftverksamheten.

Det långsiktigt hållbara målet är att andelen av stadens löpande driftkostnader som finansieras med skatteintäkter inte ska överstiga 100 procent. På kort sikt kan finansieringen vid särskilda satsningar även ske med ändliga resurser, det vill säga stadens positiva finansnetto och utdelning från bolagskoncernen. Målet är dock att nettokostnaderna inte ska överstiga skatteintäkterna inklusive finansiellt resultat och utdelning.

Stadens soliditet

Soliditet definieras som det egna kapitalet i relation till tillgångarna. Om soliditeten är hög, har tillgångarna i hög grad finansierats av egna medel och graden av lånefinansiering är låg. Ett mål för soliditeten finns både för staden och för kommunkoncernen. För att få en samlad och komplett bild ska detta mål redovisas inklusive samtliga stadens pensionsåtaganden. Soliditeten ska varken för staden eller för kommunkoncernen understiga 34 procent på lång sikt och 30 procent på kort sikt. Soliditeten kan enskilda år understiga 34 procent. Under planeringsperioden kan dock soliditeten kortsiktigt komma att minska på grund av stora åtaganden för byggnation av bostäder och infrastruktur.

Samband mellan investeringar och ekonomiskt utrymme

Stadens investeringar medför årliga drift- och kapitalkostnader, som i flera fall överstiger beräknade inkomster/intäkter från investeringarna. Sådana projekt motiveras utifrån andra än ekonomiska skäl och belastar stadens löpande ekonomi. Investeringsvolymen måste anpassas efter stadens finansiella resurser, annars kommer utrymmet för befintlig verksamhet och andra nya angelägna behov att behöva begränsas. Det långsiktiga målet för staden är att kapitalkostnadernas andel av stadens nettodriftkostnader (inklusive kapitalkostnader) inte överstiger 7 procent.

Budgetföljsamhet

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

Budgetföljsamheten mäts som avvikelse i procent, mellan årets prognoser och utfall, inklusive resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. För nämnderna görs uppföljningen totalt för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Målet för budgetföljsamheten är att den före och efter tekniska justeringar inte får överskrida 100 procent.

Prognossäkerhet

Prognossäkerhet beskriver förmågan att bedöma avvikelser under året och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelse mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar.

Målet är att prognossäkerheten i tertialrapport 2, jämfört med utfallet på helår, ska vara högst +/- 1 procent.

Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

I detta avsnitt beskrivs gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Direktiven rör prioriterade områden där det finns ett särskilt stort behov av utvecklade processer och samverkan mellan flera av stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Klimatpolitiken – hela stadens ansvar

Stockholm ska vara en fossilfri stad senast år 2040. Stadens organisation ska vara fossilfri senast år 2030. Klimat- och miljöarbetet är grundläggande för en hållbar stadsutveckling i enlighet med stadens miljöprogram 2020-2023 och klimathandlingsplan 2020-2023. I handlingsplanen formuleras stadens klimatbudget med åtgärder och beting till år 2023 och en ambition för totala klimatutsläpp till år 2040. I denna budget föreslås att det målet skärps så att Stockholm är klimatpositivt till år 2035. Konkreta och systemorienterade åtgärder gör det möjligt att kraftigt minska utsläpp från trafik, verksamheter, byggande och att etablera kolsänkor.

Klimatpolitiken behöver handla om att bygga ett starkare och mer hållbart samhälle. Vi kan genomföra klimatomställningen så att alla kan känna trygghet i omställningen. Med gemensam kunskap, gemensamt arbete och gemensam plikt känsla.

I Stockholm har vi kommit en bit på väg. Vi kommer snart att uppnå vår del av Parisavtalet, vi är på väg mot en klimatpositiv fjärrvärme, vi är en av de storstäder som har renast luft och renast vatten och vi bygger klimatsmart. Innovation på klimatområdet driver också jobb och export. Stockholm får ta emot många besökare som vill se och lära av oss. Svenska företag som utvecklar klimatsmarta lösningar för Stockholms stad kan exportera och anställa fler. Vi är på rätt väg, men det behövs mer. Ska vi klara klimatomställningen på riktigt så krävs strukturella reformer och gemensamma investeringar.

För att nå målen på kort och lång sikt fördelas beting till nämnder och bolagsstyrelser som får i uppdrag att upprätta en klimatbudget med målet att bidra till klimatomställningen.

Investeringarna i klimatåtgärder ska öka

Stockholms stad har haft heltäckande miljöprogram sedan år 1976. Nu finns även en klimathandlingsplan som konkretiserar de klimatrelaterade målen i miljöprogrammet. Uppföljningen av dessa styrdokument är mycket viktig för att veta om staden är på rätt väg och vart extra insatser behöver sättas in.

I uppföljningen är det viktigt att använd energi (nettoenergi) mäts och presenteras framför tillförd energi för att säkerställa energieffektiva byggnader och teknikneutralitet mellan uppvärmningssystem.

Utbyggnaden av fjärrvärmen i Stockholm har gjort att uppvärmningen av staden idag nästan är fossilfri. Fjärrvärmen kan om ytterligare några år göra Stockholm till en klimatpositiv stad. Genom att avskilja koldioxid från kraftvärmeverkens rökgaser kan de permanent lagras i geologiska formationer såsom tömda olje- och gasfält eller djupa saltvattensakviferer. Bara i Stockholm finns en potential att skapa en kolsänka på mer än 2 miljoner ton koldioxid per år, vilket är mer än samtliga utsläpp från staden idag. Stockholm Exergi är därför helt avgörande för att staden ska kunna bli klimatpositiv. Stockholms stad måste därför fortsätta att äga Stockholm Exergi. Staden ska fortsätta att utvecklas BECCS tillsammans med Stockholm Exergi. Staden ska använda befintliga system för klimatkompensation t.ex. för stadens flygresor och uppvärmning.

Stadens fastighetsägarande är långsiktigt och energieffektivisering är högt prioriterat. Enligt stadens mål ska utsläppen minska genom energieffektivisering, men istället för att minska har energianvändningen ökat. För att vända denna trend behövs tydligare styrning och mer resurser. Stockholm ska ta efter andra kommuner och regioner och ta fram ett förslag för att använda lägre kalkylränta vid energieffektiviserande renoveringar.

En annan åtgärd för att öka takten i energieffektiviseringsarbetet är att koppla upp fastigheter för att övervaka och styra de tekniska systemen med digitalisering, automatisering och AI. Det handlar om exempelvis värme, ventilation, larm och hissar. Av stadens förvaltningar och bolag är det idag endast SISAB som utvecklar och använder detta system. De är också de enda som överträffat sina effektiviseringsmål varje år. Stadens samtliga bolag och förvaltningar som äger och förvaltar byggnader måste använda sig av digitalisering, automatisering och AI i sin fastighetsdrift.

Klimatomställningen av transportsektorn är avgörande för Stockholms möjlighet att vara klimatpositivt till år 2035. Det är i det avseendet problematiskt att ansvariga rotlar inte förmått ta fram den handlingsplan som utlovats sedan år 2019. Minskad klimatpåverkan från trafiken handlar till stor del om elektrifiering. Idag finns dock kapacitetsbrist i Stockholms elnät, främst på stamnäts- och regionnätetsnivå. Den rådande effekt- och kapacitetsbristen är så pass allvarlig att den utgör ett hinder för att nå klimatmålen till år 2040. Staden måste arbeta med frågan på ett mer strategiskt och genomgripande sätt. Staden har idag inga prognoser för vare sig effektbehov eller effekttillgång för de kommande 20-30 åren. Elförsörjningen av Stockholm måste säkras.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- arbeta utifrån målsättningen att Stockholm ska vara klimatpositivt till år 2035
- i övrigt arbeta för att uppnå målen i Stockholms stads miljöprogram 2020-2023 samt andra styrdokument kopplade till miljöprogrammet i verksamhetsplanerna
- nämnder och bolag som har utsläppsbehandling i klimathandlingsplanen ska arbeta in dessa i sina verksamhetsplaner och beskriva vilka aktiviteter/åtgärder som ska genomföras, så att uppföljning kan ske på åtgärd och beting. De nämnder och bolag som inte har beting ska beskriva i verksamhetsplan vilka åtgärder de avser vidta inom sina respektive verksamheter utifrån rådighet
- arbeta för fossilfrihet genom teknikutveckling, krav i upphandlingar, digitalisering och ökad samverkan med näringslivet
- arbeta för en fossilfri organisation senast till år 2030 genom att fasa ut användningen av fossil energi i egen och upphandlad verksamhet
- utifrån en lägre kalkylränta för energieffektiviserande renoveringar samt intensifiera arbetet med sådana åtgärder
- arbeta mot avveckling av fossil olja för uppvärmning senast år 2025
- utveckla stadens ledande position inom avskiljning och lagring av koldioxid genom att skapa finansieringsformer och affärsmodeller för en fullskalig anläggning i fjärrvärmesystemet i drift senast 2025
- arbeta för att användningen av fossil plast ska fasas ut så långt som möjligt i stadens verksamheter
- säkerställa att alla politiska beslut i Stockholms stad strävar mot målen om minskad andel fossilbaserade transporter till förmån för hållbart resande och miljöeffektiva transporter
- i avvaktan på handlingsplanen för minskade utsläpp från fordonstrafiken efter bästa förmåga arbeta för minskade koldioxidutsläpp från vägtrafiken genom elektrifiering, biodrivmedel och ett transporteffektivt samhälle
- arbeta med att säkerställa en stärkt biologisk mångfald

- arbeta för ett klimatanpassat Stockholm med fokus på att prioritera och åtgärda skyfallsrelaterade risker i befintlig och planerad bebyggelse för att reducera stadens sårbarhet
- stärka stadens förmåga att hantera effekter av värmeböljor och andra klimatrelaterade risker
- minska kommunkoncernens klimat- och miljöpåverkan genom ökad andel ekologiska och klimatsmarta livsmedel i verksamheterna
- öka tillgängligheten till återvinning exempelvis genom ökat öppethållande på återvinningscentralerna samt fler mobila återvinningscentraler
- arbeta för ett resurssmart Stockholm i enlighet med EU:s avfallshierarki och stadens nya avfallsplan med fokus på att förebygga och minimera avfall och att främja återvinning samt återbruk.
- använda stadens interna återbrukscentrum, Stocket, som ett prioriterat alternativ i samband med inköp av möbler och inventarier till stadens verksamheter
- öka andelen insamlat matavfall och utöka infrastrukturen för hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling
- minimera verksamheternas tjänsteresor med flyg och bil
- bidra till avvecklingen av Bromma flygplats i syfte att omvandla området till Bromma parkstad.
- arbeta för att öka användning av biokol i stadens växtbäddar
- ta fram incitament och styrmedel som gör att all nyetablering i form av bostadsbyggande, kontor, köpcentrum, nöjesetablissemang m.m. planeras för och förses med laddinfrastruktur i tillräcklig utsträckning så att målet om 90 procent laddplatser år 2030 kan uppnås.
- upphandlingar som löper över år 2030 ska för transporter och maskiner bygga på målet om en utsläppsfri innerstad
- integrera dagvattenfrågor och miljökvalitetsnormer i stadsutvecklingsprocesser

Samverkan för en trygg och säker stad

Att Stockholm är och upplevs som en trygg och säker stad är ett ansvar som sträcker sig över samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Arbetet för att stärka kommunkoncernens trygghetsskapande kapacitet är en prioriterad uppgift som ska syfta till ökad trygghet och säkerhet genom förebyggande systematiskt säkerhetsarbete, riktade insatser och trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön, samt ett omfattande preventivt socialt arbete för att stoppa rekryteringen till kriminalitet. Uppföljningsarbetet ska syfta till att utveckla och vidga de insatser som ger effekt. Åtgärder ska vidtas för att säkerställa att alla känner trygghet i det offentliga rummet. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska ha en god beredskap att trygga alla som befinner sig i Stockholm vid oförutsedda händelser. Stadens säkerhetsprogram är vägledande för stadens metod- och strategiarbete. Samarbetet med polis och civilsamhälle är centralt.

Tidiga och kunskapsbaserade insatser ska prioriteras för att varje individ ska få de bästa förutsättningarna genom livet. Skolan är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att barn och unga ska ha god hälsa och inte hamna i missbruk, kriminalitet eller andra sociala problem. Därför är ett långsiktigt trygghetsarbete tätt sammankopplat med vikten av att alla barn får bra uppväxtvillkor och att alla barn får förutsättningar och stöd för att klara kunskapsmålen. I ett Stockholm för alla får barn och unga växa och utvecklas i skolan istället för att rekryteras till gängen. Genom att investera i barnen och deras utveckling lägger vi grunden för jämlikhet, sammanhållning och trygghet. Den samlade forskningen pekar på att det är de förebyggande insatserna som gör verklig skillnad för ett tryggt samhälle med trygga individer.

Utöver intern samverkan är det angeläget att staden initierar och deltar i relevanta samarbeten med viktiga myndigheter och aktörer såsom Polisregion Stockholm, Region

Stockholm, Kriminalvården, näringsliv, akademi och civilsamhälle. Områden i staden med hög brottslighet och otrygghet kräver prioritering av gemensamma åtgärder som identifieras på central och lokal nivå. Staden ska i samverkan med polis och andra nyckelaktörer verka förebyggande för att nå målet om att inte ha något särskilt utsatt eller utsatt område inom Stockholms stad.

Offentligt upphandlad verksamhet har i åtskilliga kommuner och regioner uppmärksamats härbärgera kriminella verksamheter. Stockholms stad kan och ska inte vara naiva inför detta hot. En överdriven ambition att privatisera verksamheter får inte innebära att man vänder bort blicken när skattemedel antingen används som ett sätt att skapa legitima fasader, för att tvätta pengar eller för att helt enkelt tjäna snabba pengar på offentligt finansierade verksamheter. Såväl i staden som i regionen har det uppmärksamats fall där företag som bedriver upphandlad verksamhet inte korrekt utfört det arbete som har avsetts. Detta ska med stark kraft beivras och utförare som lurar skattebetalarna ska direkt bli av med uppdraget. Stockholms stad ska prioritera uppföljning av upphandlad verksamhet. En alltför omfattande privatisering har tyvärr gjort staden beroende av även icke seriösa utförare. Det är därför angeläget att staden inom i princip alla verksamhetsområden upprätthåller tillräcklig egen kompetens och verksamhet i egen regi för att snabbt kunna ersätta olämpliga aktörer.

Staden bedriver sedan ett antal år ett aktivt arbete för att minska fusk och felaktigheter som sker inom försörjningsstödet. Även om insatsen inte är ekonomiskt lönsam för staden, trots mångdubbelt större kostnader inbringade insatsen dryga en och en halv miljon kronor i återbetalade medel, är den rätt och rimlig för att upprätthålla legitimiteten i systemet. Att, som den grönbå majoriteten gjorde förra året, fördubbla denna satsning, och nu utöka den än mer samtidigt som man gör mycket begränsade insatser mot det sannolikt mycket större fuskets inom upphandlad verksamhet är däremot fel. Därför ska kommunstyrelsen samordna ett arbete mot fusk och kriminalitet i upphandlad verksamhet som alla nämnder och bolag ska delta i. I projektet ingår att se över rutiner, säkerställa kontrollmekanismer, upprätta egen kapacitet och rådighet samt att etablera lokala eller samordnade visseblåsarfunktioner.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa att medborgarna kan ta del av stadens verksamheter utan att uppleva otrygghet
- säkerställa att stadens medarbetare känner trygghet i sitt arbete
- under ledning av kommunstyrelsen utveckla samverkan för att effektivt nyttja stadens resurser och sprida kunskap som bidrar till det operativa trygghetsarbetet
- utifrån lägesbilder genomföra brottspreventiva och trygghetsskapande investeringar i den fysiska miljön inom det egna ansvarsområdet. Ekonomiska resurser har avsatts i central medelsreserv och ska sökas i detta syfte. Insatser i ytterstaden ska särskilt beaktas med utgångspunkt i det lokala utvecklingsarbetet, samverkansöverenskommelser med polisen samt rekommendationerna från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm
- genom förbättrad renhållning och skötsel bidra till en ren, attraktiv och trygg stadsmiljö
- fortsätta vidareutveckla och förstärka samverkan med polisen i trygghets- och säkerhetsarbetet. Samverkan ska stärkas internt inom stadens egen organisation, med polisens olika organisationsnivåer, samt med andra relevanta externa aktörer. Samverkansformerna med det lokala näringslivet, civilsamhället och andra relevanta externa aktörer i trygghets- och säkerhetsarbetet ska vidareutvecklas

- utifrån befintlig kunskap, lägesbild och aktiviteter i handlingsplanen utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. Arbetet ska ske i nära samverkan med stadsdelsnämnder samt kommunstyrelsens centrala samordnare mot våldsbejakande extremism
- utveckla kommunikationen kring det trygghetsskapande arbete som bedrivs
- genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag eller tillgång till lokaler inte går till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män. Uppmuntran eller möjliggörande av våldsbejakande extremism ska polisanmälas. Bidrag ska följas upp noggrant och utvärderas av den bidragsgivande nämnden. I samband med beslut om bidrag ska en plan för uppföljning tydliggöras
- delta i stadens arbete med platssamverkan i syfte att skapa en trygg, säker och levande stad genom exempelvis platsaktivering och kulturverksamheter
- bidra till en trygg och attraktiv boende- och stadsmiljö genom att säkerställa att trygghetsskapande faktorer tillgodoses i de enskilda projekten och att lokala behov och förutsättningar inhämtas tidigt i processerna
- utveckla stadens mobila ordningsvaktsteam och stärka närvaron på platser som upplevs som otrygga
- under ledning av kommunstyrelsen och i samarbete med polisen i trygghetsskapande och brottsförebyggande syfte möjliggöra för fler trygghetskameror på prioriterade platser i den offentliga miljön
- arbeta utifrån målet att inte ha något särskilt utsatt område senast år 2022 och inte ha något utsatt område senast år 2025 inom Stockholms stad
- bidra i arbetet för att motverka den svarta ekonomin, organiserad brottslighet samt kriminella transaktioner och aktiviteter. Genom vaksamhet säkerställa att upphandlingar i staden inte ger kriminella möjligheter att infiltrera staden och utnyttja välfärdssystemet. Samt även i övrigt bidra till att stävja fusk, oegentligheter och organiserad brottslighet inom ramen för stadens verksamheter
- under ledning av kommunstyrelsen ta ett samordnat grepp gällande arbetet mot otillåten påverkan för att hindra att stadens medarbetare befinner sig i situationer där individer utövar påtryckningar för att otillbörligen påverka staden och dess medarbetare i beslutsfattande och yrkesutövning

Samverkan för trygga barn och ungdomar

Under åren fram till år 2025 ska staden konsekvent och uthålligt motarbeta ökad otrygghet, brottslighet och segregation. Målet är: ingen ung kriminell år 2030.

Målsättningen sluter an till det arbete som gjordes inom ramen för den sociala hållbarhetskommisionen och de önskemål polismyndigheten uttryckt gentemot Stockholm. Staden ska genom en historisk satsning säkerställa att barn och ungdomar hittar framtiden i samhällsgemenskapen, familjen, skolan och det civila samhället, snarare än i kriminella gäng och organiserad brottslighet.

Grundläggande för detta är att öka barn och ungdomars framtidstro, tillit och trygghet. Stadens samtliga nämnder och styrelser ska därför arbeta med målsättningen att ingen i åldersgruppen 10 till 15 år under perioden fram till år 2030 ska lockas in i brottslighet eller begå kriminella handlingar. Genom att stärka skyddsvallarna på riktigt under denna kritiska ålder stärks också motståndskraften under de äldre tonåren.

Stadens arbete ska inriktas på tre förebyggande områden:

Fler barn och unga ska lyckas. I skolan, i familjen och på arbetsmarknaden. Stadens verksamheter ska jobba för att säkerställa att kunskapsresultaten stiger generellt. Ambitionerna för lärarledd undervisning stärks, stödet till de barn och ungdomar som behöver extra stöd höjs, målen för verksamheterna höjs. Den elev som vill och behöver studera extra ska alltid få stöd, hjälp och en plats att göra detta. Läxläsningshjälp ska erbjudas alla dagar fram till klockan 20.00. Antingen på plats i skolan eller på distans. Lovskola och extra schemalagd utbildning ska erbjudas de som behöver det, även i årskurserna 4 till 7. Skolan ska vara platsen där man kan mötas, samarbeta och plugga alla veckans dagar och även efter schemalagd tid. Kontakten och informationen mellan skolan och vårdnadshavare ska förstärkas. Barn och ungdomar i denna kritiska ålder behöver se att man kan lyckas. Därför är det en angelägen uppgift för alla nämnder och styrelser att se till att åldersgruppens storasyskon inte fastnar i ungdomsarbetslöshet men också att det verkar rimligt att få ett sommarjobb när man själv fyller 16 år. Grundläggande för att fler ska lyckas är att minska klyftorna. Trångboddhet och sociala problem ska motverkas för att ge fler chansen att lyckas. Nämnder och styrelser ska därför i samhällsplaneringen och bostadsförsörjningen utgå från barnets rätt till en avskild studieplats i det egna hemmet. Fler barn och unga ska ges möjlighet till en aktiv fritid genom deltagande i föreningar och i organiserad verksamhet som till exempel kulturskolan och fritidsgårdar.

Fler barn och unga ska må bra. Det är ett fundamentalt misslyckande för alla att den psykiska ohälsan ökat 10 år i rad i Stockholmsregionen. Även om samhällsutvecklingen varit sådan att många idag upplever sig stå under större tryck och press kan vi aldrig stillatigande acceptera den utvecklingen. Staden har arbetat med att bygga upp elevhälsoteam vilket har varit en bra satsning, men otillräckliga ekonomiska resurser har begränsat utrymmet för välbehövliga satsningar. Nu ska alla stadens verksamheter som jobbar med barn och unga säkerställa att det finns fungerande elevhälsoteam på plats. Det ska inte vara ok att hyra in en psykolog per timme någon gång då och då. Barn har rätt att må bra. Även i det offentliga rummet kan staden göra mer för att garantera rätten till välmående och trygghet. Alla stadsdelar ska ha fältassistenter som bedriver socialt fältförlagt arbete. Genom en nära samverkan med socialtjänst, skolor, polis och föreningar ska unga på glid fångas upp tidigt. Stadens verksamheter som hjälper barn och unga med drogproblem ska få bättre förutsättningar och snabbt kunna ge det stöd som behövs. Alltför många barn och ungdomar blir utsatta för sexualisering och trakasserier. Samhällets och skolans motkrafter ska mobiliseras för att ingen ska bli utsatt, varken fysiskt eller i sociala medier.

Fler barn och unga ska möta gemenskap, utveckling och trygghet. I många delar av vår stad pågår det en dragkamp om våra ungdomars framtid. Ska de lockas till det kriminella gängets gemenskap eller till familjens, föreningens och samhällets dito? Det borde vara uppenbart att samhället ska lägga all energi på att hindra kriminella gängs utbredning och istället erbjuda bra alternativ. Samtidigt ser inte verkligheten ut så. I Stockholms stad minskades anslagen till barn, fritid och kultur med realt närmare 20 procent under år 2019 och år 2020. Kulturskolan har gjorts betydligt dyrare för barnen. Och den budget som den borgerliga majoriteten beslutade om för år 2021 innebar att fritidsklubbarnas avgifter höjdes och steg med 50 procent på två år. Så kan samhällets signaler se ut i vägvalet mellan om barn och unga ska vara på klubben med gemenskap och utveckling eller om man ska tvingas ut på gatan och de väntande gängen. Stockholms stad behöver vända den här utvecklingen. Fler, inte färre, ska delta i idrott, kulturskola och fritidsklubb. Därför föreslår vi en avgiftsfri fritidsklubb, att idrottshallar vid skolor alltid ska fyllas med öppen verksamhet på eftermiddagar samt att avgiften till kulturskolan sänks och verksamheten utökas, framför allt i utsatta områden. Idrottsföreningar och andra delar av civilsamhället ska aktivt engageras för att skapa verksamheter som lockar. De

mötesplatser som finns i staden i form av fritidsgårdar ska ha bättre och längre öppet-hållande och erbjuda ett bredare verksamhetsutbud som passar fler barn och ungdomar. Skolan ska tidigt se och fånga upp barn och ungdomar som riskerar att hamna på glid. Det är därför välkommet med de skolsociala team som startades under förra mandatperioden. Verksamheten utökas och såväl socialtjänst som polis ska jobba nära barn och unga fysiskt på plats i skolorna när detta behövs. Insatser enligt MVP ska utökas till fler skolor. Genom förstärkningsteam och insatsteam förstärks socialtjänsten så att fler fångas upp tidigt. Stadens verksamheter ska aktivt arbeta tillsammans med polisen för att bidra till att kriminella nätverk som försöker rekrytera barn och unga ska lagföras.

Inget barn drömmer om att bli kriminell. Det är när samhället och omgivningen misslyckas som brottslighet blir ett alternativ. Det är dags att vända bort från en utveckling där allt fler lockats in i denna i grunden otrygga och hårda miljö. Det går om vi vill. I denna budget reserveras mer än 250 miljoner kronor i flera nämnder i en satsning för ökad trygghet och för att ge reella förutsättningar att uppnå målet om ingen ung i kriminalitet till år 2030.

För att säkerställa att stadens medel på bästa sätt ökar tryggheten tillförs stadsdelsnämnderna ett specifikt trygghetsanslag. Detta ska finnas kvar minst till år 2029 och innebär att professionen får ökat inflytande över vad som gör mest nytta. Medlen kan användas till att förstärka befintliga ansvarsområden som sociala insatser, samverkan med skolan, ordningsvakter och fältassistenter eller till att initiera nya verksamheter. Syftet är att de metoder som gör mest nytta ska kunna användas. Det kan handla om att tillföra medel för att säkerställa att de som vill hoppa av kriminell verksamhet alltid ska kunna erbjudas avhopparverksamhet. Det kan också vara ett beslut om att förstärka de lokala fritidsverksamheterna eller stöd till det lokala föreningslivet. Ytterligare användningsområden kan vara att använda ordningsvakter där det lokalt upplevs mest problem eller att arbetet för att minska drogberoende alltid ska vara tillräckligt finansierat. Stadsdelsnämnderna och stadens övriga nämnder och styrelser ska i sina verksamhetsplaner redovisa hur man kommer jobba med målgruppen 10 till 15-åringar med målbilden att ingen ung ska vara i kriminalitet till år 2030.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- utveckla och följa upp verkningsfulla förebyggande sociala insatser baserade på empiri, inte minst de som riktar sig mot unga i riskmiljöer för att strypa rekryteringen till brottslighet och gängkriminalitet
- öka målfyllnaden i pedagogiska verksamheter genom att öka stödet i skolan, fritidshem, fritidsklubb och övriga fritidsverksamheter
- säkerställa att det alltid finns goda förutsättningar för barn och unga att öka sina kunskaper genom att exempelvis tillgängliggöra lokaler, utöka undervisningstid och ge läxläsningshjälp i ökad utsträckning
- bidra till fler feriearbeten i syfte att stärka ekonomiskt oberoende och framtidsstro bland fler ungdomar
- arbeta för att minska klyftor och trångboddhet som drabbar barn och unga särskilt hårt
- i sina verksamheter säkerställa att tillräckliga åtgärder vidtas för att minska den psykiska ohälsan bland barn och unga genom att exempelvis säkerställa att elevhälsoteam finns på plats i alla skolor och stadsdelar
- minska otryggheten bland barn och unga i offentliga miljöer genom att öka antalet fältassistenter och säkerställa att de jobbar i alla stadsdelar
- motarbeta drogmissbruk bland unga genom att snabbt ge stöd till de som drabbas och genom att konsekvent och hårt inom sitt kompetensområde jobba mot droghandel i alla dess former
- bidra till arbetet för att stoppa sexuella trakasserier och övergrepp

- säkerställa tillgången till en öppen och kvalitativt bra fritidsverksamhet i hela staden genom att dels tillhandahålla sådan i den egna verksamheten och i förekommande fall bidra med sponsring och tillhandahållande av lämpliga lokaler
- stödja föreningar som erbjuder barn och unga aktiv fritid
- samverka med polis, civilsamhälle och andra relevanta aktörer i arbetet för att ingen ung mellan 10 och 15 år ska lockas in i kriminella gäng

Stärkt beredskap för kriser

De senaste årens händelser visar tydligt att stadens förmåga att hantera kriser behöver stärkas. Stockholms stad måste vara väl förberedd inför oväntade och oönskade händelser som påverkar stockholmarna. Det finns behov av ett omfattande arbete för att öka stadens beredskap.

Stadens beredskap under pandemin kommer att utvärderas. Tyvärr har den borgerliga majoriteten begränsat stadens egen utvärdering både avseende bredd och oberoende. Samtidigt har den nationella Coronakommissionen bidragit med värdefulla kunskaper. Det är viktigt att stadens verksamheter tar hänsyn till de slutsatser som har redovisats och kommer redovisas i kommissionens arbete. Oaktat att arbetet pågår finns det dock slutsatser staden redan nu behöver dra från pandemins påverkan på staden. Det är uppenbart att beredskapen avseende tillgången till skyddsutrustning var för dålig. Det är lika tydligt att otrygga anställningsvillkor bidrog till ökad smittspridning genom risk för sjuknärvaro och genom risk för otillräcklig kompetens i exempelvis hygienrutiner. I båda dessa avseenden behöver stadens nämnder säkerställa en bättre beredskap. På samma sätt är det ett misslyckande att staden inte bidrog till minskad smittspridning i utsatta områden med stor trångboddhet. Segregationens pris blev högt i början av pandemin. Det är därför en viktig uppgift sett till bättre krisberedskap att i ordinarie verksamhet bidra till minskade klyftor och en mer sammanhållen stad.

Terrordådet på Drottninggatan våren 2017 lärde oss att staden måste vara förberedd för det värsta tänkbara. Det arbetet får inte avstanna. Alla nämnder behöver därför redovisa en nulägesbeskrivning av de hot om fysiskt våld som kan finnas mot verksamheterna och vilka förebyggande åtgärder som ska vidtas. Särskilt viktigt är detta för skolor men även säkerheten i det offentliga rummet behöver stärkas. Det arbete som initierades efter terrordådet år 2017 ska fortsätta och intensifieras. Stadens skolor bör ges bättre förutsättningar att rusta skolorna till trygga miljöer. Utbildningsnämnden bör därför i samverkan med SISAB ges i uppdrag att redovisa en trygghetsinventering för varje skola med förslag på konkreta åtgärder för ökad trygghet. Trafiknämnden bör på samma sätt tillsammans med stadsdelsnämnderna ges i uppdrag att kartlägga offentliga miljöer där trygghetsstärkande åtgärder såsom exempelvis trafik hinder, geofencing och pollare behöver initieras. Under CM reserveras medel för ändamålet.

Staden behöver medverka till en stärkt civil beredskap. Efter förslag från oss ändrade sig majoriteten och tillförde medel för att rusta skyddsrum och brandstationer. Det var en välkommen omsvängning men behoven kvarstår fortsatt. Staden behöver vara som starkast när behoven är som störst. Detta arbete behöver därför fortsätta och är ett uppdrag för alla berörda nämnder.

Erfarenheterna från de senaste årens kriser är det stora värdet av att mobilisera det civila samhället och stora delar av befolkningen i arbetet för att bekämpa kriser. Stadens nämnder behöver därför bidra till att mobilisera lokala nätverk och tillskapandet av frivilliga resursgrupper. Stadens nämnder behöver också genom sin verksamhet bidra till en fungerande information till medborgarna i händelse av kris.

Ett inte oförutsebart hot mot oss alla är klimatförändringarna. Vi vet redan att dessa kommer att bidra till kriser som kommer att påverka många stockholmare. Stadens nämnder ska därför arbeta för ett klimatanpassat Stockholm med fokus på att prioritera och åtgärda skyfallsrelaterade risker i befintlig och planerad bebyggelse för att reducera stadens sårbarhet. Särskilt fokus ska också riktas mot att säkerställa äldres trygghet i händelse av värmeböljor. En viktig uppgift för Micasa och berörda nämnder är att säkerställa fjärrkyla eller motsvarande beredskap i stadens äldreboenden där detta är möjligt.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- upprätthålla en god krisberedskap för att hantera oförutsedda händelser inom respektive ansvarsområde vilket bland annat innebär att berörda funktioner utbildas och övas kontinuerligt samt att planer upprättas för ledning och kommunikation
- inventera verksamhetslokaler utifrån krisberedskapsaspekter och initiera åtgärder för att minska sårbarheten i samband med oförutsedda händelser
- öka verksamhetens robusthet genom åtgärder som baseras på årliga risk- och sårbarhetsanalyser
- säkerställa tillgången på skyddsmaterial motsvarande minst tre månaders förbrukning inom den egna verksamheten
- beakta slutsatserna av den statliga Coronakommissionen och övriga utvärderingar som bedöms ha relevans för verksamheten
- omsätta lärdomar från krishantering av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kriskommunikationsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar
- för de nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation
- säkerställa en god beredskap, rådighet och kompetens genom att ha betydande delar av verksamheten i egen regi
- bidra till upprustning av skyddsrum och annan nödvändig infrastruktur i händelse av kriser
- medverka till skapandet av frivilliga resursgrupper
- utveckla fungerande informationskanaler som fungerar även i extrema situationer
- åtgärda skyfallsrelaterade risker i befintlig och planerad bebyggelse
- säkerställa tillgången till fjärrkyla eller motsvarande beredskap för att minska äldres utsatthet för kommande värmeböljor

Samverkan för ökat bostadsbyggande

Ett högt bostadsbyggande är en av stadens mest prioriterade uppgifter och alla nämnder och bolagsstyrelser ska skapa förutsättningar för den höga ambitionen utifrån sina respektive uppdrag och stadens översiktsplan. Kommunstyrelsen har ett utökat ansvar för ledning och samordning av stadens bostadsbyggande. Målet är att 140 000 bostäder byggs mellan åren 2010 och 2030. En god och medveten stadsutveckling bidrar till nya bostäder som är nödvändiga för stadens tillväxt och för omställningen till ett klimatsmart och socialt hållbart Stockholm.

För att få upp volymerna i byggandet behöver större stadsutvecklingsområden utvecklas. Ett sådant område är där Bromma flygplats idag ligger. Staden ska omedelbart påbörja arbetet med att planera för byggandet av en ny stadsdel med bostäder, kollektivtrafik, skolor, förskolor, idrottshallar och grönområden. Staden ska verka för att tunnelbanan byggs ut till området.

I ytterstaden finns centrummiljöer som upplevs som otrygga, skräpiga och nedgångna – till och med bortglömda. Trygghet och en stad som fungerar är själva kärnan i samhällskontraktet. När detta inte fungerar i hela staden behövs en annan politik. I Fokus Skärholmen har en ny framgångsrik metod för utveckling av centrummiljöer tagits fram.

Tillsammans med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet kommer Sättra centrum att omvandlas till en trygg och tilltalande plats. Denna arbetsmodell behöver tillämpas på fler centrummiljöer i staden. Staden ska arbeta med att identifiera, prioritera och driva utvecklingsprojekt för fler centrummiljöer i ytterstaden.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa effektiva processer för en generellt hög takt i bostadsbyggandet och tillkommande samhällsservice
- starta och vidareutveckla större stadsutvecklingsprojekt för att säkerställa ett långsiktigt, stabilt och högt årligt tillskott av bostäder
- delta i arbetet med att utveckla av en ny stadsdel, Bromma parkstad, där Bromma flygplats idag ligger
- planera för en mångfald av boende- och upplåtelseformer och för fler hyresrätter i hela staden, där minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter
- arbeta för att de allmännyttiga bostadsbolagen tar ett stort ansvar för byggandet och fram till år 2030 hålla en nybyggnationstakt på minst 2 000 nya hyresbostäder per år
- arbeta för låga bygg- och boendekostnader och säkerställa genomförande av Stockholmshusen
- i områden där staden har ett stort fastighetsbestånd ska staden aktivt verka för att fler långsiktiga och ansvarstagande fastighetsägare integrerar den modell som utarbetats för socialt värdeskapande i stadsutvecklingsprocesser. Metoder för markanvisningar och planprocess ska väljas för att bidra till social hållbarhet
- intensifiera arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för och öka insatserna för fler permanenta genomgångsbostäder för flexibel användning
- i bostadsexploateringsprojekt pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende för äldre och/eller bostad med särskild service för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL, med prioriterad inriktning på boenden inom de sistnämnda boendeformerna. Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden har ett särskilt ansvar att säkerställa denna prövning i samråd med berörda stadsdelsnämnder, socialnämnden, äldrenämnden och Micasa Fastigheter i Stockholm AB
- fortsätta att stärka den långsiktiga planeringen till år 2040 av både boståndsbedömda boenden och satsning på nyproduktion av seniorboenden, för att möta behoven av anpassade bostäder för äldre, i såväl offentlig som privat regi
- i bostadsexploateringsprojekt pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri
- medverka till att dessa boenden verkligen byggs genom att beställaransvaret överförs till socialnämnden

Samverkan för en hållbar stadsutveckling

Staden ska planeras ur ett helhetsperspektiv och hållbarhetsaspekter ska genomsyra all planering med fokus på att skapa en klimatsmart samt fysiskt och socialt sammanhållen

stad. Staden ska långsiktigt växa med bibehållen finansiell styrka, oaktat att ny- och reinvesteringsbehovet ökar samtidigt som högt uppställda hållbarhetsmål ska nås.

Översiktsplanens strategi om att satsa på fokusområden och strategiska samband är centralt för att uppnå målen om en socialt sammanhållen stad. Detta ställer krav på förmågan att prioritera i enlighet med stadens investeringsstrategi, fastighets- och lokalpolicy samt översiktsplan.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- arbeta i enlighet med stadens investeringsstrategi och fastighets- och lokalpolicy så att innehavet av fastigheter och lokaler utvecklas på ett sätt som bidrar till att planerade investeringar kan genomföras med bibehållen finansiell styrka och med låg finansiell risk samtidigt som stadens kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva och ändamålsenliga lokaler utvecklas
- säkerställa styrgrupper för större stadsövergripande projekt med uppgiften att prioritera och leda utifrån ett stadsövergripande perspektiv
- arbeta för att knyta ihop stadens delar och minska segregationen i enlighet med översiktsplanen
- skapa attraktiva och trygga livsmiljöer genom aktiv fastighetsförvaltning i såväl nyproduktion som reinvestering
- initiera åtgärder för att nå målet om en klimatneutral byggsektor år 2040
- säkerställa samhällsservice och integrera behovet av förskolor, skolor, omsorgsbostäder, idrottsplatser med mera i ett tidigt skede i planeringen. Ändamålsenliga lokaliseringar ska erhållas till rimliga kostnader för mottagande nämnd, som också ska lämna tydliga beställningar
- arbeta i enlighet med gemensam planeringsinriktning för utbyggnaden av skolor som utarbetats inom ramen för SAMS (samordnad skolplanering i Stockholm). Syftet ska vara att säkerställa en framsynt och ekonomiskt hållbar utbyggnad av skollokaler för förskola, grundskola och gymnasieskola som bidrar till en stad som håller ihop
- i planeringen utgå från de stadsövergripande planerna för skolplanering, vård- och omsorgsboende för äldre, seniorbostäder samt för särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL
- nämnder och bolagsstyrelser ska förse parkeringsplatser i garage och på sina fastigheter med laddplatser. Arbetet ska intensifieras i ytterstaden. Till år 2030 ska 90 procent av parkeringsplatserna ha laddmöjligheter med minst normalladdning.
- tillvarata den arbetsplatspotential som finns i Stockholms södra delar och stadens fokusområden genom en stadsövergripande styrning och uppföljning av större projekt i enlighet med stadens översiktsplan och investeringsstrategi, med målet 100 000 nya arbetsplatser till år 2030 varav minst hälften utanför tullarna
- stärka samordning avseende logistik och teknisk infrastruktur i stadsutvecklings- och infrastrukturprojekt, under exploateringsnämndens ledning, mellan berörda nämnder och bolagsstyrelser
- stärka samverkan och helhetssyn kring stadens parker och naturområden inom stadens olika processer för planering, utveckling och förvaltning genom strategisk samordning som leds av trafiknämnden
- fortsätta att arbeta med medborgardialoger och medborgarbudget
- verka för genomförandet av Agenda 2030:s 17 globala hållbarhetsmål
- beakta Agenda 2030 i framtagande av styrdokument

Samverkan för fler i arbete

Alla stockholmares kunskap, erfarenhet och kraft ska tas tillvara. I ett Stockholm för alla får alla vara med och bidra till att utveckla staden. Till följd av coronakrisen har

många stockholmare som av olika anledningar stod utanför arbetsmarknaden har fått det ännu svårare att ta sig in. Allt fler är långtidsarbetslösa. Anpassade och tidiga arbetsmarknadsinsatser ska användas för att stödja människor ut i arbete och för att föregå att människor ska behöva ekonomiskt bistånd under lång tid för att klara sin försörjning. Genom en jobbskapande politik ska Stockholm växa.

Stadens arbetsmarknadsinsatser ges till personer som uppbär ekonomiskt bistånd och stöd ska erbjudas till personer som förlorat sitt arbete på grund av coronakrisen. Jobbtorg Stockholm samordnar stadens arbetsmarknadsinsatser. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bidra till kommunfullmäktiges mål på arbetsmarknadsområdet med fokus på prioriterade målgrupper. Antalet Stockholmsjobb ska utökas och hållas på en hög nivå i hela kommunkoncernen för att säkerställa aktivitet i stället för passivt behov av försörjningsstöd. Samverkan inom kommunkoncernen samt med näringsliv och andra privata aktörer ska stärkas.

Sociala hänsyn ska tillämpas som ska-krav när stadens nämnder och bolagsstyrelser upphandlar inom städ-, transport- och byggentreprenader. Genom att ställa grundkrav på företag som vill delta i upphandlingar ska fler stockholmare få möjlighet att etablera sig och komma närmare arbetsmarknaden.

Ungdomsarbetslösheten har ökat markant under pandemin vilket kräver höjda ambitioner och riktade insatser från samhället för att unga inte ska vara sysslolösa. Stockholm ska införa en *Ungdomspakt* med tydliga målsättningar och åtagande. Målsättningen för staden är att ungdomsarbetslösheten ska halveras. Staden ska säkerställa att unga får en första kontakt med jobbtorgen inom max en månad och unga ska vara i arbete, studier eller praktik inom 90-dagar. Staden ska fortsatt arbeta med insatser riktade till ungdomar som varken arbetar eller studerar. Stadens verksamheter ska genom sina insatser bidra till att unga är i sysselsättning.

Feriejobb är oftast det första viktiga mötet med arbetsmarknaden och en första möjlighet att få erfarenhet och kontakter. Staden ska erbjuda unga feriejobb under samtliga skollov med tyngdpunkt på sommarlovet. Samtliga nämnder behöver bidra till att skala upp antal feriejobb och finna nya arbetsplatser för de unga.

Det sammantagna integrationsarbetet och mottagandet i staden ska skapa goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig på arbetsmarknad, bostadsmarknad och i samhällslivet. Stadens samarbete med näringslivet, myndigheter, föreningslivet och andra aktörer ska förbättra möjligheterna till integration, kortar vägen till arbete, svenska språket och försörjning genom eget arbete. Alla nämnder och bolag behöver bidra i arbetet med att skapa förutsättningar för nyanlända att nå egen försörjning och egen bostad både under och efter etableringsfasen. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska arbeta mot samma mål och i god samverkan, med både interna och externa aktörer. I arbetet är det angeläget att stärka nyanlända kvinnors möjligheter till etablering. En viktig grund för arbetet utgör rapporterna från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- bidra till ett ökat antal Stockholmsjobb och öka antalet jobb med finansiering genom exempelvis extratjänster
- ta fram arbetsplatser för Stockholmsjobb där anställningarna ska vara möjliga att kombinera med utbildning
- vidareutveckla möjligheterna till introduktions-, praktik- och lärlingsverksamhet

- bidra till att målsättningen inom *Ungdomspakt* uppnås. Ungdomsarbetslösheten ska halveras. Stadens verksamheter ska genom sina insatser bidra till att unga är i studier eller i sysselsättning
- öka samarbete med näringsliv och andra externa aktörer under samordning av arbetsmarknadsnämnden för att fler ska vara i arbete samt skapa möjligheter till praktik eller anställning
- tillämpa sociala hänsyn som ska-krav när stadens nämnder och bolagsstyrelser upphandlar inom städ-, transport- och byggtreprenader
- bidra till att tillhandahålla fler feriejobb för unga i samverkan med arbetsmarknadsnämnden för att främja goda och jämlika uppväxtvillkor med särskild uppmärksamhet mot socioekonomiska förhållanden i stadsdelsnämndsområdena
- samverka med stadens olika yrkesutbildningar som utbildar till de branscher staden är verksam inom, t.ex. barnskötarutbildningar
- vidareutveckla de kommunala etableringsinsatserna med syfte att förbättra arbetssätt och samordning
- under samordning av kommunstyrelsen medverka till en stadsövergripande och samordnad kommunikation om nyanländas kommunmottagning och etablering
- stärka och särskilt prioritera samhällsvägledning och information till nyanlända kring bostadsfrågor och möjligheterna att hitta egen bostad
- skapa förbättrade möjligheter till integration för den enskilde genom att stärka samverkan med andra myndigheter samt med näringsliv och föreningar i linje med stadens integrationspakt
- verka för att nyanlända ges förutsättningar att snabbt etablera sig i Stockholm genom studier och arbete
- säkerställa en ändamålsenlig organisation och arbetssätt för nyanländas kommunmottagning och etablering
- genom tät intern samverkan hitta platser för och möjliggöra lämpliga boendelösningar i mottagandet både på kort och lång sikt

Samverkan för bättre företagsklimat

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bidra till kommunfullmäktiges mål att förbättra Stockholms företagsklimat och ha ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv. Detta arbete måste prioriteras under år 2022 då många företags drabbats hårt av den ekonomiska kris som pandemin skapat. En styrgrupp för näringslivsfrågor leder kommunkoncernens strategiska arbete.

Stadens näringslivspolicy ska ligga till grund för utveckling av stadens näringslivsarbete. Samverkan inom kommunkoncernen ska förbättras och insatser för att öka kännedomen om näringslivets betydelse för staden ska genomföras för att näringslivet ska bemötas med god service, effektivitet och rättssäkerhet. Arbetet med att utveckla stadens myndighetsutövning är en central del.

Berörda nämnder ska verka för att myndighetsbeslut, om möjligt, ska hanteras som regelstyrda automatiserade myndighetsbeslut. Nämnder och bolagsstyrelser ska tillsammans utveckla den gemensamma bilden av Stockholms stad. Staden ska uppfattas som tydlig, samordnad och serviceinriktad. Samtliga nämnder och bolag ska ha en tillmötesgående och problemlösande inställning till företagets etablering och utveckling i Stockholm. Näringslivsperspektivet ska vara en naturlig del av stadens arbete.

Kompetensförsörjningen är avgörande för företagets investeringsvilja och för offentlig verksamhets möjlighet att skapa välfärd. Samverkan mellan det offentliga, näringsliv och universitet är av vikt för att fler studenter ska stanna i regionen. Arbetet med att skapa tillräckligt med utbildningsplatser i yrkesutbildning och högre utbildning för att möta behoven i näringslivet ska växlas upp. Staden ska även arbeta med att etablera

företag och attrahera kvalificerad arbetskraft, studenter och forskare att arbeta och studera i Stockholm.

Staden ska i sin planering säkerställa en god försörjning av en fungerande infrastruktur. Berörda nämnder ska därför bidra till tidigare lagd utbyggnad av tunnelbanan såväl som till nödvändiga investeringar i framkomlighet för kollektivtrafik och nyttotrafik. Staden ska delta i arbetet med att säkerställa nödvändig flygkapacitet i regionen genom att koncentrera regionens flygtrafik till Arlanda.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- samverka för att säkerställa ökat företagande och ett bra företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv i hela Stockholm
- utveckla service, effektivitet, stadsintern samverkan och tillgänglighet för företag och medborgare, inte minst genom e-tjänster
- vid behov genomföra konsekvensanalyser och beakta dessa vid större beslut som kan påverka näringslivet
- utveckla kommunikation och skapa tydliga kontaktvägar och effektiv myndighetsutövning för att underlätta näringslivets etablering och utveckling
- inom sina ansvarsområden främja nyföretagande och entreprenörskap
- säkerställa att näringslivet ges goda förutsättningar i stadsutveckling och att näringslivets behov tas med i tidigt skede i planeringsprocessen
- säkerställa trygghet, tillgänglighet och attraktivitet i stadsmiljön för ett fungerande näringsliv i hela staden
- säkerställa kontaktvägar in i staden för aktörer som har önskemål om att etablera sig i Stockholm
- utveckla kommunikation och skapa tydliga kontaktvägar för att underlätta näringslivets etablering och utveckling i Stockholm
- inom sina ansvarsområden främja nyföretagande och start up-verksamhet med prioritet på ytterstaden
- samverka för att tillhandahålla yrkesutbildningar och andra utbildningar som svarar mot näringslivets kompetensförsörjningsbehov
- säkerställa att det inte bedrivs illegal näringsverksamhet i stadens lokalfastighetsbestånd och på tillståndbelagda platser i stadens stadsmiljö
- förstärka det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser särskilt i stadens södra delar och översiktsplanens fokusområden
- säkerställa insatser för ökad framkomlighet och fungerande infrastruktur
- öka dialog och samverkan mellan både stadens verksamheter och med näringslivet gällande kompetensförsörjningsfrågor nationella etableringsförfrågningar och branschöverskridande prioriteringar

Stockholm som kulturcentrum

I Stockholm finns i grunden ett starkt institutionellt och fritt kulturliv. Kulturen har bidragit till att göra Stockholm till en attraktiv stad för sina invånare och besökare. Vi har haft ledande scener och ett kulturliv som bland annat bidragit till det svenska musikundret. Stockholms framgångsrika kreativa näringar är i grunden en följd av ett aktivt kulturliv. Till följd av coronapandemin har förutsättningarna drastiskt försämrats. Åtskilliga tusentals jobb har försvunnit inom upplevelseindustrin sedan pandemins inledning. Den politiska majoriteten har varit häpnadsväckande passiv i stödet till kulturnärningen. Där andra kommuner, regioner och staten bidragit till att stödja en bransch som i praktiken ålagts yrkesförbud för att begränsa smittspridningen tillförde Stockholms stad inte några resurser alls. Det gör att uppgiften att bygga upp Stockholm som center för kreativa näringar blir mycket större. Ansvar för att Stockholm fortsätter vara ett

kreativt och kulturellt centrum kräver såväl politiska insatser som att alla stadens nämnder och styrelser beaktar näringens behov.

Även innan pandemin gick utvecklingen på flera sätt åt fel håll. Verksamheten vid bibliotek och kulturskolor har begränsats till följd av resursbrist. Flera musikscener har tvingats stänga. Filmproduktioner, även sådana med Stockholm som naturlig fond, har spelats in på andra platser. Det är ett strukturellt problem som måste lösas. Staden behöver ta ett samlat grepp för att utveckla kulturens samlade förmåga att få vår stad och stockholmarna att växa.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa att kultur ges en naturlig roll i den ordinarie verksamheten
- säkerställa att stadens målsättningar för offentlig konst genomförs
- utveckla och stärka kulturens roll särskilt gentemot barn och ungdomar såväl avseende att utöva som att ta del av kultur
- medverka i framtagande och tillämpande av en stadsövergripande handlingsplan för ett levande musik- och scenliv
- i samhällsplaneringen bidra till att lokaler planeras för kultur och möten mellan människor
- i den ordinarie verksamheten tillförsäkra föreningsliv och det civila samhället goda möjligheter till möten och kulturaktiviteter
- medverka i stadens arbete för att öka Stockholms attraktivitet genom att kultur och kreativa näringar ges goda villkor.

Agenda 2030

FN fattade år 2015 beslut om Agenda 2030 med 17 globala mål för en hållbar utveckling. Stockholms stad ska vara ledande i genomförandet av de globala hållbarhetsmålen på lokal nivå och agendan ska vara ett stöd för att utveckla stadens arbete för social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Målen är integrerade och odelbara, vilket innebär att framgång i ett mål ger positiva effekter på andra mål. Staden ska arbeta aktivt för att uppnå alla mål och arbetet ska ske inom ordinarie processer. Ökad jämställdhet, ökad social inkludering, minskad ojämlikhet och minskad klimatpåverkan är perspektiv som ska präglade genomförandet.

Agenda 2030 ska bidra till att utveckla stadens hållbarhetsarbete, bland annat genom att stimulera till samverkan, stärka synergier och överbrygga stuprör och organisatoriska gränser i stadens verksamheter. För att åstadkomma en utveckling som tydligt styr mot de globala målen behövs beslut och ställningstaganden som drar åt samma håll. Det är värt att påpeka att stadens beslutsfattande ibland går stick i stäv med målsättningarna i Agenda 2030. Stadens nuvarande bostadspolitik bidrar exempelvis inte till att nå målet om tillgång till ekonomiskt överkomliga bostäder, tvärtom motverkas måluppfyllelsen. Här krävs en annan politik. Annars riskerar de höga ambitionerna för de globala målen att bara bli tomma ord. Stadens medarbetare behöver också arbeta tillsammans med stockholmarna, näringsliv, myndigheter, civilsamhälle, akademi samt övriga regionala, nationella och internationella aktörer. Stadens Agenda 2030-råd ska vara ett stöd i arbetet med att uppnå målen.

För varje mål har en eller flera nämnder eller bolagsstyrelser utsetts som målansvariga vilket framgår av bilaga 15. Målansvarig nämnd och/eller bolagsstyrelse ska vara drivande för att staden ska uppnå hållbarhetsmålet och samverka brett med berörda verksamheter i staden. Uppföljningen av hållbarhetsmålen kommer att vara viktig och ska i huvudsak bygga på indikatorer och nyckeltal som särskilt visar på styrkor och utvecklingsmöjligheter i stadens hållbarhetsarbete. Uppföljningen samordnas av kommunstyrelsen.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- verka för genomförandet av Agenda 2030:s 17 globala hållbarhetsmål
- beakta Agenda 2030 i framtagande av styrdokument
- samverka med akademi, näringsliv och civilsamhälle för att utveckla stadens hållbarhetsarbete
- uppmuntra innovativa lösningar som stärker klimat- och hållbarhetsarbetet
- under samordning av kommunstyrelsen medverka till en stadsövergripande och samordnad kommunikation om stadens arbete med Agenda 2030 som sprider kunskap om agendan.

Samverkan i arbetet med mänskliga rättigheter

Stadens arbete för att stärka de mänskliga rättigheterna, barnrätt och jämställdhet ska fortsatt prioriteras och genomsyra stadens verksamheter. Arbetet är en central del i genomförandet av visionen om ett Stockholm för alla. Den hbtq-diplomering som tagits fram ska användas av stadens verksamheter. Arbetet med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalyser ska fortsätta och barnkonsekvensanalyser ska göras.

Ett liv fritt från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Staden ska stärka insatserna mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. En viktig del av att vara en stad som lever upp till mänskliga rättigheter är att synliggöra och motverka diskriminering. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och arbetet med aktiva åtgärder ska säkerställas på samtliga diskrimineringsgrunder. Programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning, riktlinjer för nationella minoriteter och strategi för romsk inkludering är viktiga styrdokument i arbetet för ett Stockholm för alla.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- använda metoder för att synliggöra och systematiskt följa upp eventuell diskriminering inom stadens verksamheter
- säkerställa att alla som kommer i kontakt med staden ska behandlas och bemötas likvärdigt och respektfullt
- integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten
- använda barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i arbetet för barns rättigheter
- säkerställa att medarbetare i stadens verksamheter arbetar våldsförebyggande utifrån ett normkritiskt förhållningssätt
- integrera ett funktionshinderperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten
- säkerställa tillgängliga alternativ till digitaliserade lösningar så att äldre och personer med funktionsnedsättning inte slås ut från utbud, funktioner och service i staden

Staden som arbetsgivare

Stockholms stad är en av Sveriges största arbetsgivare med över 40 000 anställda som arbetar inom fler än 300 olika yrken och coronapandemin har förändrat allas vår vardag. Inom många verksamheter har pandemin inneburit en brutal ögonöppnare inför behovet av en bättre personalpolitik. Högre ambitioner för kompetens, trygga arbetsvillkor och långsiktigt arbete med kontinuitet och kompetensförsörjning behövs. Det är ett ansvar för alla nämnder och styrelser att realisera detta.

Staden ska öka takten i att göra heltid till norm vid nyanställning och erbjuda heltid till de som ofrivilligt arbetar deltid. På samma sätt ska normen vara fasta anställningar som

bidrar både till trygghet, kontinuitet och stärkt kompetens. Målet för stadens verksamheter ska vara att 90 procent av de anställda ska omfattas av dessa villkor, avseende både andelen fasta anställningar och andelen heltidsanställningar. Användningen av allmän visstidsanställning (AVA), timanställningar och andra former av otrygga anställningar ska minimeras och endast användas på sakliga grunder, väl kända av verksamheterna. Användningen av otrygga anställningar och arbetet för att minska desamma ska redovisas årligen.

För att Stockholm ska kunna erbjuda alla stockholmare bra service behöver samtliga nämnder och styrelser behålla och attrahera medarbetare och chefer med de kunskaper och erfarenheter som verksamheten kräver och i enlighet med stadens personalpolicy. Kompetensförsörjningen ska säkerställa att staden, över tid, har medarbetare med rätt kompetens och som vill bidra till att verksamheten utvecklas och når uppsatta mål. Genom att erbjuda grundläggande förutsättningar som trygga arbetsvillkor och goda lönevillkor kombinerat med utveckling genom arbete och kompetensutveckling blir staden konkurrenskraftig som arbetsgivare.

En sammanhållen lönebildning är central för att undvika löneglidning, uppnå tydlighet och stabilitet och stärka förmågan att, i alla stadens delar och verksamheter, behålla, attrahera, rekrytera och utveckla önskvärd kompetens.

En god och hälsosam arbetsmiljö är fri från diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. I en väl fungerande arbetsmiljö ligger både personalrörlighet och sjukfrånvaro på en sund nivå. Orsaker till hög personalrörlighet eller hög sjukfrånvaro ska vara kända och hanteras såväl kortsiktigt som långsiktigt. En översyn av friskvårdsbidraget ska genomföras för att få fler att nyttja det, då staden ska verka för ett hållbart arbetsliv.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska säkra stödet till chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet samt säkerställa rimliga förutsättningar för chefer att utöva ett närvarande ledarskap. Kompetensutveckling för både medarbetare och chefer ska öka kunskapen om organisatorisk och social arbetsmiljö.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- ha en långsiktig planering för att behålla, utveckla samt rekrytera verksamhetskritisk kompetens
- arbeta med att säkra långsiktig kompetensförsörjning för yrkesgrupperna inom välfärdssektorn, exempelvis inom äldreomsorgen där förändrade omvårdnadsbehov och digitalisering ställer nya krav på kompetens
- säkerställa en tydlig lönepolitik som stödjer förmågan att behålla, attrahera, rekrytera och utveckla önskvärd kompetens och som utgör ett verktyg att nå önskvärda lönestrukturer
- säkerställa rimliga förutsättningar för chefer att utöva ett närvarande ledarskap
- arbeta med kompetensbaserad rekrytering och säkerställa att chefer har god kunskap om rekryteringsprocessen
- erbjuda grundläggande förutsättningar som trygga arbetsvillkor och kompetensutveckling
- säkerställa att rutiner för anmälan och utredning av diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier eller repressalier är väl kända av medarbetare och chefer
- genom aktiv rekrytering främja mångfald bland stadens chefer
- arbeta förebyggande och stödjande när medarbetare utsätts för våld och hot vid myndighetsutövning

- prioritera stöd till chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet liksom kompetensutveckling för både medarbetare och chefer för att öka kunskapen om organisatorisk och social arbetsmiljö
- prioritera stöd till verksamheter med hög sjukfrånvaro och/eller hög personalrörlighet
- arbeta i enlighet med handlingsplaner för att öka takten i att göra heltid till norm vid nyanställning och erbjuda ofrivilligt deltidsarbetande heltid. Användningen av allmän visstidsanställning (AVA) och andra former av otrygga anställningar ska minimeras och endast användas på sakliga grunder
- årligen redovisa arbetet med, och det faktiska utfallet av, att minska ofrivillig deltid samt att minska användningen av timanställningar och allmän visstidsanställning. Målet är att 90 procent av anställningarna ska vara fasta och på heltid.
- i det ordinarie arbetet under år 2022 integrera de särskilda handlingsplanerna för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare respektive barnskötare och förskollärare
- utifrån ovanstående arbete och under samordning av kommunstyrelsen medverka till en stadsövergripande och samordnad kommunikation som illustrerar stadens attraktivitet som arbetsgivare
- Underlätta för digitala möten och fortsatt möjlighet till distansarbete med beaktande av en god och långsiktigt hållbar arbetsmiljö

Styrning och uppföljning

Stockholms stads budget följer stadens integrerade ledningssystem (ILS) som har beslutats inom stadens program för kvalitetsutveckling och som gäller för hela kommunkoncernen. Verksamheterna ska arbeta systematiskt med verksamhets- och kvalitetsutveckling utifrån kunskapsbaserade arbetssätt och metoder. Utgångspunkten är professionell kunskap, kunskap från brukare och invånare samt kunskap från forskning, där ibland rapporterna från *Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm*.

Fler innovativa miljöer behöver utvecklas, i synnerhet inom välfärdsområdet, där medarbetare ges incitament och verktyg att omsätta goda idéer i konkreta verksamhetsförbättringar som kommer stockholmarna till del. Ett viktigt sätt att få in ny kunskap och nya idéer i stadens verksamheter är att delta i projekt med andra parter, vilket kan ge kompletterande finansiering men även möjlighet att utveckla nya lösningar och främja nya innovationer.

Stadens verksamheter och de investeringsprojekt som planeras ska präglas av effektivitet och fokus på att ge medborgarna en god kommunal service. Organisationen ska söka samarbeten inom och utom organisationen när det kan medföra högre nytta för invånarna.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- hålla budget, vilket är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten
- utveckla beslutsunderlag framför allt gällande kalkylering och riskbedömningar i tidiga skeden för att säkerställa att beslut fattas på rättvisande grunder
- ha en god prognossäkerhet genom att bedöma avvikelser under året och vidta åtgärder för att hålla given budget. Verksamhetsområden där god prognossäkerhet är svår att uppnå ska identifieras, och förslag till hantering ska tas fram
- beakta och implementera av kommunfullmäktige beslutade styrdokument i verksamhetsplanering och uppföljning

- dra lärdom utifrån utvärderingarna av stadens och kommunernas arbete under pandemin i syfte att korrigera de brister som uppmärksammats.
- utveckla sin innovationsförmåga och arbeta systematiskt med att sprida och ta till sig goda exempel på effektiva arbetssätt
- utveckla arbetet med synpunkter och klagomål med fokus på förbättrad återkoppling till medborgarna genom verksamhets- och kvalitetsutveckling
- underlätta för alla stockholmare att kunna ta kontakt med och få ta del av kommunal service på platser och tidpunkter utifrån deras behov
- integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten. För att visa hur kommunkoncernens fördelning av resurser och utformning av verksamheter kommer stockholmarna till del, ska nämnder och bolagsstyrelser redovisa individbaserad statistik uppdelad efter kön. Statistiken ska, där eventuella skillnader synliggörs, analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv samt leda till att nödvändiga åtgärder vidtas
- arbeta för att Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön
- säkerställa att stockholmarna som kommer i kontakt med kommunkoncernen ska behandlas och bemötas likvärdigt och respektfullt
- säkerställa att de nationella minoriteternas rättigheter efterlevs i stadens verksamheter
- säkerställa att barns rättigheter synliggörs i stadens verksamheter vid beslutsfattande, planering och utförande av verksamhet. Lagen om FN:s konvention om barnets rättigheter ska beaktas i beslutsprocesser som direkt eller indirekt rör barn
- tillämpa funktionshinderperspektivet vid beslutsfattande, planering och utförande av verksamhet för att säkerställa att alla, oavsett funktionsförmåga, får tillgång till stadens samhällsliv och till stadens stöd, skydd och service på lika villkor
- säkerställa att Stockholm är en äldrevänlig stad i enlighet med WHO:s modell, där äldre kan leva ett tryggt och självständigt liv med hög livskvalitet och god hälsa.

Samverkan för en effektiv verksamhet

En hög grad av effektivitet i kommunkoncernens verksamheter med fokus på resultat är förutsättningar för att uppnå kommunfullmäktiges mål. Inom stadens verksamheter, och mellan verksamhetsområden i stadsdelsnämnderna, finns en potential för ökad samverkan kring verksamhetsförbättringar och effektiviseringar, bland annat genom nya, smartare tekniska lösningar, förbättrade styr- och arbetsformer, utvecklad inköpsorganisation samt systematiska jämförelser framför allt inom välfärdsområdet och investeringsverksamheten. Stadens verksamheter ska ha en god egen kompetens att planera och verkställa stadens verksamheter och därmed minimera behovet av inköp av externa tjänster.

Lokalförsörjning

Stadens samlade fastighetsinnehav är omfattande och berörda nämnders investeringsplaner innehåller flera större fastighetsutvecklingsprojekt. En stadsövergripande fastighets- och lokalpolicy som tydliggör målbilder, spelregler och ansvarsområden, som en förutsättning för en effektiv lokalhantering, ingår som bilaga till budget. Utgångspunkten är att stadens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga, moderna och area- och energieffektiva lokaler med hög grad av flexibilitet.

Investeringstakten för ett växande Stockholm innebär stora utmaningar, såväl resursmässigt som organisatoriskt, för att klara behovet av nybyggnad och reinvesteringar inom bland annat samhällsfastigheter, som lokaler för skola och omsorg. Tillgången på

mark är också begränsad vilket innebär att utbyggnad av viss samhällsservice redan idag delvis behöver ske på privat mark. Detta innebär att staden i ökad utsträckning kan behöva samverka med fler externa aktörer. För att öka flexibiliteten och begränsa investeringsutgifterna kommer staden exempelvis när det gäller tillfälliga verksamhetslokaler också behöva hyra lokaler externt. Staden har alltid i viss omfattning hyrt olika verksamhetslokaler till marknadsmässiga villkor av privata företag.

Dock motsätter vi oss finansborgarrådets höga tilltro till privata aktörer när det gäller stadens försörjning av samhällsfastigheter eller som utförare av verksamhet. Alla de fall som hittills förts upp till beslut har inneburit en sämre driftsekonomi och därmed blivit dyrare för skattebetalarna i Stockholm. Stockholms stad kan aldrig fransäga sig ansvaret för invånarnas tillgång till god samhällsservice och lokaler. Vi motsätter oss införandet av etableringslotsar inom flertalet områden. Moderaternas ideologiska vilja att privatisera offentlig verksamhet riskerar att urlaka stadens verksamhet, vara ofördelaktigt för skattebetalarna och leda till högre kostnader.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa stadens kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler som är underhållna och ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning inom stadens fastighetsbolag och fastighetsförvaltande nämnder som säkerställer rådighet över viktiga verksamhetslokaler och samtidigt skapar utrymme för investeringar
- i planering och byggande säkerställa behovet av erforderliga verksamhetslokaler, till exempel förskolor och särskilda boenden, till rimliga villkor genom förbehåll i markanvisnings- och exploateringsavtal
- kontinuerligt pröva lokalisering av lokaler relaterat till verksamhetens behov, stadens ekonomi och stadens målsättning att stärka ytterstaden
- vid nybyggnation underlätta och medverka till att fler av nämndernas verksamhetslokaler är samplanerade. Eftersträva samlokalisering och samverkan med andra nämnder och bolagsstyrelser gällande förvaltningslokaler
- i förekommande fall särskilt utreda köksfunktionen och pröva samplanering med andra verksamheter inom staden i samband med renoveringar och nybyggnation, detta gäller särskilt stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden
- i stadsbyggnadsprojekt ha som utgångspunkt ett riktvärde om minst 25 förskoleplatser respektive minst 50 grundskoleplatser per 100 nya lägenheter, då annan planeringsgrund saknas
- öka samplanering vid utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar. Aktuella skolor måste i förekommande fall säkras tillgång till sådana idrottshallar under skoltid genom ett separat hyresavtal mellan utbildningsnämnden och idrottsnämnden. Avsteg kan därmed ske från den närhetsprincip som annars gäller vid upplåtelse av idrottshallar under skoltid
- SAMS-arbetet ska stärkas i syfte att lägga ökat fokus på att bryta skolsegregationen. Samplanering ska ske med idrotts- och förskolelokaler där det finns vinster i ekonomi, resursutnyttjande och genomförandetid. Vid nybyggnationsprojekt ska, om förskola och grundskola samlokaliseras (samma tomt), detta ske genom att förskolan helt integreras i skolbyggnaden
- genomarbeta definitioner för elevkapacitet inom SAMS för att tydliggöra planeringsförutsättningarna samt utveckla processer för att omhänderta tillfälliga lokalbehov
- underställas stadens hyresförhandlingsfunktion för bedömning av samtliga lokalhyresavtal som berörs av funktionens omfattning, direkt av nämnderna eller indirekt i form av tredjepartsinhyrning av stadens bolag, samt underställas funktionen för samtliga uppsägningar av lokalhyresavtal för kvalitetssäkring

- stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram ett gemensamt förslag till plan för att klara behovet av vård- och omsorgsboende. Arbetet samordnas av äldrenämnden som bearbetar förslagen och föreslår beslut om åtgärder utifrån en långsiktig bedömning för staden som helhet. Äldrenämnden ska även beakta behovet av seniorbostäder och planera utifrån genomförandet av en seniorbostadsgaranti. Planen ska godkännas av kommunstyrelsen och är vägledande för nämnderna gällande förändringar av äldreboendebeståndet. Kommunfullmäktige ger enligt planeringen nämnderna uppdrag om igångsättning av konkreta utbyggnadsprojekt
- säkerställa en beredskap för ökat behov av tillfälliga lokaler och korttidsboenden med anledning av såväl pandemier som snabbare utskrivning från slutenvård. I ljuset av detta ska särskilda boenden i normala fall inte avvecklas eller säljas innan dessa behov har utretts
- stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram en plan för att klara behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL. Beställningar av boenden görs utifrån dessa planer av socialnämnden som därmed ansvarar för att tillräckligt med boenden produceras och kan hyras ut till stadsdelsnämnderna
- verka aktivt för att fler fastighetsägare aktivt arbetar långsiktigt och ansvarstagande för en socialt och ekologiskt hållbar stadsutveckling. Metoder för markanvisningar och planprocess ska bidra till social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet

Upphandling och inköp

Upphandlingar och inköp ska främja kvalitet, kostnadseffektivitet, miljö och klimat samt social hållbarhet. Som offentlig aktör är det viktigt att använda offentlig upphandling och inköp som ett medel för att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning. Staden ska prioritera uppföljning och kontroll av upphandlade verksamheter för att säkerställa att krav och avtal efterlevs. Vid avtalsbrott ska staden tydligare vidta åtgärder genom att exempelvis utfärda viten eller, om bristerna är stora, se över om avtalen bör avslutas. Dåligt fungerande verksamhet som slösar på skattebetalarnas pengar och inte bidrar till en bättre stad ska inte fortsätta upphandlas i Stockholm.

Det program som staden har för upphandling och inköp ska innehålla krav på kollektivavtalsliknande villkor. Arbetet förutsätter en hög grad av samverkan och kommunstyrelsen har en samordnande och stödjande roll. Servicenämnden har ett övergripande ansvar för att tillhandahålla konsultativt stöd vid användning av arbetsrättsliga villkor i upphandlingar. Vidare har arbetsmarknadsnämnden ett särskilt ansvar att erbjuda stöd vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- som princip utgå från att samma krav som ställs på verksamhet i egen regi också ska ställas på upphandlad verksamhet avseende kvalitet, kostnadseffektivitet samt ekologisk och social hållbarhet. Detta bör också som princip gälla underleverantörer till upphandlad verksamhet. I den mån det inte går ställa nödvändiga krav till följd av lagstiftning ska det redovisas i anslutning till det ärende som avser upphandlingen
- upprätthålla hög kvalitet och lika villkor genom att kraftfullt följa upp och säkerställa att avtalade villkor följs samt att vid överträdelser konsekvent tillämpa relevanta sanktioner och hävning av avtal
- aktivt delta i och stödja stadens gemensamma kategoriorganisation för inköp
- säkerställa att införandet av kategoristyrning, gemensamma arbetssätt, processer och systemstöd används

- säkerställa att direktupphandlingar genomförs i enlighet med LOU och stadens riktlinjer för direktupphandling vad gäller konkurrensutsättning, seriositetsprovning och dokumentation
- säkerställa att stadens inköp används som ett medel att kvalitetsutveckla verksamheterna samt driva utvecklingen i innovativ och ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar riktning
- säkerställa att stadens inköp är marknadsmässiga, konkurrensneutrala och säkerställer hög kvalitet och kostnadseffektivitet
- bidra till en ökad samverkan och dialog med leverantörer och branschorganisationer
- förbättra metoder för att tillvarata den potential som finns för anbud från små företag i offentlig upphandling, för sund konkurrens och ökad innovation
- utveckla mått och mätmetoder för att bidra till minskad klimatpåverkan genom stadens inköp
- nyttja servicenämnden och arbetsmarknadsnämndens tjänster i den utsträckning det bedöms nödvändigt för att få en enhetlig tillämpning av villkor för socialt ansvar och krav på arbetsvillkor i nivå med kollektivavtal i upphandlingar i staden
- med stöd av arbetsmarknadsnämnden överväga hur det inom ramen för det egna uppdraget kan genomföras aktiviteter som främjar arbetsintegrerade sociala företag
- säkerställa att verksamheterna har tillräcklig kompetens för att kunna krävställa och genomföra upphandlingar samt prioriterar uppföljning av ingångna avtal

Innovation och strategiska digitaliseringsfrågor

En hög innovations- och digitaliseringskapacitet är en förutsättning för att stärka, effektivisera och utveckla stadens verksamheter och därigenom bidra till att säkerställa vår fortsatta välfärd. Användningen av digitala verktyg och ny teknik skapar förutsättningar för innovation och ökad tillväxt i Stockholm, men också möjligheter till ökad process-effektivitet och innovationskraft. Stadens arbete med innovation och digitalisering utgår från stadens vision, innovationsstrategi, målbilden i strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad, stadens digitaliseringsprogram och program för kvalitetsutveckling.

Innovation är en mycket viktig del i hållbarhetsarbetet och Stockholm behöver därför ta fram nya arbetssätt och tekniker som löser framtidens utmaningar på ett hållbart sätt, såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt. För att detta ska ske behövs fördjupade externa samverkansprocesser kombinerat med interna processer inom staden. Det handlar bland annat om att förstå systemperspektiv, utbilda innovationsledare, förändra ledarskap och arbetsmetoder, i högre grad tillämpa innovationsupphandlingar och utveckla stadens processer.

Digital Future är ett prioriterat initiativ där detta arbetssätt utvecklas med målet att leverera resultat. För att skapa fokus och konkreta mål i kommande projekt fokuserar DDS på tre gemensamma utmaningar för staden och Region Stockholm inom följande områden:

- Framtidens kommunikations och logistiksystem – Smarta ekosystem för kommunikation och transporter
- Vård och omsorg – Platsoberoende vård och omsorg
- Klimat och miljö – Klimatpositiv utveckling

Stockholm Lab (Idéslussen) och Program för smart och uppkopplad stad är delar i att främja en innovativ kultur där staden uppmuntrar medarbetarna till att ta fram och sprida

idéer och goda exempel i det dagliga arbetet. Dessa ska också kunna fånga upp de utmaningar som finns i verksamheterna för att testa, utveckla och genomföra idéerna. Staden ska aktivt verka för att bli en av de nationella AI-noder som ligger inom satsningen AI Innovation of Sweden.

De strategiska samarbetsformerna mellan staden och regionens lärosäten ska utvecklas i syfte att staden på ett bättre sätt ska kunna tillgodogöra sig den högre utbildningens och forskningens resultat i stadens verksamheter och förbättra stadens kompetensförsörjning. Möjlighet till fler samarbeten ska undersökas. Staden ska också samverka med andra externa aktörer, som näringsliv och övrig offentlig sektor, exempelvis via Digital Future och Open Lab. Ett viktigt steg i detta är det samarbete som Stockholms stad etablerat med KTH och Massachusetts Institute of Technology (MIT), Senseable Stockholm Lab. Samarbetet är viktigt för att i praktisk verksamhet kunna implementera forskning och kunskap vid lärosäten. Ett syfte är att med hjälp av AI och stordata stärka Stockholms utveckling och planering för en långsiktigt hållbar stadsutveckling. Det är dock viktigt att understryka att samarbetet inte bara ska begränsas till stadsutveckling och arkitektur. Även frågor relaterad till exempelvis välfärdsteknik och klimatinvesteringar är möjliga områden för samarbeten.

Digitala arbetssätt ska vara ett sätt att öka effektiviteten inom kommunkoncernen och på det sättet bidra till att klara kompetensförsörjningen och välfärdens kvalitet. Digitalisering är ett hjälpmedel att lösa konkreta utmaningar, både för kommuninvånaren och inom verksamheterna. Det gäller att identifiera de faktiska problemen och att analysera inom vilka områden digitala lösningar och arbetssätt gör störst nytta.

Med hjälp av digitalisering nås högre kvalitet i form av större självständighet och livskvalitet för våra invånare samtidigt som det leder till effektivare verksamhet. Stadens nämnder och bolagsstyrelser äger ansvaret för digitalisering inom respektive ansvarsområde för att bidra till en effektivare verksamhet och en enklare vardag för stockholmarna. I arbetet behöver inte de digitala lösningarna utgöra huvuddelen av förändringen, utan tekniken kan i många fall snarare vara möjliggörare för att kunna utveckla processer, organisation och arbetssätt.

Om nämnder och bolagsstyrelser tar fram modeller och gemensamma system ska detta ske i samråd med kommunstyrelsen. Då digitala arbetssätt ska vara ett sätt att öka effektiviteten och kvaliteten inom staden ska driftkostnadskonsekvenser därför tydliggöras vid beslut. Särskilt ska verksamheterna analysera möjligheterna att använda sig av befintliga system på marknaden i syfte att hålla nere kostnader. Kommunstyrelsen har ett samordnande ansvar för att stödja verksamheterna i digitaliseringsarbetet.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- samverka med andra nämnder och bolagsstyrelser inom innovation och digital transformation i syfte att öka takten inom digital utveckling
- säkerställa att det alltid redovisas tydliga analyser av driftkostnadskonsekvenser innan beslut fattas om digitaliseringsprojekt och att dessa jämför kostnader för egenutveckling jämfört med att använda sig av befintliga systemlösningar
- säkerställa att digitala projekt är väl avgränsade i storlek och omfång och syftar till att lösa specifika uppgifter för verksamheterna till en rimlig kostnad, i relation till nyttan
- tillvarata den digitalisering som skett under pandemin och fortsätta utveckla digitala arbetssätt och tjänster för ökad kvalitet och effektivitet
- arbeta aktivt för att bygga digital kompetens i stadens verksamheter, inklusive beställarfunktion av digitala tjänster och produkter

- säkerställa att innovationer och digitalisering bidrar till ökad kvalitet och resurseffektivitet i stadens verksamheter
- förbättra metoder för uppföljning och utvärdering av innovations- och digitaliseringsprojekt. Staden ska vara en lärande organisation och ta tillvara på erfarenheter för att uppnå största nytta för stadens medarbetare, verksamheter och invånare i kommande och pågående projekt
- samråda med kommunstyrelsen i samband med genomförande av strategiska innovations- och digitaliseringsprojekt för att säkerställa att utvecklingen inte medför kostnadspåverkan på stadens övriga verksamheter
- analysera och redovisa driftkostnadskonsekvenser av digitaliseringsprojekt
- använda stadens centrala plattformar vid digitaliseringsprojekt
- säkerställa att det finns ett effektivt och ändamålsenligt informationssäkerhetsarbete
- delta i och bidra till nationella och regionala samverkansinitiativ och myndighetssamarbeten i digitaliseringsfrågor
- uppmuntra innovationer som leder till ett stärkt klimatarbete och ökad ekologisk hållbarhet
- utveckla arbetet med att tillgängliggöra data som utifrån sin informationsklassning skulle kunna vara öppen data

Internationalisering och internationellt arbete

Stockholm har under de senaste decennierna utvecklats till en internationell storstad. Kommunkoncernens möjlighet till verksamhetsutveckling förbättras av en internationell utblick där vi lär av de bästa exemplen runt om i världen. Stockholm ska vara ledande i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets målsättningar i klimatsamarbetet, där staden ska inta rollen som en föregångare i det globala miljö- och klimatarbetet. Internationellt samarbete och utbyte med andra städer skapar ökade möjligheter för att använda resurserna så effektivt som möjligt och öka graden av extern finansiering. Stockholms stad har de senaste åren intensifierat sin internationella verksamhet inom strategiskt viktiga områden och det arbetet bör utvecklas och anpassas utifrån nya förutsättningar för digitala möten.

Utöver att stärka kommunkoncernens internationella samarbeten och relationer är ett viktigt steg i internationaliseringsarbetet att relevant information om stadens verksamhet finns tillgänglig på engelska eller andra relevanta språk. Det gäller även information i det offentliga rummet, så som skyltar och övrig information. Detta görs i syfte att underlätta för icke-svensktalande boende och besökare i staden, samt till möjligheten för personer utifrån att ta del av relevant information om stadens verksamhet.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- bevaka och tillvarata de möjligheter som erbjuds inom EU:s fonder och program att delta i innovations- och samverkansprojekt som stärker den sociala såväl som den ekologiska hållbarheten
- aktivt söka relevanta EU-bidrag för att öka graden av extern finansiering
- i enighet med stadens EU-policy bevaka och proaktivt arbeta med att påverka EU-lagar och beslut för att kunna säkerställa kvalitet och kostnadseffektivitet i stadens verksamhet
- aktivt söka relevanta internationella sammanhang och samverkansytor för att ökad verksamhetsutveckling i enighet med stadens internationella strategi
- under samordning av kommunstyrelsen utveckla det internationella perspektivet i sin kommunikation i syfte att nå fler målgrupper än svensktalande

- bidra till nyskapande och utveckla möjligheter för digitala mötesplatser och mötesformer som kan leda till effektiviseringsvinster och andra fördelar även efter pandemin

Kommunfullmäktiges indikatorer för samtliga nämnder och styrelser

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Skattesats

För år 2022 föreslås att en kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17,84 per skattekrona.

För år 2022 föreslås en utdebitering av begravningsavgiften med 6,5 öre per skattekrona.

Stockholm den 20 oktober 2021

Karin Wanngård

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Socialdemokraternas förslag till budget

Resultatbudget

Mnkr	Förslag till budget 2022 KS	Förslag till budget 2022 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Verksamhetens intäkter	8 777,5	8 917,1	139,6
Verksamhetens kostnader (-)	-55 507,9	-56 519,8	-1 011,9
Avskrivningar (-)	-1 875,7	-1 875,7	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-818,2	-748,2	70,0
Prestationsreserv	-786,6	-785,0	1,6
Pensionsavgifter (-)	-1 820,8	-1 820,8	0,0
Verksamhetens nettokostnader	-52 031,7	-52 832,4	-800,7
Skatter	54 802,0	55 572,7	770,7
Begravningsavgift	200,8	202,5	1,7
Inkomstutjämning	-5 524,1	-5 612,5	-88,4
Kostnadsutjämning	-712,1	-702,3	9,8
Regleringspost	2 490,3	2 471,5	-18,8
Generellt statsbidrag	0,0	0,0	
Fastighetsavgift	1 291,6	1 291,6	0,0
LSS-utjämning	-1 569,7	-1 610,4	-40,7
Verksamhetens resultat	-1 053,0	-1 219,3	-166,3
Finansiellt resultat (inkl. avgifter bank och pg)	-26,8	-26,8	0,0
Utdelning Stockholm Stadshus AB	1 100,0	1 250,0	150,0
Disposition/avsättning begravningsfond	-20,1	-3,8	16,3
Resultat efter finansiella poster	0,1	0,1	0,0
Förändring av redovisat eget kapital	0,1	0,1	0,0

Kommunstyrelsen m.m.

Stockholm ska vara en stad för alla. Genom högt ställda mål på ett Stockholm som håller samman och är klimatsmart, ekonomiskt och demokratiskt hållbart skapar vi en stad där alla får plats. Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för att uppfylla dessa mål.

Efter nära två år som präglats av den globala pandemin blickar vi nu in mot år 2022 med hopp om en ljusare tillvaro. Pandemin lämnar stora avtryck när många stockholmare förlorat anhöriga och många varit långvarigt sjuka. De ekonomiska konsekvenserna kommer fortsätta prägla Stockholm. Återhämtningen för näringslivet och den för stadens så viktiga besöksnäring kommer att ta tid liksom återhämtningen för stadens anställda som dragit ett tungt lass för att få verksamheterna att fungera så bra som möjligt utifrån det tuffa läget. Tack vare kraftfulla statliga stödåtgärder har Stockholms ekonomi trots allt stått fortsatt stark. Det vilar nu ett stort ansvar på kommunstyrelsen att prioritera och fördela resurserna så att de kommer stockholmarna till del. En viktig del i detta är att tydligare bistå Region Stockholm i arbetet med att öka vaccinationsgraden i hela Stockholm.

För att på bästa sätt ta sig an framtidens utmaningar måste Stockholm prioritera en stark välfärd, världsledande företag, ett innovativt näringsliv och nyskapande kultur. Genom framåtsyftande lösningar har vi tagit den internationella ledartröjan inom klimat- och miljöåtgärder. För att hindra klimatförändringarnas negativa effekter måste fler strukturmöte lösningar till. En progressiv politik är helt nödvändig för att möta kommande utmaningar, globalt och lokalt.

Med hög takt i bostadsbyggandet, en klimatpositiv stad som mål, en stark välfärd, en attraktiv arbetsmarknad och trygghet och säkerhet för alla stadens invånare strävar vi mot målet om ett Stockholm för alla. Grunden för detta är en hållbar ekonomisk politik. Kommunstyrelsen ansvarar för stadens ekonomi och det innebär ansvar för Stockholms framtida förmåga att hantera problem och uppgifter. Liksom under föregående år ser vi hur resurser från staten bär upp kommunernas och regionernas ekonomi även under år 2022. Det är ett välkommet tillskott också för Stockholm.

Mandatperioden har till stor del präglats av pandemin och kommunstyrelsens roll som ytterst ansvarig för stadens verksamheter och utveckling har blivit än mer tydlig under den kris som staden har gått igenom. Tyvärr har det moderatledda styret präglats av en oförmåga att fatta nödvändiga beslut, särskilt under pandemins första halvår. Kommunstyrelsens roll som övergripande ansvarig för hela staden kan inte nog understrykas. Ett helhetsperspektiv på stadens samlade verksamheter och utveckling behövs, inte bara i tider av pandemi. Ansvaret för kommunens kärnverksamhet ska vila tungt på kommunstyrelsen. Särskilt bör ansvaret för välfärden lyftas. Endast med tillräckliga ekonomiska resurser och rätt förutsättningar gällande personalförsörjning, innovationsarbete, utveckling och stöd kan kommunens alla delar och verksamheter lyfta och växa. Det är ur det perspektivet beklagligt att initiativ för att tillförsäkra välfärden tillräckliga resurser uteblivit, även när sådana tillförts från staten i form av höjda statsbidrag. Här har högermajoriteten i kommunstyrelsen misslyckats.

Stadens beredskapsplanering måste utvecklas med sikte på nya utmaningar, kända och okända. Den utvärdering som gjorts av stadens hantering av pandemin är välkommen men tyvärr otillräcklig. Utvärderingen brister då de flesta av de som intervjuats också haft ansvar och varit beslutsfattare under pandemin. Deras röst är viktig men riskerar

att lämna många frågor obesvarade. Det göder misstro om huruvida alla detaljer verkligen har lyfts upp för granskning. Så ska det inte vara. Transparens ska alltid prägla offentlig verksamhet och vi hade önskat att en helt extern och oberoende utvärdering hade genomförts. Kommunstyrelsen är ytterst ansvarig för att stadens samtliga verksamheter drar lärdom av pandemin och dess följdverkningar med särskilt beaktande av Coronakommissionens rekommendationer. Erfarenheterna ska utmynna i konkreta åtgärder i berörda verksamheter.

Vi socialdemokrater har höga ambitioner. Vi tror att Stockholm kan bättre. I vårt Stockholm får välfärden rimliga förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Ingen ung ska lämnas efter och skolan ska vara fullt finansierad för att ge alla barn och unga en fullgod utbildning och möjlighet till ett gott liv. Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att, tillsammans med koncernledningen för Stockholms Stadshus AB, leda och samordna stadens angelägenheter och ge nämnder och bolagsstyrelser goda förutsättningar att fullgöra kommunfullmäktiges mål. Vi redogör i detta avsnitt för ett antal områden där kommunstyrelsen har ett särskilt uppdrag och där vi ser behov av högre ambitioner, tuffare målsättningar och genomgripande reformer.

Kommunstyrelsen m.m. omfattar kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, stadsledningskontoret samt ersättningar till utomstående organisationer och föreningar.

Under kommunstyrelsen finns borgarrådsberedning, ekonomiutskott, personal- och jämställdhetsutskott, integrationsutskott, trygghetsutskott, råd för Agenda 2030, råd för funktionshinderfrågor, pensionärsråd, funktionshinderombudsman, barnombudsman och äldreombudsman.

För år 2022 budgeteras följande för rotlar och partikanslier (tkr):

Moderata samlingspartiet	30 027
Socialdemokratiska arbetarpartiet	20 760
Liberalerna	14 640
Miljöpartiet de gröna	14 128
Centerpartiet	12 866
Vänsterpartiet	12 341
Kristdemokraterna	8 083
Sverigedemokraterna	4 957
Feministiskt initiativ	2 077
SUMMA	119 878

Kostnaderna avser främst arvoden till förtroendevalda, omkostnader i den politiska organisationen och viss representation. Partiernas budgetmedel används fritt inom kommunallagens ram. Över- eller underskott som uppstår ett år, överförs till kommande år. De partier som har överskott i sina budgetar vid utgången av föregående mandatperiod, får överföra detta överskott till den nya mandatperioden.

Partistödet beräknas enligt följande per år (tkr):

Grundstöd per parti	560
Partistöd per mandat	406

Partierna ska senast den 30 juni redovisa hur partistödet har använts under föregående år.

Bidrag till information och utbildning av nämndemän

De nämndemannaföreningar som organiserar nämndemän utsedda av Stockholms stad kan få bidrag för nödvändig utbildning av nämndemän. Bidraget ska beräknas på antalet

nämndemän inom föreningen som utsetts av Stockholms stad och per mandatperiod. Det ska vara på samma nivå för alla nämndemannaföreningar. Bidraget är maximalt 1 000 kronor per nämndeman och mandatperiod.

Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar

Under kommunstyrelsen m.m. finns anslag för ersättningar till utomstående organisationer och föreningar. Samtliga anslag ska vara knutna till avtal med tydliga och gemensamma mål. Avtalen ska vara ettåriga. Ersättningarna fördelas sig enligt tabellen nedan.

Bidrag till näringslivsfrämjande åtgärder	(tkr)
STING	4 000
Stiftelsen Global Village för Järvaveckan	500
Coompanion Stockholms län	800
Bidrag till akademien	(tkr)
Handelshögskolan i Stockholm	2 000
Professur i stadshistoria	280
Stockholms Akademiska Forum, StAF	2 600
Övriga ersättningar	(tkr)
Sveriges Tonsättares Internationella Musikbyrå, STIM	3 300
Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, SAMI	260
Tyresta Nationalpark	250
Summa	13 990

Ersättningar till stadsinterna organisationer och föreningar samt organisationer och föreningar inom offentlig sektor

Under kommunstyrelsen m.m. finns anslag för ersättningar till stadsinterna organisationer och föreningar samt organisationer och föreningar inom offentlig sektor. Ingår gör även ersättningar till samarbeten mellan staden, akademi och näringsliv. Samtliga anslag ska vara knutna till avtal med tydliga och gemensamma mål. Ersättningarna fördelas sig enligt tabellen nedan

Bidrag till näringslivsfrämjande åtgärder	(tkr)
Stockholm Business Region AB	123 000
Stiftelsen Electrum	7 500
Urban ICT Arena	1 400
Medlemsavgifter	(tkr)
Counter-Terrorism Preparedness Network	700
ECCAR	15
Förbundsavgift Sveriges Kommuner och Regioner, SKR	23 369
Medlemsavgift Storsthlm	19 790
Stockholmsregionens Europaförening	2 500
Eurocities	230
Medlemsavgift till Storstockholms brandförsvär, SSBF	407 062
Medlemsavgift ICLEI	35
POLIS Cities and Regions for Transport innovation	100

CNCA Carbon Neutral Cities Alliance	100
Medlemsavgift Samverkan Stockholmsregionen	1 700
	(tkr)
Samarbeten med akademien	
Vetenskapsstaden	2 600
OpenLab	2 800
Digital Futures	500
Samverkan Kungliga Tekniska Högskolan	5 000
	(tkr)
Övriga ersättningar	
Partistöd med mera	46 046
Livräntor, S:t Eriksveteranerna, Stadshusets konstförening, SKIMF, Eldkvarns IF, Föreningen Stockholms Förvaltningschefer	1 470
SIWI	1 100
Samverkan Stockholmsregionen regional inriktning mot terror	850
Föreningen Spårvagnsstäder	100
Pris till Katarina Taikons minne	100
Summa	648 067

Stockholm Business Region AB och dess verksamhet finansieras via ersättning från stadens budget med 98,0 mnkr för 2022. Ett marknadsföringsstöd ska rymmas inom en årlig ram om 6,0 mnkr. Bolagets styrelse beslutar om marknadsföring av evenemang och hanterar utbetalningar för detta. Bolaget handlägger även entreprenörsstöd inom en årlig ram om 15 mnkr. 2022 utökas ramen för marknadsföringsstöd med 1 mnkr och entreprenörsstöd med 3 mnkr. Bolaget leder och administrerar stadens medlemskap i Stockholm Business Alliance enligt avtal för innevarande period. Stadens årliga medlemsavgift till Stockholm Business Alliance är 7,5 mnkr. Medel för ersättning till Stockholm Business Region AB uppgår totalt till 123 mnkr för 2022, vilka är avsatta under kommunstyrelsen m.m.

Kommunförsäkring

Stadens nämnder får genom S:t Erik Försäkrings AB en kommunförsäkring som omfattar försäkringsskydd för lös egendom, utställningar, entreprenad, terrorism, ansvar, tjänsteresor, VD- och styrelseansvar, förmögenhetsbrott samt olycksfall för volontärer. Premien för år 2022 är 18,5 mnkr för stadens samtliga nämnder och finansieras av medel avsatta under kommunstyrelsen m.m.

Bygg bort bostadsbristen

Stockholm behöver fler bostäder, arbetsplatser, infrastruktur, förskolor, skolor och idrottslokaler. Bostadsbristen är en allvarlig social utmaning som begränsar både människors frihet och Stockholms tillväxt. Ett högt bostadsbyggande måste vara en av Stockholms viktigaste prioriteringar. Fler hyresrätter med rimliga hyror ska byggas i Stockholm. För att nå stadens långsiktiga mål på 140 000 nya bostäder till år 2030 behöver det byggas cirka 8 500 nya bostäder per år. Men bostadsbyggandet har sjunkit kraftigt de senaste åren och de grönbå har hittills presterat knappt 5 000 bostäder per år. Alltså en bråkdel av behovet. Vi anser att det behövs ett nytt mål om att bygga 15 000 hyresrätter med rimliga hyror till år 2030. För det krävs resurser, planering och beslutsvilja.

Under mandatperioden åren 2014 till 2018 nådde stadens byggande rekordnivåer. År 2018 skedde ett skifte i bostadspolitiken vilket gett tydliga negativa konsekvenser för bostadsbyggandet. Istället för att bygga tillräckligt med bostäder riktar nu Moderaterna,

Liberalerna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Miljöpartiet sin energi mot att ombilda hyresrätter till bostadsrätter. För varje ombildning ökar kötiden hos Bostadsförmedlingen. Under den första stora ombildningsvågen åren 1999-2004 ökade kötiden från 4,1 år till 6,0 år. Under den andra stora vågen av ombildningar åren 2007-2010 ökade kötiderna från 5,7 år till 6,7 år. Moderaterna gör det svårare och dyrare att få en bostad i Stockholm. Vi motsätter oss ombildningar och utförsäljningar och vill istället bygga fler bostäder så att fler kan få en bostad genom bostadsförmedlingen.

En förklaring till det starkt inbromsade bostadsbyggandet är den moderatledda majoritetens försämrade styrning och svaga politiska ledning. Från stadens revisorer har det kommit omfattande och allvarlig kritik om att staden idag saknar övergripande styrning och samordning. Det är påtagligt hur stor skillnaden är idag jämfört med hur den rödgrönrosa majoriteten under den förra mandatperioden hanterade bostadsförsörjningsfrågorna. Stadsledningskontoret hade då en central roll, med en byggeneral i spetsen, i att samordna alla betydande bostadsprojekt, både politiskt och på högre tjänstemannanivå. Kontinuerliga genomgångar gjordes med ansvariga politiker och berörda förvaltningschefer för att hålla högt tempo och lösa ut problematiska frågor mellan förvaltningarna. Denna ordning måste återställas. Styrning och samordning måste förbättras avsevärt och arbetet måste struktureras.

Stockholms stad ska intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att människor blir hemlösa. Den strukturella hemlösheten ökar. Avstannat bostadsbyggande och ombildningar av hyresrätter försvårar arbetet mot hemlöshet. Stockholm måste föra en politik som minskar orsaken till hemlöshet. Ett högt bostadsbyggande är en grundläggande förutsättning. Staden ska också ansluta sig till det globala FN-initiativet The Shift och arbeta för att förverkliga bostaden som en rättighet för stadens invånare.

En första bostad är avgörande för möjligheten att påbörja ett eget liv. Idag sker det alldeles för sent för många stockholmare. Med den höga takten i bostadsbyggandet, inte minst av hyresrätter, som präglade förra mandatperioden skulle en bostadsgaranti för unga varit möjlig. För varje år med sjunkande bostadsbyggande och utförsäljningar av hyresrätter blir det allt svårare för unga att få sin första bostad. Med en annan bostadspolitik med tydliga mål och ett fokuserat arbete är det dock fortfarande möjligt att bryta den nedåtgående trenden för byggandet.

För att tillgodose behovet av ett tryggt och tillgängligt boende med social gemenskap för äldre utan stora hälso- och sjukvårdsbehov ska stadens arbete med att bygga ut antalet seniorboenden fortsätta. Målet är att tillförsäkra den enskilde ett tryggt boende oavsett var man bor i staden. I Stockholm ska det finnas olika former av boende för äldre och det ska vara lätt att hitta ett tillgängligt boende som gör det möjligt att leva ett aktivt liv även när rörelseförmågan blir sämre. Kommunstyrelsen ska bidra till arbetet för att kunna införa en seniorbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030.

- Inför nytt mål om 15 000 hyresrätter med rimliga hyror till år 2030.
- Återinför årsmålet om 2 500 markanvisade bostäder till stadens allmännyttan.
- Inför nytt årsmål om 500 markanvisade studentbostäder.
- Mål om att införa en studentbostadsgaranti senast år 2030.
- Mål om att införa en seniorbostadsgaranti senast år 2030.
- Stoppa ombildningen av hyresrätter.
- Stockholm ska ansluta sig till det globala FN-initiativet the Shift.
- Inrätta en särskild samordnare, en ”byggeneral”, för att nå stadens bostadsmål.

Starta planeringen för Bromma parkstad

För att få upp volymerna i byggandet behöver större stadsbyggnadsområden utvecklas. Ett sådant område finns där Bromma flygplats idag ligger. Regeringens utredning som presenterades i augusti 2021 visar att Bromma flygplats går att avveckla inom 3-5 år, någon gång mellan år 2025 och 2027. Swedavia anser att det är olönsamt att fortsätta driva Bromma flygplats. Flera andra tunga intressenter, bland annat Stockholms Handelskammare, instämmer i detta. Det finns idag ingen seriös analys som hävdar annat än att den flygtrafik som funnits på Bromma kommer rymmas på Arlanda flygplats under överskådlig tid framöver. Genom att samla trafiken till Arlanda förbättras också flygplatsens konkurrensvillkor gentemot andra flygplatser genom ett större underlag för exempelvis direktlinjer och för omställning till en flygtrafik med minskad klimatpåverkan.

Bromma flygplats behövs helt enkelt inte längre. Det innebär ett utmärkt läge för staden att på allvar börja planera för stadsutveckling i området. Analyser gör gällande att det kan byggas minst 30 000 nya bostäder i den nya stadsdelen och ytterligare ett antal i flygets influensområden. Planering bör därför även startas för ytterligare exploatering i områden som idag är hindrade av flygets inflygningsrutter. Den nya stadsdelen bidrar därmed med ett betydande antal lägenheter i en stad som lider av akut bostadsbrist. Därigenom minskar behovet av förtätning i andra delar av staden och fler grönområden kan bevaras samtidigt som stadens mål för bostadsbyggande kan uppnås.

Det är inte heller okänt att etablerandet av Bromma parkstad kommer innebära betydande exploateringsintäkter för staden. En stor del av dessa kommer behöva användas för att bygga en fungerande stadsdel såväl vad gäller offentliga miljöer som infrastruktur och offentliga verksamhetslokaler. Sammantaget kommer dock projektet innebära betydande överskott som kommer kunna användas såväl för att minska stadens skuldsättning som för att investera i en bättre fungerande stad. Det kommer innebära att staden slutar subventionera flygtrafik för ett fåtal och istället investerar i alla stockholmare. Eftersom vi är tydliga med att vi vill inleda arbetet föreslår vi också att staden använder en del av intäkterna för att nu rusta Stockholm.

Kommunstyrelsen ska tillsammans med andra berörda nämnder och styrelser arbeta för att omvandla Bromma flygplats till en ny stadsdel med bostäder, kollektivtrafik, skolor, förskolor, idrottshallar och parker. Den nya stadsdelen ska byggas utifrån ambitionen om 15-minutersstaden. Staden får i uppdrag att förbereda för byggande av tunnelbana till området. En blocköverskridande Brommaberedning ska tillsättas i syfte att skapa långsiktig samsyn i detta stora stadsutvecklingsprojekt. Kommunstyrelsen är ansvarig för att inleda överläggningar med regeringen, Region Stockholm och andra relevanta aktörer för att påskynda processen.

- Kommunstyrelsen ska verka för att Bromma flygplats läggs ner och att flygtrafiken fokuseras till Arlanda.
- Planeringen för utvecklingen av den nya stadsdelen Bromma parkstad där Bromma flygfält idag ligger ska startas under första halvåret år 2022.
- En Brommaberedning tillsätts i syfte att skapa samsyn i utvecklingen av den nya stadsdelen.

15-minuterstaden

Allt du behöver inom en kvart. Det är vår vision för stockholmarnas vardagsliv. Matbutik, förskola, bibliotek, återvinningsstation är service och tjänster som vi alla är mer eller mindre beroende av. För att få vardagen att gå ihop ska sånt finnas nära och tillgängligt. Det är själva definitionen av en stor stad som lever i alla dess delar.

15-minutersstaden handlar om att stadens invånare ska kunna nå allt de behöver inom promenadavstånd eller en kort cykeltur. Det gäller både grundläggande service som matbutiker och kommunala verksamheter såsom skola, förskola och bibliotek men också om arbetsplatser, kultur och rekreation. Bil eller lång pendling ska inte behövas.

I Stockholm har utvecklingen gått åt motsatt håll. Här centreras investeringarna till innerstaden. Ytterstadens centrum utarmas eller säljs ut tillsammans med hyreslägenheter med överkomliga hyror. Fler stockholmare måste pendla allt längre till arbete och nöjen och utbudet är ojämnt fördelat över staden. Samtidigt visar inte minst utvecklingen under det senaste året att fler kommer kunna jobba hemifrån och därmed efterfråga fungerande samhällsservice nära hemmet. Det är inte bara livspusslet som underlättas. Klimatpåverkan minskas när behovet av resor minskar och hela staden tillåts utvecklas.

Vi tror att investeringar i offentliga miljöer, skola, fritid och kultur kan bygga sammanhållning och trygghet. Vi tror att Stockholm kan bli en 15-minutersstad och föreslår därför att kommunstyrelsen ges i uppdrag att leda en sådan planering.

- Kommunstyrelsen ges i uppdrag att samordna planeringen för att Stockholm ska bli en 15-minutersstad.
- Samverkan ska ske stadsövergripande och holistiskt med fokus på stadsdelsområden som har ett bristande serviceutbud.

Bygg ihop Stockholm

I Stockholm finns centrummiljöer som upplevs som otrygga, skräpiga, nedgångna och bortglömda. En trygg stad som fungerar är själva kärnan i samhällskontraktet. När det inte gäller för hela staden behövs en annan politik. I Fokus Skärholmen har en ny framgångsrik metod för utveckling av centrummiljöer tagits fram. Arbetsmodellen som tillämpats i omvandlingen av Sättra centrum bör tillämpas på fler centrummiljöer i staden. Samarbetet med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet ska utvecklas för att göra stadens centrummiljöer till trygga och tilltalande platser.

Kommunstyrelsen ska delta i arbetet för att koppla samman ytterstadens stadsdelar med varandra och omgivande kommuner, och prioritera de tio strategiska samband som pekas ut i översiktsplanen. Genom att identifiera stadsutvecklingsområden kan vi bygga ihop vår stad, minska segregationen och samtidigt få upp volymerna i bostadsbyggandet. Områdena som pekas ut som strategiska samband ska prioriteras och fyllas med klimatsmarta bostäder, kollektivtrafik, skolor, förskolor, äldreboenden, idrottshallar, kultur, parker och badplatser. En positiv utveckling skapas med fler bostäder och arbetsplatser, andra värdeskapande satsningar samt stärkta samband till omgivningarna.

Nästa stora stadsutvecklingsprojekt måste bli Fokus Järva. Järva är ett område i Stockholm med stora kvaliteter och värden. Men staden har inte tagit sitt ansvar för stadsdelarna i Järvaområdet. De senaste åren har prioriteringarna tyvärr legat långt ifrån den ambition som tydliggörs i översiktsplanen. Under innevarande moderatledda mandatperiod har inga initiativ tagits till att utveckla Järva. Istället har befintliga projekt skurits ner eller helt stoppats. Vi menar att det behövs en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva. Staden behöver starta ett Fokus Järva-projekt som drivs lokalt av stadsdelsnämnderna och samtidigt har styrning från kommunstyrelsen. Övriga berörda nämnder och bolag ska delta i arbetet och bidra utifrån sina områ-

den, exempelvis exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, allmännyttan, utbildningsnämnden, SISAB, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden. Staden ska kraftsamla.

Kommunstyrelsen ska leda arbetet med övergripande trafikinfrastruktur. Fokus ligger på utbyggd kollektivtrafik, exempelvis en ny tunnelbanelinje med sträckan Hässelby-Vällingby-Bromma parkstad-Alvik och vidare anslutning söderut. Ett annat viktigt samband är mellan Fagersjö och Hökarängen, där staden bör driva att tunnelbanan Fridhemsplan-Älvsjö ska gå hela vägen till Fagersjö eller att en ny pendeltågstation öppnar i Fagersjö och där det befintliga friluftsområdet bör utvecklas. Staden ska medverka i arbetet för byggnation av tvärförbindelse Södertörn.

De senaste tio åren har två stora förhandlingar genomförts mellan länets kommuner, Region Stockholm och staten om satsningar på trafikinfrastruktur och bostäder: Stockholmsförhandlingen och Sverigeförhandlingen. Trots att alla projekt ännu inte är färdigprojekterade och finansierade bör staden ta initiativ till ett nytt förhandlingsarbete där förhandlingar kan påbörjas med bland annat staten om medfinansiering av ny infrastruktur i Stockholmsregionen åren 2026-2037. Särskild vikt ska läggas på utvecklingen av Bromma parkstad.

Vi vill stärka Djurgårdens attraktivitet och miljöprofil. Många spännande och helt nya projekt planeras runt området kring Gröna Lund, ett område som redan idag har många besökare. Djurgården beräknas få över 15 miljoner besökare årligen och de investeringar som planeras kommer att innebära ett ytterligare ökat intresse. Ett helhetsgrepp behöver tas i utvecklingen av Djurgården som besöksmål. I det arbetet ingår att tillsätta en samordningsperson med ansvar för trafiken på Djurgården, öka spårvagnstrafiken i samarbete med Region Stockholm, samordna alla varutransporter samt tillse att det sker med ellastbilar, installera ett sopsugssystem och bygga en gång- och cykelbro från Strandvägen till Junibacken.

Kommunstyrelsen ska tillsammans med trafiknämnden och Stokab tillgängliggöra trafikljus och andra installationer för fiberdragning, inklusive datakommunikation, som möjliggör montering av teknisk utrustning som sensorer.

- Utveckla centrummiljöerna i ytterstaden, så som Tensta centrum, Hagsätra-Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum samt Vårbergs centrum.
- Säkerställ att utbyggnaden av tunnelbanan mellan Älvsjö och Fridhemsplan tidigareläggs.
- Arbetet med att skapa strategiska samband för fler bostäder och minskad segregation i enlighet med översiktsplanen ska återupptas.
- Stärka Djurgårdens attraktivitet och miljöprofil genom ökad samordning av trafik och tillgänglighet samt insatser för miljö och klimat.
- Inled stadsutvecklingsprojektet Fokus Järva.
- ta initiativ till ett nytt förhandlingsarbete om medfinansiering av ny infrastruktur i Stockholmsregionen åren 2026-2037.

Ett klimatpositivt Stockholm

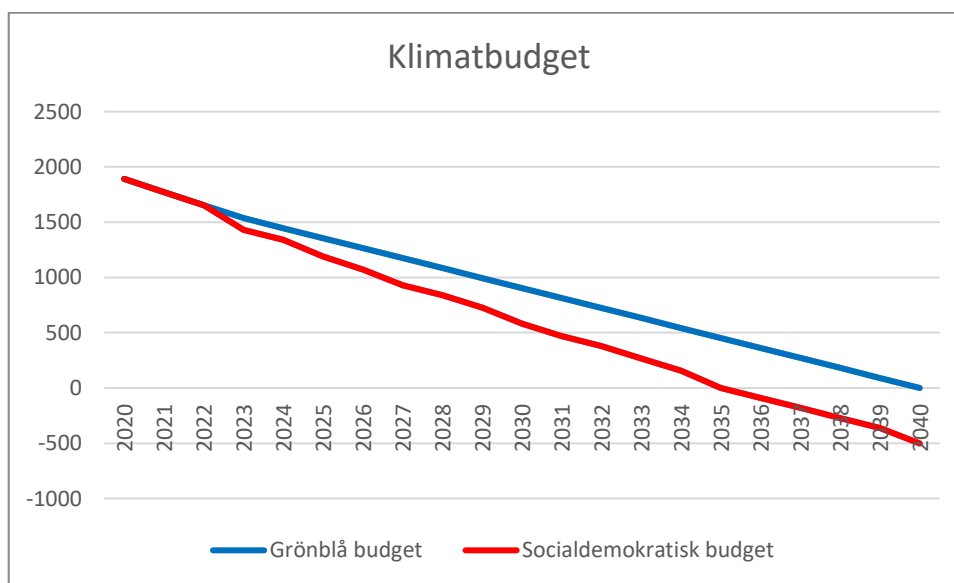
Vår klimatpolitik handlar om att bygga ett starkare och mer hållbart samhälle. Vi ska genomföra klimatomställningen så att alla människor kan känna trygghet i omställningen. Med gemensam kunskap, arbete och engagemang.

I Stockholm har vi kommit en bit på väg. Vi kommer snart att uppnå vår del av Parisavtalet, vi är på väg mot en klimatpositiv fjärrvärme, vi är en av de storstäder som har renast luft och renast vatten och vi bygger klimatsmart. Innovation på klimatområdet driver också jobb och export. Stockholm tar emot många besök som vill lära av goda exempel. Svenska företag som utvecklar klimatsmarta lösningar för Stockholms stad kan exportera och anställa fler. Vi är på rätt väg, men det behövs mer. Ska vi klara klimatomställningen på riktigt krävs större, strukturella reformer och gemensamma investeringar.

Klimatomställningen får dock inte bli ett elitprojekt, omställningen måste visa förståelse för människors vardag. Människor får inte hamna i kläm eller glömmas bort. Vi måste både inse allvaret i situationen och inse att ingen omställning kommer att kunna genomföras om den känns omöjlig att bära.

Stockholms stad har haft heltäckande miljöprogram sedan år 1976. Nu finns även en klimathandlingsplan som konkretiserar de klimatrelaterade målen i miljöprogrammet. Uppföljningen av dessa program är mycket viktig för att veta om staden är på rätt väg och vart extra insatser behöver sättas in. Idag presenteras dock ingen samlad uppföljning av programmen. För att staden på bästa sätt ska kunna nå sina klimatmål i miljöprogrammet och klimathandlingsplanen behöver en samlad uppföljning av programmen presenteras.

Stadens nya klimathandlingsplan antogs år 2020. Handlingsplanen saknar dock åtgärder motsvarande 84 100 ton, främst gällande vägtrafik. Den särskilda handlingsplan för att minska utsläppen från vägtrafiken som utlovats av majoriteten finns ännu inte. Det betyder att det område där utsläppen är som störst, vägtrafiken, helt saknar åtgärder. Det är inte acceptabelt. Kommunstyrelsen måste ta fram kompletterande åtgärder samt vässa klimatbudgeten. I grafen nedan illustreras de åtgärder som presenteras i den socialdemokratiska budgeten men som saknas i den grönbå majoritetens politik. Med åtgärderna i denna budget skulle utsläppen minska avsevärt, och staden skulle bli klimatpositiv flera år tidigare. Fram till år 2040 skulle det totalt innebära mer än 2,6 miljoner ton i minskade koldioxidutsläpp, jämfört med den grönbå budgeten. Med ökade ambitioner, strukturella reformer och gemensamma investeringar kan Stockholm bli klimatpositiv tidigare. Staden ska därför revidera klimatbudgeten så att målet är att vara klimatpositiv redan år 2035.

I uppföljningen är det viktigt att använd energi (nettoenergi) mäts och presenteras framför tillförd energi för att säkerställa ett energieffektivt klimatskal samt teknikneutralitet för uppvärmningssystem. Till dess ska samma viktning som i Boverkets byggregler (BBR) tillämpas.

- Stockholm ska bli klimatpositivt år 2035.
- En samlad uppföljning av miljöprogrammet och klimatstrategin ska genomföras.
- All energianvändning ska mätas genom använd energi (nettoenergi), inte tillförd energi, för att säkerställa att stadens byggnader är energieffektiva och för att garantera teknikneutralitet för uppvärmningssystem.
- En klimathandlingsplan för vägtrafiken ska tas fram.

Koldioxidlagring visar vägen mot en klimatpositiv stad

Utbyggnaden av fjärrvärmen i Stockholm har gjort att uppvärmningen av staden idag nästan är fossilfri. De sista fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan har fasats ut och fjärrvärmen i Stockholm kommer år 2025 ha en klimatpositiv verksamhet. Ytterligare några år efter det kan fjärrvärmen göra hela Stockholm till en klimatpositiv stad. Genom att avskilja koldioxid från kraftvärmeverkens rökgaser kan de permanent lagras i geologiska formationer såsom tömda olje- och gasfält eller djupa saltvattensakvifärer.

En av de största åtgärderna för att minska Stockholms koldioxidutsläpp är att få igång storskalig koldioxidlagring. Kraftvärmeverket i Värtan har kapacitet att samla in stora mängder koldioxid varje år. Närmare bestämt fem gånger mer än samtliga åtgärder i stadens klimathandlingsplan, från en enda anläggning. En storskalig anläggning i Värtan ska vara i drift senast år 2025. I hela Stockholmsregionen finns en potential att skapa en kolsänka på mer än 2 miljoner ton koldioxid per år, vilket är mer än samtliga utsläpp från Stockholm idag. Kolsänkor är nödvändiga för att nå målet om att stoppa den globala uppvärmningen väl under 2 grader. Genom att utveckla tekniken BECCS skulle Stockholm och Sverige dessutom få en enorm konkurrensfördel och kunna exportera kunnande och teknologi. Stockholms stad ska fortsätta att utveckla och investera i BECCS tillsammans med Stockholm Exergi. Kommunstyrelsen ska utveckla samarbetet med Stockholm Exergi i syfte att uppnå stadens högt ställda klimatmål. Stockholm Exergis verksamhet och innovationskraft är avgörande för Stockholms möjlighet att bli en klimatpositiv stad. Kommunstyrelsen ska säkerställa Exergis fortsatta teknikutveckling. Staden ska använda befintliga system för klimatkompensation för t.ex. stadens flygresor och uppvärmning.

En kolsänka kan också skapas genom att producera biokol. Staden har idag en småskalig biokolsanläggning där trädgårdsavfall omvandlas till biokol som sedan används som jordförbättringsmedel vilket skapar ett grönare Stockholm. Samtidigt minskar biokolet mängden koldioxid i atmosfären. En storskalig biokolsanläggning skulle producera mer biokol än vad som används i hela Sverige. Idag är därför det största hindret mot att bygga en storskalig anläggning just efterfrågan. Genom att staden blir en strategisk partner kan en storskalig anläggning möjliggöras och en stor kolsänka skapas. Staden ska därför göra en inventering av hur mycket biokol som staden kan använda och ingå i ett långsiktigt samarbete med Stockholm Vatten och Avfall och Stockholm Exergi i syfte att en storskalig biokolsanläggning byggs och är i drift till år 2023.

Stadens ägande av fastigheter är långsiktigt och energieffektivisering är högt prioriterat. Enligt stadens mål ska utsläppen minska genom energieffektivisering, men istället för att minska har energianvändningen ökat enligt stadens senaste uppföljning. För att vända denna trend behövs tydligare styrning och mer resurser. Stockholm ska ta efter

andra kommuner och regioner och ta fram ett förslag för att använda lägre kalkylränta vid energieffektiviserande renoveringar. Staden ska också använda sig av gröna obligationer för att finansiera klimatinvesteringar med särskild inriktning mot energieffektiviserande renoveringar i stadens fastighetsbestånd. Kommunstyrelsen ansvarar för att utreda och genomföra dessa insatser för ökade klimatinvesteringar.

En annan åtgärd för att öka takten i energieffektiviseringsarbetet är att koppla upp fastigheter för att övervaka och styra de tekniska systemen online. Det handlar om exempelvis värme, ventilation, larm och hissar. Av stadens förvaltningar och bolag är det idag endast SISAB som utvecklar och använder AI för driftoptimering. De är också de enda som överträffat sina effektiviseringsmål varje år. Stadens samtliga bolag och förvaltningar som äger och förvaltar byggnader ska inleda arbetet med digitalisering och AI-styrning av sin fastighetsdrift.

- Stockholms stad ska fortsätta att utveckla och investera i BECCS.
- Stadens nämnder och bolag ska tillämpa sänkt kalkylränta vid renoveringar som leder till ökad energieffektivitet.
- Stadens fastigheter ska bli mer energieffektiva genom digitalisering och AI-styrning av drift och tekniska system.

Minska klimatpåverkan inom bygg och transport

Klimatpåverkan från bygg- och anläggningssektorn i Sverige uppgår till cirka 15 miljoner ton koldioxid per år. Mycket arbete läggs ned på att skapa energi- och klimatteffektiva byggnader och kunskapsnivån blir allt högre när det gäller klimatpåverkan från driftsfasen. Däremot beaktas sällan klimatbelastningen från själva byggprocessen, från materialutvinning till färdig byggnad eller anläggning. Detta trots att klimatpåverkan är minst lika stor i produktionsfasen som vid driftsfasen. Stockholm behöver skifta fokus så att byggnadens hela livscykel beaktas i stadens klimatarbete. Kommunstyrelsen ska leda arbetet med att ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040. Livscykelperspektivet ska finnas med i hela kedjan: vid planering, projektering, byggande och användning av vår bebyggda miljö.

Av de territoriella utsläppen i Stockholms stad kommer mer än hälften från transporter. Det är därför angeläget med särskilt långtgående krav för just trafiken. Utbyggnadstakten av laddinfrastruktur för elfordon måste öka, för både personbilar och godstransporter. Staden måste ta ett större ansvar för utbyggnaden så att den faktiskt blir av – både i tid och över hela staden. Här kan många av stadens nämnder och bolag bidra. För att elektrifiera godstrafiken behövs helt andra insatser än för personbilar. Minst 100 platser för laddinfrastruktur till tunga fordon ska tas fram varje år. Från år 2022 ska staden investera 100 miljoner kronor i laddinfrastruktur.

Klimatomställningen av transportsektorn handlar till stor del om elektrifiering. Idag finns dock kapacitetsbrist i Stockholms elnät, främst på stamnäts- och regionnätets nivå. Bristerna handlar framförallt om att hantera höga effekter, inte total energimängd. Staden behöver en proaktiv strategisk planering för elnätet. Det kan inte hänvisas till marknaden. Staden har idag inga prognoser för varken effektbehov eller effektillgång till de kommande 20-30 åren. Kommunstyrelsen måste ta fram behovsanalys, aktörslista och aktionsplan i syfte att nå en bättre och mer säker elförsörjning av Stockholm till år 2025, 2030 och 2040.

Även sjöfarten är beroende av elektrifiering för sin klimatomställning. Fartyg som ligger vid kaj behöver elanslutas i mycket högre grad än idag. I dagsläget ansluts skärgårdstrafiken, vissa av fartygen som trafikerar Finland och Gotlandsbåten i Nynäshamn.

Det är positivt att arbetet går framåt och att fler fartyg kan elanslutas, men vi ser att det finns risk att det enbart är den reguljära trafiken som ansluts eftersom det är enklast. Det är av största vikt att även andra fartyg, till exempel kryssningsfartygen, kan ansluta till el från land och vi ser ett behov av att prioritera installationer som fungerar också för fartyg som angör tillfälligt. Staden måste skynda på arbetet för att möjliggöra anslutning till el för samtliga fartyg som anlöper Stockholms hamnar.

Effektbristen i Stockholm får även konsekvenser för andra sektorer som är viktiga i klimatomställningen. Till exempel riskerar redan beslutade viktiga projekt så som tunnelbaneutbyggnad att stoppas, men också att staden riskerar att tvingas tacka nej till viktiga företagsetableringar.

Kommunstyrelsen ska intensifiera sina insatser för att säkra elförsörjningen. Det behövs samordning i arbetet och staden måste visa handlingskraft i frågan. Men som inom många andra områden präglas den politiska ledningen av senfärdighet och Stockholm har halkat efter i det viktiga arbetet för att trygga stadens elförsörjning.

Luftkvaliteten i Stockholm har länge varit en högt prioriterad miljöfråga. I januari 2021 skärptes miljözonsreglerna för tunga fordon. Det är en viktig åtgärd som kommer innebära att halterna av kvävedioxiderna nästan halveras i Stockholms innerstad. För att de skärpta miljözonsreglerna ska få tänkt effekt krävs att alla företag följer reglerna. Idag saknas effektiva verktyg för att hindra tunga fordon som kör olagligt i miljözonen. Det finns dock ett sätt att enkelt bli av med de olagliga transporterna: genom att registrera och straffbelägga fordonen. Kommunstyrelsen ska tillsammans med berörda nämnder uppvakta relevanta aktörer och arbeta för att trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler. Differentierad trängselskatt är också ett verktyg för att göra det dyrare att köra med fossila drivmedel i staden. Kommunstyrelsen ska arbeta för att nödvändiga lagändringar görs så att staden kan börja använda dessa verktyg.

- En strategi för hur Stockholms bygg- och anläggningssektor ska bli klimatneutral till år 2040 ska tas fram.
- En behovsanalys, aktörskarta och aktionsplan ska tas fram i syfte att nå en bättre och mer säker elförsörjning av Stockholm till år 2025, 2030 och 2040.
- Minst 100 platser för laddinfrastruktur till tunga fordon ska tas fram varje år. Från år 2022 ska staden investera 100 miljoner kronor i laddinfrastruktur.
- Samtliga fartyg som anlöper Stockholms hamnar ska kunna elanslutas vid kaj senast år 2025.
- Trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler.

Hållbarhet i alla verksamheter

Det finns en stark koppling mellan den sociala och ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. Olika grupper i samhället påverkas olika hårt av miljö- och klimatproblem och politiken för att möta klimatproblemen måste gå hand i hand med en aktiv politik för jämlikhet och jämställdhet. Kommunstyrelsen ska samordna arbetet med Klimatkontrakt 2030.

En stor del av klimatpåverkan kommer från den mat vi äter. För att klara mål om minskade utsläpp från maten måste vi tillsammans ta ansvar för hur vi gemensamt kan erbjuda klimatsmarta måltider i våra offentliga verksamheter. Majoritetens långsamma

agerande innebär att en modell för att beräkna, följa upp och redovisa miljö- och klimatpåverkan från stadens måltider fortfarande inte finns på plats. Det är nu tre förlorade år för klimatarbetet när det kommer till stadens kostarbete. Modellen behövs för att ställa samordnade krav i upphandlingar och ta fram relevanta mål och indikatorer. När modellen är klar behöver stadens strategier, riktlinjer och policys uppdateras med konkreta mål som följs upp via stadens ledningssystem ILS. Matstrategin behöver också revideras så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition samt att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska erbjudas i stadens verksamheter. Kommunstyrelsens funktion som kostsamordnare är viktig för att få till bättre samordning utifrån pågående uppdrag och befintlig ansvarsfördelning. Dagens struktur med kategoriråd och kategoriteam gällande inköpsfrågor av livsmedel samt ett kostnätverk behöver dra åt samma håll i samma takt. Nätverket behöver även stöd i inriktning och ett forum för att diskutera vägval och principiella frågor. Som en del i arbetet som kostsamordnande funktion ska kommunstyrelsen utvärdera hur kostarbetet organiseras och om det behövs några förändringar.

I dagsläget finns i staden inget utpekad ansvar och därmed skyldighet för rensning av sjö- och havsbottnar som inte utgörs av badplatser. Stockholms Hamn AB ska ansvara för rensning av botten och bortforslande av bottenkräp för att kunna ha en effektiv hantering av kräp i våra vattenförekomster. I exploateringsnämnden finns medel för bortforslande av bottenkräp.

Som en del i arbetet mot en hållbar och sammanhållen stad ska kommunstyrelsen samordna stadens arbete och stödja nämnder och bolagsstyrelser med att verka för att uppnå de 17 globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Stadens råd för Agenda 2030 ska vara ett stöd i arbetet med att uppnå målen.

Kommunstyrelsen ska utöver ovanstående leda stadens arbete för exempelvis minskad energianvändning, ökad återvinning, minskat bilresande, ökade inköp av ekologiska livsmedel samt i samråd med stadsdelsnämnderna höja kunskapen om hur värmeböljor ska hanteras. Arbetet för en fossilfri organisation till 2030 fortsätter liksom arbetet för att nå en utsläppsfri innerstad 2030.

- Nya mål och indikatorer för koldioxidutsläpp från stadens måltidsverksamheter.
- Veganska alternativ ska alltid kunna erbjudas i stadens verksamheter.
- Stadens informationsarbete, rådgivning och främjande av stockholmarnas deltagande i klimatomställningen förstärks med 3 miljoner kronor.
- Samtliga ärenden som beslutas i ett politiskt organ i Stockholms stad ska innehålla en klimatkonsekvensanalys.

Förebyggande insatser för en tryggare stad

Tidiga och kunskapsbaserade insatser ska prioriteras för att varje individ ska få de bästa förutsättningarna genom livet. Skolan är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att barn och unga ska ha god hälsa och inte hamna i missbruk, kriminalitet eller andra sociala problem. Därför är ett långsiktigt trygghetsarbete tätt sammankopplat med vikten av att alla barn får bra uppväxtvillkor och att alla barn får förutsättningar och stöd för att klara kunskapsmålen. I ett Stockholm för alla får barn och unga växa och utvecklas i skolan istället för att rekryteras till gängen. Genom att investera i barnen och deras utveckling lägger vi grunden för jämlikhet, sammanhållning och trygghet. Den samlade forskningen pekar på att det är de förebyggande insatserna som gör verklig skillnad för ett tryggt samhälle med trygga individer. För att hålla samman staden och lyckas med

det förebyggande arbetet måste kommunstyrelsen samarbeta nära med andra nämnder, Region Stockholm, polis, akademien och civilsamhället avgörande.

Stadens arbete med trygghet och säkerhet är högt prioriterat. Tryggheten i staden måste öka. Den eskalerande situationen med grova våldsbrott kopplade till kriminella gäng måste omedelbart stoppas. Staden måste arbeta systematiskt för att stoppa skjutningar som sker alltför ofta i vår stad. För att långsiktigt stoppa rekryteringen till kriminella gäng krävs ett förebyggande systematiskt säkerhetsarbete, riktade insatser och trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön genom stadens trygghetsfond, samt ett omfattande preventivt socialt arbete. Kommunstyrelsen ansvarar för att koordinera stadens insatser mot den organiserade brottsligheten.

En stor del av stadens förebyggande arbete för ökad trygghet sker lokalt och nära människors vardag. Medborgardialoger och medborgarbudget är viktiga verktyg för att arbetet ska kunna utgå från invånarnas upplevelser samt bidra till att öka delaktigheten i utvecklingen av det egna området. Staden ska vara lyhörd för barn och ungdomars åsikter och inflytande. Trygghetsfonden som inrättades under förra mandatperioden syftar till att genom stadsmiljöåtgärder öka tryggheten på platser som upplevs otrygga. Åtgärder som beviljas medel ska öka tryggheten för alla som bor, vistas eller rör sig på platsen. I arbetet för att trygghetssäkra offentliga platser är tillgänglighetsperspektiv grundläggande.

Kommunstyrelsen leder stadens trygghets- och säkerhetsarbete, däribland arbetet mot våldsbejakande extremism samt totalförsvarsfrågor. Arbetet med att utveckla kunskap och systematiska arbetssätt för att möta problem och utmaningar som skapas av våldsbejakande extremism ska intensifieras. Kommunstyrelsen ska stödja stadens arbete med barn till anhöriga som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i strider i krigsdrabbade områden. Stockholms krisberedskap och förmåga inom civilt försvar ska knytas samman i en sammanhållen beredskapsplanering för ökad motståndskraft oavsett önskad händelse. I detta ingår att säkerställa beredskapslager. I samverkan med polisen ska åtgärder initieras för platser som bedöms sårbara för terrorattentat. Stöd ska ges till stadsdelsnämnderna och ansvariga facknämnder i det lokala trygghetsarbetet. Kommunstyrelsen samordnar och följer tillsammans med polisen upp det arbete som sker inom ramen för den gemensamma överenskommelsen.

Dagligen används en stor mängd droger i Stockholm som förutom att skapa lidande för den enskilde också göder gängen och den organiserade brottsligheten. Ett test som gjordes 2019 av avloppsvattnet i södra och centrala Stockholm visade att det togs droger för 31 miljoner kronor i de berörda områdena under en vecka. Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och Stockholm Vatten och Avfall beställa en analys av mängden droger som finns i Stockholms avloppsvatten. Men analysen som grund ska staden samverka med polisen för att avgöra vilka insatser som staden ska sätta in. Stockholm ska trappa upp kampen mot droger.

I stadens krisberedskapsarbete ingår att alla stadens verksamheter ska vara väl förberedda för olika typer av kriser, oavsett om det rör sig om terrorattentat eller globala pandemier. Hela staden ska vara väl förberedd inför både akuta kriser och nya utmaningar. För att det ska vara möjligt krävs bland annat utbildning av personal, säkrad materialtillgång samt förbättrad ledning, styrning och samordning. Kommunstyrelsen ska verka för att krisberedskapen stärks i hela staden.

Evidensbaserade metoder ska alltid ligga till grund i de uppsökande verksamheterna och insatserna för att tidigt upptäcka personer som finns i riskzonen för våldsbejakande extremism eller rör sig i våldsbejakande miljöer. Stadsrevisionens signaler om att det finns

brister i stadens arbete mot våldsbejakande extremism har tyvärr inte lett till några extra insatser eller handling. Det är allvarligt och kräver att staden agerar. Kommunstyrelsen och socialnämnden ska tillsammans utreda hur vägledningen för socialtjänstens arbete kring barn eller unga som befinner sig i eller som befaras växa upp i en våldsbejakande miljö har implementerats och fungerar i praktiken.

För att bryta rekrytering till den organiserade brottsligheten och stoppa återfall i kriminalitet är samverkan avgörande. Erfarenheter och studier visar att när olika aktörer arbetar tillsammans strukturerat och nära i samverkansmodell är det lättare att nå framgång. För att minska återfall i kriminalitet ska staden föra dialog med Kriminalvården om att upprätta samverkansöverenskommelse. Kriminalvården, kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ska upprätta liknande samverkansöverenskommelse som man har med polisen. Syftet är att ge stadsdelsnämnderna planeringsförutsättningar inför frivlingar samt möjlighet att sätta in stödinsatser för att minimera att personer återigen hamnar i kriminalitet. Utöver att arbeta med fler samverkansmodeller bör staden pröva fler samlokaliseringar med andra myndigheter. Positiva synergieffekter uppstår när aktörer eller verksamheter lokaliseras tillsammans.

Det är av stor vikt att staden har en fungerande infrastruktur för säkerhet och skydd i händelse av krig och kriser. Ett samarbete med civilsamhället stärker stadens krisarbete och beredskap. Staden ska därför skyndsamt skapa förutsättningar för att en frivillig resursgrupp (FRG) kan bildas. FRG hade kunnat avlasta kommunens hemtjänst och omsorgsverksamhet under coronakrisen och bör därför komma på plats snarast. Det bästa sättet att ta sig an utmaningar är att göra det tillsammans - staden, civilsamhället och näringslivet.

Trygghetskontor och platssamverkan innebär att aktörer som exempelvis näringsidkare, polis, socialtjänst, stadsdelsförvaltning och fastighetsägare arbetar nära och samverkar för att stärka tryggheten på specifik plats. Ett nära samarbete med civilsamhället är viktigt i arbetet för tryggare offentliga rum. Vi vill att fler trygghetskontor ska öppnas runt om i staden. Utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer ska beslut tas om var trygghetskontor ska etableras. Stureplan är ett område som vi bedömer omgående behöver ett trygghetskontor.

Stadens arbete med sociala investeringar ska även fortsättningsvis ha en tydlig koppling till det stadsövergripande arbetet med social hållbarhet. För att långsiktigt minska sociala problem ska fokus ligga på det kostnadseffektiva förebyggande arbetet genom tidiga och kunskapsbaserade insatser.

Det råder diskrepans mellan stadsdelarna i hur det förebyggande och uppsökande arbetet bedrivs. Stadens arbete ska vara konsekvent, trygghetsskapande och likställt. Därför ska kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna fastslå hur en Stockholmsmodell kan se ut inom det brottsförebyggande arbetet. Utöver befintliga metoder är det viktigt att nya vägar skapas för det uppsökande och förebyggande arbetet. Målsättningen är att ingen ung ska hamna på glid och rekryteras till kriminalitet. Samverkan med andra myndigheter och akademien har stor betydelse för ett framgångsrikt förebyggande arbete.

Stockholm ska stärka arbetet för att motverka den svarta ekonomin, organiserad brottslighet samt kriminella transaktioner och aktiviteter. Detta görs bland annat inom ramen för miljö- och hälsoskyddsnämndens arbete med tillståndsgivning och tillsyn. Kommunstyrelsen ska samverka med socialnämnden och stadsdelsnämnderna samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket i syfte att motverka fusk och kriminella aktiviteter. Kommunstyrelsen ska även säkerställa att det inte förekommer organiserad brottslighet

inom upphandlad verksamhet. I samarbete med berörda nämnder ska kommunstyrelsen göra en analys av samtliga upphandlingar i staden i syfte att täppa till alla möjligheter för kriminella att infiltrera staden och utnyttja välfärdssystemet. I finansborgarrådets förslag till budget finns förslag om ett centrum mot organiserad brottslighet. Tyvärr framgår inte hur ett sådant centrum skulle organiseras, vilka som skulle ingå eller hur arbetet skulle ledas. Utifrån den bristande informationen och med den bristande planeringen drar vi ändå slutsatsen att ett sådant centrum ligger i linje med och kan bidra till det arbete kommunstyrelsen bör främja enligt ovan.

Kommunstyrelsen ska också samordna stadens arbete mot otillåten påverkan för att hindra att stadens medarbetare befinner sig i situationer där individer utövar påtryckningar för att otillbörligen påverka tjänstemän i deras beslutsfattande och yrkesutövning.

- Det förebyggande brottsbekämpande arbetet ska prioriteras.
- En Stockholmsmodell för det förebyggande arbetet ska tas fram i syfte att säkerställa att det förebyggande och uppsökande arbetet är konsekvent, trygghetsskapande och likställt.
- Personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar.
- Staden ska tillsammans med polisen fortsätta erbjuda en stadsövergripande avhopparverksamhet.
- Staden ska i samråd med polisen ta initiativ till samarbete med andra kommuner så att personer kan lämna Stockholm snabbt om det behövs för att kunna bryta helt med kriminaliteten.
- Fler trygghetskontor/platssamverkan ska etableras utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer som näringsidkare, stadsdelsnämnder och fastighetsägare.
- Dialog ska föras med Kriminalvården om att upprätta samverkansöverenskommelse för att stärka stadens planeringsförutsättningar inför frigivningar samt minska antal personer som återfaller i kriminalitet.
- En analys av stadens samtliga upphandlingar ska göras för att täppa till kriminellas möjlighet att infiltrera staden och utnyttja välfärdssystemet.

Mottagande av nya stockholmare

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för att stadens mottagande av nyanlända består av hållbara lösningar som förstärker likställigheten i staden. I mottagande av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom skola, jobb och bostad. Staden ska bidra till att alla nyanlända stockholmare erhåller kunskaper i svenska språket.

En snabb etablering på arbetsmarknaden innebär självständighet för individen och underlättar etablering på bostadsmarknaden och i samhället i stort. Kommunstyrelsen har ett viktigt ansvar för att modulbostäder kan upprättas så att de svarar mot behoven och för att säkerställa att de och andra tillfälliga boenden som används är geografiskt spridda över hela staden. Samarbete ska ske med SHIS för att uppnå en långsiktig planering av genomgångsbostäder.

- Inriktningen för Stockholms mottagande av nyanlända är att stödja en snabb etablering genom skola, jobb och bostad.

Effektiva och hållbara lokaler

Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns en bra kommunal grundskola nära hemmet. Kommunstyrelsen ansvarar för genomförandet av SAMS, samordnad skolplanering i Stockholm. Arbetet inom ramen för SAMS var tidigare högt prioriterat i staden i syfte att säkerställa en framsynt och ekonomiskt hållbar utbyggnad av skollokaler. Nu prioriteras arbetet ned av det moderatledda styret. Inte bara uteblir de så viktiga årliga rapporterna, också själva skolutbyggnaden har fått svångrem i majoritetens åtstramningspolitik. Att bygga nya skolor är framförallt viktigt för att möta ett ökat elevantal, men nästan lika viktigt är att bygga och renovera skolor för att motverka segregationen i skolan. En samlad planering av utbyggnad, placering, lokaler och utformning kan bidra till att motverka skolsegregation. Sådana analyser ska alltid ingå och minskad skolsegregation ska vara ett övergripande mål för arbetet inom SAMS. Då krävs att arbetet prioriteras högt av alla inblandade parter.

Kommunstyrelsen ska även ansvara för att säkerhetsställa nödvändig kapacitetsutbyggnad av gymnasieskolan. Detta sker inom ramen för samverkan inom gymnasieregionen. Vi ser idag ett högt söktryck in mot regionens kärna och Stockholms stad. Antalet sökande till stadens gymnasieskolor kommer i framtiden att öka markant på grund av både den demografiska utvecklingen och regionens tillväxttakt.

Det är i grunden positivt. Det kommer dock innebära stora utmaningar för staden då flera nya gymnasieskolor kommer att behöva byggas för att ge plats åt stadens och regionens gymnasieelever. För att säkerhetsställa en långsiktig hållbarhet måste behovet av utbyggnad också svara mot ersättningarna inom gymnasieregionen. Samarbetet inom gymnasieregionen bör utvärderas och förändras för att säkerhetsställa att Stockholms stad kompenseras ekonomiskt för de stora investeringskostnaderna och för att Stockholms elever ska kunna få plats på en gymnasieskola i sin hemkommun. Alla kommuner inom samverkansmodellen ska ta sitt ansvar att säkra skollokalskapacitet i egna kommuner.

Staden ska äga och utveckla byggnader som långsiktigt behövs för stadens olika verksamheter. Strategiska fastighetsutvecklingsprojekt som uppfyller ett eller flera kriterier för beslut om större investeringar ligger inom kommunstyrelsens ansvar att initiera. Det kan exempelvis röra projekt med höga investeringsutgifter, höga driftskostnader, hög komplexitet eller som involverar flera nämnder eller bolagsstyrelser. Det operativa ansvaret att utreda, planera och genomföra dessa projekttyper kan åläggas fastighetsnämnden. Vid utveckling eller renovering av fastigheter är kostnadskontroll och projektstyrning av yttersta vikt för att på ett effektiv vis förvalta stadens resurser.

Runt Järvafältet finns flertalet gårdar och hus med stark koppling till det gamla kulturlandskapet och Igelbäckens kulturresevat. I fastigheterna erbjuds mångfacetterad verksamhet med alltifrån samlings- och kulturlokaler till 4H-gård och lekplatser. Tillsammans bidrar de olika verksamheterna till ett aktivt fritidsliv och stärkt civillsamhälle. Inom kulturresevatet på Järvafältet finns också Hästa gård vars huvudbyggnad har synnerligen högt kulturhistoriskt värde. Viss verksamhet bedrivs idag på gården men det finns stora möjligheter att utveckla gården till ett attraktivt besöksmål. Arbetet inom staden för att utreda renoveringsbehov och användningsområde ska fortsätta. Syftet ska vara att tillse att verksamheten runt kulturresevatets gårdar kan utvecklas samtidigt som tillgängligheten till natur och kultur ska öka för alla stockholmare.

Vi motsätter oss den försäljningsiver som präglar det moderatledda styret under mandatperioden. Ideologiskt motiverade försäljningar och ett ensidigt fokus på kortsiktiga vinster har inte varit till gagn för stockholmarna. Staden drar på sig högra kostnader på

lång sikt samtidigt som man förlorar rådighet över antalet elevplatser eller äldreboenden. Det finns fortfarande inte kriterier för vad majoriteten menar med ”strategiskt viktiga fastigheter”, men vi kan nu se att varken skolor, förskolor eller äldreboenden verkar anses strategiskt viktiga. Dock ska lokaler som inte behövs eller bedöms behövas för att säkerställa kommunal verksamhet och lokaler som inte genom kommunal rådighet bidrar till hållbarhet och sammanhållning, kunna säljas. Det ska då vara tydligt hur och varför den bedömningen görs. Exempelvis bör kommunstyrelsen under år 2022 initiera försäljning av Östermalmshallen och Sturehovs slottsbyggnad.

Under pandemin har många stockholmare förändrat sitt arbete och digitala möten har blivit en del av vardagen. Fungerande tekniska lösningar måste säkerställas för alla stadens verksamheter vilket också inkluderar den politiska organisationen. Kommunstyrelsen ska ta ett övergripande ansvar för att digitala möten och konferenser kan genomföras i hela staden. Det är viktigt att den digitala kunskapen som förvärvats under pandemin behålls och utvecklas. Digitala möten ska fortsätta vara ett fullgott alternativ, särskilt för att undvika tids- och kostnadskrävande resor

- SAMS-arbetet ska stärkas i syfte att lägga ökat fokus på att bryta skolsegregationen.
- Staden ska verka för att säkerställa ekonomiska förutsättningar för Stockholms stad inom ramen för gymnasierregion Stockholm.
- Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder utreda renoveringsbehov och utvecklingspotential för Järvafältets gårdar, med särskilt fokus på Hästa gård, i syfte att öka tillgängligheten till natur och kultur för alla stockholmare.

En jämställd stad med mänskliga rättigheter i fokus

Stockholm ska vara en jämställd stad. Män och kvinnor är, och ska behandlas som, jämlikar. Stockholm ska stärka skyddet mot sexuella trakasserier i stadens samtliga verksamheter. Kommunstyrelsen ansvarar för att samordna arbetet för att makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Utbildningsinsatser för stadens medarbetare ska genomföras regelbundet. Utbildningarna ska anpassas efter verksamheternas behov. Samtliga medarbetare i staden ska fortbilda sig inom jämställdhet och mänskliga rättigheter minst vartannat år.

Vi behöver fortsätta arbeta för att förbättra jämställdheten. Jämlikhet och jämställdhet ska öka i Stockholm, inte minska. Det offentliga rummet ska värnas mot hat och hot. Vi vill se kraftfulla insatser mot mäns våld mot kvinnor. Stadens arbetsplatser ska präglas av sådana arbetsvillkor att både män och kvinnor kan känna trygghet i vardagen. Osäkra och korta anställningar innebär att den anställdes makt att våga anmäla missförhållanden minskar samt mer ensidiga arbetsuppgifter, mindre frihet och sämre möjligheter till utveckling. Därför behöver arbetsmarknaden bli mer jämställd och trygg.

Arbetet för mänskliga rättigheter är ett fundament i staden och en förutsättning för demokrati. Kampen mot diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ålder, religion eller annan trosuppfattning ska fortsätta. Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att få jobb i staden ska förbättras. Funktionshinderperspektivet ska beaktas i alla stadens verksamheter.

Kommunstyrelsen ska samordna stadens arbete för nationella minoriteter och leda arbetet med verksamheter och informationsinsatser inom ramen för Stockholm som förvaltningskommun för samiska, meänkieli och finska. Inom respektive verksamhet i staden ska utredningar göras kring behov och efterfrågan på verksamhet inom ramen för förvaltningsområdet. I det ingår att föräldrar till barn i förskoleålder kontaktas i syfte att undersöka intresset för förskola på något av de nationella minoritetsspråken. Utredningarna ska göras i samverkan med berörda minoriteter.

Runtom i världen finns en oroväckande utveckling med ökade trakasserier, hot och våld mot hbtqi-personer. Sverige är inte förskonat. I en kartläggning som BRÅ presenterade i slutet av år 2019 visade att hatbrott med sexuell läggning som motiv hade ökat med hela 37 procent jämfört med föregående år. Den här utvecklingen måste motarbetas. Stockholm är i grunden en öppen och tolerant stad och ska så förbli. Stockholm bör sätta sin officiella stämpel på att vi är en stad som står upp för mänskliga rättigheter bland annat genom en årlig internationell konferens på temat tolerans och öppenhet.

Sedan 1 januari 2020 är FN:s konvention om barnets rättigheter svensk lag. Beslutet innebär ett förtydligande om att beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen. Barnets rättigheter ska vägas in i beslutsprocesser och ärenden som rör barn. Att barnkonventionen är lagstiftad skapar en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. Det har betydelse för alla stadens verksamheter som berör barn såväl direkt som indirekt. Alla i staden som arbetar med barn eller i verksamheter som på något sätt påverkar barn har behov av kunskap om konventionen. Barnrättsarbetet ska utvecklas och styrdokument, rutiner samt arbets- och beslutsprocesser ska kontinuerligt ses över.

Kommunstyrelsen ska säkerhetsställa att staden enbart stödjer och samarbetar med organisationer och aktörer som står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män. Samröre, uppmuntran till eller möjliggörande av våldbejakande extremism accepteras aldrig. Det berör allt från bidragsgivning till lokaluthyrning.

Medborgardialoger och medborgarbudget är viktiga verktyg för staden för att ta vara på invånarnas synpunkter och upplevelser. Invånarnas demokratiska delaktighet ska öka. Som invånare i Stockholm har man både rättigheter och skyldigheter och målet är en stad med engagerade invånare som vill och kan vara med och påverka. Stockholms stad ska arbeta med medborgarbudget för att involvera medborgare att prioritera resurser. Medborgarbudgetens syfte är dels att öka invånarnas delaktighet i beslut, dels att se till att besluten blir så bra som möjligt och faktiskt efterfrågas av de som är direkt berörda av dem. Till exempel kan en summa pengar avsättas för insatser i ett område, invånarna i området tar fram förslag på hur resurserna ska fördelas och slutligen röstas om vilka förslag som ska bli verklighet. Stockholms stad ska initialt utse fem stadsdelar som ska använda sig av medborgarbudget. Kunskapsutbyte ska ske över staden med målsättningen att alla stadsdelsnämnder ska använda sig av medborgarbudget. Ungdomars inflytande ska särskilt beaktas. Kommunstyrelsen ska också arbeta tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser för att stärka förtroendet för myndigheter och offentlig verksamhet hos medborgare i stadens särskilt utsatta områden.

- Samtliga medarbetare i Stockholms stad ska erbjudas fortbildning inom området mänskliga rättigheter minst vartannat år.
- Behov och efterfrågan av insatser inom ramen för Stockholm som förvaltningsområde ska genomföras kontinuerligt i samarbete med berörda minoriteter.
- Funktionshinderperspektivet ska beaktas i alla stadens verksamheter.

- Stockholms stad ska anordna en årlig internationell konferens på temat tolerans och öppenhet
- Medborgarbudget ska initialt användas i fem utvalda stadsdelsnämndsområden

Stärkt stöd till kultur och kreativa näringar

Stockholms kulturliv drabbades mycket hårt av den globala pandemin. Ett i grunden starkt kulturliv har påverkats kraftigt av uteblivna biljettintäkter och stora svårigheter att planera för framtiden. Stockholms stad har under pandemin misslyckats med att ge Stockholms kulturliv ett rimligt krisstöd. Varken under år 2020 eller år 2021 avsattes nya medel för att stötta ett svårt läge för stadens kulturarbetare- och organisationer. De insatser som gjorts har inte varit tillräckliga och därtill har de skett på bekostnad av andra delar av kulturlivet. Ett exempel är stöd till kulturlokaler som givits genom att medel omfördelats från kulturstödet. Det är undermåligt.

Kulturen bidrar till att göra Stockholm till en attraktiv stad för sina invånare och besökare. Vi har ledande scener och ett kulturliv som bland annat bidragit till det svenska musikundret. Stockholms framgångsrika kreativa näringar är en följd av ett aktivt kulturliv. Stockholms scener för musik och konst måste utvecklas, inte avvecklas. Det är ett strukturellt problem att musikscener tvingas stänga. Mot bakgrund av pandemin är detta problem större än någonsin. Staden behöver ta ett samlat grepp om denna fråga och utöka samarbetet mellan kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och fastighetsnämnden för att stärka stadens kulturliv och scener. Kommunstyrelsen ska leda arbetet med att ta fram en konkret handlingsplan samt tillsätta en stadsövergripande fokusgrupp för detta ändamål. Handlingsplanen ska särskilt beakta planering för kulturscener i stadens stadsbyggnadsområden. Samtidigt finns andra kreativa näringar som inte drabbas lika direkt av pandemin. Detta gäller bland annat dataspelsutveckling, förlagsverksamhet och film- och tv-produktion. Med ökat fokus på scenkonstens försvårade förutsättningar är det viktigt att även dessa verksamhetsgrenar ges goda förutsättningar att fortsätta växa inom staden.

Kommunstyrelsen ska tillsammans med kulturnämnden arbeta för ökad trygghet i stadens bibliotek, museer, och evenemang utifrån ett barn-, jämställdhets- och tillgänglighetsperspektiv. Kommunstyrelsen har övergripande samordnings- och kommunikationsansvar för Stadshusets hundraårsjubileum år 2023.

- Ta fram en handlingsplan för att stärka stadens kulturliv och scener.

Fler jobb och ett levande näringsliv

Stockholm har under lång tid stått stark på en global arena och attraherat etablering av flera multinationella företag. Det har skett samtidigt som flera inhemska företag har startat och vuxit. I internationella mätningar för innovation och start-up hamnar Stockholm ofta i toppen. För att stärka både det lokala och internationella näringslivet påbörjades under tidigare mandatperiod arbetet för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar. Detta arbete ska fortsätta i syfte att skapa en effektiv ingång till staden för företag. Förutsättningarna för näringsidkare som är verksamma i stadsdelarna ska prioriteras genom bland annat större insatser för samordning och kommunikation.

Förutsättningen för att fler ska få ett jobb är ett levande näringsliv. I Stockholm ska alla företag ha goda möjligheter att växa. Det ska vara lätt att starta och driva företag i vår stad. Stockholms näringslivsarbete ska förbättras ytterligare och kommunstyrelsen ska verka för att uppfylla näringslivspolicyns målsättningar. Tillsammans med Stockholm

Business Region AB och arbetsmarknadsnämnden ska kommunstyrelsen ansvara för arbetet med International House och talangattraktion.

Stockholm ska arbeta aktivt med etablering och nyföretagande i alla stadsdelar. En viktig del i stadens näringslivsarbete är vägledning och lokalt stöd till nyföretagande. Stödet till företag i form av vägledning bör breddas under de perioder när det finns ökad risk för omfattande konjunkturnedgång. Kommunstyrelsen ska stötta företag att komma igen efter pandemin, bland annat genom arbetet med Växla upp Stockholm.

En begränsning för många företag är brist på lokaler. Staden behöver därför fortsätta det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser med målsättningen att bygga 100 000 nya arbetsplatser till år 2030 med fokus på söderort. Genom detta möjliggörs företag att växa samtidigt som balansen mellan bostäder och arbetsplatser mellan staden norra och södra del utjämnas.

Stockholm ska bidra till att den högre utbildningen i staden och regionen får goda utvecklingsmöjligheter och kan hålla en världsledande kvalitet. Samarbetet med universitet och högskolor ska fördjupas för att stärka stadens konkurrenskraft och forskning och fortsätta utvecklingen i ledande branscher som life science, ICT och miljöteknik. Kommunstyrelsen ska leda stadens arbete med att tillgängliggöra världsledande utbildning för fler och ska positiv konkurrens inom den högre utbildningen och forskningen.

- Bygg 100 000 nya arbetsplatser till år 2030.

Stockholms stad ska vara en attraktiv arbetsgivare

Rätten till en fast heltidsanställning med schyssta arbetsvillkor och en lön man kan leva på är en viktig jämställdhetsfråga. Fortfarande lever många kvinnor under alltför svåra ekonomiska förhållanden. Hälften av kvinnorna i traditionella arbetaryrken jobbar deltid och den främsta anledningen till detta är att de inte får en heltidsanställning. Även visstidsanställningar i form av timavlönad personal bidrar till ökad ojämställdhet. Trots att tanken är att timanställda ska användas vid korttidsfrånvaro utgör gruppen alltför ofta en stor del av grundbemanningen i många av stadens kvinnodominerade verksamheter.

Strukturella problem kräver kollektiva och skarpa progressiva förslag. Stockholms stad är en av landets största arbetsgivare och behöver en aktiv personalpolitik. Från att ha varit ett lågt prioriterat område för stadens moderatledda styre har pandemin till viss del tvingat personalfrågorna högre upp på agendan. Det är ofrånkomligt att inse att personalens villkor påverkar verksamheternas resultat. I en stor stad som Stockholm krävs ett strategiskt arbete på högsta politiska nivå för att förändra verkligheten. Anställningsvillkoren i framförallt kvinnodominerade sektorer behöver förbättras, bland annat när det gäller hur arbetet organiseras och fördelas. Ett fortsatt arbete för rätt till heltid och tryggare anställningar ska prioriteras. Bra arbetsförhållanden, med utgångspunkt i de villkor som formuleras i kollektivavtal, ska vara lika självklara i upphandlad verksamhet.

Stadens utvecklingsinsatser för att stärka och utveckla chefer ska fortsätta. Ett närvarande ledarskap är viktigt för medarbetarna och en översyn ska göras med det långsiktiga målet att antalet medarbetare per chef ska vara max 25 personer. Staden ska arbeta långsiktigt med att höja kompetensen hos medarbetarna och ur detta hänseende är fasta anställningar att föredra. Bemanningsenheter med fast anställd personal på heltid ska inrättas inom äldreomsorg och skola för att underlätta för bland annat fortbildning och korttidsfrånvaro.

Genom att skapa attraktiva villkor och erbjuda intressanta jobb kan arbetsgivare attrahera medarbetare med rätt kompetens och trygga kompetensförsörjningen för framtidens välfärd. Det är ytterst angeläget med tanke på den rådande kompetensbristen. Ur en kontinuitetsaspekt är fasta anställningar att föredra även för arbetsgivare. Även kompetensutvecklingen är många gånger avhängig av anställningsformen, varför andelen fasta anställningar ska öka.

Stockholms stad har över 40 000 anställda som arbetar inom fler än 300 olika yrken och coronapandemin har i stor utsträckning förändrat medarbetarnas vardag. Hemarbete har rekommenderats för de anställda som kan. Att arbeta hemifrån kan ha sina fördelar, men det är av stor vikt att staden tar ansvar för och följer upp de utmaningar som har uppstått för många av stadens medarbetare. Det finns anledning att tro att många även fortsättningsvis kommer att arbeta hemifrån i större utsträckning. För att fullt ut kunna ta sitt arbetsgivaransvar och för att vara en modern och attraktiv arbetsgivare ska stadsgemensamma riktlinjer för hemarbete tas fram.

Friskvård är en del av arbetsmiljöarbetet och en angelägen fråga, bland annat för att stävja sjukfrånvaron och i arbetet för att vara en attraktiv arbetsgivare. Hälsan är en avgörande faktor för livskvaliteten och stadens insatser för sin personal spelar en viktig roll för möjligheten till ett friskt arbetsliv. Stockholms stad ska utifrån ett jämlikhetsperspektiv göra en översyn av friskvårdförmånerna för att kunna klargöra omotiverade skillnader och därefter föreslå åtgärder. Det hälsofrämjande arbetet och ett närvarande ledarskap bidrar till en god arbetsmiljö.

Staden behöver bli tydligare med i vilka fall allmänna visstidsanställningar får användas eftersom det finns ett antal förvaltningar som har anmärkningsvärt många anställda i denna otrygga anställningsform. Det är inte rimligt att ha många tidsbegränsade anställningar som skulle kunna vara fasta anställningar. Ett slentrianmässigt användande av osäkra anställningar ska därför inte tillåtas inom staden. Anställningsformen allmän visstid ska reserveras för exempelvis tidsbestämda projekt eller tillfälliga förstärkningar under en begränsad period.

År 2014 stärktes arbetet med att förbättra arbetsvillkoren genom rätt till kollektivavtal, heltid, rimliga scheman och en bra löneutveckling. Låglönesatsningar gjordes, inriktningen var att fasta anställningar och heltid skulle vara norm i staden samt att AVA-anställningar skulle minimeras. Stadens program för upphandling och inköp uppdaterades med att staden, så långt det är ändamålsenligt och möjligt enligt lag, ska ställa krav på särskilda kontraktsvillkor i nivå med svenska kollektivavtal. Dessa krav togs bort helt ur den första remissversionen då de blågröna skulle revidera upphandlingsprogrammet, vilket är högst oroväckande. Då programmet behandlades, under coronapandemin, var kraven åter införda, dock med tillägg om att de ska vara rimliga och relevanta för att underlätta för småföretagare. Värt att nämna är att varken omklädningsrum eller arbetskläder för hemtjänstpersonal av de borgerliga partierna varit att betrakta som rimliga eller relevanta krav. Det är helt uppenbart att arbetet som påbörjades under mandatperioden 2014-2018 behöver fortsätta och utvecklas vidare.

De blågröna har tydligt visat att de inte ser sambandet mellan personalens villkor och kvaliteten inom stadens verksamheter. I januari 2020 togs kraven på heltid som norm och på att minska timanställningar bort ur upphandlingsunderlaget för hemtjänsten, något som under pandemin med uppenbar tydlighet visat sig vara ödesdigert. Det är välkommet att högermajoriteten nu insett att det var ett felaktigt beslut och återfört kravet. Det hindrar inte att det uppstått oklarheter och att den politiska viljan är allt annat än tydlig. Trygga heltidsanställningar, med möjlighet att stanna hemma när man blir sjuk,

rimliga arbetsscheman, fler kollegor och en ökad grundbemanning är nödvändiga för att kunna erbjuda hög kvalitet i stadens verksamheter. Att försvara försämringar för stadens personal och medborgare med att politiken inte ska detaljstyra ska inte längre vara accepterat. Den enskildes och personalens behov måste gå före företagets vinstjakt.

Staden ska se över konverteringstiden gällande vikariat och allmän visstidsanställning till tillsvidareanställning. Det tar mycket längre tid för en timavlönad att komma upp till företrädesrätt till återanställning och tillsvidareanställning, eftersom endast de dagar man är inne och arbetar räknas. Arbetstagaren har rätt att avstå från att konverteras in i en fast anställning, så en sådan reglering drabbar inte den som vill fortsätta sitt arbete som timavlönad. Kommunstyrelsen ska därför utreda förutsättningarna för att ändra konverteringsreglerna för timavlönade och för tidsbegränsade anställningar i syfte att snabbare få dem tillsvidareanställda. Kommunstyrelsen ska också utarbeta riktlinjer för när och hur nämnder och styrelser kan användas sig av allmänna visstidsanställningar i syfte att minimera användandet av anställningsformen. Slutligen ansvarar kommunstyrelsen för att alla nämnder och styrelser årligen redovisar användningen av otrygga anställningar och arbetar för att minska desamma.

All personal ska kunna utföra sitt yrke på ett tryggt, säkert och professionellt sätt. En del i att skapa förutsättningar för detta är att personalen har tillräckliga språkkunskaper. För att säkra att alla medarbetare inom staden har erforderliga kunskaper i svenska ska språkkurser erbjudas till medarbetare inom vård och omsorg och förskola.

- Personal- och jämställdhetsutskottet återinrättas för att säkerställa ett politiskt ansvar och engagemang för personalfrågor.
- En översyn av hur friskvårdsbidraget och övriga friskvårdsförmåner ser ut i stadens verksamheter, där omotiverade skillnader genomlyses, ska göras.
- En målsättning om att minst 90 procent av de anställda ska ha en fast tjänst införas.
- Staden ska inte ha några ofrivilligt deltidsanställda.
- Förutsättningarna för att ändra konverteringsreglerna för timavlönade i syfte att snabbare få dem tillsvidareanställda ska utredas.
- Nämnder och styrelser ges i uppdrag att årligen redovisa användningen av otrygga anställningar och arbetet för att minska desamma.
- Kommunstyrelsen ska verka för att metoder och arbetssätt som minskar sjukfrånvaron kan spridas till verksamheter i hela staden.
- Kommunstyrelsen ska ta fram stadsövergripande riktlinjer för hemarbete.
- Kommunstyrelsen ska inrätta en stadsgemensam visselblåsarfunktion.
- Staden ska säkra alla medarbetares kunskaper i svenska. Inom vård och omsorg samt förskola ska medarbetare erbjudas språkkurser i svenska.

Hållbar ekonomi

Grundläggande för en fungerande stad och en välfärd som möter medborgarnas behov är en god kommunal ekonomi. Trots ökade statsbidrag har stadens ekonomi successivt försvagats. Upplåningen har ökat och skattesänkningen innebar år 2019 en strukturell underfinansiering vilken fortsatt år 2020 med exempelvis en skolbudget som sett till ambitioner varit den sämsta under 2000-talet.

Det faktum att staten kraftigt ökat statsbidragen till kommunerna med det uttalade målet att stärka välfärden har inte hindrat den borgerliga majoriteten att använda dessa medel

uteslutande till resultatförstärkning. Det är också bakgrunden till ett starkare resultat såväl år 2020 som år 2021. Att regeringen på kort sikt hjälpt Stockholms stad att få balans i ekonomin döljer inte det faktum att skattesänkningen år 2019 skapat en långsiktigt svagt finansierad välfärdssektor som riskerar att generera antingen bristande kvalitet eller ekonomiska underskott.

Det borgerliga styret har hävdad att skattesänkningen inte skulle påverka välfärdsverksamheterna. Nu vet vi svaret. Många välfärdsverksamheter har tvingats spara och medel avsedda för välfärden har undanhållits dessa verksamheter. Det framkommer tydligt i stadens egna utvärderingar av pandemin att verksamheter känt sig nödgade att hålla igen även när stadens ledning uppmuntrat till exempelvis överanställningar. Det är en tydlig illustration på graden av underfinansiering.

Parallellt med en svagare driftsekonomi har stadens behov av nyupplåning ökat. Under förra mandatperioden egenfinansierades två tredjedelar av alla investeringar. Under denna mandatperiod har upplåningen ökat tydligt. Under de första 23 månaderna av innevarande mandatperiod ökade stadens skuld med 19 miljarder kronor. Till följd av de statliga stöden under pandemin har denna ökningstakt sedan avtagit.

Den borgerliga majoriteten drar utifrån detta slutsatsen att staden ska minska sin investeringsvolym. Nödvändiga verksamhetslokaler kommer därmed inte att byggas, allmännyttans sänkta bostadsbyggande blir permanent och klimatinvesteringarna förblir i grunden otillräckliga. Till och med Moderaternas enda tydliga vallöfte om att gräva ner centralbron har nu skrotats efter att majoriteten medgett det som varit uppenbart länge: att det är en orimligt dyr investering att genomföra samtidigt som investeringar i skola, äldreomsorg och nödvändig infrastruktur och klimatomställning skjuts på framtiden.

Det är dock fel slutsats att tro att vägen till bättre ekonomi går genom att staden ska fungera sämre. Tvärtom finns det fortfarande behov av investeringar i bostäder, infrastruktur och klimatomställning. Vi föreslår sådana åtgärder och finansierar dessa genom ett högre bostadsbyggande, en starkare driftsekonomi och genom att bedriva aktiv fastighetsförvaltning avseende lokaler som staden inte behöver ha rådighet över. Den enskilt största anledningen till att upplåningen nu ökar kraftigt är att stadens investeringsbehov inte möts av ett tillräckligt högt bostadsbyggande som genererar exploateringsintäkter till staden.

Vi föreslår ett nytt program för att investera i ett växande Stockholm. En stad som fungerar, där viktig samhällsservice finns tillgänglig inom femton minuter och där hela staden utvecklas. För att finansiera dessa investeringar förskotterar vi intäkter från exploateringen av Bromma parkstad.

Kommunstyrelsen behöver åter föra en politik som säkerställer en god driftsekonomi, nödvändiga investeringar och ökat bostadsbyggande. Kommunstyrelsen ansvarar för att säkra en långsiktig balans i ekonomin.

Stadens verksamhet ska vara effektiv. Kommunstyrelsen har en viktig roll att både bedriva tillsyn och sprida goda exempel. En åtgärd för att bedriva verksamheten med högre effektivitet är att stärka den egna kompetensen med syfte att minska behovet av externa konsulter. För att vinna trovärdighet i detta ska kommunstyrelsen föregå med gott exempel och minska behovet av externa konsulter under år 2022.

Kommunstyrelsen ska i alla verksamheter sträva efter att ta tillvara Stockholms ekonomiska intressen. Ett sådant exempel är att kommunstyrelsen ska identifiera och vid be-

hov omförhandla hyresavtal som är ofördelaktiga för Stockholm utan att ge samhällsekonomisk nytta. Ett sådant exempel är stadens avtal rörande Bromma flygplats. Stockholms stad ska inte subventionera fossila utsläpp. Kommunstyrelsen ska därför medverka till regeringens uttalade ambition att avveckla flygverksamheten och bygga bostäder i området. I den mån utvecklingen stoppas av en stockholmsfientlig högermajoritet ska staden omedelbart kräva omförhandling av avtalet med Swedavia i syfte att sluta subventionera fossila utsläpp i Stockholm.

Kommunstyrelsen ansvarar för stadens strategiska innovationsarbete och kvalitetutvecklingsfrågor. All hantering av allmänna medel måste ske ansvarsfullt, transparent och med möjlighet till kontroll. Alla stadens verksamheter ska sträva efter en effektiv resursanvändning med strikt kostnadskontroll. Det gäller särskilt stadens insatser för ökad digitalisering. Kommunstyrelsen ska samordna stadens arbete med digitalisering och nyttjande av ny teknik som robotisering, artificiell intelligens (AI) och sakernas internet (IoT) och säkerställa en kostnadseffektiv utveckling av stadens it-leverans genom en aktiv leverantörsstyrning och tydliga processer för prioritering av nya behov. Kommunstyrelsen ska stärka det strategiska samarbetet med Region Stockholm för att kunna erbjuda sammanhållen vård och omsorg för äldre, med fokus på trygghet och kontinuitet, som även är samhällsekonomiskt effektivt. Samarbetet med Region Stockholm bör även förbättras när det kommer till förebyggande arbete, vaccinering mot covid-19 och förutsättningar för testning som genomförs av staden kopplat till smittskydd inom äldreomsorg och stöd och service.

Som ett led i en effektivare styrning av staden ska kommunstyrelsen se över stadens styrdokument. Idag finns ett antal olika handlingsplaner, strategier och program inom flertalet, ofta överlappande, områden. En översyn i syfte att tydliggöra och renodla stadens styrdokument bör kunna leda till en effektivare styrning av stadens verksamheter där målsättningar och åtgärder inom respektive område klargörs.

- Kommunstyrelsen ska redovisa en plan för långsiktigt nödvändiga investeringar i bostäder, fastigheter, infrastruktur och klimatomställning och vilket bostadsbyggande, och därpå följande exploateringsintäkter, som krävs för att uppnå en långsiktigt hållbar ekonomi.
- Behov och användande av externa konsulter ska minskas.
- Statsbidrag avsedda för välfärd ska användas till välfärd.

Upphandling som leder till ett hållbart samhälle

Kommunkoncernen gör årligen inköp av varor och tjänster för drygt 32 miljarder kronor. Som offentlig aktör är det viktigt att använda offentlig upphandling och inköp som ett medel för att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning i enlighet med Stockholms stads program för upphandling och inköp. Arbetet förutsätter en hög grad av samverkan och kommunstyrelsen har en samordnande och stödjande roll.

Stadens inköp ska användas som ett medel att kvalitetsutveckla verksamheterna samt driva utvecklingen i innovativ och ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar riktning. Nämnder och bolagsstyrelser ska utveckla mått och mätmetoder för att bidra till minskad klimatpåverkan genom stadens inköp. Vid upphandling av livsmedel ska det ställas krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i livsmedelsproduktionen motsvarande svensk nivå. Tillräcklig kompetens för att kunna krävställa och genomföra upphandlingar samt följa upp ingångna avtal ska säkerställas. Stadens upphandlingar ska utformas så att det finns möjlighet att följa upp och ställa krav på underentreprenörer i alla led.

Det måste vara ordning och reda i stadens upphandlade verksamheter. Uppföljning och kontroll måste prioriteras högre. Stockholms stad ställer höga krav vid upphandlingar men tyvärr är kontrollfunktionerna som ska säkerställa att kraven efterlevs alltför svaga. Under pandemin har skandalen inom Attendo visat på hur insynen brister i företag som sysslar med det som är kommunens kärnverksamhet. Något är fel när staden inte kan tillse att de äldre får den omsorg de har rätt till på grund av att omsorgen bedrivs av ett privat företag. Uppenbara brott mot exempelvis meddelarskyddet måste ha omedelbara och tydliga konsekvenser. Staden kan inte beivra felaktigheter genom att vara förlåtande och hoppas det blir bättre nästa gång.

Det är också oroande att exemplen blir fler på hur den organiserade brottsligheten använder välfärdsföretag för att begå bedrägerier och oegentligheter. Skattefinansierad verksamhet ska inte vara en guldgruva för bedragare. Ett medel för att stävja detta är att verka för schyssta arbetsvillkor. Ljusskygga företag utnyttjar arbetskraft och bidrar till så kallad arbetslivskriminalitet.

Staden ska ha en nolltolerans mot brott och vid hävning av avtal på grund av arbetslivskriminalitet ska polisanmälan alltid göras. Arbetsgivare som inte har sett till att arbetstagarna har korrekta tillstånd ska kunna bötfällas. Fusk ska stävas och arbetsgivaren ska bestraffas, inte arbetstagaren.

Kommunstyrelsen ska utveckla metoder för förbättrad uppföljning och kontroll av upphandlad verksamhet, samt inrätta en central enhet som arbetar med uppföljning av utförare inom de branscher där risken för ekonomisk brottslighet är mer förekommande. För att stävja brottslighet ska samverkan ske mellan stadens förvaltningar kring utveckling av metoder och genomförandet av kontroller mot fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet.

Det är idag diffust vilka klimat- och miljökrav som staden ska ställa i sina upphandlingar, istället för skarpa krav i stadens styrdokument finns bara korshänvisningar och otydlighet. En stor del av stadens växthusgasutsläpp avgörs av upphandlingskraven. Målet måste vara att nå ett krav på nollutsläpp eller klimatneutralitet i alla upphandlingar, men till dess ska alla relevanta upphandlingar innehålla krav på minskade utsläpp.

Sociala hänsyn ska tillämpas som ska-krav när stadens nämnder och bolagsstyrelser upphandlar inom städ-, transport- och byggentreprenader. Genom att ställa grundkrav på företag som vill delta i upphandlingar kan fler stockholmare få möjlighet att etablera sig och komma närmare arbetsmarknaden.

I grunden behöver staden i större utsträckning än idag bedriva välfärd och övriga samhällsviktiga tjänster i egen regi. Årtionden av marknadsvurmande och tro att privatiseringar leder till bättre kvalitet och minskade kostnader behöver nu ställas mot de stora problem som blivit alltmer uppenbara.

Pandemin har gjort det uppenbart att det offentliga beredskap behöver bli bättre. Det fungerade inte att förlita sig på just-in-time-leveranser av skyddsutrustning från upphandlade verksamheter. Det kommer inte fungera i framtiden heller. När privat hemtjänst inte kunde leverera kohort vård – då fick stadens egna verksamheter täcka upp. I Coronakommissionens betänkande tydliggörs hur den splittrade omsorgen och den bristande samverkan mellan en mängd olika aktörer bidrog till en sämre beredskap och en sämre förmåga. Ytterligare ett exempel är när det är fullt på de privata skolorna och det kommer nya elever. Då är det de kommunala skolorna som tar ansvaret. Listan kan göras längre. Ansvaret för vårt gemensamma samhälle kan inte privatiseras – därför

behöver det finnas en bra offentlig beredskap i form av en egen regi som kan täcka upp när det går fel.

Även de mycket uppmärksammade fallen där det framgår att offentligt upphandlad verksamhet används för pengatvätt, för att tjäna pengar på arbetslivsbrottlighet eller för att i största allmänhet utnyttja offentliga välfärdssystem talar för att staden behöver ha en större andel av verksamheter i egen regi. Det ska vara enkelt att stänga av oseriösa aktörer och då behöver det finnas en kompetens och förmåga i stadens egen regi att göra detta. En egen regi bidrar dessutom till värdefull förmåga att jämföra rimligheter i anbud som kommer in. En oförmåga att göra detta riskerar innebära att staden får betala mer på marknader präglade av bristande konkurrens.

Av detta följer också att skattemedel inte används för de ändamål som är avsikten. Skatter avsedda för undervisning av Stockholms barn blir nu till övervinster och aktieutdelningar till internationella riskkapitalbolag som i bästa fall bara har ett syfte att tjäna snabba pengar på svenska skolor. I värsta fall används ägande av svenska skolor för utländsk makts eller ideologiskt/religiöst drivna syften. Detta bör inte ske och staden bör därför ha en stark beredskap att driva verksamheter i stadens regi när statsmakterna får ett fungerande regelverk. Genom att driva egna verksamheter bidrar det till högre rådgivning, beredskap och att skattemedel avsedda för ett visst givet ändamål också används för detta ändamål.

Därtill kan konstateras att det fortfarande är kommunal regi som är den enda driftsformen som fullt ut tillgodoser allmänhetens insyn och rätten till kollektivavtal.

Ofullständiga marknadsförhållanden och ett regelverk som inte tar sin utgångspunkt i medborgarnas behov illustrerar också värdet av att i vissa situationer kunna avstå från upphandlingar. En mycket hög andel av stadens upphandlingar överklagas vilket ofta leder till att verksamheterna blir dyrare, sämre eller både och. Idag för inte staden en sammanhållen statistik över överprövningar och dess konsekvenser för verksamheterna och medborgarna. En sådan sammanställning bör tas fram och redovisas för kommunstyrelsen årligen. Ett tydligt exempel där upphandlingarna och överprövningarna innebär direkt negativa effekter för medborgarna är när stadens upphandling av låncyklar förskjutits i tre år, med konsekvensen att inga låncyklar alls funnits. Stockholms stad ska stå på medborgarnas sida – inte storföretagens.

Därför ska Stockholms stad säkerställa att en viss andel av verksamheterna i staden bedrivs i egen regi. Detta ger staden en kompetens att, i de fall det bedöms bidra till bättre verksamhet, kunna lägga fler egenregianbud. Kommunstyrelsen ska definiera en minsta rimliga nivå inom olika verksamhetsområden som bör drivas i egen regi. Hänsyn ska tas till verksamhetsområdets rådande förutsättningar, behovet av en starkt beredskap, omsorgen om skattemedel samt möjligheten att höja kvaliteten,

När beslut ska fattas om upphandling ska alltid en värdering göras huruvida en upphandling de facto är bra eller dålig för stockholmarna. Denna prövning ska alltid vara en del av beslutsunderlaget och vara tillgänglig för offentlig granskning.

Kommunstyrelsen ska säkerställa att stadens inköp är marknadsmässiga, konkurrensneutrala och har hög kvalitet och kostnadseffektivitet. För att uppnå detta behövs en ökad samverkan och dialog med leverantörer och branschorganisationer samt att staden förbättrar metoder för att tillvarata den potential som finns för anbud från små företag i offentlig upphandling, för sund konkurrens och ökad innovation.

Det är uppenbart att den pandemi som drabbat hela världen ytterligare belyser vikten av goda arbetsvillkor i Sverige och Stockholm och även den borgerliga majoriteten verkar nu förstått vikten av trygga anställningar med goda arbetsvillkor. Dock är det oroande att majoriteten i stadens program för inköp villkorar kraven på goda arbetsvillkor med att dessa ska uppfattas som rimliga och relevanta för mindre leverantörer. Med tanke på hur debatten tidigare förts av den borgerliga majoriteten finns nu en stor risk att just krav på arbetsvillkor prioriteras ner och hävdas vara detaljstyrning som försvårar för mindre företag. Staden behöver högre ambitioner i inköpsarbetet och bör därför överväga att referenstagning införs inom all upphandling. För att säkerställa att de villkor och krav som ställs följs i alla led ska antalet underentreprenörer begränsas i de fall det är relevant.

Direktupphandlingar ska genomföras i enlighet med LOU och stadens riktlinjer för direktupphandling vad gäller konkurrensutsättning, seriositetsprövning och dokumentation.

- Kommunstyrelsen ska säkerställa att en tillräckligt stor andel av stadens verksamhet bedrivs i egen regi för att garantera god kvalitet, god beredskap, rådgivning samt god ekonomisk hushållning.
- Kommunstyrelsen ska redovisa en lägstanivå som behövs inom olika verksamhetsområden för att uppnå ovanstående samt för att hindra oseriösa och kriminella aktörer att sprida sig inom upphandlad verksamhet.
- Upphandlingar ska när de sker användas som ett medel att utveckla staden i en mer hållbar riktning, både miljömässigt, socialt och ekonomiskt.
- Nämnder och bolagsstyrelser ska utveckla mått och mätmetoder för att bidra till minskad klimatpåverkan genom stadens inköp.
- Tillräcklig kompetens för att kunna kravställa och genomföra upphandlingar samt följa upp ingångna avtal ska säkerställas.
- Krav ska ställas i nivå med svenska kollektivavtal.
- Kommunstyrelsen ska utveckla metoder för förbättrad uppföljning och kontroll av upphandlad verksamhet.

Stärkt samverkan med civilsamhället

Civilsamhället har varit med och utvecklat den svenska välfärdsmodellen, i samspel med staten och kommunerna. Viktiga sociala reformer har ofta initierats av folkrörelser. Flera av de välfärdstjänster som i dag är offentligt styrda och finansierade startades som verksamheter drivna av idéburna föreningar. Idéburna organisationer är fortfarande viktiga för lyfta fram brister i samhällsbygget och hitta lösningar. De kan agera som sociala innovatörer som ser samhällsproblem, beskriver dem och utvecklar metoder för att lösa dem.

Revisionens granskning visar att Stockholms stad arbete med idéburet offentligt partnerskap, IOP, inte är tillräckligt bra. Utbildningsinsatser om IOP behöver genomföras så att samtliga nämnder är införstådda med syftet och betydelsen av partnerskap. IOP ska inte användas som ett slags förenings- eller verksamhetsbidrag. IOP är ett partnerskap mellan organisation och berörd nämnd med syfte att möta ett samhällsproblem, med tydliga ramar och förväntningar. Att använda sig av IOP innebär att båda parter gör ett aktivt ställningstagande om att tillsammans lösa en utmaning. Kommunstyrelsen ska ta fram nya riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap med syfte att fler partnerskap ska slutas, samhällsutmaningar ska mötas och målsättningar i Agenda 2030 ska förverkligas.

- Samverkan med civilsamhället ska stärkas och civilsamhällets kunskaper tas till vara i stadens arbete med Agenda 2030.
- Nya riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap ska tas fram.

Stad i världen

Stockholm har under de senaste decennierna utvecklats till en internationell storstad. Stadens möjlighet till utveckling förbättras av en internationell utblick där vi lär av de bästa exemplen runt om i världen. Stockholm ska vara ledande i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets målsättningar, där staden ska inta rollen som en föregångare i det globala miljö- och klimatarbetet.

Stockholms stad intensifierade sin internationella verksamhet inom strategiskt viktiga områden under förra mandatperioden. Utöver att stärka stadens internationella samarbeten och relationer är ett viktigt steg i internationaliseringsarbetet att relevant information om stadens verksamhet finns tillgänglig på engelska eller andra relevanta språk. Staden ska fortsätta arbetet med att underlätta för icke-svensktalande boende och besökare i staden.

Pandemin har inneburit förändrade förutsättningar för stadens internationella arbete. Resor, besök och möten har nästan helt uteblivit och samarbetsformerna har förändrats i grunden. Det finns många positiva aspekter av detta som vi ska ta med oss framöver. När deltagande i ett sammanhang inte kräver en resa möjliggör det deltagande från staden vid fler tillfällen än vad som annars skulle ha varit fallet. Uteblivna resor har också bidragit till minskad klimatpåverkan. Det kommer framgent finnas sammanhang som motiverar en resa, men lärdomen ska vara att många sammankomster kan fungera minst lika bra digitalt.

Kommunstyrelsen ansvarar för stadsövergripande internationella relationer och besök. Kommunstyrelsen ska också samordna stadens internationella samverkan på klimatområdet och delta aktivt i internationella och europeiska samverkansorganisationer, bland annat Eurocities. Slutligen ansvarar kommunstyrelsen också för att strategiskt bevaka och tillvarata de möjligheter som erbjuds att delta i samverkansprojekt som finansieras av EU:s fonder och program.

Runtom i världen finns det oroväckande tendenser som pekar mot en utveckling med ökade trakasserier, hot och våld mot hbtq-personer. Sverige är inte förskonat. Stockholm är i grunden en öppen och tolerant stad och ska så förbli. Stockholm bör sätta sin officiella stämpel på att vi är en stad som står upp för mänskliga rättigheter. Därför föreslår vi att Stockholms stad tar initiativet till en internationell konferens på temat tolerans och öppenhet. Stockholm ska bjuda in representanter från hbtqi-rörelsen från olika länder i Europa i samarbete med den svenska rörelsen. Vi ser gärna att konferensen blir årlig och återkommande.

I samband med 50-årsdagen för FN:s första miljökonferens, Stockholmskonferensen 1972, kommer Sverige stå värd för ett högnivåmöte. Staden ska i anslutning till detta möte uppmärksamma stadens hållbarhetsarbete för stockholmarna och genomföra ett Stockholm +50 High Level Forum som syftar att lyfta städers avgörande roll i övergången till ett hållbart samhälle för framtida generationer i linje med målen i Agenda 2030 och med medborgarna, innovationskraft och näringsliv i fokus.

- Stockholm ska vidareutveckla sitt internationella arbete med hänsynstagande för de nya förutsättningar som pandemin inneburit

- Stockholms stad ska genomföra en internationell konferens om hbtqi-rättigheter

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden ska med stöd av stadsdelsnämnderna utifrån stadens strategi för arbetsmarknadsinsatser definiera stadsdelsnämndernas ansvar för förberedande insatser inför inskrivning på Jobbtorg Stockholm.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden ska ta fram förslag på indikatorer som mäter etableringstid av nyanlända.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden ska utifrån stadens strategi för arbetsmarknadsinsatser ta fram riktlinjer för hur staden arbetar med subventionerade anställningar i egna verksamheter i syfte att underlätta för nämnder och bolagsstyrelser att använda dessa på ett sätt som gynnar verksamheten och insatsens effektivitet, samt säkerställa ett ändamålsenligt nyttjande av statliga subventioner.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen och socialnämnden ska i samråd med polisen ta initiativ till samarbete med andra kommuner så att personer kan lämna Stockholm snabbt om det behövs för att kunna bryta helt med kriminaliteten.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen och äldreomsorgsnämnden ska i samarbete med Region Stockholm initiera ett arbete för att säkerställa en bättre fungerande sammanhållen journalföring.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska arbeta för att trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska fortsätta utreda förutsättningar för beredskapslager.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska genom en extern och oberoende granskning utvärdera stadens arbete med coronapandemin i syfte att förbättra stadens beredskap samt förbättringar inom specifika verksamhetsområden, exempelvis äldreomsorgen.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska genomföra en internationell konferens om hbtqi-rättigheter.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska genomföra en kartläggning av stockholmarnas upplevelser av rasism, funkofofi, homofobi och transfobi i syfte att identifiera vad i stadens arbete som kan förbättras för att ge alla kommunmedlemmar ett respektfullt och fördomsfritt bemötande.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska göra en översyn av stadens styrdokument i syfte att renodla och tydliggöra målsättningar och åtgärder samt uppnå en effektivare styrning.	2022-12-31	2022-01-01
Kommunstyrelsen ska i nära samarbete med äldreomsorgsnämnden och stadsdelsnämnderna göra en fördjupad utredning om hur verksamhets- och avtalsuppföljningen inom äldreomsorgen kan utvecklas i syfte att kvalitetssäkras och bli mer likvärdig över staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med AB Stokab utveckla och fortsatt införliva it- och informationssäkerhetsarbetet i relevanta processer samt införa en funktion för att stärka stadens incidenthanteringsförmåga.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden göra en översyn av de schabloner som ligger till grund för arbetsmarknadsnämndens budgetmedel inom SFI samt grundläggande och gymnasial vuxenutbildning.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden och i dialog med stadsdelsnämnderna, utifrån stadens strategi för arbetsmarknadsinsatser, föreslå hur helhetsansvaret för arbetsmarknadsinsatsen Stockholmsjobb, inklusive samordning och anställning, kan åläggas arbetsmarknadsnämnden.	2022-01-01	2022-12-31

Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, stadsdelsnämnderna och andra berörda nämnder utreda vilka samlokaliseringar med andra myndigheter som kan göras i syfte att ta tillvara på de positiva synergieffekter som uppstår när aktörer lokaliseras tillsammans.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och Stockholm Vatten och Avfall AB beskriva och konkretisera samhällsviktig verksamhet vid skyfall.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och andra berörda nämnder verka för en nedläggning av Bromma flygplats och under första halvåret 2022 inleda arbetet med stadsutvecklingsprojektet Bromma parkstad.	2022-01-01	2022-07-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden förbereda för stadens firande av en miljon stockholmare.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden och fastighetsnämnden utreda möjligheten att underlätta för kulturevenemang på Stockholms stadshus borgargård i syfte att levandegöra en unik plats i staden för stockholmare och besökare.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och fastighetsnämnden ta fram och tillämpa en handlingsplan samt tillsätta en stadsövergripande fokusgrupp för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden inleda arbetet med att kartlägga markföreningar vid Bromma flygplats så att staden får en uppfattning om saneringsbehov.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och Stockholm Exergi ta fram eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med servicenämnden redovisa en sammanställning av genomförda upphandlingar där andelen upphandlingar som överprövas framgår samt verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser av dessa processer.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna besluta om var fler trygghetskontor ska etableras utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna och i samråd med Region Stockholm utreda hur samverkan mellan kommunens missbruksvård, regionens beroendevård och den psykiatriska vården kan stärkas. Syftet är att säkerställa att den som har ett missbruk och en psykiatrisk diagnos kan behandlas för båda delarna samtidigt.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden ta initiativ till att staden upprättar samverkansöverenskommelse med Kriminalvården för att stärka stadens planeringsförutsättningar inför frigivningar samt minska antal personer som återfaller i kriminalitet.	2022-01-01	2022-12-31

Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda förutsättningar för att införa ett gemensamt digitalt ansökningsystem för föreningsbidrag.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB samordna och intensifiera arbetet med att markant öka stadens kunskaper om och samlade förmåga inom säkerhetsskydd samt tydliggöra ramarna för stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB ta fram en långsiktig modell för hantering av ansvar och kostnader rörande IoT, sensorer, datakommunikation och datahantering.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna och med stöd av representanter från minoriteter samt experter kartlägga förekomsten av antisemitism i stadens pedagogiska verksamheter.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna inrätta fysiska eller digitala visningsmiljöer i Stockholms stad.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med servicenämnden och övriga berörda nämnder göra en analys av samtliga upphandlingar i staden i syfte att säkerställa att upphandlingar inom välfärden inte används av kriminella aktörer.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden göra en översyn av ersättning och utformning av insatsen bostad med särskild service.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna göra en översyn av lokalschablonerna i pengarna inom bostad med särskild service LSS och SoL.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden, trafiknämnden och Stockholm Exergi ansvara för stadens samlade koordinering för att genomföra uppförandet av nytt kraftvärmeverk i Lövsta samt tillse att relevanta ersättningsytorna ordnas så som bad- och båtplats.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med fastighetsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna följa upp satsningen på trygghetsinvesteringarna. Detta för att skapa en samlad bild över de insatser som genomförts och vad resultatet blivit samt sprida goda exempel, erfarenheter och lärdomar.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden och exploateringsnämnden förändra styrningen så att använd energi (nettoenergi) tillämpas istället för köpt energi. Till dess ska samma viktning som i BBR tillämpas.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med servicenämnden leda och samordna ett pilotprojekt i syfte att etablera arbetssätt för webbpublicering i syfte att säkerställa kvalitet och efterlevnad av lagkrav gällande tillgänglighet och personuppgifter samt effektivisera stadens kommunikationsarbete.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med socialnämnden inrätta en övergripande funktion och skapa samordningsvinster mellan stadens förvaltningar vad gäller utveckling och främjande av det svenska teckenspråket i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna och socialnämnden inrätta en stadsövergripande beställarfunktion för bostäder med särskild service enligt LSS och SoL under socialnämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna, socialnämnden, äldrenämnden och servicenämnden trygga tillgången till skyddsutrustning så att stadens beredskap motsvarar minst tre månaders förbrukning.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden omedelbart ta fram en handlingsplan för minskade koldioxidutsläpp från vägtrafiken fram till år 2030.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och SISAB inom ramen för SAMS genomlysna kostnaderna för om- och tillbyggnadsprojekt på befintliga skolor.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska revidera klimatbudgeten samt ta fram kompletterande åtgärder för att Stockholm ska vara klimatpositiv senast år 2035.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska revidera och ta fram förslag på ett sammanhållet program för stadens arbete med mänskliga rättigheter.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska samordna stadens införande av EU-förordningen om en gemensam digital ingång (SDG).	2022-01-01	2022-12-31

Kommunstyrelsen ska se över och revidera de stadsövergripande riktlinjerna för idéburna offentliga partnerskap (IOP) med tillhörande tillämpningsanvisningar.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska säkerställa att möjligheterna och effekterna av digitaliseringens framsteg under pandemin tillvaratas i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska ta fram en strategisk planering för elnätet och bjuda in andra kommuner, Region Stockholm och elnätsbolag och kraftvärmebolag för att samordna en strategisk planering av de nationella, regionala och lokala elnäten.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska ta fram nya riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap med syfte att fler partnerskap ska slutas, samhällsutmaningar ska mötas och målsättningar i Agenda 2030 ska förverkligas.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska tillse att samtliga ärenden som beslutas i ett politiskt organ i Stockholms stad innehåller en klimatkonsekvensanalys.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska tillskapa beredskapslager för att stärka försörjningsförmågan av särskilt viktiga varor inom staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska utarbeta riktlinjer för att minska användningen av allmänna visstidsanställningar.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska utreda förutsättningarna för att ändra konverteringsreglerna för timavlönade och för tidsbegränsade anställningar.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska utreda hur Stockholm kan använda sig av lägre kalkylränta vid energieffektiviserande renoveringar.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska utreda vilka möjligheter det finns att reglera reklam-båtar.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska utvärdera hur stadens kostarbete organiseras och vid behov föreslå förändringar.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och äldreomsorgsnämnden, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, idrottsnämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska utreda ett gemensamt system för reducerad avgift baserat på inkomstnivå.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska utreda om kostnader för gemensamhetsutrymmen i LSS-boenden kan finansieras på annat sätt än genom hyran.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utveckla feriejobb och Stockholmsjobb med målet att fler kan bidra till stadens utbud av arbetsmarknadsinsatser.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, äldre- och äldreomsorgsnämnden och stadsdelsnämnderna erbjuda utbildningsspar till berörda medarbetare i staden så att de kan ansöka om underskötersketiteln när en skyddad yrkestitling för undersköterskor införs.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utveckla en rekryterings- och bemanningsfunktion i syfte att snabbt lotsa arbetslösa till studier och bristyrken inom stadens verksamheter.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, äldre- och äldreomsorgsnämnden och Micasa utreda behovet av seniorbostäder med målsättningen att kunna införa en seniorbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030.	2022-01-01	2022-12-31

Kulturnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen arbeta mot våldsbejakande extremism och stödja lokalförvaltande organisationer i arbetet med demokratisäkring, till exempel genom att bidra med kompetensutveckling.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen föreslå reviderade avgifter med inriktning att fler ska kunna delta och att kulturskolans korta kurser ska avgiftsbefrias.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Serviceämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram en definition och metod för återrapportering på nämndnivå för indikatorn Andel inköpt kött och fågel med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning, i kronor av totala värdet inköpt kött och fågel.	2022-01-01	2022-12-31
Serviceämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram mått och mätmetoder för stadens miljö- och klimatpåverkan från måltider i samarbete med utbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och äldre-ämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldre-ämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen etablera den verksamhetsnära förvaltningen av stadens sociala system.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldre-ämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna samordna och utveckla socialtjänstens och äldreomsorgens arbete med kvalitets- och ledningssystem enligt SOSFS 2011:9 för att bidra till en likställighet i staden, bland annat genom ett ägandeskap av frågan i ILS-webb.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och Stockholm Vatten och Avfall AB beställa en analys av mängden droger som finns i Stockholms avloppsvatten. Analysen kan sedan användas av staden och polisen för att avgöra vilka insatser som ska sättas in.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utreda hur vägledningen för socialtjänstens arbete kring barn eller unga som befinner sig i eller som befaras växa upp i en våldsbejakande miljö har implementerats och fungerar i praktiken.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen verka för att modulbostäder som upprättas och andra tillfälliga boenden som används är geografiskt spridda över hela staden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna fastslå hur en Stockholmsmodell kan se ut inom det förebyggande arbetet. Samt utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att nämnder och myndigheter kan samverka snabbare kring enskilda fall.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda möjligheterna att söka socialtjänst i annan stadsdel än där man bor när det gäller hedersrelaterade problem.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska under ledning av kommunstyrelsen utreda förutsättningar för att etablera trygghetpunkter för krisberedskap och det civila försvaret inom sitt geografiska område	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska årligen till kommunstyrelsen redovisa hur användningen av anslaget för Trygghet använts samt en värdering av utfall av genomförda insatser.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda hur systemet för det socioekonomiska tilläggsbeloppet kan ändras för ett stärkt fokus på kunskapsresultat i särskilt utsatta områden. Inom ramen för utredningen bör även det socioekonomiska tilläggsanslaget till förskolan ses över.	2022-01-01	2022-12-31
Äldre-ämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ta fram en sammanhållen digitaliseringsplan för äldreomsorgen.	2022-01-01	2022-12-31
Äldre-ämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utreda och införa en övergång från LOU till LOV inom korttidsboende från den 1 januari 2023.	2022-01-01	2022-12-31

Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och i samråd med kommunstyrelsen ta fram en stadsgemensam utbildningsplan för äldreomsorgen för att säkerställa rätt kompetens i hela staden.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och med stöd av kommunstyrelsen ta fram en uppföljningsmodell för HSL, inklusive särskilda HSL-inspektörer/observatörer.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska med stöd av kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna vid behov ta fram ett digitalt stödsystem för att arbeta med avvikelshantering och klagomål.	2022-01-01	2022-12-31
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen initiera en dialog med riksdag och regering om vikten av att Stockholm erhåller ersättning för riksansvaret för utlandssvenskar.	2022-01-01	2022-12-31

Revisorskollegiet

Stadsrevisionens uppgifter

Stadsrevisionen ska granska all kommunal verksamhet som bedrivs av staden inklusive bolag och stiftelser med mera i den omfattning som följer av god kommunal revisions-sed. Stadsrevisionens ansvar följer av kommunallagen, lagen om kommunal redovisning, aktiebolagslagen samt revisionsreglementet för stadsrevisionen i Stockholms stad och andra av kommunfullmäktige utfärdade föreskrifter såsom denna budgets mål och indikatorer.

Kommunfullmäktiges presidiums förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Budget 2021	Budget 2022	Plan 2023	Plan 2024
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-32,5	-33,9	-34,1	-34,1
Intäkter	2,6	3,3	3,3	3,3
Netto	-29,9	-30,6	-30,8	-30,8

Förslaget till budgetram för 2022 har beretts av kommunfullmäktiges presidium. Budgeten för 2022 ökar med 0,7 mnkr jämfört med 2021. Förändringarna framgår av bilaga 2.

I stadsrevisionens revisionsplan beskrivs stadsrevisionens mål, uppdrag och arbetssätt samt nämnd- och bolagsgranskningen. I revisionsplanen beskrivs även de större revisionsprojekt som planeras genomföras under revisionsåret.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Valnämnden

Nämndens uppgifter

Valnämnden ansvarar för organisation och genomförande av val till riksdagen samt val till regionfullmäktige och kommunfullmäktige. Nämnden ansvarar också för val till Europaparlamentet. Nämnden ska dessutom genomföra eventuella extraval och folkomröstningar.

Omfattningen av nämndens uppgifter är reglerad i lag, både ansvarsområdet som sådant och i viss utsträckning den organisation som ska användas för att lösa uppgifterna.

Utgångspunkten för nämndens arbete ska vara att alla röstberättigade ges goda chanser att använda sig av sin demokratiska rättighet att rösta. Nämnden ska därför planera för att valen kan organiseras och genomföras på ett sådant sätt att alla röstberättigade ges goda förutsättningar att rösta. I detta avseende ska nämnden särskilt beakta förutsättningarna att rösta i områden med historiskt lågt valdeltagande samt behovet av tillgängliga och trygga vallokaler. Nämnden ska prioritera åtgärder för att värna valhemligheten och motverka alla former av otillbörligt verkande vid röstning.

Förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Budget 2021	Budget 2022	Plan 2023	Plan 2024
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-6,6	-65,4	-7,5	-60,2
Intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-6,6	-65,4	-7,5	-60,2

Budgeten för 2022 ökar med 58,8 mnkr jämfört med 2021. Ökningen beror på genomförande av allmänna val 2022. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Stadsdelsnämnder

Stadsdelsnämnderna har ansvar för merparten av stadens välfärdsverksamhet och ska erbjuda en samhällsservice av hög kvalitet. Genom höga ambitioner för omsorg, förskola och andra delar av välfärden ska medborgarnas behov av fungerande välfärds-tjänster tillgodoses.

Under coronapandemin har närområdets betydelse och funktion blivit allt viktigare, särskilt för äldre personer och människor i riskgrupper som tillbringat mycket tid i sitt närområde. Stadsdelsnämnderna har en viktig uppgift att se till att alla medborgare ska ges möjlighet att besöka och få ta del av samhällsservice. Nämnderna ska anpassa sina verksamheter och möjliggöra för riskgrupperna att kunna fortsätta leva ett aktivt och socialt stimulerande liv. Särskilda öppettider och mobila verksamheter är exempel på hur staden säkerställer att alla kan ta del av samhällsservicen.

Stadsdelsnämnderna har en viktig roll i stadens trygghetsskapande arbete. Arbetet innefattar såväl sociala förebyggande insatser som investeringar och fysiska åtgärder i närmiljön. En nära samverkan med barn och ungdomar, föräldrar, lokalpolisen, föreningar, det lokala näringslivet och fastighetsägare är en förutsättning för trygghetsarbetet.

Det lokala utvecklingsarbetet är av stor betydelse för att skapa en hållbar utveckling i stadens alla delar och för att skapa ett Stockholm för alla. Prioriteringarna i utvecklingsarbetet ska tas fram i dialog med invånare och lokala aktörer, genom exempelvis medborgardialog, medborgarbudget eller andra liknande modeller.

Det gemensamma ansvaret för ett hållbart mottagande och snabb etablering av nyanlända kräver kommunala etableringsinsatser inom stadsdelsnämndernas verksamheter, samt genom arbetsmarknadsåtgärder och en nära samverkan med jobbtorg. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att erbjuda stöd till kvotflyktingar, ofta med kort varsel.

Ett Stockholm som håller samman

Stadsdelarnas mest prioriterade uppgifter är att säkerställa att staden tillhandahåller välfärdstjänster med höga ambitioner. Det innefattar en förskola som ger alla barn chans till utveckling, en äldreomsorg som ger trygghet och säkerhet samt en socialtjänst som stöder stockholmare när livet är som skörast. Under de senaste åren har förutsättningarna för denna verksamhet varit alltför begränsade. I denna budget prioriteras välfärden och stadsdelarna ges förutsättningar att möta de behov som finns. Totalt tillförs stadsdelsnämnderna närmare 500 miljoner kronor mer än i finansborgarrådets förslag.

Precis som i övriga delar av världen har vi sett hur den ekonomiska utvecklingen drivit på mot ökade klyftor, en påtaglig segregation och ett större utanförskap i delar av vår stad. Staden har ett ansvar för att minska segregationen och öka människors möjlighet att utveckla sina egna liv och nå sin fulla potential. Med utgångspunkt i lokala lägesbilder ska stadsdelsnämnderna fortsätta arbeta med lokalt demokrati- och utvecklingsarbete och verka för genomförandet av Agenda 2030:s globala hållbarhetsmål. I arbetet mot segregation ska stadsdelsnämnderna särskilt beakta arbetet mot ökad trångboddhet och arbetslöshet samt värdet av en kompensatoriskt fungerande förskola och skola. Stadsdelsnämnderna ska stärka möjligheterna att tillgodose olika gruppers behov av insatser regionalt genom samverkan med andra stadsdelsnämnder. Nämnderna ska uppmärksamma nyanlända flickors och kvinnors erfarenheter och särskilda utsatthet och i

samarbete med socialnämnden och SHIS Bostäder vidareutveckla mottagandet av och arbetssätten kring kvotflyktingar.

För att minska antalet brott och öka tryggheten för boende, besökare och företagare ska stadsdelsnämnderna fortsätta att utveckla, vidta och följa upp insatser. I denna budget anslås för första gången ett dedikerat anslag för att stadsdelsnämnderna ska kunna utöka det brottsförebyggande arbetet. Avsikten är att stadsdelsnämnderna utifrån sin lokala situation och utifrån professionens bedömning av vad som är mest verkningsfullt ska kunna rikta medel dit. Det kan handla om att utifrån behoven exempelvis öka avhopparverksamhet, förstärka fritidsverksamhet, anställa fler fältassistenter, avropa ordningsvakter, stärka civilsamhället eller installera kameror och andra motsvarande åtgärder för att öka den situationella tryggheten.

Stadsdelsnämnderna ska i detta arbete utgå från evidensbaserade trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder som kan genomföras lokalt. Åtgärderna ska vara en del i arbetet med de lokala samverkansöverenskommelserna med polisen. Stadsdelsnämnderna ska utveckla samverkan med andra nämnder och relevanta externa aktörer exempelvis inom ramen för lokala brottsförebyggande råd. I samverkan med kommunstyrelsen, utbildningsnämnden, socialnämnden, trafiknämnden och polis ska stadsdelsnämnderna ta fram lokala lägesbilder och orsaksanalyser. I syfte att minska återfall i kriminalitet ska lokala samverkansöverenskommelser upprättas med Kriminalvården för att stärka stadsdelsnämndernas beredskap och möjligheter att sätta in stödinsatser.

Samverkan med stadens bostadsbolag för att bland annat höja kunskapen kring oriktiga hyresförhållanden på bostadshyresmarknaden och på vilket sätt sådan kan undvikas ska utvecklas.

Ett klimatsmart Stockholm

Den klimatomställning som krävs globalt måste genomföras genom lokala initiativ. Stockholm ska vara klimatpositivt år 2035. Det kräver samarbete mellan samhällsaktörer, medborgare, civilsamhälle och företag. Ska en politik för ett hållbart klimat vara framgångsrik måste den bäras av alla, det går inte att vänta in marknaden eller andra utomstående krafter. Alla måste ges möjlighet att bidra efter egen förmåga.

De flesta som bor och arbetar i Stockholm har nära till naturen. Undersökningar visar att det rika växt- och djurlivet värderas högt av stockholmarna. De gröna områdena har betydelse för närboendes möjlighet till rekreation och välmående. Det gläder oss att alltfler stockholmare besökt reservaten de senaste åren. Fler besökare har dock medfört slitage, trängsel, nedskräpning och olovlig eldning. Det behövs flera förbättringar:

- Ökat basutbud i varje reservat genom tillgängliga entréer, besökstoiletter och information.
- Möjliggörande av en naturvårdsvakt i varje reservat.
- Tydliggörande av reglerna för cykling i reservaten genom lokal trafikföreskrift.
- Fler och tydliga skyltar om eldning, hundar och stigcykling.
- Samordnad hantering av bosättningar.
- Satsning på löpande naturvård genom krav vid upphandling av driftentreprenör samt genom ökad årlig driftbudget för mer långsiktig planering av skötsel.
- Krav på externfinansierad kontrollant vid uppföljning av reservatsvillkor vid större projekt.

- Ökad kunskap om strandskyddets förekomst, syften och regler.

I samarbete med berörda facknämnder ska stadsdelsnämnderna tillgängliggöra natur- och kulturresevat. Stadsmiljön ska rustas bland annat med utgångspunkt i en höjd ambition för grönare Stockholm.

Biologisk mångfald är en av de grundläggande förutsättningarna för att våra ekosystem ska kunna leverera funktioner och nyttor som vi människor behöver och använder. Den biologiska mångfalden är idag en akut fråga. Det är i första hand stadsdelsnämnderna som ansvarar för skötseln av naturmarken, inklusive naturreservaten. Det är välkommet att anslagen till stadsmiljön nu stärks, efter flera år av bristande anslag. Det är också bra att medel för skötsel av naturreservat fördelas ut till berörda stadsdelsnämnder samt att dessa ges det anslag för biologisk mångfald som vi föreslog i förra årets budget. Vi är samtidigt oroad över att det finns en upparbetad skuld och föreslår därför en flytt av medel från den centrala förvaltningen till ökade insatser för biologisk mångfald. Vi anser också att det fortsättningsvis borde vara möjligt att söka pengar från central medelsreserv för ytterligare ambitionsnivåer för naturreservaten i enlighet med ovanstående.

Stadsdelsnämnderna ska bidra till att uppfylla stadens mål om ett klimatsmart och hållbart Stockholm genom att arbeta in och beakta de styrdokument som syftar till att uppnå detta mål.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stockholms ekonomi har historiskt sett varit en av landets absolut starkaste. Under de senaste åren har dock stadens långsiktiga ekonomi försvagats genom en svagt finansierad skattesänkning och genom att långsiktigt viktiga investeringar stoppats eller skjuts på framtiden. På kort sikt har detta räddats av ökade statsbidrag. Stockholm behöver en progressiv politik som strävar mot jämlikhet där investeringar i välfärd, klimat och bostadsbyggande skapar välbefinnande.

Stadsdelsnämnderna ska trygga en god kompetensförsörjning inom socialtjänsten. Nya medarbetare ska erbjudas en gedigen introduktion och stöd i form av handledning och mentorskap för att säkerställa likställighet och rättssäkerhet för stockholmarna. Utifrån handlingsplanen för socialsekreterare och biståndshandläggares arbetssituation ska stadsdelsnämnderna stärka medarbetarnas inflytande och delaktighet på arbetsplatsen för att säkra en god arbetssituation. Vidare ska stadsdelsnämnderna stödja tillåtande, tillgängligt och öppet ledarskap på alla nivåer inom socialtjänsten och arbeta förebyggande mot hot och våld. Ett långsiktigt stöd till personal som utsatts för våld i sitt arbete ska säkerställas.

Chefers arbetssituation och förutsättningar att utöva ett närvarande ledarskap ska förbättras i syfte att trygga en god kompetensförsörjning inom förskolan, socialtjänsten och äldreomsorgen. Ett närvarande ledarskap är viktigt för medarbetarna och en översyn ska göras med det långsiktiga målet att antalet medarbetare per chef ska vara max 25 personer. Personalens arbetsvillkor behöver förbättras genom fler trygga anställningar. En handlingsplan för omsorgspersonal ska tas fram med syfte att skapa förutsättningar för ett hållbart arbetsliv med ett större handlingsutrymme för personalen och mer tid med den enskilde.

Stadsdelsnämnderna ska samverka med Stockholm Business Region AB för att förbättra det lokala näringslivets förutsättningar och föra lokala näringslivsdialoger i sina respektive stadsdelar. För att kartlägga möjligheterna för ökad hållbar tillväxt inom respektive

stadsdels geografiska område ska stadsdelsnämnderna samarbeta med kommunstyrelsen och Stockholm Business Region AB genom en lokal näringslivsanalys. Stadsdelsnämnderna ska förbättra företagens möjlighet till insyn och kontakter med facknämnder och kommunala bolag.

Till följd av den ökade arbetslösheten är en central uppgift för stadsdelsnämnderna att stödja arbetslösa tillbaka till arbetsmarknaden, med särskilt fokus på unga. Särskilt viktigt är att socialtjänsten jobbar nära tillsammans med jobbtorgen och andra arbetsmarknadsinsatser för att hindra långtidsarbetslöshet.

För att nyanlända ska etableras snabbt på arbetsmarknaden ska stadsdelsnämnderna samverka både inom staden och externt med näringsliv och civilsamhälle och öka tillgängligheten till och kvaliteten i samhällsvägledning till nyanlända i ett tidigt skede i etableringsprocessen. Samhällsvägledning kring bostadsfrågorna och möjligheterna att hitta egen bostad ska prioriteras.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

I vår stad, och runt om i världen, ökar den politiska polariseringen och i dess spår följer en ökad otrygghet som skrämmer och begränsar människors frihet. Den liberala demokratin ifrågasätts och de värden som byggt vårt samhälle utmanas för första gången på allvar sedan demokratins införande för 100 år sedan.

Stockholm har högst påtagligt tagit del av denna radikaliserings av det politiska landskapet. Allt för många stockholmare möter hot och hatbrott i sin vardag. Attacken på Drottninggatan den 7 april 2017 var en tydlig påminnelse om vår sårbarhet, men också om den stora uppslutning som finns bakom samhällets kärnvärden. Stora påfrestningar har också skett senare, exempelvis vid nazistiska demonstrationer.

Vårt svar måste vara att stå fast vid den öppna staden. Mänskliga rättigheter ska få en mer framskjuten roll i stadens strategiska arbete och arbetas in i varje verksamhetsområde. Stadens trygghetsarbete ska intensifieras. De demokratiska målen ska ligga till grund för stadens bidragsgivning till civilsamhället. Stadsdelsnämnderna ska samråda med kommunstyrelsen kring eventuella större evenemang av stadsövergripande karaktär.

Utifrån befintlig kunskap, lokala lägesbilder och aktiviteter i handlingsplanerna ska stadsdelsnämnderna utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. Arbetet ska ske i samverkan med kommunstyrelsens centrala samordnare, berörda facknämnder och polis. God beredskap ska finnas för att anpassa aktiviteter till hastigt uppkomna behov.

Stadsdelsnämnderna ska samverka med kommunstyrelsen om trygghetsinvesteringar i den fysiska miljön. Stadsdelsnämnderna ska initiera och driva platssamverkan och platsaktivering, samt vara sammankallande part i samverkan med berörda nämnder, styrelser och andra aktörer.

För att stärka det våldsförebyggande arbetet och stödja det trygghetsskapande arbetet i stadens skolor ska stadsdelsnämnderna stödja utbildningsnämndens arbete med mentorer i våldsprevention (MVP).

Genom samverkan med socialnämndens EU-teams uppsökande arbete och efter samråd med polisen ska stadsdelsnämnderna systematiskt arbeta för att förebygga uppkomsten av olagliga boplatser.

Samarbetet med arbetsmarknadsnämnden i det lokala utvecklingsarbetet ska fortsätta, särskilt i de prioriterade stadsdelsområdena i ytterstaden.

Stadsdelsnämnderna har ett stort ansvar för att driva samhällsutvecklingen i positiv riktning. För ökad trygghet är tillit människor emellan grunden. Den sociala hållbarhetskommisionen konstaterade i *Färdplan för ett Stockholm för alla* att även om de strukturella förutsättningarna är ogynnsamma kan staden främja den grannskapskollektiva förmågan genom att stödja organisering och relationer i lokalsamhället, och genom att ta till vara föreningslivets och enskilda medborgares initiativkraft för utvecklingen av ett område.

I arbetet för fördjupad demokrati är det därför viktigt att arbeta tillsammans med det civila samhället. Samarbetet med idéburen sektor ska stärkas och staden ska ingå fler samarbeten enligt modellen idéburet offentligt partnerskap (IOP) där det är lämpligt. Medborgardialoger och medborgarbudget är exempel på hur medborgarnas förståelse för och inflytande på samhället kan stärkas. Utgångspunkten är att det lokala utvecklingsarbetet ska bidra till ökad tillit, trygghet och utveckling.

15-minutersstaden – fungerande verksamheter i hela staden

Vi vill garantera medborgarna en hög nivå på välfärden i staden, präglad av framtidstro och trygghet. Alla stadens invånare ska ha tillgång till stadens verksamheter oberoende av var man bor. 15-minutersstaden handlar om att stadens invånare ska kunna nå allt de behöver inom promenadavstånd eller en kort cykeltur. Det gäller både grundläggande service som matbutiker och kommunala verksamheter såsom skola, förskola och bibliotek men också om arbetsplatser, kultur och rekreation.

I samarbete med medborgarna bör stadsdelsnämnderna upprätta ett stadsdelskontrakt för att tydliggöra vad stadsdelens invånare kan förvänta sig av staden i stadsdelsnämndsområdet. Detta kommer med nödvändighet kunna se olika ut med utgångspunkt i vad medborgarna lokalt efterfrågar. Viktiga delar av detta kontrakt bör dock vara följande punkter:

- Pandemin har haft en stor påverkan på många stockholmares liv. Den psykiska ohälsan och den sociala isoleringen har ökat bland flera grupper. Stadsdelsnämnderna ska stärka och skala upp olika verksamheter för att säkerställa att alla som har drabbats får stöd. Den sociala skuld som har byggts upp måste betas av. Det krävs en plan för arbetet framåt och socialtjänsten ska ha en möjlighet att skala upp det förebyggande och uppsökande arbetet såväl som de akuta insatserna.
- Stadsdelsnämnderna ska arbeta förebyggande för att öka tillit och gemenskap människor emellan. Medborgardialoger och medborgarbudget ska användas för att stärka medborgarnas förståelse för och inflytande på samhället.
- Föräldrastödsprogrammen ska utvecklas och erbjudas alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm. Det är tydligt att det finns ett behov hos föräldrar och blivande föräldrar att få råd och stöd i föräldraskapet. Här är det viktigt att samhället möter upp när människor önskar stöd. Även öppna förskolor ska finnas i hela staden.
- Kommunala förskolor och äldreboenden ska finnas i alla stadsdelsnämndsområden. Personalen ska erbjudas trygga anställningar och hållbara arbetsvillkor.

För att minska social isolering bland äldre ska stadsdelsnämnderna erbjuda mötesplatser, aktivitetscenter och möjlighet till social samvaro.

- Medborgarkontor dit stadens invånare och föreningar kan vända sig för att få information och vägledning vid ett personligt möte ska inrättas i fler områden där de idag inte finns, för att förenkla kontakten mellan individen och samhället. För att underlätta för den enskilde att ta sig ur problematiska ekonomiska situationer ska alla medborgare veta var man kan vända sig för att få konsument-, skuld- och budgetrådgivning.
- Biblioteken ska ha generösa öppettider och vara trygga och tillgängliga för den som vill låna en bok, läsa en tidning eller studera. Kulturskolan ska vara tillgänglig lokalt och samverka med skolor och förskolor.
- Fler ungdomar ska få möjlighet till en första kontakt med arbetsmarknaden och därför ska stadsdelsnämnden bidra till ett ökat antal feriejobb för unga.
- Fler lokaler måste öppnas upp för föreningsliv och civilsamhälle på kvällar, helger och lov dagar. Civilsamhället är centralt för tillit och öppenhet. Stadsdelsnämnderna ska bidra till att fler lokaler tillgängliggörs. Det arbetet som inleddes år 2018, att staden ska öppna upp lokaler för föreningsliv och civilsamhälle i samtliga stadsdelsnämndsområden, behöver trappas upp.
- Socialtjänsten ska hålla en hög kvalitet i hela staden och alltid finnas tillgänglig för de stockholmare som har de största behoven. Förstärkningsteamet med erfarna socialsekreterare som förstärker i myndighetsutövning rörande barn och unga i stadsdelsförvaltningarna utgör en viktig stödfunktion.
- Föräldrar, barn och ungdomar ska känna sig trygga att staden agerar när barn och ungdomar riskerar att dras in i kriminella miljöer och gäng. Det uppsökande arbetet gentemot barn och unga ska innebära att tidiga insatser snabbt sätts in för att motverka rekryteringarna till brottslighet. Genom nära samverkan med skola, förskola, fritidsverksamheter, föreningsliv och det uppsökande sociala arbetet för barn i riskzon ska barn och unga fångas upp tidigt.
- Fältassistenter ska finnas i alla stadsdelar. Det ska finnas fritidsgårdar och mötesplatser för unga i hela Stockholm. Nattvandrande föräldrar och föreningar som arbetar för att skapa trygghet ska stödjas. Vi vill sätta stopp för nedskärningar på det uppsökande arbetet, vi prioriterar ett tryggare Stockholm före skattesänkningar.
- I samverkan med polisen ska en stadsövergripande avhopparverksamhet erbjudas och verksamheten ska utökas. Personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar. De sociala insatsgrupperna utgör ett viktigt nav i arbetet.
- Personer med funktionsnedsättning samt äldre ska ha rätt till en rik fritid. Ett antal stadsdelsnämnder tillhandahåller kommunövergripande verksamheter som återfinns inom verksamhetsområdena förskola, barn, kultur och fritid, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg. Karakteristiskt för stadens kommunövergripande verksamheter är att de är tillgängliga för invånarna i stadens samtliga stadsdelsnämnder.

- För en god hälsa genom hela livet ska stadsdelarna arbeta för att stockholmarna ska ha tillgång till ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla. Spontanidrottsplatser, utegym och motionsspår ger förutsättningar för fysisk aktivitet i närmiljön. Det är viktigt att utformningen och placeringen möjliggör möten mellan människor i olika åldrar, kön och bakgrund.
- Med fokus på ytterstaden ska stadsdelsnämnderna, i samverkan med kulturnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden, underlätta för närvaron av kultur i det offentliga rummet.
- Tillgängligheten till vatten är fundamentalt för stockholmarnas livskvalitet, också ur ett rekreativt perspektiv. Stadsdelsnämnderna ska bidra till tillskapandet av fler officiella badplatser i Stockholm. Nämnderna ska även underlätta för fler bastuflottar på stadens vatten.

Dessa insatser och detta arbete är en del av stadens arbete med att realisera 15-minutersstaden. I syfte att rusta och utveckla hela vår stad föreslås i denna budget att investeringsmedel ska kunna förskottas från utvecklandet av Bromma parkstad för att kunna investera i alla delar av staden. Dessa investeringsmedel bidrar till att stadsdelsnämnderna, i samverkan med andra aktörer, har reella möjligheter att utveckla sin stadsdel. I arbetet med medborgarkontrakt ingår också ambitionen att jobba med medborgarbudgetering.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med arbetsmarknadsnämnden införa en jobbgaranti för de som studerar på stadens bristyrkesutbildningar. De som studerar på stadens college riktade mot förskola och äldreomsorg och som klarar utbildningen ska erbjudas jobb.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska under ledning av kommunstyrelsen utreda förutsättningar för att etablera trygghetpunkter för krisberedskap och det civila försvaret inom sitt geografiska område	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utveckla en rekryterings- och bemanningsfunktion i syfte att snabbt lotsa arbetslösa till studier och bristyrken inom stadens verksamheter.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och berörda stadsdelsnämnder ska driva en utveckling av prioriterade centrummiljöer, exempelvis Tensta centrum, Hagsätra och Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum och Vårbergs centrum, utifrån arbetssättet som användes för utvecklingen av Sättra centrum.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna arbeta med att främja den psykiska hälsan hos barn och unga i enlighet med handlingsplanen för främjande av psykisk hälsa genom fysisk aktivitet bland ungdomar i Stockholms stad	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för att arbeta uppsökande mot nyanlända i syfte att öka nyanländas deltagande i föreningslivet.	2022-01-01	2022-12-31

Kommunstyrelsen ska i nära samarbete med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna göra en fördjupad utredning om hur verksamhets- och avtalsuppföljningen inom äldreomsorgen kan utvecklas i syfte att kvalitetssäkras och bli mer likvärdig över staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och Stockholm Vatten och Avfall AB beskriva och konkretisera samhällsviktig verksamhet vid skyfall.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda förutsättningar för att införa ett gemensamt digitalt ansökningssystem för föreningsbidrag.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna, socialnämnden, äldrenämnden och servicenämnden trygga tillgången till skyddsutrustning så att stadens beredskap motsvarar minst tre månaders förbrukning.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska ha en handlingsplan för hur den sociala skulden ska betas av.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldrenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna samordna och utveckla socialtjänstens och äldreomsorgens arbete med kvalitets- och ledningssystem enligt SOSFS 2011:9 för att bidra till en likställighet i staden, bland annat genom ett ägandeskap av frågan i ILS-webb.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med idrottsnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna utreda förutsättningar att spara vatten vid långvarig värme och torka.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med mentorer i våldsprevention (MVP).	2022-01-01	2022-12-31

Trygghet i alla stadsdelar

I Stockholm ska alla kunna känna sig trygga oavsett var de bor, rör sig eller arbetar. Trygghet ska vara en självklarhet oberoende av ålder, kön sexuell läggning eller funktionsnedsättning. Stadsdelsnämndernas verksamhet lägger grunden för medborgarnas trygghet. Genom att i ett tidigt skede erbjuda skydd och stöd till invånarna, bedriva ett uppsökande och förebyggande arbete och investera i det offentliga rummet ökar tryggheten. I ett Stockholm för alla sker det förebyggande arbetet lokalt och genom samverkan mellan många aktörer.

Tryggheten ska öka

Stockholm har misslyckats med att skapa en trygg stad. Skjutningarna har minskat i övriga Sverige men inte i Stockholmsregionen. Här har kriminella gäng tillåtit att etablera sig och bli del av vardagen i allt för många delar av staden. Barn och unga rekryteras till organiserad brottslighet. Många stockholmare upplever att offentliga platser är otrygga. Det leder till att rörelsefriheten begränsas för alltför många och att ett fåtal ges rätten att dominera det offentliga rummet. Samtidigt lever åtskilliga flickor och pojkar under hedersrelaterat våld och förtryck i vår stad. Dagligen kränks stockholmarnas rättigheter när kvinnor utsätts för våld av någon som är närstående. Oftast i hemmet. Samhället har inte gjort sitt yttersta för att säkerställa att alla kan leva ett liv i frihet.

Tryggheten i Stockholm kan öka om staden förmår att arbeta med brottsprevention. Det går att bekämpa kriminalitet här och nu samtidigt som man bygger ett samhälle som håller ihop. Det handlar om alltifrån situationell prevention för att förhindra och försvåra brott till social prevention för att genom brottsförebyggande arbete säkerställa att rekryteringen till kriminalitet stoppas. Staden ska hörsamma polisens vädjan om att stärka upp det förebyggande arbetet. Stadsdelsnämnderna utgör grundstommen i stadens trygghets- och säkerhetsarbete. Med det som utgångspunkt ska Stockholms stad skapa ett nytt utgiftsområde under stadsdelsnämnderna.

Med verksamhetsområdet och utgiftsområdet SDN trygghet ges stadsdelsnämnderna ett utökat uppdrag och ökade förutsättningar att samla allt trygghetsarbete och fördela resurser till verksamheter utifrån de behov som respektive stadsdelsnämnd har. 200 miljoner avsätts till verksamhetsområdet för att möjliggöra en omfattande förstärkning av det lokala trygghetsarbetet. Varje stadsdelsnämnd avgör vad medlen ska användas till. Syftet ska vara att tryggheten ska stärkas på både på kort och lång sikt. Medlen ska i huvudsak användas till social prevention med fokus på att färre unga lockas till kriminalitet och med målet att ingen ung ska vara kriminell senast år 2030. Det ökade anslaget till stadsdelsnämnderna är långsiktigt och under åtta år ska 200 miljoner kronor fördelas årligen.

Stadsdelsnämnderna får med denna historiska satsning en möjlighet att göra skillnad. Det är därför viktigt att insatserna är såväl långsiktiga som grundade i vetenskap och beprövad erfarenhet om vad som är effektiva insatser. I samverkan med andra nämnder, Polisen, akademien, civilsamhället och näringslivet ska stadsdelsnämnderna ta fram lokala lägesbilder och orsaksanalyser. Därefter kan bedömningar göras om var insatser ska ske. Stadsdelsnämnderna ska ta tillvara på den kraft och vilja som finns hos boende, lokala föreningar som nattvandrande föräldrar och andra aktörer i civilsamhället. Genom att kroka arm med lokalsamhället ska tryggheten öka.

Stadsdelsnämndernas många olika verksamhetsområden möjliggör för ett effektivt och ett tvärssektoriellt arbete för att ta sig an olika trygghetsfrågor. Genom att nyttja olika insatser och samordna arbetet kan fler nås och tryggheten kan stärkas på fler platser.

(S) SDN Trygghet:2

Det är stadsdelsnämnderna som är bäst lämpade att bedöma var insatser och trygghetsinvesteringar gör mest nytta och ger mest effekt. Tilliten till professionens förmåga att välja metoder, arbetssätt och insatser ska därför vara hög.

Utifrån lokala förutsättningar och behov kan det handla om att stadsdelarna förstärker befintliga verksamheter eller initierar nya som exempelvis:

- förstärka socialtjänstens förutsättningar att jobba uppsökande i egen verksamhet och tillsammans med andra aktörer
- garantera rätt och snabba insatser för ungdomar som antingen är i behov av stöd eller som vill hoppa av från en kriminell bana
- avropa ordningsvakter till platser och tider där det finns stora behov samt initiera ansökningar om nya områden för ordningsvakter
- stärka civilsamhällets förutsättningar att bedriva verksamheter som aktiverar barn och ungdomar
- anställa fler fältassistenter
- öppna fler mötesplatser för barn och ungdomar
- stödja familjer där föräldrar behöver stöd, exempelvis genom att öppna fler familjecentraler
- utbildningsinsatser för personal i syfte att stärka stadens förmåga att öka trygghet och säkerhet
- insatser som bidrar till att barn klarar kunskapsmålen i förskolan och skolan genom att samverka med berörda huvudmän
- andra insatser som, med beaktande av empiri och beprövad kunskap, bidrar till ökad trygghet

Anslaget fördelas utifrån en fördelningsnyckel som utgår från en socioekonomisk fördelning och garanterar alla stadsdelsnämnder goda förutsättningar att förstärka det förebyggande arbetet. Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven och är efter samverkan med relevanta aktörer fria att använda medlen till de verksamheter som bedöms mest angelägna. Stadsdelsnämnderna ska årligen redovisa hur användningen av medlen syftat till att öka tryggheten samt en värdering av utfall av genomförda insatser.

Situationell prevention

Stadens trygghetsfond som inrättades under förra mandatperioden möjliggör stadsmiljöåtgärder som förebygger brott och bidrar till ökad trygghet, säkerhet och trivsel. Bättre belysning, kameror, pollare och offentlig närvaro är exempel på hur den fysiska tryggheten kan stärkas. Stadsdelsnämnderna ska i första hand söka medel ur trygghetsfonden för trygghetsinvesteringar på offentliga platser. Däremot ska inte stadsdelsnämnder tvingas att söka investeringsmedel för insatser som nämnderna själva kan göra inom egen budgetram. De senaste åren har alltför stadsdelsnämnder sökt trygghetsmedel för investeringar som normalt borde tas inom ordinarie budget. På grund av alltför begränsad budgettilldelning från fullmäktiges majoritet har dess investeringar inte kunnat genomföras utan att ta trygghetsfonden i anspråk.

Samtliga stadsdelsnämnder ska inom ramen för sitt trygghetsarbete genomföra tryggevandringar, fokusgrupper eller samtal med olika grupper kring vilka platser de upplever som otrygga i syfte att åtgärda platserna.

En viktig del av trygghetsarbetet är att utveckla lokala centrumanläggningar och att området kring dem uppfattas som attraktiva och trygga. Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Trafiknämnden har, tillsammans med berörda stadsdelsnämnder, ett uppdrag att arbeta med detta avseende ett antal utpekade centrumområden. Avsikten är

att arbeta utifrån arbetssättet som användes för utvecklingen av Sättra centrum där staden arbetade tillsammans med näringslivet och andra aktörer för att skapa ett mer levande och tryggt centrum. I detta utvecklingsarbete av prioriterade centrummiljöer ska berörda stadsdelsnämnder delta aktivt tillsammans med övriga nämnder och aktörer och därmed bidra till ökad trygghet. Arbetet ska bedrivas med beaktande av stadens ambitioner för medborgardialog.

Stadsdelsnämnder ska kunna använda sig av kommunala ordningsvakter på de platser där man ser ett behov. Kommunstyrelsen ska vara stadsdelsnämnderna behjälplig i detta. Det är centralt att det är stadsdelsnämndernas bedömningar som i normalfallet ska ligga till grund för var ordningsvakter ska verka.

Trygghetskontor och platssamverkan innebär att fler aktörer som exempelvis näringsidkare, polis, socialtjänst, stadsdelsförvaltning och fastighetsägare arbetar nära och samverkar för att stärka tryggheten på en specifik plats. Ett nära samarbete med civilsamhället är viktigt i arbetet för tryggare offentliga rum. Utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer ska beslut tas om var fler trygghetskontor ska etableras.

Nämnderna ska också verka för fler samlokaliseringar med andra myndigheter. Till exempel ska socialnämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna sträva efter att samlokalisera socialsekreterare och polis i alla stadens lokalpolisområden. Positiva synergieffekter uppstår när aktörer eller verksamheter lokaliseras tillsammans.

Stockholms stad ska stärka arbetet för att motverka fusk och kriminella aktiviteter. I samverkan med socialnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket ska arbetet trappas upp för att motverka den svarta ekonomin, kriminella transaktioner och aktiviteter, vid tillståndsgivning och tillsyn. Staden ska också säkerställa att det inte förekommer organiserad brottslighet inom upphandlad verksamhet. Stadsdelsnämnderna ska bistå kommunstyrelsen i den analys som ska göras av stadens upphandlingar i syfte att täppa till möjligheter för kriminella att infiltrera staden och utnyttja välfärdssystemet.

Social prevention

Staden har en unik möjlighet att stoppa att barn och unga rekryteras till kriminalitet och organiserad brottslighet. Signalerna om att allt fler barn rekryteras till brottsliga nätverk ska tas på allvar och åtgärder ska sättas in. Under åren fram till år 2030 ska staden konsekvent och uthålligt motarbeta ökad otrygghet, brottslighet och segregation. Målet är: ingen ung kriminell år 2030. Barn och unga ska ha goda och jämlika uppväxtvillkor. Staden ska säkerställa att barn och ungdomar hittar framtiden i samhällsgemenskapen, familjen, skolan och det civila samhället, snarare än i kriminella gäng och organiserad brottslighet.

Forskningen är entydig. Skolan är en av de absolut viktigaste skyddsfaktorerna för att förhindra att barn och unga blir kriminella. Att skolan klarar att ge hopp och framtidsdrömmar som inte grundas i kriminalitet är det mest centrala. Här har Stockholm i en tid av ökande behov av insatser valt att prioritera ner skolan. Det riskerar att innebära att fler istället ser sitt hopp i kriminalitetens bana. Utvecklingen måste vändas för att misstagen från 00- och 10-talen inte ska upprepas. Om förskolan och skolan inte ges förutsättningar att bedriva sitt arbete riskerar många att hamna i utanförskap och kriminalitet. Genom att säkerställa att alla barn når kunskapsmålen kan barnen rustas med skyddsfaktorer. Därför är det viktigt att stadsdelsnämnderna i samarbete med utbildningsnämnden samt andra nämnder och aktörer arbetar med att stärka skyddsfaktorerna kring barn och unga och minimera riskfaktorerna.

(S)
SDN Trygghet:4

Stadsdelsnämnderna har många verktyg att använda sig av i det brottsförebyggande arbetet. Det handlar om att erbjuda stöd i föräldraskapet på både allmän- och individnivå. Lika viktiga är de tidiga insatser för att fånga upp barn och unga genom samverkan mellan förskola, skola, fritidsverksamheter och i det uppsökande sociala arbetet. Öppenvårdsinsatser gentemot unga och deras familjer är centrala. Det är även det stöd till de som vill lämna en kriminell livsstil. En första kontakt med staden ska garanteras inom 24 timmar för den som vill hoppa av.

Arbetet mot våld i nära relationer ska trappas upp. Mörkertalet för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är stort och har ökat under pandemin. Pandemin har skapat en större isolering och därmed större utsatthet för våld inom familjen, både mot barn och vuxna, men även inom andra relationer. Våldet och förtrycket har ökat till följd av isolering, ökad oro och stress samtidigt som många verksamheter har varit stängda. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna har beredskap och nära samverkan med organisationer och kvinnojourer för att kunna ge stöd till alla som har drabbats och drabbas av våld i nära relationer och sexuellt våld.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska årligen till kommunstyrelsen redovisa hur användningen av anslaget för Trygghet använts samt en värdering av utfall av genomförda insatser.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna besluta om var fler trygghetskontor ska etableras utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, stadsdelsnämnderna och andra berörda nämnder utreda vilka samlokaliseringar med andra myndigheter som kan göras i syfte att ta tillvara på de positiva synergieffekter som uppstår när aktörer lokaliseras tillsammans.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med fastighetsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna följa upp satsningen på trygghetsinvesteringarna. Detta för att skapa en samlad bild över de insatser som genomförts och vad resultatet blivit samt sprida goda exempel, erfarenheter och lärdomar.	2022-01-01	2022-12-31

Förskoleverksamhet

Alla barn i Stockholm har rätt till en trygg uppväxt och en bra förskola. Förskolan ska vara lärorik och stimulerande. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att förskoleverksamheten inom Stockholms stad är likvärdig, har hög kvalitet och lägger grunden för ett livslångt lärande. Det ska finnas en bra kommunal förskola nära hemmet. Alla barn behöver ta del av förskolans verksamhet. Förskolan ska ge barnen möjligheter att utveckla kulturell och social kompetens och vara fri från stereotypa könsmönster.

Alla barn ska få en bra start i stadens förskolor

Stockholms förskolor ska vara tillgängliga för alla barn och alla barn ska få det stöd de behöver för att lära och utvecklas. Förskolan ska vara en rolig, trygg och lärorik plats där barnen ges möjlighet att lära och utvecklas genom lek, utforskande och skapande. Den pedagogiska verksamheten ska hålla god kvalitet, följa läroplanens mål och uppmuntra barnens språkutveckling. Tillräcklig bemanning ska säkerställa att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek. För att det ska vara möjligt krävs resurser.

Den grönbå majoritetens budget för 2022 innebär ytterligare nerskärningar på förskolan. Det är det tredje året i rad som verksamheten inte får tillräckligt med pengar för att ens täcka den årliga löneuppräknings. Konsekvenserna av nerskärningarna är mycket oroande.

De uteblivna uppräkningsarna under innevarande mandatperiod har lett till större barngrupper, lägre personaltäthet och minskad möjlighet att ta in vikarier. Den politiska majoriteten talar om att tillämpa evidensbaserade metoder inom välfärden men väljer att skära ner på ett av de mest beforskade områdena: förskolan. Forskningen visar att förskolan har positiva effekter för ökad jämställdhet, utjämnande av socioekonomiska effekter och höjda kunskapsresultat i skolan. Att säga att man prioriterar välfärdens kärna men samtidigt negligerar förskolan är en oärlig politik.

De senaste åren har den genomsnittliga löneökningen för förskollärare legat på ungefär 4 procent och för barnskötare på ungefär 2,5 procent. Svart på vitt ser vi hur budgeten för 2022 med en alldeles för låg schablonökning inte är tillräckliga för att täcka personalens löneökningar. Utrymmet för stadens förskolor att öka personaltätheten samt utveckla och förbättra verksamheten är därmed obefintligt. Istället kommer verksamheten att stramas åt och ambitionsnivån att sänkas.

När förskolans personal måste ta hand om fler barn utan att verksamheten ges möjlighet att anställa fler kollegor med utbildning blir kvaliteten i den pedagogiska verksamheten lägre och arbetsmiljön i längden ohållbar. De senaste årens nedsänkningar går ut över barnen och de som drabbas hårdast är barn i behov av särskilt stöd. Den här utvecklingen måste brytas. Förskolan ska vara en attraktiv arbetsplats där personalen har förutsättningar att bedriva en pedagogisk verksamhet av god kvalitet där alla barn blir sedda.

Förskolan ska ha råd att anställa rätt kompetens

Förskollärarna spelar en avgörande roll för den pedagogiska verksamheten i förskolan. Förskollärare ska leda verksamheten och ha ansvaret för att främja god arbetsledning, verksamhetskvalitet, pedagogisk utveckling och innovationer i förskolan. Att öka andelen förskollärare i personalgrupperna är ett prioriterat mål och årsmålet ska vara 41 procent.

(S)

SDN Förskola:2

Barnskötare har likaså en mycket viktig roll att spela i förskolans verksamhet. Alla barnskötare ska ha goda möjligheter att utvecklas i sitt yrke. Många barnskötare har arbetat länge i staden och utgör fundamentet för förskolans verksamhet, år efter år erbjuder de trygghet och stabilitet i personalgruppen, för föräldrar och för generationer av barn. En väsentlig del i att öka förskoleyrkenas attraktionskraft är en god löneutveckling. Antalet ofrivilliga deltidsanställningar har ökat under mandatperioden. Denna trend måste vändas och staden ska bedriva ett aktivt arbete för att så många anställda som möjligt inom barnomsorgen har en heltidsanställning. Staden ska även fortsättningsvis vara löneledande för förskollärare och löneutvecklingen för barnskötare ska prioriteras. Medel avsätts för en riktad lönesatsning till erfarna barnskötare.

Alla som arbetar i förskolan ska ha utbildning för att arbeta med barn. Medarbetares och chefers kompetens är den viktigaste faktorn för förskolans kvalitet. För att på ett effektivt sätt kunna fortsätta med de kompetensförsörjnings- och kompetensutvecklingsinsatser som pågår inom staden ska personalens utbildningsnivå inventeras. Genom ökad kunskap kan rätt insatser göras där de mest behövs

Bemanningsfrågan är viktig utifrån både barnens, personalens och vårdnadshavarnas perspektiv. Varje barn måste vara tryggt med personalen som de spenderar sina dagar med, och vårdnadshavarna ska känna trygghet när de lämnar på morgonen. Samtidigt måste personalen veta att de har kollegor och en rimlig arbetsbelastning. Därför vill vi införa förstärkningsteam för vikarier i samtliga stadsdelar. Vid sjukskrivning och frånvaro ska det finnas personal att tillgå som är bekant med den aktuella förskolan och barngruppen.

- Personaltätheten ska över en fyraårstid öka till minst 4,5 barn per pedagog.
- Andelen förskolelärare ska öka till minst 41 procent.
- Erfarna barnskötare ska få en riktad lönesatsning.
- Alla stadsdelar ska ha tillgång till ett förstärkningsteam för vikarier.

Personalen i förskolan ska ha rätt utbildning och goda villkor

Vi står inför stora rekryteringsbehov generellt i staden och särskilt stort är behovet inom förskolan. Personal- och kompetensförsörjningsarbetet kan inte uteslutande ta sikte på att attrahera och rekrytera ny personal, utan det måste även handla om att ta tillvara den fulla potentialen hos dem som redan är anställda genom att skapa en hållbar och attraktiv arbetsmiljö.

Ett aktivt arbetsmiljöarbete är nyckeln till att bibehålla kvaliteten i förskolan och för att vara en attraktiv arbetsgivare som utbildade barnskötare, förskolelärare och specialpedagoger söker sig till. Goda arbetsvillkor skapar en friskare arbetsplats, lägre sjukfrånvaro och mindre personalomsättning vilket är avgörande för den pedagogiska verksamheten och omsorgens kvalitet. Arbetskläder ska vara en självklarhet för personalen i förskolan. Idag varierar tillgången till arbetskläder mellan stadsdelarna och även mellan förskolenheterna och därför behöver staden ta fram centrala riktlinjer för tillgång till arbetskläder i förskolan.

I dagsläget har staden inga tydliga uppgifter över vilken utbildningsnivå de som är anställda som barnskötare har. Det gör det svårt att se vilka behov vi egentligen står inför. Vi vill därför ge förskolecheferna i staden i uppdrag att rapportera in sin personals utbildningsnivå. En god bild av utbildningsnivån skapar förutsättningar för att möta upp behovet med rätt insatser och utbildning. Personalens vidareutbildning ska kunna ske utan störningar i förskolans verksamhet och kontinuitet och därför inrättar vi förstärk-

ningsteam. Vi vill också att medarbetare inom stadens förskolor ska erbjudas kompetensutveckling i svenska språket vid behov för att skapa bättre förutsättningar för barnens språkutveckling.

Inventeringen ska följas upp med kvantitativa målsättningar om andel utbildad personal. Riktvärden för förskolepersonalens utbildningsnivå ska tas fram och ett system för validering av personal inom förskola ska utredas.

Möjligheten att starta en yrkeshögskoleutbildning för att få fler utbildade i förskolan ska utredas. För att möta stadens behov av kompetensförsörjning i förskolan vill vi utreda möjligheten att etablera ett campus för utbildningar inom förskolans verksamhetsområde. Syftet är att främja utbildning riktad mot förskola och barn i de lägre åldrarna, där ökad samverkan kan få positiva effekter för både studenterna och staden sett ur ett kostnads- och kompetensförsörjningsperspektiv.

Ett sådant campus bör exempelvis innehålla gymnasial utbildning, pedagogikcollege, vidareutbildning för barnskötare och högskoleutbildning till förskollärare. Utöver det ska också möjligheten för barnskötare att vidareutbildas till förskolelärare under arbetstid stärkas.

- Personalens utbildningsnivå ska kartläggas i syftet att bättre kunna erbjuda kompetensutveckling och vidareutbildning.
- Möjligheten att starta en yrkeshögskoleutbildning för att få fler utbildade i förskolan ska utredas.
- Befintliga och nya collegekoncept ska utvecklas i syfte att inrikta gymnasieprogram mot olika branscher snarare än yrkes- eller högskoleförberedelse.
- Fler barnskötare ska ges möjligheten att vidareutbilda sig till förskolelärare.
- Personalen i förskolan ska ha tillgång till arbetskläder, inklusive skor.

Förskolan ska vara jämlik och jämställd

Förskolan spelar en viktig roll i skapandet av en mer jämlik stad. Det är väl belagt i forskning att förskolan fungerar utjämnande av socioekonomiska klyftor och är mycket viktig för barnens språkutveckling. Det finns tydliga samband mellan förskola och hur väl barnet klarar sig senare i skolan. För många föräldrar är förskolan ett ovärderligt stöd i barnens utveckling.

För att förverkliga alla barns rätt till förskola utifrån sina individuella behov krävs resurser och ambitioner. Vårdnadshavare ska ha inflytande över vistelsetid i förskolan utifrån sina och barnens behov. Alla barn ska ha rätt att gå i förskolan.

Inskrivningsgraden i förskolan ska öka i hela staden, med särskilt fokus på barn i stadsdelar med socioekonomiska utmaningar. Insatser ska göras i de stadsdelsnämnder som har lägst andel barn i förskola i syfte att skapa högt förtroende för verksamheten. Dessa insatser måste kontinuerligt följas upp och utvärderas för att kunna avgöra vilka som ger bäst effekt. Det är viktigt att insatserna baseras på empiri och beprövad erfarenhet.

Förskolan ska vara trygg för såväl barn som föräldrar. Satsningen på introduktionsförskolor ska fortsätta. Det systematiska kvalitetsarbetet inom förskolan ska prioriteras utifrån de nationella målen i läroplanen, i syfte att skapa hög kvalitet och likvärdighet. Mot denna bakgrund anser vi att förskolor i områden med socioekonomiska utmaningar ska tilldelas mer medel, vilket vi också avsätter resurser för.

(S)

SDN Förskola:4

För att medel ska fördelas rättvist och effektivt ska en översyn göras av nuvarande tillämpning av förskolans socioekonomiska tillägg i stadens resursfördelningssystem. I samband med detta behöver även en uppföljning göras av nuvarande hantering och bedömningar av ansökningar om tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd.

Personaltätheten i förskolan ska öka för att skapa förutsättningar för minskade barngrupper. Barnen ska erbjudas en trygg miljö där behörig och kunnig personal har tid att se varje barn. Genom en stärkt bemanning kan målet om max 14 barn i småbarnsgrupp och 18 barn i de äldre grupperna uppfyllas. Digitaliseringens möjligheter ska tillgängliggöras för alla barn samt underlätta för en effektiv och lärande organisation. Stadens förskolor ska stödja flerspråkighet hos barn med annat modersmål än svenska.

Likvärdigheten i förskolan ska stärkas genom ökad pedagogisk kvalitet. Det handlar om att utveckla förskolans ledningsorganisation i syfte att säkerställa förskollärlärd undervisning, att främja det pedagogiska ledarskapet, att säkerställa en likvärdig kompetensförsörjning, att utveckla förskolan som lärande organisation och att utveckla mått för att följa personalomsättningen. Samarbetet med fristående aktörer ska fortsätta i syfte att skapa en likvärdig förskola. Staden ska också möjliggöra för skilda vårdnadshavare att dela på förskole- och fritidshemsavgiften.

Den öppna förskolan är en viktig del av stadens verksamhet som tyvärr har prioriterats ner under den här mandatperioden. Idag är det ofta långa köer till öppna förskolan runt om i staden. Öppna förskolan tar vara på barnens nyfikenhet, lek och lärande. Verksamheten ska utformas efter både barnens och de vuxna besökarnas behov. Därför ska antalet platser i öppna förskolan utökas, öppettiderna förlängas och möjligheten att inrätta fler öppna förskolor i områden med stor efterfrågan ska utredas.

Det systematiska arbetet för en jämställd förskola ska stärkas och ett normkritiskt arbete bedrivs för ökad jämställdhet och mot diskriminering. Förskolan ska vara fri från stereotypa könsbilder. Förskolorna ska öka sin kompetens inom HBTQ-frågor.

- Inskrivningsgraden i förskolan ska öka i hela staden, med särskilt fokus på barn i stadsdelar med socioekonomiska utmaningar.
- Fler introduktionsförskolor ska inrättas och den befintliga verksamheten ska stärkas.
- Förskolans socioekonomiska resursfördelningsmodell ska utredas med syftet göra fördelningen mer rättvis och effektiv.
- Hantering och bedömningar av ansökningar om tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd ska ses över.
- Antalet platser i öppna förskolan ska öka, öppettider ska förlängas och möjligheten att inrätta fler öppna förskolor i områden där det finns ett behov ska utredas.
- Ett nytt system där skilda vårdnadshavare faktureras separat för förskole- och fritidshemsavgiften ska införas.

Barnhälsoteam ska finnas i alla stadsdelar

Forskning visar på att tidiga insatser för att främja psykosocial hälsa i förskolan kan leda till förbättrade skolresultat och minskad social utsatthet senare i livet. Idag fungerar stödet olika mellan olika stadsdelar och förskolor i staden. För att stärka likvärdigheten och höja kvaliteten på förskolans arbete med barn i behov av särskilt stöd ska det finnas ett barnhälsoteam i varje stadsdel.

Tillgången till specialpedagoger, socialpedagoger, kuratorer och psykologer ska vara god också i förskolan. Utbildningsnämndens elevhälsostöd ska utökas så att också förskoleverksamheten kan ta del av stadens centrala specialiststöd.

I Stockholms stads förskolor ska det vara en självklarhet att barn i behov av särskilt stöd ska få de insatser de har rätt till. Alla barn har rätt till stöd och anpassning utifrån sina behov. Idag finns brist på resurser för barn i behov av särskilt stöd och stödet är inte likvärdigt i hela staden. För att barn med särskilda behov ska fångas upp tidigt krävs utvecklad samverkan mellan föräldrar, utbildningsnämnden, socialtjänst, psykiatri och andra aktörer. Alla förskolor ska ha tillgång till specialpedagoger som arbetar integrerat i verksamheten.

Kraven på resurspersonalen som arbetar med barn i behov av särskilt stöd ska öka och möjligheten till vidareutbildning och fördjupning inom olika neuropsykiatriska diagnoser, NPF, ska stärkas. För att säkerställa att barn med särskilda behov får det mottagande som behövs och att en anpassning av verksamheten görs utifrån barnets behov behöver kompetensnivån inom NPF höjas och insatser ges baserat på forskning och evidens.

- Varje stadsdel ska ha ett eget barnhälsoteam inriktat på förskolan med en central resurs specialiserad på barn med NPF-diagnos.
- Antalet specialpedagoger och socialpedagoger i förskolan ska öka.

Kunskap och individuella behov ska vara i fokus

Naturvetenskap, matematik och språkutveckling är prioriterade områden där arbetet i förskolan ska fördjupas för att lägga en god grund för framtidens skolelever. Lärandet i förskolan ska vara lustfyllt och genom lekens stimulans ska barnets kunskaper och förmåga till samspel utvecklas tillsammans med andra. Estetiska läroprocesser ska utvecklas.

Kulturen ska ha en självklar plats i förskolan. Arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet ska utvecklas i syfte att stärka barnens möjlighet att ta del av och själva skapa kultur tillsammans. Samverkan ska ske med utbildningsnämnden, kulturnämnden och stadens fria kulturaktörer. Alla barn i förskolan ska garanteras minst en kulturupplevelse per termin.

Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att placerade barn och barn som bor i skyddat boende erbjuds undervisning i förskoleklass, förskola eller annan pedagogisk verksamhet. Familjestödsgrupper ska finnas och det förebyggande arbetet ska prioriteras i samarbete med socialtjänsten.

- Arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet ska utvecklas.
- Alla barn och elever i Stockholms stads förskolor, grundskolor och gymnasieskolor ska garanteras minst en kulturupplevelse per termin.
- Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att placerade barn och barn som bor i skyddat boende erbjuds undervisning i förskoleklass, förskola eller annan pedagogisk verksamhet.

Arbetet med barn som far illa ska stärkas

För att hjälpa barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld är det viktigt med kunskap om det hedersrelaterade våldets särskilda mekanismer. Rätt kunskap kan vara avgörande för att den som är utsatt kan få den hjälp som hon eller han har rätt till. Under den förra mandatperioden påbörjades ett arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm.

Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Här är socialtjänsten samt skola och förskola viktiga instanser för att arbetet ska fungera och unga som utsätts för våld ska få rätt hjälp.

- Kompetenshöjande insatser ska genomföras bland förskolelärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn. Antalet specialpedagoger i förskolan ska öka.
- Alla förskolor ska ha fungerande rutiner för orosanmälan i enlighet med socialtjänstlagen.

Framsynt planering ska prägla utbyggnaden av förskolan

Inom ramen för arbetet med stadens samordnade skolplanering, SAMS, ska stadsdelsnämnderna delta för att möta behovet av fler förskoleplatser. Genom SAMS nås vinster i ekonomi, resursutnyttjande och genomförandetid. En plan ska tas fram över kommande behov av fler förskoleplatser.

Vid nybyggnationsprojekt bör, om förskola och grundskola samlokaliseras på en tomt, detta ske genom att förskolan är integrerad i skolbyggnaden utifrån behovet av förskoleplatser. Möjligheterna att tillföra tillagningskök i samband med renovering och nybyggnation ska utredas. Vid nybyggnation ska projekteras utifrån krav på att certifiera förskolor med motsvarande Miljöbyggnad nivå silver. Stadsdelsnämnderna ska också arbeta för en ökad extern medverkan i förskoleutbyggnaden i staden i syfte att långsiktigt säkerställa stadens förmåga att tillhandahålla lokaler.

Utifrån de erfarenheter som finns ska stadsdelsnämnderna uppdra åt utbildningsnämnden att på flera platser i staden bedriva förskoleverksamhet där förskola och skola samplaneras i stadsutvecklingsområden.

Idag finns det problem med för höga bullernivåer i förskolelokalerna vilket kan påverka barnens hälsa och inlärning. Över 90 procent av förskolorna har för höga ljudnivåer på grund av buller från fasta installationer. Det är angeläget att staden säkerställer att alla förskolor har lokaler fria från störande buller.

- Behovet av förskoleplatser ska säkras genom en framsynt planering inom ramen för SAMS.
- Vid nybyggnation av förskolor ska krav motsvarande Miljöbyggnad Silver ställas.
- En handlingsplan för att åtgärda de höga bullernivåerna i stadens förskolor ska tas fram.

Stadens förskolor ska vara klimatsmarta

Förskolorna ska bidra till Stockholm som en klimatsmart stad. Inom förskolan kan små insatser göra stor skillnad. Det handlar bland annat om minskad energianvändning, ökad matavfallsinsamling, ökad sopsortering och ett fortsatt arbete med kemikaliesmarta förskolor.

En stor del av klimatpåverkan kommer från den mat vi äter. För att klara mål om minskade utsläpp från maten måste vi tillsammans ta ansvar för hur vi gemensamt kan erbjuda klimatsmarta måltider i våra offentliga verksamheter. Majoritetens långsamma agerande innebär att en modell för att beräkna, följa upp och redovisa miljö- och klimatpåverkan från stadens måltider fortfarande inte finns på plats. Det är förlorade år för

klimatearbetet när det kommer till stadens kostarbete. Matstrategin behöver också revideras så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition samt att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter.

Alla barn ska ha tillgång till en god utemiljö

Fram till år 2040 beräknas det finnas cirka 17 500 fler barn i åldrarna 1-5 år i Stockholm. Mot bakgrund av detta är det viktigt att stadsplaneringen tar hänsyn till barnens behov och att barnperspektivet är välintegrerat i stadsbyggnadsprocessen.

Förskolegården är en viktig del av det pedagogiska rummet som möjliggör fysisk aktivitet, lek och lärande. Det är därför angeläget att i ett så tidigt stadium som möjligt planera för förskolegårdarna vid nyproduktion och större om- och tillbyggnationer. Utevistelsen ska främja fysisk rörelse, pedagogik och lek genom välplanerade och gröna förskolegårdar med särskilt fokus på mer naturmaterial och grönytor.

Under förra mandatperioden påbörjades ett arbete med att ta fram riktlinjer för förskolegårdar. Syftet var att förmedla vilka funktioner och egenskaper som staden prioriterar på en förskolegård. Det handlar bland annat om lekvärderna som stimulerar till lek och rörelse, trygga och säkra miljöer samt effektiva och funktionella utemiljöer med hållbarhet i fokus. Det är uppenbart att det arbetet avstannat, vi anser tvärtom att det är av största vikt att dessa riktlinjer tas fram och implementeras.

Klimatförändringar och coronapandemin ställer betydligt högre krav på funktionella utemiljöer. Under pandemin hämtas och lämnas barnen utomhus. Det innebär att det finns akut behov av att se över möjligheten att förbättra förskolornas gårdar och utemiljöer både för att säkerställa personalens arbetsmiljö och barnens förutsättningar till en god pedagogisk verksamhet.

- Förskolegårdar ska planeras i ett tidigt stadium vid nybyggnation och större om- och tillbyggnationer.
- Riktlinjer för stadens förskolegårdar ska tas för att stärka lekvärderna som stimulerar till lek och rörelse.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta fördjupa kunskaperna om varför barn inte är i förskolan och påbörja relevanta åtgärder för att öka inskrivningsgraden.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna genomföra en inventering av kompetensutvecklingsbehov i öppna förskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna genomföra en översyn av stadens köhandläggning inom verksamhetsområdet förskola med syfte att säkerställa likställighet.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna tillse att alla stadsdelar har barnhälsoteam i förskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda efterfrågan av förskoleverksamhet för förvaltningsområdet meänkieli och samiska i samråd med berörda nationella minoriteter.	2022-01-01	2022-12-31

(S)

SDN Förskola:8

Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda möjligheterna att utveckla uppföljning och aggregerad statistik kring närvaro och frånvaro på stadens förskolor.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utvärdera hur alla förskolor arbetar med sin strategi för att öka barns fysiska aktivitet och rörelse under förskoledagen.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda hur systemet för det socioekonomiska tilläggsbeloppet kan ändras för ett stärkt fokus på kunskapsresultat i särskilt utsatta områden. Inom ramen för utredningen bör även det socioekonomiska tilläggsanslaget till förskolan ses över.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna genomföra kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtryck till förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna analysera stadsdelsnämndernas kompetensutvecklingsbehov och samordna kompetensutvecklingen för personal i förskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna revidera de obligatoriska rutinerna för övergången mellan förskola och grundskola med särskilt fokus på information om barnens språkutveckling.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna stärka uppföljningen av underlagen till förskolerapporten för att säkerställa och utveckla det systematiska kvalitetsarbetet.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur språkutvecklingen sker i förskolan, och vilka åtgärder som kan öka förutsättningarna för språkutvecklingen.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna och med stöd av representanter från minoriteter samt experter kartlägga förekomsten av antisemitism i stadens pedagogiska verksamheter.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna initiera en särskild lässatsning riktad mot barn och unga.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, SISAB och idrottsnämnden utreda hur lokalvården kan förbättras i stadens förskolor och skolor. En del av utredningen ska vara att undersöka för- och nackdelar med att SISAB tar över ansvaret för lokalvården i sina lokaler.	2022-01-01	2022-12-31

Barn, Kultur, Fritid

Kultur-, fritids- och föreningsliv spelar en viktig roll i stockholmarnas vardag och bidrar till att skapa en gemenskap inom stadsdelarna. Det ideella engagemanget i föreningslivet har betydelse för ett levande civilsamhälle. Alla barn och unga ska ha rätt till en meningsfull fritid och tillgång till trygga och jämställda mötesplatser oavsett ekonomiska förutsättningar.

Stadsdelsnämnderna ska tillgängliggöra öppna mötesplatser och fritidsverksamheter anpassade efter befolkningssammansättningen och ungas behov och levnadsmönster. Det är prioriterat att nå de grupper som idag inte nås av annan fritidsverksamhet. För detta krävs bland annat ett utvecklat jämställdhets- och integrationsarbete. Aktiviteter och mötesplatser ska utformas för att vara välkomnande för både pojkar och flickor samt specifika målgrupper så som unga med funktionsnedsättning, nyanlända och hbtq-personer. Stadens parklekar är en viktig del av många barns fritid. Stockholm ska i stadsplaneringen öppna upp för fler parklekar som ska vara tillgängliga för stadens öppna förskolor, samt erbjuda pedagogiska och lekfulla miljöer.

Ideella föreningar och andra fristående aktörer i civilsamhället som får stöd av staden ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskriminering, mobbning, kränkande behandling och kriminell verksamhet. Föreningar med odemokratiska värderingar eller kopplingar till våldsbejakande extremism ska inte få föreningsstöd. Principerna för föreningsstöd ska så långt som möjligt främja långsiktighet och förutsägbarhet för att underlätta för fristående aktörer att planera sin verksamhet och det ska råda tydlighet vilken instans i staden som ansvarar för vilken slags föreningsstöd.

Föräldrastödsprogram ska utvecklas i syfte att stärka barns och föräldrars samspel för att skapa jämlika förutsättningar för en god uppväxt för alla barn. Kultursekreterarna har fortsatt uppdrag att vara stadsdelsnämndernas samordningsfunktion avseende kultur i nära samverkan med civilsamhällets organisationer och kulturnämnden.

Stadens verksamheter inom barn, kultur och fritid ska medverka till att tryggheten ökar i vår stad genom ett förebyggande arbete.

Det lokala demokrati- och utvecklingsarbetet syftar till att ökat demokratiskt deltagande, förbättrad service och utveckling i hela staden. Genom att stadsdelsnämnderna jobbar tillsammans med och stöttar det civila samhället ökar medborgarnas trygghet och inflytande.

Antalet barn och unga ökar i vår stad. Trots det har anslaget till barn, kultur och fritid minskat kraftigt under mandatperioden. Det är bara att konstatera att majoritetens stora ord och ambitioner har en svag förankring i verkligheten och att detta bidrar till sämre förutsättningar för ett förebyggande arbete. Detta bidrar högst påtagligt till ökad otrygghet och ökad risk att det är kriminella gäng som är alternativet för ungdomar som söker sin identitet och sitt sammanhang. Denna politik måste ändras.

Ambitionsnivån för kultur-, fritids- och föreningslivet i Stockholm måste höjas. Alla barn och unga i staden ska ha rätt till en meningsfull fritid och tillgång till trygga och jämställda mötesplatser oavsett ekonomiska förutsättningar.

Vi föreslår därför i vårt budgetförslag resursförstärkningar som gör det möjligt för stadsdelsnämnderna att utveckla verksamheten med mer förebyggande arbete och därmed ett tryggare Stockholm.

Fler mötesplatser för unga

Ett Stockholm som erbjuder barn och unga mötesplatser att utvecklas och mötas är en stad som blir starkare och tryggare.

Den sociala hållbarhetskommisionen konstaterade i sin slutrapport *Färdplan för ett Stockholm för alla* att det finns stora skillnader i nyttjandet av det offentligt subventionerade fritidsutbudet inom Stockholms stad. En generell trend är att barn och unga från socioekonomiskt starka förhållanden i större utsträckning deltar i organiserad fritidsverksamhet, vilket delvis kan förklaras av deras ekonomiska möjligheter att delta.

Barn och unga från socioekonomiskt starka förhållanden deltar i större utsträckning i idrottsföreningar och kulturskola. Barn och unga från socioekonomiskt svaga förhållanden deltar omvänt i större utsträckning i fritidsgårdsverksamhet och annan öppen verksamhet. Föreningslivet spelar en stor roll för att engagera och aktivera stadens unga. Till den beskrivning som finns ovan är det dock också värt att peka på den utveckling som kommissionen redovisade i färdplanen. På nästan alla områden minskar barn och ungas deltagande i olika fritidsaktiviteter med stigande ålder. Samtidigt blir det också allt svårare att börja med nya organiserade aktiviteter för ungdomar ju äldre de blir. Detta innebär att stadsdelarnas arbete för att erbjuda mötesplatser blir än viktigare. Därför ska en ny techgård öppnas med en tillhörande digital mötesplats.

Det är mot denna bakgrund angeläget att den försämrade tillgängligheten på stadens bibliotek, till följd av de stora sparbeting som den politiska majoriteten lagt i föregående års budgetar, inte fortsätter. De, framförallt flickor, som vill ha en plats att studera på efter skolan ska inte berövas det för att finansiera skattesänkningar. Det är också viktigt att biblioteken ges ett tydligt uppdrag att jobba aktivt gentemot ungdomar i skolåldern både avseende läsförbättringsaktiviteter och genom att säkerställa tillgången till en mötesplats med arbetsro. Detta är inte ett ansvar som varken kan eller ska delegeras till skolbibliotek.

Mötesplatser för unga hbtqi-personer måste säkras och vi vill att stadsdelsnämnderna i samarbete med socialnämnden och föreningsliv ska utveckla och stärka de befintliga mötesplatserna för unga hbtqi-personer.

På samma sätt behöver staden säkerställa att det finns öppna mötesplatser för barn och unga. De besparingskrav som den politiska majoriteten riktade just mot verksamhetsområdet barn, kultur och fritid riskerar både i närtid och på sikt att leda till fler stängda mötesplatser. Denna budget innebär därför en förstärkt ram för mötesplatser för barn och unga. Stadsdelsnämnderna ska utifrån detta säkerställa öppna mötesplatser i hela staden.

Under utbildningsnämnden har vi redovisat hur staden ska arbeta för att öppna upp skollokaler inom ramen för en sammanhållen skoldag. Ambitionen är att skol-, idrotts-, kultur-, fritids- och föreningsverksamheter ska kunna erbjuda aktiviteter inom skolans lokaler. Under kulturnämnden har vi redovisat ökade anslag för samlingslokaler för att stimulera fler och mer öppna mötesplatser. Stadsdelsnämnderna ska samverka med övriga nämnder inom ramen för dessa arbeten.

Parklekarna har länge varit en viktig mötesplats för Stockholms yngsta invånare. Under den här mandatperioden har tillgängligheten till parklekarna minskat genom att verksamheter stängt ner och att öppettiderna reducerats kraftigt. Parklekarna har också ett omfattande upprustningsbehov som har ignorerats helt av den grönbå majoriteten. Utav stadens 50 parklekar har 49 bedömts som tekniskt uttjänta i förvaltningens egen analys. I kommunfullmäktiges budget gavs kommunstyrelsen ett uppdrag att ta fram underlag för upprustning av parklekarna men inget sådant har offentliggjorts, trots att uppdraget stod som avrapporterad i årsredovisningen. Det är anmärkningsvärt.

Behovet av investeringar och upprustning innebär också att det finns en möjlighet att skapa *framtidens parklekar*. Med utgångspunkt i det koncept som varit så uppskattat i staden med bemannad verksamhet som har ett pedagogiskt innehåll av hög kvalitet, finns det utrymme att skapa ännu bättre förutsättningar för barns lekande och rörelse. Framtidens parklekar ska ha högre bemanning, bättre faciliteter för barnens och vuxnas behov samt lekmiljöer som utmanar barnen och uppmuntrar till lek och rörelse. Tillgången till parklekar ska vara god i alla delar av staden. Framtidens parklekar ska vara klimatanpassade och erbjuda skugga och vattenlek för varma sommark dagar. För att det ska bli verklighet krävs resurser.

Under 2022 och utifrån denna budget ska stadsdelsnämnderna utöka tillgängligheten såväl genom att öka öppethållandet vid befintliga parklekar som genom att säkerställa att det i en växande stad också startas nya parklekar motsvarande behovet. Stadsdelsnämnderna ska också ta fram ett nytt verksamhetskoncept för *framtidens parklekar* och påbörja arbetet med en konceptbyggnad för parklekarna tillsammans med SISAB AB och berörda nämnder.

Med en utökad budget ges också förutsättningar att utveckla parklekarnas pedagogiska och kulturella innehåll. Medel reserveras också för upprustning av parklekar under verksamhetsområde stadsmiljö.

- Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att det finns öppna mötesplatser i hela staden
- En ny techgård ska öppnas med en tillhörande digital mötesplats.
- Stadens parklekar ska rustas upp och parklekarnas öppettider ska öka.
- Ett nytt verksamhetskoncept för *framtidens parklekar* ska tas fram.

Fler barn ska ha möjligheten ska åka på kollo

Syftet med sommarkollo är att erbjuda barn och ungdomar möjligheten till en fri-luftsupplevelse i naturmiljö och träffa nya vänner. Kollo ger barn och ungdomar ett roligt, meningsfullt och utvecklande lov vilket minskar risken för att sysslolöshet och passivitet blir det dominerande inslaget i vardagen. Det finns ett stort antal olika kollar att välja mellan. Alla kollogårdar rymmer traditionella verksamheter, vilket ger barnen möjlighet att ägna sig åt olika sommaraktiviteter som till exempel bad, hajk, idrott, spel och lek. Vissa kollar erbjuder dessutom specialinriktningar såsom exempelvis fotboll, teater eller segling.

De som följer berättelser från kolloverksamheten vet vilket minne för livet en sådan upplevelse kan vara. Att verksamheten är extremt uppskattad framgår också av den brukarundersökning som varje år genomförs.

Mellan åren 2014 och 2018 ökade antalet barn och ungdomar som kunde åka på sommarkollo från 3678 till 5505. En ökning med 50 procent var viktig för att fler skulle få chansen att delta. Samtidigt var antalet sökande rekordstort, 7336 barn och ungdomar

(S)

SDN Barn Kultur Fritid:4

ville delta. På senare år har formerna för kolloverksamheten breddats och utvecklats för att möta nya målgrupper och deras förväntningar. Det är bra och det arbetet behöver fortsätta. Särskilt behöver nämnderna arbeta med att ge en större andel barn och unga med funktionsnedsättningar möjlighet att delta i ordinarie sommarkoloniverksamhet.

Kolloverksamheten är inte minst viktig för alla de barn och ungdomar vars föräldrar inte självklart har råd att betala för alternativa sysselsättningar eller semesterresor. Det har därför funnits en bred samsyn om att avgifterna ska vara inkomstdifferentierade. År 2017 sänktes avgifterna för de med lägst inkomster men trots det är det uppenbart att mer behöver göras. När inkomstkategorierna inte värdesäkrats har successivt allt fler kommit att tillhöra den högsta avgiftsnivån, vilket inneburit minskade subventioner och att en allt större andel barn boende i hushåll med högre inkomster åker på sommarkollo. Det är viktigt att olika prova-på-verksamheter fortsätter och utvecklas. Likaså bör staden göra en riktad informationssatsning mot grupper som har lågt deltagande. Samtidigt går det inte att blunda för att avgiften för hushåll med små marginaler blir betungande. Vi föreslår därför i denna budget att staden under året ska initiera en revidering av avgifterna för att fler ska kunna delta i verksamheten.

- Kolloverksamhetens avgifter ska ses över och sänkas under kommande år.
- Antalet kolloplatser ska öka.

Stärkt förebyggande arbete

Ytterligare andra exempel på förebyggande insatser är att erbjuda föräldrastödsprogram i syfte att stärka stödet till barn och föräldrar med målet att skapa möjligheter till jämlika förutsättningar för en god uppväxt. Såväl Polisen som akademien pekar på att föräldrar är viktiga i det brottsförebyggande arbetet när de ger sunda normer och värderingar. Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med socialnämnden vidareutveckla föräldrastödsprogrammen, sprida information om programmen, och erbjuda alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm stöd och program. Nämnderna tillförs medel för att intensifiera arbetet för att korta väntetiderna. I utvecklande av nya program ska man beakta mammor som har ett eller fler barn som befinner sig i riskzon och som är i behov av särskild stöttning av samhället i föräldraskapet. Föräldrarådgivningen ska utvärderas och utvecklas i syfte att nå fler föräldrar.

Det lokala trygghetsarbetet stärks genom människors lokala engagemang och ett aktivt föreningsliv. Det är då angeläget att stadsdelsnämnderna har ekonomiska resurser för att jobba förebyggande och för att jobba tillsammans med det civila samhället. I detta sammanhang ska nämnderna tillsammans med kommunstyrelsen och andra berörda nämnder delta i arbetet att underlätta för föreningslivet att söka därtill avsedda bidrag hos staden. Nämnderna ska även pröva att införa föreningslotsar vars uppdrag är att besvara på frågor, stödja lokala föreningar och vara en länk mellan föreningarna och staden samt lotsa medborgare som vill engagera sig. I framtagande av föreningslotsarnas uppdrag ska stadsdelsnämnderna samverka med kommunstyrelsen, idrottsnämnden och kulturnämnden. Dialog med civilsamhället ska föras innan införande av föreningslotsar.

Nämnderna ska i arbete med föreningslivet, genom bra uppföljning, säkerställa att ekonomiska bidrag, tillgång till lokaler och föreningsbidrag fortsatt inte går till någon aktör med odemokratiska värderingar eller som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.

- Föreningslotsar ska införas för att stärka stödet till det lokala föreningslivet och underlätta för medborgarna att engagera sig.

- Alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm erbjuds stöd och program i föräldraskap.
- Väntetiderna till föräldraskapsprogrammen ska kortas.
- Föräldrarådgivningen ska utvecklas och nå fler föräldrar.

Övriga verksamhetsinsatser

Det är angeläget att stadsdelsnämnderna utvecklar arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet i förskola och skola efter barnens och elevernas behov. Stadsdelsnämnderna ska stötta det lokala kulturlivet och tillhandahålla fritidsgårdar och mötesplatser som är inbjudande och erbjuder delaktighet för barn och unga med funktionsnedsättningar.

Nämnderna ska vidare initiera och stödja aktiviteter för unga nyanlända stockholmare för att möjliggöra kontaktnät och inkludering i samhället.

- Stadsdelsnämnderna ska utveckla arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet i förskola och skola efter barnens och elevernas behov.
- Samarbetet mellan fritidsgårdar i olika stadsdelar ska stärkas för ökad integration.

Kommunfullmäktiges indikatorer Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga. Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stadsdelsnämnderna och socialnämnden ska i samarbete med föreningar utveckla och stärka de befintliga mötesplatserna för unga hbtqi-personer.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna vidareutveckla föräldrastödsprogrammen, sprida information om programmen, och erbjuda alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm stöd och program. I utvecklande av nya program ska man beakta mammor som har ett eller fler barn som befinner sig i riskzon för kriminalitet och som är i behov av samhällets stöttning i föräldraskap.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och SISAB påbörja arbetet för konceptet med Framtidens parklekar för att skapa likvärdiga vistelsemiljöer för stadens barn och unga.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna initiera projektet Läsa äger i Järva, Skärholmen och Farsta.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska vid behov bistå stadsdelsnämnderna med att starta sportek i minst två stadsdelar.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska utreda en etablering av ett nodbibliotek i Liljeholmen samt ett nytt bibliotek i Rågsved och Råcksta i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och berörda stadsdelsnämnder.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna ska genomföra en översyn av stadens spontanidrottsytor med fokus på vad som kan tillföras platserna för att de ska bli mer attraktiva för flickor och kvinnor samt genomföra relevanta åtgärder.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en stadsövergripande strategi för ökad simkunnighet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra en riktad informationskampanj till prioriterade målgrupper om vikten av simkunnighet samt visa på det breda utbudet som finns att tillgå.	2022-01-01	2022-12-31

(S)

SDN Barn Kultur Fritid:6

Kulturnämnden och Södermalms stadsdelsnämnd ska samarbeta kring och förbereda för en stegvis flytt av samordningsansvaret för sommarkollo till kulturnämnden som ska vara fullt genomförd till 2023.	2022-01-01	2022-12-31
--	------------	------------

Äldreomsorg

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. I ett Stockholm där invånarna blir allt friskare, lever längre och får fler friska år ska alla äldre ha rätt till ett tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet, värdighet och självständighet. Äldreomsorgen ska utgå från den enskildes behov samt vara jämställd, tillgänglig och likvärdig, med ett aktivt arbete utifrån stadens värdegrund. Digitaliseringen av äldreomsorgen för att förbättra kvaliteten och öka tryggheten för den enskilde ska fortsätta, i nära samverkan med medarbetarna och med den enskilde omsorgstagarens behov och önskemål i åtanke.

För att klara den demografiska utvecklingen och vara en äldrevänlig stad krävs såväl goda förutsättningar för verksamheten som en samverkan och långsiktig samplanering mellan stadens olika delar. Stadsdelsnämnderna spelar en avgörande roll i detta arbete. För att kunna säkerställa kompetens, kvalitet och valfrihet är det viktigt att driva en substantiell del av äldreomsorgen i egen regi.

Kontinuiteten inom äldreomsorgen ska öka. Den äldre ska ha rätt att känna igen de personer som ger omsorg. En viktig förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet är trygga och bra arbetsvillkor för personalen. Därigenom ökar kontinuiteten och kompetensen kan säkras. Bra förutsättningar för personalen är den viktigaste grunden för en bra äldreomsorg. Att inte koppla ihop kvaliteten med personalfrågor har visat sig vara ödesdigert.

De allra flesta äldre är aktiva stockholmare som inte är i behov av omsorg. Stadsdelsnämnderna ska genom öppna sociala mötesplatser ge denna grupp av äldre, samt dem som lider av ensamhet, möjlighet till social samvaro, att vara delaktiga i samhällslivet, ta del av kulturella upplevelser och att utveckla sina intressen.

Stadsdelsnämnderna ska ge de äldre som är i behov av omsorg individuellt utformat stöd och insatser för att garantera en god levnadsnivå. Biståndsbedömningen inom äldreomsorgen ska vara rättssäker, likvärdig och ha ett rehabiliterande förhållningssätt.

Efter coronapandemin – en äldreomsorg som ger trygghet

Pandemin överraskade vårt samhälle och visade på brister inom äldreomsorgen. Många av de brister vi sett konstaterades även av Coronakommissionens delbetänkande i slutet av år 2021. Slutsatserna visar på strukturella brister inom äldreomsorgen och att verksamheterna var dåligt rustade för en pandemi, bland annat på grund av otillräckliga regelverk, organisatoriska brister, bemanning och bristande medicinsk kompetens. Detta bekräftades i stadens egen utvärdering, i de delar där denna granskade ovanstående. Det är oerhört viktigt att de brister kommissionen pekat på nu, utan undantag, åtgärdas skyndsamt. Ideologiska skygglappar eller rädslan att medge egna fel får inte stå i vägen för att säkerställa att det som hände under pandemin inte händer igen.

De många dödsfallen och den stora smittspridningen på våra särskilda boenden hade högst troligt kunnat begränsas om staden ingripit snabbare. Helt uppenbart agerade stadens ledning för sent med att införa besöksförbud och kräva kohortvård av smittade och misstänkt smittade. Stadens beredskap var alltför dålig och personalen vittnade tidigt om stora brister på skyddsutrustning och att kontakten med hälso- och sjukvård inte fungerade. Stockholmsregionen är ensam i Sverige om att inte ha kommunaliserad hemsjukvård och det är sannolikt att utfallet blivit ett annat om så inte var fallet.

(S)

SDN Äldreomsorg:2

Samverkan mellan staden och hälso- och sjukvården behöver förbättras och vi behöver driva på för att uppta förhandlingarna om att kommunalisera hemsjukvården. Högst sannolikt har de fåtal kommuner som tidigare sa nej även sett effekterna av pandemin och den bristande samverkan i en sådan utsträckning att förutsättningar nu finns att återuppta förhandlingarna. Även arbetet med och rutiner för avancerad sjukvård i hemmet (ASIH) och den palliativa vården som visat brister under pandemin behöver stärkas och utvecklas. Det är anmärkningsvärt att stadens ledning inte visade sig vara bättre förberedda, med tanke på att de sköra äldre ofta drabbas mycket hårt även av säsongsinfluensan. Alla som arbetar inom äldreomsorgen i staden ska ha kunskap om basala hygienrutiner och staden ska säkerställa att alla verksamheter bedriver ett strukturerat smittskyddsarbete, inklusive rutiner för att sprida information till medarbetare.

En stor del av bristerna härrör från de anställdas arbetsvillkor och stadens beredskap och det är något vi måste agera på för att förändra. Stadens egen utvärdering av äldreomsorgen visar tydligt att de förstärkningar som hade behövts inte genomfördes i verkligheten. Verksamheterna litade helt enkelt inte på löftena från stadens politiska ledning och den ökade bemanning som hade behövts uteblev. Ett exempel som uppmärksammas specifikt i utvärderingen är bristen på sjuksköterskor och medicinsk kompetens. Resultatet av det vägvalet fick stora negativa konsekvenser.

Trygga heltidsanställningar, med möjlighet att stanna hemma när man börjar bli sjuk, rimliga arbetsscheman, fler kollegor och en ökad grundbemanning som ger tid för de äldre behövs nu mer än någonsin. Beslut som fattats år 2019 och år 2020 har dessvärre ofta gått i motsatt riktning. Stora effektiviseringskrav har kombinerats med politiska beslut om att inte längre ställa lika tydliga krav på bra anställningsvillkor inom äldreomsorgen. Det är uppenbart fel väg att gå. Att argumentera för dessa försämringar inom vård och omsorg med att politiken inte ska detaljstyra kan inte längre vara accepterat. Inte när man ser effekterna av pandemin och vet vad dåliga anställningsvillkor får för effekt.

Trygga anställningar och schyssta arbetsvillkor är en central förutsättning för en god kvalitet och trygghet. Den borgerliga majoriteten har delvis insett vikten av att ha trygga anställningar och har under år 2021 återinfört de krav på heltid som norm för de egna verksamheterna som man tidigare tagit bort. Dock har det återigen varit en åtgärd som kommit alltför sent. Att hävda att man vidtar alla medel för att ge personalen förutsättningar att bedriva en patientsäker omsorg är i avsaknad av högre ambitioner för personalen direkt felaktigt.

Äldreförvaltningen ska skyndsamt utreda hur tydliga och kvantifierbara krav på tillräcklig bemanning kan införas för att säkerställa att det finns tillräckligt med personal på våra särskilda boenden som motsvarar den enskildes behov, för att höja kvaliteten, ge personalen bättre arbetsförhållanden och öka patientsäkerheten. Den medicinska kompetensen och närvaron måste säkerställas. Sjuksköterskor bör som huvudregel finnas tillgänglig på särskilda boenden, dygnet runt, under veckans alla dagar. Andelen undersköterskor behöver öka inom hela äldreomsorgen, i synnerhet inom hemtjänsten.

Samtidigt som vi i Sverige blir allt friskare växer skillnaderna i hälsa mellan grupper av människor. Det finns ett nära samband mellan socioekonomisk status och hälsa och välbefinnande och staden behöver en progressiv politik för att minska klyftorna och de stora skillnader som finns mellan stadsdelar och mellan grupper av stockholmare.

Äldre som vill bo kvar hemma ska kunna göra det genom att stödinsatser ses över och att andra åtgärder vidtas som gör kvarboende möjligt. Det kan handla om säkerhetsfrämjande insatser för tillgänglighet i hemmet, användande av välfärdsteknik, tillgång

till tekniska hjälpmedel och it-lösningar. Men det kan också handla om mer förebyggande och rehabiliterande insatser såsom tillgång till sociala mötesplatser, olika former av aktiviteter som fysisk träning, uppsökande verksamhet samt information och seminarier. Genom att ge äldreomsorgens personal utbildning och stöttning i de vanligaste typerna av funktionsnedsättningar kan vi skapa en tillgänglig omsorg som svarar mot de äldres behov. Arbetet med anhörigstöd och möjligheterna för avlastning av anhöriga genom korttidsplatser ska utvecklas och en anhörigportal upphandlas och implementeras. Samarbetet med servicenämnden ska utvecklas för att förbättra kontaktvägar och information för anhöriga och omsorgstagare. Äldrenämnden leder implementeringsarbetet av smarta lås och ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ta fram verksamhetsnära stöd för dessa.

Biståndshandläggningen ska vara jämställd och likvärdig i staden. Stora effektiviseringskrav i budgeten för äldreomsorgen har lett till en mer restriktiv biståndsbedömning och det är fortfarande stora skillnader mellan stadsdelarna. Dessa måste minska och äldrenämnden, genom sina inspektörer, ska i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att riktlinjerna för handläggning inom äldreomsorgen tillämpas på ett enhetligt sätt för att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling. Särskild hänsyn till hög ålder, oro och ensamhet ska fortsatt tas vid biståndsbedömningen. För att få en rättvis och relevant bild av biståndsbedömningen är det angeläget att det ges tillfälle att utvärdera denna i brukarundersökningar. Staden ska utveckla formerna för arbetet med förenklad biståndsbedömning och utreda vilka ytterligare insatser som kan beviljas med arbets sättet.

För de personer som inte kan eller vill välja hemtjänstutförare ska ickevalsalternativet utgöras av hemtjänstutförare i egen regi. Detta gäller även för de personer som ännu inte valt utförare och som behöver få akuta hjälpinsatser tillgodosedda. Detta för att staden ska kunna säkerställa att den äldre, som i många av dessa fall är i en särskilt utsatt situation, får den hjälp hen behöver. Att staden tar ansvar för de som inte väljer skapar också en förutsägbarhet istället för att staden ska lotta ut den äldre till den som råkar ha det närmaste kontoret.

Tryggt mottagande i hemmet ska finnas för alla invånare i staden som behöver det och staden ska genom uppföljning och utvärdering säkerställa att stadsdelarna ges förutsättningar till att möta de faktiska behov som finns, även under andra tider än dagtid. Ingen ska behöva vara kvar på sjukhus längre än det finns behov av och samarbetet med Region Stockholm behöver intensifieras och utvecklas, då den nya ansvarsfördelningen inte fungerar. Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden fortsätta det pågående utvecklingsarbetet med Region Stockholm och Storsthlm utifrån Lagen om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård och följa upp konsekvenserna av de nya utskrivningsreglerna. Nämnderna ska också stödja stadsdelsnämnderna vid implementeringen av Lifecare. Staden ska säkerställa att korttidsplatser finns som motsvarar behoven. Samarbetet med läkarorganisationer och kommunal hälso- och sjukvård måste stärkas för att säkra vård och omsorg för de äldre på stadens särskilda boenden. Omställningen till Nära vård ska kontinuerligt följas upp och utvärderas för att säkerställa en fungerande vård- och omsorgskedja. Kommunstyrelsen och äldrenämnden ska i samarbete med Region Stockholm initiera ett arbete för att säkerställa en bättre fungerande sammanhållen journalföring.

Äldres utsatthet ska motverkas och äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndigheten arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre. Samarbetet med stadens kvinnojourer ska fortsätta och personal inom äldreomsorgen ska utbildas i att upptäcka och hjälpa personer som

(S)

SDN Äldreomsorg:4

blir utsatta för våld i nära relation. Stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är vägledande i detta arbete. Kunskapen om ett gott bemötande av äldre hbtqi-personer ska öka och garanteras inom äldreomsorgen.

- Den medicinska kompetensen ska stärkas på vård- och omsorgsboenden.
- Bemanningen inom äldreomsorgen ska öka för att svara mot de äldres behov.
- Staden ska verka för att förhandlingarna om kommunaliserad hemsjukvård återupptas.
- Staden ska säkerställa en mer generös och rättssäker biståndsbedömning.
- Tryggt mottagande ska ges rätt förutsättningar för att kunna möta de faktiska behov som finns i hela staden.
- Staden ska trygga tillgången till skyddsutrustning.

Trygghet för de äldre genom ökad kontinuitet

Omsorgen om äldre har kraftfullt försämrats de senaste åren. Idag utförs en orimligt stor andel, nära en fjärdedel, av den av den arbetade tiden inom äldreomsorgen av timanställda. Detta drabbar kvaliteten direkt, då utbildningskraven enbart gäller fast anställd personal. Kompetensen behöver öka och utbildningskraven följas upp hos utförarna. Anställningstryggheten behöver stärkas och arbetsförhållandena förbättras för att ett yrkesliv inom omsorgen ska kunna bli mer attraktivt. Bara de kommande tio åren beräknas antalet äldre över 80 år öka med 40 procent. Det är en grupp som förtjänar en bra omsorg.

Under 1980-talet hade personalen inom hemtjänsten fyra boende per pass. Idag kan motsvarande siffra ofta vara tolv boende per pass. Det innebär inte enbart att personalen sliter ut sig, utan bidrar också till en stor otrygghet hos den enskilde. Den enskilde förtjänar att veta vem det är som kliver över hemmets tröskel och även tids- och omsorgskontinuiteten ökar om personalen är desamma.

Utbildad personal anställd på heltid som kan bemöta, kommunicera, entusiasmera, skapa delaktighet i vardagen, motivera med god personkännedom och som kan analysera allmäntillstånd och riskfaktorer, är nödvändigt för en bra äldreomsorg. En äldreomsorg av god kvalitet handlar om starkt ledarskap, personalens förutsättningar och den äldres inflytande samt om personliga relationer med kontinuitet. Det är viktigt att bibehålla autonomin som äldre, få stöd i de insatser man är berättigad till och att de genomförs i största möjligaste mån med delaktighet av den enskilde själv. Ramtid inom hemtjänsten ska fortsatt implementeras och eventuella hinder för genomförande ska identifieras och åtgärdas.

Arbetet med reflektionstid för personal inom hemtjänsten ska fortsätta och utökas. Medarbetare i staden ska ha en god arbetsmiljö och kunna utvecklas i yrket. Förutsättningarna för chefer i äldreomsorgen att utöva ett närvarande ledarskap ska stärkas. För att klara framtida rekrytering ska staden fortsätta förbättra arbetsvillkoren genom kollektivavtal, heltid som norm, tryggare anställningsformer, kompetensutveckling, rimliga scheman och en bra löneutveckling. En översyn av friskvårdsbidraget ska genomföras för att få fler att nyttja det, även bland de tidsbegränsat anställda, då staden ska verka för ett hållbart arbetsliv för alla inom omsorgen. Som ett ytterligare led i arbetet för ett hållbart arbetsliv, samt för att stärka Stockholms stad som en attraktiv arbetsgivare, ska staden erbjuda de anställda inom hemtjänst, vård- och omsorgsboende samt förskola arbetsskor.

De pågående utbildningsinsatserna för vårdbiträden och undersköterskor behöver fortsätta och underlättas genom att bemanningsenheter inrättas. Regeringens satsning på ett äldreomsorgslyft för att möjliggöra för anställda inom kommunalt finansierad vård och omsorg att utbilda sig till vårdbiträde eller undersköterska på betald arbetstid kommer att höja kompetensen inom verksamheterna och ge befintlig personal fler kollegor. För att höja kvaliteten i vården och omsorgen, förbättra arbetsvillkoren och locka fler till omsorgsycket ska staden tillämpa SKR:s yrkesutvecklingstrappa för att på ett bättre sätt möta efterfrågan på vård- och omsorgspersonal inom äldreomsorgen. Äldrenämnden och stadsdelsnämnderna ska arbeta strategiskt med insatser för en god kompetensförsörjning. Staden ska ta tillvara personalens språkkunskaper samt måste säkra medarbetarnas kunskaper i svenska för att vården och omsorgen ska kunna bedrivas på ett säkert sätt och ska därför erbjuda medarbetare inom vård och omsorg språkkurser i svenska vid behov. Vuxenutbildningen ska finnas tillgänglig för stadens medarbetare och möjliggöra för fler att bli behöriga inom sina yrken. Även medarbetare som redan är behöriga inom sina yrken ska ges möjlighet att utvecklas. Inför införande av en skyddad yrkestitel för undersköterskor är det viktigt att staden möjliggör för medarbetare att kunna läsa in de kurser som fattas för att kunna ansöka om underskötersketiteln, samt bidrar till att säkra kompetensbehovet i välfärden genom att möjliggöra validering av kompetens hos anställda inom äldreomsorgen. Äldre i Stockholm ska kunna känna en trygghet när vi höjer kvaliteten i omsorgen.

Kompetensen inom demenssjukdomar och geriatrisk specialistkompetens ska stärkas och det multiprofessionella arbetssättet inom stadens specialiserade hemtjänstgrupper med inriktning mot demenssjukdom eller kognitiv svikt ska fortsätta utvecklas. Samhandläggningen kring äldre med komplexa behov ska fortsatt utvecklas. I samarbete med socialnämnden ska förutsättningarna för ett stadsövergripande stödcentrum för yngre personer med demenssjukdom utredas.

- Grundbemanningen inom äldreomsorgen ska öka.
- Bemanningsenheter med fastanställd heltidspersonal ska finnas i alla stadsdelar.
- Staden ska införa en modell för sanktioner mot de utförare som inte når kontinuitetsmålen.
- En handlingsplan för att förbättra omsorgsarbetarnas arbetssituation ska tas fram, med syfte att skapa förutsättningar för ett hållbart arbetsliv, med ett större handlingsutrymme för personalen och mer tid med den enskilde.
- Ett pilotprojekt med att schemalägga med högre grundbemanning och överlappande schema inom äldreomsorgen i en stadsdelsnämnd ska starta.
- En översyn av ledarskapet ska göras med det långsiktiga målet att antalet medarbetare per chef ska vara max 25 personer.
- Ett aktivt arbete ska bedrivas för att minst 90 procent av personalen i omsorgen ska vara tillsvidareanställda och heltidsanställda.

Rätt till ett tryggt boende

Stora effektiviseringskrav i den borgerliga budgeten har tvingat fram en mer restriktiv biståndsbedömning som gör att behoven hos de äldre inte tillgodoses. Andelen avslag på ansökningar till vård- och omsorgsboenden har ökat under året trots uttalade löften om det motsatta. Bostadsbristen i Stockholm drabbar våra äldre hårt och äldreperspektivet behöver inkluderas i all samhällsplanering. Många äldre efterfrågar attraktiva och trygga alternativa boendeformer och ett flertal av dessa har idag mycket svårt att klara kostnaderna för nyproducerade lägenheter, oavsett om det är ett ägt eller hyrt boende.

(S)

SDN Äldreomsorg:6

Staden behöver göra mer för att hålla nere byggkostnader och hyresnivåer. Ett första viktigt steg är att inte sälja ut hyresrätter med lägre hyror som skulle ha möjliggjort för äldre att flytta till en lägenhet. Den demografiska utvecklingen kräver långsiktighet och en fungerande samverkan mellan stadens alla delar för att staden ska kunna ta sitt ansvar för planeringen av bostäder.

För att tillgodose behovet av ett tryggt och tillgängligt boende med social gemenskap för äldre utan stora hälso- och sjukvårdsbehov kommer stadens arbete med att bygga ut antalet seniorboenden att fortsätta. Målet är att tillförsäkra den enskilde ett tryggt boende oavsett var man bor i staden. Stadens olika boendeformer för äldre har under de senaste åren blivit tydligare och det ska vara lätt att hitta ett tillgängligt boende som gör det möjligt att leva ett aktivt liv även när rörelseförmågan blir sämre. Nämnden ska utreda behovet av seniorbostäder med målsättningen att kunna införa en seniorbostadsbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030. Stadens nuvarande servicehusbestånd ska vara möjligt att anpassa eller hyra ut om efterfrågan och behov förändras.

Äldrenämnden ska bidra till utvecklingen av såväl boståndsbedömda som icke boståndsbedömda boendeformer för äldre i samverkan med Micasa Fastigheter i Stockholm AB, privata aktörer och stadsdelsnämnderna. Stadens boendepplan ska ligga till grund för efterföljande års markanvisningar med en målsättning till år 2040 på minst 12 600 bostäder för äldre, varav 5000 seniorbostäder, 2 600 vård- och omsorgsbostäder och 5 000 hyresrätter som är tillgänglighetsanpassade för äldre i ordinarie bestånd. Utgångspunkten i äldreboendepplaneringen ska återgå till att 60 procent av platserna ska ha kommunen som huvudman. Det ger staden rådighet och möjlighet att möta behoven hos stadens äldre. Tillsammans med de platser staden köper in av privata aktörer, och som inte omfattas av äldreboendepplaneringen, uppstår då också en rimlig balans mellan privata och offentliga aktörer. Det är riskfyllt att, som den blågröna majoriteten nu gör, förutsätta att närmare 1900 platser, motsvarande 26 boenden fram till år 2040, kommer att tillkomma genom privat nyetablering. Att låta privata företag bygga och driva äldreboenden i den nu föreslagna utsträckningen är en osäker lösning som även riskerar att minska jämlikheten inom olika delar av staden. Tillgången på äldreboenden behöver säkras och med en större andel boenden i kommunal regi kan vi säkerställa rätt kompetens, goda anställningsvillkor och en god kvalitet. De senaste årens tvångsprivatiseringar visar att den borgerliga ledningen i realiteten prioriterar ned kvaliteten till förmån för en ökad andel privat verksamhet.

Många äldre i vår stad bor i otillgängliga lägenheter utan hiss. Många av dem är ensamstående och blir socialt isolerade. En tillgänglighetsinventering visar vilka möjligheter som finns i beståndet samt var förbättringar, såsom hissinstallation, behöver göras. Med den vetskapen kan vi planera för och möta de behov som finns i staden. Detta kommer medföra att äldres boende blir en del av den totala bostadsförsörjningen och därför kan integreras med andra åldersgrupper. Tillgänglighetsinventeringen ska göras i prioriterade bostadsområden där det har stor betydelse ur ett bostadsförsörjningsperspektiv att det blir fler hus med hiss.

Staden ska genomföra insatser för att hjälpa äldre att flytta till ett anpassat boende i god tid. Alla äldre ska genom övergripande kommunikationsinsatser och genom stadsdelsnämndernas uppsökande arbete få information om seniorboenden, vilken service som finns, särskilda förmedlingsregler, vikten av att stå i bostadskö och regler om bostadstillägg. Biståndshandläggarna ska arbeta proaktivt med uppsökande verksamhet och informationsinsatser för att hjälpa de äldre till ett anpassat boende. Utifrån resultaten av tillgänglighetsinventeringen kommer detta arbete förenklas.

Bostadsanpassningen är en viktig del av stadens arbete för att möjliggöra för fler att bo kvar hemma längre. Det är viktigt att handläggningstiderna för bostadsanpassningen hålls nere då ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning kan vara påfrestande inslag i vardagslivet om det egna hemmet upplevs som ett hinder. En strategi för att öka de äldres tillgång till anpassade boenden med fokus på ökad tillgänglighet och bra bostadsanpassning ska tas fram och implementeras. Staden ska säkra kompetens för både enklare och mer komplexa bostadsanpassningsärenden för kortare handläggningstid.

Rätten till bostad är så fundamental att det påtalas i Sveriges grundlag och som en av de mänskliga rättigheterna enligt Förenta nationerna (FN). Vi anser att det är en självklarhet att sträva mot att förverkliga rätten till ett tryggt och bra boende för alla. Staden ska intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att bland annat äldre blir hemlösa och bör därför ansluta sig till det globala FN-initiativet The Shift och verka för en inriktning där bostad ses som en rättighet och utförsäljning av allmännyttan förkassas.

Vi vidtog under den förra mandatperioden ett flertal åtgärder för att minska hemlösheten bland äldre. Detta var lyckat och antalet sjunker nu. Antalet kvinnor som lever i hemlöshet ökar dock, vilket är mycket oroväckande. Kvinnor i arbetaryrken har lägst lön vilket beror på att det i deras yrken är absolut svårast att få ett heltidsjobb, samtidigt som lönerna är de lägsta på arbetsmarknaden. En nollvision för äldre i hemlöshet behöver införas i Stockholm. Inga äldre ska behöva leva i hemlöshet. Därför behöver samarbetet mellan äldrenämnden, socialnämnden och SHIS bostäder förstärkas avseende personer som är 65 år eller äldre, som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa fortsätta och genom äldrelotsar vägleda dem till kontakt med socialtjänst och äldreomsorg.

- Äldreboendeplaneringen ska återgå till att 60 procent av de nyproducerade platserna ska ha kommunen som huvudman för att tillsammans med de privat upphandlade platserna, som ligger utanför planeringen, skapa en balans mellan kommunalt och privat driven äldreomsorg.
- En tillgänglighetsinventering ska göras i prioriterade bostadsområden, som visar vilka möjligheter som finns i beståndet samt var förbättringar, såsom hissinstallation, behöver göras.
- Fler icke biståndsbedömda boenden, däribland kollektivboenden, ska byggas.
- En strategi för att öka de äldres tillgång till anpassade boenden med fokus på ökad tillgänglighet och bra bostadsanpassning ska tas fram och implementeras.
- Stadens boendeplan ska ligga till grund för efterföljande års markanvisningar med en målsättning till år 2040 på minst 12 000 bostäder för äldre, varav 5000 seniorbostäder, 2 600 vård- och omsorgsbostäder och 5 000 hyresrätter som är tillgänglighetsanpassade för äldre i ordinarie bestånd.

Förbättra äldres hälsa och välmående

Många äldre lider av ensamhet och social isolering, vilket staden behöver arbeta för att motverka. Att vara ofrivilligt ensam är inte bara besvärligt eller till och med fruktansvärt för den enskilde, det kan också leda till fysiska och psykiska följsjukdomar för den drabbade. Och vice versa, fysiska sjukdomar och psykisk ohälsa kan leda till ofrivillig ensamhet. Tillgången till personliga ombud för äldre personer med psykiska funktionsnedsättningar ska säkras. Det saknas en övergripande styrning och samordning av sta-

(S)

SDN Äldreomsorg:8

dens förebyggande och uppsökande verksamhet. Äldreomsorgen måste ges förutsättningar att tillgodose de äldres sociala behov, oavsett om det är i den enskildes eget hem eller på ett särskilt boende. Därför ska alla stadsdelsnämnder ha ett systematiskt förebyggande och uppsökande arbete för att säkerställa att rätt målgrupp nås och att verksamheten motsvarar de individuella behoven. I samråd med äldrenämnden ska stadsdelsnämnderna, där behov finns, ta fram en plan för att säkerställa äldreomsorg för förvaltningsområdet finska, meänkieli och samiska. Den digitala och tekniska kompetensen hos personalen ska säkerställas för att kunna tillgodose den enskildes behov.

Det finns ett stort behov av att höja kompetensen om välfärdsteknik bland äldre, pensionärsorganisationer, personal och närstående. Äldre och andra berörda måste involveras i ett tidigt skede för att introduktionen ska kunna ske på ett bra sätt. Målgruppen ska ges möjlighet att få påverka hur kommunen planerar och introducerar välfärdstekniken. Stockholms stad ska inrätta fysiska eller digitala visningsmiljöer för att förbättra möjligheterna för målgrupperna att bilda sig en uppfattning om vad det handlar om, hur tekniken ska användas och vilka möjligheter och hot som tekniken inrymmer.

Ensamhet är ett alltmer utbrett problem bland stadens äldre. Aktivitetscentren som bidrar till social gemenskap och är öppna för stadens äldre är därför viktiga. Arbetet med att stödja stadsdelsnämnderna i deras arbete med att skapa sociala mötesplatser i form av aktivitetscenter ska fortsätta. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att bedriva sociala aktiviteter, erbjuda möjlighet till gemensamma måltider, bidra till fysisk aktivitet samt utveckla verksamheten tillsammans med de boende och besökarna. Då män i mindre utsträckning söker sig till aktivitetscentren ska staden, för att motverka ensamhet, arbeta för att öka deras deltagande. Alla finner sig dock inte bekväma med att träffas på det sättet. Mer behöver göras med det uppsökande arbetet för att minska den sociala isoleringen bland äldre.

Civilsamhället tar ett stort ansvar i arbetet med att minska den sociala isoleringen hos våra äldre och det finns många exempel på hur detta kan göras. Då fler äldre än tidigare uppger att de upplever oro och ensamhet är det viktigt att civilsamhällets arbete för att motverka äldres ensamhet ges förutsättningar att fortsätta under år 2022. Staden behöver därför utarbeta en överenskommelse där ökat stöd kopplas till åtaganden för aktiviteter som leder till minskad ensamhet, även under sommaren och storhelger.

Vi vet att mångas vardag förändras drastiskt i och med pensioneringen. De vanliga rutinerna och det vardagliga sociala umgänget ändras. För att motverka att den enskilde isoleras och tappar gemenskapen behöver stadens alla verksamheter samarbeta. Kulturförvaltningen kan utöka sin verksamhet till att i högre grad, både fysiskt och digitalt, närvara på exempelvis aktivitetscenter och särskilda boenden. Så även idrottsförvaltningen. För att underlätta för den enskilde att ta del av stadens kultur- och idrottsutbud ska äldrenämnden, kulturnämnden, idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna samverka för att ta fram ett aktivitetsprogram för äldre med syftet att främja hälsa och öka delaktigheten i samhället.

Vi vet att motion förlänger det friska livet och den äldre klarar sig själv längre in i livet. Behovet av sjukvård minskar när äldre ges möjlighet till motion. Äldrenämnden och idrottsnämnden ska löpande utveckla arbetet för att underlätta för äldre att motionera. Placeringen av utegym ska särskilt beaktas i detta arbete och så även öppnande av skollokaler för föreningar. Samarbetet med civilsamhället och den idéburna sektorn genom bland annat IOP-avtal ska vidareutvecklas.

Kunskapen kring maten och måltidsupplevelsens betydelse för hälsa och välmående behöver öka och spridas, även bland biståndshandläggarna. Undernäring och ofrivillig ensamhet ska motverkas. Måltiden för den äldre ska vara en lustfylld upplevelse. Måltidsombud ska utses inom varje enhet. Dietisterna ska, tillsammans med måltidsombuden, kompetensutveckla omsorgspersonalen i kostfrågor. Denna eskaleringsmetod har en långsiktig effekt i verksamheterna. Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsförvaltningarna samordna arbetet med måltidsombuden genom att bland annat inrätta matråd och utbildningar för omsorgspersonalen. Verksamheten ska bidra till att uppfylla stadens målsättningar för att begränsa klimatpåverkan.

- Fler arbetsterapeuter, äldreкураторer, fysioterapeuter och dietister ska vara tillgängliga för den enskilde för att stärka det rehabiliterande arbetet.
- Måltidsombud ska utses inom varje enhet inom hemtjänst och på särskilda boenden.
- Insatser till äldre personer som tillhör sårbara grupper, exempelvis äldre personer som lever i hemlöshet, lider av psykisk ohälsa eller har en missbruksproblematik ska utvecklas.
- Det uppsökande och förebyggande arbetet ska intensifieras för att nå äldre oavsett boendeform.
- Fler äldre ska erbjudas att ta del av stadens kultur- och idrottsutbud.
- Ett aktivitetsprogram ska tas fram för att öka den äldres delaktighet i samhället.
- Staden ska utarbeta en överenskommelse där ökat stöd kopplas till åtaganden för aktiviteter som leder till minskad ensamhet.
- Rätten till sociala aktiviteter och utevistelse ska stärkas med hjälp av en högre grundbemanning och en schemaläggning som fungerar.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna erbjuda utbildningsspår till berörda medarbetare i staden så att de kan ansöka om underskötersketiteln när en skyddad yrkestitulerings för undersköterskor införs.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna inrätta fysiska eller digitala visningsmiljöer i Stockholms stad.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med äldrenämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Svenska Bostäder, AB Stockholmshem och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ta fram rutiner för att arbeta med vräkningsförebyggande åtgärder riktade mot personer över 65 år som inte är i behov av socialpsykiatriskt stöd.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med servicenämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda Äldre direkt som en väg in för alla Stockholms äldre.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna inventera behovet av personliga ombud för äldre med psykiska funktionsnedsättningar samt se över dessas organisering.	2022-01-01	2022-12-31

(S)
SDN Äldreomsorg:10

Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och i samråd med kommunstyrelsen ta fram en stadsgemensam utbildningsplan för äldreomsorgen för att säkerställa rätt kompetens i hela staden.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna besluta om upphandling av nytt system för att ersätta Schemas.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra en kartläggning av äldreomsorgspersonalens kompetens kring skyddsåtgärder och samtycke. Detta för att kunna få en överblick av behovet av utbildning till berörda personalgrupper.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna inrätta bemanningsenheter inom äldreomsorgen med fastanställda vikarier i syfte att öka kontinuiteten.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och med stöd av kommunstyrelsen ta fram en uppföljningsmodell för HSL, inklusive särskilda HSL-inspektörer/observatörer.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och Micasa Fastigheter i Stockholm AB se över stadens beredskap vid värmeböljor ur ett verksamhetsperspektiv.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna samordna arbetet med måltidsombuden genom att bland annat inrätta matråd och utbildningar för omsorgspersonalen.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna se över hur man kan utveckla schemaläggningen i syfte att ta bort behovet av delade turer och ofrivillig deltid samt främja återhämtningen för de anställda.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna se över organisationen för tryggt mottagande och om det finns behov av bemanning även andra tider än dagtid.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram en handlingsplan för att förbättra omsorgsarbetarnas arbetssituation, med syfte att skapa förutsättningar för ett hållbart arbetsliv, med ett större handlingsutrymme för personalen och mer tid med den enskilde. I detta arbete ska en översyn av arbetsmiljön inom hemtjänsten göras och personalens anställningsvillkor beaktas.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram mätmetoder för den enskildes och där lämpligt anhörigas upplevelse av kontakten med beställarenheterna för att kunna säkerställa systematisk kvalitetsutveckling.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram uppdragsbeskrivningar för specifika funktioner utifrån utredningsuppdraget om regionalisering av funktioner.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna upprätta en stadsgemensam strategi för trygghetsskapande teknik på vård- och omsorgsboenden.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur arbetet med hälsofrämjande och rehabiliterande arbetssätt i vardagen kan utvecklas inom stadens äldreomsorg på ett systematiskt sätt under ledning av medicinskt ansvarig person för rehabilitering.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och idrottsnämnden ta fram ett aktivitetsprogram för att öka äldres delaktighet i samhället.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska med stöd av kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna vid behov ta fram ett digitalt stödssystem för att arbeta med avvikelshantering och klagomål.	2022-01-01	2022-12-31

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att identifiera och främja det som skapar delaktighet i samhället och ett självständigt liv. Samtliga insatser ska anpassas till den enskildes individuella behov och utformas så att de är lättillgängliga för de personer som behöver dem.

Rätt insatser i rätt tid

I Stockholm främjas jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Genom ett systematiskt och målinriktat arbete för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning skapas ett Stockholm för alla. Det innefattar rätten till arbete, ledsagarservice, hälsofrämjande insatser och anpassade boenden. Medborgarna ska lita på att de får ett värdigt bemötande och att anställda som arbetar med att ge stöd och service har rätt utbildning. Tryggheten och säkerheten för brukare ska öka genom en satsning på kompetens och certifiering inom LSS-verksamheterna. Socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska möjliggöra för alla medarbetare att få en grundkompetens och fördjupad kunskap gällande olika typer av funktionsnedsättningar. Det kan exempelvis handla om kartläggning, tydliggörande pedagogik och lågaffektivt bemötande, det så kallade pedagogiska ramverket. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden även arbeta för enhetlig yrkestitulatur inom LSS-verksamheterna.

Coronapandemin har drabbat en del medborgare mer än andra. Pandemin har haft en stor negativ påverkan på personer med funktionsnedsättning. Många i målgrupperna har tillhört riskgrupper för covid-19 samtidigt som en del har haft det svårt att kognitivt förstå restriktioner och rekommendationer kopplade till smittspridning. Därtill har många inte kunnat eller vågat använda sig av stödinsatser på grund av oron och risken för smittspridning. Kopplat till det har verksamheter som till exempel daglig verksamhet varit helt eller delvis stängda. Anhöriga har tvingats ta ett större ansvar under lång tid och därmed också drabbats negativt under pandemin. Det finns en stor social skuld som måste betas av.

Socialnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna följa upp och säkerställa att människor återigen får alla stödinsatser som de har rätt till. Extrainsatser ska sättas in där det behövs för att möjliggöra för fler att komma ut ur isoleringen och återgå till vardagen. Insatser och stöd till anhöriga är också viktiga.

I händelse av pandemi eller kris ska staden säkerställa hög kvalitet i stöd och service till den enskilde. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna och berörda nämnder arbetar för att personer med funktionsnedsättning inte isoleras när strikta begränsningar råder i samhället i stort. Nämnderna ska säkerställa att boende i bostäder med särskild service har tillgång till datorutrustning och bredband för att möjliggöra videosamtal och kontakt med nära och kära.

Allt fler stadsdelsnämnder flaggar för att de får överta ansvar och kostnader från andra huvudmän, exempelvis från skolor och från Region Stockholm. Trots att socialtjänsten inte har huvudansvar för att sätta in de stödinsatser som behövs. Bland annat har detta hänt kring målgruppen barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och problematisk skolfrånvaro där skolan inte tagit sitt ansvar fullt ut. En annan grupp som har påverkats av ansvarsförskjutning är de som är i behov av färdtjänst. Detta måste upphöra. Varje nämnd och huvudman måste ta sitt ansvar. Socialnämnden ska tillsammans

(S) SDN Stöd och service:2

med stadsdelsnämnderna föra en dialog med utbildningsnämnden och Region Stockholm i syfte att säkerställa att ingen aktör skjuter över kostnader eller ansvar på andra.

Stadsdelsnämndernas arbete med samordnad individuell plan (SIP) är viktigt för att individer som är i behov av insatser från olika aktörer får sina behov tillgodosedda. Skolan ska alltid delta på SIP-möten i de ärenden som rör ett barn.

- Stockholms socialtjänst och funktionshinderomsorg ska baseras på evidens och hög tillit till professionen.
- Medborgarna ska lita på att de får ett värdigt bemötande och att anställda som arbetar med att ge stöd och service har rätt utbildning.

Ledsagning med utgångspunkt i individens behov

Ledsagningen ska utformas så att den stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och anpassas individuellt efter den enskildes behov. Insatsen ska göra det möjligt för den enskilde att göra vardagliga saker som att besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter, i kulturlivet eller bara promenera. Nämnderna ska tillgodose behovet av ledsagning och ledsagarservice för att barn och unga vuxna med funktionsnedsättningar regelbundet ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Signalerna om att allt fler får minskade antal ledsagningstimmar trots att de har behov av fler timmar är allvarligt. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda varför fler stockholmare har fått sänkta ledsagningstimmar samt om likställighet råder och om riktlinjerna för ledsagning och ledsagarservice följs. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att ledsagartiden inte sänks för brukare som har nyttjat färre timmar under coronapandemin.

- Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare.
- Barn och unga vuxna med funktionsnedsättningar ska ha rätt ledsagning och ledsagarservice för att regelbundet kunna delta i fritidsaktiviteter.
- Utredning om likställighet råder mellan stadsdelsnämnderna i beviljande av ledsagningstimmar ska göras.

Brukarinflytande och likvärdighet

Brukarperspektivet ska genomsyra alla insatser som görs för målgruppen och den enskildes inflytande ska öka. Den enskilde har rätt till insatser av god kvalitet som motsvarar dennes behov oavsett ålder. Insatser ska utformas med respekt för den enskildes önskemål och det ska finnas möjlighet att tidigt kunna påverka vem som blir utsedd som exempelvis ledsagare, avlösare och kontaktperson eller kontaktfamilj. Brukare ska kunna använda timmar inom avlösarservice flexibelt enligt de principer som gäller för ledsagning.

Socialtjänstens handläggning, insatser och skyddsåtgärder ska anpassas så att alla, oavsett funktionsförmåga, kan tillgodogöra sig hjälpen. Tillgången till heminstruktörer för synskadade och hörselskadade ska säkerställas i alla stadsdelsnämnder. Nämnderna ska uppmärksamma barns situation inom verksamhetsområdet, både för barn med funktionsnedsättning och för barn till vuxna som ansöker om stöd och service för funktionsnedsättning. Barns delaktighet i handläggningen ska säkerställas och hänsyn ska alltid tas till barnperspektivet. Stadsdelsnämnderna ska samarbeta för att säkerställa att likvärdigheten och samordningen fungerar på funktionshinderområdet.

- Den enskilde ska garanteras insatser av god kvalitet som motsvarar dennes behov oavsett ålder. Insatser ska utformas med respekt för den enskildes önskemål.

- Tillgången till heminstruktörer för synskadade och hörselskadade ska säkerställas i alla stadsdelsnämnder.
- Barns delaktighet i handläggningen ska säkerställas och hänsyn ska alltid tas till barnperspektivet.

Rätt till ett aktivt liv

Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv. Det är viktigt att säkerställa att varje enskild persons kompetens tas tillvara. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet.

Staden kan och ska motverka hälsorisker bland personer med funktionsnedsättning. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden, idrottsnämnden och civilsamhällets aktörer utveckla hälsofrämjande insatser och sprida kunskap om tillgängliga aktiviteter. Pandemin har haft en stor påverkan på gruppen. I syfte att förbättra hälsan för de som bor i gruppboende med särskild service enligt LSS ska friskvårdskort på stadens simhallar erbjudas. Simhallarna erbjuder olika aktiviteter både i bad och i gym. Satsningen ska utvärderas efter ett år för att se om fler har fått bättre hälsa.

Arbetet för att ta bort kvarstående enkelt avhjälpbara hinder ska påskyndas. Stadens egna verksamheter ska vara tillgängliga och anpassning ska ske för att stärka allas möjlighet att delta.

Stadsdelsnämnderna ska arbeta med att säkerställa kompetenser för att förebygga, uppmärksamma och motverka målgruppens utsatthet för våld av närstående och ge anpassat stöd och skydd till de som är i behov av det med utgångspunkt i stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Stadsdelsnämnderna har också ett ansvar för att förebygga och motverka våld och kränkningar på de verksamheter som riktar sig till målgruppen.

- Varje enskild persons kompetens tas tillvara. Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet.
- I samverkan med civilsamhället ska hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning utvecklas.
- Friskvårdskort på stadens simhallar ska erbjudas till alla som bor i gruppboende med särskild service enligt LSS.
- Arbetet för att ta bort kvarstående enkelt avhjälpbara hinder ska påskyndas.
- Staden ska vara uppmärksam på målgruppens utsatthet för våld av närstående och ge anpassat stöd och skydd till de som är i behov av det.

Fler bostäder med särskild service

Det finns ett stort underskott av bostäder med särskild service enligt LSS och SoL i Stockholm. Bristen har varit stor i många år och mer än 1 000 bostäder måste tillkomma till år 2031 för att möta behoven. Bristen på lämpliga boenden gör att staden tvingas köpa platser utanför stadens regi och utanför Lagen om valfrihet (LOV). Det är negativt för stockholmarna som kan tvingas lämna staden där de växt upp och för stadens ekonomi.

Under den förra mandatperioden arbetade staden intensivt med att få fram fler bostäder. Tyvärr ser vi att åtgärderna inte räcker till och att situationen är akut. Bristen på boenden kräver att staden tar ett omtag för att säkerställa att både allmännyttan och privata aktö-

(S)

SDN Stöd och service:4

rer får fram LSS-bostäder. För att klara av att möta behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL behövs en samordning på stadsövergripande nivå. Stadens målsättning måste vara att ingen ska tvingas flytta utanför staden för att kunna få insatsen bostad med särskild service.

Vi vill att fler LSS-bostäder och gruppboendestäder skapas, både i befintliga fastigheter och i nyproduktion. Ansvar för att bostäder med särskild service beställs flyttas från stadsdelsnämnderna till socialnämnden. En stadsövergripande beställarfunktion möjliggör för staden att på ett bättre sätt planera och möta behoven av boenden. Samtidigt kan de ekonomiska riskerna för stadsdelsnämnderna minska när behoven kan matchas mot bostäder i hela staden. En beställarfunktion underlättar för kontakterna med privata aktörer, brukarorganisationer och stadens egna nämnder och bolag. Stadsdelsnämnderna ska per region fortsätta att arbeta fram ett gemensamt förslag till boendeplan för att klara vård- och omsorgsbehovet och planen ska utgöra underlag till socialnämndens stadsövergripande boendeplanering och beställning av LSS-bostäder.

Att hyreskostnader för bostäder varierar utifrån bland annat läge är förståeligt. Däremot är det ett problem när vissa bostäder som servicebostad enligt LSS har väldigt höga hyror vilket drabbar de boenden som många gånger har begränsad ekonomi. Faktorer som påverkar hyresnivån utöver själva bostaden är gemensamhetsytor och personalutrymmen. Det är orättvist att människor ska drabbas av merkostnader för sitt hem, särskilt eftersom många av de boende på särskilda bostäder har begränsad ekonomi. Det är på tiden att samhället tar sig an de merkostnader för boende som personer med funktionsnedsättning har bara på grund av de har en funktionsnedsättning. Kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska utreda om kostnader för gemensamhetsutrymmen i boenden kan finansieras på annat sätt än genom hyran.

- Fler LSS-bostäder och gruppboendestäder ska skapas, både i befintliga fastigheter och i nyproduktion.
- En stadsövergripande beställarfunktion för att beställa bostäder med särskild service ska inrättas.
- Utredning om finansiering av kostnader för gemensamhetsutrymmen i gruppboendestäder ska göras.

Nära samverkan med brukarorganisationer

Organisationer och föreningar som arbetar med funktionsnedsättnings- och tillgänglighetsfrågor besitter viktiga kunskaper och är betydelsefulla samarbetspartners för staden. Det är viktigt att organisationer som företräder barn och unga med funktionsnedsättning är inkluderade i arbetet för att skapa ett tillgängligt Stockholm. En nära och god dialog ska känneteckna stadens samverkan med föreningslivet.

- Brukarorganisationer är betydelsefulla samarbetspartners för staden.
- Organisationer som företräder barn och unga med funktionsnedsättning ska i större utsträckning inkluderas i arbetet för ett tillgängligt Stockholm.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
-------------	------------	-----------

(S)
SDN Stöd och service:5

Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska utveckla stödet till elever med funktionsnedsättning som går ut ungdomsgymnasieskolan och gymnasiesärskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna och socialnämnden inrätta en stadsövergripande beställarfunktion för bostäder med särskild service enligt LSS och SoL under socialnämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna göra en översyn av lokalschablonerna i pengarna inom bostad med särskild service LSS och SoL	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska utreda om kostnader för gemensamhetsutrymmen i LSS-boenden kan finansieras på annat sätt än genom hyran.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka arbetet kring personer med olika funktionsnedsättningar för att förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda varför fler stockholmare har fått sänkta ledsagningstimmar. Nämnderna ska utreda om likställighet råder och om riktlinjerna för ledsagning och ledsagarservice följs.	2022-01-01	2022-12-31

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Stadsdelsnämnderna ska möjliggöra för stockholmare att utvecklas utifrån sina förutsättningar, känna sig trygga och ha en bra livskvalitet. Socialtjänsten i Stockholm ska vara likvärdig och tillgänglig oavsett var i staden man bor. Socialtjänsten ska vara jämställd och bygga på ett tydligt barnperspektiv. För att minska sociala problem arbetar socialtjänsten förebyggande och med tidiga och kunskapsbaserade insatser. Det förebyggande arbetet sker genom samverkan mellan många olika aktörer.

En tillgänglig socialtjänst

Stockholmare som behöver samhällets insatser ska få det. Nämndens verksamheter ger grundläggande stöd och skydd till de människor som är i mest behov av samhället. Vi är övertygade om att sociala problem minskar om fokus läggs på det förebyggande arbetet. Forskning visar att tidiga och kunskapsbaserade insatser ska prioriteras för att varje individ ska få de bästa förutsättningarna genom livet. För ett lyckosamt arbete är ett nära samarbete med andra nämnder, Region Stockholm, polisen, akademien och civilsamhället avgörande. Arbetet med välfärdsteknik och nya arbetssätt inom socialtjänsten ska utvecklas för att stärka stödet till stockholmarna. Nämndens arbete rymmer många områden som inte ska detaljstyras, tilliten till professionen måste vara hög.

I ett Stockholm för alla håller socialtjänsten en hög kvalitet med människan i centrum. Stadsdelsnämndernas arbete med samordnad individuell plan (SIP) är viktigt för att individer som är i behov av insatser från olika aktörer får sina behov tillgodosedda. Skolan ska alltid delta på SIP-möten i de ärenden som rör barn. Satsningen med SIP-samordnare för barn och unga har bidragit till att effektivisera samverkan och tydliggöra involverade verksamheters ansvarsområden. I en granskning av socialinspektörerna framkom det att SIP inte används i särskilt hög utsträckning. Detta måste ändras, då SIP är lagstadgat och ska upprättas när en person har behov av insatser från flera olika aktörer. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden utreda varför det är så få SIP som upprättas. I utredningen bör man också se om minskningen av antal SIP-samordnare i staden har haft en påverkan på arbetet. SIP-samordnarsatsningen som startades 2017 gav positiva resultat. I utvärderingen som Sweco gjorde på uppdrag av socialförvaltningen framkom det att SIP-samordnare är en betydande framgångsfaktor och att förutsättningarna, kvalitén och åtagandet för samverkan stärkts i grupper med barn och unga i behov av särskilt stöd. Satsning med SIP-samordnare ska permanentas, antalet samordnare ska utökas och utredning ska göras om samordnare kan stärka samverkan inom vuxenheterna och socialpsykiatri. I samarbete med socialnämnden och Region Stockholm ska öppenvården utvecklas och säkerställa att Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård följs. Socialnämnden ska erbjuda stöd vid implementeringen av Lifecare.

En god arbetsmiljö för medarbetarna är avgörande för att medborgarna och brukarna ska få ett stöd av hög kvalitet. Stadsdelsnämnderna ska därför fortsätta förbättra arbetsituationen för medarbetarna, med fokus på socialsekreterare och biståndshandläggare. Det administrativa stödet till socialsekreterarna förstärks i syfte att frigöra tid hos socialsekreterarna så att de i större utsträckning kan fokusera på klienter. Stockholm behöver mer än någonsin underlätta för socialtjänsten att tidigt ge stöd och insatser till stockholmarna. Det finns tydliga signaler om att en social skuld har byggts upp under pandemin och att många grupper kommer att vara behov av insatser under en längre tid.

En ny handlingsplan för förbättrad arbetssituation ska tas fram i nära dialog med medarbetarna. Arbetet som har gjorts de senaste åren har inte varit tillräcklig och medel har saknats i verksamheterna för att implantera ambitionerna i nuvarande handlingsplan.

(S) SDN Individ och familj:2

Det behövs en nystart i arbetet och det är viktigt att handlingsplanen som tas fram har förtroende bland de som berörs. Det är viktigt att chefer säkerställer att incidenter om hot och våld alltid rapporteras in. Nolltolerans mot hot och våld gäller i Stockholms stad.

- Stockholms socialtjänst och funktionshinderomsorg ska baseras på evidens och hög tillit till professionen.
- Arbetet för att förbättra arbetssituationen för medarbetarna ska stärkas.
- SIP-samordnare permanentas och antalet samordnare utökas.

Goda och jämlika uppväxtvillkor

Barn och unga ska ha goda och jämlika uppväxtvillkor. I nära samarbete med barn, unga och deras vårdnadshavare ska socialtjänsten säkerställa att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver i ett tidigt skede, genom uppsökande och förebyggande arbete eller avhjälpande insatser. Coronapandemins konsekvenser måste följas upp och ett arbete ska göras för att säkerställa att de barn och unga som är i behov av stöd får det.

I de uppsökande verksamheterna ska evidensbaserade metoder ligga som grund. Hänsyn till barnperspektivet ska alltid tas i ärenden där en förälder eller vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten. En god samverkan ska råda mellan socialtjänst, förskola och skola för att stärka barnperspektivet. Ett arbete ska göras för att säkerställa att fristående förskolor och skolor har information och kunskap för att kunna göra orosanmälningar. Stadsdelsnämnderna ska i så stor utsträckning som möjligt återkoppla till förskola, skola eller sjukvård som har gjort orosanmälningar gällande barn som far illa.

Föräldrarna är viktiga för att förhindra att barn och unga hamnar på glid och börjar begå brott. Det är viktigt att socialtjänsten arbetar brett i stödet gentemot föräldrar. Det handlar om att sätta in tidiga insatser till familjer där våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck förekommer. Barn som bevittnar eller utsätts för våld i hemmet påverkas oerhört mycket. En del påverkas så pass att de själva senare utövar våld. Men det handlar likväl om att erbjuda rådgivning och stöd som riktar sig generellt till alla föräldrar och stöd till enskilda som behöver extrastöd. Stödet till föräldrarna är viktigt för att de ska kunna sätta gränser och ge unga sunda värderingar och normer.

Det uppsökande arbetet som fältassistenter och ungdomsjouren gör är viktigt för att stärka tryggheten och förebygga missbruk och kriminalitet. Det borde vara en självklarhet att alla stadsdelar har ett fungerande arbete med fältassistenter som bedriver socialt fältförlagt arbete. Vår bild är att detta arbete är otillräckligt och att vi idag har färre fältassistenter som är ute och möter unga i riskmiljöer. Samtidigt som unga har färre fritidsgårdar att gå till. Antalet fältassistenter har minskat betydligt sedan år 2018. Nedskärningarna som den borgerliga majoriteten har gjort under mandatperioden på stadsdelsnämnderna och i förlängningen på det uppsökande arbetet för att finansiera skattesänkningar riskerar att drabba barn och unga som är i behov av stöd. Vi vill sätta stopp för nedskärningar på det uppsökande arbetet, vi prioriterar ett tryggare Stockholm före skattesänkningar. Samtliga stadsdelsnämnder ska ha fältassistenter som bedriver socialt fältförlagt arbete mot stadens unga med fokus på de utemiljöer och de tidpunkter då ungdomar vistas där. Samverkan med skolan och polis är central för att tidigt fånga upp barn och unga. Civilsamhället är en viktig resurs som ska tas tillvara. Ungdomar med problem kan bli ungdomar med möjligheter. Så kan tryggheten öka.

De framgångsrika hembesöksprogrammen för förstagångsföräldrar som bedrivs av staden och Region Stockholm bör spridas till fler stadsdelsnämnder. Det kräver att regionen är villig att delta i etablerande av fler. Stadsdelsnämnderna i samverkan med socialnämnden ska initiera dialog med Region Stockholm i syfte att samtliga stadsdelsnämnder i ytterstaden ska ha hembesöksprogram för förstagångsföräldrar. Stadsdelsnämnderna ska även verka för att fler familjecentraler kan öppnas.

Det är genom att arbeta med barn, unga och deras familjer som en god grund för det förbyggande arbetet läggs. Idag finns det stora skillnader mellan stadsdelarna i vilken typ av öppenvårdsinsatser som erbjuds. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna vidareutvecklar arbetet för att säkerställa likställighet. Nämnderna ska tillsammans med socialnämnden sätta in de åtgärder som behövs för att barn, unga och deras familjer ska få tillgång till bästa tänkbara hjälp och stöd oavsett var de bor.

Samverkan mellan skola, förskola, socialtjänst, fritidsverksamheter och det uppsökande sociala arbetet för barn i riskzon ska stärkas bland annat genom SkolFam och skolsociala team. Arbetet med Stärkt tidigt stöd i samverkan (STIS) som bedrivs i ytterstaden är tillsammans med de skolsociala teamen viktiga för att stoppa rekryteringen till brottslighet. Ett av de bästa verktygen för att barn och unga inte ska hamna i utanförskap och kriminalitet är ökad skolnärvaro och bättre skolresultat. Genom att säkerställa att alla barn når kunskapsmålen kan barnen rustas med skyddsfaktorer. Utbildningsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska stärka samverkan för att tidigt fånga upp barn och unga som är i riskzon.

Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden utreda om oroanmälan kan göras på barn vars syskon har en kriminell livsstil. Syftet är att tidigt uppmärksamma och agera eftersom barnen befinner sig i en riskzon att påverkas negativt av syskonets kriminella aktiviteter.

Genom att tidigt agera kan socialtjänsten ge stöd till familjer och verka för att unga inte anammar en kriminell livsstil. Det uppsökande arbetet gentemot barn och unga som vistas i stadens riskmiljöer möjliggör för staden att tidigt se och sätta in insatser för att motverka att barn och ungdomar rekryteras till brottslighet. Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med socialnämnden arbeta med särskilda insatsteam som riktar sig till familjer med unga som har kriminella tendenser eller där varningssignaler finns. Insatsteamerna ska arbeta nära de andra verksamheterna som görs inom ramen för det uppsökande arbetet.

Den psykiska ohälsan ökar bland unga i Stockholm. Den negativa trenden för psykisk ohälsa har inte brutits och skillnaderna mellan flickor och pojkar kvarstår. I arbetet för att motverka psykisk ohälsa är ungdomsmottagningarna viktiga. Stadsdelarnas ungdomsmottagningar ska tillhandahålla rådgivning och genomföra socialt förebyggande insatser bland ungdomar. Ungdomsmottagningar ska ha kompetens om frågor som rör hbtqi-personer och deras hälsa. Stöd ska ges till ensamkommande barn och unga för att motverka psykisk ohälsa. Mottagningar ska tillgängliggöras ytterligare för att unga ska få tidiga psykosociala insatser. Det ska vara enkelt att få stöd i Stockholm. Ungdomsmottagningarna ska arbeta för att i högre utsträckning nå ut till yngre pojkar. Stadsdelsnämndernas samverkan med andra nämnder, Region Stockholm och andra aktörer är avgörande för att alla barn och unga ska få en trygg uppväxt med god hälsa.

Jour- och familjehem skapar en trygg och stabil miljö för de barn och unga som är i behov av stöd, omsorg och vård. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden intensifiera arbetet för att rekrytera flera jour- och familjehem och ge gott stöd,

(S) SDN Individer och familjer:4

vägledning och utbildning till dem som åtar sig uppdraget. Nämnderna ska stärka kontakten med familjehemmen och utveckla stödet. Det är viktigt att uppföljningen av familjehemmen sker kontinuerligt för att säkerställa en hög kvalitet i stödet till barn och unga. Därtill har stadsdelsnämnderna ett ansvar att säkerställa att alla barn som placeras genomgår en hälso- och tandundersökning. Stadsdelsnämnderna ska också se till att alla placerade barn får besök i enlighet med rekommendationerna (4 ggr/år). Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden utveckla arbetet med eftervård i öppna former för att stärka stödet till placerade barn och deras familjer. Nämnderna ska i samarbetet med socialnämnden och utbildningsnämnden fullt ut implementera SAMS-modellen (samverkan skola och socialtjänst) för att verka för en obruten skolgång för placerade barn. Inga barn som är placerade på HVB- eller familjehem ska stå utan skolgång mer än en vecka. Stadsdelsnämnderna har ansvar för att följa upp barnens skolgång och skolresultat. Stadens familjehemsvård ska utvecklas och säkerställa att alla barn ges tillgång till stödgrupper.

- Stadsdelsnämnderna ska återkoppla till förskola, skola eller sjukvård som har gjort orosanmälningar gällande barn som far illa.
- Öppenvården för barn, unga och familjer utvecklas för att alla ska få tillgång till den bästa tänkbara hjälp och stöd oavsett var i staden de bor.
- Genom nära samverkan med skola, förskola, fritidsverksamheter och det uppsökande sociala arbetet för barn i riskzon ska barn och unga fångas upp tidigt.
- Dialog med regionen ska föras för att hembesöksprogram för förstagångsföräldrar ska finnas i de prioriterade stadsdelsnämnderna. Ett arbete ska även göras för att fler familjecentraler kan öppnas.
- Den ökande psykiska ohälsan bland unga ska mötas med fler insatser.
- Arbetet för att rekrytera flera familjehem ska intensifieras och stadens familjehemsvård ska utvecklas.

Individanpassad missbruksvård

Staden har det yttersta ansvaret för att personer med missbruksproblem får den hjälp och vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. I detta ansvar ingår även information om skadeverkningar av alkohol och andra beroendeframkallande medel och att söka upp personer som kan vara i behov av hjälp. Det finns en risk att alkoholmissbruk, drogmissbruk och spel om pengar har ökat under pandemin enligt nämndens egna analyser av pandemins påverkan på särskilt utsatta grupper. Det är för tidigt att avgöra vilka följderna är eftersom det tar tid från det att en person påbörjar ett riskbruk eller riskbeteende till att missbruket är så pass allvarligt att personen är i behov av akut stöd och hjälp. Det är viktigt att socialtjänsten har god beredskap för att kunna ge insatser till de som har utvecklat missbruk.

Det är viktigt att det uppsökande arbetet för att nå ungdomar som brukar narkotika och barn och unga som spelar om pengar stärks. Tidiga insatser och stöd till barn/unga i missbruk och kriminalitet, och deras familjer, är en viktig del i stadens trygghetsarbete för att bryta rekrytering till brottslighet och gängkriminalitet. Med en förstärkning på Framtid Stockholm och verksamheten Mini Maria kan fler unga som missbrukar alkohol och droger utredas och behandlas.

Det är centralt att barn till föräldrar med missbruksproblematik ges ett eget stöd. Nämndernas arbete för att utforma och erbjuda kvalitativ och god öppenvård ska utgå från varje individs behov och med hänsyn till brukarperspektivet. Samverkan mellan socialtjänst och sjukvård ska stärkas i syfte att förbättra stödet till de som lider av både psykisk sjukdom och missbruk. Därför ska kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna i samråd med Region Stockholm utreda hur samverkan mellan kommunens

missbruksvård, regionens beroendevård och den psykiatriska vården kan stärkas. Samlokalisering av resurser och inrättandet av gemensamma slutenvårdsplatser är exempel på vad som kan göras. Socialnämndens utredning om SIP-samordnare kan stärka samverkan inom vuxenheterna och socialpsykiatri och är ytterligare ett sätt att stärka stödet till den enskilde individen. Socialtjänsten ska alltid ta initiativ till och samverka för att samordnade individuella planer (SIP) upprättas.

För att arbeta mot öppna drogsccener och minska narkotikaanvändningen bland unga är det förebyggande arbetet genom samverkan mellan skola, elevhälsa, fritidsverksamhet, föreningsliv och socialtjänst avgörande. Stadsdelsnämnderna ska utveckla sitt arbete för att implementera stadens ANDT-program.

- Missbruksvården ska i den mån det är möjligt ske genom decentraliserad och uppsökande verksamhet.
- Tidiga insatser till barn/unga i missbruk och kriminalitet, och deras familjer, är viktiga för att bryta rekryteringar till kriminalitet.
- Socialtjänsten ska alltid ta initiativ till att samordnade individuella planer (SIP) upprättas.

Stöd för ett självständigt liv

Inom socialpsykiatri kan personer med psykisk funktionsnedsättning få stöd med att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Samverkan med psykiatri är viktig för att på bästa sätt tillgodose den enskildes behov av stöd och insatser. Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv. Det är viktigt att säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara. Med rätt stöd och hjälp kan fler i socialpsykiatriens målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier.

Coronapandemin har haft en stor negativ påverkan på personer med psykisk funktionsnedsättning. Då en del tillhört riskgrupper för covid-19 har de tvingats att isolera sig och därmed inte kunnat eller vågat använda sig av stödinsatser på grund av oron och risken för smittspridningen. Kopplat till det har stödverksamheter varit helt eller delvis stängda. Ångest och ensamhet har med stor sannolikhet ökat bland målgruppen. Det finns en stor social skuld som måste betas av. Socialnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna följa upp och säkerställa att människor återigen får de stödinsatser som de har rätt. Extrainsatser ska sättas in där det behövs för att möjliggöra för fler att komma ut ur isoleringen och återgå till en vardag utan oro för smittspridning.

- Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet.
- Extra insatser ska sättas in för att motverka isolering i pandemins spår.

Frihet från våld och förtryck

Staden har ett ansvar i att stötta brottsoffer. Kvinnor och barn som är eller har varit utsatta för våld av närstående är en prioriterad grupp. Arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck ska vara evidensbaserat och av hög kvalitet. Socialtjänsten ska alltid arbeta uppsökande och förebyggande. Stöd och skydd ska ges till personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Mörkertalet är stort och har ökat under pandemin då många har varit isolerade samtidigt som olika verksamheter har varit stängda. Pandemin har skapat en större isolering och därmed större utsatthet för våld inom familjens för både barn och vuxna. Men även

(S) SDN Individ och familj:6

inom andra relationer. Den samstämmiga uppfattning bland de som arbetar med frågorna är att våldet och förtrycket har ökat till följd av isolering, ökad oro och stress. Detta samtidigt som socialtjänstens möjligheter att jobba uppsökande kraftigt har begränsats av pandemin. Organisationer som jobbar mot sexuellt våld vittnar därtill om att andelen unga tjejer och kvinnor som söker sig till dem blir allt fler och väntetiden för att få stöd ökar. Det är viktigt att socialtjänsten har beredskap och nära samverkan med kvinnojourerna för att kunna ge stöd till alla som har drabbats och drabbas av våld i nära relationer och sexuellt våld.

Ett utvecklingsarbete ska göras för att hitta våldsutsatta med särskild sårbarhet såsom äldre, personer med funktionsnedsättning och/eller beroendeproblem samt säkerställa att dessa personer får det stöd som de har behov av. Nämnderna ska utöka det uppsökande arbetet för att hitta våldsutsatta. Stadens relationsvårdscentrum ska erbjuda tillgängliga insatser för våldsutsatta. Socialnämnden ansvarar för att samordna innehållet i samråd med stadsdelsnämnderna. Samtliga centrum ska ha hbtqi-kunskap och kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Våldsutsatta ska garanteras skyddade boenden och ingen våldsutsatt ska placeras på andra boenden såsom akutboenden.

Arbetet mot våld i nära relationer, både det våldspreventiva arbetet, arbetet med våldsutsatta samt arbetet med våldsutövare ska utvecklas genom en ökad regional stadsdelsamverkan. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden utveckla sociala stödinsatser för att långsiktigt stärka personer som har blivit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Stadsdelsnämnderna ska utveckla skyddet av och stödet till våldsutsatta barn som bevittnat eller utsatts för våld i familjen. I Islandsprojektet som bedrivs i Västra Götaland, och som Stockholm har studerat, har man utvecklat ett konkret och en effektiv samverkan mellan polis, åklagare, socialjour, socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Samverkan fokuserar på handläggning och uppföljning på en operativ nivå vid akuta våldshändelser i familjer med barn utifrån ett barnrättsperspektiv. Modellen ska implementeras i samtliga stadsdelsnämnder i samverkan med berörda aktörer.

I samarbete med bostadsbolagen och stadsdelsnämnderna ska arbetet för grannsamverkan utvecklas och metoden Huskurage införas. Genom att öka kunskapen om våld och civildurage bland allmänheten kan flera bidra till att förebygga, förhindra och stoppa mäns våld mot kvinnor och våld mot närstående.

Stödinsatserna vid placering av förälder med medföljande barn på skyddade boenden ska vara av hög kvalitet. Det är viktigt att skolgång och förskola eller pedagogisk verksamhet för medföljande barn som bor i skyddade boenden säkerställs. Stadsdelsnämnderna har ett ansvar för att tillsammans med utbildningsnämnden och socialnämnden trygga detta. Vid oundvikliga uppbrott från förskola och skola ska nämnderna sätta in kompensatoriska åtgärder för att motverka problem som uppbrottet kan medföra. Efter avslutad placering ska staden fortsätta erbjuda stöd till barn, unga och föräldrar.

För att hjälpa barn och unga som utsatts för hedersrelaterat våld är det viktigt med kunskap om det hedersrelaterade våldets särskilda mekanismer. Rätt kunskap kan vara avgörande för att den som är utsatt kan få den hjälp som hon eller han har rätt till. Här är socialtjänsten samt skola och förskola oerhört viktiga instanser för att arbetet ska fungera och för att unga som utsatts för våld ska få rätt hjälp. Arbetet för att förebygga att barn olagligen förs utomlands ska utvecklas och nämnderna ska tillsammans med socialnämnden utveckla rutiner för anmälan om utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller könsstympning.

Kvinnojourerna gör dagligen ett enormt viktigt arbete för att se till att skydda kvinnor och deras barn. De är också en kunskapsbank och pådrivande opinionsbildande för att få upp frågorna om mäns våld mot kvinnor på dagordningen. Det går inte att nog understryka betydelsen av arbetet som genomförs av de frivilliga krafterna. Det är viktigt att säkerställa att staden har en god dialog och en nära samverkan med kvinnojourerna.

- Det uppsökande arbetet för att hitta våldsutsatta med särskild sårbarhet ska stärkas.
- Våldsutsatta ska garanteras skyddade boenden.
- Stadens relationsvårdscentrum ska erbjuda tillgängliga insatser för våldsutsatta.
- Stödinsatser för att långsiktigt stärka personer som har blivit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck ska utvecklas.
- Skolgång och förskola eller pedagogisk verksamhet för medföljande barn som bor i skyddade boenden ska säkerställas.
- Kompetenshöjande insatser kring hedersrelaterat våld ska genomföras förskolor och grundskolor.
- Kvinnojourerna är en viktig samarbetspartner som staden ska ha en nära samverkan med.

Tak över huvudet – en mänsklig rättighet

Socialtjänsten har ansvar för att motverka hemlöshet genom det yttersta ansvaret för att var och en får det stöd och hjälp som den kan behöva. Den särskilda hemlöshetsinsatsen som genomfördes under den förra mandatperioden var viktig för att motverka hemlöshet. Det är viktigt att staden inte tappar styrfart. Staden ska istället intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att människor blir hemlösa. I arbetet är det viktigt att se att den strukturella hemlösheten ökar, allt fler stockholmare är hemlösa utan sociala problem. Avstannat bostadsbyggande och ombildningar av hyresrätter försvårar arbetet mot hemlöshet.

Under coronapandemin har utsatta grupper drabbats extra hårt. Många personer i hemlöshet blev ännu mer isolerade eftersom det digitala utanförskapet är stort i gruppen samtidigt som mötesplatser stängdes ned och stöd- och behandlingsinsatser ställdes in. Stadsdelsnämnderna och socialnämnden bör ha en beredskap för att stärka och skala upp olika verksamheter för att möta den psykiska ohälsan, bryta isoleringen och säkerställa att personer i hemlöshet får det stöd de behöver.

Arbetet mot hemlöshet kräver långsiktighet och prioriteringen ska fortsättningsvis ligga på det förebyggande arbetet för att undvika att personer hamnar i hemlöshet. I det förebyggande arbetet ingår vräkningsförebyggande arbete i samverkan med andra aktörer, till exempel i form av en tillgänglig budget- och skuldrådgivning. Vi vill att budget- och skuldrådgivning ska utvecklas och förstärkas med fokus på likställighet och ökad tillgänglighet för medborgarna. En informationskampanj bör riktas till stockholmarna för att informera om att verksamheten finns. Budget- och skuldrådgivning får ökade medel för att råd och stöd ska ges till alla som oroar sig för sin ekonomi eller har stora skulder. Staden ska erbjuda kvalitativ och god öppenvård som utgår från varje individs behov i syfte att personen ska kunna bo hemma i eget stadigvarande boende utan att riskera vräkning.

Genom nära samverkan med socialnämnden, SHIS och privata fastighetsägare ska staden fullfölja sitt bostadsförsörjningsansvar för de grupper som staden har ett särskilt ansvar för. Ambitionerna ska höjas och antalet genomgångsbostäder och försöks- och träningslägenheter ska ökas. Vi vill att boendestödet som tillhandahålls personer som beviljas försöks- och träningslägenheter utvecklas i syfte att stärka brukarperspektivet.

(S) SDN Individ och familj:8

Tak över huvudet-garantin ska gälla och arbetet med Bostad först ska stärkas. Staden ska arbeta utifrån målsättningen att placeringar som görs på akutboenden ska vara så korta som möjligt och att inga barnfamiljer placeras på vandrarhem.

Den som lever i hemlöshet ska få stöd till en väg tillbaka till ett eget fast boende. Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden, våldsutsatta som tvingas flytta och äldre i hemlöshet är prioriterade grupper. Kvinnor i hemlöshet är en särskilt utsatt grupp och deras rätt till stöd och hjälp ska säkerställas. Barnperspektivet ska alltid beaktas i stadens arbete med hemlöshet men i synnerhet i ärenden som rör barn i familjer med osäkra boendeförhållanden.

Den kommunala bostadspolitiken som idag förs riskerar att leda till att fler stockholmare hamnar i osäkra boendeförhållanden. När hyresrätter ombildas, byggandet av hyresrätter stannar upp och allmännyttan inte ges förutsättningar att bygga kan inte staden leva upp till bostadsförsörjningsansvaret. Stockholm behöver fler hyresrätter, inte färre.

- Vräkningsförebyggande arbete för att undvika att personer hamnar i hemlöshet ska stärkas. Tillgänglig budget- och skuldrådgivning stärker arbetet.
- Staden ska intensifiera arbetet mot hemlöshet och verka för att förverkliga bostaden som en rättighet för stadens invånare.
- Stadens målsättning är att inga barnfamiljer placeras på akutboenden som vandrarhem.
- Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden, våldsutsatta som tvingas flytta och äldre i hemlöshet är prioriterade grupper i arbetet för att motverka hemlöshet.
- Boendestödet som tillhandahålls personer som beviljas försöks- och träningslägenheter ska ha ett tydligt brukarperspektiv.
- Den kommunala bostadspolitiken som förs ska bidra till att bostadsförsörjningsansvaret efterlevs.

Nya stockholmare

I mottagandet av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom utbildning, jobb och bostad. En snabb etablering på arbetsmarknaden innebär självständighet för individen och underlättar etablering på bostadsmarknaden och i samhället i stort. Socialnämndens och stadsdelsnämndernas mottagande och stöd till kvotflyktingar ska ta hänsyn till att kvotflyktingars situation och stödbehov kan skilja sig från andra nyanlända. SHIS Bostäders bo-skola för nyanlända ska utvecklas och arbetet ska intensifieras så att etablering på bostadsmarknaden underlättas och hyreskontrakt omsätts.

För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt, till exempel med näringsliv och civilsamhälle. De lokala föreningar som har bildats i områden där nyanlända har fått tillfälliga boenden är viktiga för att underlätta nyanländas etablering. Stadsdelsnämnderna ska uppmuntra och stödja föreningarna som bidrar till integration och möten.

Tillsammans med andra nämnder och civilsamhället ska stöd ges till ensamkommande barn och unga för att motverka psykisk ohälsa och säkerställa att de inte hamnar utanför. Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna hålla i arbetet för att ensamkommande unga som beviljats tillfälliga uppehållstillstånd enligt den så kallade gymnasielagen ska ges råd och stöd för att kunna etablera sig genom studier och jobb.

- Inriktningen för Stockholms mottagande av nyanlända är att stödja en snabb etablering genom skola, jobb och bostad.
- SHIS Bostäders bo-skola för nyanlända ska utvecklas och arbetet ska intensifieras så att fler kommer till ett eget boende.
- Föreningar som bidrar till integration och möten ska stödjas.

Trygghet genom tidiga och snabba insatser

Grunden för en tryggare stad läggs genom jämlika uppväxtvillkor, minskade klyftor, tillit mellan människor och ett förtroende för samhället. Tidiga insatser och förebyggande arbete gör skillnad för individen och leder till att spara på samhällets resurser på lång sikt. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden och utbildningsnämnden fortsätta arbeta förebyggande med olika projekt och arbetssätt för att förebygga kriminalitet och våld. Nämnderna ska arbeta utifrån strategin för hur Stockholms stad ska kunna minska risken för att barn och unga vuxna hamnar i kriminalitet. Stadsdelsnämnderna får en historisk resursförstärkning för att trappa upp det förebyggande arbetet och öka tryggheten i Stockholm. Genom att kraftsamla ska stadsdelsnämnderna arbeta brottsförebyggande och säkerställa att rekryteringarna till gängen och den organiserade brottsligheten stoppas. Nämnderna ska säkerställa att stöd ges till barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld av närstående eller övergrepp i rättssak.

Evidensbaserade metoder ska alltid ligga till grund i de uppsökande verksamheterna och insatserna för att tidigt upptäcka personer som finns i riskzonen för våldsbejakande extremism eller rör sig i våldsbejakande miljöer. Nämnderna ska ha utvecklade rutiner och metoder för att arbeta förebyggande gentemot dessa individer. Arbetet mot barn som blivit indragna i våldsbejakande extremistiska miljöer ska ske genom tidiga och snabba insatser och i samverkan med förskolan och skolan. Anhöriga och andra närstående till personer i, eller på väg in i, våldsbejakande extremistiska miljöer ska ges råd och stöd. Stadsrevisionen har signalerat att det finns brister i stadens arbete mot våldsbejakande extremism. Det är allvarligt och kräver att staden agerar. Nämnderna ska säkerställa att berörda medarbetare går stadens webbaserade grundutbildning om våldsbejakande extremism.

De sociala insatsgrupperna stärktes under den förra mandatperioden och under året har ett arbete gjorts för att strukturera upp verksamheterna i syfte att öka likställigheten. Stadsdelsnämnderna ska fortsätta utveckla insatsgruppernas roll och arbetssätt i samarbete med socialnämnden. Insatsgruppernas arbete med att nå den yngre målgruppen 12-18 år ska utvecklas och likställigheten ska öka. De effektivaste metoderna ska användas i stödet till individen. Att många kriminella i skrivande stund är fängslade och att antalet skjutningar är rekordmånga kan motivera fler att hoppa av. Staden måste ha rätt resurser att agera när tillfället finns. När någon visar intresse för att lämna kriminaliteten ska staden snabbt erbjuda insatser. Vi vill att personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar. Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utarbeta rutiner för att säkerställa att en första kontakt ges inom 24 timmar.

Det är av stor vikt att samhället snabbt finns på plats med insatser och stöd vid krissituationer som till exempel skjutningar. Samtliga stadsdelsnämnder ska ha upparbetade och uppdaterade rutiner för krissituationer.

För att få bukt med otrygghet, bryta rekryteringar till den organiserade brottsligheten och stoppa återfall i kriminalitet är samverkan avgörande. Erfarenheter och studier visar att när olika aktörer arbetar tillsammans strukturerat och nära i samverkansmodeller är det lättare att nå framgång. Pilotprojektet Trefas - Förstärkt samverkan som görs tillsammans med polisen, Kriminalvården och stadsdelsnämnderna i Järva är ett exempel

(S) SDN Individ och familj:10

där olika aktörer går samman för att förhindra dödligt våld. Projektet ska spridas till fler stadsdelar. Staden ska alltid vara redo att samverka och bidra med insatser och evidensbaserade metoder för att trycka tillbaka brottsligheten.

För att minska återfall i kriminalitet ska staden föra dialog med Kriminalvården och andra berörda myndigheter om att upprätta en samverkansöverenskommelse. Kriminalvården, kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ska upprätta liknande samverkansöverenskommelse som staden har med polisen. En central överenskommelse och lokala överenskommelser med varje enskild stadsdelsnämnd. Syftet är att ge stadsdelsnämnderna planeringsförutsättningar inför frigivningar samt möjlighet att sätta in stödinsatser för att minimera att personer hamnar i kriminalitet på nytt.

Stockholms stad ska stärka arbetet för att motverka fusk och kriminella aktiviteter. I samverkan med socialnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket ska arbetet trappas upp för att motverka den svarta ekonomin, kriminella transaktioner och aktiviteter, vid tillståndsgivning och tillsyn. Staden ska också säkerställa att det inte förekommer organiserad brottslighet inom upphandlad verksamhet. I samarbete med kommunstyrelsen ska en analys göras av samtliga upphandlingar i staden i syfte att täppa till alla möjligheter för kriminella att infiltrera staden och utnyttja välfärdssystemet.

- Berörda medarbetare ska gå stadens webbaserade grundutbildning om våldsbejakande extremism.
- Socialtjänstens arbete kring barn eller unga som befinner sig i eller som befaras växa upp i en våldsbejakande miljö ska utvärderas i syfte att komma tillrätta med brister som Stadsrevisionen har pekat ut.
- Sociala insatsgrupper ska snabbt erbjuda stöd och insatser till den som vill lämna ett kriminellt liv. En första kontakt ska ges inom 24 timmar.
- De sociala insatsgruppernas arbete med att nå den yngre målgruppen 12-18 år ska utvecklas och likställigheten ska öka.
- Dialog ska föras med Kriminalvården om att upprätta samverkansöverenskommelse för att stärka stadens planeringsförutsättningar inför frigivningar samt minska antal personer som återfaller i kriminalitet.

Nära samverkan med civilsamhället

I Stockholm finns ett rikt föreningsliv som staden har en långvarig samverkan med. De ideella aktörerna är viktiga samarbetspartners som med sin expertis och sina nätverk kan bidra till att nya grupper nås och till att stärka stadens sociala arbete. Alla invånare söker sig inte till socialtjänsten när de behöver stöd och hjälp. Skälen kan vara olika men deras rätt att få stöd måste säkras. Föreningslivet utgör ett viktigt komplement för att nå människor i behov. För att säkerställa att de ideella aktörerna får goda och stabila förutsättningar att verka i Stockholm ska stöden utvecklas. Nära och god dialog ska känneteckna stadens samverkan med brukar- och intresseorganisationer.

Civilsamhället är också en viktig samarbetspartner i arbetet för den lokala tryggheten. Runt om i Stockholm erbjuder föreningar barn och unga en meningsfull fritid. Nattvandrande mammor, pappor och andra vuxna fångar upp unga som behöver hjälp och skapar trygghet genom sina vandringar. De lokala föreningarna och eldsjälarna ska känna stadens stöd. Tyvärr har alltför många föreningar fått sämre förutsättningar att verka när stadsdelsnämnderna haft ansträngda budgetar. Stadens ledning bör omvärdera sin syn på föreningslivet och istället ge de ideella aktörerna goda och stabila förutsättningar.

- Stöden till de ideella aktörerna ska utvecklas i syfte att ge civilsamhället goda och stabila förutsättningar.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Stadsdelsnämnderna ska fortsätta utveckla insatsgruppernas roll och arbets-sätt i samarbete med socialnämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden kartlägga om al-koholmissbruk, drogmissbruk och spel om pengar har ökat under pandemin. Samt säkerställa att socialtjänsten har god beredskap för att kunna ge insat-ser till de som har utvecklat missbruk.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden utarbeta rutiner för att personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden utreda om orosan-mälan kan göras på barn vars syskon har en kriminell livsstil. Syftet är att tidigt uppmärksamma och agera eftersom barnen befinner sig i en riskzon att påverkas negativt av syskonets kriminella aktiviteter.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med utbildningsnämnden och social-nämnden implementera modellen för skolsociala team i hela staden och ut-öka socialtjänstens närvaro i skolan.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med socialnämnden inrätta särskilda in-satsteam som riktar sig till familjer med unga som har kriminella tendenser eller där varningssignaler finns.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med socialnämnden permanenta SIP-samordnare och utöka antalet samordnare.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnd-erna och i samråd med Region Stockholm utreda hur samverkan mellan kommunens missbruksvård, regionens beroendevård och den psykiatriska vården kan stärkas. Syftet är att säkerställa att den som har ett missbruk och en psykiatrisk diagnos kan behandlas för båda delarna samtidigt.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldreomsorgen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ta fram ett processtöd för intern samverkan i frågor som rör äldre personer som lever i hemlöshet.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnd-erna utreda införandet av möjligheten att anmäla oro för ett barn via nätet.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna föra en dialog med utbildningsnämnden och Region Stockholm i syfte att säkerställa att ingen aktör skjuter över kostnader eller ansvar på andra.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och tillsammans med berörda aktörer implementera Islandsprojektet över hela staden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att alla barn som är placerade på HVB- eller familjehem har en skolplanering och inte står utan skolgång mer än en vecka.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ta fram ett nytt program för stadens arbete mot alkohol, narkotika, doping, tobak och spel (ANDTS).	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda formerna för ett tryggt mottagande från LVM-vård (Lag om vård av missbrukare i vissa fall).	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda införandet av en akademisk socialtjänst där socialsekreterare och forskare samlokali-seras i syfte att undersöka och utvärdera socialtjänstens insatser. En pilot-verksamhet ska genomföras.	2022-01-01	2022-12-31

(S)

SDN Individ och familj:12

Socialnämnden ska i samarbete med Södermalms stadsdelsnämnd pröva om arbetet med Tryggt mottagande kan användas för gruppen som beviljats insatsen Bostad först i syfte att flera ska klara sitt boende.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna fastslå hur en Stockholmsmodell kan se ut inom det förebyggande arbetet. Samt utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att nämnder och myndigheter kan samverka snabbare kring enskilda fall.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda möjligheterna att söka socialtjänst i annan stadsdel än där man bor när det gäller hedersrelaterade problem.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda förutsättningarna hur man kan utveckla och använda boendestöd inom missbruk.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda införandet av en akademisk socialtjänst där socialsekreterare och forskare samlokaliseras i syfte att undersöka och utvärdera socialtjänstens insatser. En pilotverksamhet ska genomföras.	2022-01-01	2022-12-31

Stadsmiljöverksamhet

Stockholm är en av världens vackraste städer med en unik kombination av storstadens puls och naturens lugn och med en mångfald av olika stadsmiljöer med egna identiteter. Den gemensamma stadsmiljön ska vara välskött, tillgänglig och trygg i hela Stockholm och ge alla stockholmare möjligheter till möten och rekreation. Parker och naturområden med hög kvalitet och förbättrade förutsättningar för vistelse, gående och cyklister är särskilt prioriterat.

En grön, trygg och välskött stad

Stockholm ska vara en grön, trygg, ren och vacker stad. Parker och naturområden är viktiga för såväl stockholmarna som för stadens ekosystem. Rekreativa och ekologiska värden ska utvecklas och stärkas.

I takt med att staden växer ökar trycket på grönområden och parker, vilket ställer högre krav på stadsdelsnämndernas skötsel och underhåll. Stadsmiljöverksamheten tillförs extra medel för naturskötsel. Stadens städgaranti gäller, vilket innebär att städning och tömning av offentliga papperskorgar ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Information om stadens städgaranti ska tydliggöras.

Stadsdelsnämnderna ska samverka med varandra och med trafiknämnden för ett vackert och välskött Stockholm. Skadedjursbekämpning ska upprätthållas för att minska nedskräpning från fåglar och skadedjur i stadens parker och badplatser. Medborgardialogen ska utvecklas med utgångspunkt från de lokala parkplanerna. Tillsammans med stadsbyggnadsnämnden ska utökad medborgardialog vara tillämpligt för att identifiera platser för riktade stadsmiljöinvesteringar. Stadsdelsnämnderna ska arbeta med att underlätta för aktörer som vill skapa gatukonst i stadsmiljön enligt fastslagen reglering för detta.

Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden, idrottsnämnden, utbildningsnämnden och exploateringsnämnden arbeta med att tillgängliggöra stadens naturreservat samt arbeta med hur rekreativa värden och biologisk mångfald kan utvecklas och stärkas i reservaten. Biologisk mångfald är en av de grundläggande förutsättningarna för att våra ekosystem ska kunna leverera funktioner och nyttor som vi människor behöver och använder. Den biologiska mångfalden är idag en akut fråga. I och med de ökade ambitionerna kommer också behovet av driftmedel att öka. Men istället för ökade resurser har stadsdelsnämnderna tidigare under mandatperioden fått helt otillräckliga medel. Det drabbar naturvårdsskötseln och den biologiska mångfalden. För att få till förbättringar i verkligheten måste även de som ska utföra det långsiktiga driftarbetet få de resurser som krävs. Vi stärker därför naturvårdsskötseln med medel och reserverar ytterligare medel under CM för att kunna höja ambitionerna för naturreservatens skötsel. All planering av den yttre miljön ska ske utifrån ett jämställdhetsperspektiv och med särskild hänsyn till behoven hos barn, äldre och personer med funktionsnedsättningar.

Det är allvarligt att allt fler av stadens unga rapporterar att de upplever otrygghet i sitt bostadsområde. I årskurs 9 har andelen flickor som upplever otrygghet i sitt eget bostadsområde ökat från 29 procent till 33 procent och från 13 procent till 17 procent bland pojkarna. Staden måste arbeta för att alla stockholmare oavsett ålder ska känna sig trygga. Alla stadsdelsnämnder ska genomföra trygghetsvandringar, fokusgrupper eller

(S) SDN Stadsmiljö:2

samtal med unga kring vilka platser de upplever som otrygga i syfte att åtgärda platserna. Stadsdelarna har möjlighet att söka medel ur trygghetsfonden för att offentliga platser ska vara trygga för alla.

- Alla stadsdelsnämnder genomför trygghetsvandringar, fokusgrupper eller samtal med unga kring vilka platser de upplever som otrygga i syfte att åtgärda platserna.
- Tillför och rusta upp 15 nya plaskdammar runt om i staden.
- Underlätta för aktörer som vill skapa gatukonst i stadsmiljön.
- Medverka till inrättandet av nya badplatser.

Tillgänglig stadsmiljö

Alla ska ha tillgång till staden – oavsett ålder eller funktionsförmåga. Stadens inne- och utemiljöer ska vara fysiskt tillgängliga. Tillgänglighetsfrågorna ska genomsyra verksamhetsplaneringen och vara en naturlig del i det dagliga arbetet. Lekparker ska utformas så att barn med funktionsnedsättning kan använda dem och vid renovering ska hänsyn tas till tillgänglighetsskapande åtgärder. Stadsdelsnämnderna tillsammans med exploateringsnämnden ska säkerställa att det finns tillräckligt med lekparker samt ansvara för att de är säkra och i bra skick samt uppmuntrar till kreativitet. Parkvägar och parkbänkar ska tillgänglighetsanpassas. Exkluderande design ska successivt avlägsnas. Arbetet med att rusta upp och tillgänglighetsanpassa stadens badplatser ska fortgå.

Av de parklekar fastighetsnämnden förvaltar är endast en av omkring 50 parkleksbyggnader i gott skick. Samtliga andra har nått sin tekniska livslängd och är behov av renovering. Vi ser idag hur den styrande majoriteten istället för att investera och ersätta parkleksbyggnader väljer att riva alltfler. Det är inte en acceptabel situation. I och med de stora behoven av investeringar i många parklekar kan parklekarnas funktion och innehåll utvecklas – framtidens parklekar ska ha högre kvalitativa värden i utveckling och lärande innehåll. Lika viktigt som de fysiska miljöerna runt om parklekarna är bemanning med personal för att garantera en god verksamhet med inslag av lärande och utveckling. Bemanningen av parklekarna behöver därför öka som en del av satsningen av Framtidens parklekar. För att säkerställa att förstärkningar av parklekarna kan ske med renovering och ökade hyreskostnader ska stadsdelsnämnderna ges en ökad driftsbudget som svarar mot kostnaderna som parklekarnas upprustning kan innebära.

- I samarbete med fastighetsnämnden rusta upp och utveckla framtidens parklekar med bättre fysiska miljöer och mer bemanning.
- Ökad driftsbudget som svarar mot kostnaderna som parklekarnas upprustning för Framtidens parklekar innebär.
- Ta fram en handlingsplan för tillgänglighetsanpassa bad- och lekplatser.

Gång- och cykeltrafik prioriteras

För att nå målet om klimatpositiv stad till 2040 samt de nationella klimatmålen för vägtrafiken och framkomligheten behövs åtgärder för att minska biltrafiken. Stadsdelsnämnderna ska understödja trafikinämnden i arbetet med att skapa fullvärdiga cykelpendlingsstråk och bidra till att anpassa stadsmiljöerna för att minska konfliktytor mellan gående och cyklister i enlighet med Strategi för ökad cykling.

Stadsdelsnämnderna ska även arbeta utifrån ett tydligt barn- och jämställdhetsperspektiv för att förbättra möjligheten till cykling i områden med mindre god tillgång till kollektivtrafik. För genomförandet av stadens Gångplan krävs att såväl trafikinämnden som stadsdelsnämnderna och andra nämnder samordnar sina insatser och prioriterar resurser

för gemensamma åtgärder. Stadsdelsnämnderna ska avsätta behövliga investerings- och driftmedel för att vidta planerade åtgärder och för att därefter underhålla gångstråken.

- Stödja trafikinämnden i arbetet med att skapa fullvärdiga cykelpendlingsstråk och bidra till att anpassa stadsmiljöerna för att minska konfliktytor mellan gående och cyklister.
- Stärk arbetet för stadens Gångplan i alla stadsdelar.

Investering i grönsstruktur

För genomförande av en strategisk satsning på grönområden i enlighet med översiktsplanen har en strategisk samordningsgrupp inrättats under ledning av stadsträdgårdsmästaren. Prioritering och fördelning av stadsdelsnämndernas investeringsbudget inom stadsmiljöområdet sker fortsatt i nära samarbete mellan trafikinämnden och stadsdelsnämnderna. Berörda stadsdelsnämnder ska vara delaktiga i trafikinämndens arbete med det utökade investeringsuppdraget i parker och gröna stråk i ytterstaden. Stadsdelsnämnderna ska delta i arbetet utifrån sin kunskap om lokala förhållanden och kontakt med invånarna i respektive stadsdelar. Staden ska arbeta aktivt för att tillgängliggöra parkplanerna med fokus på lättillgängliga digitala gränssnitt.

I stadsdelsnämndernas utökade investeringsbudget ingår medel för stadsmiljöprojekt, tillgänglighetsinvesteringar och reinvesteringar. I arbetet med att planera och utveckla stadsmiljön är det viktigt att ta in förskolor och skolors behov av att vistas i parker och grönområden. En satsning på reinvesteringar förlänger livslängden på befintliga parker och är ett led i att uppnå målet om en grön växande stad med långsiktigt hållbara parker.

Den fysiska planeringen är en viktig faktor för trygghet och trivsel i närområdet. Hur staden underhåller gator, parker och grönområden påverkar hur trygg stadsmiljön uppfattas. Faktorer som kan skapa trygghet i det offentliga rummet är bland annat god renhållning i offentliga miljöer, bra belysning på mörka platser och att motverka återkommande ordningsproblem. Stadsdelsnämnderna behöver utifrån dialog med invånarna och en lokal analys fortsätta att utveckla en trygg närmiljö i nära samverkan med trafikinämnden och andra berörda aktörer.

- Stärk metoderna för dialogen med invånare i stadsdelen för att utveckla en trygg närmiljö.
- Förbättra förutsättningarna för förskolor att använda stadens parker.
- Fortsätt arbetet för bättre belysning på platser som kan upplevas otrygga.
- Skadedjursbekämpning ska upprätthållas för att minska nedskräpning från fåglar och skadedjur i stadens parker och badplatser.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med trafikinämnden och stadsdelsnämnderna skala upp antal feriejobb inom renhållning och skötsel.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och SISAB påbörja arbetet för konceptet med Framtidens parklekar	2022-01-01	2022-12-31

(S)
SDN Stadsmiljö:4

för att skapa likvärdiga vistelsemiljöer för stadens barn och unga.		
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda var i staden det finns behov av och förutsättningar för att skapa en mer levande stad genom utegym samt anlägga utegym i enlighet med utredningens slutsatser.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna tillskapa fler officiella badplatser i Stockholm och öka möjligheterna till spontant bad.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram förslag på pop-up idrottsytor i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldreomsorgsnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimat-anpassning.	2022-01-01	2022-12-31

Ekonomiskt bistånd

Alla stockholmare ska ges förutsättningar att försörja sig själva, kunna förverkliga sina drömmar och inkluderas i samhället. Stadsdelsnämnderna ska stödja den enskilde genom individuellt utformade insatser så att denne kan komma ut i arbete och egenförsörjning. All utredning inom ekonomiskt bistånd, liksom bedömning och tillgång till insatser, ska ske med hög rättssäkerhet och utifrån likabehandlingsprincipen. Arbetet ska ske i nära samverkan med stadens arbetsmarknadsverksamheter.

Rättssäkert och likvärdigt stöd

Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att biståndstagare ges stöd och individuellt utformade insatser för att nå självförsörjning. Genom samverkan inom stadsdelsnämnden och med arbetsmarknadsnämnden ska stödet utvecklas. Stadsdelsnämnderna är ansvariga för att säkerställa att invånarna bemöts med respekt, får rättssäkra och lika tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden. Informationsmaterial och ansökningsblanketter ska vara utformade så det är lätt att förstå villkoren och lämna korrekta uppgifter. Arbetet mot felaktiga utbetalningar ska fortsätta i alla nämnder.

Hänsyn ska tas till barns behov när vuxna söker ekonomiskt bistånd, utredning och bedömning ska alltid utgå från ett tydligt barnperspektiv. Nämnderna ska utveckla det uppsökande arbetet för att underlätta för utsatta människor att få stöd och hjälp.

En god arbetsmiljö för medarbetarna är avgörande för att medborgarna ska få ett stöd av hög kvalitet. Arbetet ska fortsätta för att förbättra arbetssituationen för medarbetarna, med fokus på socialsekreterare och biståndshandläggare. En ny handlingsplan för förbättrad arbetssituation ska tas fram i nära dialog med medarbetarna. Arbetet som har gjorts de senaste åren har inte varit tillräckligt och medel har saknats i verksamheterna för att implantera ambitionerna i nuvarande handlingsplan. Det behövs en nystart i arbetet och det är viktigt att handlingsplanen som tas fram har förtroende bland de som berörs. Chefer ska säkerställa att incidenter om hot och våld alltid rapporteras in. Nolltolerans mot hot och våld gäller i Stockholms stad.

- Invånarna ska bemötas med respekt samt få rättssäkra och lika tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden.
- Det ska vara lätt att förstå villkoren och lämna korrekta uppgifter i stadens ansökningsblanketter.
- Arbetsmiljön och arbetssituationen för medarbetarna ska förbättras.

Rätt insatser för fler i arbete

I Stockholm ska alla som kan arbeta ges stöd att komma i arbete. Det är grunden för att skapa en jämlik stad och bryta segregationen. Biståndstagarna inom ekonomiskt bistånd kan ha olika försörjningshinder. Det vanligaste försörjningshindret är arbetslöshet, och därefter personer som är sjukskrivna och personer med sociala/medicinska skäl (till exempel missbruk eller psykisk sjukdom). Stadsdelsnämnderna ska fortsätta att prioritera arbetet med att utveckla insatser för dessa grupper för att undvika att personerna fastnar i långtidsberoende av ekonomiskt bistånd. Insatserna ska sättas in så tidigt som möjligt.

Det framgångsrika arbetet med att minska antalet personer som är i behov av ekonomiskt bistånd som bedrevs under förra mandatperioden visar att med rätt insatser kan fler komma i arbete. Därför är det viktigt att staden fortsätter att prioritera insatser som skapar förutsättningar för människor att ta jobb och bli självförsörjande.

(S) SDN Ek bistånd:2

Samverkan inom och mellan stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden är en förutsättning för att snabba och tidiga insatser kan ges så att fler kan nå egen försörjning. Arbetslöshet förstärker segregation och leder till ett mänskligt slöseri av individers kraft samt försummade samhällsvinster. Om inte staden agerar i tid kommer arbetsmarknadens behov av arbetskraft inte mötas. Fler arbetslösa kommer att stå utan en egen försörjning och fler kommer att tappa framtidstro. Människor som misstror samhället utgör en riskgrupp för psykisk ohälsa och för att tappa hela sitt sociala sammanhang.

- Stadens målsättning är att alla som erhåller ekonomiskt bistånd ska snabbt komma i egen försörjning.
- Insatser ska sättas in tidigt för att människor inte ska fastna i långtidsberoende av försörjningsstöd.

Insatser för att ingen ska fastna i långtidsarbetslöshet

För de som har blivit av med sina jobb och som behöver ekonomiskt bistånd eftersom de saknar egna inkomster eller inte har rätt till ersättningar från andra myndigheter, är det viktigt att stadens utgångspunkt är att individerna snabbt ska ut igen på arbetsmarknaden. Genom samverkan med jobbtorgen ska människor få stöd att komma ut i arbete eller studier. För de som behöver skola om sig eller läsa enstaka kurser finns vuxenutbildningen till hands. Alltför stockholmare riskerar att fastna i långtidsarbetslöshet eftersom det borgerliga styret inte gör tillräckligt mycket för att bryta trenden. Det är tydligt idag att de som varit arbetslösa under en kortare period har lättare att komma tillbaka på arbetsmarknaden än dem som varit utan arbete en längre tid. Samverkan och fler insatser behövs för att fler ska ha en egen försörjning. Stadsdelsnämnderna ges medel för att kunna förstärka vägledningen till arbete och studier.

- Snabba insatser ska sättas in för att människor ska vara i arbete eller studier.

Samverkan för varaktiga boenden

Genom stärkt samverkan med berörda verksamheter ska förutsättningarna för personer med osäkra boendeförhållanden att hitta en varaktig bostad förbättras. Socialtjänsten ska säkerställa att barnperspektivet tillvaratas, särskilt i ärenden som rör barn i familjer med osäkra boendeförhållanden.

Socialtjänstens arbete försvåras dock av den passiva politiken som idag förs av den borgerliga majoriteten. Bristen på lokal arbetsmarknadspolitik leder till att färre stockholmare kommer ut till egen försörjning. Unga är särskilt drabbade eftersom ungdomsarbetslösheten ökar markant samtidigt som en stor majoritet av de unga bor hemma eller i osäkra boendeförhållanden som i andra hand. Utan egen försörjning minskar möjligheterna till att få långvarigt boende. Parallellt ombildas hyresrätter, byggandet av hyresrätter minskar och allmännyttan får inte längre förutsättningar att bygga. Insatser, investeringar och politisk vilja saknas hos majoriteten och risken är att stockholmare i osäkra boendeförhållanden kommer att öka.

- Staden ska intensifiera arbetet för att barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden ska hitta en varaktig bostad.
- Fler insatser ska sättas in för att fler ska komma ut i arbete och därmed få bättre möjligheter att få långvariga boenden.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Arbetsmarknadsåtgärder

I Stockholm ska alla som kan arbeta få möjlighet att komma i arbete. Det är grunden för att skapa en jämlik stad och bryta segregationen. Genom stöd och arbetsmarknadsinsatser till personer med svag ställning på arbetsmarknaden kan fler få möjlighet att växa, att bidra och ha egen försörjning.

Arbetslösheten i Stockholm har generellt legat på lägre nivåer än i riket, i synnerlighet har ungdomsarbetslösheten varit lägre. Stockholm har tidigare varit en stad där människor haft lätt att komma in på arbetsmarknaden och få en egen försörjning. Den trenden är tyvärr bruten. Under hela coronapandemin har Stockholm haft högre ungdomsarbetslöshet än i riket eftersom stadens ledning intog en passiv hållning och inte satte in tillräckligt med arbetsmarknadsinsatser. Istället har allt fler stockholmare hamnat i långtidsarbetslöshet. De stockholmare som av olika anledningar stod utanför arbetsmarknaden har fått det ännu svårare att ta sig in. Nästan hälften av de som erhåller ekonomiskt bistånd gör det på grund av arbetslöshet. Insatser, investeringar och politisk vilja krävs för att möta långtidsarbetslösheten och ungdomsarbetslösheten. Annars riskerar allt fler stockholmare att fastna i långtidsarbetslöshet.

Samverkan inom stadsdelsnämndernas olika verksamhetsområden och tillsammans med andra nämnder är avgörande för att den enskilde ska få rätt insatser. Nämnderna ska utveckla arbetsmarknadsinsatserna och sprida kunskaper om effektiva insatser och arbetssätt till andra nämnder. Staden har många verktyg att sätta in för att människor som står långt ifrån arbetsmarknaden ska ges möjlighet att få ett jobb och en egenförsörjning. Stadsdelsnämnderna ska erbjuda arbetsmarknadsinsatser till personer med ekonomiskt bistånd som har svag ställning eller som befinner sig utanför arbetsmarknaden, och förbereda för vidare insatser inom Jobbtorg Stockholm. Genom samråd mellan stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden ska en god tillgång till platser för arbetsträning säkerställas.

Alla som kan arbeta ska ges möjlighet att arbeta

Arbetslöshet innebär ett mänskligt slöseri av individers förmåga och kraft. Att ha ett arbete skapar meningsfullhet, samhörighet och individuell frihet. Genom aktiva arbetsmarknadsinsatser kan fler komma i arbete samtidigt som kostnader för försörjningsstöd kan minska och skatteintäkter kan öka. Det är av stor vikt att stadsdelsnämnderna sätter in snabba insatser till personer med ekonomiskt bistånd. På så sätt kan individen komma i studier eller arbete. Stadsdelsnämnderna har ett ansvar för att snabbt koppla individen med stadens jobbtorg. Jobbtorgen har i sin tur ansvar för att inte neka till att emot aspiranter från stadsdelsnämnder på grund av resursbrist. Arbetsmarknadsnämnden ska säkerställa att stadens jobbtorg tar emot sökanden så snabbt som möjligt men senast inom en månad. Dialog ska föras mellan arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna om vilka åtgärder som ska vidtas för att korta väntetiderna.

Den borgerliga majoriteten har valt att ta bort stadens garanti till unga, ett åtagande om att arbetslösa unga ska vara i arbete, praktik eller en utbildning inom 90 dagar. När ungdomsarbetslösheten ökar kraftigt är det viktigt att unga får ett tidigt stöd. Vi anser att unga inte ska behöva vänta på stöd för att komma ut i studier eller arbete, därför vill vi se att en 90-dagars-garanti införs.

Förändringar av Arbetsförmedlingens uppdrag kommer att ha en stor påverkan på stadens arbete med personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det är av stor vikt att staden har beredskap för att intensifiera sina insatser mot arbetslösa oavsett förändringar

(S) SDN Arbetsmarknad:2

på statlig nivå. Det ligger i stadens intresse att verka för att minska arbetslösheten och stödja fler ut i arbete. Under den förra mandatperioden började jobbtorgen att arbeta uppsökande mot olika grupper i syfte att informera om stadens verksamheter och vilka insatser som staden kan erbjuda den enskilde. Det uppsökande arbetet är viktigt för att nå stockholmare som varken studerar eller arbetar och som behöver stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden. För att det uppsökande arbetet ska utvecklas behöver de ekonomiska förutsättningarna stärkas. Det uppsökande arbetet får inte hamna på efterkälken för att arbetslösheten har ökat i Stockholm.

Långtidsarbetslösheten bland unga har ökat markant samtidigt som allt fler unga har längre inskrivningstid på Jobbtorgen. Det krävs höjda ambitioner och riktade insatser från samhället för att unga inte ska vara sysslösa. Stockholm ska införa en Ungdomspakt med tydliga målsättningar och åtagande. Målsättningen för staden är att ungdomsarbetslösheten ska halveras.

- I samverkan med näringslivet och myndigheter ska Stockholm etablera en Ungdomspakt med målsättningen att ungdomsarbetslösheten ska halveras i Stockholm.
- Aspiranter ska få komma i kontakt med stadens jobbtorg så snabbt som möjligt men senast inom en månad. Genom samverkan mellan stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden ska väntetiderna kortas.
- Ingen ska vara sysslös. Unga som varken arbetar eller studerar ska få ett uppsökande besök med syfte att få målgruppen att etablera sig på arbetsmarknaden.

Stöd för att komma ut i arbete

Stockholmare som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden och generellt svårare att få jobb, såsom unga, personer med kort utbildningsbakgrund, utomeuropeisk bakgrund eller funktionsnedsättning ska ges stöd för att komma ut i arbete. Personer med social problematik, fysisk och/eller psykisk ohälsa ska erbjudas individuellt utformat stöd för att närma sig arbetsmarknaden. Insatserna ska stärka individens individuella förutsättningar att komma närmare arbetsmarknaden.

Stadsdelsnämnderna ska öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar att komma i arbete. För många långtidsarbetslösa kan möjligheten till arbetslivserfarenhet vara avgörande för att nå hållbar etablering på arbetsmarknaden. Stadens arbete med Stockholmsjobb och feriejobb ger viktiga meriter, kontakter, väcker intresse för staden som arbetsgivare och bidrar till stadens framtida kompetensförsörjning.

I mottagande av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom skola, jobb och bostad. Utgångspunkten för stadens arbete är att nyanlända ska snabbt komma i arbete. En snabb etablering på arbetsmarknaden innebär självständighet för individen och underlättar också etablering på bostadsmarknaden och i samhället i stort. För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt. Näringslivet och civilsamhället är två viktiga aktörer som underlättar etableringen för de nyanlända.

Arbetet som gjordes under den förra mandatperioden för att stärka arbetslösa kvinnor på arbetsmarknaden, inom ramen för bland annat stadsdelsmammorna, gav resultat. Det var genom att prioritera och investera som fler kvinnor som stod långt ifrån arbetsmarknaden fick stöd att komma i studier, i arbete och förlängningen egenförsörjning istället för att fastna i vårdnadsbidrag. Genom tidiga insatser för att fler ska lära sig svenska kan staden underlätta nyanländas, särskilt nyanlända kvinnors, möjlighet att etablera snabbare i samhället. Nämnderna ska ges medel för att fortsätta utveckla insatser för

kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden i syfte att underlätta deras etablering på arbetsmarknaden.

- Antalet anställningar av personer med funktionsnedsättning i stadens verksamheter ska öka.
- Målsättningen för stadens arbete är en snabb etablering av nyanlända genom studier och jobb.
- Staden ska erbjuda en högkvalitativ samhällsvägledning till alla nyanlända.
- Fler insatser ska riktas mot kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- Kvinnor och män ska ha samma möjligheter till ekonomisk självständighet livet ut.

Stockholmsjobb – ett steg närmare arbetsmarknaden

Stockholmsjobben infördes under förra mandatperioden i syfte att stödja de som står långt från arbetsmarknaden att komma i arbete. Anställningarna kan kombineras med utbildning, vilket är särskilt prioriterat för unga som saknar gymnasiekompetens, nyanlända och personer i behov av språkstödande insatser. Resultaten av insatsen har tidigare varit goda när en majoritet var i arbete eller studier tre månader efter avslutat Stockholmsjobb. Utöver att insatsen leder till individen får viktiga meriter, kontakter och arbetslivserfarenhet som underlättar etablering på arbetsmarknaden kan kostnaderna för utbetalt ekonomiskt bistånd minska.

Det ansträngda arbetsmarknadsläget och ökande långtidsarbetslösheten talar för att staden ska utöka antalet Stockholmsjobb för att fler personer ska gå från försörjningsstöd till jobb eller studier. Staden ska även utreda om det är möjligt att öppna upp Stockholmsjobb så att näringslivet kan ta emot anställda med fokus på unga. Insatsen är viktig och gör skillnad för både individen och staden. Därför gör vi en offensiv satsning för att öka antalet jobb. Under året ska 2 000 Stockholmsjobb beredas i stadens verksamheter. Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna vidareutveckla arbetet med Stockholmsjobb.

- 2 000 Stockholmsjobb ska beredas i stadens verksamheter.

Feriejobb till fler

Feriejobb är oftast det första viktiga mötet med arbetsmarknaden och en första möjlighet att få erfarenhet och kontakter. Under åren 2015-2018 arbetade nämnderna framgångsrikt med att öka antalet feriejobb för att möta de ungas efterfrågan. Förstärkningen av feriejobben stoppades av den borgerliga majoriteten vilket har lett till att allt fler unga nekats feriejobb. Sommaren 2020 kommer att gå till historien då den borgerliga majoriteten fick backa från tanken om att minska antal feriejobb och att betala ut löner till ungdomar även fast sommarjobbet skulle ställas in. Sommaren 2021 fick långt färre ungdomar feriejobb än sommaren 2018 då över 10 700 erbjöds feriejobb. Istället för nedmontering av feriejobben vill vi möjliggöra för fler att få en första kontakt med arbetslivet. Samarbete med civilsamhället och andra aktörer är viktiga för att Stockholms unga ska få arbetslivserfarenheter. Vi har länge pekat på att ett samarbete med den idéburna sektorn bidrar till att fler unga kan få ett arbete och nu vill vi att samverkan med civilsamhället ska utökas och stärkas.

Det är viktigt att staden erbjuder feriejobb till unga under sommar-, höst- och vinterlov. Ambitionsnivån för antal platser ska höjas, inte sänkas. Vi vill öka antalet feriejobb till 11 000. Minst 2 000 unga ska få möjlighet att arbeta under höst- och vinterlov.

(S) SDN Arbetsmarknad:4

Coronapandemin fick staden att tänka kreativt för att finna nya arbetsplatser för de unga när de traditionella arbetsplatserna inom bland annat äldreomsorgen inte är tillgängliga för feriejobbare. I samarbete med arbetsmarknadsnämnden och trafiknämnden ska antal feriejobb inom renhållning och skötsel skalas upp. Antal städ- och skötseljobb i parker, naturreservat och återvinningsstationer ska utökas. Nämnderna ska även samverka med civilsamhället för att unga ska kunna få feriejobb inom föreningslivet.

Det är viktigt unga som feriearbetar får möjlighet att göra det i andra stadsdelar än där de själva bor. Stadsdelsnämnderna i samarbete med arbetsmarknadsnämnden ansvarar för detta. De unga ska få möjlighet att lära känna sin stad bättre och möten och utbyte kan ske. Som ett led i att bryta den könssegrigerade arbetsmarknaden ska unga tjejer och killar uppmuntras till feriejobb som går utanför traditionella könsmonster. Arbetsplatser som tar emot feriearbetande ungdomar ska ges ett utvecklat handledarstöd.

- 11 000 unga ska få möjlighet att få feriearbete, varav minst 2 000 ska vara under höst- och vinterlov.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utveckla feriejobb och Stockholmsjobb med målet att fler kan bidra till stadens utbud av arbetsmarknadsinsatser.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna kartlägga vilka åtgärder som behöver sättas in för att stadens jobbtorg ska ta emot aspiranter inom max en månad.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna samverka med civilsamhället för att fler unga ska få feriejobb inom föreningslivet. Dialog ska föras med det unga civilsamhället om deras förutsättningar att ta emot andra unga som feriejobbare.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd m syfte att få målgruppen att etablera sig på arbetsmarknaden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden ska med stöd av stadsdelsnämnderna utifrån stadens strategi för arbetsmarknadsinsatser definiera stadsdelsnämndernas ansvar för förberedande insatser inför inskrivning på Jobbtorg Stockholm.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden och i dialog med stadsdelsnämnderna, utifrån stadens strategi för arbetsmarknadsinsatser, föreslå hur helhetsansvaret för arbetsmarknadsinsatsen Stockholmsjobb, inklusive samordning och anställning, kan åläggas arbetsmarknadsnämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, stadsdelsnämnderna och andra berörda nämnder utreda vilka samlokaliseringar med andra myndigheter som kan göras i syfte att ta tillvara på de positiva synergieffekter som uppstår när aktörer lokaliseras tillsammans.	2022-01-01	2022-12-31

Arbetsmarknadsnämnden

I Stockholm ska alla som kan arbeta få möjlighet att göra det, det är grunden för att skapa en jämlik stad och bryta segregationen. Att ha ett arbete skapar meningsfullhet, samhörighet och individuell frihet. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda arbetsmarknadsinsatser för personer med svag ställning på arbetsmarknaden. Målet ska alltid vara egen försörjning och hållbara anställningar.

Arbetslösheten i Stockholm har generellt legat på lägre nivåer än i riket, i synnerlighet har ungdomsarbetslösheten varit lägre. Stockholm har tidigare varit en stad där människor haft lätt att komma in på arbetsmarknaden och få en egen försörjning. Den trenden är tyvärr bruten. Under hela coronapandemin har Stockholm haft högre ungdomsarbetslöshet än i riket eftersom stadens ledning intog en passiv hållning och inte satte in tillräckligt med arbetsmarknadsinsatser. Istället har allt fler stockholmare hamnat i långtidsarbetslöshet. De stockholmare som av olika anledningar stod utanför arbetsmarknaden har fått det ännu svårare att ta sig in. Nästan hälften av de som erhåller ekonomiskt bistånd gör det på grund av arbetslöshet.

Samtidigt genomgår Arbetsförmedlingen en svår tid. Nedskärningarna som gjordes på Arbetsförmedlingen i och med att M och KD-budgeten gick igenom riksdagen år 2018 har lett till försämrad lokal närvaro. Tre av åtta av Arbetsförmedlingens kontor i Stockholm har stängts. Därtill kommer förändringarna av Arbetsförmedlingen ha en stor påverkan på stadens arbete. Borgerliga partiers vilja att privatisera Arbetsförmedlingen har delvis gått genom. Men oavsett förändringarna som sker på statlig nivå måste staden sätta in flera insatser och agera snabbt för att möta arbetslösheten och i synnerhet långtidsarbetslösheten som alltför många stockholmare har fastnat i.

Insatser, investeringar och politisk vilja krävs för att möta långtidsarbetslösheten och ungdomsarbetslösheten. Staden har många verktyg att sätta in för att människor som står långt ifrån arbetsmarknaden ska ges möjlighet att få ett jobb och egen försörjning. För de som saknar utbildning ska staden säkerställa att de får rätt kompetens för att kunna ta ett arbete. Vi vill att kvinnor och män ska ha samma möjligheter till ekonomisk självständighet livet ut. Arbetsmarknadsnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen med särskilt fokus på personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

En vuxenutbildning som rustar för arbetslivet

Arbetsmarknadsnämnden har genom vuxenutbildningen ett viktigt uppdrag i att rusta människor för arbete. Både för att människor ska få en andra chans till utbildning, men också för möjligheten att om- eller vidareutbilda sig senare i livet. Vuxenutbildningen är också central för att säkerställa kompetensförsörjningen till både stadens och näringslivets verksamheter. För att möta bristen på gymnasialt utbildad arbetskraft är vuxenutbildningen avgörande. Ska Stockholm vara konkurrenskraftig och skapa förutsättningar för tillväxt behöver investeringar göras i vuxenutbildningen. Satsningarna som gjordes under förra mandatperioden på vuxenutbildningen för att alla behöriga sökanden skulle få utbildningsplats gav resultat. Nu är det mer viktigt än någonsin att staden säkerställer att komvuxgaranti kan behållas även när allt fler vill studera. Regeringens satsningar på vuxenutbildningen har skapat och skapar goda förutsättningar för Stockholm att skala upp antal utbildningsplatser och säkerställa att ingen som är i behov av utbildning nekas plats. Stockholm behöver rusta sig för ett samhälle efter pandemin. Redan nu ser vi flera branscher som återhämtat sig och som flaggar för att de saknar arbetskraft. För att fler utbildningsplatser ska tillkomma gör vi en offensiv satsning på vuxenutbildningen i

Stockholm. Stadens och näringslivets akuta behov av arbetskraft ska tillgodoses samtidigt som stockholmarna ges möjlighet att gå utbildningar som ger arbete. I dialog med branscherna och stadens verksamheter ska nya utbildningsplatser skapas och befintliga utökas. Utvecklingsarbetet ska fortsätta inom vuxenutbildningen för att stärka matchningen på Stockholms arbetsmarknad. Stockholm ska ligga i framkant och säkerställa att företagens och välfärdens behov av utbildad arbetskraft tillgodoses. Stockholms tillväxt ska inte hämmas av arbetskraftsbrist och mismatchning. Varken på kort eller på lång sikt.

Golvläggare, kockar, lastbilsförare, personliga assistenter, svetsare, VVS-montörer, träarbetare och snickare är några exempel på bristyrken i vår region. Arbetsmarknadsnämnden ska kartlägga bristyrken och i dialog med berörda branscher ta fram en plan för hur mismatchningen kan brytas. Genom bland annat riktade insatser och kampanjer ska fler förmås att läsa en utbildning inom bristyrken.

Fler inriktningar inom yrkesutbildning och svenska för invandrare (sfi) ska skapas. Nämnden ska arbeta uppsökande med studie- och yrkesvägledning för att aktivt nå personer som har rätt att läsa inom vuxenutbildningens rättighetsbaserade utbildningar. I samverkan med Arbetsförmedlingen och berörda aktörer ska kortutbildade motiveras att studera.

För unga som har läst ett högskoleförberedande program på gymnasiet och som vill ändra inriktning eller stärka sina möjligheter att komma ut i arbete ska staden erbjuda möjligheten att läsa en yrkesutbildning via snabbspår. Genom att studera under en kortare tid beroende på yrkesinriktning ska unga matchas mot bristyrken.

Nämnden har en strategisk roll att genom vuxenutbildningen säkerställa att stadens egen kompetensförsörjning säkras. Genom att rekrytera, matcha och utbilda personer till yrken där staden bedöms ha stora rekryteringsbehov kan nämnden göra skillnad.

Arbetet med att införa college ska fortsätta. Under den gångna mandatperioden inrättades pedagogikcollege för de som vill studera till barnskötare och vård- och omsorgscollege för de som vill jobba som undersköterskor. Nämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och i samverkan med bransch och näringsliv stärka yrkesprogrammets attraktivitet genom att utveckla befintliga och nya collegekoncept. Arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden ska ta fram rutiner för att säkerställa att tomma platser på gymnasiet yrkesprogram kan användas inom vuxenutbildningen.

En jobbgaranti ska införas på stadens bristyrkesutbildningar. De som studerar på stadens college riktade mot förskola och äldreomsorg och som klarar utbildningen ska erbjudas ett jobb. Med jobbgarantin kan attraktiviteten att söka utbildningen öka och därmed förbättras förutsättningarna för att säkra stadens och näringslivets kompetensförsörjning.

Nämnden ska pröva om vuxenutbildningen ska erbjuda högskoleförberedande termin för de som vill studera på högskolor och universitet. Syftet är att förbereda fler för högre studier genom att fokusera på bland annat studieteknik, textskrivning och metod. Utbildningen ska inte konkurrera med de utbildningar som erbjuds via folkhögskolor. Därför är dialog med folkhögskolorna viktig inför att utredningen ska göras.

Sfi ska ha som mål att ge en kvalificerad språkutbildning med möjligheten till att utveckla ett funktionellt andra språk för kommunikation samt ett aktivt deltagande inom samhällsliv och arbetsliv. Sfi ska bli tydligare i sitt innehåll och leda till och kopplas ihop med insatser som ger möjligheter till arbete. Här fyller sfi och yrkeskurser inom

kombinationsutbildningar en viktig roll. Pandemin har haft påverkan på elevers möjlighet att studera när att vuxenutbildningen övergick till digital undervisning. En del elever har upplevt att det har varit svårt att följa med och ta till sig kunskaper och därför inte avslutat sina studier. Nämnden behöver arbeta för att fler ska fullfölja sin utbildning. Det är viktigt för individen och staden att fler avslutar sina utbildningar.

Möjligheten att kombinera sfi och yrkeskurser inom kombinationsutbildningar har gett goda resultat och därför ska nämnden utveckla och utöka utbildningarna. Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare (YFI), som kombinerar sfi med yrkesutbildning har varit framgångsrik för nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Utbildningsplatserna i YFI är dyrare än andra i inledningsfasen men inte sett till hela utbildningstiden, då de som deltar i YFI har kortare utbildningstid och ges möjlighet att etablera sig snabbare på arbetsmarknaden. YFI-metoden ska därför tillämpas på fler yrkesutbildningar. I framttagande av fler yrkesutbildningar ska fokus läggas på att matcha nyanlända mot yrken där det råder stor brist på arbetskraft idag. Även stadens och näringslivets framtida rekryteringsbehov ska tas i beaktande. Nämnden ska stärka nyanländas möjligheter att validera tidigare utbildning inom stadens vuxenutbildningar och erbjuda möjligheten att validera informell kompetens.

I de yrkesutbildningar som syftar till jobb inom vård- och omsorg vill vi se en särskild språksatsning för att säkra att alla som går ut i arbetslivet talar god svenska. Med språksatsningen höjer vi kvaliteten i omsorgen samtidigt som tryggheten och patientsäkerheten höjs. Samtliga elever inom vårdutbildningarna ska få ta del av språksatsningen.

Det är viktigt att vuxenutbildningen medverkar till att de som studerar på yrkesutbildningar får kunskaper om vad som gäller inom deras yrkesområde. Det handlar om kunskaper om arbetsmarknaden i stort och om vilka rättigheter och skyldigheter de har. Alltför ofta framkommer det att människor saknar kunskaper om vikten av ett korrekt anställningsbevis och vad skillnaden är mellan kollektivavtal och lag. Genom att bjuda in fackföreningar och arbetsgivare till yrkesutbildningarna för att ge arbetsmarknadsinformation säkerställer vi att ingen utnyttjas på arbetsmarknaden samtidigt som staden bidrar till att motverka svartarbete och att oseriösa arbetsgivare utnyttjar löntagare.

Vuxenutbildningen ska finnas tillgänglig för stadens medarbetare och möjliggöra för fler att bli behöriga inom sina yrken. Även medarbetare som är redan behöriga inom sina yrken ska ges möjlighet att utvecklas. Inför införande av en skyddad yrkestitel för undersköterskor är det viktigt att staden möjliggör för medarbetare att kunna läsa in de kurser som fattas för att kunna ansöka om underskötersketiteln samt bidrar till att säkra kompetensbehovet i välfärden genom att möjliggöra validering av kompetens hos anställda inom äldreomsorgen. Nämnden ska erbjuda snabba webbaserade utbildningsspår samt utbildning i klassrum med möjlighet till långsam takt och förstärkt stöd i svenska. På så sätt stärks medarbetarnas kunskaper och de rustas för framtiden.

Vi vill stärka och utveckla äldreomsorgen i Stockholm. Staden ska genom en språksatsning erbjuda medarbetare inom vård och omsorg språkkurser i svenska. Äldre i Stockholm ska kunna känna en trygghet när vi höjer kvaliteten i omsorgen. Äldreomsorgslyftet möjliggör för personal att genomgå utbildningar till vårdbiträde eller undersköterska. Vi vill även utveckla förskolan och därför ska medarbetare inom stadens förskolor erbjudas kompetensutveckling i svenska språket genom språksatsningen.

Vuxenutbildningen bör ta större hänsyn till geografisk placering och tillgänglighet för invånarna. Verksamhets- och avtalsuppföljningen ska förstärkas, rutiner och arbetssätt ska utvecklas. Staden ska använda sig av möjligheten att säga upp avtal och av viten,

avstängningar samt andra sanktioner mot aktörer som begår avtalsbrott. Höga kvalitetskrav ska ställas på hela upphandlingskedjan från leverantörer till underleverantörer. För att staden bättre ska kunna matcha, styra och planera vuxenutbildning mot arbetsmarknadens behov bör utbildning i egen regi utökas. Staden bör även sträva efter att få fler idéburna aktörer som leverantörer inom vuxenutbildningen. Därför vill vi utvärdera vuxenutbildningens utbud i egen respektive upphandlad regi inför kommande avtalsperiod och utreda om auktorisation av vuxenutbildningen ska användas för att möjliggöra fler idéburna aktörer som leverantörer.

Nämnden ska fortsätta utveckla metoder, digitala arbetssätt och lösningar inom vuxenutbildningen. De positiva erfarenheterna från år 2020 då vuxenutbildningen övergick till digitala arbetssätt ska tas tillvara.

- Ingen behörig sökande till vuxenutbildningen ska nekas studier på grund av resursbrist eller platsbrist.
- Snabbspår i yrkesutbildningar ska erbjudas till de som har gymnasial utbildning.
- En jobbgaranti ska införas. De som studerar på stadens college riktade mot förskola och äldreomsorg och som klarar utbildningen ska erbjudas ett jobb inom stadens verksamheter.
- I samråd med utbildningsnämnden och i samverkan med branscher och arbetsliv ska befintliga och nya collegekoncept utvecklas.
- Arbetet ska intensifieras för att förmå fler att studera till yrken där det råder brist på arbetskraft.
- Information om arbetsmarknaden ska ges på yrkesutbildningar i samarbete med fackföreningar och arbetsgivare.
- Särskild språksatsning ska göras på vårdutbildningar för att säkerställa att alla elever talar god svenska.

Sätt Stockholm i rörelse tillsammans med näringslivet

Coronakrisen har visat hur viktig vuxenutbildningen är för människor när de vill ställa om och ta nya jobb. Efterfrågan på vuxenutbildning har ökat kraftigt. Yrkesutbildningarna har varit och är särskilt eftersökta. Antal sökande till vuxenutbildningen kommer att vara fortsatt hög den kommande tiden då läget på arbetsmarknaden är allvarligt. Alltför stockholmare riskerar att fastna i långtidsarbetslöshet när staden inte gör tillräckligt för att bryta trenden. Det är tydligt idag att de som varit arbetslösa under en kortare period har lättare att komma tillbaka på arbetsmarknaden än dem som varit utan arbete en längre tid. Här behöver staden sätta in insatser för att fler ska vara i arbete och ha en egen försörjning.

Stockholms utveckling är tätt kopplad till näringslivets möjlighet att växa och utvecklas. Fler ska känna att de har goda och trygga förutsättningar för att starta och driva företag. Nämnden ska i samarbete med Stockholm Business Region och relevanta aktörer arbeta för att sprida kunskap om och ge vägledning till att starta företag för jobbtorgens målgrupper.

Stadens näringslivspolitik behöver växlas upp för att säkerställa att företag snabbt kan återhämta sig och växa sig starka. Regeringen har under pandemin satt in flera insatser för att stötta företagen. Staden har inte mött upp i samma utsträckning. En förändring behöver ske. Det är viktigt att staden vidtar fler åtgärder för att näringslivet i Stockholm snabbt ska kunna möta den ökade konkurrensen från andra storstadsregioner, både nationellt och internationellt. Arbetsmarknadsnämnden har genom sina verksamheter stor påverkan på Stockholms utveckling och hur utmaningarna kan mötas.

För de företag som har svårt att rekrytera rätt utbildad arbetskraft är vuxenutbildning i bristyrken viktig. Jobbtorgen kan stödja individer för att komma ut i arbete och matcha mot olika branscher. Missmatchningen ska inte få hota Stockholms tillväxt. Genom en nära samverkan ska alla tas tillvara och alla ska kunna växa - individer, företag och Stockholm. Nu mer än någonsin behöver Stockholm en jobbskapande politik.

Arbetsmarknadsnämnden ges delansvar för att säkra kompetensförsörjningen inom stadens egna verksamheter. Nämnden ges medel för att inrätta en rekryterings- och bemanningsfunktion för att snabbt lotsa arbetslösa till att utbilda sig och ta jobb inom bristyrken som finns i stadens verksamheter. Arbetet som gjordes under våren 2020 inom Bemannings Stockholm visade att nämnden avhjälpde stadens akuta behov av personal inom vård och omsorg. Det är viktigt att ta tillvara på erfarenheterna och verka för att stadens behov av personal tillgodoses. Det är hög tid att välfärden prioriteras och personalbristen möts.

- Nämnden ska utveckla en rekryterings- och bemanningsfunktion för att snabbt lotsa arbetslösa till studier och bristyrken inom stadens verksamheter.
- Missmatchning ska täppas till. I samråd med branschorganisationer och näringsliv ska utbildningar utvecklas där efterfrågan finns.

Fler i arbete genom Jobbtorg

Alla stockholmares kunskap, erfarenhet och kraft ska tas tillvara. I ett Stockholm för alla får alla vara med och bidra till att utveckla staden. Genom aktiva arbetsmarknadsinsatser kan staden verka för att kostnader för försörjningsstöd minskar samtidigt som skatteintäkter kan öka. Stadens arbetsmarknadsinsatser samordnas av Jobbtorg Stockholm, som erbjuder individuellt anpassat stöd och insatser för att stötta den enskilde till långsiktig egen försörjning. Att jobbtorgen strävar efter att alla som är inskrivna på Jobbtorg ska ha en individuell plan inom fem dagar är givet. Det ska gå snabbt för individen att påbörja resan mot egen försörjning. Insatser som jobbtorgen anordnar ger resultat, en större andel aspiranter går vidare till arbete och studier och tiden från inskrivning till inträde på arbetsplats har blivit kortare. Särskilt bland gruppen 18-29 år förbättrades resultaten under den förra mandatperioden när en stor majoritet kom i arbete eller studier. Trenden har dock brutits. Allt fler unga har längre inskrivningstid på jobbtorgen. Stadens insatser har inte varit tillräckliga under pandemin. Om utvecklingen ska vändas och fler ska få stöd att komma till studier och arbete måste jobbtorgen prioriteras och resurser avsättas för att få bukt med den höga arbetslösheten. Inskrivningstiderna måste kortas och jobbtorgen ska göra sitt yttersta för att unga inte ska fastna i långtidsarbetslöshet.

Vi vill att jobbtorgen ska ges förutsättningar att stödja fler. Jobbtorgen möter en större variation av aspiranter och deras arbete är avgörande för att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden kommer i arbete eller studier. Jobbtorgen ska säkerställa att en god beredskap finns för att möta och stödja samtliga som behöver det. Samverkan med näringslivet är grundläggande för att aspiranter ska komma ut i praktik och arbete.

Inget jobbtorg ska neka till att emot aspiranter från stadsdelsnämnder på grund av resursbrist. Nämnden ska säkerställa att stadens jobbtorg tar emot sökanden så snabbt som möjligt men senast inom en månad. Nämnden uppdras att tillsammans med stadsdelsnämnderna kartlägga vilka åtgärder som behöver sättas in för att tidsramen ska kunna hållas. De positiva erfarenheterna från åren 2020 och 2021 då delar av jobbtorgens verksamhet övergick till digitala lösningar ska tas tillvara i syfte att kunna utöka verksamheten och erbjuda stöd till fler aspiranter.

Samverkan med stadsdelsnämnderna ska fortsätta utvecklas i syfte att få fler med försörjningsstöd att anvisas till jobbtorgen. Stockholmare som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden och generellt svårare att få jobb, såsom personer med kort utbildningsbakgrund, utomeuropeisk bakgrund eller funktionsnedsättning ska ges stöd för att komma ut i arbete.

Förändringarna av Arbetsförmedlingen kommer att ha en stor påverkan på stadens arbete med personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det är av stor vikt att staden har beredskap för att intensifiera sina insatser mot arbetslösa oavsett förändringar på statlig nivå. Det ligger i stadens intresse att verka för att fler kommer ut i arbete. Det är inte läge att privatisera jobbtorgen. Utredningen om förutsättningar för fler fristående aktörer inom Jobbtorg Stockholm som har gjorts visar att det vore förödande att slå sönder den fungerande verksamheten som bedrivs inom stadens jobbtorg. Istället för att utsättas för privatiseringsexperiment behöver jobbtorgen få förutsättningar att bedriva sitt arbete och utveckla stadens arbetsmarknadsinsatser.

- Vi säger nej till att privatisera jobbtorgen.
- Jobbtorg ska ta emot aspiranter så snabbt som möjligt men senast inom en månad.
- Positiva erfarenheterna av verksamhetens tillfälliga övergång från fysiska möten till digitala lösningar ska tas tillvara.

Stockholmsjobb – ett steg närmare arbetsmarknaden

Stockholmsjobben infördes i syfte att stödja de personer som står långt från arbetsmarknaden att komma i arbete. Arbetsmarknadsnämnden har det övergripande samordningsansvaret för Stockholmsjobb som är en tidsbegränsad anställning med stöd före, under och efter anställningen. Anställningarna kan kombineras med utbildning, vilket är särskilt prioriterat för unga som saknar gymnasiekompetens, nyanlända och personer i behov av språkstödande insatser. Resultaten av insatsen har tidigare varit goda när fler kommit i arbete eller studier tre månader efter avslutat Stockholmsjobb. Studier visar att Stockholmsjobb gör skillnad inom ett flertal områden. Utöver att insatsen leder till individen får viktiga meriter, kontakter och arbetslivserfarenhet som underlättar etablering på arbetsmarknaden kan kostnaderna för utbetalt ekonomiskt bistånd minska. Tyvärr har den borgerliga majoriteten inte prioriterat Stockholmsjobben vilket har lett till färre jobb och sämre resultat. Stockholm kan bättre.

Det ansträngda arbetsmarknadsläget talar för att staden ska utöka antalet Stockholmsjobb för att fler personer ska gå från försörjningsstöd till jobb eller studier. Forskningsstudier visar dessutom på Stockholmsjobbets positiva effekter. Staden ska utreda om det är möjligt att öppna upp Stockholmsjobb så att näringslivet kan ta emot anställda med fokus på unga. Insatsen är viktig och gör skillnad för både individen och staden.

En studie av Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) visar att Stockholmsvårdar inte ger lika goda resultat som de andra formerna inom Stockholmsjobben. En utredning ska göras i syfte att säkerställa att alla som får insatsen Stockholmsjobb oavsett form ska komma i sysselsättning efter avslutad insats.

Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna därutöver vidareutveckla arbetet med tjänsterna. För att stävja långtidsarbetslösheten gör vi en offensiv satsning under år 2022 för att fler ska närma sig egenförsörjning. 2 000 Stockholmsjobb ska beredas i stadens verksamheter under året. Nämnden ska verka för att nämnder och bolag som tillhandahåller Stockholmsjobb använder sig av lönesubventionen Extra-

tjänster för att finansiera Stockholmsjobben. Nämnden ska säkerställa att resurser avsätts för handledning, då handledning är avgörande för att tjänsterna kan utökas. Nämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser. En fördelningsnyckel ska tas fram för de kommunala bolagen för att fler ska anställas i stadens bolag inom ramen för Stockholmsjobb.

- 2 000 Stockholmsjobb ska beredas i stadens verksamheter.
- Staden ska pröva om det är möjligt att låta näringslivet ta emot unga utan sysselsättning inom ramen för Stockholmsjobb.
- Tjänsterna Stockholmsvärdar ska utredas i syfte att stärka insatsen så att fler kommer i sysselsättning efter att insatsen är avslutad.

Sociala krav i upphandling – fler stockholmare ska få anställning

Sociala hänsyn ska tillämpas som ska-krav när stadens nämnder och bolagsstyrelser upphandlar inom städ-, transport- och byggtreprenader. Genom att ställa grundkrav på företag som vill delta i upphandlingar kan fler stockholmare få möjlighet att etablera sig och komma närmare arbetsmarknaden. Sociala krav kan och ska ställas för att underlätta för grupper som idag står långt ifrån arbetsmarknaden och saknar arbetslivserfarenhet. Arbetsmarknadsnämnden har ett särskilt ansvar att erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar. Nämnden ska även följa upp, analysera och sammanställa hur nämnders och bolagsstyrelser upphandlingar bidrar till ökad sysselsättning för personer som står utanför arbetsmarknaden.

- Sociala krav ska ställas som ska-krav när staden upphandlar inom städ-, transport- och byggtreprenader.
- Minst 700 jobb ska skapas när sociala krav tillämpas.
- Årliga sammanställningar ska göras av hur nämnders och bolagsstyrelser upphandlingar bidrar till ökad sysselsättning för personer som står utanför arbetsmarknaden.

Stöd till stockholmare som står långt ifrån arbetsmarknaden

När stadens olika verksamheter arbetar tillsammans kan medborgarna som behöver stadens stöd komma i arbete eller studier. Nämnden har ett ansvar att samordna stadsdelsnämndernas arbetsmarknadsinsatser och erbjuda stöd till kompetens- och verksamhetsutveckling. Genom samverkan mellan socialtjänsten, jobbtorgen och Arbetsförmedlingen ska den enskilde få samlat stöd för att komma ut på arbetsmarknaden. Genom samråd med stadsdelsnämnderna ska arbetsmarknadsnämnden säkerställa att det finns god tillgång till platser för arbetsträning.

Nämnden ska erbjuda arbetsmarknadsinsatser till personer med ekonomiskt bistånd, med särskild prioritering av kortutbildade (personer utan gymnasieutbildning), personer med svag ställning på arbetsmarknaden, personer med funktionsnedsättning och nyanlända. I samverkan med stadsdelsnämnderna ska nämnden erbjuda arbetsmarknadsinsatser för att personer med social problematik, fysisk och/eller psykisk ohälsa ska kunna närma sig arbetsmarknaden.

Nära samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Region Stockholm i Samordningsförbundet Stockholms stad (Finsam) är central för att nämnden ska verka för att personer som står långt från arbetsmarknaden på grund av ohälsa får en bättre och snabbare rehabilitering och inträde på arbetsmarknaden.

Under den förra mandatperioden började jobbtorgen att arbeta uppsökande mot olika grupper i syfte att informera om nämndens verksamheter och vilka insatser som staden kan erbjuda den enskilde. Detta uppsökande arbete är viktigt för att nå stockholmare som varken studerar eller arbetar och som behöver stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden. För att nämnden ska kunna utveckla det uppsökande arbetet i samarbete med berörda nämnder behöver de ekonomiska förutsättningarna stärkas. Det uppsökande arbetet får inte hamna på efterkälken när fler söker sig till jobbtorgen. Vi vill se en prioritering av det uppsökande arbetet.

- Ingen ska vara sysslolös. Unga som varken arbetar eller studerar ska få ett uppsökande besök med syfte att få målgruppen att etablera sig på arbetsmarknaden.
- Samverkan ska stärkas inom staden och med Arbetsförmedlingen för att säkerställa att den enskilde får ett samlat stöd för att komma ut på arbetsmarknaden.

Ingen ung ska lämnas utanför

Ingen ung i Stockholm ska behöva börja vuxenlivet i arbetslöshet, och därför är unga arbetslösa en prioriterad grupp. Arbetslöshet förstärker segregationen och leder till mänskligt slöseri av individers kraft och ekonomiskt slöseri för samhället. Långtidsarbetslösheten bland unga har ökat markant. Samtidigt har de borgerliga partierna vägrat att utöka insatserna för att säkerställa att ingen ung är utan jobb.

Vi vill att unga ska kunna ha en egen försörjning och känna framtidstro. Unga utan framtidstro och som misstror samhället utgör en riskgrupp för psykisk ohälsa och de löper risk att rekryteras till kriminalitet och/eller våldsbejakande extremism.

Under pandemin har några grupper påverkats mer än andra när samhället stängde ner. Ungdomar och unga vuxna tillhör de grupperna. En hel generation har fått ta ett stort ansvar när gymnasieskolorna övergick till distansundervisning med sämre möjlighet att få stöd och klara kunskapsmålen. De unga fick pausa sina liv, utan möjlighet att få träffa sina vänner, delta i föreningsliv och erfara allt som ungdomsåren erbjuder. Begränsade möjligheter att jobba extra och färre sommarjobb har gjort att deras möjlighet att få arbetslivserfarenhet och kontakt med arbetsmarknaden försämrats jämfört med tidigare generationer. Ett löfte ska därför ges till de som i dagligt tal kallas generation Z. Samhället ska stödja de unga och utjämna klyftan mellan gårdagens och dagens unga. Detta görs genom att säkerställa att resurser finns för de unga som behöver läsa upp för att få grundläggande gymnasiebehörighet. För de som saknar ett eller flera gymnasiebetyg ska vuxenutbildningen erbjuda snabbspår.

Ungdomsarbetslösheten har ökat markant de senaste åren vilket kräver höjda ambitioner och riktade insatser från samhället för att unga inte ska vara sysslolösa. Att Stockholm har en högre ungdomsarbetslöshet i jämförelse med riket visar på det moderata styrets oförmåga att få fler att komma i arbete. Stockholm förtjänar en annan majoritet, som arbetar för en aktiv jobbpolitik framför passivitet och bidraglinje. Stockholm ska införa en Ungdomspakt med tydliga målsättningar och åtaganden. Målsättningen för staden är att ungdomsarbetslösheten ska halveras. Staden ska säkerställa att unga får en första kontakt med jobbtorgen så snabbt som möjligt men senast inom en månad och unga ska vara i arbete, studier eller praktik inom 90-dagar. Unga som varken arbetar eller studerar ska få ett uppsökande besök och ett elevteam ska inrättas för målgruppen. Snabbspår i yrkesutbildningar för de som har gymnasieexamen ska erbjudas. Fler ska få arbetslivserfarenhet genom feriejobb och Stockholmsjobb. En jobbgaranti ska finnas för de som studerar på stadens college riktade mot förskola och äldreomsorg och som klarar utbildningen. Med sociala krav i stadens upphandlingar kan unga få praktik och anställningar. Samverkan med näringslivet och myndigheter är avgörande för att uppnå målet med

Ungdomspakten. I ett Stockholm för alla ska unga ha egenförsörjning och vara i sysselsättning. Unga ska tas tillvara och de ska få möjlighet att känna den meningsfullhet, samhörighet och individuell frihet som ett eget arbete ger.

Staden har enligt det kommunala aktivitetsansvaret ett särskilt ansvar för att göra sitt yttersta för att 16–20-åringar inte ska vara sysslolösa. Genom insatser, utbildningar, anställningar och praktikplatser ska unga komma i studier eller arbete. Nämnden ska samverka med Arbetsförmedlingen, andra myndigheter och stadens nämnder i arbetet för att nå och erbjuda insatser till unga som varken arbetar eller studerar. Bland målgruppen unga finns det ett antal grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Unga utan gymnasieexamen, unga med komplex problematik och unga med psykisk diagnos behöver extra mycket stöd från samhället. Samtliga unga som varken arbetar eller studerar ska få ett uppsökande besök med syftet att stödja målgruppen att ta första steg mot att etablera sig på arbetsmarknaden genom studier eller arbete. Ett nytt elevteam med kuratorer, studievägledare och studiehandledare ska inrättas för att stödja unga inom målgruppen. Genom ett förstärkt stöd från kurator och studiehandledare kan fler klara av att gå en utbildning. Skolan är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att unga ska ha god hälsa och inte hamna i missbruk, kriminalitet eller andra sociala problem.

Vi vill att nämnden stärker sitt samarbete med utbildningsnämnden kring elever som går sista året i grundskolan eller på gymnasiet, har hög skolfrånvaro och är i riskzon. Nämnderna ska erbjuda stöd för att fullföra utbildningen eller i övergången från skola till arbetsliv.

Under den förra mandatperioden höjde vi ambitionerna och valde att utöka stadens insatser till unga som är äldre än 19 år. Nämndens uppdrag utökades till att arbeta med unga upp till 29 år. Detta innebär att nämnden har ett särskilt uppdrag att stödja unga i åldern 16–29 år för att komma i studier eller arbete. Vi är övertygade om att de insatser staden gör för att unga ska studera eller arbeta är en viktig del i det förebyggande arbetet och i arbetet för ett tryggare Stockholm. Istället för passivitetspolitik vill vi höja ambitionerna för stadens arbete och säkerställa att alla unga kan få egen försörjning. Under 2020 har färre unga i åldern 20–29 år som varken arbetar eller studerar nåtts av uppsökande verksamhet och tagit del av arbetsmarknadsinsatser. Nämnden ska stärka och utveckla insatser för gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Målsättningen ska vara att alla i målgruppen nås under året. Att jobbtorgen kan ta emot aspiranter så snabbt som möjligt är ett första steg att stärka stödet gentemot gruppen.

Den borgerliga majoriteten har valt att ta bort stadens garanti till unga, ett åtagande om att arbetslösa unga ska ha arbete, praktik eller en utbildning inom 90 dagar. När ungdomsarbetslösheten ökar kraftigt är det viktigt att unga får ett tidigt stöd. Vi anser inte att unga ska behöva vänta på stöd för att komma ut i studier eller arbete, därför tillför vi medel för att en 90-dagarsgaranti ska införas.

Nämnden har sedan tidigare en samverkan med stadsdelsnämnderna och socialnämnden för att ensamkommande unga som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd ska etablera sig i samhället genom studier som kan leda till försörjning. Många av de unga har haft svårt att få jobb under pandemin. Det är viktigt att arbetet fortsätter och att det sker i samverkan med civilsamhället och näringslivet. Nämnden ska genom jobbtorgen erbjuda stödsatser som vägledning och planering till ensamkommande unga i övergången mellan skola och jobb eller vidare studier.

Nämnden ska samverka med socialnämnden och stadsdelsnämnderna i arbetet med insatser för de ungdomar som nås genom sociala insatsgrupperna, både målgrupperna 12–18 år samt 19–29 år.

- I samverkan med näringslivet och myndigheter ska Stockholm etablera en Ungdomspakt med målsättningen att ungdomsarbetslösheten ska halveras i Stockholm.
- Unga ska få en första kontakt med jobbtorgen så snabbt som möjligt men senast inom en månad och en 90-dagarsgaranti införs så att unga ska ha arbete, praktik eller en utbildning inom 90 dagar.
- Ett nytt elevteam med kuratorer, studievägledare och studiehandledare inrättas för att stödja unga som varken arbetar eller studerar (UVAS).
- Samverkan med utbildningsnämnden förstärks för att fånga upp unga med lång skolfrånvaro och som är i riskzon att hoppa av skolan.
- Unga som varken arbetar eller studerar ska få ett uppsökande besök med syfte att få målgruppen att etablera sig på arbetsmarknaden.
- Snabbspår i yrkesutbildningar för de som har gymnasieexamen ska erbjudas.
- Flera ska få arbetslivserfarenhet genom feriejobb och Stockholmsjobb samt när staden ställer sociala krav i upphandlingar.
- En jobbgaranti ska finnas för de som studerar på stadens college riktade mot förskola och äldreomsorg och som klarar utbildningen.
- I samarbete med berörda nämnder ska insatser sättas in för de unga som nås genom sociala insatsgrupperna.
- Generation Z ska få stöd och insatser för att komma ikapp vad gäller både utbildning och arbete.

Fler unga ska tidigt komma i kontakt med arbetslivet

Feriejobb är oftast det första viktiga mötet med arbetsmarknaden och en första möjlighet att få erfarenhet och kontakter. Under åren 2015-2018 arbetade nämnden framgångsrikt med att öka antalet feriejobb för att möta de ungas efterfrågan. Förstärkningen av feriejobben stoppades av den borgerliga majoriteten vilket har lett till att allt fler unga nekats feriejobb. Sommaren 2020 ville den borgerliga majoriteten minska antal feriejobb och att betala ut löner till ungdomar även fast sommarjobbet skulle ställas in. De fick backa från den tanken. Sommaren 2021 fick långt färre ungdomar feriejobb än sommaren 2018 då över 10 700 erbjöds feriejobb. Istället för nedmontering av feriejobben vill vi möjliggöra för fler att få en första kontakt med arbetslivet. Samarbete med civilsamhället och andra aktörer är viktiga för Stockholms unga få arbetslivserfarenheter. Vi har länge pekat på att ett samarbete med den idéburna sektorn bidrar till att fler unga kan få ett arbete och nu vill vi att samverkan med civilsamhället ska utökas och stärkas.

Staden ska erbjuda unga feriejobb under sommar-, höst- och vinterlov. Nämnden har en viktig roll i att samordna och leda arbetet med stadens feriejobb för unga. Den rådande pandemin kräver att nämnden tänker kreativt för att finna nya arbetsplatser för de unga när de traditionella arbetsplatserna inom bland annat äldreomsorgen inte är tillgängliga för feriejobbare. I samarbete med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna ska antal feriejobb inom renhållning och skötsel skalas upp. Antal städ- och skötseljobb i parker, naturreservat och återvinningsstationer ska utökas. Nämnden ska utöver samverkan med näringslivet samverka med civilsamhället för att unga ska kunna få feriejobb. Kontakt ska tas och dialog ska föras med det unga civilsamhället om vilka förutsättningar ungdomsorganisationer har för att ta emot andra unga som feriejobbare. Majoriteten av ungdomsorganisationernas riksförbund har sitt huvudsäte i Stockholm vilket öppnar upp nya arbetsplatser för feriejobbare.

Det är viktigt att de unga som feriearbetar får möjlighet att göra det i andra stadsdelar än där de själva bor. De unga ska få möjlighet att lära känna sin stad bättre och möten och utbyte kan ske. Nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna verka för att

ungdomar får feriejobb i andra stadsdelsområden än där de bor. Som ett led i att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden ska unga tjejer och killar uppmuntras till feriejobb som går utanför traditionella könsmönster. Arbetsplatser som tar emot feriearbetande ungdomar ska ges ett utvecklat handledarstöd. I linje med våra höjda ambitioner vill vi öka antalet feriejobb till 11 000. Minst 2 000 unga ska få möjlighet att arbeta under höst- och vinterlov.

Vi vill införa det läsfrämjande projektet Läsa äger i Stockholms stad där feriearbetare utbildas till att bli läsande förebilder för yngre barn på fritidshemmen. Projektet ska ske i samordning med bibliotek, skolor och fritidshem. Så främjar vi läsandet både hos barn och unga.

- Staden ska erbjuda 11 000 unga feriejobb, varav minst 2 000 ska vara under höst- och vinterlov.
- Antal feriejobb inom renhållning och skötsel ska skalas upp.
- I samverka med civilsamhället ska fler unga få feriejobb inom föreningslivet.
- Projektet "Läsa äger" införs i syfte att stärka läsandet hos barn och unga.

Stöd för att delta i arbetslivet

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Med rätt stöd och hjälp kan fler i socialpsykiatrins målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier.

Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med andra nämnder och bolagsstyrelser arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Nämnden har ett särskilt uppdrag i arbetet för att fler personer med funktionsnedsättning sysselsätts i staden genom traineeplatser, praktik och anställning. Antalet anställningar av personer med funktionsnedsättning ska öka i stadens verksamheter. Arbetsmarknadsnämnden ska ta fram en handlingsplan för hur Stockholms stad ska öka antal anställningar av personer med funktionsnedsättning. Stockholms stad ska vara ett föredöme. I detta arbete är det angeläget att öka kunskapen i staden om vilka insatser och lönesubventioner som finns att använda genom staten. Inom ramen för Stockholmsjobb finns insatsen serviceassistenter. Hälften av de som har haft en serviceassistentanställning har gått vidare till arbete eller studier efter att anställningen har avslutats. Vi vill att fler ska få möjlighet att komma ut i sysselsättning och menar att antalet serviceassistenter ska ökas.

Samverkan med företag och föreningar är betydelsefull för att skapa fler praktikplatser, feriearbeten och möjlighet till arbete för personer med funktionsnedsättning. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv och att varje individs kompetenser tas tillvara.

- Stockholms stad ska vara ett föredöme och antalet anställningar av personer med funktionsnedsättning i stadens verksamheter ska öka.
- Antal serviceassistenter inom ramen för Stockholmsjobb ska öka.
- Genom stärkt samverkan med näringslivet och föreningslivet ska fler feriejobb, praktikplatser och jobb skapas för personer med funktionsnedsättning.

Romsk inkludering

Stockholms stad är sedan några tillbaka utvecklingskommun för romsk inkludering. I ett Stockholm för alla hör inte antiziganism och diskriminering hemma. I arbetet för att förbättra romers livsvillkor är det viktigt att staden stödjer människor att komma i

studier eller arbete. Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med den romska minoriteten arbeta för romers etablering på arbetsmarknaden, där fler insatser ska utvecklas och satsningen på romska brobyggare/samhällsväglare inom jobbtorgen ska fortsätta. Det uppsökande arbete som jobbtorgen gör ska även riktas mot denna målgrupp.

- Unga romer 16-29 år och romska kvinnor med svag ställning på arbetsmarknaden ska särskilt prioriteras för etablering på arbetsmarknaden.

Medborgares behov ska tillgodoses genom förvaltarenhet

Människor som har svårt att sköta sin ekonomi på grund av sjukdom, ålder eller något annat skäl få hjälp av en god man eller en förvaltare. I en del svåra fall krävs det professionella ställföreträdare. Överförmyndarnämnden har i samarbete med kommunstyrelsen prövat förutsättningarna för att genomföra försöksverksamhet med förvaltarenheter. Utredningen landade i att om en förvaltarenhet ska införas ska förvaltarenheten placeras under en annan nämnd än överförmyndarnämnden då nämnden inte både kan anlita ställföreträdare och samtidigt utöva tillsyn över samma ställföreträdare.

Trots att arbetsmarknadsnämnden övertog ansvaret för både upphandling av professionella ställföreträdare och införande av förvaltarenhet har inget hänt under det senaste året. Istället för att snabbt införa en riktig förvaltarenhet och möta medborgarnas behov har majoriteten valt att fokusera på att marknadskrafter ska lösa behovet. Privatiseringen av ställföreträdare innebär att staden öppnar upp för en kommersialisering av de ideella uppdragen gode man och förvaltare samt att stadens kostnader kommer att öka. Det är olyckligt att den borgerliga majoriteten väljer den vägen för Stockholm. Läget är akut och många behöver en ställföreträdare omgående. Vi anser att försöken att upphandla förmedling ska avslutas och att förvaltarenhet ska införas under arbetsmarknadsnämnden omgående. Arbetet för att alla som har rätt till ställföreträdare ska få sina behov tillgodosedda måste intensifieras och säkerställas.

- Försöken att privatisera ställföreträdare ska upphöra.
- Förvaltarenhet införs under året för att medborgare ska få sina behov tillgodosedda.

Nya stockholmare

I mottagande av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom skola, jobb och bostad. Utgångspunkten för stadens arbete är att nyanlända ska snabbt komma i arbete. En snabb etablering på arbetsmarknaden innebär självständighet för individen och underlättar också etablering på bostadsmarknaden och i samhället i stort. Arbetsmarknadsnämnden ska samordna stadens mottagande av nyanlända och vara pådrivande i arbetet för att förbättra nyanländas etablering och inkludering i samhället. Nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet för att nå nyanlända som inte ingår i etableringsprogrammet. I nämndens uppdrag ligger även ansvaret för att samordna stadens återsökning av statsbidrag för flyktingmottagande.

Etableringscentrum som har skapats tillsammans med socialnämnden har lyckats samlokalisera olika myndigheter och aktörer till en plats. Det är bra att nya stockholmare får en ingång in till olika samhällsaktörer. Det är viktigt att etableringscentret arbetar aktivt för att nyanlända snabbt aktiveras och etablerar sig i samhället.

Sfi-undervisningen ska hålla hög kvalitet och ha tydlig koppling till arbetsmarknaden. YFI-metoden ska tillämpas på fler kombinationsutbildningar i syfte att korta studietiden

och underlätta etableringen på arbetsmarknaden. Vuxenutbildningen ska erbjuda lättillgängliga studier och utveckla stödformerna för de grupper som behöver extra stöd.

Arbetet som gjordes under den förra mandatperioden för att stärka arbetslösa kvinnor på arbetsmarknaden inom ramen för bland annat stadsdelsmammorna gav resultat. Det är genom att prioritera och investera som fler kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden har fått stöd att komma i studier, i arbete och förlängningen egenförsörjning, istället för att fastna i vårdnadsbidrag. Genom tidiga insatser för att fler ska lära sig svenska kan staden underlätta nyanländas, särskilt nyanlända kvinnors, möjlighet att etablera sig snabbare i samhället. Nämnden ska utöka möjligheterna för nyanlända att studera sfi under föräldraledighet. Fler introduktionsförskolor ska erbjudas i samverkan med civilsamhället.

Nämnden har ett ansvar för att samordna stadens arbete med att erbjuda samhällsvägledning till nyanlända. Särskilt fokus ska läggas på bostadssituationen och möjligheterna att hitta bostad. I det arbetet är nära samverkan med stadsdelsnämnderna, socialförvaltningen och SHIS Bostäder central för att alla nyanlända ska delta i samhällsorientering. Nämnden ska utveckla samhällsorienteringen och arbeta för att alla nyanlända som bostätter sig i Stockholm ska delta.

För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt, till exempel med Arbetsförmedlingen, näringsliv och civilsamhälle. Nämnden ska genom omvärldsbevakning, kunskapsspridning samt utveckling och uppföljning av statistik utveckla stadens flyktingmottagande. Vidare ska nämnden i samarbete med Stockholm Business Region utveckla dialogen med näringslivet för att utveckla företagens möjligheter att bidra till social hållbar utveckling och integration samtidigt som deras kompetensförsörjning kan säkras.

Integrationspakten som den borgerliga majoriteten har infört kan underlätta nyanländas etablering om nämndens verksamhetsområde får erforderliga resurser. Inom gruppen nyanlända kan man konstatera att kvinnorna har störst risk att hamna i arbetslöshet. Detta uppmärksammas dock inte i integrationspakten. Integrationspakten behöver få ett tydligare mål och en jämställdhetsanalys behöver tillföras. Lärdomar behöver tas av stadens tidigare arbete som bedrevs för att minska arbetslösheten bland utrikesfödda kvinnor. Nämnden ska säkerställa att företag och organisationer som tar emot aspiranter har trygga anställningar och kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor.

- Stadens målsättning är snabb etablering av nyanlända genom studier eller arbete.
- Samverkan både inom staden och externt med Arbetsförmedlingen, näringsliv och civilsamhälle är avgörande för att underlätta en snabb etablering för nyanlända.
- Möjligheterna för nyanlända att studera sfi under föräldraledighet ska utökas.
- Fler introduktionsförskolor ska erbjudas i samverkan med civilsamhället.
- Staden ska erbjuda en högkvalitativ samhällsvägledning till alla nyanlända.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
-----------	------------	-----------

Arbetsmarknadsnämnden ska genomföra en särskild språksatsning i de yrkesutbildningar som syftar till jobb inom vård- och omsorg för att säkra att alla som går ut i arbetslivet talar god svenska.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska göra en genomlysning av sfi i egen och upp-handlad regi för att föreslå åtgärder som höjer kvaliteten i undervisningen, utvecklar möjligheten till kvalitetskontroll av samtliga skolor och bidrar till ökad motivation och genomströmning av elever.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med de fackliga organisation-erna och arbetsgivarorganisationerna utveckla arbetsmarknadsinformation och stärka studenters kunskaper om arbetsmarknaden i stort och om vilka rättigheter och skyldigheter de har.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utveckla feriejobb och Stockholmsjobb med målet att fler kan bidra till stadens utbud av arbetsmarknadsinsatser.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, äldre-nämnden och stadsdelsnämnderna erbjuda utbildningsspar till berörda medarbetare i staden så att de kan ansöka om underskötersketiteln när en skyddad yrkestitulering för undersköterskor införs.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna kart-lägga vilka åtgärder som behöver sättas in för att stadens jobbtorg ska ta emot aspiranter inom max en månad.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna sam-verka med civilsamhället för att fler unga ska få feriejobb inom förenings-livet. Dialog ska föras med det unga civilsamhället om deras förutsätt-ningar att ta emot andra unga som feriejobbare.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB ta fram en fördelningsnyckel till de kommunala bolagen för att fler ska an-ställas i bolagen inom ramen för Stockholmsjobb.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med trafiknämnden och stads-delsnämnderna skala upp antal feriejobb inom renhållning och skötsel.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stads-delsnämnderna utveckla en rekryterings- och bemanningsfunktion i syfte att snabbt lotsa arbetslösa till studier och bristyrken inom stadens verksam-heter.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och ut-bildningsnämnden genomföra uppsökande besök bland unga som varken arbetar eller studerar i syfte att få målgruppen att etablera sig på arbets-marknaden.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och i samarbete med bransch och näringsliv stärka yrkesprogrammets attraktivitet genom att utveckla befintliga och nya collegekoncept.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska införa en 90-dagarsgaranti för att arbetslösa unga ska vara i arbete, praktik eller en utbildning inom 90 dagar.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska inrätta elevteam med bland annat kuratorer, studievägledare och studiehandledare för att stödja unga inom det kommu-nala aktivitetsansvaret (KAA).	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska inrätta en samordningsfunktion för arbetsin-tegrerande sociala företag.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska kartlägga bristyrken och i dialog med be-rörda branscher ta fram en plan för hur mismatchningen kan brytas.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska skapa fler inriktningar inom yrkesutbildning och sfi. YFI-metoden ska tillämpas på fler inriktningar.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska ta fram en handlingsplan för hur Stockholms stad ska öka antal anställningar av personer med funktionsnedsättning.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska ta fram snabbspår i yrkesutbildningar för unga som har läst ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan och som vill ändra inriktning.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utreda hur insatsen Stockholmsvårdar kan stärkas så att fler kan komma i sysselsättning.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utreda hur samhällsorienteringen kan utökas och kompletteras av insatser från civilsamhället.	2022-01-01	2022-12-31

Arbetsmarknadsnämnden ska utreda hur sfi i större utsträckning kan ske inom sammanhållna grupper och med antagning med regelbundna intervall.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utreda om det är möjligt att öppna upp Stockholmsjobb så att näringslivet kan ta emot anställda med fokus på unga.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utreda om vuxenutbildningen ska erbjuda fler högskoleförberedande kurser för de som vill studera på högskolor och universitet. Syftet är att förbereda fler för högre studier.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utöka antal serviceassistenter inom ramen för Stockholmsjobb.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska utveckla stödet till elever med funktionsnedsättning som går ut ungdomsgymnasieskolan och gymnasiesärskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och äldreomsorgen ska i samarbete erbjuda språkkurser i svenska till medarbetare inom stadens förskolor, vård och omsorg.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden ta fram en handlingsplan för bättre hälsa genom fysisk aktivitet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna arbeta med att främja den psykiska hälsan hos barn och unga i enlighet med handlingsplanen för främjande av psykisk hälsa genom fysisk aktivitet bland ungdomar i Stockholms stad.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för att arbeta uppsökande mot nyanlända i syfte att öka nyanländas deltagande i föreningslivet.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden ska med stöd av stadsdelsnämnderna utifrån stadens strategi för arbetsmarknadsinsatser definiera stadsdelsnämndernas ansvar för förberedande insatser inför inskrivning på Jobbtorget Stockholm.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden ska ta fram förslag på indikatorer som mäter etableringstid av nyanlända.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden ska utifrån stadens strategi för arbetsmarknadsinsatser ta fram riktlinjer för hur staden arbetar med subventionerade anställningar i egna verksamheter i syfte att underlätta för nämnder och bolagsstyrelser att använda dessa på ett sätt som gynnar verksamheten och insatsens effektivitet, samt säkerställa ett ändamålsenligt nyttjande av statliga subventioner.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden göra en översyn av de schabloner som ligger till grund för arbetsmarknadsnämndens budgetmedel inom sfi samt grundläggande och gymnasial vuxenutbildning.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden och i dialog med stadsdelsnämnderna, utifrån stadens strategi för arbetsmarknadsinsatser, föreslå hur helhetsansvaret för arbetsmarknadsinsatsen Stockholmsjobb, inklusive samordning och anställning, kan åläggas arbetsmarknadsnämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, stadsdelsnämnderna och andra berörda nämnder utreda vilka samlokaliseringar med andra myndigheter som kan göras i syfte att ta tillvara på de positiva synergieffekter som uppstår när aktörer lokaliseras tillsammans.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden,	2022-01-01	2022-12-31

(S)
AmN:16

servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.		
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishantering av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden ska göra en översyn av ersättning och utformning av insatsen daglig verksamhet i syfte att möjliggöra för fler att komma närmare arbetsmarknaden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka arbetet kring personer med olika funktionsnedsättningar för att förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med arbetsmarknadsnämnden införa en jobbgaranti för de som studerar på stadens bristyrkesutbildningar. De som studerar på stadens college riktade mot förskola och äldreomsorg och som klarar utbildningen ska erbjudas jobb.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31

Avfallsnämnden

Nämndens uppgifter

Avfallsnämnden har verksamhetsansvaret för de uppgifter som enligt miljöbalken eller andra författningar åligger staden i fråga om avfallshantering. Nämnden ansvarar för

- upprättande av förslag till renhållningsordning
- upprättande av förslag till avfallsplan
- upprättande av förslag till taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall

Omfattningen av nämndens uppgifter är därmed reglerad i lag och författning. Utförandet av den faktiska avfallsverksamheten åligger Stockholms Stadshus AB:s dotterbolag Stockholm Vatten och Avfall AB. Verksamheten bedrivs inom dess dotterbolag Stockholm Avfall AB.

Nämndens ledamöter utgör genom personunion även styrelse för Stockholm Avfall AB. Budget för nämndens verksamhet upprättas därför inom Stockholm Avfall AB.

Avfallsnämndens verksamhetsplanering upprättas genom nämnda personunion av styrelsen för Stockholm Avfall AB. Styrning av verksamheten sker därmed genom ägardirektiv till bolaget inom Stockholms Stadshus AB.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden har en viktig roll för att säkerställa ett hållbart samhällsbyggande och uppfylla stadens bostadsmål. Nämnden ska utveckla och förvalta stadens samlade markinnehav så att en hållbar utbyggnad av staden säkerställs.

Nämnden ska ha ett långsiktigt helhetsperspektiv då staden planeras. Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och tålig stad med en god offentlig miljö. Nämnden ska i planeringen säkerställa en god balans mellan bostäder av olika storlek, upplåtelseform och boendetyper, liksom samhällsservice, kommersiell service, arbetsplatser, kultur, idrott och grönområden i alla delar av staden.

Planeringen ska sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Stadsutveckling som verktyg för att nå social sammanhållning ska tas tillvara och nämnden har en viktig roll i utvecklingen av översiktsplanens fokusområden och strategiska samband. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden. Parker och natur bidrar till en levande och trygg stad.

Nämnden ska bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, minska transporter och bidra till målet om fossilfri stad till år 2040. Nämnden ska planera för en stad anpassad till ett förändrat klimat.

Bryt bostadsbristen

Mycket i Stockholm blir bättre, men det blir också trängre. Bostadsbristen är ständigt närvarande, det är trängsel i kollektivtrafiken, det är svårt att få tid i idrottshallar och att få plats i kulturskolans verksamhet. Det går att göra något åt detta och politiken har verktygen, vilket visades av att utvecklingen vände mellan åren 2014 och 2018. Men nuvarande mandatperiod präglas av förlorade år. Vi kan nu konstatera att den moderatledda majoriteten inte vill eller inte kan bygga. För att nå stadens långsiktiga mål på 140 000 nya bostäder till år 2030 behöver det byggas ca 8 500 nya bostäder per år. Men efter valet år 2018 sjönk bostadsbyggandet kraftigt och de grönbå har hittills presterat knappt 5 000 bostäder per år. Alltså en bråkdel av behovet.

Stockholm har brist på bostäder, arbetsplatser, infrastruktur, förskolor och skolor samt idrottslokaler. Bostadsbristen är en allvarlig social utmaning som begränsar både människors frihet och Stockholms tillväxt. Ett högt bostadsbyggande där det byggs fler hyresrätter med lägre hyror måste vara en av Stockholms viktigaste prioriteringar. Nämnden ska bistå i stadens arbete med att utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion. Under förra mandatperioden utvecklade vi Stockholmshusen som innebär ett nytt sätt att bygga bostäder på som både pressar hyrorna och kortar ledtiderna, bland annat genom ramavtal för seriellt byggande där kostnaderna och ledtiderna kan pressas för varje nytt hus som byggs. Stockholmshusen är anpassade för att ge statligt investeringsstöd vilket ger upp till 30 procent lägre hyror vid nyproduktion. Det innebär en minskad hyra med 1 000-2 000 kr i månaden beroende på lägenhetens storlek. Den moderatledda majoriteten har dock strypt byggandet av Stockholmshus. Åren 2019-2021 har inte en enda bostad i Stockholmshus markanvisats. Utöver det har majoriteten stoppat byggandet av 416 bostäder i Stockholmshus som redan var beslutade. Den grönbå avvecklingen av Stockholmshusen måste omedelbart brytas. Istället för avveckling behöver arbetet skalas upp och utvecklas i syfte att göra Stockholmshusen fler, bättre och billigare. Framöver behövs ett nytt mål om att bygga 15 000 hyresrätter med rimliga hyror åren 2022-2030. För det krävs resurser, planering och beslutsvilja.

Den förra mandatperioden ökade stadens byggande till rekordnivåer. Nu ser vi tydligt konsekvenserna av skiftet i bostadspolitik. Istället för att bygga bostäder väljer den

(S)
ExpIN:2

moderatledda majoriteten att istället ombilda hyresrätter till bostadsrätter. Samma politik som när de borgerliga styrde förra gången. För varje ombildning ökar kötiden hos Bostadsförmedlingen. Under den första stora ombildningsvågen åren 1999-2004 ökade kötiden från 4,1 år till 6,0 år. Under den andra stora vågen av ombildningar åren 2007-2010 ökade kötiderna från 5,7 år till 6,7 år. Moderaterna gör det svårare och dyrare att få en bostad i Stockholm.

Den blågröna budgeten för år 2022 innehåller högt ställda mål för antalet markanvisade bostäder och antalet färdigställda bostäder. Det är dock ytterst tveksamt om de mycket högt ställda målen kommer gå att uppnå med de lösningar som majoriteten har presenterat. Åren 2019, 2020 och 2021 tog det inte mer än tre månader innan majoriteten skrev ner målet för påbörjade bostäder till hälften. Ändå nås inte ens de sänkta målen. Istället för att stå för sin politik och presentera trovärdiga mål väljer de grönblå att i budgeten sätta så höga mål att de endast utgör ett luftslott. Det är fyra förlorade år för stockholmarna.

En förklaring till det starkt inbromsade bostadsbyggandet är den moderatledda majoritetens försämrade styrning och svaga politiska ledning. Från stadens revisorer har det kommit omfattande och allvarlig kritik om att staden idag saknar övergripande styrning och samordning. Därmed finns ingen helhetssyn för arbetet med exempelvis fokusområden och strategiska samband, alltså de högst prioriterade delarna i översiktsplanen. Investeringar sker inte vilket riskerar leda till att översiktsplanens sociala värden och jämlik tillgång till stadsqualiteter inte uppnås. Vid markanvisningar blir budget och inte översiktsplanen styrande, dessutom saknas sociala åtaganden. Det är påtagligt hur stor skillnaden är idag jämfört med hur den rödgrönrosa majoriteten under den förra mandatperioden hanterade bostadsförsörjningsfrågorna. Stadsledningskontoret hade då en central roll, med en byggeneral i spetsen, att samordna alla betydande bostadsprojekt, både politiskt och på högre tjänstemannanivå. Kontinuerliga genomgångar gjordes med ansvariga politiker och berörda förvaltningschefer för att hålla högt tempo och lösa ut problematiska frågor mellan förvaltningarna. Denna ordning måste återställas. Styrning och samordning måste förbättras avsevärt och arbetet måste struktureras.

Stockholms stad har ett stort inflytande över bostadsförsörjningen, bland annat genom sina tre allmännyttiga bostadsbolag. Vi tvingas dock konstatera att allmännyttan som verktyg för bostadsförsörjning inte har använts under innevarande mandatperiod. I stadens budget har det tidigare funnits mål för antalet markanvisade bostäder till allmännyttan. Dessa mål har dock strukits av den grönblå majoriteten. I stadsutvecklingen har särskilt hyresrätter och allmännyttan en viktig roll att fylla. Mål och indikatorer för antalet markanvisade bostäder till allmännyttan måste därför återinföras.

Den förra mandatperioden kom Stockholm en bra bit på väg, vi vände trenden och fick fart på byggandet av klimatsmarta bostäder, förskolor och skolor. Men sedan valet år 2018 har byggandet avstannat och planer som fanns har stoppats. Vi ser nu ut att gå mot förvärrad bostadsbrist och längre att gå till närmaste grundskola. Vi måste ställa om från ombildningar och utförsäljningar till att bygga bostäder så att vanligt folk kan få en lägenhet genom bostadsförmedlingen.

De senaste tio åren har två stora förhandlingar genomförts mellan länets kommuner, Region Stockholm och staten om satsningar på trafikinfrastruktur och bostäder: Stockholmsförhandlingen och Sverigeförhandlingen. Trots att alla projekt ännu inte är färdigprojekterade och finansierade bör staden ta initiativ till ett nytt förhandlingsarbete där förhandlingar kan påbörjas med bland annat staten om medfinansiering av ny infrastruktur i Stockholmsregionen åren 2026-2037. Särskild vikt ska läggas på utvecklingen av Bromma parkstad.

För att tillgodose behovet av ett tryggt och tillgängligt boende med social gemenskap för äldre utan stora vårdbehov ska stadens arbete med att bygga ut antalet seniorboenden fortsätta. Målet är att garantera den enskilde ett tryggt boende oavsett var i staden man bor. Stadens olika boendeformer för äldre har under de senaste åren blivit tydligare och det ska vara lätt att hitta ett tillgängligt boende som gör det möjligt att leva ett aktivt liv även när rörelseförmågan blir sämre. Exploateringsnämnden ska i samarbete med äldre- och bostadsnämnden utreda behovet av seniorbostäder med målsättningen att kunna införa en seniorbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030.

De grönblå har sänkt byggtakten också för studentbostäder. Med bibehållen takt i byggandet hade kötiden till en studentbostad nästan kunnat utraderas och en studentbostadsgaranti införas. Istället kommer människor återigen tvingas tacka nej till studieplatser på grund av brist på studentbostäder. Målet för markanvisade studentbostäder ska därför återinföras. Nämnden ska också utreda behovet av studentbostäder med målsättningen att kunna införa en studentbostadsgaranti senast år 2030. I det arbetet ska parterna på studentbostadsmarknaden bjudas in för dialog.

En första bostad är avgörande för möjligheten att påbörja ett eget liv. Idag sker detta alldeles för sent för många stockholmare. Med den höga takten i bostadsbyggandet, inte minst av hyresrätter, som präglade åren 2014-2018 skulle en bostadsgaranti för unga varit möjlig. Varje år med sjunkande bostadsbyggande och utförsäljningar av hyresrätter blir det allt svårare för unga att få sin första bostad. Med en annan bostadspolitik med tydliga mål och ett fokuserat arbete är det dock fortfarande möjligt att bryta den nedåtgående trenden för byggandet.

Nämnden ska planera bostäder för de grupper som kommunen har ett särskilt ansvar för. Stadens projekt ska innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Nämnden ska vara en aktiv part i stadens samverkan kring att hitta platser för och möjliggöra uppförande av modulhus initialt avsedda som bostäder för prioriterade grupper.

- Återinför en särskild samordnare, en ”bygggeneral”, för att nå bostadsmålen.
- Inför nytt mål om 15 000 billiga hyresrätter till år 2030.
- Återinför årsmålet om 2 500 markanvisade bostäder till stadens allmännytt.
- Inför nytt årsmål om 500 markanvisade studentbostäder.
- Mål om att införa en studentbostadsgaranti senast år 2030.
- Mål om att införa en seniorbostadsgaranti senast år 2030.

Bygg ihop vår stad

Stockholm måste läkas samman. Flera insatser gjordes mellan åren 2014 och 2018 för att skapa ett Stockholm som håller samman, men mer måste göras. Segregationen skapar en otrygg stad och forskning visar att segregation leder till högre kriminalitet. Ändå för den politiska majoriteten en politik som cementerar den segregerade staden genom stoppat bostadsbyggande och genom utförsäljningar som gör bostaden till en fråga om ekonomiska resurser. Stockholm behöver det motsatta, nämligen en politik för att läka samman.

Genom att identifiera stadsutvecklingsområden kan vi både bygga ihop vår stad och få upp volymerna i bostadsbyggandet. I översiktsplanen identifieras tio strategiska samband där stadsdelar bör läka samman. Dessa områden ska prioriteras och fyllas med klimatsmarta bostäder, kollektivtrafik, skolor, förskolor, idrottshallar, kultur, parker och badplatser. Två strategiska samband påbörjades under förra mandatperioden, nämligen Skärholmen och Östberga. I projektet Fokus Skärholmen, där även Vårberg, Sättra och

(S)
ExpIN:4

Bredäng ingår, finns en tydlig ambition kring social hållbarhet. En positiv utveckling skapas med fler bostäder och arbetsplatser, andra värdeskapande satsningar samt stärkta samband till omgivningarna. Det prioriterade strategiska sambandet mellan Östberga och Årsta kommer att stärkas med nya bostäder och offentliga funktioner.

Nästa stora stadsutvecklingsprojekt måste bli Fokus Järva. Järva är ett område i Stockholm med stora kvaliteter och värden. Stockholmarna här, precis som i hela staden, vill kunna leva sina vanliga liv. Det borde vara en rättighet att alla stockholmare, oavsett var i staden man bor, ska kunna vara trygga i sina bostadsområden. Men skillnaderna mellan olika delar av Stockholm har tillåtits att bli för stora. Staden har inte tagit sitt ansvar för stadsdelarna i Järvaområdet. De senaste åren har prioriteringarna kring Järva tyvärr legat långt ifrån den ambition som tydliggörs i översiktsplanen. Under innevarande moderatledda mandatperiod har inga initiativ tagits till att utveckla Järva. Istället har befintliga projekt skurits ner eller helt stoppats. Detta bevisar återigen att den grönbå majoriteten inte bryr sig om ytterstaden. Det saknas ett övergripande mål om att utveckla Järva och det saknas genomförandekraft för att få till en utveckling av området.

Vi menar att det behövs en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva. Staden måste visa ett åtagande för att bli trovärdig i sitt utvecklingsarbete. Istället för att tomställa och sälja ut lokaler behöver nya satsningar bli av och genomförandekraften öka. Staden behöver starta ett Fokus Järva-projekt som drivs lokalt av stadsdelsnämnderna och samtidigt har styrning från kommunstyrelsen. Övriga berörda nämnder och bolag ska delta i arbetet och bidra utifrån sina områden, exempelvis exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, allmännyttan, utbildningsnämnden, SISAB, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden. Staden ska kraftsamla. I det arbetet måste många nämnder vara med och bidra från sitt håll.

Under år 2022 måste byggstart ske för att koppla samman Tensta, Rinkeby och Bromsten med både nya stråk och nya gator samt med bebyggelse som stödjer befintliga och nya gemensamma mötesplatser för alla omkringliggande stadsdelar. Projektet innehåller ca 1 500-1 700 nya bostäder i flerbostadshus och radhus, en ny F-9 skola för 900 elever med tillhörande idrottshall, en mindre idrottshall, fyra nya parker, två nya förskolor, ett regionalt cykelstråk samt en ny gång- och cykelbro. Under året ska programarbete göras för att den strategiska kopplingen mellan Solberga, Telefonplan och Älvsjö ska stärkas genom utveckling av 7 500 bostäder samt satsningar på det offentliga rummet. Under året ska programarbete göras även för det prioriterade strategiska sambandet mellan Fagersjö och Farsta genom 3 900 nya bostäder, en omvandling av Magelungsvägen till ett urbant stråk samt utveckling av ett rekreationsstråk utmed stranden. Med förbättrade kopplingar kommer tryggare och säkrare miljöer skapas liksom bättre förutsättningar för handel och service. Även kollektivtrafiken till området ska förbättras, exempelvis med en pendeltågsstation. Måsenparken ska utvecklas till en aktivitetspark. På lång sikt finns goda möjligheter till stadsutveckling även genom att koppla samman Norrmalm med vattnet och Kungsholmen genom att överbrygga den barriär som bilvägen och spårområdet längs Klara strand utgör, till exempel genom överdäckning.

Ett annat viktigt samband är mellan Fagersjö och Hökarängen, där staden bör driva att tunnelbanan Fridhemsplan-Älvsjö ska gå hela vägen till Fagersjö eller att en ny pendeltågsstation öppnar i Fagersjö och där det befintliga friluftsområdet bör utvecklas. Vid utvecklingsprojekt som dessa ska privata aktörer involveras i arbetet med en socialt sammanhållen stad utifrån erfarenheter från Fokus Skärholmen, genom aktiv tillämpning av markanvisningsförfarande.

Arbetet med stadsutvecklingsområdet Bromma parkstad ska inledas. Genom att stänga Bromma flygplats kan en ny stadsdel växa fram med bostäder, arbetsplatser, tunnelbana,

skolor, förskolor, idrottshallar och kultur. När flygplatsen avvecklas möjliggörs 30 000-35 000 bostäder för cirka 70 000 nya invånare, och en stadsdel lika stor som Kungsholmen kan skapas. 30 000 arbetsplatser blir också möjliga att förlägga i området. Därtill öppnas möjlighet för exploatering i andra områden som idag begränsas av flygplatsens inflygningslinjer. Exploateringsnämnden ska bistå i stadens arbete med att lägga ner flygplatsen senast år 2025-2027 och planera för en ny stadsdel med tunnelbana. Bostadsbyggandet ska påbörjas senast år 2026 och minst 10 000 bostäder ska vara klara till år 2035. Till dess att flygplatsen är nedlagd ska staden upphöra att subventionera flygtrafiken och dess utsläpp. Exploateringsnämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen förbereda och inleda omförhandling av stadens avtal med Swedavia i syfte att ta ut marknadsmässig hyra för flygplatsens mark.

Under året behöver fler nya områden för stadsutveckling identifieras och föras in i planeringen. Ett exempel är den så kallade Skrubbatriangeln där ett helt nytt bostadsområde kan växa fram. Södertäljevägen närmast Liljeholmen kan omvandlas från trafikled till urbant stråk för att bygga ihop Liljeholmen centrum med området runt Liljeholmskajen. När Tvärförbindelse Södertörn färdigställts kan Örbyleden omvandlas till en stadsboulevard där bostäder, arbetsplatser och verksamheter kan integreras med kapacitetsstark kollektivtrafik, i enlighet med översiktsplanen. Masthamnen ska på sikt utvecklas med bostäder och kajen ska tillgängliggöras från Norra Hammarbyhamnen hela vägen till Slussen, med hänsyn till sjöfartens fortsatta behov och verksamhet.

Bostadens upplåtelseform och storlek styr vilka typer av hushåll som flyttar in – de inflyttande hushållens struktur, ålderssammansättning och inkomst. Exploateringsnämnden ska bidra till att det finns en blandning av upplåtelseformer i hela staden. Att bygga nya hyresrätter i områden som idag domineras av bostadsrätter eller villor är prioriterat. Detta ska särskilt prioriteras i områden i stadens närförorter med goda kollektivtrafikhäna lägen som under senare år haft ett lågt tillskott av nya lägenheter. Det är även viktigt att planera för områden med blandade lägenhetsstorlekar och bostadstyper.

Problem med trångboddhet för barnfamiljer är betydligt större i Stockholms stad än i övriga Sverige. 32 procent av barnfamiljerna i Stockholms stad är trångbodda att jämföra med 7,6 procent i riket (räknat enligt norm 2, vilket innebär trångboddhet vid fler än två boende per rum, kök och vardagsrum oräknat). Trångboddheten bland barnfamiljer är högst i Rinkeby-Kista (48 procent), följt av Spånga-Tensta (46 procent) och Skärholmen (41 procent). Bland barnfamiljer på Östermalm är trångboddheten generellt lägst (23 procent). Stadens planering måste utgå ifrån att minska risken att det blir brist på större bostäder för resurssvaga grupper. Att i hela staden bygga stora hyresrätter som barnfamiljer har råd att efterfråga måste vara prioriterat.

I ytterstaden finns centrummiljöer som upplevs som otrygga, skräpiga och nedgångna – till och med bortglömda. En trygg stad som fungerar är själva kärnan i samhällskontraktet. När vissa delar av staden lämnas efter behövs en annan politik. I Fokus Skärholmen har en ny framgångsrik metod för utveckling av centrummiljöer tagits fram. Tillsammans med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet kommer Sättra centrum att omvandlas till en trygg, levande och tilltalande plats. Denna arbetsmodell behöver tillämpas på fler centrummiljöer i staden, exempelvis Tensta centrum, Hagsätras och Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum samt Vårbergs centrum. Nämnden ska delta i stadens arbete med att identifiera, prioritera och driva utvecklingsprojekt av centrummiljöer i ytterstaden.

- Lägga ner Bromma flygplats senast år 2025-2027 och påbörja planeringen av Bromma parkstad.
- Inled stadsutvecklingsprojektet Fokus Järva.

- Byggstarta projektet som ska koppla samman Tensta, Rinkeby och Bromsten.
- Genomför programarbete för den strategiska kopplingen mellan Solberga, Telefonplan och Älvsjö samt mellan Fagersjö och Farsta.
- Påbörja planering av sambandet mellan Fagersjö och Hökarängen.
- Identifiera nya områden för stadsutveckling och för in dessa i planeringen, exempelvis i Skrubbatriangeln och genom att omvandla Södertäljevägen till urbant stråk.
- Utveckla centrummiljöerna i ytterstaden, så som Tensta centrum, Hagsätra-Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum samt Vårbergs centrum.

Planera för en hållbar stad

15-minutersstaden ska vara en vision att arbeta efter när vi bygger nya stadsdelar. Klimatförändringar och pandemi har fått fler att se både fördelar och utvecklingspotential i sitt närområde. Många stockholmare har redan idag mycket av det de behöver inom promenadavstånd eller en kort cykeltur, men långt ifrån alla. Vi lever i en delad stad och utvecklingen går åt fel håll. För mycket av stadens investeringar centreras till innerstaden. Ytterstadens centrum utarmas eller säljs ut tillsammans med hyreslägenheter med överkomliga hyror. Fler stockholmare måste pendla allt längre till arbete och nöjen och utbudet är ojämnt fördelat över staden. Genom att satsa på en nära stad där alla stockholmare har tillgång till en lättfungerande vardag kan vi bygga det starka lokalsamhälle som behövs i globaliserad tid. Det klimatsmarta, nära och lokala gör Stockholm till en världsstad.

När nya områden och förtätningar planeras ska hållbart resande och hållbara transporter främjas. Vi kan inte förvänta oss att människor ställer bilen om bussen inte går i tid och tunnelbanan är överfylld. Genom att prioritera kapacitetsstarka trafikslag som gång, cykel och kollektivtrafik kan fler människor klara sin mobilitet utan att behöva använda bilen. På så sätt kan klimatpåverkan minskas och gaturummet bli mer inbjudande. Kollektivtrafik är ett smart sätt att öka transporteffektiviteten samtidigt som utsläppen minskar och gatumiljön blir trevligare tack vare minskad trängsel. Det är dessutom en investering som framförallt gynnar dem med lägre inkomster, även om den är bra för alla.

När Stockholm växer ställer det stora krav på hänsyn och känsla för de kvaliteter och värden som redan finns i Stockholms stadsdelar. Stadsutvecklingen ska vara socialt värdeskapande och utgå från befintliga kvaliteter och sträva efter att tillföra nya. Arbets sättet med socialt värdeskapande analyser (SVA) ska tillämpas i alla projekt och i alla skeden av stadsbyggnadsprocessen. Stadsutvecklingen ska ske med dialog och förankring. Planeringen av offentlig och kommersiell service måste ske tidigt. Staden måste ta ett helhetsansvar för planeringen så att ytor till viktiga samhällsfunktioner säkras, istället för att överlåtas till marknaden.

Klimatförändringarna utgör en existentiell utmaning och Stockholm måste både minska sitt klimatavtryck och anpassa staden till ett förändrat klimat. Staden ska byggas på ett sätt som möjliggör kortare och färre resor och energieffektiva byggnader. Ny bebyggelse måste integreras med grönska och stadsplaneringen ska sträva efter att stärka den ekologiska infrastrukturen. Negativa effekter vid översvämningar och värmeböljor måste minskas. Nämnden ska medverka till målet om en klimatneutral byggsektor till år 2040. En växande stad kräver stora investeringar och när staden investerar ska målet alltid vara att bidra till att minska stockholmarnas klimatpåverkan. Nämnden ska ställa krav på klimatberäkningar i form av funktionskrav (kg CO₂e/m² BTA) vid nyproduktion av byggnader och anläggningskonstruktioner. Det ska göras fler markanvisningar till hus som byggs med massivträ i syfte att medverka till ökad teknikutveckling och innovation inom byggsektorn. De gröna parkeringstalen måste utvärderas i syfte att se

om de gör det tillräckligt attraktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplatser vid nybyggnation. Även gröna parkeringsköp ska införas.

Stockholm är Sveriges tillväxtmotor och en stor utmaning är bristen på kontorsyta. För att möjliggöra för fler företag att etablera sig i Stockholm behövs en omfattande expansion av antalet arbetsplatser, både i city där behoven är mycket stora, och i Stockholms södra delar. Målet är 100 000 nya arbetsplatser till år 2030. Nämnden ska ta fram etappmål och en indikator som följs upp årligen.

I tider av osäkerhet på bostadsmarknaden är det extra viktigt att Stockholms stadsutveckling präglas av en mångfald av olika typer av projekt. Det behövs både fler stora stadsutvecklingsområden i hela staden och fler mindre förtätningsprojekt. I varje område behöver det finnas både små lägenheter till singelhushåll och större lägenheter till barnfamiljer. I stadsutvecklingen har särskilt hyresrätter och allmännyttan en viktig roll att fylla. Mål och indikatorer för antalet markanvisade bostäder till allmännyttan ska därför återinföras.

Stockholms stora markinnehav är ett viktigt strategiskt verktyg för att skapa en stad för alla. Staden ska använda sitt markinnehav offensivt och använda det till att bygga en mer jämlik stad där segregationen minskar. Genom hur och till vem staden markanvisar kan markpolitiken bli ett viktigt verktyg i strävan mot en stad för alla. Marken är också en av stockholmarnas viktigaste tillgångar och måste därför förvaltas på ett ekonomiskt hållbart sätt. Det finns tillfällen när det är bra att sälja mark, inte minst för att kunna bygga bostäder, men det finns inget egenvärde i markförsäljning. Nämndens årliga försäljningsbeting ska därför ses över.

Det gångna året har den grönbå majoriteten öppnat upp för alltför spekulationsbostäder i Stockholm. Med ägarlägenheter kommer spekulationsinslaget på bostadsmarknaden att öka. Andelen som har osäkra hyresförhållanden likaså. På sikt riskerar vi att likt andra storstäder i Europa få områden i innerstaden som domineras av Airbnb och liknande korttidsuthyrning. Samtidigt är risken stor att fastighetsförvaltningen i dessa fastigheter kommer att bli betydligt sämre än i andra bostadsfastigheter. Vi har idag en väl fungerande upplåtelseform, bostadsrätten, som fyller behovet av ägd lägenhet i flerbostadshus. Staden måste därför sluta främja ägarlägenheter på bekostnad av bostadsrätter och hyresrätter.

Ett hinder för att staden ska kunna fortsätta växa är dagens effektbrist och nätkapacitetsbrist. Exploateringsnämnden har ett viktigt uppdrag att bidra till stadens arbete med att få till en proaktiv strategisk planering för elnätet och en hållbar elanvändning. Viktningsfaktorerna i kravet på max 55 kWh/m² ska omedelbart justeras så att teknikneutralitet uppnås, istället för att elbaserad uppvärmning premieras framför fjärrvärme. På sikt ska använd energi (nettoenergi) tillämpas istället för köpt energi.

Idag arbetar exploateringskontoret efter en princip om att alla projekt ska vara lönsamma. Det innebär att varje projekt behöver innehålla markförsäljning, och därmed att varje projekt behöver bestå av bostadsrätter. Detta gör det svårt att få lönsamhet i projekt där markpriserna är låga, när bostadsrättsmarknaden är svag eller där efterfrågan på bostadsrätter är låg. För att Stockholm ska kunna växa i hela staden på ett socialt hållbart sätt måste det vara möjligt att omfördela resurser mellan projekt. Exploateringsnämnden ska som helhet klara sin budget, men projektresultaten måste tillåtas att variera.

I vissa exploateringsprojekt finns exceptionella förutsättningar som medför fördyrningar som idag landar på olika verksamheters budget. När staden till exempel anser att det finns ett stort värde i att bevara kulturhistoriskt värdefulla byggnader så behöver

(S)
ExpIN:8

detta finansieras på ett bättre sätt än genom exempelvis skolpengen. I vissa undantagsfall behöver staden gemensamt kunna finansiera dessa merkostnader. Staden behöver utreda alternativa finansieringsmodeller för situationer som dessa.

I den grönbå budgeten står det att staden ska se till att privata företag köper och investerar i så kallade samhällsfastigheter, alltså skolbyggnader, förskolebyggnader, idrotts-hallar, äldreboenden etc. Syftet med privatiseringen av samhällsfastigheter är, enligt den moderatledda majoriteten, att minska stadens låneskuld. Tvärt emot vad den moderatledda majoriteten verkar tro så är det dock mycket billigare för kommunen att låna pengar för att själv låta uppföra och äga fastigheter, jämfört med att låta privata företag bygga och sedan hyra ut till kommunen. Att hyra från privata aktörer får stora ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser över lång tid.

Arbetet med samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, är helt nödvändigt för att säkerhetsställa god samhällsplanering i allmänhet och hållbar skolplanering i synnerhet. Att samplanera skolutbyggnaden med idrotts- och förskolelokaler är en viktig del av arbetet inom SAMS och förskolan ska vara en integrerad del av skolbyggnaden där det är lämpligt. Arbetet med SAMS behöver stärkas ytterligare för att säkerhetsställa att berörda aktörer i staden har en gemensam bild av hur skolförsörjningen ska säkras.

Skolans och förskolans utemiljö ska ses som en del av det pedagogiska rummet. Nämnden ska ta med utemiljön i byggprocessens tidiga skeden, för att uppnå höga värden för pedagogik, vistelse och lek. Fristående förskolebyggnader ger inte bara mer ändamålsenliga lokaler utan även större och bättre utemiljöer. Vid nyproduktion ska därför fristående förskolebyggnader prioriteras före inhysningar i bottenplan på bostadshus.

När idrottsytor och grönytor behöver tas i anspråk för att kunna bygga nytt måste dessa ersättas. Ersättningsplanen för 11-spelsplanen på Stadshagens IP är redan kraftigt försenad och måste påbörjas omgående. Att avbryta planeringen för en ersättningsplan i Fredhällsparken utan att ordna en alternativ lokalisering bryter mot tidigare löften om en färdig fotbollsplan innan exploateringen på den befintliga påbörjas. Att de grönbå inte har fått en fotbollsplan på plats eller ens presenterat ett gångbart alternativ på över tre år är ett bevis på hur majoritetens oförmåga drabbar stockholmarna.

Närheten till vatten gör vår stad unik. Med fler badplatser kan de som vill njuta av vatten på ett tryggt och säkert sätt. I de nya utvecklingsområdena måste det planeras för badplatser, så som Marievik och Norra Djurgårdsstaden. Stadens kajer ska i ökad utsträckning göras tillgängliga för stockholmarna och våra besökare genom bland annat museer, restauranger och uteserveringar, evenemang, bostäder och som viktiga rekreatiomsområden. Kajerna vid Hammarby Sjöstad och Saltsjökvärn ska byggas ihop till ett sammanhängande stråk samt kompletteras med trappor till Danviksbron. Nämnden ska fortsätta arbetet som inleddes förra mandatperioden med att avlägsna illegala båtetablettingar.

Avfallsinsamlingen i staden kan förbättras och effektiviseras genom att installera sopsugar i nya bostadsområden. Dessa anläggningar gör det möjligt för sopbilar att tömma flera fastigheters avfall från ett och samma hämtningsställe. På så sätt minskar transporter, buller och luftföroreningar samtidigt som arbetsmiljön för de som hämtar avfallet förbättras. Dessutom minskar riskerna för skadedjur och det kan skapas nya möjligheter för ökad sopsortering. Möjligheten att bygga sopsugar ska därför prövas i varje nytt projekt.

Vid byggande behövs massor och täktmaterial, och samtidigt genererar byggande nya massor och entreprenadberg. Idag används alldeles för lite av uppkomna massor och alldeles för mycket skickas till deponi. Endast cirka 10 procent av sand, grus och morän

bedöms återanvändas på byggarbetsplatsen. Istället kommer en stor andel av den ballast som används från täkter. En viktig orsak är att det saknas mark för att kunna lagra och behandla massor och att det saknas samordning mellan tillgång och efterfrågan. Nämnanden ska bidra i stadens arbete med att ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.

Under förra mandatperioden inrättade den rödgrönrosa majoriteten ett naturreservat i Rågsveds friområde. Mitt i naturreservatet ligger det nedgångna industriområdet Snösätra. Sedan ett par år tillbaka har Snösätra etablerats som en kulturplats för konst, musik och veteranbilar. Platsen är dock förorenad efter decennier av lätt industriverksamhet. Exploateringsnämnden ska fortsätta saneringen av södra delen av Snösätra industriområde samt bistå Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och kulturnämnden med att inrätta en kulturpark i Snösätra i harmoni med naturreservatet.

På Kulturhuset finns Stockholmsrummet. Det är ett informationscenter om Stockholm där det berättas om den växande staden, framtidens Stockholm och vägen dit. Tyvärr saknas stora delar av det Stockholm där expansionen kommer att äga rum: Järva, Farsta, Skärholmen är några stadsdelar som inte ingår i modellen. Ska vi bygga ett Stockholm som håller ihop är det viktigt att det också syns i den offentliga diskussionen. Stockholmsrummet i Kulturhuset behöver kompletteras med en karta som täcker hela Stockholms kommun. Därtill vill vi se ytterligare två Stockholmsrum, placerade i Söderort respektive Västerort.

- Inför gröna parkeringsköp.
- Mål om att bygga 100 000 nya arbetsplatser till år 2030, främst i Söderort.
- Ta fram en ny modell för ekonomisk styrning av exploateringsprojekt som möjliggör omfördelning av resurser mellan projekt så att hela staden kan utvecklas.
- Planera för badplatser i nya stadsutvecklingsområden, så som Marievik och Norra Djurgårdsstaden.
- Ersättningsplanen för 11-spelsplanen på Stadshagens IP måste påbörjas under året.
- Tillgängliggör stadens kajer och avlägsna illegala båtetableringar.
- Ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.
- Skapa två nya Stockholmsrum.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Exploateringsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, äldrenämnden och Micasa utreda behovet av seniorbostäder med målsättningen att kunna införa en seniorbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden upprätta en prioriteringslista, tidplan och finansieringsplan för att sanera förorenade områden som inte är föremål för exploatering.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med trafiknämnden projektera och medfinansiera bussterminaler och kompletterande kollektivtrafiksatsningar vid Brommaplan och Gullmarsplan så att dessa projekt med Region Stockholm som huvudman kan sättas igång mellan åren 2025-2027.	2022-01-01	2022-12-31

(S)
ExpIN:10

Exploateringsnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden utreda potentialer och kostnader med att omvandla Värtabanan till att även köra kollektivtrafik.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden ta fram etappmål och en indikator för tillskapande av arbetsplatser med målet 100 000 nya arbetsplatser till år 2030.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden utreda behovet av studentbostäder med målsättningen att kunna införa en studentbostadsgaranti senast år 2030. I det arbetet ska parterna på studentbostadsmarknaden bjudas in för dialog.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska ta fram en ny modell för ekonomisk styrning av exploateringsprojekt som möjliggör omfördelning av resurser mellan projekt så att hela staden kan utvecklas.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska, i samarbete med AB Familjebostäder, AB Stockholmshem och AB Svenska Bostäder, utreda hur fler stora bostäder kan bidra till att minska ofrivillig trångboddhet.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska utvärdera de gröna parkeringstalen i syfte att se om de gör det tillräckligt attraktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplatser vid nybyggnation.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och berörda stadsdelsnämnder ska driva en utveckling av prioriterade centrummiljöer, exempelvis Tensta centrum, Hagsätra och Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum och Vårbergs centrum, utifrån arbetssättet som användes för utvecklingen av Sättra centrum.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden utveckla konceptet med Stockholmshallen och identifiera fyra lämpliga platser för dess uppförande.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden inventera möjliga ytor i innerstaden som kan användas för både spontanidrott och föreningsverksamhet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram förslag på pop-up idrottsytor i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och Stockholm Vatten och Avfall AB beskriva och konkretisera samhällsviktig verksamhet vid skyfall.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och andra berörda nämnder verka för en nedläggning av Bromma flygplats och under första halvåret 2022 inleda arbetet med stadsutvecklingsprojektet Bromma parkstad.	2022-01-01	2022-07-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och fastighetsnämnden ta fram och tillämpa en handlingsplan samt tillsätta en stadsövergripande fokusgrupp för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31

Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden, trafiknämnden och Stockholm Exergi ansvara för stadens samlade koordinering för att genomföra uppförandet av nytt kraftvärmeverk i Lövsta samt tillse att relevanta ersättningsytor ordnas så som bad- och båtplats.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden och exploateringsnämnden förändra styrningen så att använd energi (nettoenergi) tillämpas istället för köpt energi. Till dess ska samma viktning som i BBR tillämpas.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och barnnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, service- och stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall, exploateringsnämnden och trafiknämnden samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen vid och tillgängligheten till återvinningstationer.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishantering av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden, särskilt i kollektivtrafiknära lägen och på lämpliga platser, kan kompletteras och utvecklas.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag ska fortsätta utveckla och planera för typplaner och byggande av typhus med fokus på Stockholmshusen.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Parkering ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden införa gröna parkeringsköp så att parkeringsnormen reduceras mot att fastighetsägaren exempelvis inrättar en elbilpool och gör cykelfrämjande åtgärder.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholms Hamn AB ska i samarbete med trafiknämnden och i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB fortsätta arbetet med revidering av kajstrategin samt när den är beslutad påbörja dess implementering.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholms Stadshus AB ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden kontinuerligt utveckla konceptet med Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu mer kostnadseffektiva, snabbare att uppföra samt anpassas för att kunna passa på fler platser i staden.	2022-01-01	2022-12-31

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden ansvarar som stadens fastighetsförvaltande resurs för lokaler som inte naturligt passar in i stadens fastighetsförvaltande bolag samt naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns. Uppdraget omfattar förvaltningsbyggnader, kulturfastigheter, vissa naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns, saluhallar, idrottsanläggningar, vissa kommersiella fastigheter, samt inhyrningar och bostadsrätter. Nämnden ska bidra till stadens övergripande mål gällande klimat och hållbarhet.

Aktiv fastighetsförvaltning i en växande stad

Fastighetsnämnden har en viktig uppgift i att säkerställa lokalförsörjningen för stadens nämnder. Fastighetsnämndens uppdrag är i första hand att förvalta lokaler för stadens egna behov och interna hyresgäster. Genom effektiv fastighetsförvaltning med låga administrativa kostnader tillsammans med driftoptimeringar och energieffektiva lösningar ska stadens lokalkostnader för de egna verksamheterna hållas nere. Nämnden har därutöver ett stort antal externa hyresgäster som hyr de lokalytor som staden inte nyttjar själv.

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning som innebär både strategiska förvärv och försäljningar av fastigheter. Staden ska äga och utveckla byggnader som långsiktigt behövs för stadens olika verksamheter. Staden bör som exempel inte äga och förvalta slott eller centralt placerade saluhallar, dessa ligger utanför kommunens huvudsakliga uppgift. Istället bör mer fokus gå till att utveckla och bygga fastigheter för sociala behov, idrottsytor och lokaler för kulturell verksamhet – något som vi vet som stärker sammanhållning och skapar ett Stockholm för alla.

Strategiska fastighetsutvecklingsprojekt som uppfyller ett eller flera kriterier för beslut om större investeringar ligger inom kommunstyrelsens ansvar att initiera. Det kan exempelvis röra projekt med höga investeringsutgifter, höga driftkostnader, hög komplexitet eller projekt som involverar flera nämnder eller bolagsstyrelser. Det operativa ansvaret att utreda, planera och genomföra dessa projektyper kan åläggas fastighetsnämnden. Vid utveckling eller renovering av fastigheter är kostnadskontroll och projektstyrning av yttersta vikt för att på ett gott sätt förvalta stadens resurser.

Fastighetsnämnden står inför stora utmaningar då flera delar av fastighetsbeståndet idag är i mycket dåligt tekniskt skick och har behov av upprustning. Den styrande majoritetens investeringsbudget står inte i paritet till de förväntningar och behov som finns för utveckling av fastigheter och lokaler i staden. Situationen med den globala pandemin har förvärrat den ekonomiska situationen för fastighetsnämnden ytterligare, med inkomstbortfall och risk för högre omsättning av hyresgäster. För att staden ska kunna förverkliga ambitionerna om goda offentliga rum, fler och bättre idrottsmöjligheter och konst och kultur på alla platser i vår stad, måste investeringsbudgeten höjas tydligt.

Idag ser vi extra stora utmaningar för stadens kulturutövare. Pandemin har gjort det svårare att sätta upp och ställa ut sina föreställningar och verk vilket lett till inkomstbortfall. Detta skapar ytterligare utmaningar för renovering och byggandet av nya ateljélokaler med kostnadstäckande hyror som kan efterfrågas av kulturutövarna. Staden har idag flera ateljélokaler som är i dåligt tekniskt skick och måste renoveras. I och med detta är det viktigt att se över möjligheten att tillskapa nya lokaler med en hyresnivå som kulturutövare och konstnärer kan efterfråga. Fastighetsnämnden ska samarbeta med kulturnämnden för att utveckla stadens konstnärsateljéer. En långsiktigt hållbar modell ska tas fram som både säkrar kostnadstäckande hyresintäkter och erbjuder lokaler som konstnärer och kulturutövare kan efterfråga.

Som en del i utvecklingen av nya konstnärsateljéer ska Midsommarkransens gamla skola utveckla till kulturcentrum. Redan idag inryms ett fåtal ateljéer i fastigheten men genom ombyggnation kan flertalet nya ateljéer säkras samtidigt som nya arbetssätt med delade ytor och utställningsmöjligheter utvecklas. I upprustningen ska det även utredas huruvida härbärgat ska erbjudas nya lokaler eller fortsatt inrymmas i huset.

Den grönbå majoriteten har bantat ner renoveringsprojektet av Stadsbiblioteket till den grad att flertalet allvarliga brister inte ryms i åtgärdsbudgeten. Det är ett synnerligen oansvarigt agerande som kommer att leda till att Stadsbiblioteket kommer behöva renoveras i flera omgångar. Vi föreslår istället att staden tar ett omtag och inte bara renoverar utan också utvecklar Stadsbiblioteket till en modern mötesplats för alla stockholmare. Därför ska biblioteket få växa in i de publika lokaler på Sveavägen som ursprungligen tillhörde till biblioteket men som idag huserar snabbmatskedjor.

Det långsiktiga målet är att bygga ikapp den anläggningsbrist av idrottsytor som råder för att sedan kunna bygga i takt med en växande stad. Idrottsnämnden ska tillgodose och tillgängliggöra idrotts- och fritidsverksamhet i den växande staden. Ett viktigt verktyg för detta är den långsiktiga investeringsstrategin som fastighetsnämnden ansvarar för via investeringsplanen. Samordningen mellan de två nämnderna för prioritering och effektivt genomförande är avgörande för Stockholms idrotts- och föreningsliv. Tyvärr har vi sett en omprioritering av den nuvarande majoriteten där viktiga investeringar i ytterstaden likt Vårbergs multihall blir uppskjutna. Detta sker samtidigt som tidigare löften från staden om nya planer i innerstaden likt ersättningsytor för exploateringen i Stadshagen inte förverkligas. Det är allvarligt i ett läge när staden växer och behöver fler, inte färre, idrottsanläggningar. Att flertalet stopp för viktiga investeringar handlar om politiska beslut från majoriteten är än mer anmärkningsvärt. Viktiga investeringar som Vårbergs IP och planerna för ersättningsytor i Fredhällsparken måste startas omgående för att inte närliggande stadsutvecklingsområden som helhet ska utebli eller drabbas negativt. Under år 2022 ska bland annat följande prioriteras: Vårbergs multihall, Kristinebergshallarna, ny ishall på Mälarhöjdens IP och Zinkensdamms IP, samt konstgräs på Ängby IP, Nockebyhovs BP, Herrängens BP, Skarpnäck BP och Sättra BP.

Fastighetsnämnden ska svara för stadens hyresförhandlingar för andrahandsuthyrningar av bostäder där det idag saknas förhandlingsordning. Detta förutsätter att nämnden träffar en överenskommelse med Hyresgästföreningen om förhandlingsordning.

- Utveckla samarbetet med idrotts- och kulturnämnden för effektivare projekthantering.
- Avyttra fastigheter utanför fastighetsnämndens huvudsakliga fokus, likt slott och centralt placerade saluhallar.
- Höjd investeringsbudget med 250 miljoner kronor, samt 70 mnkr i klimatinvesteringar, för att klara stadens åtaganden för fler och bättre kultur- och idrottsfastigheter i staden.
- Ta fram en ny modell för stöd och utveckling av konstnärsateljéer.
- Påbörja projekten Vårbergs multihall och Sättra IP.
- Utveckla Midsommarkransens gamla skola till ett nytt kulturcentrum.

Klimatsmarta och tillgängliga fastigheter

Stadens fastigheter ska vara energieffektiva och leverera en sund inomhusmiljö, samt vara fria från miljö- och hälsostörande ämnen. Fastighetsnämnden ska bedriva en långsiktigt hållbar fastighetsförvaltning och minska energianvändningen i såväl befintliga som nya byggnader. Nämnden ska säkerställa att nya projekt ansluts till exempelvis

sopsugar och andra tekniska anläggningar som minskar klimatpåverkan. Fastighetsnämnden ska beakta effekterna av ett klimat i förändring och fortsätta arbetet med klimatanpassning utifrån den genomförda klimat- och sårbarhetsanalysen. Nämnden ska se över möjligheterna att initiera mer byggande med trästomme eller massiv träkonstruktion som ett steg att minska klimatpåverkan vid byggnadsfasen.

Stora vinster för både klimat och ekonomi kan uppnås när hallar placeras i kluster. Ett exempel på detta är när värme och kyla kan fungera växelvis mellan uppvärmning och konstkyla, exempelvis mellan en ishall och simhall. Fastighetsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden utreda möjligheten att genomföra ett pilotprojekt i Skarpnäck där sim- och ishall sambyggs. Genom att använda överskottsvärmen från ishallen för att värma simhallen kan energiförbrukningen minska och anläggningen bli mer klimat-smart.

Nämnden ska fortsatt arbeta för att stadens byggnader ska bli miljömässigt hållbara. I samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ett aktivt arbete med ekosystemtjänster ske där så är möjligt. Fastighetsnämnden ska även verka för att alla avtal som nytecknas eller omförhandlas sker enligt mallen för gröna hyresavtal.

Fastighetsnämnden ska arbeta med att tillgängliggöra alla sina publika lokaler för personer med funktionsnedsättning. Aktiviteter och fortbildning för att förbättra tillgängligheten ska ske kontinuerligt och med nämndens funktionshinderråd som aktiv part. Nämnden ska under året utreda möjligheterna att tillskapa LSS-anpassade toaletter, exempelvis centralt placerad i kulturhuset.

Staden har naturreservat utanför kommungränsen. Naturreservaten ska förvaltas av fastighetsnämnden med hög kompetens och ambition. Det är prioriterat att öka tillgängligheten samt förstärka och utveckla de gröna värdena. Områden ska kunna prövas för försäljning till kommunen där reservaten är lokaliserade när detta anses lämpligt.

- Utred möjligheten till byggande med trästomme eller massiv träkonstruktion som ett steg att minska klimatpåverkan vid byggnadsfasen.
- Se över hur anläggningar för värme och kyla, exempelvis simhallar och ishallar, kan samlokaliseras för bättre effektivitet.
- Sträva efter att ansluta byggnader till fjärrvärmenätet när detta är möjligt.
- Gröna väggar och tak bör övervägas vid nyproduktion eller större renoveringar.

Ekonomi och effektivitet

Flera av nämndens fastigheter har ett stort underhållsbehov. För att få bukt med det underhåll som under lång tid varit eftersatt ska nämnden genomföra en bred översyn av beståndets tekniska status. Nämnden ska bedriva en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla användningen av nyckeltalsanalyser med målet att förbättra beståndets driftnetto, med inriktning på att hålla kostnaderna nere samt att omförhandla externa hyror. Nämnden ska utreda möjligheterna till avyttring av fastigheter som genererar underskott och som inte är av strategisk betydelse för staden. Fastigheter med exploateringspotential ska prövas att överföras till exploateringsnämnden. Samverkan ska ske med andra nämnder för att uppnå kostnadseffektivitet i lokalförsörjningen.

Nämnden ska kontinuerligt arbeta med att förbättra projektekonomi, riskhantering och prognossäkerhet. Nämnden ska fortsätta utveckla processerna för investeringsbeslut i syfte att uppnå högre grad av förutsägbarhet. Nämnden ska kontinuerligt utveckla och

harmonisera sin projektstyrningsmodell för stora investeringar till de förhållanden som gäller inom nämndens verksamhetsområde.

Fastighetsnämnden och idrottsnämnden ska, i syfte att garantera en långsiktigt hållbar strategi för upprustning av idrottsanläggningarna, utreda alternativa strategier såsom renovering, nyproduktion, sammanslagning eller omlokalisering. Nämnden har ett antal simhallar med stora underhållsbehov som kan medföra stora investeringsutgifter. Nämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden pröva vilka simhallar som kan finansieras genom att fastigheterna samtidigt utvecklas med närliggande bostäder eller kommersiella fastigheter. För många av de befintliga simhallarna behöver fastighetsnämnden och idrottsnämnden intensifiera arbetet för upprustning, en stor del av de investeringar som inte sker idag riskerar att bli dyrare längre fram när skicket i anläggningarna blivit ännu sämre. En handlingsplan för upprustning av simhallarna behöver implementeras och följas upp löpande med fokus på att åtgärda problem som riskerar att förvärras på ett sådant vis att investeringsbördan ökar ytterligare. Planeringen för investeringar i de badanläggningar som är i störst behov av upprustning måste intensifieras, dit hör bland annat Eriksdalsbadet som har en central betydelse som Sveriges nationalarena för simsporten.

Staden ska inte ingå kostsamma avtal med externa aktörer, exempelvis så kallade OPS-avtal, som kommer innebära mycket höga hyreskostnader för det som byggs och gör att stadens rådighet och alternativ gällande fastighetsfrågor begränsas. På lång sikt är det som regel alltid gynnsamt för staden och dess invånare, både ekonomisk och demokratiskt, att själva äga de fastigheter som behövs inom verksamheten. Staden ska därför själv ta vidare byggnationen för Gubbängshallen, Brännkyrkahallen och Västertorps sim- och idrottshall samt utvecklingen av Vårbergs IP och Sättra IP. Vi ser redan idag hur flera viktiga projekt inte kommer vidare i processen då finansiering och intresse från privat aktör saknas – något som drabbar såväl Stockholms barn och unga som idrottsrörelsen i stort.

Fastighetsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och andra berörda nämnder påbörja utvecklingen av konceptet ”Stockholmshallen”. Genom upphandling av seriellt byggda hallar som är väl anpassade till Stockholms byggnadstradition och utformning pressas kostnaden och tiden för uppförandet av nya idrottshallar. Idrottsnämnden ska med sin kompetens och i roll som framtida hyresgäst identifiera behoven för hallarnas funktion i relation till idrottsrörelsen och en bredare användning. Fyra platser ska identifieras där Stockholmshallen kan uppföras.

Staden samplanerar i ökad omfattning utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar. Som alternativ till idrottsundervisning i egna lokaler förutsätts skolorna i dessa fall kunna använda angränsande idrottshallar. Nämnden ska tillsammans med idrottsnämnden ha en proaktiv planering för tillkommande idrottsytor och säkerställa att dessa optimeras ur såväl ett ekonomiskt som ett tidsmässigt perspektiv.

- Fortsätta utveckla projektstyrningen för bättre kostnadsprognos och kontroll.
- Intern kompetens och kunskap ska säkerställas.
- Ta fram en handlingsplan för renovering av stadens bad- och simhallar utifrån byggnadernas särskilda förutsättningar och möjliga synergieffekter.
- Stopp för kostsamma OPS-avtal som minskar stadens rådighet och över tid blir dyrare för stockholmarna.
- Ta fram en modell för ”Stockholmshall” för ett effektivt byggande av väl anpassade idrottshallar till stadens behov.

Satsningar på en trygg och levande stad

Fastighetsnämnden ska vara aktiv i stadens trygghetsarbete. Nämnden ska verka för att miljön i och omkring alla nämndens fastigheter ska vara trygga. Trygghetsskapande åtgärder ska genomföras där det behövs i form av belysning eller extra skötsel. Nämnden ska också säkra upp att inga lokaler står oanvända för att skapa folkliv och rörelse i den mån det är möjligt. En väl fungerande samverkan med andra berörda nämnder samt med externa aktörer är viktigt för att nå resultat.

Fastigheter som förfaller och är dåligt tekniskt skick kan bidra till att intrycket av stadsrummet försämras. God fastighetsskötsel och medel för att genomföra detta är därför en viktig del av att skapa en god och levande stad. Fastighetsnämnden ska identifiera mindre investeringar som enkelt skapar en mer inbjudande och trygg miljö runtom sina fastigheter. Ansökan om medel från trygghetsfonden ska effektiviseras med avsikt att snabbare genomföra enklare åtgärder.

Fastighetsnämnden förvaltar många av stadens signaturbyggnader, hit hör bland annat kulturhuset, medborgarhuset och stadshuset. Inför det kommande 100-årsjubileet är det viktigt att arbetet för upprustningen av stadshuset fortsätter med särskilt fokus på de publika delarna.

Parklekar har i över hundra år varit en plats för barn och unga att leka och utvecklas. Staden har i flera omgångar genom årens lopp tagit ansvar och byggt fler och utvecklat parklekarna. Dess innehåll har skiftat men fokus har alltid varit att skapa rum för stadens barn och unga. Tyvärr kan vi konstatera att parklekarna idag blivit eftersatta. Av de parklekar stadsdelarna hyr från stadens fastighetskontor är i princip samtliga idag tekniskt uttjänta. Läget för stadens parklekar är akut och de mindre åtgärder som den borgerliga majoriteten har presenterat tidigare är långt ifrån tillräckliga. Flera parklekar har under de senaste åren också drabbats av kraftiga nedskärningar, blivit av med personalen och till med tvingats stänga på grund av den borgerliga majoritetens besparingar på barn och unga. Staden behöver återigen säkra den plats för barn och unga som parklekarna har varit.

Med det stora behovet av investeringar och upprustning finns det samtidigt en möjlighet att skapa "Framtidens parklekar". Utgångspunkten är att ta vara på de koncept som varit uppskattade i dagens verksamhet med möjlighet till gemensam grillning och våfflor, möjlighet till toalett och skötrum samt bemanning med pedagogisk personal. Men att också utveckla för framtiden där investeringar för självstädande toaletter, vattenlekar och vattenspel, utveckling med mer bemanning och högre samverkan med kulturskolan och förskolan samt utveckling av materialbank och utlåning av lekredskap.

I arbetet med utveckling av parklekarna är det viktigt att de sker i samklang med föreningsliv och ideella krafter för att skapa synergieffekter mellan stadens vilja att utveckla och föräldrar och barns vilja att bidra till att skapa aktiviteter och goda miljöer. Till det krävs resurser. Det är inte hållbart att som den borgerliga majoriteten vältra över ansvaret på ideella krafter. Kommunen har ett ansvar att erbjuda barn och unga en meningsfull fritid från tidig ålder. Det skapar också viktiga skyddsfaktorer som betalar sig i längden. Att skära ned på barn och unga är kortsiktigt och skapar inte en tryggare stad.

Nämnden ska under året göra en fördjupad analys av parklekarnas status. Nämnden ska också tillsammans med andra berörda nämnder och med kompetens från SISAB påbörja arbetet för konceptutveckling för parklekarna. Detta innebär ett standardiserat parklekbegreppskoncept med en lägsta nivå av vilken service som ska tillhandahållas inom parklekarna. Genom en standardisering av konceptet för Framtidens parklekar möjliggörs också kostnadsbesparing när byggande kan möjliggöras seriellt eller via moduler.

Stockholms ska stå stark i tider av kris och stadens beredskap måste stärkas. Många av stadens skyddsrum har länge varit eftersatta och behöver investeringar för att åter bli funktionellt dugliga. Nämnden ska fortsätta att investera i förebyggande åtgärder för att minska riskerna av kraftiga skyfall och bidra till en hög nivå av klimatanpassning inför en framtid med mer extremt väder. Därtill finns fastigheter som redan idag brukas och är en essentiell del av stockholmarnas trygghet vid kris och olycka, Nämnden ska därför i syfte att öka stadens beredskap säkerställa att samhällsviktiga fastigheter, såsom exempelvis brandstationer och skyddsrum, hålls i gott skick. Arbetet med att rusta upp Stockholms brandstationer och ledningscentraler har påbörjats men mer arbete återstår för att skapa goda och funktionella miljöer för brandförsvarets mångfacetterade och viktiga verksamhet.

- Ta fram ett program för utveckling och renovering genom införandet av "Framtidens parklekar".
- Stärk klimatanpassningen i stadens fastigheter för att klara framtida utmaningar och säkra tillgängligheten även vid kris eller extremväder.
- Riktade resurser förberedskap och trygghet i form av brandstationer och skyddsrum och andra samhällsviktiga fastigheter.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Fastighetsnämnden i samråd med idrottsnämnden ska ta fram en handlingsplan för upprustning av stadens simanläggningar med utgångspunkt på att genomföra renoveringar som annars leder till framtida fördyrningar	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med andra berörda nämnder och styrelser öka tillgängligheten till offentliga lokaler för alla stockholmare. Särskilt fokus ska läggas på att tillskapa så kallade LSS-toaletter med taklyft och brits för vuxna för att tillgängliggöra staden.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden utveckla konceptet med Stockholmshallarna och identifiera fyra lämpliga platser för dess uppförande.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med kulturnämnden inleda arbetet för att skapa ett kulturcentrum i Midsommarkransens gamla skola.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och SISAB påbörja arbetet för konceptet med Framtidens parklekar för att skapa likvärdiga vistelsemiljöer för stadens barn och unga.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska intensifiera arbetet med att energieffektivisera bland annat genom att öka installationen av digitala sensorer för att styra energiförbrukningen.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden utreda möjligheten att tillföra vattenkranar eller toaletter på stadens idrottsplatser där det saknas idag.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden upprätta en plan för utbyte av konstgräset på elitfotbollsplanerna så att gräset återanvänds på befintliga grusplaner för att öka antalet konstgräsplaner till en låg kostnad.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda hur de fysiska barriärer och stängsel som idag omger vissa av stadens utomhusbad kan omformas eller tas bort för att öppna upp närmiljön.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna tillskapa fler officiella badplatser i Stockholm och öka möjligheterna till spontant bad.	2022-01-01	2022-12-31

Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för att arbeta uppsökande mot nyanlända i syfte att öka nyanländas deltagande i föreningslivet.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden och fastighetsnämnden utreda möjligheten att underlätta för kulturevenemang på Stockholms stadshus borgargård i syfte att levandegöra en unik plats i staden för stockholmare och besökare.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och fastighetsnämnden ta fram och tillämpa en handlingsplan samt tillsätta en stadsövergripande fokusgrupp för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med fastighetsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna följa upp satsningen på trygghetsinvesteringarna. Detta för att skapa en samlad bild över de insatser som genomförts och vad resultatet blivit samt sprida goda exempel, erfarenheter och lärdomar.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och barnnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda hur generella stöd och lokalstöd för konstnärer och ateljélokaler ska säkra ett levande kulturliv.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och fastighetsnämnden utreda hur staden kan underlätta för kulturaktörer att tillfälligt nyttja rivningsfastigheter och outnyttjade platser genom exempelvis generös markupplåtelse, tidsbegränsade bygglov, differentierade upplåtelseavgifter och tydlig kommunikation.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska utreda en etablering av ett nodbibliotek i Liljeholmen samt ett nytt bibliotek i Rågsved och Råcksta i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och berörda stadsdelsnämnder.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter, t.ex. genom driftoptimering med digitalisering, automatisering och AI.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishantering av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31

Idrottsnämnden

Stockholm ska fortsätta utvecklingen mot en levande, inkluderande, öppen och modern idrotts- och evenemangsstad. Idrott och friluftsliv har en central betydelse för folkhälsan och är en vital del av civilsamhället. Idrottsnämnden har en viktig uppgift att arbeta för att alla stockholmare ska ha möjlighet att vara fysiskt aktiva och upptäcka friluftskิจกรรมer utifrån sina egna förutsättningar.

Idrotts- och fritidsytor i form av idrottsanläggningar, utomhusgym, motionsspår, badplatser och skidspår ger stockholmare utökade möjligheter till motion och rörelse i sin närmiljö. I nämndens arbete är barn och unga prioriterade och särskild hänsyn ska tas till integrationsfrämjande insatser, jämställdhet, socioekonomiska faktorer samt behoven för personer med funktionsnedsättning.

Alla ska ha möjlighet att idrotta i Stockholm

Alla barn oavsett bakgrund, förutsättningar eller funktionsnedsättning ska ha möjlighet att idrotta i Stockholm. Idrotten spelar en viktig roll för att förbättra ungas hälsa och psykiska välbefinnande. Fysisk aktivitet bidrar till bättre prestationer i skolan och unga som är med i en idrottsförening får vänner och positiva kontakter med vuxna utanför den egna familjen. Idag ser vi stora skillnader i fysisk aktivitet och simkunnighet i olika delar av Stockholm, mellan pojkar och flickor, och hos personer med funktionsnedsättning. Idrotten ska vara en sammanhållande och jämlik kraft i samhället, som ger människor möjlighet till fysisk aktivitet och föreningsdeltagande, oavsett bakgrund och ekonomiska förutsättningar. En jämlik idrottspolitik är en viktig del i att hålla samman Stockholm.

En av de största utmaningarna för ett växande idrotts- och föreningsliv är bristen på hallar, sportfält och lokaler. Behovet av flera ytor för idrott är fortsatt stort när stadens befolkning ökar och nya områden byggs. Budgeten för idrottsinvesteringar höjs för att säkerställa att alla stockholmare långsiktigt ska få tillgång till idrott- och föreningsliv. I stadsutvecklingen och exploateringen av stadens mark ska ytor för rekreation och idrottsutövande finnas med i samhällsplaneringen redan från början. Fullstora idrottshallar är den anläggningstyp som utifrån den långsiktiga investeringsplanen främst behöver byggas i den växande staden. Särskilt strategiskt viktiga investeringar ska samordnas tillsammans med fastighetsnämnden och kommunstyrelsen.

Idrott och fysisk aktivitet är viktigt livet igenom. Stockholms idrottspolitiska program beskriver hur folkhälsoperspektivet ska styra nämndens arbete i syfte att få fler stockholmare att bli fysiskt aktiva. Idrottsnämnden ska, genom att skapa förutsättningar för idrottsrörelsen och genom att samverka med andra aktörer, arbeta för att nå flickor med utländsk bakgrund, personer med funktionsnedsättning, samt barn och ungdomar som idag inte idrottar. Nämnden ska verka för att kostnaderna för att utöva idrott i Stockholm ska hållas så låga som möjligt. Idrottsbonusen är ett viktigt medel för att nå barn och ungdomar som inte nås genom den traditionella föreningsidrotten genom att stötta föreningar som arbetar långsiktigt med att nå personer som tillhör de prioriterade grupperna. Idrottskoordinatorer är ett verktyg för att stötta det lokala föreningslivet och stimulera ökad samverkan mellan skolan, föreningsidrott och spontanidrott för de prioriterade målgrupperna.

Verksamheten ska vara jämställdhetsintegrerad och ske i enlighet med barnkonventionen. Nämndens resurser, såväl investeringsmedel som medel för verksamheten, ska fördelas så att förutsättningarna för att utöva idrott är jämlika oavsett kön eller bak-

grund. Nämnden ska också arbeta aktivt för att utveckla utbudet av idrotts- och fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning.

- Fler unga tjejer ska ha möjligheten att bli fysiskt aktiva och få ökad tillgång till idrotten på lika villkor.
- Andelen barn och ungdomar med funktionsnedsättning som deltar i fritidsverksamhet ska öka.
- Stadens idrottsanläggningar ska vara tillgängliga för alla.
- Idrottsnämnden ska bidra till arbetet med de lokala utvecklingsprogrammen i stadsdelsnämnderna.
- Äldreförvaltningen, idrottsförvaltningen och utbildningsförvaltningen ska löpande utveckla arbetet för att underlätta för äldre att motionera. Placeringen av utegym, motions- och skidspår ska särskilt beaktas i detta arbete och så även öppnande av skollokaler för föreningar.
- Ett gemensamt system för reducerat avgift baserad på inkomstnivå ska utredas tillsammans med utbildnings- och kultur nämnden.

Anläggningsbristen ska byggas ikapp i takt med att staden växer

Bristen på fotbollsplaner, idrottshallar och andra idrottsytor är idag mycket stor. Det här drabbar samtliga delar av idrotten; allt från bredd, elit- och spontanidrottandet har stora svårigheter att hitta lediga tider i stadens idrottsanläggningar. Många föreningar beskriver läget som akut.

Angelägna projekt där utökad finansiering kommer vara nödvändig kommande år är bland annat för idrottshallar i Slakthusområdet, Kristinebergshöjden, Årstafältet och Skarpnäcksfältets sim- och idrottshall. På längre sikt behöver det tillföras medel för att kunna bygga en idrottshall i Spångadalen, Älvsjö, Kista, Stora Sköndal samt ny simhall och idrottshallar i Frihamnen/Loudden. Även satsningar på mindre idrottsplatser likt Högdalens BP, Farsta IP, Rinkeby BP, Tanto BP, Kärrtorps IP och Örby IP måste säkras.

Det här är en avgörande fråga för idrottens framtid i Stockholm och kräver därför en höjd ambitionsnivå från politiken. Det långsiktiga målet är att bygga ikapp den anläggningsbrist av idrottsytor som råder för att sedan kunna bygga i takt med en växande stad. Idrottsnämnden ska tillgodose och tillgängliggöra idrotts- och fritidsverksamhet i den växande staden i enlighet med det idrottspolitiska programmet. Ett viktigt verktyg för detta är den långsiktiga investeringsstrategin tillsammans med fastighetsnämndens långsiktiga investeringsplan. Nämndens prioritering ska utgå från den långsiktiga investeringsplanen och ett driftskostnadsperspektiv.

Nämnden ansvarar för att prioritera och planera för stadens nytillskott av idrottsanläggningar, både inom exploateringsområden och inom staden i övrigt. Samarbetet mellan utbildningsnämnden, SISAB, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden är avgörande för att få till stånd en fungerande planering av idrottsytor. Staden samplanerar i ökad omfattning utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar, som sker i samarbete mellan idrottsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB. Arbetet sker bland annat genom samplanering och samutnyttjande av idrottsytor och skollokaler. Idrottsnämnden ska ha en proaktiv planering för tillkommande idrottsytor och säkerställa att dessa optimeras ur såväl ett ekonomiskt som ett tidsmässigt perspektiv. Idrottsnämndens samarbete med utbildningsnämnden och SISAB är därför prioriterat. Avsteg från närhetsprincipen kan göras på projektnivå genom beslut i kommunstyrelsen. Idrottsnämnden ansvarar för att initiera sådana beslut.

När staden växer kan ibland idrottsytor vara lämpliga att ta anspråk för att kunna bidra till bostadsbyggandet eller annan viktig service. När idrottsmark tas i anspråk ska anläggningen ersättas. Vid ersättningen är funktion såväl som geografi viktigt att beakta. Grundläggande vid ianspråktagande av idrottsmark eller idrottsanläggningar är att exploateringsnämnden upprättar en investeringskalkyl som inkluderar kostnaderna för ersättningsinvesteringen. På så vis blir det tydligt att exploateringsprojektet inrymmer kostnaderna. Ersättningsinvesteringar ska prövas och prioriteras i den ordinarie budgetprocessen.

Med tanke på den brist på idrottsytor som finns idag behöver staden bli bättre på att använda de planer och anläggningar som finns under hela året. Det finns idag ett flertal anläggningar till exempel konstgräsplaner och bandyhallar som har väldigt hög beläggning under idrottens respektive säsong, men som står tomma resten av året. Därför ska nämnden utreda möjligheten att lägga kylrör vid ny- och ombyggnation av konstgräsplaner samt utreda möjligheten att nyttja andra typer av anläggningar och hallar året runt.

Spontanidrott bidrar till att locka till fysisk aktivitet. Idrottsnämnden har en pådrivande roll för att tillse att stadens nämnder och bolagsstyrelser samarbetar med varandra och med föreningslivet för att ytor för spontanidrott såsom motionsspår och utomhusgym tillgodoses. Äldres möjlighet till spontanidrott via exempelvis utomhusgym ska särskilt beaktas. Idrottsnämnden ska i samverkan med berörd stadsdelsnämnd och fastighetsnämnden utreda möjligheten att anlägga en spontandansbana.

Nämnden bör utreda vägar för att förbättra lokalförsörjningen för kampsporter och andra idrotter med liknande lokalförhållanden. Flera av sporterna ger möjlighet att engagera grupper som är prioriterade enligt det idrottspolitiska programmet. Många har idag en svår lokalförsörjning. Denna sker ofta självständigt och direkt med privat aktör som exempelvis en bostadsrättsförening. Krav på momspliktighet för verksamheten för att erhålla lokal står i disharmoni för kraven på lokalstöd.

- Anläggningsbristen ska byggas bort genom en utökad idrottsmiljard över fyra års tid.
- Vid ny- och ombyggnation av konstgräsplaner ska kylrör läggas samt möjligheten att nyttja andra typer av anläggningar och hallar året runt ska utredas.
- När idrottsmark tas i anspråk av nybyggnationen ska idrottsytan ersättas.
- Lokalförsörjningen för kampsporter och andra idrotter med liknande lokalförhållanden ska utredas.

Simkunnighet hos barn och unga ska öka

Simkunnighet är, förutom en möjlighet till fysisk aktivitet och rekreation, en livsviktig kunskap. Därutöver är det också en förutsättning för godkänt avgångsbetyg i grundskolan. Satsningar på simkunnighet är därför prioriterat. Simskolor ska rikta särskilt fokus på barn som inte klarar kraven på simkunnighet i skolämnet idrott och hälsa. Vår målsättning är alla elever i årskurs fem ska kunna simma givet fysiska förutsättningar.

Antalet invånare som kan simma skiljer sig mellan olika socioekonomiska grupper. Satsningar på simkunnighet är därför prioriterat. Det tidigare projektet med sänkta avgifterna i simskolan ska utredas för att se hur modellen kan utvecklas. Fler simskolsplatser är väsentligt för att säkerställa att fler får tillgång till simlektioner. En viktig åtgärd för att nå dit är att simskolan i stadens regi ska tilldelas fler simtider. Områden och grupper där simkunnigheten är låg och en större andel inte klarar godkänt i ämnet idrott

och hälsa ska prioriteras i vidare satsningar för sänkta avgifter och utökade simskoleplatser. Nämnden ska också pröva om det finns andra sätt, exempelvis i samverkan med skolan, att öka simkunnigheten. Genom satsningen ska staden öka simkunnighet och vattenvana redan i tidig ålder. Nämnden ska även samverka med simföreningar och stödja andra insatser som syftar till att öka simkunnigheten hos allmänheten.

Tryggheten för de som använder stadens simanläggningar och utebad är central för att skapa en inbjudande miljö som ger förutsättningar för att bli van med vatten och lära sig simma. Vi vill öka tryggheten genom fler badvakter på stadens utomhusbad. Badvakter har en viktig roll i att öka både den upplevda och faktiska tryggheten.

Idrottsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden utreda hur de fysiska barriärer som idag omger vissa av stadens utomhusbad, med beaktande av säkerhetsaspekter, kan omformas eller tas bort för att skapa en så bra kringmiljö runt baden som möjligt, exempel konsekvenserna av att delar av idag befintligt utomhusbad i Eriksdalsbadet omvandlas till parkmark.

Med rent vatten runt knuten mitt i en storstad är Stockholm en fantastisk plats för strandbad. Idrottsnämnden ska tillsammans med andra berörda nämnder fortsätta arbetet med att identifiera flera lämpliga platser där strandbad kan anläggas eller där befintliga bad kan rustas upp för att bli mer tillgängliga. Exempel på platser som bör ses över för att bli bad är exempelvis Söderbysjön, Lumabryggan i Hammarby sjöstad, Årtaskogens naturreservat, Rågsveds naturreservat intill Magelungen, Brunnsviken, Skolflickargränd vid Fridhemsbryggan i Mälarhöjden, Årstadal, Vinterviken, Klubbensborg, nedanför Oxhålsbadet på Stora Essingen, längst bort vid kanten av Kristinebergs strand mellan bryggorna och de badbara delarna av klipporna samt ca 200 meter från bron till Lilla Essingen på väg mot Erlanderhusen.

- Idrottsnämnden ska tillsammans med utbildningsnämnden ta fram en strategi för att nå målsättningen att ingen ska vara underkänd i simkunnighet i årskurs 5 givet fysiska förutsättningar.
- Antalet simskoleplatser ska öka med 25 procent över en fyraårsperiod.
- Staden ska erbjuda fler barn simskoleplatser och särskilda satsningar ska riktas mot områden med låg simkunnighet.
- Fler intensivsimskolekurser ska genomföras under sommaren och loven i hela staden.
- Idrottsnämnden ska tillsammans med utbildningsnämnden erbjuda alla förskoleklasser i ytterstaden vattenvaneträning och förberedande simskola.
- Avgiften för simskolan ska sänkas.
- Två nya utomhusbad ska anläggas till år 2028.
- Flera strandbad ska anläggas och befintliga bad ska rustas upp.

Föreningslivet ska ges förutsättningar att växa

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse. De ideella krafter som är engagerade i idrottsföreningar, och andra föreningar som nämnden ger bidrag till, skapar med sitt engagemang stora värden. De ger barn och unga chansen till en aktiv och meningsfull fritid. Nämnden ska vara föreningslivet behjälpligt och stötta satsningar på att få fler unga att vilja engagera sig ideellt, inte minst som ledare.

Föreningsstödet är av avgörande betydelse för stadens föreningsliv genom sitt syfte att möjliggöra för föreningar att bedriva en verksamhet som kommer barn och unga till del. Föreningsstödet omfattar idag flera viktiga former, så som evenemangs-, anläggnings- och aktivitetsstöd för att på olika sätt kunna ge Stockholms föreningsliv möjligheter att

bedriva en bred verksamhet. En särskild satsning görs för att med idrottsverksamheter med en social verksamhet nå prioriterade grupper, som kompletterar befintliga stöd. Exempelvis bör satsningar på spontanidrott med drop-in-fotboll och andra framgångsrika initiativ som engagerar grupper som idag står långt från föreningsliv och idrott fortsätta.

Pandemin har kraftigt påverkat möjligheterna att utöva idrott i staden. Som en konsekvens har många barn och unga valt att sluta med idrott. Vissa idrotter har drabbats hårdare än andra och pandemin har påverkat antalet fysiskt aktiva i staden såväl som idrottsföreningarnas ekonomi. För att ge idrottslivet bättre förutsättningar att återhämta sig och för att fler barn och unga ska återvända till idrotten ska ett omstartsstöd införas.

Vid ansökning av föreningsstöd ska idrottsnämnden aktivt säkerställa att stöd inte utgår till föreningar som inte uppfyller grundläggande demokratiska principer. Ansökningen för föreningsstöd bör även förenklas samt harmonisera med ansökningar som finns för statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd).

Stadens invånare har olika möjligheter att köpa utrustning som krävs för att kunna utöva vissa idrotter. Det ska inte vara ekonomisk styrka som avgör om barn och ungdomar har möjlighet att utöva idrott. Därför ska Idrottsnämnden på olika sätt stödja föreningslivet så att det ges ökad möjlighet att exempelvis låna ut utrustning samt arrangera utbytesdagar av utrustning till barn och unga. Arbetet med Sportotek ska fortsätta utvecklas och planeras i samverkan mellan idrottsnämnden och föreningslivet.

De ideella krafterna inom föreningslivet är en oerhört viktig del av stockholmsidrotten. Nämnden ska därför vidta ett antal åtgärder för att förenkla för föreningar och ledare att bedriva sin verksamhet. Utöver det ekonomiska föreningsstödet ska behovet av utbildningar, administrativt stöd och andra potentiella stödinsatser utredas i samverkan med föreningslivet.

Idrottsnämnden ska också tillsammans med andra nämnder se över möjligheten till särskilt parkeringstillstånd gällande på avgränsad plats för föreningar i syfte att främja möjligheten till ideellt engagemang och delaktighet. Parkering kan då brukas av den i förening ansvarig för material eller annan ideell ledare där ett engagemang annars kan bli en ekonomisk börda för den enskilda. Staden bör även öppna upp de underutnyttjade mötesrum som finns i anslutning till hallar och anläggningar för föreningarna att bruka fritt då det ger förutsättningar för de ideella krafterna att planera och bidra till en bra verksamhet.

För att förenkla för stockholmarna att ha ett aktivt friluftsliv och njuta av den fantastiska naturen och miljön i staden ska idrottsnämnden ska under året fortsätta satsningen på stadens friluftsområden och naturreservat enligt gällande riktlinjer och stadens strategi för ett rörligt friluftsliv. Friluftslivet är av stort intresse för Stockholmarna, både under sommar- och vintertid och naturreservaten är en uppskattad miljö. Stockholm ska vara en stad med många möjligheter till ett rikt friluftsliv bland annat genom motion och rörelse i olika motionsleder, för exempelvis löpning, cykling och längdskidåkning. Nämnden ska arbeta för en utökad öppen verksamhet med målet att få fler att upptäcka nöjet av friluftsaktiviteter. Även stadens 4H-verksamhet är en viktig och uppskattad verksamhet som ger många av stadens barn möjligheten att komma i kontakt med djur och natur.

- Möjligheten för barn och unga att låna sportutrustning ska stärkas.
- Behovet av utbildningar, administrativt stöd och andra potentiella stödinsatser ska utredas i samverkan med föreningslivet.

- Stödet till idrottsföreningarna och förutsättningar för bredd- och spontanidrotten ska stärkas.
- Stadens lokaler i anslutning till idrottsanläggningar ska tillgänggöras för föreningslivet.
- Staden ska arbeta aktivt för ett bättre friluftsliv.
- Ett omstartsstöd riktat till idrottsföreningar- och förbund för att få fler barn och unga att återvända till idrotten ska införas.
- Nolltaxa ska införas under hela året för barn och unga i stadens anläggningar.

Idrottslivet ska vara tryggt och öppet för alla

Alla barn oavsett bakgrund och förutsättningar ska ha möjlighet att idrotta. All idrottsverksamhet i Stockholm ska vara fri från diskriminering, trakasserier samt kränkande behandling och nämnden ska motverka detta. Genom att ha öppna och välkomnade anläggningar för alla, ska exempelvis hbtqi-personers trygghet säkerställas. Även idrottsföreningar som får stöd av staden ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskriminering, trakasserier, kränkande behandling och vila på en demokratisk grund. Nämnden ska genom bidragsregler och tillsyn säkerställa att barn kan idrotta med glädje och därför motverka tidiga elitsatsningar. Sådana ska inte ske i tidiga åldrar med stöd av stadens bidrag till föreningslivet.

Arbetet med en trygghetsskapande miljö är brett och fokus ska vara på förebyggande åtgärder. Nämnden ska säkerställa ett gott bemötande av olika gruppers behov i stadens anläggningar. Alla ska kunna känna sig trygga i stadens idrottsanläggningar. Alla som besöker idrottsevenemang eller motionerar och idrottar i Stockholm ska göra det utan att behöva uppleva otrygga miljöer. Nämnden ska arbeta förebyggande med trygghetsfrågor med föreningar och på de anläggningar och simhallar som staden förvaltar.

- Personal på stadens idrottsanläggningar ska utbildas i bemötandefrågor.
- Förebyggande åtgärder på anläggningar och simhallar ska stärkas i samverkan med föreningslivet.

Stadens idrottsanläggningar ska vara klimatsmarta och miljöanpassade

Det är angeläget för både miljön och stadens långsiktiga ekonomi att energianvändningen för stadens fastigheter och inte minst idrottshallar minskar. Idrottsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden säkra att energieffektiviserande åtgärder i stadens idrottsanläggningar genomförs kontinuerligt och effektivt.

Vid ny- och reinvesteringar ska nämnden tillsammans med fastighetsnämnden planera för klimatinvesteringar i idrottsfastigheter i linje med stadens övergripande klimat- och miljömål. Nämnden ska fortsätta satsningen på energieffektivisering under 2022 för att bidra till att nå målet om en fossilbränslefri stad 2040. Nämnden ska också verka för att användning av skadliga kemikalier och spridningen av mikroplaster minskar. Bland annat genom att sträva efter att öka andelen nya material som alternativ till plast i konstgräsplaner samt åtgärder på befintliga planer genom granulatfällor och rutiner vid snöröjning.

Stora klimat- och ekonomiska vinster kan uppnås när hallar placeras i kluster. Ett exempel på detta är när värme och kyla kan fungera växelvis mellan uppvärmning och konstkyla, exempelvis mellan en ishall och simhall. Nämnden ska utreda möjligheten att genomföra ett pilotprojekt i Skarpnäck där sim- och ishall sambyggs. Genom att anlägga en sim- och ishall tillsammans kan överskottsvärmen från ishallen användas för

att värma simhallen. Det innebär att energiförbrukningen minskar kraftigt när kyl- och värmefunktionerna kombineras.

Med en stad byggd med vatten runtom är båtlivet en central del av Stockholm och dess föreningsliv. Det saknas idag latrinstömningsstationer för att på tillfredställande vis klara de lagkrav som ställs på Stockholm. För att stimulera till ett gott båtliv som tar hänsyn till vattenkvalitet och miljökrav bör minst två latrinstömningsstationer tillföras i staden.

- Användandet av skadliga kemikalier och spridningen av mikroplaster ska minska.
- Idrottsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden utreda möjligheten att genomföra ett klimatsmart pilotprojekt i Skarpnäck där sim- och ishall sambyggs ska utredas.
- Minst två latrinstömningsstationer ska tillföras i staden.

Kommunfullmäktiges indikatorer Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga. Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna ska genomföra en översyn av stadens spontanidrottsytor med fokus på vad som kan tillföras platserna för att de ska bli mer attraktiva för flickor och kvinnor samt genomföra relevanta åtgärder.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden och utbildningsnämnden ska utreda förutsättningarna och föreslå en modell för utbyggnad och ett effektivt nyttjande av skolidrottslokaler och fullstora idrottshallar.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska genomföra tillgänglighetsåtgärder i Hellasgården.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden ta fram en handlingsplan för bättre hälsa genom fysisk aktivitet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna arbeta med att främja den psykiska hälsan hos barn och unga i enlighet med handlingsplanen för främjande av psykisk hälsa genom fysisk aktivitet bland ungdomar i Stockholms stad.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med berörda nämnder samt i dialog med idrottsförbunden utreda och hitta en placering av en idrotts- och evenemangshall med en publikkapacitet om cirka 5 000 personer.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med berörda stadsdelsnämnder utreda möjligheten att anlägga bryggor där föreningar kan förtöja föreningsflottar, exempelvis bastuflottar och förråd för utrustning till vattenidrotter, för självkostnadspris.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden inventera möjliga ytor i innerstaden som kan användas för både spontanidrott och föreningsverksamhet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram förslag på pop-up idrottsytor i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden upprätta en plan för utbyte av konstgräset på elitfotbollsplanerna så att gräset återanvänds på befintliga grusplaner för att öka antalet konstgräsplaner till en låg kostnad.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda hur de fysiska barriärer och stängsel som idag omger vissa av stadens utomhusbad kan omformas eller tas bort för att öppna upp närmiljön.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna tillskapa fler officiella badplatser i Stockholm och öka möjligheterna till spontant bad.	2022-01-01	2022-12-31

Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda var i staden det finns behov av och förutsättningar för att skapa en mer levande stad genom utegym samt anlägga utegym i enlighet med utredningens slutsatser.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för att arbeta uppsökande mot nyanlända i syfte att öka nyanländas deltagande i föreningslivet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en stadsövergripande strategi för ökad simkunnighet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samråd med berörda nämnder ta fram en strategi för stadens spontanidrottsytor som ökar antalet deltagande från de prioriterade grupperna och skapar en mångfald av ytor för olika idrotter.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra en riktad informationskampanj till prioriterade målgrupper om vikten av simkunnighet samt visa på det breda utbudet som finns att tillgå.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samråd med äldre- och äldreomsorgsnämnden ta fram en handlingsplan för att främja hälsa hos äldre.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska säkerställa fler badvakter på stadens bad- och simanläggningar för att öka tryggheten på stadens utomhusbad.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska ta fram en ny strategi för det rörliga friluftslivet för perioden.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska ta fram ett nytt idrottspolitiskt program för perioden.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska utreda förutsättningarna för att installera laddplatser och möjlighet till elanslutning vid stadens båtplatser.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska utreda lokalförsörjningen för kampsporter och andra idrotter med liknande lokalförhållanden.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska utreda möjligheten att genomföra ett klimatsmart pilotprojekt i Skarpnäck där sim- och ishall sambyggs.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska vid behov bistå stadsdelsnämnderna med att starta sportotek i minst två stadsdelar.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden i samråd med idrottsnämnden ska ta fram en handlingsplan för upprustning av stadens simanläggningar med utgångspunkt på att genomföra renoveringar som annars leder till framtida fördyrningar.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden utveckla konceptet med Stockholms-hallarna och identifiera fyra lämpliga platser för dess uppförande.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och äldreomsorgsnämnden, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, SISAB och idrottsnämnden utreda hur lokalvården kan förbättras i stadens förskolor och skolor. En del av utredningen ska vara att undersöka för- och nackdelar med att SISAB tar över ansvaret för lokalvården i sina lokaler.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31

Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med idrottsnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna utreda förutsättningar att spara vatten vid långvarig värme och torka.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och SISAB öppna upp skolidrottshallar, andra skolidrottsytor och andra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle på kvällar, helger och lov samt se till att all uthyrning sker genom idrottsnämndens bokningssystem.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden utreda möjligheten att tillföra vattenkranar eller toaletter på stadens idrottsplatser där det saknas idag.	2022-01-01	2022-12-31

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Stockholm ska vara en levande, inkluderande, öppen, kreativ och modern kultur- och evenemangstad. Till följd av pandemin har förutsättningarna för ett rikt kulturliv kraftigt begränsats vilket ökar kraven på staden. För att värna kulturella näringar genom en djup svacka behöver kulturnämnden skapa förutsättningar för verksamheter att klara sig genom krisen. Kulturnämnden har därigenom en viktig roll i att skapa goda förutsättningar för ett rikt kulturliv för alla stockholmare där aktiviteter för barn och unga särskilt ska prioriteras. Stockholmarnas tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande ska öka, särskilt genom att kulturlivet når fler i de stadsdelar och bland de grupper där det idag är få som tar del av stadens kulturliv.

Kulturen formar samhället lika mycket som den speglar det och i detta ska alla känna delaktighet. Allas tillgång till ett rikt kulturliv av högsta kvalitet är en del av vår välfärd och kulturnämnden ska skapa goda förutsättningar för ett jämlikt kulturliv. En aktiv kulturpolitik möjliggör konstnärlig frihet och utveckling, en förutsättning för ett mer kreativt Stockholm. En kulturpolitik med utgångspunkt i jämlik tillgång till kultur av hög kvalitet och ett öppet och kreativt klimat skapar grogrund för stadens framgångsrika kulturella och kreativa näringar.

Kulturskolan är en särskilt viktig verksamhet för barns och ungdomars möjlighet att själva skapa kultur. Genom kulturskolans verksamhet El Sistema nås grupper i stadsdelar där deltagandet i ordinarie kulturskola hittills varit begränsat. Fristående kultur- och föreningsverksamheter ska uppmuntras och ha gynnsamma förutsättningar och villkor. Stadens kulturstöd ska fördelas med armlängds avstånd mellan politiker och kulturskapare.

Stockholms bibliotek ska få förutsättningar att utvecklas, vara tillgängliga för medborgarna och arbeta uppsökande gentemot de prioriterade grupperna. I en tid när krafter vill ställa upp ramar och villkor för konsten och det fria ordet ska Stockholms kulturpolitik värna yttrandefriheten och demokratin.

Kulturstaden Stockholm

Stockholm ska vara en spirande kulturstad där nya tankar tänks, där våra vyer vidgas och där kreativiteten sjuder. Stockholm har stor potential att fortsätta att utvecklas som kulturstad om rätt förutsättningar ges. Det är genom kulturen, dess institutioner och verksamhet som staden blir levande. Ett starkt kulturliv där alla kan delta ökar stadens attraktivitet i ett internationellt perspektiv och bidrar till fler arbetstillfällen och att ekonomin stärks inom flera samhällssektorer. Ett starkt kulturliv stärker demokratin och gör staden till en bättre plats att leva och verka i.

Kulturlivet ska ges plats i stadens planering och göras mer tillgängligt i det offentliga rummet. Stadens kulturpolitik ska präglas av målet att tillgängliggöra kulturen för fler. Fler unga ska få möjlighet att prova på och utöva eget skapande. Nämnden ska verka för att nå bredare socioekonomiska grupper exempelvis genom att säkerställa ett bredat utbud.

Kultur besitter förmågan att utveckla samhället och göra oss alla rikare. Fram till 2018 ökade budgeten för kulturskolan vilket gav ökade förutsättningar att nå fler genom sänkta avgifter och utökat utbud. Därigenom fick fler chansen att växa och utvecklas. När kulturpolitiken istället gett sämre förutsättningar för kulturskolan, bibliotek och det fria kulturlivet under mandatperioden har det inneburit ett minskat utbud, sämre till-

gänglighet och uteblivna drömmar. Det kanske tydligaste exemplet är när den borgerliga majoriteten kraftigt höjt avgifterna till kulturskolan och därigenom gjort det svårare för barn och unga från hem med begränsade ekonomiska förutsättningar att delta i verksamheten.

När coronapandemin kraftigt förändrat, och försämrat, förutsättningarna för kulturella näringar har offentliga aktörer som staten och regionen ansett det nödvändigt och rimligt att öka det ekonomiska stödet till kulturen. Genom att tillfälligt öka stödet har staten och regionen bidragit till att verksamheter kan överleva det nedstängda offentliga rummet och därmed när pandemin är nedkämpad säkerställa att det fortfarande finns en livaktig kulturell näring.

Medan staten och regionen skyndsamt fattat sådana beslut tog det ett år för Stockholms stads politiska majoritet att agera. Det krisstöd som sköts till var dock långt ifrån tillräckligt. Det har resulterat i förlorade jobb, ett mindre livaktigt kulturliv, en tystad kulturdebatt samt en försvagad attraktivitet som besöksstad. Den passivitet som den borgerliga majoriteten visat inför kultursektorns fall är direkt skadlig för Stockholms stad. Omvänt är en aktiv politik en av de viktigaste möjligheterna för att vända utvecklingen i en positiv riktning.

I det läge kultursektorn befinner sig i är det särskilt angeläget att staden bedriver en aktiv kulturpolitik för att kulturlivet ska återhämta sig och fortsätta att utvecklas. Det fodrar ekonomiska resurser på en betydligt högre nivå än under den grönbå majoritetens styre. Stockholm behöver en långsiktig kulturpolitik som säkerställer att kulturens infrastruktur för kulturskapare, konstnärer och publik förblir stark över tid.

Antalet äldre i Stockholms stad blir allt fler. Tillgång till kulturen inom denna grupp varierar stort och är alltfjänt en klassfråga. Därför ska kulturnämndens verksamheter i större utsträckning sträva efter att nå stadens äldre invånare.

Med den budget vi föreslår för år 2022 finns det utrymme att stärka kultursektorns förutsättningar och att genomföra reformer främst riktade mot barn och ungdomar. Våra ambitioner är tydliga:

1. Barn och ungdomar som vill utöva och ta del av kultur ska ges möjlighet till det. Barn och ungdomar ska inte stoppas av politiker som inte har råd med dem för att de prioriterat att sänka skatten.
2. Kultursektorn ska få goda förutsättningar att återhämta sig efter krisen. Stockholm ska vara en kulturstad i framkant med ett livaktigt kulturliv som både lockar stockholmare att ta del av och utöva kultur samt besökare att komma till vår stad för upplevelser.

Fler barn och ungdomar ska kunna delta i kulturskolan

Fler unga ska få möjlighet att prova på eget skapande. Genom kulturskolan och El Sistema når staden fler barn och unga. Nämnden ska verka för att nå bredare socioekonomiska grupper exempelvis genom att säkerställa ett breddat utbud. Avgiftshöjningen som stänger barn och ungdomar ute ska avskaffas.

Under åren 2014 till 2018 stärktes investeringarna i kulturskolan både genom ett ökat utbud, fler platser och lägre avgifter. Sammantaget innebär åtgärderna en bättre tillgänglighet som gjorde att fler som ville fick chansen att delta i kulturskolans verksamhet.

Samtidigt ökade antalet platser i El Sistema vilket ytterligare innebar fler utövare samtidigt som socioekonomiska klyftor minskades. De förhöjda ambitionerna återspeglas också i de ekonomiska medel som reserverades för verksamheten under perioden. Enligt Kolada ökade kostnaderna för kulturskolans verksamhet från 187 kronor per invånare till 230 kronor per invånare. Det innebar en ökning med 23 procent under en tid då priserna ökade med betydligt lägre tal. Det är och var förvisso en stor ökning men det är värt att notera att motsvarande kostnad i flertalet svenska kommuner var ännu högre.

Under den här mandatperioden har den positiva utvecklingen brutits och det sparas nu istället avsevärda pengar på kulturskolan. Inte nog med att det inte fanns någon kompensation för demografisk förändring eller löne- och prisökningar, nettobudgeten har också vissa år minskat i absoluta tal. Resultatet har inte låtit vänta på sig. Kulturskolans resurscentrum har tvingats dra ned på antalet platser, klasser i kulturskolan har stängts ned, kulturskolans ungdomssymfoniorkester har fått en tredjedel av sin budget bortskuren och åtskilliga verksamheter därutöver har sett både personal- och lokalminskningar.

Redovisningsmässigt framstår det som att lika många får ta del av kulturskolans verksamhet som tidigare, eftersom flera enheter för att uppnå målen skiftat om från terminskurser till korta kurser. Det ökar antalet deltagare på pappret samtidigt som kostnaderna kan hållas tillbaka. Det är också det fokus den borgerliga majoriteten vill se under kommande år och därför nu använder som motiv för de höjda avgifterna. Genom att ställa terminskurser mot korta kurser säger sig man sig vilja underlätta för underrepresenterade grupper. Verkligheten är ju att det, om den politiska viljan hade funnits, hade varit fullt möjligt att utöka korta kurser utan att stänga ute stora elevgrupper från avgiftsbelagda terminskurser. Vi föreslår här en motsatt politik som ger fler chanser att delta i kulturskolans verksamheter.

Målet för Stockholm bör vara att de barn och ungdomar som vill utöva kultur inom ramen för kulturskolan ska få en chans att göra det. Vägen dit efter den borgerliga politiken är lång och mycket behöver handla om att återställa förtroendet och förutsättningarna för kulturskolan. Då kan staden också säkerställa fler platser, fortsatt kvalitet och tillgänglighet inom kulturskolans Resurscenter för elever med särskilda behov.

El Sistema har utjämnat möjligheterna och gett fler barn och unga chansen att uppleva glädjen i att utöva kultur. Under föregående mandatperiod utökades verksamheten rejält. De ambitioner som funnits för att utöka verksamheten geografiskt har dock stannat av till följd av de svaga kulturbudgeterna från den borgerliga majoriteten. Vi föreslår nu att verksamheten utökas geografiskt genom att verksamhet startas på ytterligare en plats. Nämnden bör pröva om en lämplig plats för den utökade verksamheten är Skarpnäck, Vällingby eller Östberga. Verksamheten har i de utvärderingar som gjorts redovisat goda resultat. Det är samtidigt angeläget att ta tillvara delar av de erfarenheter som kom fram i utvärderingen från 2015, exempelvis avseende hur fler elever successivt kan delta i kulturskolans ordinarie verksamheter.

Vi föreslår att avgifterna återställs till de nivåer som gällde innan höjningen 2020. I grunden handlar det om att inte stänga ute barn och ungdomar. Vi vill därtill att korta kurser ska avgiftsbefrias helt. Korta kurser kan tjäna som en ingång till kulturskolans övriga verksamhet. Intensiv-, ”nyfiken på-” och skollovskurser som kulturskolan erbjuder är viktiga sådana verksamheter. För att fler ska kunna delta föreslår vi att dessa kurser avgiftsbefrias. För de kurser som ges under skollov varierar avgifterna idag mellan 100 och 300 kronor, och kurserna består ibland av ett enda kurstillfälle. Som jämförelse är avgiften för kulturskolans terminslånga kurser i allmänhet mellan 300 och 750 kronor, kurserna består då av åtminstone 12 lektioner. Dagens avgiftssystem för de korta kurserna är dessutom konstruerat så att de stänger ute de med störst behov och

minst ekonomisk förmåga. Medan det finns möjlighet att ansöka om nedsatt avgift för terminskurser för hushåll med en sammanlagd årsinkomst som understiger 227 500 kronor per år (cirka 19 000 kronor i månaden) finns det inte motsvarande möjlighet för korta kurser. Nuvarande avgiftssystem riskerar därför att utestänga barn och ungdomar i ekonomiskt utsatta familjer från att delta i denna verksamhet.

Klyftorna i staden är fortsatt stora. Det återspeglas i deltagandet i kulturskolan som skiljer sig markant från stadsdel till stadsdel. Betydligt färre barn från Järva går i kulturskolan jämfört med barn från stadsdelar som Bromma, Södermalm och Hägersten. För att öppna nya vägar in till kulturskolan för barn som idag inte deltar i verksamheten föreslår vi att ett pilotprojekt startas i Järvaområdet där kulturskola blir en del av fritidsverksamheten. Verksamheten ska vara avgiftsfri och i huvudsak äga rum i skolans lokaler. Pilotprojektet ska sedan utvärderas för att se om det är en modell som går att införa i hela staden.

Nämnden ska tillsammans med utbildningsnämnden uppmuntra och utöka samarbetet mellan skolorna och kulturskolan, i syfte att nå fler elever. Utgångspunkten är att kulturskolan är en viktig del av utbildningsväsendet och att staden bör ha ett uttalat mål om att fler ska delta i verksamheten. Därför föreslår vi ett sifferbaserat mål som successivt ska höjas. För 2022 föreslår vi att kulturskolan ska jobba utifrån målet att minst 9 procent av Stockholms barn och ungdomar ska delta i verksamheten. För att nå dit föreslår vi att antalet platser på kulturskolans terminskurser ska öka med 10 procent under perioden 2022-2026.

Utöver det ska kulturnämnden tillsammans med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna verka för att fler barn i förskolor och skolor ska få tillgång till kulturupplevelser genom en stärkt kulanpremie. Nämnderna ska också utreda införandet av en kulturgaranti i skolan

- Fler barn ska ha möjlighet att gå i Kulturskolans kursverksamhet genom ett ökat antal platser och sänkt avgift.
- För att nå barn i när- och ytterförort ska Kulturskolans uppsökande arbete i skolan stärkas och verksamheten ska i utökas geografiskt för att finnas närvarande i fler delar av Stockholm.
- Kulturskolans Prova på- och kortkurser ska avgiftsbefrias.
- Kulturskolans utbud ska öka med 10 procent under perioden 2022-2026
- Ett gemensamt system för reducerad avgift baserad på inkomstnivå ska utredas tillsammans med idrottsnämnden.
- Fler barn i förskolor och skolor ska få tillgång till kulturupplevelser genom en stärkt kulanpremie.
- Kulturnämnden ska tillsammans med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda införandet av en kulturgaranti för barn och elever i förskola, grundskola och gymnasium.
- Ett pilotprojekt initieras där avgiftsfri kulturskola blir en del av fritidsverksamheten på skolor i Järvaområdet. Försöket ska utvärderas för att se om det är en modell att införa i hela staden.

Biblioteken ska säkerställa ett aktivt läsande bland barn och ungdomar och vara ett lokalt center för kultur och medborgaraktiviteter

De besparingar på kulturen som genomförts av den grönbå majoriteten under mandatperioden har blivit, parallellt med kulturskolans verksamheter, som mest synliga på stadens bibliotek. Biblioteksverksamheten präglades kraftigt av pandemin och biblioteken var i hög grad stängda fram till oktober år 2021. Tillgängligheten till stadens bibliotek

försämrades dock redan innan pandemin som direkt följd av sparkraven som verksamheten ålagts. Därtill drabbades flera andra verksamheter. Ambitionerna för Internationella biblioteket reducerades kraftigt, bokkollot avvecklades och många uppsökande verksamheter för barn ställdes in. Det är en naturlig följd av de låga ambitionerna i den borgerliga budgeten. Men det är långt ifrån givet att vi i en växande stad ska ha lägre ambitioner för läsande och kultur.

Vi föreslår därför i denna budget en omfattande satsning på biblioteken. Staden blir rikare när vi är fler som läser, utvecklas och bildas. Litteraturen ger fler perspektiv och breddar vår värld. Den ger nya kunskaper och får oss att se det vi annars inte hade sett. Att ge barn och ungdomar vana vid läsande är sannolikt en av de viktigaste uppgifterna för att höja kunskapsresultaten i skolan, lära sig svenska språket och samtidigt för att stärka Sverige som kunskapsnation. För många äldre stockholmare är biblioteken en naturlig plats för kunskapssökande. De som söker litteratur och information på annat språk har stor hjälp av bibliotekens kunnande och utbud. Betydelsen av bibliotek såväl i ett samhälls- som i ett individperspektiv kan därför inte överskattas. Tillgången till litteratur, avseende både fysisk närhet och utan ekonomiska hinder för läsande, gör att fler läser. Tillgången till bibliotek och dess kunniga personal, gör att vårt läsande breddas.

Biblioteken behöver utvecklas i takt med samtiden. En allt större del av lånen sker digitalt och flera verktyg riktade till olika målgrupper har utvecklats. Arbetet behöver fortsätta och intensifieras. Stadens bibliotek ska ligga i framkant gällande användarvänlighet, öppettider och service. Även i den digitala formen behöver bibliotekens unika kompetens synliggöras. Former för rådgivning och inspiration till läsande behöver utvecklas även på den digitala arenan

Moderniseringen av biblioteksverksamheten och utbyggnaden av nodbibliotek får dock aldrig användas som ett alibi för att rusta ner övriga fysiska bibliotek. Vi anser att det är en dålig väg att gå. Tvärtom ska de lokala biblioteken fungera som nav för kulturupplevelser och vara en inspirationskälla för läsande. Under åren 2014 till 2018 utvecklades biblioteksverksamheten både i de befintliga lokalerna och genom att nya bibliotek öppnades. I takt med att staden växer är det rimligt att de lokala nav för samhället som biblioteken innebär fortsätter att utvecklas. I takt med att staden växer måste också nya etableringar av bibliotek ske. Vi föreslår att ett nytt bibliotek öppnas i Rågsved samt att planeringen för ett nytt bibliotek i Räcksta påbörjas. Inom ramen för arbetet med den nya biblioteksplanen ska också staden planera för ett bibliotek i Liljeholmen.

Den grönbå majoriteten har bantat ner renoveringsprojektet av Stadsbiblioteket till den grad att flertalet allvarliga brister inte ryms i åtgärdsbudgeten. Det är ett synnerligen oansvarigt agerande som kommer att leda till att Stadsbiblioteket kommer behöva renoveras i flera omgångar. Vi föreslår istället att staden tar ett omtag och inte bara renoverar utan också utvecklar Stadsbiblioteket till en modern mötesplats för alla stockholmare. Därför ska biblioteket få växa in i de publika lokaler på Sveavägen som ursprungligen tillhörde till biblioteket men som idag huserar snabbmatskedjor.

Inom ramen för utbildningsnämndens budget pekar vi på kommunala skolor som naturliga centrum för lokala möten. Stadens bibliotek ska, tvärtom vad som varit fallet hittills under denna mandatperiod, ha generösa öppettider hela året, när stockholmarna vill och kan besöka dem samt anordna aktiviteter som inkluderar samarbete med aktörer från det lokala kultur- och föreningslivet. En insats som nämnden särskilt ska redovisa är vilka biblioteksenheter som har möjlighet att införa meröppet, det vill säga att biblioteket kan användas utan personal på plats.

I denna budget gör vi en riktad satsning på barn och ungas läsande. Vi vill ge biblioteken både uppdraget och förutsättningarna att stimulera barns läsande. Vi anslår därför medel för att dessa båda verksamheter ska kunna återupptas och en ny indikator ska införas för att följa upp hur många barn som nåtts av bibliotekets läsfrämjande verksamheter.

Vi vill införa det läsfrämjande projektet Läsägar i Stockholms stad där feriearbetare utbildas till att bli läsande förebilder för yngre barn på fritidshemmen. Projektet ska ske i samordning med bibliotek, skolor och fritidshem och inledningsvis ska verksamheten provas i Järva, Skärholmen och Farsta.

Vi har noterat att etablerandet av skolbiblioteken, som i varierande grad fungerat väl, inneburit att många bibliotek anser sig inte ha ansvar för barn och ungdomar i skolåldern. Det är givet en beskuren budget ett förståeligt sätt att resonera. Resultatet riskerar däremot att bli minskat läsande bland barn och unga och vi väljer en annan väg. Med höga mål för barns läsande.

När internationella bibliotekets verksamhet flyttade till nya lokaler skedde det tyvärr till priset av sänkta ambitioner såväl för internationella biblioteket som för folkbibliotekets verksamhet på Kungsholmen. Nämnden behöver därför vidta åtgärder för att säkerställa att kvalitet, bredd på utbud och en utvecklad programverksamhet kan bedrivas vid båda dessa verksamheter.

- Biblioteken ska bli mer tillgängliga genom ökade öppettider året runt.
- Bibliotekens uppsökande verksamhet ska stärkas.
- Stadsbiblioteket ska utvecklas till en modern mötesplats för alla Stockholmare.
- Läsägar ska införas som pilotprojekt i Järva, Skärholmen och Farsta.

Fler mötesplatser för civilsamhället

Mötet stockholmare emellan bygger det kitt som håller ihop vår stad. Tillit och känslan av gemenskap stärks när det finns ett starkt civilt samhälle. En viktig beståndsdel i detta arbete är alla de ideella krafter som arbetar tillsammans i föreningslivet. Ungdoms-, idrotts-, kultur- och bildningsorganisationer för att bara nämna några mobiliserar, engagerar och fostrar gemensamt tusentals och åter tusentals stockholmare varje dag. De stockholmare som leder och organiserar verksamheter som bidrar till gemenskap och trygghet är värda all uppskattning.

Stockholms stad behöver göra allt som är möjligt för att stimulera det civila samhällets arbete. Att ge ekonomiskt stöd, samverkansmöjligheter och utbildning är några uppenbara uppgifter. Idrottsnämnden, kulturnämnden och stadsdelsnämnderna bidrar med ekonomiskt stöd. Avgörande för att gemenskaper ska kunna byggas starkare är möjlighet till fysiska möten. Att Stockholm har ett kraftigt underskott på idrottslokaler sett till både behov och jämfört med andra kommuner är väl känt. Dessvärre gäller samma sak för möteslokaler för annat kultur- och föreningsliv. Mellan åren 2014 och 2018 genomfördes därför flera satsningar för att utöka och tillgängliggöra samlingslokaler i staden. Ett arbete startades för att öppna upp skollokaler till idrotts- och föreningsliv. En annan viktig insats var att kraftigt höja anslagen till samlingslokaler. Under förra mandatperioden höjdes budgeten med 53 procent som en direkt respons på de stora behov som fanns efter att staden sänkt anslagen mellan åren 2010 och 2014.

Det första den borgerliga majoriteten gjorde efter valet 2018 var att återigen drastiskt sänka anslagen till samlingslokaler. Denna gång med 7 miljoner kronor. Resultaten av den politiken syntes inte på kort sikt, men riskerar bli direkt förödande både under och

efter pandemin. Pandemin har kraftigt försämrat ekonomin för föreningarna som äger och driver samlingslokalerna och det är fortsatt en uppenbar risk att vi kommer att se avvecklade verksamheter så snart organisationernas reserver tar slut. Det är ett i grunden hårt slag mot hela det civila samhället i Stockholm.

Vi föreslår därför att anslaget åter höjs för att möjliggöra fler möten. Vi vill också införa ett långsiktigt kontrakt med föreningar som driver samlingslokaler. De förändrade och försämrade spelregler som Moderaterna, Liberalerna, Kristdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet beslutat om är inte hållbara. Därför vill vi att staden i så bred politisk enighet som möjligt förhandlar fram ett kontrakt som innebär en lägstanivå på det kommunala stödet under den kommande 15-årsperioden. Det skapar en moralisk plikt för staden att inte använda samlingslokalerna som en budgetregulator utan tvärtom ge långsiktiga spelregler för exempelvis investeringar i fastigheter.

- Fler kulturlokaler ska tillgänggöras för föreningslivet.
- Anslaget till samlingslokaler höjs med fyra miljoner kronor och görs långsiktigt.
- Minst två skolor i varje stadsdel ska vara öppna utanför skoltid för föreningslivet.

Ett ökat stöd för ett fritt kulturliv och en levande stad

I Stockholm ska det fria kulturlivet ges goda förutsättningar att bidra till en levande stad fylld av debatt, intryck och utmaningar.

Under förra mandatperioden ökades anslagen till samlingslokaler, folkbildning och det fria kulturlivet. Pandemin har mer än någonsin visat behovet av ett sådant stöd. Och att den borgerliga majoriteten vägrat stödja kulturlivet genom denna kris visar dessvärre att ideologi fått gå före det som är bra för ett livaktigt kulturliv och för Stockholmsarna. När andra kommuner och regioner samt staten gav ett krisstöd under pandemins härjningar vägrade Stockholms stad att bidra. Kulturens salonger har äntligen öppnat igen men stora delar av det fria kulturlivet behöver ett omfattande stöd för att kunna återetablera sin verksamhet. Därför föreslår vi för 2022 en nystartsfond inom ramen för kulturstödet.

Under förra mandatperioden genomfördes också flera satsningar på kultur i det offentliga rummet. Som ett exempel blev gatukonst och muralmålningar en frekvent bild utmed stadens gator. Det finns all anledning att fortsätta det arbetet och nämnden bör öka kulturen i det offentliga rummet. Utöver de satsningar som tidigare gjorts ska kulturnämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden öka förutsättningarna för ungdomar som utövar kultur att göra det också som sommarjobb i syfte att stärka kulturen på gator och torg. Nämnden ska inom ramen för detta samarbete formulera ett kvantitativt mål för antal kulturferiearbetare.

Mitt i naturreservatet i Rågsveds friområde som inrättades av den rödgrönrosa majoriteten under den förra mandatperioden ligger det nedgångna industriområdet Snösätra. Sedan ett par år tillbaka har Snösätra etablerats som en kulturplats för konst, musik och veteranbilar. Platsen är dock förorenad efter decennier av lätt industriverksamhet. Staden ska fortsätta saneringen av södra delen av Snösätra industriområde och kulturnämnden ska bistå Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd med att inrätta en kulturpark i Snösätra i harmoni med naturreservatet.

Under år 2022 ska staden skärpa arbetet med att främja stadens kultur- och nöjesliv. Kulturnämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen och andra berörda nämnder och

styrelser ta fram en handlingsplan för att stärka stadens kulturliv och scener samt tillsätta en stadsövergripande fokusgrupp för detta ändamål. En viktig del av detta arbete handlar om att stärka samverkan för att för att säkerställa tillgången av kultur- och musikscener i takt med att staden växer. För ökad samverkan och dialog mellan staden, nöjeslivsbranschen och Stockholmsborna ska en nattlivsborgmästare tillsättas. Syftet med funktionen är att skapa bättre förutsättningar för ett levande och öppet nattliv där nattlivsgeneralen fungerar som en brygga mellan olika intressen och aktörer. Staden ska fortsatt främja utvecklingen av film- och tv-produktion som en viktig del inom de kulturella och kreativa näringarna.

Möten människor emellan utgör grunden för det demokratiska samtalet, gemenskapen och tilliten i vårt samhälle. Det civila samhället och föreningslivet bidrar till mobilisering och organisering av gemensamt engagemang och ska stödjas av samhället. Därför ska nämnden i samverkan med andra nämnder och styrelser bedriva ett arbete för att tillgängliggöra fler platser för möten. Grundläggande är de samlingslokaler som erhåller stöd från staden. I denna budget ökar vi anslaget. Även andra lokaler behöver i ökad utsträckning tillgängliggöras för föreningslivet. Under utbildningsnämndens budget redovisas vårt förslag att göra skolorna i större utsträckning till mötesplatser för lokalsamhället. Kulturnämnden ska bistå utbildningsnämnden i detta arbete.

Stockholm som kulturstad är helt beroende av att kulturutövare ges förutsättningar att bo och verka i staden. Stadens ateljélokaler är en viktig resurs för stadens konstnärer och för att Stockholm ska ha en levande konstscen. Bristen på ateljéer är dock mycket stor och därför föreslår vi att staden ska ha som målsättning att 200 nya ateljéer tillskapas under en fyraårstid. Vidare har flertalet ateljéer ett renoveringsbehov vilket skapar utmaningar för att behålla kostnadstäckande hyror som kan kulturutövarna har råd med. Därför ska kulturnämnden tillsammans med fastighetsnämnden utreda en långsiktigt hållbar modell för att säkra kostnadstäckande hyror och lokaler som kulturutövare kan efterfråga.

Nämnden ska ge goda förutsättningar för scenkonst, litteratur, folkbildning och muséer i staden. Särskilt angeläget är att värna frihet, trygghet och tillgänglighet. I tider av begränsningar och hot av det fria ordet och med attacker på grundläggande mänskliga rättigheter är kulturen en viktig skyddsbarriär mot ett stängt och ofritt Stockholm. När politiker vill hindra konst som man ogillar eller stoppa stöd till studieförbund vars verksamhet man fruktar, är det mer angeläget än någonsin att Stockholm är en bastion för det fria ordet, det fria kulturlivet och den fria folkbildningen. Därför ska stadens fristadsprogram Fristad Stockholm utvidgas för att ge plats åt röster som tystats och ge erkännande till konst och journalistik som censurerats. På grund av pandemins effekter har kulturutbudet i Stockholm har blivit kraftigt reducerat och kommer förmodligen att förbli så under en överskådlig tid. Därför är det särskilt angeläget för staden att se över möjligheten att tillgängliggöra sina verksamheter för fler på ett tryggt och smittskydds-säkert sätt och att erbjuda fler föreställningar, konserter och evenemang i en utomhusmiljö under hela året. Parkteaterns säsong ska förlängas och fler utomhusscener ska rustas upp.

- Lokala kulturscener ska inrättas i områden med brist på kulturanläggningar.
- En strategi för stadens musikscener ska tas fram.
- Ett särskilt bibliotek för censurerade böcker ska inrättas.
- Fristad Stockholm ska utvidgas med två nya fristadskonstnärer/journalister.
- Parkteaterns säsong ska förlängas året runt och ytterligare en utomhusscen ska rustas för bruk året runt.
- 200 nya ateljéer ska tillskapas fram till 2026.

- En nattlivsborgmästare ska införas för att samordna stadens berörda förvaltningar, nöjesbranschen och medborgarna för att skapa ett mer levande nattliv.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kulturnämnden och Södermalms stadsdelsnämnd ska samarbeta kring och förbereda för en stegvis flytt av samordningsansvaret för sommarkollo till kulturnämnden som ska vara fullt genomförd till 2023.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda hur generella stöd och lokalstöd för konstnärer och ateljélokaler ska säkra ett levande kulturliv.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen arbeta mot våldsbejakande extremism och stödja lokalförvaltande organisationer i arbetet med demokratisäkring, till exempel genom att bidra med kompetensutveckling.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen föreslå reviderade avgifter med inriktning att fler ska kunna delta och att kulturskolans korta kurser ska avgiftsbefrias.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna initiera projektet Läsa äger i Järva, Skärholmen och Farsta.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och fastighetsnämnden utreda hur staden kan underlätta för kulturaktörer att tillfälligt nyttja rivningsfastigheter och outnyttjade platser genom exempelvis generös markupplåtelse, tidsbegränsade bygglov, differentierade upplåtelseavgifter och tydlig kommunikation.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden initiera ett pilotprojekt där kulturskolan blir en del av fritidsverksamheten på skolor i Järvaområdet.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna initiera en särskild lässatsning riktad mot barn och unga.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med äldre- och ungdomsnämnden implementera modellen för äldres möte med kultur.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska initiera arbetet med att öppna ett bibliotek särskilt för censurerade böcker.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska initiera fler lokala verksamheter enligt El Sistema-modellen.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska starta upp en etablering av ett "repotell" som erbjuder bokningsbara replokaler.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska utreda en etablering av ett nodbibliotek i Liljeholmen samt ett nytt bibliotek i Rågsved och Råcksta i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och berörda stadsdelsnämnder.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska utreda ett sätt att mäta kvaliteten i kontakterna med det fria kulturlivet.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska utreda formerna för ett artotek för att tillgängliggöra befintlig konst som staden äger.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska utreda möjligheterna att flytta ut mer av stadens ägda konst till den offentliga stadsmiljön.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska utreda ökad tillgänglighet av stadens konst och kultur för personer med funktionsnedsättning.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med kulturnämnden inleda arbetet för att skapa ett kulturcentrum i Midsommarkransens gamla skola.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för att arbeta uppsökande mot nyanlända i syfte att öka nyanländas deltagande i föreningslivet.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden förbereda för stadens firande av en miljon stockholmare.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden och fastighetsnämnden utreda möjligheten att underlätta för kulturevenemang på Stockholms	2022-01-01	2022-12-31

(S)
KuN:10

stadshus borgargård i syfte att levandegöra en unik plats i staden för stockholm- mare och besökare.		
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, miljö- och hälso- skyddsnämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och fastig- hetsnämnden ta fram och tillämpa en handlingsplan samt tillsätta en stadsö- vergripande fokusgrupp för att främja fler kulturlokaler och musikscener i sta- den.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska sä- kerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byg- gentreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknads- nämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av syssel- sättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghets- skapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och ex- terna aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Business Region AB ska i samarbete med Stockholms Hamn AB, kulturnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden genomföra en vattenfes- tival i Stockholm med fokus på hållbarhet och innovation i samband med World Water Week 2022.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och id- rottsnämnden ta fram ett aktivitetsprogram för att öka äldres delaktighet i samhället.	2022-01-01	2022-12-31

Kulturnämnden: stadsarkivet

Stadsarkivet är en central resurs i stadens informationsförsörjning och en av förutsättningarna för att offentlighetsprincipen ska fungera. Stadsarkivet har en viktig roll i arbetet med att utveckla stadens informationshantering. Tillgång till arkivinformation ger dagens och framtidens stockholmare insyn i de offentliga beslutsprocesserna och stadsarkivet ska underlätta för forskning kopplat till materialet. Tillgängligheten till stadsarkivets material och kunskap ska på bästa sätt komma alla stockholmarna till del. E-arkiv Stockholm är stadens gemensamma digitala arkiv.

Stockholms stadsarkiv spelar en viktig roll i att belysa stockholmarnas liv genom historien. För att tillgängliggöra stadens historiska källmaterial ska Stadsarkivet fortsätta arbetet med digitalisering av arkiverat material.

Stadsarkivet ansvarar för och förvaltar e-arkivet. Alla verksamhetssystem ska successivt anslutas till e-arkivet. Kulturnämnden: stadsarkivet är även systemägare till stadens ärendehanteringssystem eDok. Den ökade digitaliseringen av stadens ärendehantering ska bidra till snabbare processer, tillgänglighet och effektivisering. År 2022 ska samtliga verksamheter använda eDok i de tre grundprocesserna registrering, remisshantering och nämnd- och styrelsehantering.

Alla stockholmare ska ha möjligheter att agera, påverka och vara delaktiga i stadens utveckling. Stadsarkivet ska se till att informationen som skapas i stadens verksamheter är tillgänglig för alla. Verksamheten ska tillgodose stockholmarnas behov oavsett var de bor och vilka förmågor de har, och uppmuntra till delaktighet och dialog i utformandet av utbudet. Stadsarkivet gör nuet och historien angelägna, så att alla stockholmare kan skapa sin egen och stadens framtid.

Under budgetperioden kommer den publika verksamheten på Liljeholmskajen etableras, samtidigt som verksamheten på Kungsklippan 6 ska drivas med bibehållen kvalitet. Den nya besöksplatsen Stadsarkivet Liljeholmskajen ökar särskilt tillgången till de bebyggelserelaterade arkiven. Stockholmskällan ökar tillgängligheten till museernas, arkivens och bibliotekens digitala miljöer.

En stad med en tillgänglig historia

En långsiktigt hållbar utveckling inbegriper också en förankring bakåt i tiden. Stockholms historia kan bidra till sammanhållning och vara en levande del av stadens medborgares, stadsdelars och verksamheters gemensamma identitet.

Genom samverkan med andra offentliga verksamheter, forskningen, civilsamhället och näringslivet ska Stadsarkivet utveckla sitt publika utbud. Stadsarkivets breda programverksamhet ska fortsätta utvecklas i samverkan med exempelvis Stockholms universitet, Stadsmuseet och studieförbunden.

Stadsarkivet ska säkerställa att arkivinformationen på webben, läsesalarnas publika plattform och i e-arkivet ska finnas tillgänglig på ett kundanpassat sätt. Sökverktyg, visningsfönster och andra sätt att tillgängliggöra informationen, som genom öppna data, ska fortsätta att utvecklas utifrån medborgarnas behov. Stadsarkivet ska stödja lärandet om demokratins och historiens roll i dagens samhälle och barns rätt till tillgång till information genom att erbjuda studiebesök, utveckla tematiska skolpaket och löpande presentera arkivinformaton på Stockholmskällan och Stadsarkivets webb.

(S)

KuN:12

Stadsarkivet Liljeholmskajen ska utvecklas till ett centrum för stadens bebyggelseutveckling, och Kungsklippan ska på motsvarande sätt profileras som ett centrum för personforskning. Utifrån tillgänglig kapacitet ska stadsarkivet möjliggöra för övriga förvaltningar att hyra in arkivplatser. Därigenom kan också arkivets intäkter ökas.

Stadsarkivet ska under året pröva att bredda arkivfunktionen genom att utveckla arbetet med civilsamhällets arkiv. Mycket information om staden, dess invånare och verksamheter skapas i andra sammanhang än de offentliga. En särskilt viktig uppgift är att synliggöra kvinnor genom historien. En ny förvärvspolicy ska tas fram under år 2022.

Stadsarkivet är systemägare och förvaltare av stadens gemensamma ärende- och dokumenthanteringssystem, eDok, som ska stödja en effektiv och medborgartillvänd handlägningsprocess. Under perioden ska införande ske i stadens samtliga verksamheter, och ärendesystemet Diabas ska avvecklas.

- Genom samverkan med andra offentliga verksamheter, forskningen, civilsamhället och näringslivet ska Stadsarkivet utveckla sitt publika utbud.
- Stadsarkivet Liljeholmskajen ska utvecklas till ett centrum för stadens bebyggelseutveckling, och Kungsklippan ska på motsvarande sätt profileras som ett centrum för personforskning.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden har en viktig roll för att erbjuda stockholmarna vackra och rofyllda begravningsplatser med plats för eftertanke. På stadens begravningsplatser och vid ceremonilokaler ska möjlighet och utrymme ges för olika begravningsstraditioner så att alla oavsett livsåskådning kan få den begravningsceremoni som önskas.

Stadens begravningsplatser är en del av kulturarvet, men fyller samtidigt en funktion som park- och naturmiljö. Dessa kvaliteter ska bevaras och utvecklas.

Kyrkogårdsnämnden ansvarar för förvaltning av begravningsplatser. Verksamheten är finansierad via begravningsavgiften. Nämndens ansvar omfattar begravningsverksamhet, ansvar för att skydda och bevara kulturhistoriska värden samt serviceverksamhet, d.v.s. skötsel och plantering på enskilda gravar mot ersättning från gravrättsinnehavare. Dessutom ansvarar nämnden för förvaltning av världsarvet Skogskyrkogården i enlighet med UNESCO:s Konvention om Skydd för Världens Kultur- och Naturarv.

Begravningsverksamheten ska i sin helhet finansieras av begravningsavgiften, som fastställs av kommunfullmäktige. Över- och underskott ska i sin helhet balanseras till nästkommande budgetår i en begravningsfond. Begravningsavgiften år 2022 föreslås vara 6,5 öre.

En begravningsverksamhet öppen för alla

Stockholm står inför en kraftig befolkningsutveckling men antal avlidna beräknas ligga på ungefär samma planeringsnivå som tidigare. Detta beror på att antalet äldre i åldersgrupperna födda på 1920- och 1930-talet är relativt få. Åldersfördelningen är dock ojämn över staden och i de nordvästra förorterna ökar antalet äldre något. Planeringsnivån beräknas till ca 6500 avlidna per år under planperioden och fram till 2022 för att därefter åter stiga. Under 2020 avled dock betydligt fler på grund av pandemin. Nämnden ska utreda, och vid behov införa, nya gravplatser i staden.

Kyrkogårdsnämnden ska verka för att den konfessionslösa inriktningen upprätthålls och att alla, oavsett livsåskådning, kan erbjudas den begravningsceremoni som önskas. Nämnden ska planera verksamheten utifrån detta.

Begravningsplatsen – en viktig del av Stockholms kulturarv och parkmiljö

Begravningsverksamheten i Stockholm är effektiv och i grunden välskött. Avgiften har kunnat sänkas med bevarande av överskott i verksamheten. Det innebär dock inte att Stockholm ska ha lägre ambitioner för de kultur- och parkmiljöer som begravningsplatserna innebär. Under 2020 minskades nämndens budget och uteblivna anslag för underhåll riskerar successivt att innebära att nämnden får allt svårare att upprätthålla de kulturarv och parkmiljöer som vi vill att våra begravningsplatser ska vara uttryck för.

Begravningsfonden har under ett antal år växt till sig och kommer enligt budget för år 2021 och förslaget till budget för år 2022 att uppgå till närmare 250 miljoner kronor. Det är mer än vad det krävs att driva hela verksamheten ett och ett halvt år utan intäkterna från begravningsavgiften. Samtidigt riskerar ett otillräckligt underhåll på kort sikt både att försämra upplevelsen och tryggheten på begravningsplatsen samtidigt som behovet av reinvesteringar i framtiden ökar. Nämnden påtalar i sitt underlag till budgeten att flera av nämndens anläggningar är slitna och i behov av stora underhållsåtgärder.

Prioriteringar inom underhållsbudgeten görs för att komma till rätta med underhållsskulden. Det finns alltså starka skäl att öka underhållet och vi föreslår därför att nämnden ges ett ökat anslag under 2022 för detta ändamål. Det ger utrymme att förbättra underhållet av samtliga kyrkogårdar men också att göra en riktad satsning på att bättre vårda världsarvet Skogskyrkogården. Ett riktat anslag går också till att stärka den roll kyrkogårdarna spelar för naturvården genom att förstärka arbetet med biologisk mångfald i enlighet med den av staden antagna handlingsplanen. Samtidigt stärker vi möjligheten att upprätthålla ett gott underhåll också genom ett anslag för att öka antalet Stockholms- och feriejobb i verksamheten.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med idrottsnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna utreda förutsättningar att spara vatten vid långvarig värme och torka.	2022-01-01	2022-12-31

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i stadens arbete att skapa en miljö- och klimatsmart stad. Stockholm ska vara klimatpositiv senast år 2035 och stadens organisation ska vara fossilfri senast år 2030. Nämnden ska bidra till stadens arbete med att minska utsläppen av växthusgaser och bistå med kunskapsunderlag kring nödvändiga åtgärder för att minska stockholmarnas klimatavtryck. Stadens arbete med klimatanpassning ska stärkas och miljö- och hälsoskyddsnämnden är en viktig resurs för att uppnå Stockholms åtagande i enlighet med Parisavtalet.

Stockholmarnas hälsa ska gynnas genom ett långsiktigt arbete med att säkerställa en stadsmiljö med ren luft, rent vatten och natur av hög kvalitet samt en sund inomhusmiljö. Nämnden bidrar med underlag i stadsutvecklingen och har en viktig roll i stadens arbete för att uppnå en god vattenstatus i stadens alla vattenförekomster. Nämnden bidrar även genom expertkunskap inom klimat- och energifrågor, luft- och kemikaliefrågor. Nämndens myndighetsutövning och tillsynsarbete ska säkerställa stockholmarnas hälsa och säkerhet.

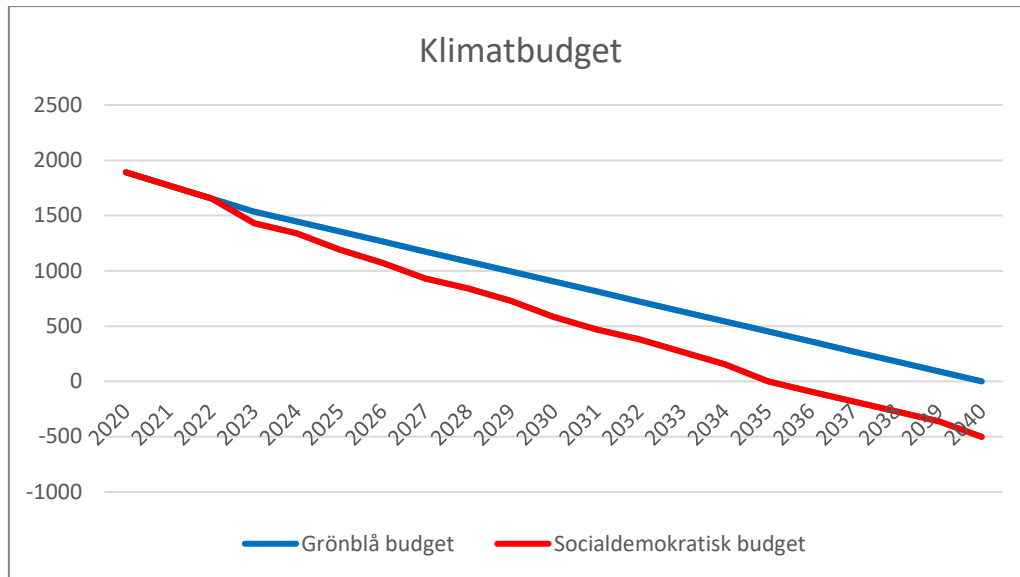
Klimatpositiv stad

Det finns en stark koppling mellan den sociala och ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. Olika grupper i samhället påverkas olika hårt av miljö- och klimatproblem och politiken för att möta klimatproblemen måste gå hand i hand med en aktiv politik för jämlikhet och jämställdhet.

Ett av miljö- och hälsoskyddsnämndens viktigaste uppdrag handlar om att bistå staden med sin expertkunskap inom miljö- och klimatarbetet. Det handlar om att både följa och analysera utvecklingen av Stockholms klimatavtryck och att ta fram förslag på nödvändiga åtgärder för att minska klimatavtrycken.

År 2020 antogs en ny klimathandlingsplan för staden, inklusive en klimatbudget. Handlingsplanen saknar dock åtgärder motsvarande 84 100 ton, främst gällande vägtrafik. Det är inte acceptabelt. Den moderatledda majoriteten hävdar ofta att de inte har rådighet över de mest kraftfulla åtgärderna. Det finns dock många åtgärder som staden har rådighet över men som majoriteten valt att inte ta med i klimathandlingsplanen. Trafiknämndens avsnitt innehåller ett flertal sådana angelägna åtgärder för vägtrafiken som måste införas skyndsamt. Nedan följer avgörande åtgärder på övriga områden.

I grafen nedan illustreras de åtgärder som presenteras i den socialdemokratiska budgeten men som saknas i den grönbå majoritetens politik. Med åtgärderna i denna budget skulle utsläppen minska avsevärt, och staden skulle bli klimatpositiv flera år tidigare. Fram till år 2040 skulle det totalt innebära mer än 2,6 miljoner ton i minskade koldioxidutsläpp, jämfört med den grönbå budgeten. Med ökade ambitioner, strukturella reformer och gemensamma investeringar kan Stockholm bli klimatpositivt tidigare. Staden ska därför revidera klimatbudgeten så att målet är att vara klimatpositiv redan år 2035.

Utbyggnaden av fjärrvärmen i Stockholm har gjort att uppvärmningen av staden idag nästan är fossilfri. De sista fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan har fasats ut och fjärrvärmen i Stockholm kommer år 2025 ha en klimatpositiv verksamhet. Ytterligare några år efter det kan fjärrvärmen göra hela Stockholm till en klimatpositiv stad. Bara i Stockholmsregionen finns en potential att skapa en kolsänka på mer än 2 miljoner ton koldioxid per år, vilket är mer än samtliga utsläpp från staden idag. Detta kan bli verklighet genom att utveckla tekniken för att fånga in och lagra koldioxid från förbränning av biobränslen (BECCS). Nämnden ska bidra till stadens arbete med att ta fram ett eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS.

Dagens effekt- och nätkapacitetsbrist är ett stort hinder för elektrifieringen av bilar, busar och lastbilar, elanslutning av fartyg och elflyg. Den rådande effekt- och kapacitetsbristen är så pass allvarlig att den utgör ett hinder för att nå klimatmålen till år 2040. Staden måste arbeta med frågan på ett mer strategiskt och genomgripande sätt. Staden har idag inga prognoser för vare sig effektbehov eller effektutgång för de kommande 20-30 åren. Nämnden ska bidra i arbetet med att ta fram behovsanalys, aktörskarta och aktionsplan som redovisas till kommunstyrelsen som ett policydokument för bättre och mer säker elförsörjning av Stockholm till år 2025, 2030 och 2040.

Arbetet med energieffektivisering inom stadens verksamheter och fastigheter ska vara fortsatt prioriterat. En effektivare energianvändning leder inte bara till minskade klimatutsläpp utan ofta även till minskade driftkostnader och bättre arbetsmiljö för stadens personal. Enligt stadens mål ska energianvändningen minska, men istället har den ökat. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska samla stadens förvaltningar och bolag som äger byggnader i syfte att ta fram åtgärder för att vända denna utveckling. Det finns exempelvis väldigt stor potential i driftoptimering genom digitalisering, automatisering och AI. Nämnden ska bidra i stadens arbete med att ta fram en modell för att använda lägre kalkylränta vid energieffektiviserande renoveringar. När staden följer upp energianvändningen är det använd energi (nettoenergi) som ska mätas och presenteras istället för tillförd energi för att säkerställa att stadens byggnader har ett energieffektivt klimatskal samt för att garantera teknikneutralitet för uppvärmningssystem. Nämnden ska utreda möjligheten till energilagring för överskottsel från stadens egen elproduktion samt spetsteknik för att kapa topparna i elanvändningen. Nämnden ska redovisa resultatet från analyserna av klimatpåverkan från olika former av uppvärmning av bebyggelse med olika systemgränser för klimatberäkningar inklusive livscykelperspektiv. I detta

ingår samhälls- och företagsekonomiska analyser och konsekvenser för effektproblematiken.

Staden ska höja ambitionerna när det kommer till hållbar konsumtion. En viktig del handlar om att göra stadens upphandlingar hållbara. Det är idag diffust vilka klimat- och miljökrav som staden ska ställa i sina upphandlingar, istället för skarpa krav i stadens styrdokument finns bara korshänvisningar och otydlighet. Stockholms stad upphandlar för cirka 40 miljarder kronor årligen och en stor del av stadens växthusgasutsläpp avgörs av upphandlingskraven. Målet måste vara att nå ett krav på nollutsläpp eller klimatneutralitet i alla upphandlingar, men till dess ska alla relevanta upphandlingar innehålla krav på minskade utsläpp. Nämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen och servicenämnden driva arbetet med hållbara upphandlingar gentemot stadens övriga förvaltningar och bolag.

En stor del av stockholmarnas klimatpåverkan kommer från den mat vi äter. För att klara mål om minskade utsläpp från maten måste vi ta ansvar för hur vi gemensamt kan erbjuda klimatsmarta måltider i våra offentliga verksamheter. Majoritetens långsamma agerande innebär att en modell för att beräkna, följa upp och redovisa miljö- och klimatpåverkan från stadens måltider fortfarande inte finns på plats. Det är nu tre förlorade år för klimatarbetet när det kommer till stadens kostarbete. Modellen behövs för att ställa samordnade krav i upphandlingar och ta fram relevanta mål och indikatorer. När modellen är klar behöver stadens strategier, riktlinjer och policys uppdateras med konkreta mål som följs upp via stadens ledningssystem ILS. Matstrategin behöver också revideras så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition samt att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska vara drivande i stadens arbete kring mat och måltider. Vid upphandling av livsmedel ska det ställas krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i livsmedelsproduktionen motsvarande svensk nivå. Nämnden ska utveckla arbetssätt samt mått och mätmetoder för att minska matsvinnet i stadens verksamheter. Pilotprojektet Klimatlådan ska genomföras, som går ut på att en skola kan sälja mat som blivit över till personal, elever och föräldrar. Matavfallsinsamlingen ska öka, bland annat genom intensifierat arbete gentemot stadens verksamheter samt restauranger, butiker och storhushåll. Mått och mätmetoder ska tas fram även för mängden matavfall i stadens verksamheter.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriver ett viktigt och framgångsrikt informationsarbete gentemot stadens invånare. Detta arbete har en stor potential i att nå ut ännu mer till ännu fler och därmed få större påverkan. Idag har dock varken miljöprogrammet eller klimathandlingsplanen några skrivningar om stockholmarnas deltagande i klimatomställningen. Tydliga åtgärder måste tas fram om hur stockholmarna, civilsamhället och det engagemang som redan finns kan involveras i klimatarbetet. Ett exempel är att ge stöd till bostadsrättsföreningar och mindre fastighetsägare. 50 procent av flerbostadshusbeståndet i Stockholm består av bostadsrättsföreningar. Det går att uppnå stor energieffektivisering hos bostadsrättsföreningar genom bättre stöd för driftoptimering. Stadens arbete måste därför kompletteras med ett aktivt och uppsökande arbete med praktisk vägledning och rådgivning gentemot främst bostadsrättsföreningar vad gäller energieffektivisering. Potentialen till energieffektivisering är mycket stor om staden bara når ut till fler. Stadens informationsarbete, rådgivning och främjande av stockholmarnas deltagande i klimatomställningen förstärks därför med 2 miljoner kronor.

Ökad materialåtervinning av plast är bättre för miljön än energiåtervinning (förbränning i kraftvärmeverk). Idag förbränns dock onödigt mycket plast på grund av den suboptimalt konstruerade avfallsförbränningsskatten. Staden måste verka för att skatten endast gäller för icke-sorterat avfall. På så sätt skulle det främja minskad förbränning av plast, i motsats till idag. Då skulle en sorteringsanläggning i Högdalen kunna tidigareläggas

och kapaciteten kunna utökas från enbart hushållsavfall även till verksamhetsavfall. En annan viktig åtgärd för att minska förbränningen av plast är att utveckla avfallsstatistiken så att alla kommuner i regionen börjar redovisa hur mycket avfall de levererar till förbränning samt vilka utsläpp avfallet ger upphov till. På så sätt tydliggörs grundorsaken till utsläppen och vem som har rådighet att påverka dem. Nämnden ska verka för att sådan statistik tas fram. Indikatorn för mängd hushållsavfall per person, som den grönbå majoriteten tagit bort, ska återinföras.

I dagens beräkningar av stadens koldioxidutsläpp ingår inte de stora utsläppen från stadsgasen samt reningsverken. Detta måste åtgärdas. De sista oljepannorna i staden måste fasas ut.

För att få ett sammanhållet miljöarbete som garanterar att miljöprogrammets mål nås ska en samordningsfunktion eller centrumbildning inrättas. Under året ska syfte, omfattning och organisatorisk tillhörighet på samordningsfunktionen utredas. Denna funktion ska ansvara för att ta ett helhetsgrepp om stadens arbete med resurseffektivitet; samordning, utveckling, erfarenhetsutbyte, initiering av projekt och kunskapsstöd.

År 2022 är det femtio år sedan FN:s första miljökonferens ägde rum, Stockholmskonferensen 1972. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen och kulturnämnden uppmärksamma 50-årsjubileumet av Stockholmskonferensen 1972.

- Ett lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS ska tas fram.
- Samla stadens förvaltningar och bolag som äger byggnader och presentera åtgärder för energieffektivisering.
- Ta fram en modell för att använda lägre kalkylränta vid energieffektiviserande renoveringar.
- All energianvändning ska mätas genom använd energi (nettoenergi), ej tillförd energi, för att säkerställa att stadens byggnader är energieffektiva och för att garantera teknikneutralitet mellan uppvärmningssystem.
- Nya mål och indikatorer för koldioxidutsläpp från stadens måltidsverksamheter.
- Veganska alternativ ska alltid kunna erbjudas i stadens verksamheter.
- Nytt mål om att nå ett krav på nollutsläpp eller klimatneutralitet i alla upphandlingar, men till dess ska alla relevanta upphandlingar innehålla krav på minskade utsläpp.
- Stadens informationsarbete, rådgivning och främjande av stockholmarnas deltagande i klimatomställningen förstärks.
- Samtliga ärenden som beslutas i ett politiskt organ i Stockholms stad ska innehålla en klimatkonsekvensanalys.

En renare stad

Återvinning, återanvändning och en övergång till cirkulär ekonomi ska prioriteras och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen leda det arbetet. Indikatorn för återbruk inom stadens egna verksamheter, som den grönbå majoriteten tagit bort, ska återinföras.

Idag upplever många stockholmare att återvinningsstationer är nedskräpade, otrygga och otillgängliga. Även om återvinningsstationerna inte drivs av staden utan av företag inom återvinningsbranschen behöver staden ta ett ansvar för frågan eftersom den har stor påverkan på vår stadsmiljö. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen och tillgängligheten.

Den enskilt största volymen avfall som hanteras i kommunen är bygg- och anläggningsavfall, och då framförallt schaktmassor. En förbättrad masshantering är av yttersta vikt för att uppnå ett hållbart byggande. Det behövs bredare och bättre samordning av frågorna och en masshanteringsstrategi behöver upprättas. Även rivningsavfallet utgör en stor del av allt avfall som uppkommer i staden. Rivningsavfallet måste hanteras på ett korrekt sätt så att miljöfarligt avfall inte hamnar i naturen. Idag finns dock oseriösa aktörer som vinner upphandlingar eftersom de dumpar priserna genom att inte hantera och redovisa avfallet på rätt sätt. Inom avfallsområdet finns en utbredd fuskproblematik samtidigt som området är komplext och omfattande. Nämnden måste förbättra sin kontroll över miljöfarligt avfall. Idag görs endast ett fåtal tillsynsbesök vid rivningar, cirka 10 per år, och hittills i år har staden inte stött på någon alarmerande brist i hanteringen. Samtidigt vet vi att det finns stora brister hos oseriösa aktörer. Hela avfallsarbetet inom staden måste hållas ihop för att nå ordentligt resultat. För att motverka fusk och organiserad brottslighet måste tillsynen och kontrollen utvecklas i samverkan med även andra myndigheter så som Polisen, Skatteverket och stadens tillståndsenhet.

Luftkvaliteten i Stockholm har länge varit en högt prioriterad miljöfråga. I januari 2021 skärptes miljözonsreglerna för tunga fordon. Det är en viktig åtgärd som enligt prognoser kommer att innebära att halterna av kvävedioxider nästan halveras i Stockholms innerstad. För att de skärpta miljözonsreglerna ska få tänkt effekt krävs att alla företag följer reglerna. Idag saknas effektiva verktyg för att hindra tunga fordon som kör olagligt i miljözonen. Det finns dock ett sätt att enkelt bli av med de olagliga transporterarna: genom att registrera och straffbelägga fordonen. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska uppvakta relevanta aktörer och arbeta för att trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler. Nämnden ska också se till att nya exponeringsberäkningar, det vill säga beräkningar av den allmänna luftkvaliteten där människor vanligtvis vistas, görs under år 2022 så att utvecklingen går att följa över tid. Nämnden ska bidra till att enklare anläggningar för att mäta luftkvalitet sätts upp över hela staden, exempelvis på reklamvittriner, samt bidra till informationsspridning av mätdata, exempelvis i appen "Luft Stockholm".

Arbetet för att förbättra vattenkvaliteten ska intensifieras. Vi kan konstatera att målet om att samtliga vattenförekomster ska uppnå god ekologisk och kemisk status senast år 2021 inte har nåtts. God vattenkvalitet är fundamentalt för stockholmarnas livskvalitet, också ur ett rekreationsperspektiv. För att stadens totalt 20 lokala åtgärdsprogram för vattenförekomster ska bli mer än långa önskelistor behöver finansieringen lösas. Annars kommer inte stadens mål nås och vi kommer inte ha god status på våra vatten. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska, inom ramen för sitt samordningsansvar för att motverka nedskräpning av sjöbottnar, bistå ideella krafter i syfte att städa och motverka nedskräpning av våra bottnar. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra till tillskapandet av fler officiella badplatser i Stockholm, ökade möjligheter till spontant bad samt framtagandet och implementeringen av en handlingsplan för inrättande av fler badplatser i staden. Nämnden ska även bedriva ett arbete för god badvattenkvalitet vid stadens badplatser samt underlätta för fler bastuflottar på stadens vatten.

Stockholms stad har enligt länsstyrelsen 48 förorenade områden med den högsta riskklassen som innebär störst risk för människors hälsa och miljö. Dessa platser måste saneras. Idag saneras förorenade områden oftast i samband med exploatering och därför är stadsbyggandet ett viktigt redskap för ett giftfritt Stockholm. För att få en giftfri stad måste sanering ske även av områden där det inte ska byggas. Med dagens politik kommer dessa områden annars förbli giftiga. Nämnden ska ta fram en tidplan och budget för sanering av stadens mest förorenade områden.

En stor del av stadens giftigaste områden består av båtuppläggningsplatser (30 av 48 stycken) där folk ofta vistas, både barn och vuxna. Stadens arbete för att minska användningen av giftiga båtbottnfärger är alltså avgörande för vår miljö. Förra mandatperioden inleddes ett viktigt arbete med fokus på just minskad användning av skadliga båtbottnfärger. Den borgerliga majoriteten har dock tagit bort finansieringen och projektet har avvecklats. Arbetet måste fortsätta och staden måste vara pådrivande för att fasa ut skadliga båtbottnfärger, något som också måste ske på nationell nivå och i samverkan med branschen.

Nämnden ska säkerställa samordning av mikroplastarbetet och andra plastrelaterade frågor, exempelvis avfall, kemikalier och fossilfri stad. Ett helhetsgrepp behövs kring plastfrågan för att uppnå målet om fossilfri organisation år 2030. För att implementera handlingsplanen för hållbar plastanvändning behövs exempelvis utbildningsinsatser, checklistor och mallar för miljöronder. Det är inte acceptabelt att många av stadens kontorsarbetsplatser saknar möjlighet till återvinning. Under år 2022 ska detta åtgärdas på stadens samtliga kontor. Arbetet för kemikaliesmarta och giftfria förskolor och skolor ska intensifieras. Arbetssätt och informationsmaterial ska tas fram för att följa, prioritera och minska kemikaliebelastningen på framför allt barn och ungdomar.

- Förbättra situationen vid återvinningsstationerna.
- Verka för att trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler.
- Genomföra nya exponeringsberäkningar, det vill säga beräkningar av den allmänna luftkvaliteten där människor vanligtvis vistas.
- Under året tillgängliggöra minst 10 nya badplatser för spontant bad, jämnt fördelade över staden.
- Ta fram en tidplan och budget för sanering av stadens mest förorenade områden.
- Återuppta det proaktiva arbetet med båtclubbarna för minskad användning av skadliga båtbottnfärger.
- Ökad tillsyn av rivningsavfall för att motverka oseriösa aktörer.

En attraktiv stad som växer

Den täta staden har många fördelar ur ett hållbarhetsperspektiv och stadsbyggandet är ett kraftfullt redskap som kan bidra till att styra utvecklingen i hållbar riktning. Miljöfrågorna ska beaktas i ett tidigt skede av all planering för att säkerställa en långsiktig hållbarhet, en robust grönstruktur, minskad klimatpåverkan, klimatanpassning, miljö kvalitetsnormer för luft och vatten samt bibehållna ekosystemtjänster.

Nämnden är en viktig part i stadens samlade arbete med att uppnå målen för bostadsförsörjningen. En hög takt i bostadsbyggandet är särskilt prioriterat. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra till att realisera målet om en klimatneutral byggsektor till 2040.

Staden ska bidra till att Bromma flygplats läggs ner senast år 2027 för att så snart som möjligt kunna påbörja bygget av den nya stadsdelen Bromma parkstad. I det arbetet har miljö- och hälsoskyddsnämnden en viktig uppgift i att undersöka marken för att få en uppfattning om saneringsbehov. Nämnden ska redan under år 2022 inleda arbetet med att kartlägga markföroreningar.

Stockholm ställs inför nya utmaningar i en allt varmare och blötare värld. Det är allvarligt att stadens handlingsplan för klimatanpassning har blivit försenad. Den skulle tagits fram år 2020 och implementerats år 2021. I skrivande stund är handlingsplanen fortfarande inte antagen av kommunfullmäktige. Ett ökat arbete behövs när det kommer till

klimatanpassning, i både stort och smått. Under år 2021 såg vi flera exempel på extrema översvämningar i Sverige och Europa. Staden måste ha en god beredskap för allvarliga krissituationer på grund av extremväder. Även mindre insatser är viktiga för stockholmarnas livskvalitet, så som skugga och vattenfontäner vid lekplatser och torg. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska stötta stadens förvaltningar och bolag i deras arbete med klimatanpassning.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i arbetet med hälsosamma miljöer i stadens förskolor och skolor. Idag fokuseras arbetet till tillsyn, vilket är ett viktigt och nödvändigt arbete, men det behövs även informationsinsatser och ett utökat samarbete med förskole- och skolverksamheter och dess fastighetsägare. Staden köper lokalvård för ungefär en halv miljard kronor årligen utspritt på cirka 330 olika leverantörer. 60 procent av lokalvården utförs på skolor och förskolor. Det finns idag ett missnöje med lokalvården som även får en stor andel anmärkningar vid tillsyn. För att förbättra lokalvården behövs ett större organisatoriskt arbete än idag. Vad gäller buller är det inte acceptabelt att 90 procent av förskolorna ligger över riktvärdena. 66 procent av skolorna och förskolorna har så allvarliga brister gällande buller och ventilation att uppföljning krävs. Så omfattande problem kräver proaktivt arbete. Den grönbå majoritetens politik har istället varit att ta bort kraven på inomhusmiljö från stadens miljöprogram. Istället för att göra mer väljer majoriteten att göra mindre. Vi menar att dessa omfattande problem behöver krafttag och satsar därför 2 miljoner kronor på proaktivt arbete för bättre miljö i stadens skolor och förskolor.

Idag finns problem i staden med så kallade slumvärdar. Det kan vara internationellt riskkapital som köper upp bostadshus i enda syfte att pumpa ut pengar genom höjda hyror och minskat underhåll. Resultatet blir nedgångna bostäder som i värsta fall är hälsofarliga. Här bedriver nämnden ett viktigt arbete med riktad bostadstillsyn i socioekonomiskt utsatta områden. I tillsynen har det visat sig att samtliga av de besökta fastigheterna behöver åtgärdas. I flera år har dock arbetet prioriterats bort. Det är inte acceptabelt att de svagaste i samhället ständigt blir bortprioriterade. Denna verksamhet är nödvändig och staden måste se till att det finns resurser till att bibehålla detta arbete. Vi stärker därför arbetet mot slumvärdar.

I Stockholm finns idag ett starkt institutionellt och fritt kulturliv. Kulturen bidrar till att göra Stockholm till en attraktiv stad för sina invånare och besökare. Vi har ledande scener och ett kulturliv som bland annat bidragit till det svenska musikundret. Stockholms framgångsrika kreativa näringar är en följd av ett aktivt kulturliv. På senare tid har dock flera musikscener stängt. Det är ett strukturellt problem som måste lösas på sikt. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska delta i den stadsövergripande fokusgruppen med syfte att vända denna trend.

Biologisk mångfald är en av de grundläggande förutsättningarna för att våra ekosystem ska kunna leverera funktioner och nyttor som vi människor behöver och använder. Den biologiska mångfalden är idag en akut fråga. Det är i första hand stadsdelsnämnderna som ansvarar för skötseln av naturmarken, inklusive naturreservaten. I och med ökade ambitioner kommer också behovet av driftmedel att öka. Men istället för ökade resurser till stadsdelarna har stora nedskärningar gjorts för att kunna sänka skatten. Det drabbar naturvårdsskötseln och den biologiska mångfalden. För att få till förbättringar i verkligheten måste även de som ska utföra det långsiktiga driftarbetet få de resurser som krävs. Vi stärker därför naturvårdsskötseln med 5,5 miljoner kronor i stadsdelsnämndernas och kyrkogårdsnämndens budgetar.

På grund av pandemin har nämnden behövt skjuta upp en del av sitt tillsynsarbete. Under året är det viktigt att säkra att den tillsyn som skjutits upp och som nu kan genom-

föras faktiskt blir av. Tillsynsskulden som har uppstått – inte minst inom livsmedelskontrollen, den riktade bostadstillsynen i socialt utsatta områden och äldreomsorgen – måste hanteras.

Nämnden ska kontinuerligt analysera vilka verksamheter som skulle behöva proaktivt informationsarbete som komplement till det reaktiva tillsynsarbetet i syfte att mer effektivt uppnå förbättringar. Information, utbildning och samarbete förebygger återkommande brister som beror på okunskap av gällande regler och riktlinjer.

Nämnden ska fortsätta arbeta för att motverka den svarta ekonomin, organiserad brottslighet samt kriminella transaktioner och aktiviteter vid tillståndsgivning och tillsyn. Arbetet ska göras i samverkan med socialnämnden och stadsdelsnämnderna samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket. Nämnden ska utreda och verka mot livsmedelsfusk i samarbete med andra nämnder och myndigheter.

- 10 miljoner kronor till förstärkning av tillsyn och kompletterande proaktivt arbete för att mer effektivt uppnå förbättringar gällande exempelvis slumvärdar, rivningsavfall och båtuppläggningsplatser.
- 2 miljoner kronor till mer proaktivt arbete för bättre miljö i stadens skolor och förskolor.
- 5,5 miljoner kronor i ökade anslag till skötsel av grönområden, naturmarker och naturreservaten.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall, exploateringsnämnden och trafiknämnden samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen vid och tillgängligheten till återvinningsstationer.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska arbeta för att staden har bilpoolsbilar fördelade över hela staden och att kännedomen om bilpoolen ökar bland stockholmarna.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med berörda nämnder och bolag och stadens näringsliv ta fram och implementera spetsprojekt i tio utpekade platser i staden, i syfte att stärka tryggheten och den biologiska mångfalden genom smart växtbeklädnad av väggar.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter, t.ex. genom driftoptimering med digitalisering, automatisering och AI.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, SISAB och idrottsnämnden utreda hur lokalvården kan förbättras i stadens förskolor och skolor. En del av utredningen ska vara att undersöka för- och nackdelar med att SISAB tar över ansvaret för lokalvården i sina lokaler.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska implementera handlingsplanen för hållbar plastanvändning.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska uppdatera stadens matstrategi med konkreta mål och indikatorer angående exempelvis utsläpp och matsvinn,	2022-01-01	2022-12-31

samt så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition och så att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter.		
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska verka för att avfallsstatistiken utvecklas så att alla kommuner i regionen börjar redovisa hur mycket avfall de levererar till förbränning samt vilka utsläpp avfallet ger upphov till.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska, med stöd av trafiknämnden och i samarbete med de nämnder och bolagsstyrelser som äger parkeringsplatser, ta fram riktlinjer och tidplaner för anläggande av el-laddplatser i befintlig bebyggelse.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden upprätta en prioriteringslista, tidplan och finansieringsplan för att sanera förorenade områden som inte är föremål för exploatering.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och Stockholm Vatten och Avfall AB beskriva och konkretisera samhällsviktig verksamhet vid skyfall.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och fastighetsnämnden ta fram och tillämpa en handlingsplan samt tillsätta en stadsövergripande fokusgrupp för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden och exploateringsnämnden förändra styrningen så att använd energi (nettoenergi) tillämpas istället för köpt energi. Till dess ska samma viktning som i BBR tillämpas.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och barnnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna tillskapa fler officiella badplatser i Stockholm och öka möjligheterna till spontant bad.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden inleda arbetet med att kartlägga markföroreningar vid Bromma flygplats så att staden får en uppfattning om saneringsbehov.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och Stockholm Exergi ta fram eget lokalt system för klimatkompensation där	2022-01-01	2022-12-31

(S)

MHN:10

merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS.		
Kommunstyrelsen ska i samråd med trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden omedelbart ta fram en handlingsplan för minskade koldioxidutsläpp från vägtrafiken fram till år 2030.	2022-01-01	2022-12-31
Serviceämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram mått och mätmetoder för stadens miljö- och klimatpåverkan från måltider i samarbete med utbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och äldreämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Business Region AB ska i samarbete med Stockholms Hamn AB, kulturnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden genomföra en vattenfestival i Stockholm med fokus på hållbarhet och innovation i samband med World Water Week 2022.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med idrottsnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna utreda förutsättningar att spara vatten vid långvarig värme och torka.	2022-01-01	2022-12-31

Servicenämnden

Servicenämnden ska inom ramen för sitt uppdrag arbeta med att effektivisera stadens administrativa funktioner. Detta ska leda till sänkta kostnader för stadens övriga nämnder eller bolag till förmån för kärnverksamheterna. Servicenämnden ska säkerställa en ändamålsenlig balans mellan kostnadseffektivitet, kvalitet och service. Finansiering och prissättning av servicenämndens tjänster ska utvecklas för att öka kostnadsmedvetenheten och möjliggöra fortsatta effektiviseringsvinster.

Upphandling ska medverka till att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning och bidra såväl till att höja kvalitet som att stärka utveckling i offentlig verksamhet. Staden ska i ökad utsträckning ställa krav på viktiga kvalitetsmått som utbildningsnivå, bemanning och yrkesmässig förmåga att leverera det staden beställt. Ökad möjlighet att ställa sociala krav och krav på kollektivavtalsliknande villkor är en viktig del i utvecklingen av stadens arbete med offentlig upphandling. I princip ska staden ställa samma höga krav på upphandlad verksamhet som på verksamhet som drivs i egen regi avseende såväl ekonomisk och social hållbarhet som klimatambitioner. Nämnden ska vara övriga nämnder och styrelser behjälpliga i att uppnå detta mål.

I samråd med kommunstyrelsen ska nämnden prioritera stöd och inriktning i upphandlingsarbete med stadens nämnder och bolag och vara ett konsultativt stöd kring tillämpningen och uppföljningen av arbetsrättsliga villkor och etiska krav i upphandlingar och avtal. Vidare ska nämnden tillhandahålla utbildning, stöd och support inom upphandling och inköp. Nämnden ska även vara ett stöd i att lägga egen regi-anbud. Nämnden ska skapa förutsättningar för att öka bolagens engagemang i tjänster som beställs från nämnden i samråd med stadens bolagsstyrelser. Servicenämnden ska stärka arbetet med avtalsuppföljning. Servicenämnden ska som tjänst erbjuda nämnderna att registrera inhyrningsavtal avseende lokaler och lägenheter i stadens lokaladministrativa system LOIS.

Nämnden ska under året rikta särskild uppmärksamhet på att motverka brottslig verksamhet kopplad till upphandlad verksamhet. Det har förekommit flera fall där det framgår att offentligt upphandlad verksamhet används för pengatvätt, för att tjäna pengar på arbetslivsbrottslighet eller för att i största allmänhet utnyttja offentliga välfärdssystem. Dessa fall talar för att staden behöver stärka kontrollen av upphandlad verksamhet. Staden behöver även ha en större andel av verksamheter i egen regi. Det ska vara enkelt att stänga av oseriösa aktörer och då behöver det finnas en kompetens och förmåga i stadens egen regi för att kunna göra detta. En egen regi bidrar dessutom till värdefull förmåga att jämföra rimligheten i anbud som kommer in. En oförmåga att göra detta riskerar innebära att staden får betala mer på marknader präglade av bristande konkurrens.

Brister inom upphandlad verksamhet leder till att skattemedel inte används för de ändamål som avses. Staden behöver ha högre ambitioner i inköpsarbetet och bör därför överväga att referenstagning införs inom all upphandling. För att säkerställa att de villkor och krav som ställs följs i alla led ska antalet underentreprenörer begränsas i de fall det är relevant.

Servicenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen redovisa en sammanställning av genomförda upphandlingar i staden, andelen upphandlingar som överprövas samt verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser av dessa processer.

Via beställningscentralen för persontransporter skapar servicenämnden förutsättningar för att öka självständigheten för dem med funktionsnedsättning samt ger leverantörerna bättre förutsättningar att leverera en bra tjänst.

Servicenämnden ska fortsätta arbetet med att utreda robotiseringens effekter på uppdrag och personal. I det fortsatta arbetet med robotisering eller andra effektiviseringsverktyg ska nämnden arbeta på uppdrag av stadens processägare och därmed säkerställa att effektiviseringar och kostnader för staden som helhet alltid beaktas.

Som stadens kompetenscentrum erbjuder servicenämnden ett brett utbud av verksamhetsstödande tjänster och service till stadens förvaltningar och bolag, där de tillhandahåller utbildning, support och stöd inom upphandling och inköp. Servicenämnden ska säkerställa att miljö- och klimatkrav inkluderas i inköpsprocessen för de centrala avtalsområdena samt stödda nämnder och bolag att göra detsamma i de egna avtalen. I samarbete med kommunstyrelsen ska nämnden bidra till ökad e-handel med stadens leverantörer och bidra till ökad cirkularitet genom att ställa krav på hållbar design samt möjlighet till återbruk eller återtillverkning av de varor och produkter som köps in, där så är lämpligt och möjligt. Servicenämnden ska skapa förutsättningar för att stödja stadens nämnder vid ansökningar om internationella bidrag från andra organisationer.

I miljöprogrammet betonas upphandling som ett viktigt verktyg för att nå stadens hållbarhetsmål. Servicenämnden ska därför inrätta en funktion som samordnar alla hållbarhetsaspekter som kopplar till upphandlings- och avtalsförvaltningsprocessen, inklusive plastfrågan, motsvarande stadsdelsförvaltningarnas klimat- och miljösamordnare. Servicenämnden har en viktig roll i implementeringen av handlingsplanen för hållbar plastanvändning, bland annat eftersom en stor del av åtgärderna i handlingsplanen rör nämndens inköpsarbete. För att samordna hållbarhetsaspekterna i upphandlings- och avtalsförvaltningsprocesserna, för att implementera handlingsplanen för hållbar plastanvändning och för att genomföra nya upphandlingar som inte ligger inom servicenämndens nuvarande uppdrag satsas därför en miljon kronor.

Kontaktcenter informerar, ger support och vägleder inom allt från äldreomsorg till serveringstillstånd. Ett fortsatt viktigt arbete för nämnden är att, genom Kontaktcenter, ge information om boendemöjligheter för äldre. I detta arbete har nämnden en avgörande roll i att informera om vilken service som finns, särskilda regelverk, vikten av att stå i bostadskö och regler om bostadstillägg med mera. Kontaktcenter erbjuder en hög tillgänglighet med hög kompetens och likvärdig service till stadens äldre invånare och deras anhöriga och kan ge effektiv service och administration som avlastar enskilda stadsdelsförvaltningar och dess personal inom både socialtjänst, funktionshinder och äldreomsorgsområdet i en betydligt högre utsträckning än stadsdelsförvaltningarna väljer att göra idag. Alla stadsdelar ska ha som rutin att i första hand hänvisa invånarnas ärenden om äldreomsorg till Äldre Direkt, som ska ges förutsättningar att korta de i dagsläget alltför långa väntetiderna.

Även Kontaktcenters service till övriga stockholmare och de företag som vill verka i staden ska vidareutvecklas så att de får ett snabbt och professionellt bemötande, en enklare och tydligare kanal för information och lättillgänglig kvalificerad service. Inom Kontaktcenter Stockholms verksamhet ska servicenämnden i samarbete med bland andra Stockholm Business Region AB implementera processen för en stadsövergripande servicekedja för effektiv ingång till staden för företag samt för etableringsförfrågningar. Servicenämnden ska delta i gemensamma utvecklingsprocesser med övriga nämnder för att öka stadens totala NKI, fortsätta att utveckla samverkan av ”rätt väg in” avseende e-tjänster, digitala möten med staden och samverkan inom tillståndsansök-

ningar för att förenkla och effektivisera företagens ansökningsförfarande. Kommunikationsvägarna för att förbättra informationen inom staden och för stockholmarna ska kontinuerligt ses över för att bli mer tydliga och ändamålsenliga.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Serviceutskottet ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram en definition och metod för återrapportering på nämndnivå för indikatorn Andel inköpt kött och fågel med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning, i kronor av totala värdet inköpt kött och fågel.	2022-01-01	2022-12-31
Serviceutskottet ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram mått och mätmetoder för stadens miljö- och klimatpåverkan från måltider i samarbete med utbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och äldreutskottet.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med serviceutskottet och övriga berörda nämnder göra en analys av samtliga upphandlingar i staden i syfte att säkerställa att upphandlingar inom välfärden inte används av kriminella aktörer.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med serviceutskottet leda och samordna ett pilotprojekt i syfte att etablera arbetssätt för webbpublicering i syfte att säkerställa kvalitet och efterlevnad av lagkrav gällande tillgänglighet och personuppgifter samt effektivisera stadens kommunikationsarbete.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna, socialnämnden, äldreutskottet och serviceutskottet trygga tillgången till skyddsutrustning så att stadens beredskap motsvarar minst tre månaders förbrukning.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, serviceutskottet, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Äldreutskottet ska i samarbete med serviceutskottet och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda äldre direkt som en väg in för alla Stockholms äldre.	2022-01-01	2022-12-31

Socialnämnden

Alla stockholmare som är i behov av insatser från samhället ska få det. Socialnämndens verksamheter ger ett grundläggande stöd och skydd till de människor som behöver det. Nämnden ska genom sin samordnande och övergripande roll bidra till att invånarna får rättssäkra, likvärdiga och tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden. I ett Stockholm för alla bedrivs socialtjänsten och funktionshinderomsorgen enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Verksamheterna håller en hög kvalitet med människan i centrum.

Tillit till professionen – för ett förebyggande arbete som gör skillnad

Vi är övertygade om att sociala problem minskar om fokus läggs på det förebyggande arbetet. Forskning visar att tidiga och kunskapsbaserade insatser ska prioriteras för att varje individ ska få de bästa förutsättningarna genom livet. För ett lyckosamt arbete är ett nära samarbete och samverkan med andra nämnder, Region Stockholm, polis, akademien och civilsamhället avgörande. Nämndens arbete ska leda till att antagna program, strategier och riktlinjer uppfylls. Socialnämnden ska leda arbetet med att införa ny teknik och nya arbetssätt inom socialtjänsten. Arbetet med välfärdsteknik ska utvecklas. Socialnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen inom området.

Pandemin har haft en stor påverkan på många stockholmares liv. Stadsdelsnämnderna och socialnämnden bör ha beredskap för att stärka och skala upp olika verksamheter för att säkerställa att alla grupper som har drabbats hårt får stöd. Den sociala skulden som har byggts upp måste betas av. Det krävs en plan för arbetet framåt och socialtjänsten ska ha en möjlighet att skala upp det förebyggande och uppsökande arbetet såväl som de akuta insatserna. Socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska ta fram en handlingsplan för hur den sociala skulden ska betas av.

Nämndens arbete rymmer många områden som inte ska detaljstyras, tilliten till professionen måste vara hög. En god arbetsmiljö för medarbetarna är avgörande för att medborgarna och brukarna ska få ett stöd av hög kvalitet. Nämnden ska därför fortsätta förbättra arbetssituationen för medarbetarna, med fokus på socialsekreterare och biståndshandläggare. En ny handlingsplan för förbättrad arbetssituation ska tas fram i nära dialog med medarbetarna. Arbetet som har gjorts de senaste åren har inte varit tillräckligt och medel har saknats i verksamheterna för att implementera ambitionerna i nuvarande handlingsplan. Det behövs en nystart i arbetet och det är viktigt att handlingsplanen som tas fram har förtroende bland de som berörs. Nämnden ansvarar för att erbjuda introduktionsutbildningar för nyanställda socialsekreterare inom alla verksamhetsområden. Chefer ska säkerställa att incidenter om hot och våld alltid rapporteras in. Nolltolerans mot hot och våld gäller i Stockholms stad.

Förstärkningsteamet med erfarna socialsekreterare som förstärker i myndighetsutövning i stadsdelsförvaltningarna utgör en viktig stödfunktion. Vi vill att ytterligare förstärkningsteam ska etableras. Erfarenheter och kunskaper som tidigare chefer och högre tjänstemän inom socialtjänsten besitter ska användas för att stärka socialtjänsten i det förebyggande arbetet och för att stoppa rekryteringarna av unga till kriminalitet. Ett nytt förstärkningsteam bestående av tidigare medarbetare ska skapas för att vara till stöd för nämndens och stadsdelsnämndernas arbete. Det är angeläget att insatserna fortsätter och utvecklas.

Hos socialtjänsten och polisen uppstår ibland frågor om när det är tillåtet och möjligt att bryta sekretessen. Osäkerheten mellan och inom båda myndigheterna innebär att olika tolkningar har gjorts i olika delar av staden. Efter förslag från oss har därför en gemensam handbok tagits fram om de sekretessbrytande bestämmelserna. Genom att låta de juridiska avdelningarna ta fram handboken säkerställs att samtliga parter agerar på liknande sätt oavsett i vilken del av staden man verkar. Det är viktigt att handboken sprids till berörda nämnder och verksamheter. Nämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen utreda förutsättningarna att öka informationsutbytet med andra relevanta myndigheter.

- Stockholms socialtjänst och funktionshinderomsorg baseras på evidens och hög tillit till professionen.
- Arbetet för att förbättra arbetssituationen för medarbetarna ska stärkas.
- Tidigare chefer och högre tjänstemän ska rekryteras till ett nytt förstärknings-team vars fokus blir att stoppa rekryteringar av unga till kriminalitet.

Samverkan för att tillgodose individens behov

Stadsdelsnämndernas arbete med samordnad individuell plan (SIP) är viktigt för att individer som är i behov av insatser från olika aktörer får sina behov tillgodosedda. Socialnämnden ska stödja stadsdelarna i att upprätthålla och utveckla strukturerna för samverkan. Utvärdering visar att satsningen med SIP-samordnare för barn och unga som infördes under förra mandatperioden har varit framgångsrik. SIP-samordnare bidrar till att effektivisera samverkan och tydliggöra involverade verksamheters ansvarsområden.

I en granskning av socialinspektörerna framkom det att SIP inte används i särskilt hög utsträckning. Detta måste ändras, då SIP är lagstadgat och ska upprättas när en person har behov av insatser från flera olika aktörer. Nämnden ska därför tillsammans med stadsdelsnämnderna utreda varför det är så få SIP som upprättas. I utredningen bör man också se om minskningen av antal SIP-samordnare i staden har haft en påverkan på arbetet. SIP-samordnarsatsningen som startades 2017 gav positiva resultat. I utvärderingen som Sweco gjorde på uppdrag av socialförvaltningen framkom det att SIP-samordnare är en betydande framgångsfaktor och att förutsättningarna, kvalitén och åtagandet för samverkan stärkts i grupper med barn och unga i behov av särskilt stöd.

Istället för minskade antal SIP-samordnare vill vi permanenta satsningen och utöka antalet samordnare samt utreda om samordnare kan stärka samverkan inom vuxenheten och socialpsykiatri. Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden fortsätta det pågående utvecklingsarbetet med Region Stockholm och Storsthlm utifrån Lagen om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård och följa upp konsekvenserna av de nya utskrivningsreglerna. Nämnden ska också stödja stadsdelsnämnderna vid implementeringen av Lifecare.

- SIP-samordnare ska permanentas och antalet samordnare utökas.
- En utredning om SIP-samordnare kan användas inom vuxenheterna och socialpsykiatri ska göras.

Barn och ungas rätt till en trygg uppväxt

Arbetet för jämlikhet och mot segregation är avgörande för att alla stockholmare ska få goda livsvillkor och möjlighet att förverkliga sina drömmar. Ett samhälle som inte investerar i barn och deras utveckling riskerar att på lång sikt möta stora utmaningar med ojämlikhet, segregation och otrygghet. Socialnämndens samverkan med andra nämnder och aktörer är avgörande för att alla barn och unga ska få en trygg uppväxt med god

hälsa. Coronapandemins konsekvenser måste följas upp och ett arbete ska göras för att säkerställa att de barn och unga som är i behov av stöd får det.

De senaste årens undermåliga stöd till föreningar som arbetar nära olika grupper måste ändras. De ideella föreningarna som arbetar med och för barn är viktiga och staden ska stärka sitt arbete med dessa. Mötesplatser för unga hbtqi-personer måste säkras och vi vill att nämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna och föreningsliv ska utveckla och stärka de befintliga mötesplatserna för unga hbtqi-personer. Staden ska också verka för att fler mötesplatser skapas över hela staden.

Den psykiska ohälsan ökar bland unga i Stockholm. Den negativa trenden för psykisk ohälsa har inte brutits och skillnaderna mellan flickor och pojkar kvarstår. Det är viktigt att tidiga åtgärder sätts in, att elevhälsan förstärks och att skolorna arbetar förebyggande för att stärka ungas hälsa. Ungdomsmottagningar ska tillhandahålla rådgivning och genomföra socialt förebyggande insatser bland ungdomar. Det är även viktigt att tillgängliggöra mottagningarna mer för att unga ska tidigt få psykosociala insatser. Det ska vara enkelt att få stöd i Stockholm.

Det är genom att arbeta med barn, unga och deras familjer som en god grund för det förebyggande arbetet läggs. Öppenvårdsinsatser inom den sociala barn- och ungdomsvården är centrala i det arbetet. Insatser som ges i form av stöd i ett tidigt skede, för att minska risken för framtida psykosociala svårigheter och insatser som riktar sig till en viss målgrupp som redan har påtagliga problem är lika viktiga. Familjecentraler, ungdomsmottagningar, SkolFam och föräldrastödsprogram är exempel på insatser inom öppenvård där nämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna och berörda nämnder ska utveckla verksamheterna.

Idag finns det stora skillnader mellan stadsdelarna i vilken typ av öppenvårdsinsatser som erbjuds. En förklaring i skillnaden kan härledas till att behoven och målgrupperna skiljer sig åt mellan stadsdelarna. Att det framkommer att väntetiderna och tillgång till stöd skiljer sig åt är allvarligt. Det går att vidareutveckla arbetet med öppenvården för barn, unga och familjer i syfte att säkerställa likställighet och att medborgarna får stöd oavsett var i staden de bor. Därför vill vi att nämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna sätter in åtgärder för att barn, unga och deras familjer ska få tillgång till bästa tänkbara hjälp och stöd. Vi vill också att nämnden utreder hur socialtjänsten kan bevilja fler insatser utan att de föregås av individuell behovsprövning, i enlighet med bestämmelserna i den föreslagna nya socialtjänstlagen. Resursförstärkningen som gjordes på föräldrastödsprogrammen under mandatperioden 2014 till 2018 var efterlängtdade. Allt fler signalerar att de behöver råd och stöd i föräldraskapet. Här är det viktigt att samhället möter upp när människor önskar stöd. Samtidigt som Polis och akademien pekar ut att föräldrar är viktiga i det brottsförebyggande arbetet när de ger sunda normer och värderingar. Socialnämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna vidareutveckla föräldrastödsprogrammen, sprida information om programmen, och erbjuda alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm stöd och program. I utvecklande av nya program ska man beakta mammor som har ett eller fler barn som befinner sig i riskzon och som är i behov av samhällets stöttning i föräldraskapet. Stadsdelsnämnderna ska intensifiera arbetet för att korta väntetiderna och därmed möjliggöra för fler att delta.

- Fler åtgärder ska sättas in för att möta den ökande psykiska ohälsan bland unga.
- Öppenvården för barn, unga och familjer ska utvecklas för att alla ska få tillgång till den bästa tänkbara hjälp och stöd oavsett var i staden de bor.

- Alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm ska erbjudas stöd och program i föräldraskap.
- Väntetiderna till föräldraskapsprogrammen ska kortas och fler ska få möjlighet att delta.

Snabba och tidiga insatser för en tryggare uppväxt

Utgångspunkten för stadens arbete är att en trygg barndom och trygg uppväxt lägger grunden för att motverka brottslighetens grundorsaker. Polisen, akademien och professionen är alla överens om staden måste göra mer för att säkerställa att barn och unga rustas med fler skyddsfaktorer. Staden kan också göra mer för att motverka att unga vistas i riskmiljöer och att de anammar en kriminell livsstil. De flesta unga som börjar begå brott gör det för att skyddsfaktorer har saknats under uppväxten. Socialnämnden ska stödja berörda nämnders arbete med att implementera och följa upp strategin för att minska risken för att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet 2019-2022. Nämnden ska vidare vara ett stöd till stadsdelsnämndernas brottsförebyggande arbete. Stadsdelsnämnderna får en historisk resursförstärkning för att trappa upp det förebyggande arbetet och öka tryggheten i Stockholm. I arbetet för att säkerställa att ingen ung är kriminell år 2030 är samverkan mellan stadsdelsnämnderna och socialnämnden central. Socialnämnden har därtill ett särskilt uppdrag att följa stadsdelsnämndernas arbete med att ingen ung blir kriminell och tilldelas därför extra medel för att stödja nämnderna.

Alltför ofta råder det diskrepans mellan stadsdelarna i hur det förebyggande och uppsökande arbetet bedrivs. Att olika stadsdelar har olika inriktningar och arbetssätt är förståeligt utifrån att behoven och utmaningarna ser olika ut. Däremot är det problem om stadens arbete inte uppfattas som konsekvent, trygghetsskapande eller likställt. Därför ska nämnden i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna fastslå hur en Stockholmsmodell kan se ut inom det brottsförebyggande arbetet. Utöver befintliga metoder är det viktigt att nya vägar skapas för det uppsökande och förebyggande arbete. Samverkan med andra myndigheter och akademien har stor betydelse för ett framgångsrikt förebyggande arbete. Nämnderna ska även utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att nämnder och myndigheter kan samverka snabbare kring enskilda fall. Målsättningen är att ingen ung ska hamna på glid och rekryteras till kriminalitet.

De sociala insatsgrupperna förstärktes under den förra mandatperioden och under de senaste åren har ett arbete gjorts för att strukturera upp arbetet i syfte att öka likställigheten. Socialnämnden har ansvar för att samordna och stödja stadsdelsnämnderna i arbetet för att utveckla och harmonisera insatsgruppernas roll och arbetssätt. Vägledning är viktiga verktyg i samordningen och utvecklingen av verksamheterna. De effektivaste metoderna ska användas i stödet till individen. När fler visar intresse för att lämna kriminaliteten ska staden snabbt erbjuda insatser. Därför ska en särskild avhopp-parlinje inrättas dit man kan ringa dygnet runt och få hjälp med att lämna det kriminella. Linjen ska även vara öppen för anhöriga som oroar sig över närstående. Vi vill att personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar. Nämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utarbeta rutiner för att säkerställa det.

Arbetet med Stärkt tidigt stöd i samverkan (STIS) som bedrivs i ytterstaden är tillsammans med de skolsociala teamen viktiga för att stoppa rekryteringen till brottslighet. Ett av de bästa verktygen för att barn och unga inte ska hamna i utanförskap och kriminalitet är ökad skolnärvaro och bättre skolresultat. Genom att säkerställa att alla barn når kunskapsmålen kan barnen rustas med skyddsfaktorer. Utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna ska stärka samverkan för att tidigt fånga upp barn och unga som är i riskzon.

Stockholmsenkäten är ett viktigt underlag för att kartlägga och följa utvecklingen över tid när det gäller ungdomars levnadsvillkor. Stockholmsenkäten 2020 visar flera allvarliga trender som kräver insatser från staden. Allt fler upplever otrygghet i sitt bostadsområde, psykisk ohälsa fortsätter att öka och enkäten visar att en ökande andel unga flickor i Stockholm har tvingats till sex eller blivit våldtagna. Bruket av tobak och alkohol har börjat öka efter en längre tids minskning och fler uppger att de någon gång har använt narkotika. Ett samlat arbete krävs för att unga i Stockholm inte ska utsättas för sexuella brott, för att unga ska ha bättre mående psykiskt och fysiskt och för att de ska känna trygghet i det offentliga rummet.

För att arbeta mot öppna drogscener och minska narkotikaanvändningen bland unga är det förebyggande arbetet genom samverkan mellan skola, elevhälsa, fritidsverksamhet, föreningsliv och socialtjänst avgörande. Socialnämnden har ett särskilt ansvar att samla och sprida kunskaper om effektiva metoder för att nå ungdomar som brukar narkotika. Nämnden ska bistå berörda nämnder i arbetet för att genomföra stadens ANDT-program.

Med Framtid Stockholm får stadsdelsnämndernas arbete med vissa öppenvårdsinsatser för barn/unga och deras familjer ett stadsövergripande komplement. Filialen Framtid Stockholm Järva som kom till under den förra mandatperioden skulle ha permanentas redan förra året. Vi ser fram emot att verksamheten permanentas i år. Verksamheten syftar till att ge tidiga insatser och stöd till barn/unga i missbruk och kriminalitet, och deras familjer, är en viktig del i stadens trygghetsarbete för att bryta rekrytering till brottslighet och gängkriminalitet. I syfte att erbjuda stöd och insatser till fler ska staden öppna en ny filial på södra sidan – Framtid Stockholm Söderort. Syftet är att fler barn och unga ska få behandling och insatser. Genom en förstärkning av verksamheten trappas staden upp arbetet för att förhindra barn och unga att anamma en kriminell livsstil och därmed rekryteras till organiserad brottslighet.

I Stockholmsenkäten år 2020 kan man se en uppåtgående trend för narkotikaanvändningen i Stockholm bland unga i gymnasieåldern. Det är flest pojkar i år 2 på gymnasiet som uppger att de någon gång har använt narkotika, år 2020 var det 32 procent av pojkarna som uppgav det. Motsvarande siffra för flickor i samma årskurs ligger på 27 procent, vilket är den högst uppmätta andelen sedan år 2000. Andelen som har använt narkotika någon gång den senaste månaden är högre i innerstadsdelarna än i ytterstadsdelarna. Det gäller både gymnasieelever och grundskoleeleverna. Arbetet mot droger ska trappas upp och därför vill vi att Framtid Stockholm och verksamheten Mini Maria ska arbeta för att utreda och behandla fler unga som missbrukar alkohol och droger. Verksamheten får därför medel för att minska droganvändningen bland unga. Stockholm ska trappa upp arbetet mot droghandeln och därmed arbeta för att strypa en av den organiserade brottslighetens främsta inkomstkällor.

Nämndens arbete för att utforma och erbjuda kvalitativ och evidensbaserad god öppenvård ska utgå från varje individs behov och med hänsyn till brukarperspektivet. Missbruksvården ska så långt som möjligt ske genom decentraliserad och uppsökande verksamhet.

Genom att agera tidigt kan socialtjänsten ge stöd till familjer och verka för att unga inte anammar en kriminell livsstil. Det uppsökande arbetet gentemot barn och unga som vistas i stadens riskmiljöer möjliggör att staden tidigt kan se och sätta in insatser för att motverka att barn och ungdomar rekryteras till brottslighet. Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med socialnämnden inrätta särskilda insatsteam som riktar sig till familjer

med unga som har kriminella tendenser eller där varningssignaler finns. Insatsteamerna ska arbeta nära verksamheterna som finns inom ramen för det uppsökande arbetet.

Det går inte att nog understryka hur viktig fältassistenternas och ungdomsjourens uppsökande verksamhet är för att förebygga missbruk, kriminalitet, människohandel och prostitution. Samtliga stadsdelsnämnder ska ha fältassistenter som bedriver socialt fältförlagt arbete. De senaste årens nedskärningar på fältassistenter måste stoppas. Det är viktigt att säkerställa att staden har tillräckligt många fältassistenter som kan arbeta nära skolor, lokalföreningar och polis. Socialnämnden har ett ansvar för att stödja stadsdelsnämnderna i arbetet för att utveckla fältassistenternas arbete och synkronisera ungdomsjourens arbete med stadsdelarnas. I arbetet för att intensifiera det uppsökande arbetet i stadens riskmiljöer är ett nära samarbete med polisen och samverkan med stadsdelsnämnderna avgörande. Civilsamhället är en viktig resurs som ska tas tillvara.

Familjehem skapar en trygg och stabil miljö för de barn och unga som är i behov av stöd, omsorg och vård. Nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna intensifiera arbetet för att rekrytera flera familjehem och ge gott stöd, vägledning och utbildning till dem som åtar sig uppdraget. Nämnderna ska stärka kontakten med familjehemmen och utveckla stödet. Svårigheter att rekrytera familjehem leder till kostsamma placeringar och är inte alltid det bästa alternativet för att stödja den enskilde. Socialnämnden har ett särskilt ansvar för att utveckla rekryteringar av kvalificerade familjehem för att bättre möta socialtjänstens behov av familjehem som kan ta emot ungdomar med social problematik. Det är viktigt att uppföljningen av familjehemmen sker kontinuerligt för att säkerställa en hög kvalitet i stödet till barn och unga.

För att stärka stödet till placerade barn och deras familjer ska nämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med eftervård i öppna former. Stadsdelsnämnderna ska i samarbetet med socialnämnden och utbildningsnämnden fullt ut implementera SAMS-modellen (samverkan skola och socialtjänst) för att verka för en obruten skolgång för placerade barn. Inga barn som är placerade på HVB- eller familjehem ska stå utan skolgång mer än en vecka. Socialnämnden ska utveckla stadens familjehemsvård genom utbildning, kvalitetsuppföljning och information till inspektörer och socialsekreterare.

Behovet av att placera ungdomar i Hem för vård eller boende (HVB) ökar samtidigt som flera stadsdelsnämnder tåmpas med ansträngda budgetar. Vi vill att nämnden under året startar egna HVB-hem för barn och unga. Nämnden tillförs därför medel för detta. I nuläget görs de flesta placeringar i privat drivna HVB-hem och till höga kostnader för staden. Placeringar måste få kosta men i dagsläget saknas möjlighet att jämföra kostnadsläget med verksamhet driven i egen regi. Stadsdelsnämndernas ökande behov av platser måste mötas och då är det värt att prova fler vägar. Med fler platser i Stockholms stad finns möjlighet att minska kostnaderna för de dyra placeringarna som görs utanför staden.

Samhället har ett ansvar att säkerställa att barn som förhörs av polis om brott som föräldrarna misstänks för får stöd och skydd. Barnen kan känna en stor rädsla för föräldrarnas reaktioner och för repressalier. Barn som inte känner sig skyddade riskerar sekundär traumatisering. Socialnämnden har i samarbete med stadsdelsnämnderna ett ansvar för att säkerställa ett gott skydd och stöd till barn och unga efter polisförhör vid misstanke om att de utsatts för brott. Teamet som ska ge stöd till barn efter barnförhör är placerade på Barnhus Stockholm och har ett ansvar för att samarbeta med stadsdelsnämnderna för att utforma gemensamma arbetsprocesser. Förskolor och skolor är viktiga för att stödet till och skydd av barnet ska vara så bra som möjligt inför och efter ett

förhör. Barnahus ska fortsätta bedriva informationsinsatser till Stockholms förskolor och skolor i syfte att förbättra de utarbetade rutinerna.

Hänsyn till barnperspektivet ska alltid tas i ärenden där en förälder eller vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten. Nämnden ska arbeta för att en god samverkan ska råda mellan socialtjänst, förskola och skola för att stärka barnperspektivet. Det är centralt att barn till föräldrar med missbruksproblematik ges ett eget stöd. Socialnämnden har en viktig roll i att vidareutveckla det förebyggande arbetet, säkerställa att tidiga och kunskapsbaserade insatser används och att en likställighet råder i stadens verksamheter.

- En Stockholmsmodell för det brottsförebyggande arbetet ska tas fram i syfte att säkerställa att det förebyggande och uppsökande arbetet är konsekvent, trygghetsskapande och likställt.
- Personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar.
- En särskild avhopparlinje inrättas för att underlätta för fler att lämna det kriminella. Linjen ska även vara öppen för anhöriga som oroar sig över närstående.
- Genom förstärkt arbete för att öka skolnärvaron och förbättra skolresultaten rustas barn och unga med skyddsfaktorer.
- Arbetet mot droger trappas upp. Framtid Stockholm och verksamheten Mini Maria ska utreda och behandla fler unga som missbrukar alkohol och droger.
- Särskilda insatsteam som riktar sig till familjer med unga som har kriminella tendenser eller där varningssignaler finns inrättas.
- Arbetet för att rekrytera flera familjehem ska intensifieras.
- Egna HVB-hem för barn och unga ska öppnas under året.

Individanpassad missbruksvård

Staden har det yttersta ansvaret för att personer med missbruksproblem får den hjälp och vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. I detta ansvar ingår även information om skadeverkningar och att söka upp personer som kan vara i behov av hjälp. Det finns en stor risk att alkoholmissbruk, drogmissbruk och spel om pengar har ökat under pandemin enligt nämndens egna analyser av pandemins påverkan på särskilt utsatta grupper. Det är för tidigt att avgöra vilka följderna är eftersom det tar tid från det att en person påbörjar ett riskbruk eller riskbeteende till att missbruket är så pass allvarligt att personen är i behov av akut stöd och hjälp. Det är viktigt att socialtjänsten har god beredskap för att kunna ge insatser till de som har utvecklat missbruk.

En god öppenvård ska vara kvalitativ och utgå från varje individs behov och med hänsyn till brukarperspektivet. Därför ska kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna i samråd med Region Stockholm utreda hur samverkan mellan kommunens missbruksvård, regionens beroendevård och den psykiatriska vården kan stärkas. Samlokalisering av resurser och inrättandet av gemensamma slutenvårdsplatser är exempel på vad som kan göras. Det ska vara en självklarhet att den som har både ett missbruk och en psykiatrisk diagnos ska behandlas för båda delarna samtidigt. Nämndens utredning om SIP-samordnare kan stärka samverkan inom vuxenheterna och socialpsykiatri vilken är ytterligare ett sätt att stärka stödet till den enskilde individen. Socialtjänsten ska alltid ta initiativ till och samverka för att samordnade individuella planer (SIP) upprättas.

- Missbruksvården ska i den mån det är möjligt ske genom decentraliserad och uppsökande verksamhet.

- Socialtjänsten ska alltid ta initiativ till att samordnade individuella planer (SIP) upprättas.

Ett tryggare Stockholm

Grunden för en tryggare stad läggs genom jämlika uppväxtvillkor, minskade klyftor, tillit mellan människor och ett förtroende för samhället. Tidiga insatser och förebyggande arbete gör skillnad för den enskilde individen och leder till att spara på samhällets resurser på lång sikt. Beräkningar som nationalekonomer gjorde år 2012 visar att en enda gängmedlem som är kriminell i 15 år kostar samhället cirka 23 miljoner kronor. En vit-makt anhängare beräknas under en lika lång period skapa kostnader på cirka 30 miljoner kronor. Ökade insatser för att en ung person istället ska nå målen i skolan och avsevärt förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden och i livet i stort kostar betydligt mindre än så. Trots det saknas ofta tillräckliga resurser för att stödja unga som riskerar att rekryteras av kriminella. Det vill vi ändra på, genom tidiga och snabba insatser.

Vi vill att nämnden tillsammans med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna fortsätter att arbeta förebyggande med olika projekt och arbetssätt för att förebygga våld. Mentor i våldsprevention (MVP) infördes under den förra mandatperioden och ska permanentas under året.

Föräldrarna är viktiga för att förhindra att barn och unga hamnar på glid och börjar begå brott. Det är viktigt att socialtjänsten arbetar brett i stödet gentemot föräldrar. Det handlar om att sätta in tidiga insatser till familjer där våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck förekommer. Barn som bevittnar eller utsätts för våld i hemmet påverkas oerhört mycket. En del påverkas så pass att de själva senare utövar våld. Men det handlar likväl om att erbjuda rådgivning och stöd som riktar sig generellt till alla föräldrar och stöd till enskilda som behöver extrastöd. Stödet till föräldrarna är viktigt för att de ska kunna sätta gränser och ge unga sunda värderingar och normer.

Nämnden ska säkerställa att stöd ges till brottsutsatta och vittnen. Stöd till barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld av närstående eller övergrepp i rättsak är särskilt prioriterade.

Evidensbaserade metoder ska alltid ligga till grund i de uppsökande verksamheterna och insatserna för att tidigt upptäcka personer som finns i riskzonen för våldsbejakande extremism eller rör sig i våldsbejakande miljöer. Stadsrevisionen har tidigare signalerat att det finns brister i stadens arbete mot våldsbejakande extremism. Det är allvarligt och kräver att staden agerar. Nämnden ska säkerställa att berörda medarbetare går stadens webbaserade grundutbildning om våldsbejakande extremism. Nämnden ska i samverkan med kommunstyrelsen utreda hur vägledningen för socialtjänstens arbete kring barn eller unga som befinner sig i eller som befaras växa upp i en våldsbejakande miljö har implementerats och fungerar i praktiken.

Avhopparverksamheten som etablerades under den förra mandatperioden är viktig i arbetet för ett tryggare Stockholm. För varje individ som får hjälp att lämna ett kriminellt liv minskas mänskligt lidande och samhällsresurser sparas. Nämnden ska fortsätta att tillsammans med polisen erbjuda en stadsövergripande avhopparverksamhet. Verksamheten har utökats till att även ta emot ärenden från lokalpolisområden och målgruppen har breddats när åldersgränsen sänkts från 20 år till 18 år. I dialog med polisen ska nämnden fortsätta utveckla verksamheten. Att många kriminella i skrivande stund är fängslade och att antalet skjutningar är rekordmånga kan motivera fler att hoppa av. Det är av stor vikt att verksamheten snabbt kan sätta in stöd när individen har uttryckt motivation att lämna det kriminella livet. När allt fler vill lämna sitt kriminella liv är det viktigt att verksamheten snabbt har kapacitet att hjälpa till. Det får aldrig råda någon

tvekan om att avhopparverksamheten har de resurser som behövs. Samarbete med andra kommuner bör inledas så att personer kan lämna Stockholm snabbt om det behövs för att kunna bryta helt med kriminaliteten.

Stockholm ska vara en stad som är fri från diskriminering och som lever upp till de mänskliga rättigheterna. När kvinnor, hbtqi-personer och andra grupper i samhället blir utsatta för olika former av diskriminering måste stadens arbete för mänskliga rättigheter stärkas och aktiva åtgärder sättas in. Genom samverkan med aktörer som näringsliv och civilsamhälle kan vi skapa ett Stockholm för alla.

Nämnden ska trappa upp arbetet för att motverka den svarta ekonomin, kriminella transaktioner och aktiviteter, vid tillståndsgivning och tillsyn. Arbetet ska göras i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsnämnderna samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket. Staden ska också säkerställa att det inte förekommer organiserad brottslighet inom upphandlad verksamhet. Nämnden ska samarbeta med kommunstyrelsen för att analys ska göras av samtliga upphandlingar i staden i syfte att täppa till alla möjligheter för kriminella att infiltrera staden och utnyttja välfärdssystemet.

Veckans Brott genomförde hösten 2019 med hjälp av det statliga forskningsinstitutet RISE en analys av avloppsvatten för att se hur mycket droger det används i södra och centrala Stockholm. Siffrorna var alarmerande, analysen visade att under veckan som testet genomfördes togs droger för 31 miljoner kronor i de berörda områdena. Nästan 224 kilo cannabis, mer än 3 kilo kokain och 13,5 kilo amfetamin hade använts. Det finns ingen samlad analys av hur det ser ut i hela Stockholm, men undersökningen från Henriksdals reningsverk ger en fingervisning. Dagligen används en stor mängd droger i Stockholm som förutom att skapa lidande för den enskilde också göder gängen och den organiserade brottsligheten. Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen beställa en analys av mängden droger som finns i Stockholms avloppsvatten. Analysen kan sedan användas av staden och polisen för att avgöra vilka insatser som ska sättas in.

Trygghetskontor och platssamverkan innebär att fler aktörer som exempelvis näringsidkare, polis, socialtjänst, stadsdelsförvaltning och fastighetsägare arbetar nära och samverkar för att stärka tryggheten på en specifik plats. Ett nära samarbete med civilsamhället är viktigt i arbetet för tryggare offentliga rum. Utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer ska beslut tas om var fler trygghetskontor ska etableras. Stureplan är ett område som vi bedömer behöver ett trygghetskontor omgäende.

För att få bukt med otrygghet, bryta rekryteringar till den organiserade brottsligheten och stoppa återfall i kriminalitet är samverkan avgörande. Erfarenheter och studier visar att när olika aktörer arbetar tillsammans strukturerat och nära i samverkansmodeller är det lättare att nå framgång. Pilotprojektet Trefas - Förstärkt samverkan som görs tillsammans med polisen, Kriminalvården och stadsdelsnämnderna i Järva är ett exempel där olika aktörer går samman för att förhindra dödligt våld. Projektet ska spridas till flera stadsdelar. Sluta skjut som Malmö kommun arbetar med är ett annat exempel på när olika aktörer arbetar tillsammans. Staden ska alltid vara redo att samverka och bidra med insatser och evidensbaserade metoder för att trycka tillbaka brottsligheten.

För att minska återfall i kriminalitet ska staden föra dialog med Kriminalvården och andra berörda myndigheter om att upprätta samverkansöverenskommelser. Kriminalvården, kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ska upprätta liknande samverkansöverenskommelse som staden har med polisen. En central överenskommelse och lokala

överenskommelser med varje enskild stadsdelsnämnd. Syftet är att ge stadsdelsnämnderna planeringsförutsättningar inför frigivningar samt möjlighet att sätta in stödinsatser för att minimera att personer hamnar återigen i kriminalitet. Utöver att arbeta med fler samverkansmodeller bör staden pröva fler samlokaliseringar med andra myndigheter. Till exempel ska socialnämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna sträva efter att samlokalisera socialsekreterare och polis i alla stadens lokalpolisområden. Positiva synergieffekter uppstår när aktörer eller verksamheter lokaliseras tillsammans.

- Nämnden ska säkerställa att berörda medarbetare går stadens webbaserade grundutbildning om våldsbejakande extremism.
- Socialtjänstens arbete kring barn eller unga som befinner sig i eller som befäras växa upp i en våldsbejakande miljö ska utvärderas i syfte att komma tillrätta med brister som Stadsrevisionen har pekat ut.
- Staden ska tillsammans med polisen fortsätta erbjuda en stadsövergripande avhopparverksamhet.
- Staden ska i samråd med polisen ta initiativ till samarbete med andra kommuner så att personer kan lämna Stockholm snabbt om det behövs för att kunna bryta helt med kriminaliteten.
- Stockholm ska vara en stad som är fri från diskriminering och som lever upp till de mänskliga rättigheterna.
- Fler trygghetskontor och platssamverkan ska etableras utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer som näringsidkare, stadsdelsnämnder och fastighetsägare.
- Dialog ska föras med Kriminalvården om att upprätta samverkansöverenskommelse för att stärka stadens planeringsförutsättningar inför frigivningar samt minska antal personer som återfaller i kriminalitet.

Tak över huvudet är en mänsklig rättighet

Arbetet mot hemlöshet kräver långsiktighet och prioriteringen ska fortsättningsvis ligga på det förebyggande arbetet för att undvika att personer hamnar i hemlöshet. Under coronapandemin har utsatta grupper drabbats extra hårt. Många personer i hemlöshet blev ännu mer isolerade eftersom det digitala utanförskapet är stor i gruppen samtidigt som mötesplatser stängdes ned och stöd- och behandlingsinsatser ställdes in. Socialnämnden och stadsdelsnämnderna bör ha en beredskap för att stärka och skala upp olika verksamheter för att möta den psykiska ohälsan, bryta isoleringen och säkerställa att personer i hemlöshet får det stöd de behöver.

Nämnden ska fortsätta arbeta vräkningsförebyggande tillsammans med stadsdelsnämnderna och bostadsbolagen. Vi vill att budget- och skuldrådgivning ska utvecklas och förstärkas med fokus på likställighet och ökad tillgänglighet för medborgarna. En informationskampanj ska riktas till stockholmarna för att informera om att verksamheten finns. Budget- och skuldrådgivning får ökade medel för att råd och stöd ska ges till alla som oroar sig för sin ekonomi eller har stora skulder.

Den särskilda hemlöshetssatsningen som genomfördes under den gångna mandatperioden var viktig för att motverka hemlöshet. Det är viktigt att staden inte tappar styrfart. Staden ska intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att människor blir hemlösa. I arbetet är det viktigt att se att den strukturella hemlösheten ökar. Att människor bor i osäkra boendeförhållanden eller riskerar att hamna utan bostad är framför allt en bostadspolitisk fråga. Staden behöver bygga för alla de stockholmare som idag befinner sig i strukturell hemlöshet utan sociala problem. Frågan om strukturell hemlöshet handlar om en grundläggande rätt till ett tryggt hem som är anpassat efter varje människas behov och förutsättningar. Stoppat bostadsbyggande och ombildningar

försvarar arbetet mot hemlöshet. Staden ska ansluta sig till det globala FN-initiativet The Shift och verka för att förverkliga bostaden som en rättighet för stadens invånare.

För att lyckas med arbetet mot hemlöshet krävs både förebyggande arbete, akuta insatser samt en långsiktig plan för att det ska finnas tillräckligt många lägenheter i staden med rimliga hyror. Genom nära samverkan med berörda nämnder, SHIS Bostäder och privata fastighetsägare ska nämnden säkerställa att staden kan fullfölja sitt bostadsförsörjningsansvar för de grupper som staden har ett särskilt ansvar för. SHIS Bostäder har en särskild roll i att möta socialnämndens och stadsdelsnämndernas behov av genomgångsbostäder för personer som är i behov av en tillfällig bostad eller mer varaktigt boende med visst boendestöd. Det är viktigt att bostäder som SHIS Bostäder förfogar över fördelas över hela staden. Vi vill att staden arbetar utifrån målsättningen att placeringar som görs på akutboenden ska vara så korta som möjligt och att inga barnfamiljer placeras på vandrarhem. Ett mobilt stödteam införs för att i samarbete med SHIS Bostäder tidigt nå fler boende i genomgångsbostäder med syfte att förebygga skuldsättning, missbruk och andra problem.

Ambitionerna ska höjas för att öka antal genomgångsbostäder och försöks- och träningslägenheter. Nämnden ansvarar för att samordna de årliga behovsbedömningar som SHIS Bostäder och stadsdelsnämnderna gör av lägenheter utifrån behov och utrymme, samt för att vidareförmedla bedömningarna till exploateringskontoret. I samarbete med stadsdelsnämnderna ska boendestödet som tillhandahålls personer som beviljas försöks- och träningslägenheter utvecklas i syfte att stärka brukarperspektivet. Tak över huvudetgarantin ska gälla och arbetet med Bostad först ska stärkas. Den som lever i hemlöshet ska få stöd och en väg tillbaka till ett eget fast boende. Nämnden ska i ett pilotprojekt tillsammans med Södermalms stadsdelsnämnd pröva om arbetet med Tryggt mottagande kan användas för gruppen som beviljats insatsen Bostad först i syfte att flera ska klara sitt boende.

Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden, våldsutsatta som tvingas flytta och äldre som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa är prioriterade grupper. Kvinnor i hemlöshet är en särskilt utsatt grupp och deras rätt till stöd och hjälp ska säkerställas. Barnperspektivet ska alltid beaktas i stadens arbete med hemlöshet men i synnerhet i ärenden som rör barn i familjer med osäkra boendeförhållanden.

Vi vidtog under den förra mandatperioden ett flertal åtgärder för att minska hemlösheten bland äldre. Detta var lyckat och antalet äldre i hemlöshet sjunker nu. Antalet kvinnor som lever i hemlöshet ökar dock, vilket är mycket oroväckande. Kvinnor arbetar oftare i yrken där det är svårt att få ett heltidsjobb, samtidigt som lönerna inom dessa arbetsyrken är de lägsta på arbetsmarknaden. En nollvision för äldre i hemlöshet behöver införas i Stockholm. Inga äldre ska behöva leva i hemlöshet. Därför behöver samarbetet mellan äldrenämnden, socialnämnden och SHIS bostäder med personer som är 65 år eller äldre som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa, fortsätta och genom åldrelotsar vägleda dem till kontakt med socialtjänst och äldreomsorg.

Den kommunala bostadspolitik som idag förs riskerar att leda till att fler stockholmare hamnar i osäkra boendeförhållanden. När hyresrätter ombildas, bostadsbyggandet av hyresrätter stannar upp och allmännyttan inte ges förutsättningar att bygga kan staden inte leva upp till sitt bostadsförsörjningsansvar. Stockholm behöver fler hyresrätter, inte färre.

- Staden ska intensifiera arbetet mot hemlöshet.

- Budget- och skuldrådgivning ska utvecklas med fokus på likställighet och ökad tillgänglighet för medborgarna.
- Stockholm ska ansluta till FN-initiativet The Shift och verka för att förverkliga bostaden som en rättighet för stadens invånare.
- Bostäder som SHIS Bostäder förfogar över ska fördelas över hela staden.
- Stadens målsättning är att inga barnfamiljer placeras på akutboenden som vandrarhem.
- Tryggt mottagande ska prövas för gruppen som beviljas insatsen Bostad först.
- En nollvision för äldre i hemlöshet ska antas.

Frihet från våld och förtryck

Varje dag utsätts kvinnor och män för våld och förtryck av någon är närstående. Dagligen kränks stockholmarnas rättigheter. Oftast i hemmet. Våldet sker psykiskt och/eller fysiskt. Mörkertalet är stort och har ökat under pandemin då många har varit isolerade och verksamheter har varit stängda. Pandemin har skapat en större isolering och därmed större utsatthet för våld inom familjens, både mot barn och vuxna, men även inom andra relationer. Den samstämmiga uppfattning bland de som arbetar med frågorna är att våldet och förtrycket har ökat till följd av isolering, ökad oro och stress. Detta samtidigt som socialtjänstens möjligheter att jobba uppsökande kraftigt begränsats av pandemin. Organisationer som jobbar mot sexuellt våld vittnar därtill om att andelen unga tjejer och kvinnor som söker sig till dem blir allt fler och att väntetiden för att kunna få stöd ökar. Det är viktigt att socialtjänsten har beredskap och nära samverkan med kvinnojournerna för att kunna ge stöd till alla som har drabbats och drabbas av våld i nära relationer och sexuellt våld.

Med utgångspunkt i stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska staden förebygga, ge stöd och skydd. Nämnden ska utveckla arbetet för att höja medvetenheten och kunskaperna om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck inom stadens verksamheter. Nämnden ska även stödja berörda nämnder så att arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck blir samordnat, evidensbaserat och av hög kvalitet. Ett särskilt fokus ska ligga på våldspreventiva insatser och arbetet med våldsutövare. Ett utvecklingsarbete ska göras för att hitta våldsutsatta med särskild sårbarhet såsom äldre, personer med funktionsnedsättning och/eller beroendeproblem samt säkerställa att dessa personer får det stöd som de har behov av.

Nämnden ska utveckla skyddet av och stödet till våldsutsatta barn som bevittnar eller utsätts för våld i familjen. I Islandsprojektet som bedrivs i Västra Götaland, och som Stockholm har studerat, har man utvecklat ett konkret och en effektiv samverkan mellan polis, åklagare, socialjour, socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Samverkan fokuserar på handläggning och uppföljning på en operativ nivå vid akuta våldshändelser i familjer med barn utifrån ett barnrättsperspektiv. Modellen ska implementeras i samtliga stadsdelsnämnder i samverkan med berörda aktörer. Nämnden ska stödja stadsdelsnämnderna i att stärka skyddet och stödet till barnen.

I samarbete med bostadsbolagen och stadsdelsnämnderna ska arbetet för grannsamverkan utvecklas och metoden Huskurage införas. Genom att öka kunskapen om våld och civilkurage bland allmänheten kan flera bidra till att förebygga, förhindra och stoppa mäns våld mot kvinnor och våld mot närstående. Socialnämnden ansvarar för att samordna arbetet.

Stödinsatserna vid placering av förälder med medföljande barn på skyddade boenden ska vara av hög kvalitet. Skolgång och förskola eller pedagogisk verksamhet för medföljande barn som bor i skyddade boenden ska säkerställas. Socialnämnden har ett ansvar att tillsammans med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna trygga detta. Vid oundvikliga uppbrott från förskola och skola ska nämnderna sätta in kompensatoriska åtgärder för att motverka problem som uppbrottet kan medföra. Efter avslutad placering ska staden fortsätta erbjuda stöd till barn, unga och föräldrar.

För att hjälpa barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld är det viktigt med kunskap om det hedersrelaterade våldets särskilda mekanismer. Rätt kunskap kan vara avgörande för att den som är utsatt kan få den hjälp som hen har rätt till. Under den förra mandatperioden påbörjades ett arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm. Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Här är socialtjänsten samt skola och förskola oerhört viktiga instanser för att arbetet ska fungera och för att barn och unga som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld ska få rätt hjälp. Arbetet för att förebygga att barn olagligen förs utomlands ska utvecklas och nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna utveckla rutiner och kompetens för anmälan om utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller könsstympning.

Origo är ett länsgemensamt resurscentrum i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Genom Origo kan stöd och vägledning till ungdomar samt konsultativa samtal och utbildningar till olika yrkesgrupper och frivilliga aktörer ske. Förskolor och grundskolor behöver genomföra kompetenshöjande insatser kring hedersrelaterat våld. Genom tidiga insatser och ingripanden kan alla barn och unga garanteras en trygg uppväxt.

Stadens relationsvårdscentrum ska erbjuda tillgängliga insatser för våldsutsatta. Nämnden ansvarar för att samordna innehållet i samråd med stadsdelsnämnderna. Samtliga centrum ska ha hbtqi-kunskap och kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Relationsvårdscentrum ska arbeta med att tillhandahålla stöd till barn som bevittnat eller upplevt våld i nära relationer.

Stöd och skydd ska ges till dem som behöver det och skyddat boende ska garanteras. Att det idag inte finns skyddade boendeplatser för unga män som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck i en så stor kommun som Stockholm är en svaghet. Unga män som är i stort behov av skydd och stöd ska inte behöva placeras i akutboende med blandade målgrupper eftersom det kan utgöra en risk för dem. Nämnden ska arbeta för att utöka antalet skyddade boenden och säkerställa att Kruton fortsättningsvis erbjuder stöd och boende för unga kvinnor, män och transpersoner utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Socialnämnden ska säkerställa att skalskydden på de skyddade boenden som staden anvisar till håller hög nivå. Nämnden ska också erbjuda stöd och kunskap om trygghets- och säkerhetsarbete till kvinnojourerna i syfte att säkerställa god säkerhet för våldsutsatta.

Stöd och skydd ska ges till personer som fallit offer för människohandel. Socialjouren, ungdomsjouren och regionkoordinatören mot människohandel utgör viktiga funktioner för stöd till personer som utsätts för människohandel och prostitution. Nämnden ska ta implementera handlingsplanen mot människohandel med särskilt fokus på handel med barn och handel för sexuella ändamål.

Stockholmsenkäten 2020 visar en ökande andel unga flickor i Stockholm har tvingats till sex eller blivit våldtagna. Det handlar om var tjugonde tjej i årskurs 9 och nästan var

tionde tjej i årskurs 2 på gymnasiet. Till det finns ett mörkertal. Staden har ett ansvar för att agera. Socialnämnden och utbildningsnämnden ska därför genomföra en kompetenssatsning i sex- och samlevnad för att säkerställa att lärare kan ge bra och trygg sexualundervisning med fokus på samtycke. Personal på fritidshem och fritidsklubbar ska också ta del av kompetenssatsningen eftersom det är viktigt att vuxna som arbetar på platser som många barn och unga tillbringar känner trygghet i att prata om frågor som rör sex och samtycke.

Förföljelse, hot och kränkningar på nätet gentemot flickor och kvinnor är ett stort samhällsproblem. Via email, sms, sociala medier och forum utsätts flickor och kvinnor av främlingar eller närstående. Digitaliseringen har möjliggjort för våldsutövare att kunna utöva sitt våld och förtryck genom nya arenor och metoder. Samtidigt innebär digitalisering att våldsutsatta kan hålla kontakt med sin omgivning och tidigare få hjälp och stöd. Socialnämnden ska i dialog och i samverkan med kvinnojourerna utreda och starta en digital kvinnojour.

Kvinnjourerna gör dagligen ett enormt viktigt arbete för att se till att skydda kvinnor och deras barn. De är också en kunskapsbank och opinionsbildare för att få upp frågan om mäns våld mot kvinnor på dagordningen. Det går inte att nog understryka betydelsen av arbetet som genomförs av de frivilliga krafterna. Det är viktigt att säkerställa att jourerna har långsiktiga ekonomiska förutsättningar att bedriva sitt arbete. Staden har ett ansvar för att säkerställa att man har en god dialog och en nära samverkan med kvinnojourerna.

- Socialnämnden ska utveckla arbetet för att höja medvetenheten och kunskaperna om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck inom stadens verksamheter.
- Samverkan vid akuta våldshändelser i familjer med barn ska stärkas utifrån ett barnrättsperspektiv. Islandsprojektet ska användas som inspiration.
- Tillsammans med bostadsbolagen ska metoden Huskurage införas så grannsamverkan kan utvecklas och fler kan agera när någon utsätts för våld.
- Skolgång och förskola eller pedagogisk verksamhet för medföljande barn som bor i skyddade boenden ska säkerställas.
- Kompetenshöjande insatser kring hedersrelaterat våld ska genomföras på förskolor och grundskolor.
- Stadens relationsvårdscentrum ska erbjuda tillgängliga insatser för våldsutsatta.
- En digital kvinnojour startas under året i samarbete med kvinnojourerna.
- Kvinnojourerna ska ges långsiktiga ekonomiska förutsättningar att bedriva sitt arbete.

Nya stockholmare

I mottagandet av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom utbildning, jobb och bostad. En snabb etablering på arbetsmarknaden innebär självständighet för individen och underlättar etablering på bostadsmarknaden och i samhället i stort. Nämndens och stadsdelsnämndernas mottagande och stöd till kvotflyktingar ska ta hänsyn till att kvotflyktingars situation och stödbehov kan skilja sig från andra nyanlända. Intro Stockholm och SHIS Bostäder verksamhet spelar en viktig roll i det initiala mottagandet av de som kommer till Stockholm efter anvisning från Migrationsverket. Nämnden ska i samverkan med kommunstyrelsen fortsätta arbeta för att modulbostäder som upprättas och andra tillfälliga boenden som används är geografiskt spridda över hela staden. SHIS Bostäders bo-skola för nyanlända ska utvecklas och arbetet ska intensifieras så att etablering på bostadsmarknaden underlättas och hyreskontrakt omsätts.

Villkoren för hur länge nyanlända kan bo i stadens genomgångsbostäder har ändrats. Detta trots att bostadsbyggandet står still och flera grupper riskerar att hamna i osäkra boendeförhållanden. Nyanlända som hänvisas till SHIS av Intro Stockholm ska få samma förutsättningar som andra stockholmare att ta sig vidare till ett eget boende. Rimlig tidsram, transparens och likställighet måste vara stadens förhållningssätt i förmedlande av genomgångsbostäder. Vi anser att alla stockholmare ska behandlas lika och att boendetiden på SHIS maximalt ska vara fem år, oavsett boendeform.

För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt, till exempel med näringsliv och civilsamhälle. De lokala föreningar som har bildats i områden där nyanlända har fått tillfälliga boenden är viktiga för att underlätta nyanländas etablering. Nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna uppmuntra och stödja föreningarna som bidrar till integration och möten.

Tillsammans med andra nämnder och civilsamhället ska stöd ges till ensamkommande barn och unga för att motverka psykisk ohälsa och säkerställa att de inte hamnar utanför. Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna hålla i arbetet för att ensamkommande unga som beviljats tillfälliga uppehållstillstånd enligt den så kallade gymnasielagen ska ges råd och stöd för att kunna etablera sig genom studier och jobb.

- Inriktningen för Stockholms mottagande av nyanlända är att stödja en snabb etablering genom skola, jobb och bostad. SHIS Bostäders bo-skola för nyanlända ska utvecklas och arbetet ska intensifieras så att fler kommer till ett eget boende.
- Föreningar som bidrar till integration och möten ska stödjas.

Stöd till utsatta grupper

Nämnden samordnar berörda nämnders och bolagsstyrelsers arbete för utsatta EU-medborgare. Arbetet med att utveckla stödet till utsatta EU-medborgare och tredjelandsmedborgare ska fortsätta, bland annat avseende råd- och stödverksamheten och härbärgesplatser. I nära samverkan med civilsamhället ska nämnden genom EU-teamet verka för att stöd ges till utsatta EU-medborgare i syfte att förbättra deras livssituation. Kvinnor är särskilt utsatta och ska uppmärksammas.

Genom EU-teamets uppsökande arbete och efter samråd med polisen ska ett systematiskt arbete göras för att förebygga uppkomsten av olagliga boplatser. Staden ska jobba utifrån en nollvision mot olagliga boplatser. Socialnämnden ska i samverkan med kommunstyrelsen och regeringen stärka samarbetet med utsatta EU-medborgares hemländer för att åstadkomma en socialt hållbar situation för målgruppen.

- Staden ska arbeta utifrån en nollvision mot olagliga boplatser.
- I nära samverkan med civilsamhället ska EU-teamet verka för att stöd ges till utsatta EU-medborgare i syfte att förbättra deras livssituation.

Rätt till stöd och service med god kvalitet

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att identifiera och främja det som skapar delaktighet i samhället och ett självständigt liv. Signalerna om att allt fler får minskade antal ledsagningstimmar trots att de har behov av fler timmar måste tas på allvar. Socialnämnden ska i samarbete

med stadsdelsnämnderna utreda varför fler stockholmare har fått sänkt antal ledsagningstimmar samt utreda om likställighet råder och om riktlinjerna för ledsagning och ledsagarservice följs. Den enskilde har rätt till insatser av god kvalitet som motsvarar dennes behov oavsett ålder. Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv. Det är viktigt att säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara. Med rätt stöd och hjälp kan fler i socialpsykiatrins målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier.

Socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska möjliggöra för alla medarbetare att få en grundkompetens och fördjupad kunskap gällande olika typer av funktionsnedsättningar. Det kan exempelvis handla om kartläggning, tydliggörande pedagogik och lågaffektivt bemötande, det så kallade pedagogiska ramverket. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden även arbeta för enhetlig yrkestitulatur inom LSS-verksamheterna.

Coronapandemin har haft en stor negativ påverkan på personer med funktionsnedsättning och personer inom socialpsykiatri. Många i målgrupperna har tillhört riskgrupper för covid-19 samtidigt som en del har haft det svårt att kognitivt förstå restriktioner och rekommendationer kopplade till smittspridning. Därtill har många inte kunnat eller vågat använda sig av stödinsatser på grund av oron och risken för smittspridning. Kopplat till det har verksamheter som till exempel daglig verksamhet varit helt eller delvis stängda. Anhöriga har tvingats ta ett större ansvar under lång tid och därmed också drabbats negativt under pandemin. Det finns en stor social skuld som måste betas av. Socialnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna följa upp och säkerställa att människor återigen får alla stödinsatser som de har rätt till. Extrainsatser ska sättas in där det behövs för att möjliggöra för fler att komma ut ur isoleringen och återgå till vardagen. Insatser och stöd till anhöriga är också viktiga.

Allt fler stadsdelsnämnder flaggar för att de får överta ansvar och kostnader från andra huvudmän, exempelvis från skolor och från Region Stockholm. Detta trots att det inte är socialtjänsten som har huvudansvar att sätta in de stödinsatser som behövs. Bland annat har detta hänt kring målgruppen barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och problematisk skolfrånvaro där skolan inte tagit sitt ansvar fullt ut. En annan grupp som har påverkats av ansvarsförskjutning är de som är i behov av färdtjänst. Detta måste upphöra. Varje nämnd och huvudman måste ta sitt ansvar. Socialnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna föra en dialog med utbildningsnämnden och Region Stockholm i syfte att säkerställa att ingen aktör skjuter över kostnader eller ansvar på andra.

Staden kan och ska motverka hälsorisker bland personer med funktionsnedsättning. Vi vill att socialnämnden i samarbete med idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna och civilsamhällets aktörer ska utveckla hälsofrämjande insatser och sprida kunskap om tillgängliga aktiviteter. I syfte att förbättra hälsan för de som bor i gruppboendestäder med särskild service enligt LSS ska friskvårdskort på stadens simhallar erbjudas.

Det finns ett stort underskott av bostäder med särskild service enligt LSS och SoL. Bristen har varit stor i många år och mer än 1 000 bostäder måste tillkomma till år 2031 för att möta behoven. Utbyggnadstakten motsvarar i nuläget inte behovet av bostäder med särskild service. Bristen på lämpliga boenden gör att staden tvingas köpa platser utanför stadens regi och utanför Lagen om valfrihet (LOV). Det är negativt för stockholmare som kan tvingas lämna orten där de växt upp och för stadens ekonomi.

Under den gångna mandatperioden arbetade staden intensivt med att få fram fler bostäder. Exploateringsnämnden fick i uppdrag att i samband med bostadsexploateringsprojekt säkerställa att projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Socialnämnden fick ansvar för att ta fram en årlig stadsövergripande boendeplan utifrån Swecos prognos över behovet av bostad med särskild service och stadsdelsnämndernas egna boendeplaner. På så sätt kunde politiken och förvaltningarna få en överblick över hur behoven ser ut över hela staden. Stadsdelarna förväntades inte längre att ensamma lösa behoven. Ett nytt stimulansbidrag infördes för kommunala och privata utförare som bygger och startar nya bostäder med särskild service. De åtgärder som sattes in har gjort att Stockholm har kommit en bit på vägen för att möta behoven. Tyvärr ser vi att åtgärderna inte räcker till och att situationen är akut. Bristen på boenden kräver att staden tar ett omtag för att säkerställa att både allmännyttan och privata aktörer får fram LSS-bostäder. För att klara av att möta behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL behövs en samordning på stadsövergripande nivå. Stadens målsättning måste vara att ingen ska tvingas flytta utanför staden för att kunna få insatsen bostad med särskild service.

Vi vill att fler LSS-bostäder och gruppboendestäder skapas, både i befintliga fastigheter och i nyproduktion. Ansvaret för att bostäder med särskild service beställs flyttas till socialnämnden från stadsdelsnämnderna. En stadsövergripande beställarfunktion möjliggör för staden att på ett bättre sätt planera och möta behoven av boenden. Samtidigt kan de ekonomiska riskerna för stadsdelsnämnderna minska när behoven kan matchas mot bostäder i hela staden. En beställarfunktion underlättar för kontakterna med privata aktörer, brukarorganisationer och stadens egna nämnder och bolag. I och med att socialnämnden övertar ansvaret för beställningar av LSS-bostäder och gruppboendestäder ska nämnden i tidigt skede underrätta exploateringsnämnden om omfattningen som behöver tillgodoses.

Att hyreskostnader för bostäder varierar utifrån bland annat läge är förståeligt. Däremot är det ett stort problem att en servicebostad enligt LSS ofta har väldigt hög hyra på grund av faktorer som gemensamhetsytor och personalutrymmen. Faktorer som inte har något att göra med själva bostaden. Det är orättvist att människor ska drabbas av merkostnader för sitt hem, särskilt eftersom många av de boende i särskilda bostäder har begränsad ekonomi. Det är på tiden att samhället tar sig an de merkostnader för boende som personer med funktionsnedsättning har bara på grund av de har en funktionsnedsättning. Kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska utreda om kostnader för gemensamhetsutrymmen i boenden kan finansieras på annat sätt än genom hyran. Om staten inför investeringsstöd för byggande av LSS-bostäder är det viktigt att Stockholm snabbt söker stöd och ökar takten i byggandet för att ta sig an bristen på LSS-bostäder.

Tal tidningen På tal om Stockholm är viktig för synskadades möjlighet att ta del av nyheter för staden. De besparingar som har gjorts när antal nummer har dragits ner är inte acceptabla och antalet nummer ska utökas. I ett Stockholm för alla garanteras alla möjligheten att få ta del av information om staden på lika villkor.

- Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare.
- Utredning om likställighet råder mellan stadsdelsnämnderna i beviljande av ledsagningsstimmar ska göras.
- Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet.
- I samverkan med civilsamhället ska staden utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning.

- Fler LSS-bostäder och gruppboendestäder ska skapas, både i befintliga fastigheter och i nyproduktion.
- En stadsövergripande beställarfunktion för bostäder med särskild service inrättas under socialnämnden.
- Utredning om finansiering av kostnader för gemensamhetsutrymmen i gruppboendestäder ska göras.
- Antal nummer av taltidningen På tal om Stockholm ska utökas.

Genom samarbete bygger vi ett Stockholm för alla

I Stockholm finns ett rikt föreningsliv som staden har en långvarig samverkan med. De ideella aktörerna är viktiga samarbetspartner som med sin expertis och sitt nätverk kan bidra till att nya grupper nås och till att stärka stadens sociala arbete. Alla invånare söker sig inte till socialtjänsten när de behöver stöd och hjälp. Skälen kan vara olika men deras rätt att få stöd måste säkras. Föreningslivet utgör ett viktigt komplement för att nå människor i behov. Nämnden har ett ansvar för att informera och var behjälplig gentemot civilsamhället. Om en förening söker fel sorts föreningsstöd är det viktigt att de får information om det omgående så att de ges möjlighet att göra rätt. För att säkerställa att de ideella aktörerna får goda och stabila förutsättningar att verka i Stockholm ska stöden utvecklas. Nämnden ska därför möjliggöra bidragsgivning på fler år till långvariga organisationer och användningen av idéburna-offentliga partnerskap ska öka. Nära och god dialog ska känneteckna stadens samverkan med brukar- och intresseorganisationer.

- Stöden till ideella aktörerna ska utvecklas i syfte att ge civilsamhället goda och stabila förutsättningar.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Socialnämnden ska inrätta en särskild avhopparlinje dit stockholmare kan ringa för att få hjälp att lämna det kriminella. Linjen ska även vara öppen för anhöriga som oroar sig över närstående.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska starta en ny filial till Framtid Stockholm på södra sidan i syftet att erbjuda fler barn, unga och deras familjer stöd och insatser.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska säkerställa att skalskyddet på skyddade boende som staden anvisar till håller hög nivå. Nämnden ska också erbjuda ge stöd och kunskap om trygghets- och säkerhetsarbete till kvinnojourerna i syfte att säkerställa god säkerhet till våldsutsatta.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda förutsättningar hur man kan utveckla och använda boendestöd inom missbruk.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska under året utreda och starta en digital kvinnojour i samarbete med kvinnojourerna.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska utreda om SIP-samordnare kan användas inom vuxen- enheterna och socialpsykiatri.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska öppna egna HVB-hem för barn och unga i syfte att möta en större del av stadsdelsnämndernas behov av platser.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska genomföra en kartläggning av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska permanenta socialrådgivning per telefon.	2022-01-01	2022-12-31

Socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden ska göra en översyn av ersättning och utformning av insatsen daglig verksamhet i syfte att möjliggöra för fler att komma närmare arbetsmarknaden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka arbetet kring personer med olika funktionsnedsättningar för att förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska ha en handlingsplan för hur den sociala skulden ska betas av.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen etablera den verksamhetsnära förvaltningen av stadens sociala system.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ta fram ett processtöd för intern samverkan i frågor som rör äldre personer som lever i hemlöshet.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldrenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna samordna och utveckla socialtjänstens och äldreomsorgens arbete med kvalitets- och ledningssystem enligt SOSFS 2011:9 för att bidra till en likställighet i staden, bland annat genom ett ägandeskap av frågan i ILS-webb.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och Stockholm Vatten och Avfall AB beställa en analys av mängden droger som finns i Stockholms avloppsvatten. Analysen kan sedan användas av staden och polisen för att avgöra vilka insatser som ska sättas in.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska etablera ett nytt förstärkningsteam bestående av tidigare chefer och högre tjänstemän inom socialtjänsten. Teamet ska vara ett stöd till stadsdelsnämnderna i arbetet med det förebyggande arbete och i arbetet för att stoppa rekryteringar av unga till kriminalitet.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska förbättra samarbetet med kvinnojourerna och säkerställa att jourerna ges långsiktiga ekonomiska förutsättningar att bedriva sitt arbete.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen införa metoden Huskura i syfte att stärka grannsamråd och öka kunskapen om våld och civilturage bland allmänheten.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda införandet av möjligheten att anmäla oro för ett barn via nätet.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utreda hur vägledningen för socialtjänstens arbete kring barn eller unga som befinner sig i eller som befaras växa upp i en våldsbejakande miljö har implementerats och fungerar i praktiken.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen verka för att modulbostäder som upprättas och andra tillfälliga boenden som används är geografiskt spridda över hela staden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna föra en dialog med utbildningsnämnden och Region Stockholm i syfte att säkerställa att ingen aktör skjuter över kostnader eller ansvar på andra.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och tillsammans med berörda aktörer implementera Islandsprojektet över hela staden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att alla barn som är placerade på HVB- eller familjehem har en skolplanering och inte står utan skolgång mer än en vecka.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ta fram ett nytt program för stadens arbete mot alkohol, narkotika, doping, tobak och spel (ANDTS).	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda formerna för ett tryggt mottagande från LVM-vård (Lag om vård av missbrukare i vissa fall).	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda införandet av en akademisk socialtjänst där socialsekreterare och forskare samlokaliseras i syfte att undersöka och utvärdera socialtjänstens insatser. En pilotverksamhet ska genomföras.	2022-01-01	2022-12-31

Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda varför fler stockholmare har fått sänkta ledsagningstimmar. Nämnderna ska utreda om likställighet råder och om riktlinjerna för ledsagning och ledsagarservice följs.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna vidareutveckla föräldrastödsprogrammen, sprida information om programmen, och erbjuda alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm stöd och program. I utvecklande av nya program ska man beakta mammor som har ett eller fler barn som befinner sig i riskzon för kriminalitet och som är i behov av samhällets stöttning i föräldraskap.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med Södermalms stadsdelsnämnd pröva om arbetet med Tryggt mottagande kan användas för gruppen som beviljats insatsen Bostad först i syfte att flera ska klara sitt boende.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden tydliggöra ansvaret och uppföljningsansvaret för samarbetet mellan skola och socialtjänst samt utveckla kunskaperna om varandras roller och ansvar.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med äldre- och familjenämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Svenska Bostäder, AB Stockholms hem och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ta fram rutiner för att arbeta med vräkningsförebyggande åtgärder riktade mot personer över 65 år som inte är i behov av socialpsykiatrisk stöd.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna fastslå hur en Stockholmsmodell kan se ut inom det förebyggande arbetet. Samt utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att nämnder och myndigheter kan samverka snabbare kring enskilda fall.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda möjligheterna att söka socialtjänst i annan stadsdel än där man bor när det gäller hedersrelaterade problem.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishantering av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden ta fram en handlingsplan för bättre hälsa genom fysisk aktivitet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna arbeta med att främja den psykiska hälsan hos barn och unga i enlighet med handlingsplanen för främjande av psykisk hälsa genom fysisk aktivitet bland ungdomar i Stockholms stad.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, stadsdelsnämnderna och andra berörda nämnder utreda vilka samlokaliseringar med andra myndigheter som kan göras i syfte att ta tillvara på de positiva synergieffekter som uppstår när aktörer lokaliseras tillsammans.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31

Kommunstyrelsen och socialnämnden ska i samråd med polisen ta initiativ till samarbete med andra kommuner så att personer kan lämna Stockholm snabbt om det behövs för att kunna bryta helt med kriminaliteten.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden göra en översyn av ersättning och utformning av insatsen bostad med särskild service	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna besluta om var fler trygghetskontor ska etableras utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna och i samråd med Region Stockholm utreda hur samverkan mellan kommunens missbruksvård, regionens beroendevård och den psykiatriska vården kan stärkas. Syftet är att säkerställa att den som har ett missbruk och en psykiatrisk diagnos kan behandlas för båda delarna samtidigt.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden ta initiativ till att staden upprättar samverkansöverenskommelse med Kriminalvården för att stärka stadens planeringsförutsättningar inför frigivningar samt minska antal personer som återfaller i kriminalitet.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med socialnämnden inrätta en övergripande funktion och skapa samordningsvinster mellan stadens förvaltningar vad gäller utveckling och främjande av det svenska teckenspråket i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna och socialnämnden inrätta en stadsövergripande beställarfunktion för bostäder med särskild service enligt LSS och SoL under socialnämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna, socialnämnden, äldre- och servicenämnden trygga tillgången till skyddsutrustning så att stadens beredskap motsvarar minst tre månaders förbrukning.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och servicenämnden, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska utreda om kostnader för gemensamhetsutrymmen i LSS-boenden kan finansieras på annat sätt än genom hyran.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna initiera projektet Läsa äger i Järva, Skärholmen och Farsta.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna och socialnämnden ska i samarbete med föreningar utveckla och stärka de befintliga mötesplatserna för unga hbtqi-personer.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska fortsätta utveckla insatsgruppernas roll och arbetsätt i samarbete med socialnämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden kartlägga om alkoholmissbruk, drogmissbruk och spel om pengar har ökat under pandemin. Samt säkerställa att socialtjänsten har god beredskap för att kunna ge insatser till de som har utvecklat missbruk.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden utarbeta rutiner för att personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden utreda om orosanmälan kan göras på barn vars syskon har en kriminell livsstil. Syftet är att tidigt uppmärksamma och agera eftersom barnen befinner sig i en riskzon att påverkas negativt av syskonets kriminella aktiviteter.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden implementera modellen för skolsociala team i hela staden och utöka socialtjänstens närvaro i skolan.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med socialnämnden inrätta särskilda insatsteam som riktar sig till familjer med unga som har kriminella tendenser eller där varningssignaler finns.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med socialnämnden permanenta SIP-samordnare och utöka antalet samordnare.	2022-01-01	2022-12-31

(S)
SoN:22

Utbildningsnämnden och socialnämnden ska genomföra en kompetenssatsning i sex- och samlevnad för att säkerställa att lärare kan ge bra och trygg sexualundervisning med fokus på samtycke. Personal på fritidshem och fritidsklubbar ska också ta del av kompetenssatsningen.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med mentorer i våldsprevention (MVP).	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna genomföra kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtryck till förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna inventera behovet av personliga ombud för äldre med psykiska funktionsnedsättningar samt se över dessas organisering.	2022-01-01	2022-12-31

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden har en viktig roll för att säkerställa ett hållbart samhällsbyggande och för att uppfylla stadens bostadsmål. Nämnden ska ha ett långsiktigt helhetsperspektiv då staden planeras. Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och hållbar stad, med en god offentlig miljö. Nämnden ska i planeringen säkerställa en god balans mellan bostäder av olika storlek, upplåtelseformer och boendetyper, liksom samhällsservice, kommersiell service, kultur, idrott och arbetsplatser i alla delar av staden.

Planeringen ska sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Stadsutveckling som verktyg för att nå social sammanhållning ska tas tillvara och nämnden har en viktig roll i utvecklingen av översiktsplanens fokusområden och strategiska samband. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden. Parker och natur bidrar till en levande och trygg stad. Nämnden ska bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, minska transporter och bidra till målet om klimatpositiv stad till år 2035. Nämnden ska planera för en stad anpassad till ett framtida förändrat klimat.

En stad där alla kan bo

Stadsutveckling och bostadsbyggande är ett verktyg för att öka jämlikheten i staden. Det handlar om att säkerställa ett högt bostadsbyggande där minst hälften av nybyggnationen är hyresrätter och om att bygga bort fysiska hinder som utgör sociala barriärer mellan olika delar av vår stad. På samma sätt som stadsutvecklingen kan främja jämlikhet kan den också bidra till ökad ojämlikhet. Den väg Stockholm nu är på väg att ta med minskat bostadsbyggande, utförsäljning av hyresrätter och en passivitet kring att driva fram nya utvecklingsområden riskerar att skapa en stad som allt mer glider isär.

När mandatperioden går mot sitt slut kan vi konstatera att stockholmarna fått erfara förlorade år under den borgerliga ledningen. Bostadsbyggandet faller långt under målsättningen och stadens styre lyckas inte få fram tillräckligt många detaljplaner eller markanvisningar för nya bostäder. Stockholm ska vara en stad där alla människor kan leva och bo. Ett högt bostadsbyggande är en av stadens viktigaste prioriteringar. Det långsiktiga målet är att bygga 140 000 bostäder fram till år 2030 där minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter. Ledtiderna för byggande är långa och i varje steg av processen måste det säkerställas att tillräckligt med markanvisningar, program och detaljplaner antas för att inte bostadsbyggandet ska minska på både kort och lång sikt. Med nuvarande bostadspolitik där målen inte uppnås hotas stadens utveckling och tillväxt.

Ambitiösa bostadsmål är bra men måste alltid efterföljas av reell politik som står i paritet till ambitionerna. Mål som inte ges förutsättningar att uppnås riskerar att få motsatt effekt då förtroende för politikens vilja och förmåga försvagas. Den styrande majoriteten har som ambition att anta 10 000 bostäder i detaljplan varje år. Vi socialdemokrater tror att det är mål som kan uppnås, men vi vet samtidigt att med den politik som hittills bedrivits från majoriteten är målet inget mer än ett luftslott. Precis som tidigare år har den nuvarande majoriteten behövt skriva ner prognosen för bostadsbyggandet, sedan tidigare vet vi att inte heller denna prognos kunnat infrias utan endast drygt hälften av bostadsmålet har kunnat uppnås. Det är uppenbart att en annan politik måste till för att säkerställa att stadens bostadsmål nås. Annars riskerar unga att inte få sitt första boende, barnfamiljen att inte få nog med plats och äldre att inte få ett tryggt boende på ålderns höst.

En första bostad är avgörande för möjligheten att påbörja ett eget liv. Idag sker detta ofrivilligt sent för många stockholmare. Med den höga takten i bostadsbyggandet, inte minst av hyresrätter, som präglade åren 2014 till 2018 skulle en bostadsgaranti för unga varit möjlig. Varje år med minskat bostadsbyggande och utförsäljningar av hyresrätter blir det allt svårare för unga att få sin första bostad. Med en annan bostadspolitik med tydliga mål och ett fokuserat arbete är det dock fortfarande möjligt att vända trenden. För att en garanti om ett tryggt boende till unga i stadens bostadskö ska bli en möjlighet behöver bostadsbyggandet öka kraftigt.

Att bygga hyresrätter är fundamentalt för att kunna erbjuda bostäder som alla kan ha råd med. Det är därtill prioriterat att bygga nya hyresrätter i områden som idag domineras av bostadsrätter. Detta ska särskilt främjas i områden med goda kollektivtrafiknära lägen. Det är även viktigt att planera för områden med blandade lägenhetsstorlekar och bostadstyper. Bristen på större bostäder drabbar framförallt barnfamiljers möjlighet att få en bra bostad och vi ser idag en trend där fler barnfamiljer flyttar från staden.

En viktig uppgift för nämnden är planering av bostäder för de grupper som kommunen har ett särskilt ansvar för. Stadens projekt ska innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Nämnden ska vara en aktiv part i stadens samverkan kring att möjliggöra uppförande av modulhus, initialt avsedda som bostäder för prioriterade grupper.

Vidare ska stadens allmännyttiga bostadsbolag utreda förutsättningarna för att bygga på en till två våningar på befintliga trevåningshus. Vid sådana påbyggnader ska hiss installeras. I samband med sådan ombyggnad kan en tredimensionell fastighetsbildning vara aktuell för att särskilja fastigheterna. De kommunala bostadsbolagen ska i samverkan med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och äldre- och äldreomsorgsnämnden inventera sina bostadsbestånd och utifrån inventeringen utreda var påbyggnader kan göras.

Bostadsförmedlingen ska i samråd med äldre- och äldreomsorgsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till anpassade boenden med fokus på ökad tillgänglighet och bra bostadsanpassning. Bostadsanpassningen är en viktig del av stadens arbete för att möjliggöra för fler att bo kvar hemma längre. Det är viktigt att handläggningstiderna för bostadsanpassningen hålls nere då ålder, sjukdom eller funktionshinder kan vara påfrestande inslag i vardagslivet om det egna hemmet upplevs som ett hinder.

- Främja byggandet av fler större lägenheter i områden där det idag råder brist.
- En utredning ska genomföras för hur påbyggnad på befintliga fastigheter ska kunna genomföras i högre grad.
- Säkra kompetens för både enklare och mer komplexa bostadsanpassningsärenden för kortare handläggningstid.

Planering för en hållbar stad

För att säkra att stadsutvecklingen möter de långsiktiga behoven ska stadsbyggnadsnämnden i samarbete med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser se till att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig och kommersiell service. Det gäller även boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, förskolor, skolor, idrottsanläggningar, omsorg, kultur, föreningsliv, näringsliv och rekreation som är viktiga beståndsdelar i en fungerande stad. Detta säkerställs övergripande genom översiktsplanen och bostadsförsörjningsplan samt andra centrala dokument, likt boendeplan för äldre.

Det behövs flera verksamhetslokaler i staden, därför ska nämnden i planeringen av nya områden eller vid förändringar i befintliga säkerställa planeringen av välanpassade verksamhetslokaler. Utbyggnaden av förskolor och skolor ska ske med god planeringshorisont och med höga krav på ändamålsenliga utemiljöer för deras pedagogiska verksamheter. Planering och byggande för dessa ändamål ska redovisas i start-PM som rör bostadsbyggande och löpande följas upp. Nämnden ska bidra till arbetet med samordnad skolplanering, SAMS. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska utveckla former för att effektivisera processen kring byggnation av skolor och förskolor i samverkan med stadsdelsnämnderna, fastighetsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB. Lokaliseringen av skolor ska bidra till att motverka skolsegregation.

Planering ska ta hänsyn till behov av ytor för teknisk infrastruktur som exempelvis återvinningscentraler, masshanteringsytor, krossanläggningar och snöupplag, på kort och lång sikt. Samordningen med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser avseende logistik och teknisk infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande ska stärkas.

De stora utvecklingsprojekt som startades föregående mandatperiod i Fokus Skärholmen och Fokus Hagsätra-Rågsved ska fortsätta. Metoden ska utvecklas och användas i de övriga fokusområden och samband som pekas ut i översiktsplanen. Under året ska byggstart ske för det strategiska sambandet i Spångadalen samt för byggandet mellan Älvsjö-Telefonplan och Fagersjö-Farsta-Hökarängen. Den strategiska styrningen och samordningen av dessa projekt är särskilt viktig i syfte att uppnå stadsövergripande mål och en socialt hållbar utveckling för att minska segregationen i staden.

Nämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen, exploateringsnämnden och Stockholm Business Region AB intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar, och för att skapa förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning. Förutsättningarna för arbetsplatser ska tydliggöras i nämndens planeringsunderlag, och där marknadsförutsättningar i söderort finns ska kontorsarbetsplatser prioriteras. Målet är 100 000 nya arbetsplatser, främst i söderort, till år 2030. Nämnden ska ta fram etappmål och en indikator som följs upp årligen. Planering för den arbetsplatspotential som finns i söderort ska säkerställas genom en stadsövergripande styrning av större projekt. Stadens översiktsplan och investeringsstrategi utgör viktiga styrdokument i detta arbete. I de beslut som fattas om stadsutveckling ska planerade arbetsplatser i förhållande till bedömd arbetsplatspotential särskilt analyseras och redovisas.

Den styrande majoriteten har sänkt byggtakten även för studentbostäder. Med tidigare bibehållen takt i stadsbyggnadsprocessen hade kötiden till en studentbostad nästan kunnat uttraderas och en studentbostadsgaranti införas. Istället kommer människor återigen tvingas tacka nej till studieplats i Stockholm på grund av brist på studentbostäder. Detta riskerar att skada hela regionens tillväxt och framtida innovationer och forskning då Stockholm är den stad med flest studenter i hela Sverige. Planeringen av fler studentbostäder i staden är därför viktigt.

Stockholm har stora områden som domineras av villabebyggelse. Sett till hur marken används i staden går det mer än tre boende i flerfamiljshus för varje boende i villaområdena. Ska Stockholm kunna fortsätta växa behöver mark användas så effektivt som möjligt. Samtidigt återfinns stora kulturvärden i flera områden som måste beaktas. Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden, särskilt i kollektivtrafiknära lägen och på lämpliga platser, kan kompletteras med ny bebyggelse. Strategin för villaområdena

ska utvidgas för att även innefatta övergripande- och fördjupade analyser i hur väl avvägd förtätning ska möjliggöras samtidigt som skydd för kulturhistoriskt viktiga uttryck säkerställs.

Översiktsplanen pekar ut ett antal trafikstråk som på sikt kan omvandlas från trafikleder till urbana miljöer, exempelvis söder om Gullmarsplan. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska aktivt undersöka stadsutvecklingsprojekt där infrastrukturbarriärer kan utvecklas till sådana miljöer.

Arbetet med stadsutvecklingsområdet Bromma parkstad ska inledas. Nämnden ska aktivt medverka i processer som möjliggör en snabb nedläggning av flygplatsen och som startar bostadsbyggandet på området. Då flygplatsen nu bedöms kunna avvecklas redan till år 2025-2027 behöver programarbetet för området prioriteras. Området kan genom detta omvandlas till en ny stadsdel med bostäder, arbetsplatser, tunnelbana, skolor, förskolor, idrottshallar och kultur. Beräkningar visar att 30 000-35 000 bostäder för cirka 70 000 nya invånare kan möjliggöras, och en stadsdel lika stor som Kungsholmen kan skapas. Även omkring 30 000 arbetsplatser kan förläggas i området. Genom nedläggning av flygplatsen möjliggörs byggande också på fler platser runtom i staden. Där inflygning i nuläget begränsar användning och höjd sett till riskfrågor och buller finns det genom nedläggning möjlighet att bygga högre och fler bostäder på fler platser i staden.

Nämnden ska aktivt arbeta för utbyggd kollektivtrafik. Ett exempel är en ny tunnelbanelinje med sträckan Hässelby-Vällingby-Bromma parkstad-Alvik och vidare anslutning söderut. Planeringen av detta projekt måste komma igång redan nu då kollektivtrafikförsörjningen är avgörande för bostadsexploatering på och kring området som idag är Bromma flygplats. Ett annat viktigt projekt, som redan borde kommit igång, är att bygga ut Spårväg City till Ropsten för att kollektivtrafikförsörja Norra Djurgårdsstaden. Staden måste ställa krav på att regionen finansierar och projektstartar den nya sträckan. Med en förbättrad kollektivtrafikförsörjning till Fagersjö kan många nya bostäder byggas i området, antingen genom att förlänga tunnelbanan Fridhemsplan-Älvsjö, via Hagsätra hela vägen till Fagersjö alternativt att öppna en ny pendeltågstation i Fagersjö. Byggstarten av tunnelbanan mellan Fridhemsplan och Älvsjö bör dessutom tidigareläggas nu när staden förskottat medel till projektet.

Stockholm måste fortsätta planera framåt och ta höjd för kommande utbyggnad inom staden såväl som i omkringliggande region. Staden ska därför tillsammans med grannkommunerna och Region Stockholm samverka för att nå fortsatt samordning kring bostads- och kollektivtrafikutbyggnad som kan ta vid efter de nu ingångna avtalen om Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen uppfyllts.

- Mål om att bygga 100 000 nya arbetsplatser till år 2030
- Lagg ner Bromma flygplats och påbörja planeringen av Bromma parkstad.
- Utveckla strategin för villa- och småhus med fördjupade analyser över hur komplement kan ske i och i anslutning till stadens villaområden.

Effektiva processer för fler bostäder och rimliga boendekostnader

Stadsbyggnadsnämnden ska fortsätta utveckla nya metoder för effektiva processer, såsom större generella detaljplaner och processer där detaljplaner föregår markanvisningar. Nämnden ska hörsamma privata aktörers möjlighet att i passande fall ta större ansvar för detaljplanens framtagande. Dessa processer ska utvärderas med hänsyn till effektivitet, kostnadspåverkan och kvalitet. Nämnden ska också se över insatser med syftet att höja NKI och kundnöjdheten generellt, detta gäller inte minst handläggnings-

tid där extra resurser kan behöva tillfogas för att säkra en snabb och effektiv handläggning.

Stadsutvecklingsprocessen är lång och komplex. För att staden ska kunna bibehålla ett jämt och högt byggande där bostadsmålen nås behöver arbetet samordnas mellan stadens olika förvaltningar. Tidigare mandatperiod fanns det en politisk vilja och kraft. En ordnad struktur upprättades för att lösa ut problem som uppkommit både internt inom staden men också med externa aktörer likt Länsstyrelsen eller andra myndigheter. Tyvärr har stadens övergripande interna samordning och den politiska viljan och förmågan för att lösa ut problem fallerat de senaste åren. Konsekvenserna av detta blir inte minst tydligt i de ouppnådda bostadsmålen år efter år. Men det är också något stadens egna revisorer poängterar i sina granskningar där de svart på vitt beskriver den bristande förmågan att efterfölja och genomföra de planer och målsättningar som finns i Översiktsplanen samt att investeringar inte sker så att översiktsplanens sociala värden och jämlik tillgång till stadskvaliteter kan uppnås. Att det av stadens viktigaste övergripande dokument inte genomsyrar allt arbete riskerar att göra stadens utveckling otidligt för kommunen internt såväl för dess invånare.

För att staden effektivt ska kunna driva fram befintliga och nya stadsutvecklingsprojekt behöver arbetet förbättrats. Den politiska viljan för att Stockholm ska kunna fortsätta växa behöver återetableras. Vi vill därför stärka resurserna för den bostadssamordnare som tillsattes föregående mandatperiod samtidigt som den interna strukturen inom staden där berörda förvaltningar samlas strukturerat och regelbundet återinförs.

En av de viktigaste utmaningarna för framtiden är att hitta arbetssätt för att hålla nere bygg- och boendekostnader. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag ska fortsätta att samverka i utvecklingen av planering och byggande, exempelvis arbetet med typhus även från privata aktörer i de fall kvaliteten kan säkras. Konceptet med Stockholmshus ska fortsätta att utvecklas för att bli mer kostnadseffektivt och snabbare. Tanken med Stockholmshus är en kumulativ process där lärdomar från tidigare projekt skulle överföras till framtida. Detta bland annat genom ramavtal för seriellt byggande där kostnaderna och ledtiderna kan pressas för varje nytt hus som byggs. Stockholmshusen är anpassade för att ge statligt investeringsstöd vilket ger upp till 30 procent lägre hyror vid nyproduktion. Det innebär en minskad hyra med 1 000-2 000 kronor i månaden beroende på lägenhetens storlek. Det är därför av vikt av projektet fortsätter utvecklas för att nå hyresnivån av investeringsstöd.

Åren 2019-2021 har dock inte en enda bostad i Stockholmshus markanvisats. Utöver det har majoriteten stoppat byggandet av 416 bostäder i Stockholmshus som redan var beslutade. Den grönblå avvecklingen av Stockholmshusen måste omedelbart brytas. Istället för avveckling behöver arbetet med Stockholmshusen skalas upp och utvecklas i syfte att göra husen ännu fler, bättre och billigare. Detta kan dock bara bli verklighet om fler Stockholmshus produceras. Tydligare målsättningar och tillräckligt med markanvisningar och detaljplaner för bostadsbolagen är därför avgörande. Majoritetens nedprioritering av Stockholmshusen och det låga antalet projekt riskerar leda till att ambitionerna för Stockholmshusen inte går att förverkliga. Stadsbyggnadsnämnden ska säkerställa att bostadsbolagens mål för antal bostäder i Stockholmshus kan nås samt medverka till dess fortsatta utveckling, inte minst för att skapa förutsättningar för husen att utformas för att passa än fler platser i staden.

Staden ska hörsamma önskemål om att bygga koncepthus och se hur principer för dessa kan implementeras även för bolag utanför allmännyttan. Flera privata aktörer idag har utvecklat principer för typ- eller koncepthus. Kan dessa pressa boendekostnaderna sam-

tidigt som kvalitet säkerställs ska nämnden aktivt arbeta för att dessa bostäder kan tillskapas.

Med en nationell ekonomi och bostadsmarknad som fluktuerar är det viktigt att staden tar sitt ansvar för att skapa stabilitet. Nämnden ska därför verka för att en hög bostadsbyggnadstakt ska kunna bibehållas genom konjunkturcykler, bland annat genom ett ökat tillskott av hyresrätter och genom att planera för och investera i större stadsutvecklingsprojekt. Staden måste motverka och vända den nedgång i bostadsbyggandet som skett under mandatperiodens första år, detta för att inte försämra regionens konkurrenskraft och attraktivitet.

Stadsbyggnadsprocessen bygger på förankring och samråd i flera steg. Effektiva och transparenta processer med god dialog i ett tidigt skede är en nyckelfaktor för att nå stadens mål. Möjligheten att anpassa processer och effektivisera hanteringen genom digitalisering är stor. Även nya visualiseringsmöjligheter blir en viktigare del för att skapa förestående och förbättringar i den fortsatta stadsutvecklingen. Därför ska särskilt fokus läggas på ökade insatser gällande digitala planerings- och dialogverktyg. Även digitaliseringsinsatser för att höja medarbetarnas nöjdhet och minska sjukskrivningar samt vägar för att förbättra NKI ska beaktas.

- Återinför och stärk rollen för den särskilda samordnaren för bostadsmålen.
- Medverka till utvecklingen av Stockholmshusen för att skala och omfattning ska passa på ännu fler platser.
- Utred möjligheten att kunna öka andelen typhus med bibehållen kvalitet i stadsutvecklingen
- Fortsätt utveckla digitala lösningar för planerings- och dialogverktyg för effektivare stadsbyggnadsprocess

Planering för social hållbarhet

Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och hållbar stad. Stadsbyggnadsnämnden ska verka för trygga, attraktiva och inkluderande offentliga rum. Stadsplaneringen ska ske utifrån ett jämställdhetsperspektiv och för att skapa generationsöverskridande mötesplatser. De unika karaktärer och kvaliteter som finns i stadsdelarna ska utvecklas och kompletteras, och kulturhistoriska värden såväl i innerstaden som i ytterstaden ska beaktas. Arbetssättet med socialt värdeskapande (SVA) ska tillämpas i alla projekt och i alla skeden av stadsbyggnadsprocessen.

Tillsammans med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet kommer Sättra centrum att omvandlas till en trygg, levande och tilltalande plats. Denna arbetsmodell behöver tillämpas på fler centrummiljöer i staden, exempelvis Tensta centrum, Hagsättra-Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum samt Vårbergs centrum. Nämnden ska delta i stadens arbete med att identifiera, prioritera och driva utvecklingsprojekt av centrummiljöer i ytterstaden. Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med andra berörda nämnder och bolagsstyrelser intensifiera arbetet med att stärka lokala centrum genom att se över hur exploatering av intilliggande mark kan skapa förutsättningar för upprusning och ombyggnationer i centrummiljöerna. Planprocessen för dessa typer av omvandlingar ska prioriteras för att skapa goda förutsättningar för effektiva genomföranden.

Nämnden ska arbeta för att koppla samman ytterstadens stadsdelar med varandra och omgivande kommuner, och prioritera de tio strategiska samband som pekas ut i över-

siktsplanen. Initiativet med det kommunöverskridande arbetet som finns gällande Järvafältet ska utvecklas och formaliseras. Under året ska programarbete initieras för den strategiska kopplingen mellan Solberga, Telefonplan och Älvsjö. Kopplingen ska stärkas genom utveckling av 7 500 bostäder samt satsningar på det offentliga rummet. Under året ska programarbete göras även för det prioriterade strategiska sambandet mellan Fagersjö och Farsta genom 3 900 nya bostäder, en omvandling av Magelungsvägen till ett urbant stråk samt utveckling av ett rekreationsstråk utmed stranden. Med förbättrade kopplingar kommer tryggare och säkrare miljöer skapas liksom bättre förutsättningar för handel och service. Även kollektivtrafiken till området ska förbättras, exempelvis med en pendeltågsstation. Riktade satsningar ska ske bland annat för Måsenparken som ska utvecklas till en aktivitetspark.

På lång sikt finns goda möjligheter till stadsutveckling även genom att koppla samman Norrmalm med vattnet och Kungsholmen genom att överbrygga den barriär som bilvägen och spårområdet längs Klara strand utgör, till exempel genom överdäckning.

Under året behöver fler nya områden för stadsutveckling identifieras och föras in i planeringen. Ett exempel är den så kallade Skrubbatrangeln där ett helt nytt bostadsområde kan växa fram. Södertäljevägen närmast Liljeholmen kan omvandlas från trafikled till urbant stråk för att bygga ihop Liljeholmens centrum med området runt Liljeholmskajen. När Tvärförbindelse Södertörn färdigställts kan Örbyleden omvandlas till en stadsboulevard där bostäder, arbetsplatser och verksamheter kan integreras med kapacitetsstark kollektivtrafik, i enlighet med översiktsplanen. Masthamnen ska på sikt utvecklas med bostäder och kajen ska tillgängliggöras från Norra Hammarbyhamnen hela vägen till Slussen, med hänsyn till sjöfartens fortsatta behov och verksamhet.

Planeringen ska sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Detta arbete ska ske med tydlig koppling till slutsatserna i hållbarhetskommisionens slutrapport Färdplan för ett Stockholm för alla samt genom att beakta det som framkommer i stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsprogram. Nämnden ska, i samverkan med exploateringsnämnden och Skärholmens stadsdelsnämnd, fortsätta att utveckla Fokus Skärholmen till ett profilprojekt för socialt hållbar stadsutveckling. Arbetet med framtida utvecklingsområden, likt Slakthusområdet, ska dra lärdomar av det arbete med sociala ambitioner som genomsyrar Fokus Skärholmen.

- Starta projektet som ska koppla samman Tensta, Rinkeby och Bromsten.
- Genomför programarbete för den strategiska kopplingen mellan Solberga, Telefonplan och Älvsjö samt mellan Fagersjö och Farsta.
- Påbörja planeringen av för att bygga samman Fagersjö och Hökarängen.
- Medverka till att utveckla centrummiljöerna i ytterstaden, så som Tensta centrum, Hagsätra-Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum samt Vårbergs centrum.
- Identifiera nya områden för stadsutveckling och för in dessa i planeringen, exempelvis i Skrubbatrangeln och genom att omvandla Södertäljevägen till urbant stråk.
- Utveckla centrummiljöerna i ytterstaden, så som Tensta centrum, Hagsätra-Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum samt Vårbergs centrum.

Klimatsmart stadsutveckling

Stadsbyggnadsnämnden har en viktig roll i planeringen av en klimatsmart stad. Nämnden ska sträva efter att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva miljövänligt och minska klimatpåverkan. Nämndens arbete ska syfta till ett mer hållbart resande och

hållbara transporter och planeringen ska syfta till att minska privatbilismens andel och främja andra färdssätt. Byggnad i befintliga kollektivtrafiklägen och platser där planering av nya kollektivtrafikförbindelser pågår ska prioriteras. Arbetet för att framhålla vikten av att regionen efterlever sina åtagande gällande kollektivtrafik ska öka. Flexibla gröna parkeringstal ska tillämpas, med målsättningen att främja mobilitetstjänster och minska behovet av att bygga nya parkeringsplatser. Strategin för ökad cykling i Stockholms stad ska vara en utgångspunkt i planering och utveckling av nya och befintliga områden.

Visionen om 15-minutersstaden ska vara vägledande vid planering och utveckling av stadsdelsområden. 15-minutersstaden handlar om att stadens invånare ska kunna nå allt de behöver inom promenadavstånd eller en kort cykeltur. Det gäller både grundläggande service som matbutiker och kommunala verksamheter såsom skola, förskola och bibliotek men också arbetsplatser, kultur och rekreation. Utgångspunkten är en planering för att bil eller lång pendling över tid inte ska behövas i stockholmarnas vardagsliv.

Stadsbyggnadsnämnden ska beakta effekter av ett förändrat klimat i sitt arbete och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning. Åtgärder för att hantera översvämningssrisker och risker kopplade till värmeböljor behöver vidtas i planprocessen. Stadens skyfallsmodell ska vara en grundfaktor i stadsplaneringen. Arbetet med att implementera en god dagvattenhantering som i symbios med ökad grönska ger flera positiva kvaliteter ska utvecklas med utgångspunkt från arbetet ibland annat Norra djurgårdsstaden. Nämnden ska fortsatt arbeta med implementeringen av stadens dagvattenstrategi och stödja arbetet för att identifiera riskområden. Arbetet ska även ta hänsyn till föroreningsaspekter där miljöfarliga ämnen och mikroplaster begränsas vid dagvattenhantering.

I den växande staden behövs grundläggande planering för viktiga grönytor och grönområden. När planering inleds för större stadsutvecklingsprojekt är det viktigt att en tidig bedömning av påverkan på miljön som helhet görs i samråd med miljöförvaltningen. Ekosystemtjänster ska beaktas i framtagandet av grönytor för att säkra biologisk mångfald, kompensatoriska åtgärder vid exploatering av naturmark ska utvecklas.

I arbetet med att bli en fossilbränslefri stad till år 2035 behövs ett brett antal åtgärder och insatser för att minska beroendet av fossil energi. Många fastighetsägare tar idag initiativ för att sätta upp solenergianläggningar. För att långsiktigt möjliggöra byggandet av fler solenergianläggningar i delar av staden med höga kulturhistoriska värden eller detaljplaner som specificerar takkulör ska stadsbyggnadsnämnden arbeta med branschdialog för att framhålla vikten av utvecklingen av solceller av flera kulörer och former.

Stadsbyggnadsnämnden har en viktig roll i att optimera och möjliggöra framtida energilösningar oavsett om detta innebär planering för fjärrvärme eller solenergianläggningar. På systemnivå har fjärrvärmerna i Stockholm bäst möjligheter att säkra klimatmålen. Genom fortsatt utveckling av infångandet av klimatgaser kan systemet för uppvärmning och elproduktion bli en kolsänka. Att möjliggöra för byggande av fjärrvärme i planeringsfasen är därför viktigt. Stadsbyggnadsnämnden ska verka för att möjliggöra utvecklingen av laddinfrastruktur som kräver utrymmesplanering och bygglov. Vid ny- och ombyggnation ska nämnden sträva efter att byggföretag och fastighetsägare installerar fastighetsnära källsortering.

- Upprätta branschdialog för att informera om behovet av solenergianläggningar i fler kulörer och former.

- Ta fram riktlinjer för att främja och förenkla bygglovsprocessen för utvecklingen av laddinfrastruktur.

Kostnadseffektiv stadsutveckling

En växande stad ställer krav på förmågan att prioritera. Stadens finansiella resurser är inte obegränsade. Nämnden ska arbeta utifrån investeringsstrategin och i verksamhetsplanen redovisa hur den tillämpas i prioritering av detaljplaner. En god kostnadsmedvetenhet är avgörande. Det är viktigt att planeringen görs så att kostnader kan hållas nere i alla projekt, inte minst för att möjliggöra en positiv utveckling i ytterstaden. Med andra berörda nämnder ska stadsbyggnadsnämnden utveckla arbetsformer, rutiner och instrument för områdesplaneringen i syfte att öka insynen och stärka samverkan med ansvariga nämnder och bolagsstyrelser samt säkerställa en hållbar utbyggnad av staden.

Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser i planeringen säkerställa att driftekonomiska perspektiv beaktas vid val av lösningar. Byggnation av exempelvis skolor och idrottsplatser behandlas i ett tidigt skede i planeringen så att ändamålsenliga lokaliseringar kan erhållas till rimliga kostnader för mottagande nämnd eller bolag.

Det är viktigt att staden så långt det är möjligt uppnår full kostnadstäckning för nedlagt arbete i stora infrastrukturprojekt. Förhandlingar mellan staden, staten och regionen kring markfrågor, gränssnitt och finansiering kopplat till de avtal som tecknas bland annat om tunnelbaneutbyggnad har hög prioritet. Stockholm ska prioritera en tidigareläggning av tunnelbaneutbyggnaden. I planeringen ska stadsbyggnadsnämnden beakta detta och de åtaganden staden gjort inom ramen för Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen. Särskilt fokus måste ges stadens åtaganden inom dessa förhandlingar då den låga andelen bostäder antagna eller godkända i detaljplan riskerar att staden även på detta område inte når sina målsättningar.

De senaste tio åren har två stora förhandlingar genomförts mellan regionens kommuner, Region Stockholm och staten om satsningar på trafikinfrastruktur och bostäder: Stockholmsförhandlingen och Sverigeförhandlingen. Trots att alla projekt ännu inte är färdigprojekterade och finansierade bör staden ta initiativ till ett nytt förhandlingsarbete där förhandlingar kan påbörjas med bland annat staten om medfinansiering av ny infrastruktur i Stockholmsregionen åren 2026-2037. Särskild vikt ska läggas på utvecklingen av Bromma parkstad.

- Prioritera tidigareläggning av tunnelbaneutbyggnaden.
- Inrätta fokusgrupp för att säkerställa att staden når sina åtaganden inom Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen.
- Ta initiativ till ett nytt förhandlingsarbete där förhandlingar kan påbörjas med bland annat staten om medfinansiering av ny infrastruktur i Stockholmsregionen åren 2026-2037.

Demokratisk planering

För att stadens fysiska miljö ska utvecklas med bästa resultat ska invånarnas lokalkunskap, åsikter och idéer tas tillvara. Stockholmarna ska engageras i översikts-, områdes- och detaljplanering. Stadsbyggnadsnämnden ska särskilt arbeta för att öka deltagandet i ytterstaden och bland grupper som vanligtvis inte deltar i dialoger. Detta blir inte minst viktigt då de som står utan fast bostad sällan engagerar sig i enskilda projekt och därmed riskerar deras röster om stadsutvecklingens behov att gå förlorade. Stadsbyggnadsnämnden ska, tillsammans med berörda nämnder, i vissa exploateringsprojekt fortsätta

arbetet med att utveckla en utökad medborgardialog i ett tidigt skede. Dialoger ska följas upp och utvärderas med särskilt fokus på vilka grupper som deltar samt vilka effekter delaktigheten har. Återkoppling till deltagarna är en viktig del av arbetet.

Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna som ett steg i arbetet med breddad medborgardialog identifiera platser för insatser, upprustning eller ombyggnad av stadsmiljön. Detta innebär relativt små insatser med stort värde, som boende själva uppmärksammar som värdefulla att se över. Nämnden ska främja medborgarbudget som verktyg i projekt där det anses lämpligt. Pandemin har skapat en högre grad av digital kompetens inom samhället vilket bör tas tillvara för att nå fler enklare i de samrådsprocesser nämnden ansvarar för. Arbetet för nya digitala samrådsverktyg ska därför utvecklas.

I planeringen av nya stadsdelar såväl som kompletteringsbebyggelse ska ett jämställdhetsperspektiv inkluderas och redovisas. Det är också viktigt att barnens perspektiv säkerställs i stadsplaneringen genom bland annat barnkonsekvensanalyser, detta som steg i arbetet med att säkerställa målen i barnkonventionen och inkludera barnperspektivet. Detta gäller inte minst i planering och utvecklingen av barns vistelsemiljöer likt förskolegårdar och utvecklingen av stadens parklekar. Att prioritera områden för barn att vistas i, utifrån de särskilda kraven på anpassade miljöer, är viktigt vid utbyggnad av exempelvis nya förskolor. Kompensation via andra närliggande ytor för mindre förskolegårdar kan vara motiverat i vissa områden i staden när större förskolegårdar inte kan säkras. För dessa kompensatoriska miljöer är det dock viktigt att anpassade miljöer för barn, likt lekplatser, finns tillgängligt för att kunna räknas in som fullgod ersättning. Även användandet av offentliga miljöer för flertalet förskolor bör beaktas för att säkra erforderlig plats i antalet barn som räknas in till de kompensatoriska ytorna.

Nämnden ska också inkludera ett äldreperspektiv i planeringen för såväl service som seniorbostäder. Att fysiskt planera för att möjliggöra möten mellan olika generationer är en viktig del i ett demokratiskt samhälle med fler unga och äldre.

För att tillgodose behovet av ett tryggt och tillgängligt boende med social gemenskap för äldre utan stora hälso- och sjukvårdsbehov ska stadens arbete med att bygga ut antalet seniorboenden fortsätta. Målet är att tillförsäkra den enskilde ett tryggt boende oavsett var man bor i staden. Stadens olika boendeformer för äldre har under de senaste åren blivit tydligare och det ska vara lätt att hitta ett tillgängligt boende som gör det möjligt att leva ett aktivt liv även när rörelseförmågan blir sämre. Stadsbyggnadsnämnden ska bidra till exploateringsnämndens, äldrenämndens och Micasas utredning om behovet av seniorbostäder med målsättningen att kunna införa en seniorbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030.

- Stadsplaneringen ska möjliggöra mötesplatser mellan generationer.
- Införliva en utökad medborgardialog i ett tidigt skede för utvalda projekt.
- Bidra till arbetet med att införa en seniorbostadsgaranti senast år 2030.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
-----------	------------	-----------

Stadsbyggnadsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden, särskilt i kollektivtrafiknära lägen och på lämpliga platser, kan kompletteras och utvecklas.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska i samråd med äldre- och bostadsförmedlingen ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska utreda vilka mätetal som kan användas för att följa upp inflytande och deltagande i planprocesser i syfte att öka medborgarnas möjlighet till inflytande.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag ska fortsätta utveckla och planera för typplaner och byggande av typhus med fokus på Stockholmshusen.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, äldre- och bostadsförmedlingen och Micasa utreda behovet av seniorbostäder med målsättningen att kunna införa en seniorbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden utreda potentialer och kostnader med att omvandla Värtabanan till att även köra kollektivtrafik.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden ta fram etappmål och en indikator för tillskapande av arbetsplatser med målet 100 000 nya arbetsplatser till år 2030.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden utreda behovet av studentbostäder med målsättningen att kunna införa en studentbostadsgaranti senast år 2030. I det arbetet ska parterna på studentbostadsmarknaden bjudas in för dialog.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska utvärdera de gröna parkeringstälarna i syfte att se om de gör det tillräckligt attraktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplatser vid nybyggnation.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och berörda stadsdelsnämnder ska driva en utveckling av prioriterade centrummiljöer, exempelvis Tensta centrum, Hagsätra och Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum och Vårbergs centrum, utifrån arbetssättet som användes för utvecklingen av Sätra centrum.	2022-01-01	2022-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden utveckla konceptet med Stockholmshalarna och identifiera fyra lämpliga platser för dess uppförande.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och Stockholm Vatten och Avfall AB beskriva och konkretisera samhällsviktig verksamhet vid skyfall.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och andra berörda nämnder verka för en nedläggning av Bromma flygplats och under första halvåret 2022 inleda arbetet med stadsutvecklingsprojektet Bromma parkstad.	2022-01-01	2022-07-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och fastighetsnämnden ta fram och tillämpa en handlingsplan samt tillsätta en stadsövergripande fokusgrupp för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en	2022-01-01	2022-12-31

Sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.		
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och barnnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och fastighetsnämnden utreda hur staden kan underlätta för kulturaktörer att tillfälligt nyttja rivningsfastigheter och outnyttjade platser genom exempelvis generös markupplåtelse, tidsbegränsade bygglov, differentierade upplåtelseavgifter och tydlig kommunikation.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska utreda en etablering av ett nodbibliotek i Liljeholmen samt ett nytt bibliotek i Rågsved och Råcksta i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och berörda stadsdelsnämnder.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, service- och tekniknämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholms hem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Parkering ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden införa gröna parkeringsköp så att parkeringsnormen reduceras mot att fastighetsägaren exempelvis inrättar en elbilpool och gör cykelfrämjande åtgärder.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholms Hamn AB ska i samarbete med trafiknämnden och i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB fortsätta arbetet med revidering av kajstrategin samt när den är beslutad påbörja dess implementering.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholms Stadshus AB ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden kontinuerligt utveckla konceptet med Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu mer kostnadseffektiva, snabbare att uppföra samt anpassas för att kunna passa på fler platser i staden.	2022-01-01	2022-12-31

Trafiknämnden

Trafiknämnden bidrar till att Stockholm har ett välfungerande transportsystem med minimal klimatpåverkan. Ett väl fungerande trafiksystem är avgörande för en växande stad med högt bostadsbyggande. Nya bostäder ska byggas i goda befintliga kollektivtrafiklägen, i lägen där ny infrastruktur planeras samt i lägen som möjliggör gång och cyklande som naturliga transportsätt i vardagen.

Nämnden ska arbeta för ökad framkomlighet. Prioritet ska ges till kapacitetsstarka och klimatsmarta transporter som gång-, cykel- och kollektivtrafik samt nyttotrafik. Privatbilsandelen ska minska och fordonstrafiken måste reduceras för bättre miljö och ökad framkomlighet. Nämnden ska planera för förändringar i stadens infrastruktur så att staden uppnår klimatmål, miljökrav, ökad trafiksäkerhet och ökad tillgänglighet. Befintlig infrastruktur ska underhållas löpande.

Stadens offentliga rum ska genom sina olika funktioner och kvaliteter bidra till en levande och trygg stad för alla stockholmare. Nämnden har ett stadsövergripande ansvar för utveckling av stadens parker och grönområden. Nämnden är även ansvarig för renhållning av gator och torg. Stockholm ska vara en ren stad och städningen ska vara likvärdig i hela staden.

Minskade utsläpp från trafiken

Trots en lovande utveckling med fler miljöbilar och biobränslen fortsätter vägtrafiken och dess utsläpp att öka. Av de territoriella koldioxidutsläppen i Stockholms stad kommer mer än hälften från transporter och utsläppen från transporterna ökar. Det är därför angeläget med särskilt långtgående krav för just trafiken. Att arbeta för att vända denna trend är en av trafiknämndens viktigaste uppgifter.

Genom att prioritera kapacitetsstarka trafikslag som gång, cykel och kollektivtrafik kan fler människor klara sin mobilitet utan att behöva använda bilen. På så sätt kan klimatpåverkan minskas och gaturummet bli mer inbjudande. Det kräver investeringar och prioriteringar. När nya områden och förtätningar planeras ska trafiknämnden delta i tidiga skeden för att främja hållbart resande och hållbara transporter. Samtidigt måste fordonsflottan ställas om och fossila bränslen fasas ut. Trafiknämndens arbete med framkomlighet behöver växla upp så att fler kommer fram i tid.

År 2020 antogs en ny klimatstrategi för staden. Strategin saknar dock åtgärder motsvarande 84 100 ton, det är inte acceptabelt. Den grönbå majoriteten hävdar ofta att de inte har rådighet över de mest kraftfulla åtgärderna. Det finns dock många åtgärder som staden har rådighet över men som majoriteten valt att inte ta med i klimathandlingsplanen. Nedan följer ett flertal sådana angelägna åtgärder som måste införas skyndsamt.

Tunga transporter står för ca 23 procent av trafikens koldioxidutsläpp. Mer än hälften av all godsmängd i länet består av masshanteringstransporter och prognoserna är att de kommer att öka ytterligare. Med en förändrad längdbegränsning så att massgodstransporter tillåts med fordon upp till 15 meter, istället för dagens 12 meter, skulle antalet transporter av massgods nästan halveras. Även utsläppen skulle i det närmaste halveras, vilket innebär en minskning med 50 000 ton koldioxid varje år. Stockholms stads lokala trafikföreskrifter ska därför ändras så att massgodstransporter upp till 15 meter tillåts inom Stockholms stad. Dessutom bör pråmar användas i större utsträckning för att frakta bort stenmassor, exempelvis vid stora tunnelbyggen.

Nyttotrafiken får med fler digitala tjänster och ökad e-handel en allt större roll. En av förklaringarna till den ökande vägtrafiken och de ökande utsläppen är allt fler lätta lastbilar. Samordningen för dessa transporter måste öka och satsningar på mer effektiva och miljövänliga varutransporter måste ske. Varutransporterna ska minskas genom samlastningscentraler. På så sätt blir fordonsrörelserna mindre, både av lätta och tunga lastbilar, koldioxidutsläppen blir lägre och stadsrummet blir trevligare. Trafiknämnden ska utreda möjligheter för obligatorisk samlastning. Nämnden ska i samverkan med godstransportbranschen öka off peak-leveranserna, det vill säga nattliga leveranser med tysta elfordon.

Kollektivtrafik är ett smart sätt att öka transporteffektiviteten samtidigt som utsläppen minskar och gatumiljön blir trevligare tack vare minskad trängsel. Det är dessutom en investering som framförallt gynnar dem med lägre inkomster, även om den är bra för alla. Men vi kan inte förvänta oss att människor ställer bilen om bussen inte går i tid och spårvagnen är överfylld.

Nämnden ska aktivt arbeta för utbyggd kollektivtrafik. Ett exempel är en ny tunnelbanelinje med sträckan Hässelby-Vällingby-Bromma parkstad-Alvik och vidare anslutning söderut. Planeringen med detta projekt måste komma igång redan nu då kollektivtrafikförsörjningen är avgörande för bostadsexploatering på och kring området som idag är Bromma flygplats. Ett annat viktigt projekt, som redan borde kommit igång, är att bygga ut Spårväg City till Ropsten för att kollektivtrafikförsörja Norra Djurgårdsstaden. Staden måste ställa krav på att regionen finansierar och projektstartar den nya sträckan. Med en förbättrad kollektivtrafikförsörjning till Fagersjö kan många nya bostäder byggas i området, antingen genom att förlänga tunnelbanan Fridhemsplan-Älvsjö hela vägen till Fagersjö alternativt att öppna en ny pendeltågstation i Fagersjö. Byggstarten av tunnelbanan mellan Fridhemsplan och Älvsjö bör dessutom tidigareläggas nu när staden förskottat medel till projektet.

Det behövs en offensiv framkomlighetssatsning för bussarna. Busstrafiken ska prioriteras i hela staden, till exempel genom fler busskörfält på lämpliga sträckor, bättre trafikövervakning och ökad prioritering i trafiksignaler.

Framkomligheten ska också öka genom intensifierade kontroller av trafikanordningsplanerna som reglerar vägarbeten i staden, fler utfärdade sanktioner mot trafikstörande projekt som sker utan tillstånd samt förstärkt systematisk framkomlighetskontroll för att beivra blockerande felparkerade bilar eller andra uppställda fordon. Nämnden ska också samla berörda aktörer inom och utom stadens organisation i syfte att minimera trafikstörningar från olika sorters trafikstörande arbeten, exempelvis genom ökad koordinering. Nämnden ska utreda en höjning av vitesnivåerna kopplat till avvikelser från trafikanordningsplaner i syfte att uppnå bättre regelefterlevnad. Stadens framkomlighetsstrategi ska revideras och det framkomlighetsfrämjande arbetet förstärks med 20 miljoner kronor.

För att få fler att åka kollektivt istället för att ta bilen, och inte bara istället för gång och cykel, krävs även åtgärder för att minska bilismen i områden där kollektivtrafiken är ett alternativ. I innerstaden finns alla möjligheter att välja kollektivtrafik eller gång för att transportera sig. Med minskad trängsel och bilism blir det också tryggare att cykla. I förslaget till trafik- och gatumiljöplan för city finns konkreta åtgärder för att göra city mer attraktivt att vistas i för stadens invånare. Genom att ta en del ytor i anspråk som idag används av biltrafiken kan de yt- och transporteffektiva trafikslagen främjas och de offentliga rummen (gator, torg, platser och parker) utvecklas. Det handlar om att stänga av biltrafik från vissa gator, till exempel vid Gustav Adolfs torg, och om att minska antalet gatuparkeringar för att ge plats för cykelparkeringar eller uteserveringar.

Liknande analyser bör göras för fler delar av innerstaden och fler trafik- och gatumiljöplaner ska tas fram. Andra viktiga åtgärder för att minska privatbilismen och göra staden mer attraktiv handlar om att minska skillnaden i parkeringsavgift mellan gatumark och tomtmark i syfte att styra över parkeringen till garage. Avgiften för besöksparkeringar ska höjas med 2 kronor per timme i taxeområde 1, 2 och 3. Målet är att öka andelen lediga parkeringsplatser i gatumark till 15 procent, i enlighet med stadens parkeringsstrategi.

Med smart planering för fossilfria bilpooler skulle antalet bilar kunna minska kraftigt utan att ingreppet i människors rörelsefrihet blir särskilt stort. Majoriteten av stockholmarnas bilresor görs på fritiden för att handla, uträtta ärenden och utöva fritidsaktiviteter. Sådana resor är splittrade i tid och plats och därför svåra att möta med kollektivtrafik som bygger på att många färdas samtidigt längs samma rutt. Även om bilpooler inte minskar denna biltrafik så har personer som valt bort eget bilägande och istället nyttjar bilpool, taxi eller nya delningstjänster också en tendens att minska sitt totala bilresande. Med en utveckling där färre personer äger sin egen bil och istället nyttjar bilpooler kommer dessutom mycket yta att frigöras från stadsrummet. Nämnden ska utreda och föreslå hur parkeringsplatser för bilpoolsfordon kan reserveras på gatumark.

Idag har staden en avtalad bilpool med personbilar och skåpbilar som alla är eldrivna. Poolbilarna placeras på högst 400 meters avstånd från de förvaltningar och bolag som skaffar bilpool. Bilpoolen gör att staden kan minska antalet egna fordon samtidigt som fordonen används effektivare. Den interna administrationen minskar och kostnaderna sjunker för verksamheterna. Bilpoolen ger också stockholmarna större tillgång till bilpoolsbilar, eftersom de även kan användas av privatpersoner. Det finns en stor potential att öka användningen av bilarna i bilpoolen om staden bara kommunicerar möjligheten till stockholmarna och ser till att det finns bilar utställda över hela staden. Exempelvis bör varje stadsdelsnämnd kunna ha bilpoolsbilar. Det är inte bara innerstadsbor som behöver transportera sig med bil, behovet är tvärtom större utanför tullarna.

De gröna parkeringstalen måste utvärderas i syfte att se om de gör det tillräckligt attraktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplatser vid nybyggnation. Även gröna parkeringsköp ska införas så att parkeringsnormen reduceras mot att fastighetsägaren exempelvis inrättar en elbilpool och gör cykelfrämjande åtgärder.

Klimatomställningen av transportsektorn handlar till stor del om elektrifiering. Idag råder dock effektbrist och kapacitetsbrist. Staden behöver en proaktiv strategisk planering för elnätet. Det kan inte hänvisas till marknaden. Utbyggnadstakten av laddinfrastruktur för elfordon måste öka, för både personbilar och godstransporter. Staden måste ta ett större ansvar för utbyggnaden så att den faktiskt blir av – både i tid och över hela staden. För att underlätta för privata aktörer och få fart på utbyggnaden av laddstolpar behöver staden erbjuda intresserade aktörer bättre service än idag. 3 000–3 500 parkeringsplatser med laddningsmöjligheter som är i det närmaste färdigprojekterade bör erbjudas årligen. Ett strategiskt arbete mellan trafiknämnden och Stockholm Parkering AB ska inledas snarast för att så snart som möjligt identifiera platser över hela staden där Stockholm Parkering kan skapa laddplatser. Några av dessa exempel är Valhallavägen, Narvavägen, Slottsbacken, Norr Mälarstrand, Herr Stens väg i Älvsjö, Blackebergsplan, Sjövikstorget i Liljeholmen, Solberga centrum, Rinkebyplan, Ekholmsvägen 56–66 i Skärholmen och Bagarfruvägen 29 i Sköndal. Trafiknämnden ska även undersöka hur andra nämnder och bolag i staden kan bidra till laddinfrastrukturen, exempelvis bostadsbolagen, fastighetsnämnden och exploateringsnämnden. Nämnden ska även arbeta för innovativ gatuladdning, i syfte att underlätta för marknaden att skapa möjlighet för att alla gatuparkeringsplatser förutom korttidsplatser att ha laddmöjlighet senast år 2030.

För att elektrifiera godstrafiken behövs helt andra insatser än för personbilar. Trafiknämnden måste samla branschen och ta reda på vad godstrafiken behöver för att kunna elektrifieras och sedan återkomma med konkreta förslag. Minst 100 platser för laddinfrastruktur till tunga fordon ska tas fram varje år. Från år 2022 ska staden investera 100 miljoner kronor i laddinfrastruktur.

Transporterna i Stockholm ska bli helt fossilfria senast till år 2040. Under en övergångsperiod kommer biobränslen behövas innan fordonsflottan är elektrifierad. Ett viktigt verktyg skulle vara att kunna differentiera trängselskatten och parkeringsavgifterna i syfte att göra det dyrare att köra med fossila drivmedel i staden. Trafiknämnden bör arbeta aktivt för nödvändiga lagändringar så att staden kan börja använda dessa verktyg. Differentieringen bör i första hand införas för lätta och tunga lastbilar men på sikt även för personbilar.

Luftkvaliteten i Stockholm har länge varit en högt prioriterad miljöfråga. I januari 2021 skärptes miljözonsreglerna för tunga fordon. Det är en viktig åtgärd som kommer innebära att halterna av kvävedioxiderna nästan halveras i Stockholms innerstad. För att de skärpta miljözonsreglerna ska få tänkt effekt krävs att alla företag följer reglerna. Idag saknas effektiva verktyg för att hindra tunga fordon som kör olagligt i miljözonen. Det finns dock ett sätt att enkelt bli av med de olagliga transporterna: genom att registrera och straffbelägga fordonen. Trafiknämnden ska uppvakta relevanta aktörer och arbeta för att trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler.

Nämnden ska fortsätta genomföra energieffektiva reinvesteringar i stadens belysning och andra tekniska anläggningar som minskar energianvändningen och driftskostnaderna.

- Halverade utsläpp från lastbilar med schaktmassor genom förändring av stadens lokala trafikföreskrifter.
- Minskade antal varutransporter genom samlastningscentraler.
- Ökad andel off peak-leveranser, det vill säga nattliga leveranser med tysta elfordon.
- Bygg ut tunnelbanan.
  - Hässelby-Vällingby-Bromma parkstad-Alvik och vidare anslutning söderut.
  - Tidigarelägg byggstarten av Fridhemsplan-Älvsjö.
  - Förlängning av Fridhemsplan-Älvsjö hela vägen till Fagersjö eller öppna en ny pendeltågstation i Fagersjö.
- 20 miljoner kronor till ökad framkomlighet för bussar.
- Ta fram trafik- och gatumiljöplaner för innerstads- och centrumområden i syfte att utveckla och förbättra stadsmiljön.
- Minska skillnaden i parkeringsavgift mellan gatumark och tomtmark i syfte att styra över parkering till garage.
- Införa gröna parkeringsköp så att parkeringsnormen reduceras mot att fastighetsägaren exempelvis inrättar en elbilpool.
- Årligen erbjuda 3 000-3 500 parkeringsplatser med laddningsmöjligheter som är i det närmaste färdigprojekterade.
- Samarbeta med Stockholm Parkering AB och andra nämnder och bolag i staden för att skapa fler laddplatser.
- Årligen ta fram minst 100 platser för laddinfrastruktur till tunga fordon.
- Årligen investera 100 miljoner kronor i laddinfrastruktur.

En stadsmiljö som är grönnare, tryggare och mer levande

Det offentliga rummet är stockholmarnas gemensamma vardagsrum. Vi umgås, rör oss, roar oss, äter, dricker och leker i det offentliga rummet. Vi spenderar en hel del tid på gemensamma platser. Valfungerande, trygga och inbjudande parker, torg och gator skapar förutom livskvalitet också fler möten i vardagen. Genom att träffas i det offentliga rummet får vi större förståelse för varandra. Nämnden ska prioritera arbetet för en tryggare och säkrare utemiljö, exempelvis genom förbättrad belysning, parkmöbler och växtbeskränningar, med fokus på de mest otrygga platserna. Alla har rätt till en stadsmiljö som är ren och hel.

I vår stad finns centrummiljöer som är otrygga, skräpiga och nedgångna – till och med bortglömda. Särskilt uppenbart är detta i ytterstaden. En trygg stad som fungerar är själva kärnan i samhällskontraktet. När vissa delar av staden lämnas efter behövs en annan politik. Inom ramen för Fokus Skärholmen har en ny framgångsrik metod för utveckling av centrummiljöer tagits fram. Tillsammans med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet kommer Sättra centrum att omvandlas till en trygg, levande och tilltalande plats. Denna arbetsmodell behöver tillämpas på fler centrummiljöer i staden. Nämnden ska delta i stadens arbete med att identifiera, prioritera och driva utvecklingsprojekt av centrummiljöer i ytterstaden. Trafiknämnden ska fortsätta utveckla torghandelsverksamheten. Tillsynen av torgverksamheten ska stärkas. Torghandeln ska vara väl integrerad med torgens övriga funktioner. Torgen ska upplevas som trivsamma, städade och trygga. Ett gestaltungsprogram för torgverksamhet ska tas fram.

Rätten till ett valfungerande offentligt rum ska gälla alla stockholmare och därför krävs idag särskilda satsningar på ytterstaden. Inte minst måste städning och underhåll förbättras. Därför satsas 20 miljoner kronor extra på att förbättra städningen och underhållet i hela staden med fokus på ytterstaden. Trafiknämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna prioritera lokala åtgärder för ökad trygghet och trivsel med fokus på de mest otrygga platserna i hela staden. Åtgärderna kan handla om belysning, parkmöbler, skräpkorgar, siktförbättring, förebyggande av nedskräpning samt klotter och annan skadegörelse. Städning och tömning av offentliga papperskorgar samt klottersanering ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Trafiknämnden ska tillsammans med berörda nämnder och bolag fortsätta det nämndövergripande arbetet med att samordna, upprätthålla och innovativt utveckla stadens arbete med skadedjursbekämpning.

Under den förra mandatperioden startade satsningen Grönare Stockholm. Under året ska arbetet med Grönare Stockholm fortsätta för att öka tillgången till rekreationsområden och på så sätt även öka tryggheten, utveckla det offentliga rummet och bidra till en stad som håller ihop. Satsningarna stärker även klimatanpassning, ekologiska värden och gröna kopplingar och samband.

Stockholm är en stad med naturen in på knuten. Det gör Stockholm inte bara till en mycket vacker stad utan fyller också en viktig ekologisk funktion. I ett förändrat klimat med fler värmeböljor och fler skyfall får stadsgrönskan en viktigare roll att fylla för att mildra klimatförändringens effekter. Därför behöver stadens gröna infrastruktur utvecklas och investeringar göras i hela staden. Fler investeringar behövs också för att minska risken för översvämningar i staden, åtgärder som också fungerar som kolsänkor som minskar Stockholms klimatpåverkan. Trafiknämnden skulle år 2020 tagit fram ett trädsmål, men fortfarande har inget mål presenterats. Nämnden ska se till att antalet träd och krontäckningsgraden ökar i hela staden. Särskild prioritet ska ges till platser där barn vistas, så som förskolegårdar och parklekar, i nära samarbete med stadsdelsnämnderna. Låt Stockholm blomma genom att kontinuerligt höja ambitionen och öka antalet blommande rabatter med perenner som främjar pollinatörer, inom ramen för strategin för biologisk mångfald. Möjliggör stadsnära odling.

Stockholms närhet till vatten och strategiska läge som en nod i mötet mellan Östersjön och Mälaren har historiskt sett varit en grund för Stockholms ekonomiska utveckling. Att även kunna använda vattenvägen för att resa inom staden och ut i skärgården är viktigt för både stockholmarna och turismen. Färjetrafiken vid stadens kajer har därför stor betydelse, såväl lokaltrafik som skärgårdstrafik. Nämnden ska bedriva påverkansarbete i syfte att stärka färjetrafiken i staden. Stadens kajer ska i ökad utsträckning göras tillgängliga för stockholmarna och våra besökare genom bland annat museer, restauranger och uteserveringar, evenemang, bostäder och som viktiga rekreationsområden. Trafiknämnden ska tillsammans med berörda nämnder tillgängliggöra stadens kajer till attraktiva promenadstråk, i enlighet med stadens kajstrategi. Kajerna vid Hammarby Sjöstad och Saltsjökvärn ska byggas ihop till ett sammanhängande stråk samt kompletteras med trappor till Danviksbron. Masthamnen ska på sikt utvecklas med bostäder och kajen ska tillgängliggöras från Norra Hammarbyhamnen hela vägen till Slussen, med hänsyn till sjöfartens fortsatta behov och verksamhet.

Sommar- och vintergåtor, sommar- och vintertorg samt pop up-parker bidrar till ett dynamiskt gatuliv och en mer levande stad. Platser och former för detta måste utvecklas i samråd med näringsidkare, tillståndsgivare och boende. Nämnden ska inför varje säsong analysera nya platser i hela staden som kan lämpa sig för sommar- eller vintergågata, -torg eller pop up-park samt om några befintliga säsongsåtgärder kan lämpa sig för att permanentas. Exempel på platser att titta närmare på är Jämtlandsgatan från Råcksta tunnelbanestation upp mot rondellen, Fridhemsgatan från Fridhemsplans tunnelbanestation ner till Rålambshovsparken, Lumatorget och den intilliggande amfiteatern, Dalens allé samt Gustav Adolfs torg. Nämnden ska göra försök med semipermanent gatuomvandling som en värdefull pusselbit i det samlade arbetet med att utveckla de offentliga rummens vistelsekvaliteter. Förutsättningarna för att införa låghastighetszoner runt torg, skolor och andra passande platser ska utredas. Även arbetet med gågator ska utvecklas. Sammanhängande gångstråk ger ökade vistelsevärden och gör det enklare att promenera. Fler sammanhängande gångstråk ska tillskapas. Trafiknämnden ska bistå fastighetsnämnden och kulturnämnden i arbetet med att tillföra effektbelysning på fler av stadens landmärken och broar. Lärdomar ska dras från pandemitidens generösa hållning vid bedömning av uteserveringar året runt med ambition att fortsätta ha längre säsonger för uteserveringar.

Det krävs en bättre cykelinfrastruktur för att få stockholmarnas vardag att fungera. Stockholm behöver en cykelpolitik för alla stockholmare. Det ska vara ordning och reda i trafiken. För det krävs investeringar i ny infrastruktur. I flera städer anläggs nu expressvägar för cyklar. Långa matarleder för pendlare cyklister som leder flödena av cyklister genom staden på ett effektivt och tryggt sätt. Behovet av sådana expressvägar finns också i Stockholm. I dagsläget finns primära stråk för cyklister men de är på flera sätt inte tillräckliga. Nämnden ska därför utreda hur tre sådana "cykelstrador" kan anläggas i Stockholm. En i norr, en i väster och en i söder. Utredningen ska omfatta exakta dragningar och hur cykelstradorna bäst ska anslutas till befintliga cykelleder. Framkomligheten för cyklister i trafiksignaler ska ökas.

Att öka trafiksäkerheten ska vara en viktig prioritering. Alla människor ska kunna känna sig trygga i trafiken. För detta krävs både att samspelet mellan trafikanter fungerar och att trafikmiljöerna byggs på ett trafiksäkert sätt. Nöjdheten med trafiksäkerheten för gående och cyklister har minskat och var år 2020 nere på endast 31 procent. En anledning till detta är konflikterna mellan olika trafikslag, något som ökar i och med att mångfalden av olika typer av fordon ökar. Fler trafikseparerade cykel- och gångbanor och ökad efterlevnad av hastighetsgränser skapar en tryggare trafik där färre dör eller skadas sig. Nämnden ska vara pådrivande för att fler hastighetskameror (ATK) installeras där hastighetsefterlevnaden är som sämst i staden. Arbetet med säkra skolvägar ska utvecklas.

För detta fördubblas de årliga investeringarna av fysiska hastighetsdämpande åtgärder vid platser där barn rör sig själva, så som skolor och idrottsplatser. Ett särskilt pilotprojekt ska genomföras vid en skola eller förskola som upplever säkerhetsproblem. Nämndens arbete med geofencing ska utvecklas.

Fotgängare utgör den största andelen av olycksstatistiken. Oskyddade trafikanter, det vill säga trafikanter som inte färdas bakom något skyddande hölje, är överrepresenterade i trafikskadestatistiken generellt och i synnerhet bland de omkomna. Äldre kvinnor är mest drabbade trots att de utgör en relativt liten del av Stockholms invånarantal. För att minska antal omkomna och svårt skadade i trafiken behöver mer göras när det kommer till oskyddade trafikanter. Olycksvärderingen för vägtrafikolyckor på det kommunala vägnätet i Stockholms stad uppgår till cirka 6,5 miljarder kronor per år. Av detta står fallolyckor för 2,9 miljarder kronor och singelolyckor med cykel för 1,6 miljarder kronor. Det är oerhörda kostnader. Som en jämförelse kostade all vinterväghållning 175 miljoner kronor för hela vintersäsongen 2020/2021, alltså 6 procent av kostnaderna för endast fallolyckorna. Att förbättra vinterväghållningen så att olyckorna minskar är med andra ord en samhällsekonomisk investering, utöver det ovärderliga i att det mänskliga lidandet minskar.

Stadens vinterväghållning har idag svårt att hantera extremväder i form av snömängder bortåt en halvmeter på ett par dygn. Klimatförändringarna kan dock innebära att sådana "snökanoner" blir mer vanligt förekommande. En annan konsekvens av klimatförändringarna är kombinationen av mer omfattande nederbörd och snabba växlingar i temperatur. Regn på kvarvarande snö resulterar i isbelagda gångbanor vilket i sin tur leder till många benbrott och andra olyckor bland oskyddade trafikanter. Trafiknämndens strategi vid exceptionella väderförhållanden behöver utvecklas och leda till beslut som stärker stadens beredskap och rådighet.

Vinterväghållningen har framgångsrikt utvecklats med sopsaltning av cykelbanor, vilket har resulterat i fina och rena cykelbanor i innerstaden vintertid. Samtidigt har motsvarande gångbanor varit i mycket dåligt skick. Vinterväghållningen för gångtrafikanter måste förbättras. Trots detta omfattar de senaste upphandlingarna av kommande års vinterväghållning ingenting om att gångbanor ska kunna sopsaltas samtidigt som cykelbanorna. I upphandlingen ingår inte heller teknikutveckling för särskilda sopsaltningssmaskiner som fungerar på trottoarer. Detta är inte acceptabelt. Vi stärker vinterväghållningen för gående med 20 miljoner kronor.

Trafiknämnden ska införa minst ett jämförelsedistrikt för vinterväghållning genom att driva det i egen regi. Kontrollen av vinterväghållningen och barmarksrenhållningen måste skärpas. Nämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna arbeta med strategisk nämndövergripande samordning av vinterväghållning och renhållning i syfte att uppnå kvalitetsförbättringar.

Elsparkcyklarna innebär för många stockholmare något positivt. De gör det enklare att ta sig från en plats till en annan. Själva förflyttningen är också fossilfri, vilket även det är positivt. Samtidigt finns det stora problem med elsparkcyklarna. Framkomligheten som för somliga förbättras av elsparkcyklarna försämras för många andra. Den ökande otrygghet som många upplever till följd av ökad nedskräpning är ytterligare en negativ aspekt. Dessutom är produktion och insamling allt annat än fossilfria.

För att elsparkcyklar ska kunna bli ett positivt transportmedel krävs att staden använder gällande regelverk. Tre år har det tagit innan det moderatledda styret accepterat det som vi och olika expertinstanser hävdar hela tiden: ordningslagen gäller och lokala ordningsföreskrifter bör provas för elsparkcyklar. Det är under all kritik att en sådan viktig trafiksäkerhetsfråga har förbisetts under så lång tid och fått pågå utan reglering trots att

verktygen hela tiden har funnits. Bristen på åtgärder har inneburit tiotusentals olyckor och även dödsfall. Många rörelsehindrade, synskadade och äldre har upplevt ökad otrygghet och skaderisk under denna långa tid. Ansvaret för detta har den moderatledda kommunledningen. Stadens nya reglering är ett steg i rätt riktning, men det är långt ifrån säkert att bolagen kommer att följa beslutet.

Mot denna bakgrund är det viktigt att pröva ytterligare åtgärder ifall det visar sig att vidtagna åtgärder inte fungerar tillräckligt bra. Ett tak måste införas för hur många elsparkcyklar som ska få finnas i Stockholm, på cirka 5 000-8 000. En annan åtgärd är att åter pröva frågan om tillstånd för varje uppställningsplats. Ytterligare en åtgärd är att inte tillåta uthyrning av friflytande fordon i hela eller delar av staden, utan endast uthyrning av fordon med fasta platser för både uthyrning och återlämning av fordonen, som i Köpenhamns centrala delar. Lika behandling av näringsidkare och åtgärder som minimerar antalet trafikolyckor med höga samhällskostnader måste vara högsta prioritet i stadens politiska arbete.

Stockholm har nu i mer än tre år varit utan låncyklar. En bedrift som vår stad är ensam om bland Europas storstäder. Samtidigt har antalet elsparkcyklar ökat explosionsartat och nådde toppnoteringen 23 500 stycken under sensommaren 2021. Det hade inte behövt bli såhär. Den moderatledda majoriteten har tyvärr under många år ställt sig på elsparkcykelbolagens sida och det är stockholmarna som fått betala priset för det. Stockholmarna måste erbjudas alternativa klimatsäkra transportsätt. Låncyklar har under hela denna mandatperiod varit omöjliga att få fram i huvudstaden. Det är inte en vild gissning att låncyklar hade varit uppskattade som välorganiserade, trygga och billiga transportalternativ för stockholmarna och stadens besökare. Att staden tas över av elsparkcyklar och att det samtidigt inte finns en enda låncykel är ett politiskt val. När låncyklar nu åter ska ställas ut till sommarsäsongen 2022 räcker det inte med 1 000 stycken. Istället måste alla 5 150 låncyklar placeras ut i två omgångar år 2022: minst hälften i april och resterande senast i augusti. För att åstadkomma detta måste byggloven för reklamvitrinerna, som finansierar låncykelsystemet, prioriteras. Priset för användarna är 99 kr/halvår eller 10 kr/dygnet.

I Stockholm finns idag problem med att det ställs ut byggsäckar på trottoarer och gator. De hindrar framkomligheten, de utgör farliga hinder för rörelsehindrade, synskadade och äldre, de förfular vår stadsmiljö och de skräpar ner i vårt offentliga rum. Bara under år 2020 registrerades 2 000 klagomål på byggsäckar. Att placera en byggsäck på offentlig plats kräver polistillstånd enligt ordningslagen, men ändå utfärdades endast 9 polistillstånd samma år. Anledningen till att så få tillstånd beviljas är att de flesta helt enkelt struntar i att ansöka om tillstånd. Enligt trafikkontoret är en anledning till att byggsäckar ställs ut att många inte är medvetna om att det krävs tillstånd. Trafiknämnden ska därför genomföra en stor kommunikationsinsats om att byggsäckar kräver polistillstånd. Om det inkommer ett klagomål på en byggsäck kan trafikkontoret skicka ut brev till alla som bor i närliggande fastigheter med information om att det krävs polistillstånd och att byggsäcken måste tas bort omgående och att den kommer att polisanmälas. 1 miljon kronor avsätts för ökad kommunikation om byggsäckar.

Trafikkontoret ska också undersöka om det är juridiskt möjligt att säga att man får ställa ut byggsäckar utan tillstånd under en begränsad tid, t.ex. högst fem dagar, om man ställer säcken på en p-plats. Om det är möjligt kan kommunen kommunicera att tillstånd och avgift krävs för att få ställa upp byggsäckar under längre tid och/eller på trottoarer eller gator.

Bakgrunden till problematiken med byggsäckar är densamma som problematiken med olagligt utställda textilinsamlingsboxar, ofta med kopplingar till organiserad brottslig-

het. Trafiknämnden kan inte fakturera kostnaden för att ta bort containrarna eller byggsäckarna. Polisen som ska beivra brott mot ordningslagen får heller inte tag på utställaren och kan därför inte göra så mycket, om de överhuvudtaget har tid att prioritera frågan. Slutsatsen är att tillståndshanteringen och tillsynen utifrån gällande lagstiftning inte fungerar, varken när det kommer till byggsäckar eller textilinsamlingsboxar. Trafiknämnden måste därför verka för att ordningslagen ändras så att kommunen ges möjlighet att agera när offentlig plats tas i anspråk utan tillstånd eller i strid med villkoren för givet tillstånd. Att ändra lagar tar dock tid. Innan en eventuell lagändring är på plats måste staden hitta sätt att agera. Dagens situation är inte acceptabel.

Ett sätt att hantera problemet med textilinsamlingsboxar är att skicka ut en skrivelse till samtliga företag som har kontaktuppgifter på sina containrar och be dem ta bort boxarna. Efter ett par veckor plockar staden, genom en upphandlad entreprenör, bort de otillåtna containrarna. De ställs sedan upp inom stadens uppsamlingsområde, där de efter ett par veckors uppställning skickas iväg för kassering. Kläder från boxarna lämnas över till välgörenhetsorganisationer. Genom att göra detta till en upprepad insats kommer det på sikt resultera i att problemet med otillåtna klädcontainrar försvinner helt från staden. Det blir helt enkelt inte lönsamt med denna verksamhet när kärnen plockas bort och förverkas.

Idag upplever många stockholmare och besökare att de blir lurade av oseriösa parkeringsbolag. Man betalar för sin parkering, tror att man har gjort rätt, men får sedan ändå en p-bot. Det måste vara ordning och reda vid parkeringarna i staden, det ska vara lätt att göra rätt och oseriösa bolag ska inte tillåtas tjäna pengar på att lura folk. Trafiknämnden ska arbeta gentemot privata markägare för att få mer ordning och reda vid parkeringarna, exempelvis genom att ta fram rekommendationer, informationsmaterial och checklistor om avtal och skyltning. Viktiga parkeringsplatser som har olika markägare ska identifieras i syfte att få till samordning av parkeringsvillkor och betalmetoder. Stadens felparkeringsavgifter ska utvärderas och ses över när det kommer till nivåskillnad samt nivåindelning. Nämnden ska också verka för en översyn av parkeringslagstiftningen.

Säkerhetsarbetet ska förstärkas genom ökat fokus på systematik och förebyggande arbete, bland annat avseende terrorhinder. De platser som gemensamt pekats ut som sårbara för terrorattentat ska under året åtgärdas. Nya platser ska tillfälligt åtgärdas med temporära trafikhinder.

Tillgänglighetsperspektivet ska integreras i verksamheten och hinder för dem som tar sig fram till exempel i rullstol, med rullator och med barnvagn ska undanröjas.

Staden ska ligga i framkant i att nyttja teknikutveckling och innovationer för smart trafikstyrning och optimering av trafiksystemet. Detta ska möjliggöras bland annat genom att följa och mäta trafikflöden med hjälp av uppkopplade installationer så som trafikljus. Nämnden ska därför tillsammans med kommunstyrelsen, Stockholms Stadshus AB och Stokab planera för och tillgängliggöra trafikljus och andra installationer för fiberdragning inklusive datakommunikation.

Trafiknämnden ska utveckla appen Tyck till för en bättre dialog med allmänheten, bland annat genom snabbare hantering och återkoppling samt genom att lägga till flera språk. Kunskapsunderlaget som inkommer främst genom Tyck till-appen ska systematiseras för att användas i att utveckla stadsmiljöarbetet.

- Förbättrad stadsmiljö genom bättre belysning, parkmöbler, skräpkorgar och växtbeskrifningar, med fokus på de mest otrygga platserna.

- Tillgängliggöra stadens kajer till attraktiva promenadstråk genom museer, restauranger och uteserveringar, evenemang, bostäder och som viktiga rekreationsområden.
- Utveckla platser och former för sommargångator och sommartorg.
- Trafikolyckornas omfattning och samhällskostnader i Stockholmstrafiken ska börja analyseras och redovisas.
- Fördubblade årliga investeringar för att utveckla arbetet med säkra skolvägar genom fysiska hastighetsdämpande åtgärder där barn rör sig själva, så som skolor och idrottsplatser.
- Inför ett jämförelsedistrikt för vinterväghållning genom att driva det i egen regi.
- 20 miljoner kronor till skärpt kontroll av vinterväghållningen och barmarksrenhållningen.
- Situationen med elsparkcyklar ska styras upp genom att ta bort trafikfarligt placerade cyklar, ta ut en avgift för upplåtelse av kommunal mark för näringsverksamhet och ställa krav på tydliga uppställningsplatser.
- Inför ett låncykelsystem där alla 5 150 låncyklar placeras ut sommarsäsongen 2022, med ellåncyklar med cykelställ för 99 kr/halvår eller 10 kr/dygnet.
- Tyck till-appen ska utvecklas, bland annat för bättre användarvänlighet, snabbare hantering och fler språk.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Trafikkontoret ska arbeta aktivt med att komma tillrätta med problem med exempelvis byggsäckar och insamlingsboxar som ställts ut olagligt, bland annat genom att verka för att ordningslagen ändras så att kommunen ges möjligheter att agera när offentlig plats tas i anspråk utan tillstånd eller i strid med villkoren för givet tillstånd.	2022-01-01	2022-12-31
Trafiknämnden ska påbörja arbetet med en ombyggnation av Brommaplansrondellen för ökad framkomlighet för samtliga trafikslag.	2022-01-01	2022-12-31
Trafiknämnden ska ta fram trafik- och gatumiljöplaner för innerstads- och centrumområden i syfte att utveckla och förbättra stadsmiljön.	2022-01-01	2022-12-31
Trafiknämnden ska uppdatera Stockholms stads lokala trafikföreskrifter så att massgodstransporter upp till 15 meter tillåts inom Stockholms stad.	2022-01-01	2022-12-31
Trafiknämnden ska utreda effekter av ändrade resmönster uppkomna under pandemin och analysera hur detta påverkar nämndens verksamhet.	2022-01-01	2022-12-31
Trafiknämnden ska utreda hur tre ”cykelstrador” kan anläggas i Stockholm. En i norr, en i väster och en i söder. Utredningen ska omfatta exakta dragningar och hur cykelstradorna bäst ska anslutas till befintliga cykelleder.	2022-01-01	2022-12-31
Trafiknämnden ska utreda möjligheter för obligatorisk samlastning i lämpliga områden, med beaktande av samhällsekonomiska och miljömässiga vinster.	2022-01-01	2022-12-31
Trafiknämnden ska utveckla arbetet med appen Tyck till för en bättre dialog med allmänheten, bland annat genom snabbare hantering och återkoppling samt genom att lägga till flera språk.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall, exploateringsnämnden och trafiknämnden samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen vid och tillgängligheten till återvinningsstationer.	2022-01-01	2022-12-31

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska, med stöd av trafiknämnden och i samarbete med de nämnder och bolagsstyrelser som äger parkeringsplatser, ta fram riktlinjer och tidplaner för anläggande av el-laddplatser i befintlig bebyggelse.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och Stockholm Vatten och Avfall AB beskriva och konkretisera samhällsviktig verksamhet vid skyfall.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och barnnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden omedelbart ta fram en handlingsplan för minskade koldioxidutsläpp från vägtrafiken fram till år 2030.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med idrottsnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna utreda förutsättningar att spara vatten vid långvarig värme och torra.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med trafiknämnden projektera och medfinansiera bussterminaler och kompletterande kollektivtrafiksatsningar vid Brommaplan och Gullmarsplan så att dessa projekt med Region Stockholm som huvudman kan sättas igång mellan åren 2025-2027.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden utreda potentialer och kostnader med att omvandla Värtabanan till att även köra kollektivtrafik.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska utvärdera de gröna parkeringstälarna i syfte att se om de gör det tillräckligt attraktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplatser vid nybyggnation.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och berörda stadsdelsnämnder ska driva en utveckling av prioriterade centrummiljöer, exempelvis Tensta centrum, Hagsätra och Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum och Vårbergs centrum, utifrån arbetssättet som användes för utvecklingen av Sätra centrum.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden, trafiknämnden och Stockholm Exergi ansvara för stadens samlade koordinering för att genomföra uppförandet av nytt kraftvärmeverk i Lövsta samt tillse att relevanta ersättningsytor ordnas så som bad- och båtplats.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser	2022-01-01	2022-12-31

och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.		
Stockholm Parkering ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden införa gröna parkeringsköp så att parkeringsnormen reduceras mot att fastighetsägaren exempelvis inrättar en elbilpool och gör cykelfrämjande åtgärder.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholms Hamn AB ska i samarbete med trafiknämnden och i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB fortsätta arbetet med revidering av kajstrategin samt när den är beslutad påbörja dess implementering.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna skala upp antal feriejobb inom renhållning och skötsel.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med fastighetsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna följa upp satsningen på trygghetsinvesteringarna. Detta för att skapa en samlad bild över de insatser som genomförts och vad resultatet blivit samt sprida goda exempel, erfarenheter och lärdomar.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och fastighetsnämnden utreda hur staden kan underlätta för kulturaktörer att tillfälligt nyttja rivningsfastigheter och outnyttjade platser genom exempelvis generös markupplåtelse, tidsbegränsade bygglov, differentierade upplåtelseavgifter och tydlig kommunikation.	2022-01-01	2022-12-31

Utbildningsnämnden

I Stockholm ska alla elever oavsett bakgrund ges de bästa förutsättningarna att lära, utvecklas och klara kunskapsmålen. Så läggs grunden för ett liv där de egna ambitionerna och drömmarna kan bli verklighet. Skolan ska ge alla elever likvärdiga förutsättningar att tillgodogöra sig kunskap och bli behöriga till fortsatta studier. Skolans arbete ska präglas av höga förväntningar och ett väl fungerande individualiserat stöd så att alla elever får en skolgång präglad av lust till lärande och uppnådda kunskapsmål.

Skolan lägger grunden för högre utbildning och forskning, arbetslivets utveckling, välfärd och för att Stockholm ska fortsätta vara en konkurrenskraftig stad. I förskolan och skolan läggs grunden för en jämställd utbildning genom hela utbildningssystemet. I ett Stockholm för alla investerar vi i skolan som en del av arbetet för vår gemensamma framtid.

Bryt skolsegregationen – alla elever ska ges förutsättningar att nå kunskapsmålen

Klyftorna ökar i Stockholms stad och alldeles för många elever går ut årskurs nio utan gymnasiebehörighet. Skillnaden i skolresultat mellan skolor ökar och elever med sämre förutsättningar halkar efter i kunskapsutvecklingen särskilt i de lägre årskurserna. Var i staden man bor och vilken utbildningsgrad ens föräldrar har är en allt mer dominerande faktor för hur väl man klarar skolan. Vi kan inte tillåta den här utvecklingen att fortsätta, skolsegregationen måste brytas. Alla elever ska ges förutsättningar att nå kunskapsmålen oavsett var i staden man bor eller vilken skola man går i. För att nå dit behöver Stockholm en skolpolitik som satsar på skolan och ger verksamheten goda förutsättningar att klara av sitt uppdrag.

Den minskade likvärdigheten under mandatperioden 2018 till 2022 är resultatet av nedskärningar och att skolan bortprioriterats till förmån för skattesänkningar. Till synes har kunskapsresultaten legat still under de senaste tre åren. I själva verket har staden blivit mer delad och skolsegregation har ökat. Ett glädjande undantag är Järvaområdet som haft en positiv utveckling. I stort har dock högpresterande elever haft marginellt förbättrade resultat medan elever med sämre socioekonomiska förutsättningar har tappat. Stadens mest utsatta elever är de som har drabbats hårdast när skolan behövt spara in på personal. En annan väg är dock möjlig.

Förra mandatperioden vände vi trenden av sjunkande skolresultat i Stockholms skolor genom ett konsekvent arbete för ökad likvärdighet och bättre förutsättningar för lärande. Kunskapsresultaten ökade inte bara i sin helhet utan även för elever med sämre förutsättningar. Klyftorna minskade mellan skolor och mellan olika grupper av elever. Det visar att politik kan göra skillnad om bara viljan finns.

Återigen presenterar den borgerliga majoriteten en svag skolbudget utan tillräcklig finansiering för att klara av alla de uppdrag som ges. Höjningen av grundschablonerna för 2022 är mycket blygsam. I realiteten innebär de ökade lokal- och lönekostnaderna att grundskolan, förskolan och gymnasiet i bästa fall får en nollbudget. Efter tre år av nerskärningar är skolan i stort behov av ökade resurser för att höja ambitionsnivån och ge verksamheten bättre förutsättningar att klara av sitt uppdrag.

I Stockholms stad ska alla skolor vara bra skolor. Det förutsätter ett starkt stöd för att skapa likvärdiga förutsättningar genom stadens kompensatoriska resursfördelningssystem. Likaså att skapa attraktivitet för kvalificerade lärare att jobba i de skolor som har

störst utmaningar. Den kunskapsskuld som byggts upp under pandemin måste följas upp noggrant och kompensatoriska insatser måste sättas in även år 2022.

Alla elever ska få bra stöd för att klara kunskapskraven oavsett förutsättningar. Fler elever ska gå ut grundskolan med behörighet till gymnasiet och fler elever ska gå ut gymnasiet med examensbevis. För att nå dit måste lärarna ges tid att hjälpa eleverna att utvecklas. Det förutsätter att lärartätheten i Stockholms grundskolor ökar. Vi behöver anställa fler lärare. Skickliga och engagerade lärare är nyckeln till en bra skola och fler skolor ska ges förutsättningar att arbeta med tvåläraresystem. Stockholms stad ska vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder en god arbetsmiljö och som bidrar till att lärarkretsens attraktivitet höjs.

Skolan ska ha tillgång till bra lokaler för undervisning i hela staden. I takt med att staden växer ska också förskolor, grundskolor och gymnasium byggas ut. När vi bygger nya skolor ska vi också skapa bättre möjlighet för en pedagogisk verksamhet och ge fler elever tillgång till en bra skola nära hemmet.

En öppen och fungerande skola är avgörande för att lyckas med det förebyggande arbetet mot ungdomsbrottslighet. Att öka barn och ungdomars framtidstro, tillit och trygghet är ett viktigt uppdrag som stadens verksamheter har gemensamt, men där skolan spelar en avgörande roll. Staden behöver ta krafttag för att konsekvent och uthålligt motarbeta ökad otrygghet, brottslighet och segregation.

Med den budget vi föreslår för år 2022 finns det både utrymme att stärka skolans kärnverksamhet och att genomföra reformer för att alla elever ska nå kunskapsmålen. Våra ambitioner är tydliga:

1. Fler elever ska klara skolan. Andelen elever som inte är behöriga till gymnasiet efter årskurs nio ska halveras till vårterminen 2026. Det innebär att jämfört med år 2021 ska andelen icke-behöriga minska från 12,1 procent till maximalt 6 procent.
2. Kunskapsresultaten i skolan ska öka för alla elevgrupper. Oavsett var i staden du bor eller vilken bakgrund du har ska du ges likvärdiga förutsättningar för att nå kunskapsmålen.
3. Skolan ska byggas ut i takt med staden växer. Skolutbyggnaden ska präglas av långsiktighet och ett fokus på att möjliggöra en sammanhållen skolgång från förskoleklass till årskurs nio.

Alla barn i förskoleklass ska lära sig läsa, skriva- och räkna

För två år sedan infördes läsa-, skriva- och räknagarantin. Reformen är ett bra exempel på en utbildningspolitik som syftar till att ge alla elever rätt stöd utifrån individuella behov med målet att höja kunskapsresultaten. Att kunna läsa, skriva och räkna i tidiga åldrar utgör grunden för ytterligare kunskapsinhämtning senare i skolan och därefter genom hela livet.

För att garantin ska omsättas i praktiken krävs det att staden ger skolan möjligheten att genomföra de insatser som behövs för att möta upp garantins krav. Det är huvudmannens ansvar att det finns tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att garantin ska kunna uppfyllas. Det är ett omfattande åtagande som kräver tid, kraft och resurser. Vi vet att det är värt det.

Under mandatperioden har den grönbå majoriteten inte gjort några insatser för att säkerställa att förskoleklassen klarar av att implementera garantin. Genom en låg uppräknings av skolpengen har tvärtom i många fall förutsättningarna försämrats. Samtidigt larmar grundskolechefer i staden om att hälften av barnen i förskoleklass i våra ytterförorter har bristande språkkunskaper i svenska. Det är inte acceptabelt och staden behöver genomföra en betydande satsning för att säkerställa att alla sexåringar kan läsa, skriva, och räkna – oavsett var i staden man växer upp.

När vi satsar på förskoleklass kan det individuella stödet ökas och den schemalagda undervisningstiden utökas. Ingen sexåring ska lämnas efter.

- 25 miljoner avsätts för att säkerställa att läsa, skriva- och räknagarantin uppfylls i alla delar av staden.
- Förutsättningarna för tidigare insatser och uppföljning av stödinsatser ska förbättras.

Skoldagen ska vara sammanhållen hela vägen från förskoleklass till årskurs nio

Vi behöver vidareutveckla skolan och rusta den att möta alla elever på individnivå, genom fler anställda, fler stimulerande aktiviteter och bättre lokaler där fler elever än i dag vill och får möjlighet att vistas. En sådan utbyggnad har stor potential att bidra till höjda skolresultat genom att utjämna en del av den ojämlikhet som uppstår på grund av att barn har ojämnt fördelade ekonomiska och sociala resurser utanför skolan.

Att elever ska kunna få stöd samt använda skolans resurser och lokaler utanför den ordinarie schemalagda undervisningstiden är viktigt för att stärka likvärdigheten. Lärhjälps ska ingå i verksamheten efter skoltid. Särskilda resurser kan kopplas till det socioekonomiska systemet för extratilldelning av skolor med större utmaningar, för att också bygga ut en modern och innovativ fritidsverksamhet för elever i de äldre årskurserna.

Vi vill se en modell som syftar till en sammanhållen skoldag för våra elever i grundskolan hela vägen från förskoleklass till årskurs nio. Det handlar i grunden om att se skoldagen, inklusive fritidshem och fritidsklubb, som en helhet. I modellen ser vi även ökad samverkan mellan skola, fritids, kulturskolan, fritidsgårdar och idrottsföreningar, som alla kan ge fler meningsfulla aktiviteter åt våra elever. För många föräldrar är det en trygghet att barnet eller ungdomen är i skolan och att eftermiddagens aktiviteter sker i skolans regi eller genom att skolan samverkar med föreningslivet. Därför är det också viktigt att det är rektorn som ansvarar för den sammanhållna skoldagen. Det ger en trygghet och en tilltro som kan behövas för att föräldrar ska tillåta sina barn att delta i aktiviteter efter skolan. Verksamhet i skolans lokaler ska även finnas tillgänglig under helger och lov.

Vi vill också införa pilotprojektet ”Åtta till åtta” där skolor bedriver bemannad verksamhet i sina lokaler från klockan åtta på morgonen till klockan åtta på kvällen tillsammans med kulturskolan, idrottsföreningar och civilsamhället. Det är ett växande problem att elever i högstadiet inte har en trygg hemmiljö vilket kan motverkas genom att skolan blir en naturlig plats för unga att mötas och utvecklas även efter skoltid. Genom samverkan med kulturskolan, idrottsföreningar och civilsamhället kan skolan erbjuda både läsläsning och aktiviteter i en verksamhet som leds av utbildade vuxna.

De medarbetare som bidrar till den sammanhållna skoldagen ska ha pedagogisk utbildning för att jobba med barn. Vi är övertygade om att denna typ av skolverksamhet, med ett breddat uppdrag, skulle vara en viktig del i arbetet för en mer likvärdig skola och en

bättre framtid för alla våra barn och unga.

- Skoldagen ska vara sammanhållen genom stärkt samverkan mellan skolan, fritidshem, fritidsklubb, kulturskolan, fritidsgårdar, föreningar och aktörer i civilsamhället.
- En sammanhållen skoldag ska gälla hela vägen från förskoleklass till årskurs nio.
- Pilotprojektet "Åtta till åtta" ska genomföras på skolor i Rinkeby-Kista, Enskede-Årsta-Vantör, Skärholmen och Farsta. Fritidshemmen och fritidsklubbarna ska stimulera elevernas utveckling och lärande

Fritidsverksamhet ska stimulera elevernas utveckling och lärande

För att nå målet om en sammanhållen skoldag måste fritidshemmens och fritidsklubbarnas verksamhet få ett rejält lyft. Fritidshemmen och fritidsklubbarna har en viktig roll för barnens lärande och utveckling. De erbjuder barnen en trygg plats och en meningsfull fritid med social gemenskap. Ett omtag ska göras där fritidsverksamheten ges förutsättningar att bedriva en verksamhet med högre personaltäthet och fler aktiviteter med ett pedagogiskt innehåll av hög kvalitet. Verksamheten ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler och varje elevgrupp ska ledas av en legitimerad lärare. Gruppstorlekarna ska också minska och som princip vara i linje med skolklassernas storlek.

Särskilt viktigt är det att fritidsverksamheten är väl fungerande med utbildade pedagoger och hög personaltäthet i socialt utsatta områden där risken för unga att hamna på glid är högre.

Forskning visar på att ett väl fungerande fritidshem har en positiv inverkan på skolresultaten. Inskrivningsgraden på fritids är tydligt kopplad till föräldrarnas socioekonomiska status – fler väljer bort fritids i stadens ytterförorter. Det finns därför ett stort behov av att utveckla fritidshemmen, tillföra ett socioekonomiskt viktat stöd och göra dem till navet i den öppna skolan. Nya grepp behöver prövas för att fler barn i ytterstaden ska delta i fritidsverksamheten.

Fritidshemmets verksamhet ska utgå från att omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet. Förmågan av att bedriva en fullgod verksamhet begränsas kraftigt av att fritidshemmen inte fått tillräckliga resurser under borgerliga styren. Nu är det dags att ändra på det.

Fritidshem för årskurs F-3, fritidsklubb för årskurs 4-6 och fritidsaktiviteter för årskurs 7-9 ska vara en del av skolans pedagogiska arbete. Genom att öka personaltätheten skapas förutsättningar för en bra pedagogisk verksamhet efter skoltid för alla elever.

Vi vill införa Fritidslyftet som en del i arbetet för den sammanhållna skoldagen. Det innebär att vi utöver rent personella satsningar också vill att fritidshemmens pedagogiska verksamheter och samverkan med kringliggande samhälle ska stärkas. En viktig del i tanken om den sammanhållna skoldagen är att även äldre elever inkluderas i verksamheten.

Exempel på insatser som ansluter till läroplanen samtidigt som det förstärker elevens möjlighet till måluppfyllelse är utökad läxläsning och läxhjälp, stöd av speciallärare och vid behov en-till-en-undervisning. Kopplat till detta bör också fritidsverksamheten, framförallt i de äldre årskurserna, öppnas upp mot det omgivande samhället. Det handlar om en utökad samverkan med både det civila samhället i form av exempelvis idrottsföreningar och andra kommunala verksamheter såsom kulturskolan. Det breddar undervisningen och ger barn möjligheter att lära sig mer genom en variation av arbetssätt,

uttrycksformer och lärmiljöer som integrerar omsorg och lärande. Staden ska också möjliggöra för skilda vårdnadshavare att dela på fritidshems- och förskolavgiften.

- Personaltätheten i fritidshemmen och fritidsklubbarna ska öka.
- Samverkan mellan fritidsverksamheten, föreningslivet och andra kommunala verksamheter ska stärkas.
- Fritidsklubbarna ska avgiftsbefrias och ett särskilt stöd till fritidshem i socialt utsatta områden ska införas.
- Ett nytt system där skilda vårdnadshavare faktureras separat för fritidshems- och förskolavgiften ska införas.

Alla ska ha rätt till individanpassat stöd – även när behoven är som störst

Genomtänkt politik gör skillnad. Klyftorna måste inte öka och det går att bygga en pedagogisk verksamhet som ger alla barn chansen. Det är alltför många barn som inte uppnår kunskapsresultaten i grundskolan och därmed inte blir behöriga till gymnasiet. Ytterligare åtgärder behövs.

Vi vill därför utreda hur systemet för den socioekonomiska ersättningen kan ändras för ett stärkt fokus på kunskapsresultat i särskilt utsatta områden. Den socioekonomiska ersättningen bör bidra till att minska klassernas storlek och möjliggöra mer individualiserad undervisning. Det är väl dokumenterat att mindre klasser bidrar till höjda kunskapsresultat – särskilt för nyanlända elever och för elever från hem utan studietradition. Detta är i huvudsak inte ett problem i kommunala skolor men det finns en uppenbar risk i att skolor som drivs av vinstintresse väljer att trots det socioekonomiska stödet bedriva undervisning i stora undervisningsgrupper. Vi anser att stödet inte ska bidra till ökade vinstnivåer utan helt fokusera på en positiv kunskapsutveckling för eleverna. Fördelningen av den socioekonomiska ersättningen är en faktor som staden har rådighet över och därför bör systemet utredas med syfte att styra mot förbättrade kunskapsresultat, exempelvis genom att stödet bara beviljas upp till ett visst antal elever i respektive klass. Inom ramen för utredningen bör även det socioekonomiska stödet till förskolan ses över.

Även i övriga klasser, och särskilt i tidiga årskurser, spelar klasstorlekarna roll för kunskapsresultaten. Här är bra lokalförsörjning och generellt höjda schabloner viktiga delar. För att synliggöra skolornas arbete med mer individualiserad undervisning bör Stockholm redovisa klasstorlekarna. Det är också en viktig information för föräldrar i samband med val av skolor.

Färre och färre tonåringar äter frukost innan skolan och studier visar att barn som inte äter frukost har svårare att koncentrera sig i klassrummet. Därför ska stadens högstadieskolor erbjuda frukost i klassrummet för ökad koncentration, prestation och studiero. Idag erbjuder en del skolor frukost i skolan men långt ifrån alla vilket är likvärdighetsproblem. Inledningsvis ska ett pilotprojekt initieras där fem skolor med högt socioekonomiskt index erbjuder frukost i samband med dagens första lektion.

Trångboddheten är ett problem i flera delar av staden vilket i sin tur gör att förutsättningarna för barn att få arbetsro och en lugn miljö för att läsa sina läxor varierar stort. Med utgångspunkt i det bör skolor initialt i områden med hög grad av trångboddhet erbjuda lärstugor för sina elever. Lärstugans verksamhet ska vara fri från avgifter och utan restriktioner utifrån föräldrarnas sysselsättning. Lärstugorna kan också användas för att erbjuda studietid för eleverna under håltimmar. Genom tanken om den sammanhållna skoldagen blir skolan mer öppen för de elever som vill lära sig mer, också efter den schemalagda undervisningstiden.

I Stockholm råder stor brist på samlingslokaler för föreningsliv och civilsamhälle. Samtidigt står hundratals skolor i staden tomma under kvällar och helger. Skolan är en central plats i människors närmiljö och många skulle kunna dra nytta av att skolans lokaler kan nyttjas även efter skoltid. Det är en gemensam resurs som idag står outnyttjad. Vi vill att skolan ska bidra till ett mer aktivt civilsamhälle och till ökad trygghet och trivsel i ett område.

- Systemet för den socioekonomiska ersättningen till skolan ska utredas för ett stärkt fokus på kunskapsresultaten i särskilt utsatta områden.
- Stockholms skolor bör redovisa klasstorlek på skolornas hemsidor
- Lärstugor ska erbjudas på skolor i områden med hög grad av trångboddhet.
- Ett pilotprojekt där frukost erbjuds till högstadieselever under dagens första lektion ska initieras.

Elevhälsan ska vara tillgänglig för alla

Den psykiska ohälsan ökar bland elever i Stockholms stads skolor. Vi ser en fortsatt negativ trend där unga mår allt sämre och den stora skillnaden i mående mellan pojkar och flickor kvarstår. Minskningen av närundervisning till förmån för fjärrundervisning på grund av pandemin har påverkat många elevers psykiska hälsa och vi vet att de elever som redan haft det tufft har drabbats hårdast. Det är därför mycket angeläget att elevhälsan stärks i stadens skolor. För att ge skolan bättre förutsättningar att arbeta förebyggande för en ökad psykisk hälsa ska alla skolor ha fullständiga elevhälsoteam med god närvaro på skolorna.

Det finns ett stort behov av en förstärkt elevhälsa och skarpare riktlinjer för hur bemanningen ska se ut på skolorna. 2018 gjorde förvaltningen en kartläggning av elevhälsan som visade att 58 procent av stadens grundskolor har anställd psykolog i någon omfattning, 33 procent hyr in för utredningar per timme och 9 procent saknar helt tillgång till psykolog. Av stadens gymnasieskolor saknar 93 procent psykolog inom elevhälsoteamet. Tillgången till kuratorer samt skolsköterska är god för såväl grundskolor som gymnasieskolor, men elevantalet per heltid kurator varierar stort. Det är långt ifrån tillräckligt.

Skollagen är tydlig gällande vilka professioner som ingår i elevhälsan och att alla elever ska ha tillgång till den. I praktiken ser det dock väldigt olika ut på skolor runt om i staden där vissa skolor har en kurator och skolpsykolog anställd på skolan medan andra hyr in på timbasis. För att elevhälsan ska vara tillgänglig för alla ska samtliga skolor ha minst en skolpsykolog per 500 elever och minst en kurator per 300 elever. Skolorna ska också få möjlighet att i större utsträckning anställa logopeder och arbetsterapeuter som en del av elevhälsoteamet.

Utbildningsnämnden bör också genomföra en kvalitativ utvärdering av hur samverkan med Region Stockholm fungerar. Elever får inte falla mellan stolarna för att regionen inte klarar sina åtaganden i barn- och ungdomspsykiatri.

Elever som inte kommer till skolan, så kallade hemmasittare, är ett problem som ska tas på största allvar. Skolnärvaro ska främjas och individuella, systematiska och effektiva åtgärder ska sättas in för att motverka frånvaro. Elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ska ges anpassat stöd utan dröjsmål. Ansvaret för skolplikt ska säkerhetsställas och skolfrånvaron följas upp i fristående skolor.

- Alla skolor ska ha ett eget elevhälsoteam där samtliga av elevhälsans professioner har en anställningsgrad anpassad efter antalet elever.
- Samverkan mellan Stockholms stad och Region Stockholm gällande psykisk ohälsa hos unga ska utvärderas.
- Det riktade arbetet mot så kallade hemmasittare ska skärpas.

Alla barn ska ges möjligheten till en sammanhållen skolgång F-9

I flera nybyggnadsområden har den grönbå majoriteten byggt bort möjligheten för elever att gå i ett kommunalt högstadium i närområdet. Alvik strand, Mariehäll och Bromsten är exempel på områden där majoriteten beslutat att inte bygga F-9-skolor trots att det kommer att ske en omfattande inflyttning i samband med att nybyggnationen färdigställs. Kortsiktigt minskade investeringsvolymerna för skolutbyggnaden riskerar att resultera i att elever behöver pendla till sitt högstadium. Det är helt oacceptabelt. Alla elever i Stockholms stad ska ha möjligheten att välja ett kommunalt högstadium i sitt närområde.

Alla barn har rätt till en likvärdig utbildning av hög kvalitet, oavsett var man bor eller i vilken skola man går i. En viktig faktor för att lyckas är kontinuitet. Att organisera skolor som F-9 skapar större trygghet och långsiktighet i elevernas skolgång. Det är en kostnadseffektiv skolstruktur och det blir lättare för professionen att utforma planering och individuella insatser under en längre tid. Dessutom minskar elevernas oro inför eventuella byten av skola, lärare och skolkamrater.

Stockholms stad har många populära och bra kommunala skolor. Mycket talar för att F-9-skolor är den bästa skolformen sett både ur ett elev-, kunskaps- och organisationsperspektiv. Alla nya skolor bör byggas med kapacitet för F-9. Genom en sammanhållen skolgång får eleverna en utbildning som hänger samman genom hela grundskoletiden. Många välfungerande F-6-skolor har nackdel av att inte ha ett högstadium. Skolorna riskerar att dräneras på elever som redan i årskurs fyra eller fem söker sig vidare till populära högstadieskolor. Det är negativt för skolornas organisation och planering men framförallt är det negativt för elevernas möjlighet till kunskapsinhämtning då olika skolor följer olika planering och eleverna riskerar att missa viktiga delar av undervisningen vid byte av skola. Inom ramen för SAMS ska utredning ske över vilka skolor F-6 som kan vara aktuella för utbyggnad till F-9.

I socioekonomiskt utsatta områden är det extra viktigt med kontinuitet i elevernas relationer med såväl de vuxna på skolan som med klasskamraterna. Det behövs också en individuellt anpassad undervisning där lärare från F-9 samarbetar för att åstadkomma en röd tråd som löper genom hela grundskoletiden och en skolmiljö som är trygg och håller strikt på nolltoleransen mot kränkande behandling. Skolstrukturen bör i huvudsak utgå från att alla grundskolor erbjuder en sammanhållen skolgång från och med förskoleklass till och med årskurs nio.

- När staden bygger nya skolor ska normen vara F-9.
- Befintliga F-6 skolor ska byggas ut till F-9 ska där det är möjligt och önskvärt.

Skolan ska byggas ut för att möta framtida behov

Under mandatperioden åren 2014-2018 planerades och genomfördes en kraftig utbyggnad av skollokaler. Det var nödvändigt efter att Stockholm under flera år halkat efter och bristsituationer uppkommit i stora delar av vår stad. Där staden som ett resultat av detta arbete öppnat nya skolor är det uppenbart att dessa, såväl på grund- som gymnasieskolenivå, med sin genomtänkta planering för pedagogisk verksamhet varit attraktiva.

Erfarenheten av 2000-talets skolplanering måste vara att staden inte kan förlita sig på privata utförare utan måste bedriva en samhällsplanering som möter skolans behov. Vid planering av nya stadsutvecklingsområden ska förskolor och skolor tas med i planeringen på ett tidigt stadium. Det faktum att fler barnfamiljer flyttar ut från Stockholm får inte tas som intäkt för att utbyggnaden av stadens skolor ska minska. Tvärtom måste utgångspunkten vara att barnfamiljer kan finna framtiden i vår stad. En bra tillgång till skolor av hög kvalitet nära hemmet är ett grundfundament.

För att säkerställa att bristerna i skolplaneringen från år 2006 till 2014 inte sker igen är det angeläget att arbetet med samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, fortsätter. SAMS-arbetet är nödvändigt för att säkerställa god samhällsplanering i allmänhet och hållbar skolplanering i synnerhet. Även gymnasieplaneringen ska ingå i SAMS. Att samplanera skolutbyggnaden med idrotts- och förskolelokaler är en viktig del av arbetet inom SAMS och vi anser att förskolan kan vara en integrerad del av skolutbyggnaden där det är lämpligt. Ett långsiktigt driftskostnadsperspektiv ska tas med i planeringen av nya skolor. Den ideologiskt motiverade försäljning av skol- och förskolelokaler som nuvarande majoritet genomför ska stoppas. I planeringen av skolutbyggnad och placering ska analyser göras så att lokalisering och utformning bidrar till att motverka skolsegregation. Verksamheten i Observatoriet ska fortsätta att utvecklas till ett forum för samverkan mellan Stockholms stads skolor, akademien och andra organisationer som bidrar till barn och ungdomars lärande och kreativitet.

Utbildningsnämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen och SISAB göra en analys av friskolornas långsiktiga lokalförsörjning. Det finns flertalet huvudmän som bedriver verksamhet i lokaler med endast tillfälligt bygglov som riskerar leda till ett stort mörkertal gällande behovet av elevplatser. Den risken föreligger inte bara för grundskolor utan även för gymnasieskolor och förskolor. Många grundskolor i gamla kontors- eller industrilokaler har inte heller tillgång till de utemiljöer som Stockholms stad anser vara en god standard och är därmed inte långsiktigt hållbara. Vid ett flertal tillfällen har majoriteten också förlängt tillfälliga bygglov för skollokaler trots att de har varit undermåliga att bedriva skolverksamhet i. Det är inte hållbart, varken på kort eller på lång sikt. Alla barn har rätt till en god skolmiljö oavsett huvudman.

I takt med att staden växer ska också skolgårdarna rustas upp. Staden förtätas och skolgården blir en allt viktigare plats i barn och ungas vardag för att garantera deras rätt till lek, vila och fritid.

Sedan 2015 har utbildningsnämnden haft ett projekt där skolgårdar byggs om för att skapa en bättre utomhusmiljö med tillskapad grönska och för ökad rörelse. Det är ett viktigt projekt för att skolgårdarna i högre grad ska stimulera till fysisk aktivitet som vi vet är positivt för både hälsan och inlärningsförmågan. Som mycket annat har även det här projektet prioriterats ner på grund av majoritetens sparbeting under 2020 och samtliga nya projekt för 2021 har ställts in. I Stockholm råder stor brist på samlingslokaler för föreningsliv och civilsamhälle. Samtidigt står hundratals skolor i staden tomma under kvällar och helger. Skolan är en central plats i människors närmiljö och många skulle kunna dra nytta av att skolans lokaler kan nyttjas även efter skoltid. Det är en gemensam resurs som idag står outnyttjad. Vi vill att skolan ska bidra till ett mer aktivt civilsamhälle och till ökad trygghet och trivsel i ett område.

Vid nybyggnation av skolor ska fullstora gymnastiksalarna byggas där det är möjligt för att tillgodose både elevernas och idrottsföreningslivet behov av lokaler för rörelse och idrott.

- Den samordnade skolplaneringen i Stockholm (SAMS) ska arbeta aktivt för att säkerställa god samhällsplanering i allmänhet och hållbar skolplanering i synnerhet.
- Gymnasieskolan ska ingå i den samordnade skolplaneringen i Stockholm.
- I fall där staden hyr ut lokaler till konfessionella skolor bör staden, utifrån utgångspunkten att skolan ska vara religiöst neutral, sträva efter att avsluta hyresförhållandet.
- 10 miljoner kronor ska avsättas för att rusta upp skolgårdar under 2022.
- Skollokaler ska i högre grad tillgängliggöras för föreningsliv och civilsamhälle – minst en skola i varje stadsdelsnämndsområde ska öppnas upp under året
- I samband med om- och nybyggnationer ska möjligheten för skolor att göra avgränsade delar av skolan öppna på kvällar och helger säkerställas.

Kvaliteten ska stärkas i Stockholms grundskolor

Ett antal åtgärder har de senaste åren vidtagits för att stärka kvaliteten i skolan. En viktig del har handlat om att öka läraryrkets attraktivitet. Stockholm har behållit sin roll som löneledande vilket säkerställt tillgången på bra lärare. Det är viktigt att en sådan politik fortsätter under kommande år. Samtidigt är det viktigt att fortsätta investera i skolverksamheten. Det är genom fler lärare vi stärker kvaliteten i skolan – inte färre.

För att höja kunskapsresultaten är det pedagogiska ledarskapet centralt. Alltför ofta ges våra rektorer otillräckliga förutsättningar att vara de ledare som lärare och elever har rätt att förvänta sig. I grunden handlar det både om administrativa och pedagogiska uppgifter där ett stärkt ledarskap skulle bidra till en bättre skola och högre måluppfyllelse. För att eleverna ska få det stöd de behöver måste lärarnas också avlastas. Därför ska satsningen på lärarassistenter fortsätta.

Läraryrkets attraktivitet ska fortsätta stärkas. Det sker bland annat genom förbättrad arbetsmiljö, kompetensutveckling och utvecklade karriärvägar. Det räcker inte med att anställa nya lärare, vi måste också ta hand om den personal vi har idag. Digitaliseringens möjlighet ska tas tillvara för att minska den administrativa bördan för skolledare och lärare. Utbildningsnämnden har ansvar för att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet.

Skolorna måste ges bättre förutsättningar att jobba med elevers behov. I kölvattnet av det fria skolvalet finns det grupper av elever som av sina föräldrar återkommande flyttas mellan olika skolor. Det ger varken barnen eller skolorna möjlighet att tillgodogöra sig kunskaper och jobba långsiktigt. Därför bör Stockholm avseende kommunala skolor införa en regel som innebär att byte av skola endast ska ske i anslutning till terminsstart. Undantag måste naturligtvis kunna göras vid särskilda situationer där det finns starka behov av att låta barn byta miljö, men det bör i så fall ske efter en särskild prövning. Därigenom får lärare och skolledning möjlighet att tillsammans med föräldrar och elever visa vad skolan kan bidra med – men också möjlighet att ställa krav på vårdnadshavare och elever i de fall detta är nödvändigt. För att förbättra förutsättningar för arbetet med barn i särskilt behov av stöd ska en riktad kompetensutvecklingsinsats göras för stadens elevassistenter. Elevassistenterna är en viktig del av skolans verksamhet och behöver ges verktyg för att stötta eleverna med störst behov.

Utifrån samma syfte ska samordningen vid övergång från en skolform till en annan i stadens förskolor och skolor utvecklas för att skapa goda förutsättningar för trygghet och pedagogisk kontinuitet. Det systematiska arbetet för en jämställd skola ska stärkas och ett normkritiskt arbete bedrivs för ökad jämställdhet och mot diskriminering. Skolorna ska öka sin kompetens inom hbtqi-frågor.

För att möta stadens behov av kompetensförsörjning i förskolan vill vi utreda möjligheten att etablera ett campus för utbildningar inom förskolans verksamhetsområde. Syftet är att främja utbildning riktad mot förskola och barn i de lägre åldrarna, där ökad samverkan kan få positiva effekter för både studenterna och staden sett ur ett kostnads- och kompetensförsörjningsperspektiv.

Ett sådant campus bör exempelvis innehålla gymnasial utbildning, pedagogikcollege, vidareutbildning för barnskötare och högskoleutbildning till förskollärare. Utöver det ska också möjligheten för barnskötare att vidareutbildas till förskolelärare under arbetstid stärkas.

- Lärartätheten ska öka för att säkerställa individuellt stöd till varje elev.
- Förutsättningarna för skolans systematiska kvalitetsarbete ska stärkas genom fler lärare, lärarassistenter och bättre förutsättningar för pedagogisk kontinuitet.
- Fler skolor ska ges förutsättningar att arbeta med tvålärarsystem.
- Staden ska arbeta aktivt med att förbättra lärarnas arbetsmiljö, kompetensutveckling och utvecklade karriärvägar.
- Staden ska arbeta aktivt för en jämställd skola och mot diskriminering.
- Arbetet med att certifiera skolans verksamheter inom hbtqi-området ska intensifieras.
- Modersmålsundervisningen ska utvecklas och utbildningsnämnden ska arbeta för att underlätta för elever som har rätt till denna undervisning att ta del av den.
- Befintliga och nya collegekoncept ska utvecklas i syfte att inrikta gymnasieprogram mot olika branscher.
- Fler barnskötare ska ges möjligheten att vidareutbilda sig till förskolelärare.

Gymnasieregionen ska utvecklas för att ge långsiktig hållbarhet

De kommunala gymnasieskolor som öppnats de senaste åren har mötts med stort intresse och söktrycket har varit högt. I tider av konkurser och bristande undervisningskvalitet bland vissa fristående gymnasier har de kommunala skolorna ofta kommit att stå såväl för stabilitet som för kunskapstradition. Det är därför angeläget att Stockholm möter upp mot de behov som finns, både vad gäller efterfrågan frän eleverna och för att möta framtidens arbetsmarknad.

Gymnasieskolornas IT-arbete i staden ligger i framkant men trots Stockholms starka roll inom digitalisering och med en stark tech-bransch finns det inget gymnasium med inriktad digitaliseringsprofil. Ett nytt digitaliseringsgymnasium skulle kunna fungera som ett kompetensnav och som katalysator där eleverna ges möjlighet att starkt fokusera på digitaliseringens möjligheter. Utbildningsnämnden bör därför ges i uppdrag att initiera arbetet med att utveckla ett digitaliseringsgymnasium i nära samverkan med branschen.

Den gemensamma gymnasieregionen är i grunden ett bra och viktigt samarbete mellan kommunerna i Stockholmsregionen. Det är samtidigt en stor utmaning för Stockholm eftersom det finns ett tydligt söktryck in emot regionens kärna och Stockholms stad.

Det är inget konstigt att elever vill vara i den stora staden. Men det är i längden inte hållbart om staden inte kan möta behoven av utbyggnad och kostnadstäckning. Om ersättningarna i systemet inte svarar mot den utbyggnad av nya gymnasieskolor som blir

resultatet av gymnasiets urbanisering riskerar syftet bakom gymnasierregionen att fallera.

Gymnasierregionen har varit i drift i tio år och det finns tillräckliga erfarenheter för att utvärdera och förändra reglerna mer grundläggande i syfte att säkerställa såväl ekonomiska förutsättningar för Stockholm som för att säkerställa att Stockholms elever ska kunna få plats på en gymnasieskola i sin hemkommun om de så önskar. Det är inte en rimlig ordning att Stockholms stad inte kompenseras ekonomiskt för utbyggnaden av gymnasiet i regionen samtidigt som elever från Stockholms stad behöver pendla för att få en plats på ett gymnasieprogram.

- Ett nytt digitaliseringsgymnasium ska initieras i nära samverkan med branschen.
- Ett nytt gymnasium med en ämnesöverskridande klimatprofil ska öppnas.
- Ett nytt regelverk ska tas fram för gymnasierregionen som säkerställer att Stockholms stads elever inte trängs undan och att staden kompenseras för kostnaden som de stora investeringsvolymerna innebär.

Barn och unga ska ges tillgång till kultur i skolan

Barn och unga växer med kultur. Många barn får sin första kulturupplevelse genom förskolan eller skolan och vi vill att kulturen ska vara närvarande i Stockholms skolor och förskolor. Stadens arbete med Kulan är ett utmärkt exempel på hur verksamheter inom Stockholm samverkar för att säkerställa att barn och unga får tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande. Kulan inspirerar och underlättar mötet med kulturen och det är viktigt att samverkan inom Kulan kan fortsätta utvecklas.

Idag finns det en bristande likvärdighet gällande tillgången till kultur i stadens skolor då det är varje enskild skola som avgör huruvida elever får delta på kulturaktiviteter eller inte. Det innebär att skolor med sämre ekonomi ofta väljer bort kulturen för att de upplever att de inte har råd. Därför ska berörda nämnder utreda införandet av en kulturgaranti för alla barn och elever i stadens förskolor, grundskolor och gymnasieskolor.

Skolornas tillgång till kultur ska också stärkas genom samverkan med Kulturhusets verksamheter. Kulturhuset: Stadsteatern ska vara en självklar mötesplats för stadens skolor.

Skolbiblioteken är en oerhört viktig del av skolans verksamhet särskilt i tider av ökad digitalisering och förändrade läsvanor. Utöver en ambitiös skolbiblioteksplan behöver också bemanningen förbättras. Alla elever ska ha tillgång till ett fysiskt skolbibliotek med god bemanning, oavsett skolans driftsform.

Därför ska tillgången till skolbibliotek med utbildad personal säkras. Skolbiblioteken ska vara ett nav för kunskapsinhämtning på stadens skolor och vara lättillgängliga för eleverna. Skolbiblioteken ska ta vara på digitaliseringens möjligheter och skolan ska säkerställa att alla elever får stöd i att använda IT som en resurs i lärandet.

- Kulans verksamhet ska stärkas och samverkan mellan Kulan, skolan, kulturskolan och stadens fria kulturaktörer ska utökas i syfte att nå fler elever.
- Personaltätheten på skolbiblioteken ska öka.
- Barn och elever i förskolan, grundskolan och gymnasiet ska garanteras minst en kulturupplevelse per termin.

Alla skolor ska ha tillgång till professionell studie- och yrkesvägledning

Utbildningsnämnden ska driva ett aktivt arbete för att säkerställa att alla stadens skolor har tillgång till professionell studie- och yrkesvägledning. Elever på högstadiet och gymnasiet ska ha tillgång till stöd och vägledning kring kommande val av studier och bästa möjliga fakta i val av yrke. Ett utvecklat samarbete med näringslivet är välkommet för att inspirera samt ge tips och råd till eleverna. Arbetslivet ska vara närvarande redan i skolan.

I Stockholm finns flera högkvalitativa utbildningar till yrken som idag har brist på arbetskraft. Det gäller exempelvis en del hantverks- och omsorgsyrken. Dock syns ett sviktande söktryck på flera av stadens yrkesprogram, detta trots att flera utbildningar i stort sett alltid leder till ett jobb. Som en del i stadens arbete med kompetensförsörjning måste Stockholms yrkesprogram fortsätta hålla en hög kvalitet och vara ett reellt alternativ för de sökande högstadiel eleverna. Utbildningsförvaltningen ska arbeta aktivt för att stärka yrkesprogrammets attraktivitet i nära samverkan med branscher och arbetsliv. En plan för hur elevantalet ska öka på stadens yrkesprogram ska tas fram av utbildningsnämnden.

Det är välkommet att regeringen föreslagit att alla yrkesprogram ska vara högskoleförberedande. Vi menar att det var ett stort misstag av den dåvarande alliansregeringen att slopa kravet på yrkesbehörighet år 2011. Det har skapat inlåsnings effekter och gjort att elever val bort yrkesprogram av rädsla för att inte kunna ändra bana senare i livet. Vi har länge drivit att elever på yrkesprogram i Stockholm enkelt ska kunna tillägna sig högskolebehörighet och att skolorna ska erbjuda det som standard. Med högskolebehörighet som standard kan yrkesprogrammets attraktivitet öka vilket är mycket välkommet för Stockholms arbetsmarknad.

- Studie- och yrkesvägledningen ska stärka sin samverkan med näringslivet.
- Alla yrkesprogram ska erbjudas högskolebehörighet som standard.

Alla elever ska få stöd efter behov

Tillgången till särskilt stöd ska förbättras för de elever som behöver det. Men utvecklingen i Stockholm är oroande. Fler elever och föräldrar anmäler att de inte har beviljats de stöd de anser sig ha rätt till. Någon acceptabel lösning för de fristående resursskolornas uppmärksammade situation har inte lyckats komma på plats. Detta samtidigt som stadens socialtjänstenspektörer larmar om att barn med NPF-diagnoser inte får det stöd de borde i skolan på grund av bristande resurser. Istället tvingas stadens socialtjänst ta hand om dessa barn trots att det inte förekommer sociala problem, de behöver bara extra stöd i skolan. Det är ett underkännande av skolans hantering av barn i behov av särskilt stöd och ett tydligt tecken på att Stockholms skolbudget inte varit tillräckligt de senaste åren. Vi socialdemokrater vill något annat.

Framförallt handlar det om att skolans grundläggande resursbehov måste täckas. Skolorna måste ges förutsättningar att bedriva god verksamhet för alla barn och då krävs tillräcklig budgettilldelning. Då kan elever i behov av särskilt stöd upptäckas tidigt och snabbt ges adekvat stöd. En förutsättning för att tidiga insatser ska kunna sättas in är att personal i skolan har rätt kunskap. Vi vill därför genomföra en bred utbildningsinsats för ökad kunskap om neuropsykiatriska funktionsvariationer för lärare, rektorer och annan skolpersonal. Vi vill också att alla skolor ska ha en NPF-samordnare som samordnar skolans olika stödfunktioner. Forskning och evidensbaserade metoder ska tillämpas i arbetet med barn i behov av särskilt stöd.

Barn i behov av särskilt stöd ska garanteras god undervisning i en bra lärmiljö. Tyvärr får barn i behov av stöd ofta vänta i flera månader innan stödinsatser sätts in. Det är oacceptabelt. Skolan måste ges förutsättningar att snabbt upprätta individuella handlingsplaner och sätta in stödinsatser. Hjälpen måste komma snabbare till elever med rätt till särskilt stöd. För att detta ska kunna ske i praktiken behöver skolan utöver en starkare grundbemanning också anställa fler speciallärare vilket det råder brist på idag.

Alla skolor ska ha tillgång till särskilda undervisningsgrupper för de elever som behöver den lärmiljön och alla stadsdelar ska ha en egen resursskola. Det kan vara genom en egen grupp, lokalt samarbete, CSI-grupp, eller resursskola. Oavsett val av insats ska insatsen kunna sättas in med kort varsel och elevens individuella behov ska stå i centrum. Väntetiden idag för CSI-plats är alldeles för lång – inga barn ska behöva vänta på att få den hjälp som behövs.

Utbildningsnämnden ska samverka med föräldrar, socialtjänst, psykiatri och andra aktörer för att tidigt identifiera och ge barn och elever i behov av stöd rätt insatser. För elever med behov av stöd från skola, sjukvård och socialtjänst är det av största vikt att samordningen mellan de olika ansvariga myndigheterna fungerar. Hållbara strukturer måste finnas för samverkan med stadsdelsnämnderna, Region Stockholm och socialnämnden. Screening för psykisk ohälsa ska göras i skolan.

- Alla skolor ska ha tillgång till särskilda undervisningsgrupper för de elever som behöver den lärmiljön.
- Genom ökad lärartäthet ska lärare ges mer tid att följa upp individuella handlingsplaner och samverka med vårdnadshavare till barn i behov av särskilt stöd.
- Arbetet med barn i behov av särskilt stöd att utgå från forskning och evidensbaserade metoder och kraven upp uppföljning ska skärpas.
- En bred utbildningssatsning på kunskap om neuropsykiatriska funktionsvariationer ska genomföras för lärare, rektorer och annan skolpersonal.
- Alla skolor ska ha en NPF-samordnare som samordnar skolans olika stödfunktioner.
- Alla elever i årskurs 4-9 som riskerar att inte nå kunskapsmålen ska erbjudas lovskola – inklusive de elever som inte når målen för simundervisning.
- 18 miljoner kronor avsätts för att alla stadsdelar ska ha en resursskola.

Skolan ska vara klimatsmart

För att nå målet om att Stockholm ska vara en klimatpositiv stad år 2040 måste arbetet med energieffektivisering intensifieras i stadens skolor. Alla stadens skolor och även central förvaltning ska arbeta för minskat matsvinn och minskad mängd avfall generellt. Det kan exempelvis göras genom att sluta använda engångsprodukter och onödiga plastprodukter samtidigt som man ser till att en större andel produkter och material återanvänds. Sopsortering ska tillämpas i alla verksamheter. Nybyggnation ska projekteras utifrån krav på certifiering enligt Miljöbyggnad, lägst silver.

Måltiden är en central del av skolans verksamhet. Skolmåltiden ska vara likvärdig i alla stadens skolor, maten ska vara näringsriktig, klimatsmart och hålla en hög kvalitet. Alla verksamheter ska förhålla sig till stadens strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat. Andelen ekologiska livsmedel och vegetabilier i skolmåltiden ska öka och matens klimatpåverkan ska minska. En modell för att beräkna, följa upp och redovisa miljö- och klimatpåverkan från stadens måltider finns fortfarande inte på plats. Det är förlorade år för stadens kostarbete. Vidare behöver matstrategin revideras så att innebörden av

vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition samt att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter.

Skolornas arbete med att utveckla lärande för hållbar utveckling i enlighet med läroplanen och Agenda 2030, ska fortsätta. Arbetet för kemikaliesmarta och giftfria skolor och förskolor ska intensifieras. Material som har kända och farliga egenskaper ska ersättas och inte användas vid nybyggnation.

- Nybyggnation ska projekteras utifrån krav på certifiering enligt Miljöbyggnad, lägst silver.

Alla ska känna sig trygga i skolan

Alla elever ska kunna känna sig trygga i sina skolor. Trygghet och studiero är en förutsättning för lärande. Det är därför angeläget att trygghetsarbetet fortsätter genom en rad olika åtgärder. Grundläggande är att skolan tydligt markerar mot otrygghet som skapas av elever. Stockholm ska ha nolltolerans mot våld, mobbning och diskriminering i skolan. Det är skolans ansvar att både hantera enskilda fall som uppstår samt att arbeta förebyggande för att det inte uppstår.

Arbetet med att förstärka den fysiska miljön ska fortsätta och ett uttalat mål för SISAB ska vara att göra skolmiljön tryggare. Här är successiva ombyggnationer viktiga för att bygga bort otrygga utrymmen, rusta upp sanitära utrymmen samt vid behov installera trygghetsskapande utrustning. Även städning av skolor och framförallt omklädningsrum och toaletter måste prioriteras. Det ska inte finnas en enda elev i Stockholm som undviker toalettbesök för att skolans toaletter äräckliga och ostädade.

I arbetet med den fysiska miljön bör särskilt säkerställas att alla skolor har en beredskap och funktion även för de värsta situationerna. Under senare år har det i västvärlden förekommit ett flertal fall där såväl enskilda som organiserade grupperingar attackerar skolor. Det har ännu inte förekommit i Stockholm och staden måste göra sitt yttersta för att det ska förbli så. Det innebär att utbildningsnämnden bör ges i uppdrag att återkommande granska skolornas säkerhetsberedskap såväl avseende fysisk planering som verksamhetens beredskap för krishantering.

Skolan är den främsta skyddsfaktorn för unga människors liv och framtida livschanser. Därför måste samverkan mellan skolan, socialtjänsten och polisen stärkas för att tidigt identifiera barn i riskzon, följa upp orosanmälningar samt stabilisera barns och ungas skolgång. Det kan inte nog understrykas hur viktiga de förebyggande insatserna är för att undvika att barn och unga dras in i kriminalitet. Skolan kan dock inte bära hela ansvaret själv. Hela samhället måste ställa upp för att ge ungdomar möjlighet att klara skolan. Genom en tillräcklig resurstilldelning skapar vi förutsättningar till en trygg skolgång för alla elever.

Arbetet med skolsociala stödteam ska fortsätta. Syftet med teamen är att motverka skolavbrott och öka möjligheterna för alla elever att nå måloppfyllelse. Utbildningsnämnden ska också bidra till lokala operativa samverksforum för barn i behov av samlade insatser från skola och socialtjänst. Barn som är placerade eller bor i skyddat boende har samma rätt till en välfungerande skolgång som andra barn. Utbildningsnämnden ska säkerställa dessa barns skolgång. För de barn som inte kan skolplaceras ska antalet undervisningstimmar öka.

Evidensbaserade metoder ska användas i arbetet mot mobbing och kränkningar. Alla skolor ska ha fungerande rutiner vid kränkande behandling. Utbildningsnämnden ska tillsammans med socialnämnden och stadsdelsnämnderna fortsätta arbeta förebyggande

med olika arbetssätt för att förebygga våld. Mentorerna i våldsprevention (MVP) infördes under den förra mandatperioden och ska implementeras i hela staden under året. Nolltolerans mot narkotika i skolan ska gälla.

Stockholmsenkäten 2020 visar en ökande andel unga flickor i Stockholm har tvingats till sex eller blivit våldtagna. Det handlar om var tjugonde tjej i årskurs 9 och nästan var tionde tjej i årskurs 2 på gymnasiet. Till det finns ett mörkertal. Staden har ett ansvar för att agera. Socialnämnden och utbildningsnämnden ska därför genomföra en kompetenssatsning i sex- och samlevnad för att säkerställa att lärare kan ge bra och trygg sexualundervisning med fokus på samtycke. Personal på fritidshem och fritidsklubbar ska också ta del av kompetenssatsningen eftersom det är viktigt att vuxna som arbetar på platser som många barn och unga tillbringar känner trygghet i att prata om frågor som rör sex och samtycke.

Arbetet med skolans värdegrund ska stärkas. Skolan ska arbeta aktivt för att motverka hedersrelaterat våld, våldsbejakande extremism och radikaliserings- samt olika former av rasism och antisemitism. Utbildningsnämnden ska säkerställa att skolans medarbetare får tillgång till kompetensutvecklingen i demokrati- och värdegrundsfrågor samt om hur frågor gällande våldsbejakande extremism ska hanteras och bemötas.

För att hjälpa barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld är det viktigt med kunskap om det hedersrelaterade våldets särskilda mekanismer. Rätt kunskap kan vara avgörande för att den som är utsatt kan få den hjälp som hon eller han har rätt till. Under den förra mandatperioden påbörjades ett arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm. Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Här är socialtjänsten samt skola och förskola oerhört viktiga instanser för att arbetet ska fungera och unga som utsätts för våld ska få rätt hjälp. Det är av största vikt att skolans medarbetare ges färdigheter att hantera och bemöta frågor gällande hedersrelaterat våld och förtryck.

Origo är ett länsgemensamt resurscentrum i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Genom Origo kan stöd och vägledning till ungdomar samt konsultativa samtal och utbildningar till olika yrkesgrupper och frivilliga aktörer ske. I stadsrevisionens rapport om stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck framkom det bland annat att förskolor och grundskolor i de granskade stadsdelarna inte genomfört kompetenshöjande insatser kring hedersrelaterat våld i den utsträckning som programmet avser. Genom tidiga insatser och ingripanden kan alla barn och unga garanteras en trygg uppväxt. Utbildningsnämnden ska fullfölja sitt ansvar som huvudman inom skolväsendet enligt skollagen eller annan författning för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, fritidshem och fritidsklubb.

- Vid ombyggnationer ska otrygga utrymmen byggas bort, sanitära utrymmen rustas upp och trygghetsskapande utrustning installeras.
- Skolan ska arbeta aktivt för nolltolerans mot våld, mobbning och diskriminering.
- Samverkan mellan skolan, socialtjänsten och polisen stärkas för att tidigt identifiera barn i riskzon.
- Alla stadens skolor ska ha väl fungerande rutiner för orosanmälan till socialtjänsten i enlighet med socialtjänstlagen.
- Kompetenshöjande insatser ska genomföras bland förskolelärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn.

- Kompetenslyft för lärare i sex- och samlevnad ska göras i syfte att förbättra sexualundervisning med fokus på samtycke.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Utbildningsnämnden och socialnämnden ska genomföra en kompetenssatsning i sex- och samlevnad för att säkerställa att lärare kan ge bra och trygg sexualundervisning med fokus på samtycke. Personal på fritidshem och fritidsklubbar ska också ta del av kompetenssatsningen.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska analysera de bakomliggande orsakerna till de försämrade betygsresultaten i årskurs 6.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska bistå skolorna med kompetens och kompetensutveckling gällande undervisning för elever med NPF-diagnoser.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska erbjuda en utbildning i ledarskap- och konflikthantering.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska fokusera på kunskapsresultaten i särskilt utsatta områden.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska genomföra en utvärdering av hur samverkan inom ramen för barn- och ungdomspsykiatri fungerar med Region Stockholm.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska genomföra en översyn av läxhjälpen i stadens skolor.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska genomföra ett pilotprojekt för gröna skolgårdar vid Bromsstensskolans skolgård genom klimatanpassning och tillskapande av naturlig vegetation.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska genomföra insatser för att minska den administrativa bördan för i synnerhet lärare och skolledare.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska granska skolornas säkerhetsberedskap såväl avseende fysisk planering som verksamhetens beredskap för krishantering.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska göra en analys av effekterna av det nya systemet för tilläggsbelopp och verksamhetsstöd, samt av det höjda strukturbidraget till de fristående resursskolorna.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och SISAB öppna upp skolidrottshallar, andra skolidrottsytor och andra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle på kvällar, helger och lov samt se till att all uthyrning sker genom idrottsnämndens bokningssystem.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och SISAB göra en analys av friskolornas långsiktiga lokalförsörjning.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen tillse att även gymnasieplaneringen ingår i SAMS, samordnad skolplanering i Stockholm.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med SISAB kartlägga vid vilka F-6 skolor en utbyggnad för högstadium är möjlig och önskvärd utifrån behov och intresse från skolledning och föräldrar.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med mentorer i våldsprevention (MVP).	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta fördjupa kunskaperna om varför barn inte är i förskolan och påbörja relevanta åtgärder för att öka inskrivningsgraden.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna genomföra en inventering av kompetensutvecklingsbehov i öppna förskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna genomföra en översyn av stadens köhandläggning inom verksamhetsområdet förskola med syfte att säkerställa likställighet.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna tillse att alla stadsdelar har barnhälsoteam i förskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda efterfrågan av förskoleverksamhet för förvaltningsområdet meänkieli och samiska i samråd med berörda nationella minoriteter.	2022-01-01	2022-12-31

Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda möjligheterna att utveckla uppföljning och aggregerad statistik kring närvaro och frånvaro på stadens förskolor.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utvärdera hur alla förskolor arbetar med sin strategi för att öka barns fysiska aktivitet och rörelse under förskoledagen.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda hur systemet för det socioekonomiska tilläggsbeloppet kan ändras för ett stärkt fokus på kunskapsresultat i särskilt utsatta områden. Inom ramen för utredningen bör även det socioekonomiska tilläggsanslaget till förskolan ses över.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna genomföra kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtryck till förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna analysera stadsdelsnämndernas kompetensutvecklingsbehov och samordna kompetensutvecklingen för personal i förskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna revidera de obligatoriska rutinerna för övergången mellan förskola och grundskola med särskilt fokus på information om barnens språkutveckling.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna stärka uppföljningen av underlagen till förskolerapporten för att säkerställa och utveckla det systematiska kvalitetsarbetet.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur språkutvecklingen sker i förskolan, och vilka åtgärder som kan öka förutsättningarna för språkutvecklingen.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska implementera läsa-, skriva- och räknagarantin i förskoleklass och säkerställa att verksamheterna ges erforderliga resurser för ändamålet.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska initiera arbetet med att utveckla ett digitaliseringsgymnasium i nära samverkan med branschen samt ett gymnasium med klimatprofil.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska inrätta en central funktion för att aktivt stödja skolors arbete med elever med långvarig frånvaro och deras återgång till grundskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska redovisa arbetet för att öka lärarnas och skolledarnas tid för det pedagogiska uppdraget och ledarskapet, så som förberedelse och efterbearbetning kopplad till undervisning.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska tillse att alla skolor har fullständiga elevhälsoteam.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda hur staden kan stärka rekryteringen av modersmålslärare inom språk där det råder brist på behöriga lärare.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda införandet av en indikator för antalet elever per kurator och per skolpsykolog inom grundskolan och gymnasiet.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda införandet av ett Stockholmsprov i svenska som liksom Stockholmsprovet i matematik jämför elevernas kunskap när de börjar gymnasiet med det betyg de har från grundskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda möjligheten att etablera ett campus för utbildningar inom förskolans verksamhetsområde.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda möjligheten att utbilda sig till modersmålslärare på betald arbetstid i de språk där det råder brist på modersmålslärare.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda möjligheten till extern rättning av nationella prov samt hur fristående skolor skulle kunna inkluderas i ett sådant projekt.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda möjligheterna för lärare att vidareutbilda sig till speciallärare på delvis betald arbetstid.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda utformningen av en regel som innebär att byte av skolor sker i anslutning till terminsstart.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska återinföra syskonförtur upp till årskurs 5.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden ska ta fram rutiner för att säkerställa att tomma platser på gymnasieskolans yrkesprogram kan användas inom vuxenutbildningen.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden genomföra uppsökande besök bland unga som varken arbetar eller studerar i syfte att få målgruppen att etablera sig på arbetsmarknaden.	2022-01-01	2022-12-31

(S)
UtbN:18

Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och i samarbete med bransch och näringsliv stärka yrkesprogrammets attraktivitet genom att utveckla befintliga och nya collegekoncept.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska utveckla stödet till elever med funktionsnedsättning som går ut ungdomsgymnasieskolan och gymnasiesärskolan.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och äldreomsorgen ska i samarbete erbjuda språkkurser i svenska till medarbetare inom stadens förskolor, vård och omsorg.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden och utbildningsnämnden ska utreda förutsättningarna och föreslå en modell för utbyggnad och ett effektivt nyttjande av skolidrottslokaler och fullstora idrottshallar.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden ta fram en handlingsplan för bättre hälsa genom fysisk aktivitet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna arbeta med att främja den psykiska hälsan hos barn och unga i enlighet med handlingsplanen för främjande av psykisk hälsa genom fysisk aktivitet bland ungdomar i Stockholms stad.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en stadsövergripande strategi för ökad simkunnighet.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna och med stöd av representanter från minoriteter samt experter kartlägga förekomsten av antisemitism i stadens pedagogiska verksamheter.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och SISAB inom ramen för SAMS genomföra kostnaderna för om- och tillbyggnadsprojekt på befintliga skolor.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldreomsorgen, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden initiera ett pilotprojekt där kulturskolan blir en del av fritidsverksamheten på skolor i Järvaområdet.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna initiera en särskild lässatsning riktad mot barn och unga.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, SISAB och idrottsnämnden utreda hur lokalvärden kan förbättras i stadens förskolor och skolor. En del av utredningen ska vara att undersöka för- och nackdelar med att SISAB tar över ansvaret för lokalvärden i sina lokaler.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Servicenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram mått och mätmetoder för stadens miljö- och klimatpåverkan från måltider i samarbete med utbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och äldreomsorgen.	2022-01-01	2022-12-31

Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka arbetet kring personer med olika funktionsnedsättningar för att förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden tydliggöra ansvaret och uppföljningsansvaret för samarbetet mellan skola och socialtjänst samt utveckla kunskaperna om varandras roller och ansvar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden implementera modellen för skolsociala team i hela staden och utöka socialtjänstens närvaro i skolan.	2022-01-01	2022-12-31

Äldrenämnden

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. I ett Stockholm där invånarna blir allt friskare, lever längre och får fler friska år ska alla äldre ha rätt till ett tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet, värdighet och självständighet. Äldreomsorgen ska utgå från den enskildes behov samt vara jämställd, tillgänglig och likvärdig, med ett aktivt arbete utifrån stadens värdegrund. Digitaliseringen av äldreomsorgen för att förbättra kvaliteten och öka tryggheten för den enskilde ska fortsätta, i nära samverkan med medarbetarna och med den enskilde omsorgstagarens behov och önskemål i åtanke.

För att klara den demografiska utvecklingen och vara en äldrevänlig stad krävs såväl goda förutsättningar för verksamheten som en samverkan och långsiktig samplanering mellan stadens olika delar. Stadsdelsnämnderna spelar en avgörande roll i detta arbete. För att kunna säkerställa kompetens, kvalitet och valfrihet är det viktigt att driva en substantiell del av äldreomsorgen i egen regi.

Kontinuiteten inom äldreomsorgen ska öka. Den äldre ska ha rätt att känna igen de personer som ger omsorg. En viktig förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet är trygga och bra arbetsvillkor för personalen. Därigenom ökar kontinuiteten och kompetensen kan säkras. Bra förutsättningar för personalen är den viktigaste grunden för en bra äldreomsorg. Att inte koppla ihop kvaliteten med personalfrågor har visat sig vara ödesdigert.

De allra flesta äldre är aktiva stockholmare som inte är i behov av omsorg. Stadsdelsnämnderna ska genom öppna sociala mötesplatser ge denna grupp av äldre, samt dem som lider av ensamhet, möjlighet till social samvaro, att vara delaktiga i samhällslivet, ta del av kulturella upplevelser och att utveckla sina intressen.

Stadsdelsnämnderna ska ge de äldre som är i behov av omsorg individuellt utformat stöd och insatser för att garantera en god levnadsnivå. Biståndsbedömningen inom äldreomsorgen ska vara rättssäker, likvärdig och ha ett rehabiliterande förhållningssätt.

Efter coronapandemin – en äldreomsorg som ger trygghet

Pandemin överraskade vårt samhälle och visade på brister inom äldreomsorgen. Många av de brister vi sett konstaterades även av Coronakommissionens delbetänkande i slutet av år 2021. Slutsatserna visar på strukturella brister inom äldreomsorgen och att verksamheterna var dåligt rustade för en pandemi, bland annat på grund av otillräckliga regelverk, organisatoriska brister, bemanning och bristande medicinsk kompetens. Detta bekräftades i stadens egen utvärdering, i de delar där denna granskade ovanstående. Det är oerhört viktigt att de brister kommissionen pekat på utan undantag åtgärdas skyndsamt. Ideologiska skyggglappar eller rädslan att medge egna fel får inte stå i vägen för att säkerställa att det som hände under pandemin inte händer igen.

De många dödsfallen och den stora smittspridningen på våra särskilda boenden hade högst troligt kunnat begränsas om staden ingripit snabbare. Helt uppenbart agerade stadens ledning för sent med att införa besöksförbud och kräva kohortvård av smittade och misstänkt smittade. Stadens beredskap var alltför dålig och personalen vittnade tidigt om stora brister på skyddsutrustning och att kontakten med hälso- och sjukvård inte fungerade. Stockholmsregionen är ensam i Sverige om att inte ha kommunaliserad hemsjukvård och det är sannolikt att utfallet blivit ett annat om så inte var fallet.

Samverkan mellan staden och hälso- och sjukvården behöver förbättras och vi behöver driva på för att uppta förhandlingarna om att kommunalisera hemsjukvården. Högst sannolikt har de fåtal kommuner som tidigare sa nej även sett effekterna av pandemin och en bristande samverkan i en sådan utsträckning att förutsättningar nu finns att återuppta förhandlingarna. Även arbetet med och rutiner för avancerad sjukvård i hemmet (ASIH) och den palliativa vården som visat brister under pandemin behöver stärkas och utvecklas. Det är anmärkningsvärt att stadens ledning inte visade sig vara bättre förberedda, med tanke på att de sköra äldre ofta drabbas mycket hårt även av säsongsinfluensan. Alla som arbetar inom äldreomsorgen i staden ska ha kunskap om basala hygienrutiner och staden ska säkerställa att alla verksamheter bedriver ett strukturerat smittskyddsarbete, inklusive rutiner för att sprida information till medarbetare.

En stor del av bristerna härrör från de anställdas arbetsvillkor och stadens beredskap och det är något vi måste agera på för att förändra. Stadens egen utvärdering av äldreomsorgen visar tydligt att de förstärkningar som hade behövts inte genomfördes i verkligheten. Verksamheterna litade helt enkelt inte på löftena från stadens politiska ledning och den ökade bemanning som hade behövts uteblev. Ett exempel som uppmärksammas specifikt i utvärderingen är bristen på sjuksköterskor och medicinsk kompetens. Resultatet av det vägvalet fick stora negativa konsekvenser.

Trygga heltidsanställningar, med möjlighet att stanna hemma när man börjar bli sjuk, rimliga arbetsscheman, fler kollegor och en ökad grundbemanning som ger tid för de äldre behövs nu mer än någonsin. Beslut som fattats år 2019 och år 2020 har dessvärre ofta gått i motsatt riktning. Stora effektiviseringskrav har kombinerats med politiska beslut om att inte längre ställa lika tydliga krav på bra anställningsvillkor inom äldreomsorgen. Det är uppenbart fel väg att gå. Att argumentera för dessa försämringar inom vård och omsorg med att politiken inte ska detaljstyra kan inte längre vara accepterat. Inte när man ser effekterna av pandemin och vet vad dåliga anställningsvillkor får för effekt.

Trygga anställningar och schyssta arbetsvillkor är en central förutsättning för en god kvalitet och trygghet. Den borgerliga majoriteten har delvis insett vikten av att ha trygga anställningar och har under år 2021 återinfört de krav på heltid som norm för de egna verksamheterna som man tidigare tagit bort. Dock har det återigen varit en åtgärd som kommit alltför sent. Att hävda att man vidtar alla medel för att ge personalen förutsättningar att bedriva en patientsäker omsorg är i avsaknad av högre ambitioner för personalen direkt felaktigt.

Äldreförvaltningen ska skyndsamt utreda hur tydliga och kvantifierbara krav på tillräcklig bemanning kan införas för att säkerställa att det finns tillräckligt med personal på våra särskilda boenden som motsvarar den enskildes behov, för att höja kvaliteten, ge personalen bättre arbetsförhållanden och öka patientsäkerheten. Den medicinska kompetensen och närvaron måste säkerställas. Sjuksköterskor bör som huvudregel finnas tillgänglig på varje särskilt boende, dygnet runt, under veckans alla dagar. Andelen undersköterskor behöver öka inom hela äldreomsorgen, i synnerhet inom hemtjänsten.

Samtidigt som vi i Sverige blir allt friskare växer skillnaderna i hälsa mellan grupper av människor. Det finns ett nära samband mellan socioekonomisk status och hälsa och välbefinnande och staden behöver en progressiv politik för att minska klyftorna och de stora skillnader som finns mellan stadsdelar och mellan grupper av stockholmare.

Äldre som vill bo kvar hemma ska kunna göra det genom att stödinsatser ses över och att andra åtgärder vidtas som gör kvarboende möjligt. Det kan handla om säkerhetsfrämjande insatser för tillgänglighet i hemmet, användande av välfärdsteknik, tillgång

till tekniska hjälpmedel och it-lösningar. Men det kan också handla om mer förebyggande och rehabiliterande insatser såsom tillgång till sociala mötesplatser, olika former av aktiviteter som fysisk träning, uppsökande verksamhet samt information och seminarier. Genom att ge äldreomsorgens personal utbildning och stöttning i de vanligaste typerna av funktionsnedsättningar kan vi skapa en tillgänglig äldreomsorg som svarar mot de äldres behov. Arbetet med anhörigstöd och möjligheterna för avlastning av anhöriga genom korttidsplatser ska utvecklas och en anhörigportal upphandlas och implementeras. Samarbetet med servicenämnden ska utvecklas för att förbättra kontaktvägar och information för anhöriga och omsorgstagare. Äldrenämnden leder implementeringsarbetet av smarta lås och ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ta fram verksamhetsnära stöd för dessa.

Biståndshandläggningen ska vara jämställd och likvärdig i staden. Stora effektiviseringskrav i budgeten för äldreomsorgen har lett till en mer restriktiv biståndsbedömning och det är fortfarande stora skillnader mellan stadsdelarna. Dessa måste minska och äldrenämnden, genom sina inspektörer, ska i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att riktlinjerna för handläggning inom äldreomsorgen tillämpas på ett enhetligt sätt för att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling. Särskild hänsyn till hög ålder, oro och ensamhet ska fortsatt tas vid biståndsbedömningen. För att få en rättvis och relevant bild av biståndsbedömningen är det angeläget att det ges tillfälle att utvärdera denna i brukarundersökningar. Staden ska utveckla formerna för arbetet med förenklad biståndsbedömning och utreda vilka ytterligare insatser som kan beviljas med arbets sättet.

För de personer som inte kan eller vill välja hemtjänstutförare ska ickevalsalternativet utgöras av hemtjänstutförare i egen regi. Detta gäller även för de personer som ännu inte valt utförare och som behöver få akuta hjälpinsatser tillgodosedda. Detta för att staden ska kunna säkerställa att den äldre, som i många av dessa fall är i en särskilt utsatt situation, får den hjälp hen behöver. Att staden tar ansvar för de som inte väljer skapar också en förutsägbarhet istället för att staden ska lotta ut den äldre till den som råkar ha det närmaste kontoret.

Tryggt mottagande i hemmet ska finnas för alla invånare i staden som behöver det och staden ska genom uppföljning och utvärdering säkerställa att stadsdelarna ges förutsättningar till att möta de faktiska behov som finns, även under andra tider än dagtid. Ingen ska behöva vara kvar på sjukhus längre än det finns behov av och samarbetet med Region Stockholm behöver intensifieras och utvecklas, då den nya ansvarsfördelningen inte fungerar. Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden fortsätta det pågående utvecklingsarbetet med Region Stockholm och Storsthlm utifrån Lagen om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård och följa upp konsekvenserna av de nya utskrivningsreglerna. Nämnderna ska också stödja stadsdelsnämnderna vid implementeringen av Lifecare. Staden ska säkerställa att korttidsplatser finns som motsvarar behoven. Samarbetet med läkarorganisationer och kommunal hälso- och sjukvård måste stärkas för att säkra vård och omsorg för de äldre på stadens särskilda boenden. Omställningen till Nära vård ska kontinuerligt följas upp och utvärderas för att säkerställa en fungerande vård- och omsorgskedja. Kommunstyrelsen och äldrenämnden ska i samarbete med Region Stockholm initiera ett arbete för att säkerställa en bättre fungerande sammanhållen journalföring.

Äldres utsatthet ska motverkas och äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndigheten arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre. Samarbetet med stadens kvinnojourer ska fortsätta och personal inom äldreomsorgen ska utbildas i att upptäcka och hjälpa personer som

blir utsatta för våld i nära relation. Stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är vägledande i detta arbete. Kunskapen om ett gott bemötande av äldre hbtqi-personer ska öka och garanteras inom äldreomsorgen.

- Den medicinska kompetensen ska stärkas på vård- och omsorgsboenden.
- Bemanningen inom äldreomsorgen ska öka för att svara mot de äldres behov.
- Staden ska verka för att förhandlingarna om kommunaliserad hemsjukvård återupptas.
- Kommunstyrelsen och äldrenämnden ska i samarbete med Region Stockholm initiera ett arbete för att säkerställa en bättre fungerande sammanhållen journalföring.
- Staden ska säkerställa en mer generös och rättssäker biståndsbedömning.
- Tryggt mottagande ska ges rätt förutsättningar för att kunna möta de faktiska behov som finns i hela staden.
- Staden ska utvärdera och trygga tillgången på skyddsutrustning.

Trygghet för de äldre genom ökad kontinuitet

Omsorgen om äldre har kraftfullt försämrats de senaste åren. Idag utförs en orimligt stor andel, nära en fjärdedel, av den av den arbetade tiden inom äldreomsorgen av timanställda. Detta drabbar kvaliteten direkt, då utbildningskraven enbart gäller fast anställd personal. Kompetensen behöver öka och utbildningskraven följas upp hos utförarna. Anställningstryggheten behöver stärkas och arbetsförhållandena förbättras för att ett yrkesliv inom omsorgen ska kunna bli mer attraktivt. Bara de kommande tio åren beräknas antalet äldre över 80 år öka med 40 procent. Det är en grupp som förtjänar en bra omsorg.

Under 1980-talet hade personalen inom hemtjänsten fyra boende per pass. Idag kan motsvarande siffra ofta vara tolv boende per pass. Det innebär inte enbart att personalen sliter ut sig, utan bidrar också till en stor otrygghet hos brukarna. Alla förtjänar att veta vem det är som kliver över hemmets tröskel. Dessutom ökar tids- och omsorgskontinuiteten om personalen är desamma.

Utbildad personal anställd på heltid som kan bemöta, kommunicera, entusiasmera, skapa delaktighet i vardagen, motivera med god personkännedom och som kan analysera allmäntillstånd och riskfaktorer, är nödvändigt för en bra äldreomsorg. En äldreomsorg av god kvalitet handlar om starkt ledarskap, personalens förutsättningar och den äldres inflytande samt om personliga relationer med kontinuitet. Det är viktigt att bibehålla autonomin som äldre, få stöd i de insatser man är berättigad till och att de genomförs i största möjligaste mån med delaktighet av den enskilde själv. Ramtid inom hemtjänsten ska fortsatt implementeras och eventuella hinder för genomförande ska identifieras och åtgärdas.

Arbetet med reflektionstid för personal inom hemtjänsten ska fortsätta och utökas. Medarbetare i staden ska ha en god arbetsmiljö och kunna utvecklas i yrket. Förutsättningarna för chefer i äldreomsorgen att utöva ett närvarande ledarskap ska stärkas. För att klara framtida rekrytering ska staden fortsätta förbättra arbetsvillkoren genom kollektivavtal, heltid som norm, tryggare anställningsformer, kompetensutveckling, rimliga scheman och en bra löneutveckling. En översyn av friskvårdsbidraget ska genomföras för att få fler att nyttja det, även bland de tidsbegränsat anställda, då staden ska verka för ett hållbart arbetsliv för alla inom omsorgen. Som ett ytterligare led i arbetet för ett hållbart arbetsliv, samt för att stärka Stockholms stad som en attraktiv arbetsgivare, ska

staden erbjuda de anställda inom hemtjänst, vård- och omsorgsboende samt förskola arbetsskor.

De pågående utbildningsinsatserna för vårdbiträden och undersköterskor behöver fortsätta och underlättas genom att bemanningsenheter inrättas. Regeringens satsning på ett äldreomsorgslyft för att möjliggöra för anställda inom kommunalt finansierad vård och omsorg att utbilda sig till vårdbiträde eller undersköterska på betald arbetstid kommer att höja kompetensen inom verksamheterna och ge befintlig personal fler kollegor. För att höja kvaliteten i vården och omsorgen, förbättra arbetsvillkoren och locka fler till omsorgsycket ska staden tillämpa SKR:s yrkesutvecklingstrappa för att på ett bättre sätt möta efterfrågan på vård- och omsorgspersonal inom äldreomsorgen. Äldrenämnden och stadsdelsnämnderna ska arbeta strategiskt med insatser för en god kompetensförsörjning. Staden ska ta tillvara personalens språkkunskaper samt måste säkra medarbetarnas kunskaper i svenska för att vården och omsorgen ska kunna bedrivas på ett säkert sätt och ska därför erbjuda medarbetare inom vård och omsorg språkkurser i svenska vid behov. Vuxenutbildningen ska finnas tillgänglig för stadens medarbetare och möjliggöra för fler att bli behöriga inom sina yrken. Även medarbetare som redan är behöriga inom sina yrken ska ges möjlighet att utvecklas. Inför införande av en skyddad yrkestitel för undersköterskor är det viktigt att staden möjliggör för medarbetare att kunna läsa in de kurser som fattas för att kunna ansöka om underskötersketiteln, samt bidrar till att säkra kompetensbehovet i välfärden genom att möjliggöra validering av kompetens hos anställda inom äldreomsorgen. Äldre i Stockholm ska kunna känna en trygghet när vi höjer kvaliteten i omsorgen.

Kompetensen inom demenssjukdomar och geriatrisk specialistkompetens ska stärkas och det multiprofessionella arbetssättet inom stadens specialiserade hemtjänstgrupper med inriktning mot demenssjukdom eller kognitiv svikt ska fortsätta utvecklas. Samhandläggningen kring äldre med komplexa behov ska fortsatt utvecklas. I samarbete med socialnämnden ska förutsättningarna för ett stadsövergripande stödcentrum för yngre personer med demenssjukdom utredas.

- Staden ska införa en sanktion för de utförare som inte når kontinuitetsmålen.
- Grundbemanningen inom äldreomsorgen ska öka.
- Bemanningsenheter med fastanställd heltidspersonal ska finnas i alla stadsdelar.
- En handlingsplan för att förbättra omsorgsarbetarnas arbetssituation ska tas fram, med syfte att skapa förutsättningar för ett hållbart arbetsliv, med ett större handlingsutrymme för personalen och mer tid med den enskilde.
- Ett pilotprojekt med att schemalägga med högre grundbemanning och överlappande schema inom äldreomsorgen i en stadsdelsnämnd ska starta.
- En översyn av ledarskapet ska göras med det långsiktiga målet att antalet medarbetare per chef ska vara max 25 personer.
- Ett aktivt arbete ska bedrivas för att minst 90 procent av personalen i omsorgen ska vara tillsvidareanställda och heltidsanställda.

Rätt till ett tryggt boende

Stora effektiviseringskrav i den borgerliga budgeten har tvingat fram en mer restriktiv biståndsbedömning som gör att behoven hos de äldre inte tillgodoses. Andelen avslag på ansökningar till vård- och omsorgsboenden har ökat under året trots uttalade löften om det motsatta. Bostadsbristen i Stockholm drabbar våra äldre hårt och äldreperspektivet behöver inkluderas i all samhällsplanering. Många äldre efterfrågar attraktiva och

trygga alternativa boendeformer och ett flertal av dessa har idag mycket svårt att klara kostnaderna för nyproducerade lägenheter, oavsett om det är ett ägt eller hyrt boende. Staden behöver göra mer för att hålla nere byggkostnader och hyresnivåer. Ett första viktigt steg är att inte sälja ut hyresrätter med lägre hyror som skulle ha möjliggjort för äldre att flytta till en lägenhet. Den demografiska utvecklingen kräver långsiktighet och en fungerande samverkan mellan stadens alla delar för att staden ska kunna ta sitt ansvar för planeringen av bostäder.

För att tillgodose behovet av ett tryggt och tillgängligt boende med social gemenskap för äldre utan stora hälso- och sjukvårdsbehov kommer stadens arbete med att bygga ut antalet seniorboenden att fortsätta. Målet är att tillförsäkra den enskilde ett tryggt boende oavsett var man bor i staden. Stadens olika boendeformer för äldre har under de senaste åren blivit tydligare och det ska vara lätt att hitta ett tillgängligt boende som gör det möjligt att leva ett aktivt liv även när rörelseförmågan blir sämre. Nämnden ska utreda behovet av seniorbostäder med målsättningen att kunna införa en seniorbostadsbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030. Stadens nuvarande servicehusbestånd ska vara möjligt att anpassa eller hyra ut om efterfrågan och behov förändras.

Äldrenämnden ska bidra till utvecklingen av såväl bostadsbedömda som icke bostadsbedömda boendeformer för äldre i samverkan med Micasa Fastigheter i Stockholm AB, privata aktörer och stadsdelsnämnderna. Stadens boendepplan ska ligga till grund för efterföljande års markanvisningar med en målsättning till år 2040 på minst 12 600 bostäder för äldre, varav 5000 seniorbostäder, 2 600 vård- och omsorgsbostäder och 5 000 hyresrätter som är tillgänglighetsanpassade för äldre i ordinarie bestånd. Utgångspunkten i äldreboendepplaneringen ska återgå till att 60 procent av platserna ska ha kommunen som huvudman. Det ger staden rådighet och möjlighet att möta behoven hos stadens äldre. Tillsammans med de platser staden köper in av privata aktörer, och som inte omfattas av äldreboendepplaneringen, uppstår då också en rimlig balans mellan privata och offentliga aktörer. Det är riskfyllt att, som den blågröna majoriteten nu gör, förutsätta att närmare 1900 platser, motsvarande 26 boenden fram till år 2040, kommer att tillkomma genom privat nyetablering. Att låta privata företag bygga och driva äldreboenden i den nu föreslagna utsträckningen är en osäker lösning som även riskerar att minska jämlikheten inom olika delar av staden. Tillgången på äldreboenden behöver säkras och med en större andel boenden i kommunal regi kan vi säkerställa rätt kompetens, goda anställningsvillkor och en god kvalitet. De senaste årens tvångsprivatiseringar visar att den borgerliga ledningen i realiteten prioriterar ned kvaliteten till förmån för en ökad andel privat verksamhet.

Många äldre i vår stad bor i otillgängliga lägenheter utan hiss. Många av dem är ensamstående och blir socialt isolerade. En tillgänglighetsinventering visar vilka möjligheter som finns i beståndet samt var förbättringar, såsom hissinstallation, behöver göras. Med den vetskapen kan vi planera för och möta de behov som finns i staden. Detta kommer medföra att äldres boende blir en del av den totala bostadsförsörjningen och därför kan integreras med andra åldersgrupper. Tillgänglighetsinventeringen ska göras i prioriterade bostadsområden där det har stor betydelse ur ett bostadsförsörjningsperspektiv att det blir fler hus med hiss.

Staden ska genomföra insatser för att hjälpa äldre att flytta till ett anpassat boende i god tid. Alla äldre ska genom övergripande kommunikationsinsatser och genom stadsdelsnämndernas uppsökande arbete få information om seniorboenden, vilken service som finns, särskilda förmedlingsregler, vikten av att stå i bostadskö och regler om bostadstillägg. Biståndshandläggarna ska arbeta proaktivt med uppsökande verksamhet och informationsinsatser för att hjälpa de äldre till ett anpassat boende. Utifrån resultaten av tillgänglighetsinventeringen kommer detta arbete förenklas.

Bostadsanpassningen är en viktig del av stadens arbete för att möjliggöra för fler att bo kvar hemma längre. Det är viktigt att handläggningstiderna för bostadsanpassningen hålls nere då ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning kan vara påfrestande inslag i vardagslivet om det egna hemmet upplevs som ett hinder. En strategi för att öka de äldres tillgång till anpassade boenden med fokus på ökad tillgänglighet och bra bostadsanpassning ska tas fram och implementeras. Staden ska säkra kompetens för både enklare och mer komplexa bostadsanpassningsärenden för kortare handläggningstid.

Rätten till bostad är så fundamental att det påtalas i Sveriges grundlag och som en av de mänskliga rättigheterna enligt Förenta nationerna (FN). Vi anser att det är en självklarhet att sträva mot att förverkliga rätten till ett tryggt och bra boende för alla. Staden ska intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att bland annat äldre blir hemlösa och bör därför ansluta sig till det globala FN-initiativet The Shift och verka för en inriktning där bostad ses som en rättighet och utförsäljning av allmännyttan förkassas.

Vi vidtog under den förra mandatperioden ett flertal åtgärder för att minska hemlösheten bland äldre. Detta var lyckat och antalet sjunker nu. Antalet kvinnor som lever i hemlöshet ökar dock, vilket är mycket oroväckande. Kvinnor i arbetaryrken har lägst lön vilket beror på att det i deras yrken är absolut svårast att få ett heltidsjobb, samtidigt som lönerna är de lägsta på arbetsmarknaden. En nollvision för äldre i hemlöshet behöver införas i Stockholm. Inga äldre ska behöva leva i hemlöshet. Därför behöver samarbetet mellan äldrenämnden, socialnämnden och SHIS bostäder med personer som är 65 år eller äldre, som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa fortsätta och genom äldrelotsar vägleda dem till kontakt med socialtjänst och äldreomsorg.

- Äldreboendeplaneringen ska återgå till att 60 procent av de nyproducerade platserna ska ha kommunen som huvudman för att tillsammans med de privat upphandlade platserna, som ligger utanför planeringen, skapa en balans mellan kommunalt och privat driven äldreomsorg.
- En tillgänglighetsinventering ska göras i prioriterade bostadsområden, som visar vilka möjligheter som finns i beståndet samt var förbättringar, såsom hissinstallation, behöver göras.
- Fler icke biståndsbedömda boenden, däribland kollektivboenden, ska byggas.
- En strategi för att öka de äldres tillgång till anpassade boenden med fokus på ökad tillgänglighet och bra bostadsanpassning ska tas fram och implementeras.
- Stadens boendeplan ska ligga till grund för efterföljande års markanvisningar med en målsättning till år 2040 på minst 12 000 bostäder för äldre, varav 5000 seniorbostäder, 2 400 vård- och omsorgsbostäder och 5 000 hyresrätter som är tillgänglighetsanpassade för äldre i ordinarie bestånd.

Förbättra äldres hälsa och välmående

Många äldre lider av ensamhet och social isolering, vilket staden behöver arbeta för att motverka. Att vara ofrivilligt ensam är inte bara besvärligt eller till och med fruktansvärt för den enskilde, det kan också leda till fysiska och psykiska folksjukdomar för den drabbade. Och vice versa, fysiska sjukdomar och psykisk ohälsa kan leda till ofrivillig ensamhet. Tillgången till personliga ombud för äldre personer med psykiska funktionsnedsättningar ska säkras. Det saknas en övergripande styrning och samordning av sta-

dens förebyggande och uppsökande verksamhet. Äldreomsorgen måste ges förutsättningar att tillgodose de äldres sociala behov, oavsett om det är i den enskildes eget hem eller på ett särskilt boende. Därför ska alla stadsdelsnämnder ha ett systematiskt förebyggande och uppsökande arbete för att säkerställa att rätt målgrupp nås och att verksamheten motsvarar de individuella behoven. I samråd med äldrenämnden ska stadsdelsnämnderna, där behov finns, ta fram en plan för att säkerställa äldreomsorg för förvaltningsområdet finska, meänkieli och samiska. Den digitala och tekniska kompetensen hos personalen ska säkerställas för att kunna tillgodose den enskildes behov.

Det finns ett stort behov av att höja kompetensen om välfärdsteknik bland äldre, pensionärsorganisationer, personal och närstående. Äldre och andra berörda måste involveras i ett tidigt skede för att introduktionen ska kunna ske på ett bra sätt. Målgruppen ska ges möjlighet att få påverka hur kommunen planerar och introducerar välfärdstekniken. Stockholms stad ska inrätta fysiska eller digitala visningsmiljöer för att förbättra möjligheterna för målgrupperna att bilda sig en uppfattning om vad det handlar om, hur tekniken ska användas och vilka möjligheter och hot som tekniken inrymmer.

Ensamhet är ett alltmer utbrett problem bland stadens äldre. Aktivitetscentren som bidrar till social gemenskap och är öppna för stadens äldre är därför viktiga. Arbetet med att stödja stadsdelsnämnderna i deras arbete med att skapa sociala mötesplatser i form av aktivitetscenter ska fortsätta. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att bedriva sociala aktiviteter, erbjuda möjlighet till gemensamma måltider, bidra till fysisk aktivitet samt utveckla verksamheten tillsammans med de boende och besökarna. Då män i mindre utsträckning söker sig till aktivitetscentren ska staden, för att motverka ensamhet, arbeta för att öka deras deltagande. Alla finner sig dock inte bekväma med att träffas på det sättet. Mer behöver göras med det uppsökande arbetet för att minska den sociala isoleringen bland äldre.

Civilsamhället tar ett stort ansvar i arbetet med att minska den sociala isoleringen hos våra äldre och det finns många exempel på hur detta kan göras. Då fler äldre än tidigare uppger att de upplever oro och ensamhet samt då osäkerheten gällande hur länge vi kommer att behöva leva under coronarestriktionerna är stor är det viktigt att civilsamhällets arbete i Stockholms stad ges förutsättningar att fortsätta under år 2022. Staden behöver därför utarbeta en överenskommelse där ökat stöd kopplas till åtaganden för aktiviteter som leder till minskad ensamhet, även under sommaren och storhelger.

Vi vet att många vardag förändras drastiskt i och med pensioneringen. De vanliga rutinerna och det vardagliga sociala umgänget ändras. För att motverka att den enskilde isoleras och tappar gemenskapen behöver stadens alla verksamheter samarbeta. Kulturförvaltningen kan utöka sin verksamhet till att i högre grad, både fysiskt och digitalt, närvara på exempelvis aktivitetscenter och särskilda boenden. Så även idrottsförvaltningen. För att underlätta för den enskilde att ta del av stadens kultur- och idrottsutbud ska äldrenämnden, kulturnämnden, idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna samverka för att ta fram ett aktivitetsprogram för äldre med syftet att främja hälsa och öka delaktigheten i samhället.

Vi vet att motion förlänger det friska livet och den äldre klarar sig själv längre in i livet. Behovet av sjukvård minskar när äldre ges möjlighet till motion. Äldrenämnden och idrottsnämnden ska löpande utveckla arbetet för att underlätta för äldre att motionera. Placeringen av utegym ska särskilt beaktas i detta arbete och så även öppnande av skollokaler för föreningar. Samarbetet med civilsamhället och den idéburna sektorn genom bland annat IOP-avtal ska vidareutvecklas.

Kunskapen kring maten och måltidsupplevelsens betydelse för hälsa och välmående behöver öka och spridas, även bland biståndshandläggarna. Undernäring och ofrivillig ensamhet ska motverkas. Måltiden för den äldre ska vara en lustfylld upplevelse. Måltidsombud ska utses inom varje enhet. Dietisterna ska, tillsammans med måltidsombuden, kompetensutveckla omsorgspersonalen i kostfrågor. Denna eskaleringsmetod har en långsiktig effekt i verksamheterna. Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsförvaltningarna samordna arbetet med måltidsombuden genom att bland annat inrätta matråd och utbildningar för omsorgspersonalen. Verksamheten ska bidra till att uppfylla stadens målsättningar för att begränsa klimatpåverkan.

- Fler arbetsterapeuter, äldreкураторer, fysioterapeuter och dietister ska vara tillgängliga för den enskilde för att stärka det rehabiliterande arbetet.
- Måltidsombud ska utses inom varje enhet inom hemtjänst och på särskilda boenden.
- Insatser till äldre personer som tillhör sårbara grupper, exempelvis äldre personer som lever i hemlöshet, lider av psykisk ohälsa eller har en missbruksproblematik ska utvecklas.
- Det uppsökande och förebyggande arbetet ska intensifieras för att nå äldre oavsett boendeform.
- Fler äldre ska erbjudas att ta del av stadens kultur- och idrottsutbud.
- Ett aktivitetsprogram ska tas fram för att öka den äldres delaktighet i samhället.
- Staden ska utarbeta en överenskommelse där ökat stöd kopplas till åtaganden för aktiviteter som leder till minskad ensamhet.
- Rätten till sociala aktiviteter och utevistelse ska stärkas med hjälp av en högre grundbemanning och en schemaläggning som fungerar.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ta fram en sammanhållen digitaliseringsplan för äldreomsorgen.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utreda och införa en övergång från LOU till LOV inom korttidsboende från den 1 januari 2023.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna inventera behovet av personliga ombud för äldre med psykiska funktionsnedsättningar samt se över dessas organisering.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och i samråd med kommunstyrelsen ta fram en stadsgemensam utbildningsplan för äldreomsorgen för att säkerställa rätt kompetens i hela staden.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna besluta om upphandling av nytt system för att ersätta Schemas.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra en kartläggning av äldreomsorgspersonalens kompetens kring skyddsåtgärder och samtycke. Detta för att kunna få en överblick av behovet av utbildning till berörda personalgrupper.	2022-01-01	2022-12-31

Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna inrätta bemanningsenheter inom äldreomsorgen med fastanställda vikarier i syfte att öka kontinuiteten.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och med stöd av kommunstyrelsen ta fram en uppföljningsmodell för HSL, inklusive särskilda HSL-inspektörer/observatörer.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och Micasa Fastigheter i Stockholm AB se över stadens beredskap vid värmeböljor ur ett verksamhetsperspektiv.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna samordna arbetet med måltidsombuden genom att bland annat inrätta matråd och utbildningar för omsorgspersonalen.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna se över hur man kan utveckla schemaläggningen i syfte att ta bort behovet av delade turer och ofrivillig deltid samt främja återhämtningen för de anställda.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna se över organisationen för tryggt mottagande och om det finns behov av bemanning även andra tider än dagtid.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram en handlingsplan för att förbättra omsorgsarbetarnas arbetssituation, med syfte att skapa förutsättningar för ett hållbart arbetsliv, med ett större handlingsutrymme för personalen och mer tid med den enskilde. I detta arbete ska en översyn av arbetsmiljön inom hemtjänsten göras och personalens anställningsvillkor beaktas.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram mätmetoder för den enskildes och där lämpligt anhörigas upplevelse av kontakten med beställarenheterna för att kunna säkerställa systematisk kvalitetsutveckling.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram uppdragsbeskrivningar för specifika funktioner utifrån utredningsuppdraget om regionalisering av funktioner.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna upprätta en stadsgemensam strategi för trygghetsskapande teknik på vård- och omsorgsboenden.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur arbetet med hälsofrämjande och rehabiliterande arbetssätt i vardagen kan utvecklas inom stadens äldreomsorg på ett systematiskt sätt under ledning av medicinskt ansvarig person för rehabilitering.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och idrottsnämnden ta fram ett aktivitetsprogram för att öka äldres delaktighet i samhället.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska med stöd av kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna vid behov ta fram ett digitalt stödssystem för att arbeta med avvikelshantering och klagomål.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska med utgångspunkt i lärdomarna från pandemin om nödvändigt förtydliga skrivningar i uppdragsbeskrivningar, förfrågningsunderlag och riktlinjer inom äldreområdet.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska pilottesta, utvärdera och om lyckat övergå till en automatiserad biståndsbedömning av trygghetslarm. Äldrenämnden ska i samband med detta utreda om fler delar i biståndsbedömningen kan automatiseras eller digitaliseras.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska skyndsamt utreda hur personaldimensionering kan införas för att säkerställa att det finns tillräckligt med personal på våra särskilda boenden som motsvarar den enskildes behov, för att höja kvaliteten, ge personalen bättre arbetsförhållanden och öka patientsäkerheten.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska stötta lämplig stadsdelsnämnd i uppstarten av en kommunövergripande verksamhet för äldre personer med psykisk ohälsa.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska ta fram ett förslag på hur ekonomiska styrmedel, inklusive möjligheten till sanktioner, kan användas för att uppnå kontinuitetsmålen i hemtjänsten.	2022-01-01	2022-12-31
Äldrenämnden ska utreda utformningen för profilhemtjänst med inriktning nationella minoritetsspråk alternativt särskilda hemtjänstgrupper för finska, antingen per region eller per stadsdelsnämnd.	2022-01-01	2022-12-31

Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, äldre- nämnden och stadsdelsnämnderna erbjuda utbildningsspar till berörda med- arbetare i staden så att de kan ansöka om underskötersketiteln när en skyd- dad yrkestitulerings för undersköterskor införs.	2022-01-01	2022-12-31
Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och äldre- nämnden ska i samarbete erbjuda språkkurser i svenska till medarbetare inom stadens för- skolor, vård och omsorg.	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, stadsbygg- nadsnämnden, äldre- nämnden och Micasa utreda behovet av seniorbostäder med målsättningen att kunna införa en seniorbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samråd med äldre- nämnden ta fram en handlingsplan för att främja hälsa hos äldre.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen och äldre- nämnden ska i samarbete med Region Stock- holm initiera ett arbete för att säkerställa en bättre fungerande sammanhållen journalföring.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i nära samarbete med äldre- nämnden och stadsdels- nämnderna göra en fördjupad utredning om hur verksamhets- och avtals- uppföljningen inom äldreomsorgen kan utvecklas i syfte att kvalitetssäkras och bli mer likvärdig över staden.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldre- nämnden och stadsdelsnäm- nderna inrätta fysiska eller digitala visningsmiljöer i Stockholms stad.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna, socialnämnden, äldre- nämnden och servicenämnden trygga tillgången till skyddsutrustning så att stadens beredskap motsvarar minst tre månaders förbrukning.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrotts- nämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnads- nämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- nämnden, stadsdels- nämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostä- der, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med äldre- nämnden implementera modellen för äldres möte med kultur.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska sä- kerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträck- ning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utveck- lingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byg- gentreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknads- nämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av syssel- sättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Servicenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram mått och mät- metoder för stadens miljö- och klimatpåverkan från måltider i samarbete med utbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och äldre- nämnden.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldre- nämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen etablera den verksamhetsnära förvaltningen av stadens sociala system.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldre- nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ta fram ett processtöd för intern samverkan i frågor som rör äldre personer som lever i hemlöshet.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden och äldre- nämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna samordna och utveckla socialtjänstens och äldreomsor- gens arbete med kvalitets- och ledningssystem enligt SOSFS 2011:9 för att bidra till en likställighet i staden, bland annat genom ett ägandeskap av frå- gan i ILS-webb.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med äldre- nämnden och i samråd med stads- delsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Svenska Bostäder, AB Stock- holms hem och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ta fram rutiner för att arbeta med vräkningsförebyggande åtgärder riktade mot personer över 65 år som inte är i behov av socialpsykiatriskt stöd.	2022-01-01	2022-12-31

(S)
ÄN:12

Stadsbyggnadsnämnden ska i samråd med äldrenämnden och Bostadsförmedlingen ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghets-skapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31

Överförmyndarnämnden

I ett jämlikt Stockholm får alla som inte själva kan sköta sin ekonomi eller bevaka sina rättigheter en bra hjälp av en god man eller en förvaltare. Insatserna ska vara av hög kvalitet och trygga för den enskilde. Överförmyndarnämndens huvuduppgift är att utöva tillsyn över godmanskap och förvaltarskap. För att uppnå detta är en väl fungerande tillsyn av ställföreträdarna grundläggande. Handläggningen ska vara rättssäker och effektiv, och det ska vara lätt att få kontakt med staden.

Bättre förutsättningar för utvecklingsarbete och god arbetsmiljö

Överförmyndarnämnden har under en längre tid arbetat intensivt för att komma tillrätta med de stora och allvarliga brister som funnits i verksamheten. Under föregående mandatperiod förstärktes förvaltningens budget och ekonomiska förutsättningar genom tillförsel av extra medel och slopat effektiviseringskrav. Nämnden fick förutsättningar för att påbörja ett långsiktigt och hållbart förändringsarbete mot en effektivare och mer ändamålsenlig organisation. Förbättringsarbetet har inte kunnat fortskrida i den takt vi önskat eftersom den borgerliga majoriteten inte har tillfört nämnden tillräckliga resurser som behövs för att ta sig an de brister som kvarstår.

Vi anser att nämnden ska ges förutsättningar för att korta handläggningstider och komma till rätta med de utmaningar som revisionen har påpekat i flera år. Det är oroande att väntetiderna för att få en ställföreträdare är långa. Stockholmare som behöver hjälp av en god man förtjänar att få stöd snabbt. Arbetet för att korta handläggningstiderna måste påskyndas och därför har nämnden inte fått något generellt effektiviseringskrav i denna budget. Nämnden ska ges förutsättningar för att systematiskt förbättra arbetsmiljön. Nämndens arbete med moderniseringen av sociala system och införande av Esset stoppades på grund av kostnaderna blev för höga. Ohållbara kostnader har lett till att ett nytt projekt och arbete med modernisering av ärendehanteringssystemet ska påbörjas inom nämnden. Vi förutsätter att rätt kompetens och erfarenhet används vid upphandling och implementering av de digitala tjänsterna. Behovet av digitalisering är akut och det är viktigt att projektet håller tidsplanen. Det är dags för ett bättre ärendehanteringssystem och en högre kvalitet i nämndens arbete.

Nämnden ska samverka med andra överförmyndarnämnder, myndigheter och aktörer för att säkerställa informationsöverföring, en likformig bedömning vid arvodering och ärendehandläggning samt få stöd vid budget- och prognosarbete.

- Väntetiderna för att tilldelas ställföreträdare ska kortas.
- Moderniseringen av det sociala systemet ska ske skyndsamt för att öka kvaliteten i verksamheterna.

Fler gode män och förvaltare för att rättigheter ska tillgodoses

Genom nämndens verksamhet kan människor som har svårt att sköta sin ekonomi på grund av sjukdom, ålder eller något annat skäl få hjälp av en god man eller en förvaltare. Tillsyn över förmyndarskap syftar till att säkerställa att barn eller myndiga personer som inte själva kan ta tillvara sin rätt, inte missgynnas ekonomiskt eller rättsligt. I tillsynen över förmyndarskap ska nämnden särskilt se till att barnets tillgångar används för barnets nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade på ett tryggt sätt som ger rimlig avkastning.

Arbetet som gode män och förvaltare gör är av stort värde för alla som är i behov av hjälp. Genom deras arbete kan den enskildes rättigheter säkerställas. Nämndens arbete för att rekrytera och tillgodose behovet av gode män är centralt för att stödja individer

som behöver en god man. Genom nischade rekryteringsinsatser, effektiva utbildningsinsatser och i samarbete med civilsamhället kan rekrytering av gode män och förvaltare ökas. Dialogen med funktionshinderrådet stärker nämndens arbete. Samarbetet med God mans- och förvaltarförening i Stockholms län är viktigt. Föreningens insatser för att gode män och ställföreträdare ska få utbildning och stöd i uppdraget är värdefullt för staden. Nämnden ska fortsätta arbetet med att fortbilda stadens biståndshandläggare och socialsekreterare om uppdraget som god man och förvaltare.

Nämnden ska i samarbete med socialnämnden fortsätta att genomföra specialutbildningar som riktar sig till gode män och förvaltare som vill och anses lämpade att ta sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag.

Nämnden har under de senaste åren arbetat för att minska antal uppdrag som varje ställföreträdare har. Framsteg har gjorts och antalet uppdrag per ställföreträdare har minskat. Det är av stor vikt att nämnden fortsätter arbeta och verka för att ställföreträdare i normalfallet inte åtar sig fler än fyra uppdrag.

- Nischade rekryteringsinsatser och effektiva utbildningsinsatser ska användas för att rekrytera fler gode män och förvaltare.
- Specialutbildningar ska ges till gode män och förvaltare som tar sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag.
- Antal uppdrag per ställföreträdare ska minskas.

Rättssäkra och kvalitativa insatser

Medborgarna som är i behov av nämndens insatser ska kunna lita på att verksamheten håller hög kvalitet, är tillgänglig och rättssäker. Nämnden ska mäta kvalitet, tillgänglighet, rättssäkerhet, effektivitet och brukarnas uppfattning om insatserna. Nämnden ska kontinuerligt göra lämplighetskontroller av ställföreträdare. Eventuella oegentligheter ska polisanmälas. Om en ställföreträdare förekommer i belastningsregistret ska nämnden entlediga denne.

I och med att nämnden har ett särskilt uppdrag att genomföra tillsyn över förmyndarskapet är det viktigt att ständigt arbeta med uppföljning och utvärdering ur ett barnrättsperspektiv. Nämnden kan bidra med att sprida kunskap till medarbetare, chefer, vuxen- och barnhandläggare i arbetet med att systematiskt säkerställa barnets bästa.

Överförmyndarnämnden har i samarbete med kommunstyrelsen prövat förutsättningarna för att genomföra försöksverksamhet med förvaltarenheter. Utredningen landade i att om en förvaltarenhet ska införas ska den placeras under en annan nämnd än överförmyndarnämnden då nämnden inte både kan anlita ställföreträdare och samtidigt utöva tillsyn över samma ställföreträdare. Behovet av professionella ställföreträdare är akut. Medborgare får inte sina behov tillgodosedda eftersom stadens ledning har förhalat processen med att införa en förvaltarenhet. Majoriteten har istället valt att pröva upphandling av förmedling av och stöd till ställföreträdare. Trots att arbetsmarknadsnämnden har övertagit ansvaret för både upphandling av professionella ställföreträdare och införande av förvaltarenhet har inget hänt under det senaste året. Privatiseringen av ställföreträdare innebär att staden öppnar upp för en kommersialisering av de ideella uppdragen gode män och förvaltare samt att stadens kostnader kommer att öka. Det är olyckligt att den borgerliga majoriteten väljer den vägen för Stockholm. Vi anser att försöken att upphandla förmedling ska avslutas och att förvaltarenhet ska införas under arbetsmarknadsnämnden omgående. Den blågröna majoriteten måste sluta förhålla införandet av förvaltarenhet. Arbetet för att alla som har rätt till ställföreträdare ska få sina behov tillgodosedda måste intensifieras och säkerställas.

- Fler och bättre kontroller ska göras för att upptäcka eventuella oegentligheter. Alla oegentligheter som upptäcks ska polisanmälas.
- Privatiseringen av ställföreträdare ska stoppas och en förvaltareenhet ska införas under arbetsmarknadsnämnden.

Stockholm säkerställer rätten till svensk ställföreträdare

Enligt särskilda bestämmelser i föräldrabalken ska överförmyndaren i Stockholm utöva tillsyn över enskilda ärenden för förmyndare, gode män och förvaltare för huvudmän som inte är folkbokförda i Sverige, men som har rätt till en svensk ställföreträdare. I de fall det rör ett dödsbo där den avlidne inte har någon hemvist i en kommun i Sverige övergår ansvaret till Stockholms överförmyndarnämnd. Antalet behövande av ställföreträdare förväntas öka betydligt under de närmaste åren på grund av internationaliseringen och att dagens utlandssvenskar blir äldre och hjälpbehovet ökar.

Riksansvaret innebär ökade krav på nämnden då kunskap om internationella ärenden behöver byggas upp för att kunna erbjuda ett bra stöd. Ärenden kan handla om ägandefrågor i fastigheter utomlands och hur barns arv ska fördelas enligt utländsk lag. Nämnden behöver ha tillgång till ställföreträdare som har språkkunskaper och kunskap om internationell rätt. Riksansvaret bör generera någon form av nationell ersättning till staden och nämnden i förlängningen. Idag är det Stockholms stads invånare som står för de kostnader och det arbete som krävs för att ge utlandssvenskar stöd när det gäller ställföreträdarskap. Nämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen arbeta för att få utrikesdepartementet, Länsstyrelsen i Stockholm och tingsrätten att förtydliga vad som ingår och inte i nämndens ansvar för internationella ärenden samt hur lagstiftningen ska tolkas. Nämnden ska även i samarbete med kommunstyrelsen föra dialog med riksdag och regering om att Stockholm ska erhålla statlig ersättning för riksansvaret.

- Förtydligande av vad riksansvaret innebär ska göras under året.
- Stockholm ska verka för att staten ersätter staden för riksansvaret.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen initiera en dialog med riksdag och regering om vikten av att Stockholm erhåller ersättning för riksansvaret för utlandssvenskar.	2022-01-01	2022-12-31
Överförmyndarnämnden ska under året modernisera ärendehanteringssystemet.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31

Central medelsreserv

I Central medelsreserv: 1. *Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov* reserveras 5,0 mnkr.

I Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* reserveras 748,2 mnkr främst för följande ändamål.

- Beredskapslager
- Särskilda insatser i stadsmiljö
- Trygghetsåtgärder i offentliga miljöer
- Trygghetsinventering trafik och skolor
- Stadsövergripande användning av ordningsvakter
- Introduktionsförskolor
- Platssamverkan
- Aktivitetscentra i äldreomsorgen
- Vattenförbättrande åtgärder
- Förstärkta placeringskostnader av unga i utsatta områden
- Förvaltarenhet
- Giftfri förskola
- Klimatsamordnare
- Arbete med ställföreträdare
- Sparade medel av kommunfullmäktiges partier
- Sommarkoloniverksamhet inkl. LSS-kollo
- Sökbart anslag för förstärkt skötsel av naturreservat
- Förskola – bidrag för hög hyra
- Särskilda boenden för äldre
- Särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning
- Biologisk mångfald
- Förstärkta insatser ytterstaden
- Kulturplats Snösätra
- Resultatenheter
- Oförutsedda behov

Vidare reserveras 785,0 mnkr i Central medelsreserv: 3. *Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, grund- och gymnasiesärskola, svenskundervisning för invandrare (sfi), flyktingmottagande, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, in-täktsbortfall som en följd av den pågående pandemin, kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta, arbetsmarknadsnämnden samt arvoden med mera inom överför-myndarnämnden.

I Central medelsreserv: 4. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* har utgifter om 450,0 mnkr reserverats för planerings- och genomförandeprojekt avseende investeringar för exempelvis följande ändamål:

- Förändringar mellan åren i redan beslutade investeringsprojekt som inte kan finansieras genom omprioriteringar inom nämndens investeringsplan
- Nya prioriterade investeringsprojekt som inte kräver genomförandebeslut av kommunfullmäktige, genom att de inte är av strategisk vikt eller principiell karaktär
- Klimatinvesteringar
- Vattenförbättrande åtgärder
- Hästa Gård
- Trygghetsfond
- Naturresevat
- Biologisk mångfald
- Stockholm vid vatten

Finansförvaltning

Förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Under Finansförvaltningen redovisas de samlade kostnaderna för pensioner och arbetsgivaravgifter, stadens skatteintäkter, intäkter för fastighetsavgifter med mera. Finansförvaltningen tillgodogörs interna ersättningar för pensioner och personalförsäkringspålägg från nämnderna. Här upptas finansiellt resultat, aktieutdelning samt interna ränteersättningar från nämnder för investeringar.

Exploateringsinkomster vid markförsäljning, motsvarande det bokförda värdet, tas upp under exploateringsnämnden. De samlade budgeterade investeringsinkomsterna framgår av investeringsplanen.

Pensioner, arbetsgivaravgifter m.m.

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Pensioner		
Utbetalningar pensioner	-1 135,0	-
Pensionsavgifter	- 925,0	-
Särskild löneskatt (24,26 %)	- 499,8	-
Förändring av pensionsskuld (inkl särsk löneskatt)	- 867,7	-
Summa	-3 427,5	0,0
Övriga personalkostnader	- 100,0	
Arbetsgivaravgifter (inkl avtalsförsäkring)	-5 690,3	0,0
Ersättningar från nämnderna för pensioner och personalförsäkring	-	7 397,0
Summa	-9 217,8	7 397,0
Anslagsfinansierad del av pensioner/ arbetsgivaravgifter mm	-1 820,8	

Pensioner

Här redovisas stadens samlade kostnader för pensioner för så väl aktiv som pensionerad personal. Staden redovisar pensionskostnader enligt blandmodellen. Pensionsavtal för födda 1985 och tidigare är delvis förmånsbestämt. För personer födda 1986 och senare gäller ett helt avgiftsbestämt avtal, AKAP-KL. Detta avtal omfattar cirka trettio procent av de anställda. Pensionsskulden avser förmånsbestämd ålderspension och avtalspension. Skulden beräknas enligt beräkningsmodellen, RIPS 21. Den del av skuldförändringen som avser ränta budgeteras under finansiella kostnader.

Arbetsgivaravgifter

Stadens nämnder betalar lagstadgade arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkring och pensioner genom ett personalförsäkringspålägg, som läggs på lönesumman. För arbetstagar födda 1957 och senare har detta beräknats till 41,15 procent för 2022. Pålägget

består av följande poster: Lagstadgade arbetsgivaravgifter om 31,42 procent, avtalsförsäkringar om 0,13 procent och kalkylerade kostnader för avtalspension om 9,5 procent. Pålägget för personer födda 1956 och tidigare uppgår till 16,0 procent. Riktlinjen är att förändrade arbetsgivaravgifter eller avtalsförsäkringar, som beslutas om året innan budgetåret, ska påverka personalförsäkringspålägget, som tas ut budgetåret.

Skatteunderlag och skatteberäkningar

Prognosen över skatteunderlaget för 2022, det vill säga kommuninvånarnas förvärvsinkomster under 2020, är uppräknad med en bedömning av utvecklingen under inkomståren 2021 och 2022. Gällande prognos utgår från Sveriges Kommuner och Regions mest aktuella bedömning den 30 september 2021. Skatteunderlaget beräknas öka med 4,3 procent år 2021 och 4,2 procent år 2022. Stadens skatteinkomster är beräknade på en oförändrad skattesats om 17,84 kr.

Begravningsavgift

Begravningsverksamheten finansieras genom en särskild avgift som tillgodogörs staten på samma sätt som skattemedel. Begravningsavgiften uppgår till 6,5 öre av uppräknat skatteunderlag (6,5 öre 2021).

Utgjämningssystemet

Kommuner och regioner garanteras genom inkomstutjämningen 115 procent av medelskatekraften i riket. Stockholms stad och andra kommuner som har en skattekraft över den s.k. garantinivån betalar en inkomstutjämningsavgift till staten. Beräkningen är gjord utifrån Sveriges Kommuner och Regioners mest aktuella bedömning från den 30 september. Det slutliga utfallet av inkomstutjämningen kommer att fastställas under december månad 2021.

LSS-utjämning

LSS-utjämningen utjämnar för kostnadsskillnader i kommunernas LSS-verksamhet. Kostnadsutjämnningssystem för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) infördes 2004. Gällande prognos för LSS-utjämningen utgår från SCB:s prognos i juni 2021.

Fastighetsavgift

Från och med år 2008 har den statliga fastighetsskatten ersatts av en kommunal avgift. Fastighetsavgiften baseras på ett taxeringsvärde med ett högsta tak som justeras årsvis. Detaljerade regler utfärdas av Skatteverket.

Utdelning

Flertalet av stadens bolag ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Ägarens krav på utdelning tas huvudsakligen ut i form av obeskattade koncernbidrag. Vissa bolag i koncernen erlägger koncernbidrag till moderbolaget Stockholms Stadshus AB, som i sin tur tillskjuter bidrag till mottagande bolag.

Budgeterad utdelning från koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1 250 mnkr. I tertialrapport 2 kan beslut fattas om justering av mellanhavanden mellan Stockholms stad och Stockholms Stadshus AB.

Kommunstyrelsen agerar genom stadsledningskontoret som kommunkoncernens samlade finansfunktion. Samtliga upplånings- och placeringsbehov sker genom stadsledningskontorets internbank. Finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad anger ramar för finansverksamheten i kommunkoncernen, det vill säga Stockholms stad, Stockholms Stadshus AB och dess majoritetsägda bolag samt stadens övriga helägda bolag. Finanspolicyn ska fastställas av kommunfullmäktige årligen och revideras vid behov. En riskkontrollfunktion övervakar att de finansiella riskerna håller sig inom de ramar och regler som finns angivna i finanspolicyn.

Enligt finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad ska staden och samtliga bolag erhålla upplåning och placering med villkor motsvarande kommunkoncernens externa finansieringskostnad med utrymme för en marknadsmässig kreditmarginal och eventuell omkostnadsersättning.

Övriga finansiella intäkter utgörs i första hand av ersättning som tas ut i samband med att staden går i borgen. Enligt gällande regler för stadens borgenshantering ska staden vara restriktiv avseende nya borgensåtaganden. Övriga finansiella kostnader utgörs i huvudsak av kostnader för rating, syndikerat låneavtal (betalningsberedskap) och marknadsprogram samt bankavgifter. Den del av pensionsskulden som är att betrakta som en finansiell kostnad inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader.

Begravningsfond

Begravningsverksamheten finansieras genom en begravningsavgift. Överskott/underskott inom verksamheten avsätts centralt för balansering av resultat, som återförs till avgiftskollektivet.

Internränta

Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta i samband med budget. Staden eftersträvar en internränta som är relativt stabil och som reflekterar kommunkoncernens genomsnittliga finansieringskostnad de kommande åren. Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta för 2022 till 0,5 procent, (0,5 procent 2021). Räntan för bostadsrättsinnehav motsvarar internräntan.

Kommunfullmäktige fastställer därutöver kalkylräntan för enskilda projekt till 5,0 procent. Kommunstyrelsen kommer därutöver i enlighet med förslag i denna budget behöva utreda och ta fram förslag för en lägre kalkylränta för investeringar som reducerar stadens klimatpåverkan.

Räntan för markinnehav motsvarar avgäldsräntan för tomträtter, som uppgår till 3,00 procent (3,00 procent 2021).

Kapitalkostnadsberäkning

Vid beslut om ny-, om- och tillbyggnadsprojekt gällande lokaler och bostadslägenheter med kostnadsbaserad hyresberäkning, och med SISAB, Micasa och fastighetsnämnden som hyresvärd, baseras dessa på en mer långsiktig kapitalkostnadsberäkning. Den del som avser kostnaden för en kapitalskuld beräknas med en bestämd procentsats, en kalkylberäkningsprocent. Kalkylberäkningsprocenten ska gälla vid bedömning av ett projekt i samband med beslut och därefter vara fast för detta specifika projekt i samband med uppföljning under hela genomförandetiden. Hyresofferter från

(S)

Fi:4

berörda bolag och fastighetsnämnden ska avseende kapitalskulden kompletteras med denna kalkylberäkningsprocent.

Förslag till budget och ägardirektiv 2022 och inriktning 2023-2024 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagskoncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagskoncernen ska under perioden prioritera affärsmässiga investeringar som är nödvändiga för en snabbt och hållbart växande stad. Takten i bostadsbyggandet ska vara hög. Hälften av det som byggs ska vara hyresrätter med rimliga hyror. De allmännyttiga bostadsbolagen ska verka för en hållbar produktionstakt om 1500-2 000 bostäder per år. Bolagskoncernen har också en viktig roll i arbetet med att möta bostadsbehovet för grupper där kommunen har ett särskilt ansvar.

Bolagskoncernen har en viktig roll i att driva stadens arbete med att minska klimatutsläpp och genomföra klimatanpassningsåtgärder i syfte att uppnå målet om ett klimatpositivt Stockholm år 2035.

Samtliga bolag har ansvar att fokusera på styrning, effektivitet, kostnadsmedvetenhet och prioriteringar i stadens större investeringsprojekt. Bolagen ska utföra sitt uppdrag effektivt utifrån respektive bolags förutsättningar och verksamhet. Bolagskoncernen ska ha en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla fastighetsbestånden långsiktigt för att nå en bättre struktur när det gäller standard, geografiskt läge och åldersfördelning. Samhällsfastigheter ska förvaltas och planeras på ett ekonomiskt och klimatomänsligt hållbart sätt samt med hänsyn till stadens behov på kort och lång sikt.

Efter nära två år som mer än något annat präglats av den globala pandemin blickar vi nu mot ljusare tider. Dock inte utan utmaningar. Återhämtningen för flera av stadens bolag kommer att ta tid och nya prövningar väntar. Stora investeringar krävs för att möta klimathotet och koncernens bolag ska vara delaktiga i arbetet för att nå stadens mål om klimatpositiv stad till år 2035. Samtidigt måste flera av bolagen som drabbats hårt under pandemin fokusera på återhämtning och tillväxt. Stadens fastighetsförvaltande bolag är viktiga för att garantera långsiktig tillgång till samhällsfastigheter som möter behoven i en växande stad. Stora klimatvinster finns att göra genom ökad energieffektivisering och smarta digitala lösningar för en långsiktigt hållbar fastighetsförvaltning. Den ideologiskt drivna utförsäljningen av stadens samhällsfastigheter ska upphöra.

Under år 2022 ska koncernen fokusera på att bolagens verksamhet blir hållbar över tid och samtidigt bidrar till den ekonomiska återhämtningen i Stockholm. Ett aktivt arbete för ökad sysselsättning, främjande av besöksnäring och näringsliv, åtgärder för kulturen och insatser för att främja krisdrabbade bolag ska vara bolagskoncernens inriktning under året.

Bolagskoncernen Stockholms Stadshus ABs uppgifter

Koncernen Stockholms Stadshus AB omfattar merparten av Stockholms stads aktiebolag. Stockholms Stadshus AB är moderbolaget i koncernen som består av 17 aktiva dotterbolag eller underkoncerner, samt ett intressebolag.

Styrelsen för Stockholms Stadshus AB, koncernstyrelsen, ska fatta de principiella beslut som krävs för att kommunfullmäktiges mål ska nås. Dotterbolagens styrelser och verkställande ledningar har det operativa ansvaret för att kommunfullmäktiges beslut verkställs.

Moderbolaget Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB ska kontinuerligt följa större investeringsprojekt med särskilt fokus på projekt med långsiktiga effekter för stadens tillväxt och ekonomi. Stockholms stadshus AB ska verka för ett ökat bostadsbyggande i Stockholm.

Det är angeläget att Stockholms Stadshus AB deltar i arbetet för fortsatt fastighetsutveckling, utbyggnad och planering av lokaler för stadens välfärdsverksamheter, såsom äldreboenden, skolor och förskolor. All samhällsplanering ska i ett tidigt skede beakta välfärdens behov av kostnadseffektiva, ändamålsenliga, tillgängliga och trygga lokaler. Möjligheterna att överföra fastigheter mellan bolag som ur ett nyttjandeperspektiv bör utvecklas för annat ändamål, exempelvis till bostäder, prövas kontinuerligt tillsammans med fastighetsbolagen.

Moderbolaget Stockholms Stadshus AB:s uppgifter

Stockholms Stadshus AB har en sammanhållande funktion för merparten av Stockholms stads aktiebolag och ska leda bolagskoncernen. I kommunfullmäktiges direktiv ingår att svara för övergripande utveckling, strategisk planering, löpande översyn och omprövning, utöva ekonomisk kontroll och uppföljning, samt att utveckla styrformer och samspillet mellan ägare, koncernledning och dotterbolag. Moderbolaget följer upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser, i samverkan med stadsledningskontoret. Moderbolaget ska inom ramen för kommunstyrelsens uppsiktsplikt återföra väsentlig och strategisk information till kommunstyrelsen

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- bidra till en långsiktigt hållbar ekonomi i Stockholms stad
- leda dotterbolagens arbete med bostadsförsörjning för prioriterade grupper
- följa dotterbolagens arbete med trygghetsskapande insatser
- säkerställa enhetlig tillämpning av villkor för socialt ansvar och krav på villkor i nivå med kollektivavtal i offentlig upphandling säkerställa att bostadsbolagen avbryter arbetet med att ombilda lägenheter
- säkerställa att allmännyttans lägenhetsantal inte minskar och att inga avyttringar sker ur allmännyttans bestånd
- säkerställa att bostadsbolagen är fortsatt viktiga aktörer för att uppnå stadens bostadsmål och återupprätta en hög takt i bostadsbyggandet
- säkerställa att den ideologiskt drivna utförsäljningen av stadens samhällsfastigheter upphör
- säkerställa implementeringen och följa upp arbetet med stadens trygghets- och säkerhetsprogram i bolagens verksamheter
- säkerställa effektiva processer för en hög och jämn takt i bostadsbyggandet samt att samhällsservice planeras i tidiga skeden
- medverka i arbetet för att nå målet om 140 000 bostäder år 2010-2030
- arbeta för att de kommunala bostadsbolagen på sikt uppnår en nybyggnationstakt på 1500-2 000 bostäder per år
- säkerställa att de kommunala bostadsbolagen ökar byggandet av hyresrätter med lägre hyror
- säkerställa att de kommunala bostadsbolagen bygger bostäder till prioriterade grupper, såsom unga, studenter och seniorer

- svara för koncernens övergripande arbete för att nå målet om en klimatpositiv stad år 2035
- svara för koncernens övergripande arbete för att Stockholms stads organisation ska vara fossilbränslefri år 2030
- bistå i stadens arbete med att ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040
- säkerställa att de kommunala fastighetsbolagen utvecklar metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- utveckla kommunkoncernens organisation och strategiska planering och uppföljning för en långsiktigt hållbar energi- och elförsörjning
- säkerställa implementeringen och följa upp arbetet med stadens program och policy i bolagens verksamheter, bland annat miljöprogram, klimathandlingsplan och näringslivspolicy
- leda och följa upp arbetet med en ökad energieffektivisering och återvinning inom koncernens fastighetsbolag
- följa upp arbetet med dotterbolagens avfallshantering
- fortsätta att utveckla Stockholms fjärrvärme och fjärrkyla
- intensifiera minskningen av användandet av fossila bränslen till förmån för andra, förnybara bränslen
- arbeta för att förverkliga planerna för ett nytt kraftvärmeverk i Lövsta
- delta i arbetet för att hitta lösningar på stadens effektbrist
- verka för att koncernen mäter energianvändning i använd energi istället för köpt energi
- styra finansiella resurser på ett för ägaren och koncernen optimalt sätt
- utveckla ägarstyrningen i dotterbolagen genom förstärkt uppföljningsfunktion
- delta i samordningen i tidiga skeden med berörda nämnder så att strategiska stadsutvecklingsprojekt genomförs på ett effektivt sätt
- tillsammans med kommunstyrelsen stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att skapa en effektivare verksamhet genom en ökad samverkan med varandra
- ansvara för bevakning och samordning av ägarintresset i de bolag där staden är delägare
- bidra till en effektiv och hållbar fastighetsförvaltning inom stadens fastighetsbolag
- särskilt följa dotterbolagens ekonomi avseende bostadsbyggande och upprustning
- följa att bostadsbolagen långsiktigt ska uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer för att säkerställa en långsiktigt sund ekonomi
- i samråd med arbetsmarknadsnämnden fortsätta arbetet med att ta fram modeller och goda exempel för bolagens arbetsmarknadsinsatser
- bidra till att fler får anställning via stockholmsjobb
- säkerställa att fler ungdomar får feriejobb
- tillsammans med kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser i enlighet med stadens mål
- samordna koncernens CSR-arbete
- följa dotterbolagens arbete med jämställdhet
- följa dotterbolagens arbete med antikorruption

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stockholms Stadshus AB ska i samarbete med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholms Stadshus AB ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden kontinuerligt utveckla konceptet med Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu mer kostnadseffektiva, snabbare att uppföra samt anpassas för att kunna passa på fler platser i staden.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som skräv. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31

Bostadsbolagen

Gemensamt för de tre bolagen

De kommunala bostadsbolagens huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. I sitt bestånd ska bolagen äga bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare. Bolagen utgör en stor del av stadens och stockholmarnas samlade förmögenhet och måste därför skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt.

Bolagen har också en viktig uppgift att fylla avseende positiv stads- och centrumutveckling. Detta ska ske både genom ett socialt ansvarstagande i enlighet med ägarens direktiv samt genom fysiska åtgärder. Miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiv ska tillämpas i nyproduktion, vid upprustning av befintligt bestånd och i löpande förvaltning. Bolagen ska aktivt arbeta mot segregation.

För att uppnå kommunfullmäktiges mål med nyproduktion krävs att bostadsbolagen har tillräckligt stora projektportföljer.

Bolagens uppgift

Den omfattande bostadsbristen utgör en begränsning för stockholmarna, staden och näringslivet. Att ombilda och sälja ut allmännyttans lägenheter fördjupar bostadsbristen. Stockholm behöver fler hyresrätter, inte färre. Takten i bostadsbyggandet behöver därför öka till en hållbar nybyggnadstakt på 1500-2000 bostäder per år där byggandet av energieffektiva hyresrätter med lägre hyror ska prioriteras. Stadens bostadsbolag ska särskilt intensifiera byggandet av hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga. För att bolagen ska leva upp till uppgifter och inriktningsmål är det avgörande att bolagen aktivt söker markanvisningar av exploateringsnämnden och upprättar planer för att nå byggmålen. Det är därför viktigt att målen för markanvisningar till allmännyttan återinförs för att säkerställa en jämn och hög produktionstakt. Den sparläga nuvarande majoritet satt bostadsbolagen på med sänkta produktionsmål och få markanvisningar, riskerar att urholka kompetensen hos bolagen att ta sig an storskaliga utveckling och det höga bostadsbyggandet av hyresrätter som stockholmarna efterfrågar. Bolagen ska ges förutsättningar för att hålla en hög och jämn byggtakt oavsett konjunktur för att allas rätt till ett hem ska tillgodoses.

De senaste åren kan vi tyvärr konstatera att tilldelningen av markanvisningar till bolagen har varit alltför låg. Bolagen har själva varnat för att byggtakten på lång sikt kommer bli lidande om inte fler markanvisningar kan säkras. Även vid en ändrad inriktning och ett återinförande av ett mål för markanvisningar till allmännyttan för exploateringsnämnden riskerar byggtakten över tid ha påverkats negativt tills dess att projektportföljen för bolaget åter blir välfyllt i alla steg av stadsbyggnadsprocessen, från markanvisning till byggstart och nya bostäder. Det är därför viktigt att bolagen snabbt kan säkra fler markanvisningar och behålla sin kompetens som bostadsutvecklande bolag och inte enbart bli bostadsförvaltande.

Ombildningarna av allmännyttan ska stoppas. Den moderatledda majoriteten har, precis som under tidigare mandatperioder, genomfört storskaliga utförsäljningar. Över 2000 hyresrätter riskerar nu att gå förlorade från hyresmarknaden. Detta i ett läge när fler hyresrätter behövs och bolagens fokus bör ligga på nybyggnation snarare än att avyttra sitt bestånd. Inga fler köperbjudanden ska gå ut efter att nuvarande når sin tidsfrist.

(S)

Bo-bolagen:2

Stockholmarna har redan gått miste om många hyresrätter med rimlig hyra och ombildningarna bidrar inte till att fler bostäder tillskapas utan försvårar boendesituationen då den generella hyresnivån i beståndet riskerar att höjas samtidigt som bolagens fokus blir att administrera ombildningar istället för att öka bostadsbyggandet.

Bostadsbolagens val av metoder och material för upprustning, nyproduktion och energiförsörjning har en betydande inverkan på stadens mål att nå fossilbränslefri stad till år 2040. Då en betydande del av energiåtgången för en bostadsfastighet sker under produktionen behöver bolagen utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion, med särskilt fokus på val av stommaterial.

Allmännyttan har ett lagstadgat samhällsansvar att bidra till bostadsförsörjningen i staden och tillhandahålla bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare. Segregationen och den urbana ojämlikheten är en av vår tids stora utmaningar. Bolagen ska aktivt sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Ytterstaden ska utvecklas och en god tillgång till mötesplatser, utemiljöer, kultur och offentlig samt kommersiell service ska säkerhetsställas i alla delar av staden. Särskilt viktigt blir att kunna tillföra föreningslokaler i områden där det idag saknas eller finns för få.

En av de mest prioriterade utmaningarna för framtiden är att finna framkomliga arbetsätt för att hålla nere bygg- och boendekostnader. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag med flera fortsätter att samverka i utvecklingen av planering och byggande, exempelvis arbetet med typhus och typplaner. Konceptet med Stockholmshus ska fortsätta att utvecklas för att bli mer kostnadseffektivt och snabbare att bygga. Tanken med Stockholmshus som koncept är en kumulativ process där lärdomar från tidigare projekt skulle överföras till de framtida projekteten. Detta kan dock bara bli verklighet om fler Stockholmshus produceras. Detta bland annat genom ramavtal för seriellt byggande där kostnaderna och ledtiderna kan pressas för varje nytt hus som byggs. Tydligare målsättningar och tillräckligt med markanvisningar och planer för bostadsbolagen är därför avgörande. Genom fortsatt arbete kan även målsättningen om att tillämpa det statliga investeringsstödet bli möjligt i högre grad, både för Stockholmshuset och för övriga projekt. Detta skulle kunna innebära en minskad hyra med 1000-2000 kr i månaden beroende på lägenhetens storlek. Nuvarande majoritets strypta arbete med Stockholmshuset, med uteblivna markanvisningar och stoppade projekt, riskerar att urholka tanken och ambitionerna med Stockholmshuset till den grad att arbetet med pressade produktionskostnader och lägre hyror inte går att förverkliga. Målsättningar behöver alltid följas upp med verktyg för att nå målen, utan tillräckligt med markanvisningar och tillräckligt hög produktionstakt saknas dessa verktyg för att lyckas med Stockholmshusens ambitioner.

Staden ska aktivt använda sig av sin roll som fastighetsägare. Samverkan med privata fastighetsägare ska öka. Resultatet ska som regel stanna i bolagen för att möjliggöra en hög investeringstakt med bibehållen finansiell stabilitet.

Socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska i samarbete med bostadsbolagen arbeta för att grannsamverkan utvecklas och metoden Huskura införs. Genom att öka kunskapen om våld och civildyrage bland allmänheten kan flera bidra till att förebygga, förhindra och stoppa mäns våld mot kvinnor och våld mot närstående.

Bolagen ska utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål

- avbryta ombildningsprocesser och inte minska allmännyttans lägenhetsantal genom att avyttra bestånd
- verka för att uppnå en nybyggnationstakt på 1500-2000 bostäder per år

- tillsammans med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden kontinuerligt utveckla konceptet med Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu mer kostnadseffektiva, snabbare att uppföra samt gestaltas för att passa in på fler platser i staden
- leda och säkerställa måluppfyllelse för konceptet Stockholmshusen, med en målsättning på 3500-5000 lägenheter till år 2023 samt verka för att över tid minst hälften av bolagens produktion består av Stockholmshus.
- öka andelen bostäder i Stockholmshusprojekt i förhållande till bostäder i bolagens övriga nyproduktion
- fortsätta att utveckla bostäder med lägre boendekostnader, med utgångspunkt om en normhyra i nivån för att erhålla statligt investeringsstöd
- stärka bolagens ställning i stadsdelar där andelen allmännyttiga bostäder är låg
- bygga yteffektiva lägenheter med en varierad fördelning av lägenhetsstorlekar och vid förtätning beakta behovet av att komplettera den befintliga bebyggelsens lägenhetsstruktur, inte minst fler större bostäder i områden där det idag råder brist på dessa.
- bygga och verka för fler hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svagare ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- tillhandahålla bostäder till prioriterade grupper där staden har ett åtagande i lag, beslut i kommunfullmäktige eller genom särskild överenskommelse
- bidra till stadens mål om att förmedla försöks- och träningslägenheter, samt till stadens arbete med förturslägenheter
- öka antalet Bostad Först-lägenheter
- säkerställa tillgången på skyddade boenden för våldsutsatta
- inventera möjligheten att omvandla befintliga byggnader till grupp- och servicebostäder, samt underlätta byggandet av bostäder för personer med funktionsnedsättning i samråd med berörda nämnder
- fortsätta förbättra tillgängligheten för äldre och personer med funktionsnedsättning
- i samarbete med socialnämnden, äldre- och socialnämnden och stadsbyggnadsnämnden fastslå en enhetlig definition av vad en tillgänglig bostad är därtill tillsammans med Micasa inventera bostadsbeståndet utifrån denna definition samt i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och Micasa göra resultatet sökbart för bostadssökande
- tillsammans med övriga aktörer på bostadsmarknaden bidra till en mer transparent, rättvis och systematiserad hyressättning i Stockholms stad genom att fortsätta förhandlingen kring Stockholmsshyran
- i dialog med de boende skapa tryggare stadsmiljöer vid nybyggnation och vid renoveringar
- stärka och skapa trygga områden där bolagen är närvarande genom utveckling av centrum, socialt ansvarstagande, bättre utnyttjande av befintliga lokaler samt nyproduktion av bostäder. Samverkan med föreningsliv och näringsliv är central
- verka för en feministisk stadsplanering i områden där bolagen har en stark närvaro
- uppmuntra rörlighet inom det egna beståndet genom information och positiva incitament
- samverka med socialnämnden kring vräkningsförbyggande åtgärder i syfte att minimera antalet avhysningar och säkerställa att inga barnfamiljer vräks
- i samarbete med Bostadsförmedlingen, stadsdelsnämnderna och socialnämnden stärka arbetet mot oriktiga hyresförhållanden, samt tillhandahålla stöd och hjälp för att motverka utsattheten för de som berörs
- erbjuda möjlighet till så kallade kompiskontrakt för både äldre och ungdomar samt utreda förutsättningarna för att göra kompiskontrakt för äldre till fasta kontrakt
- delta i stadens arbete mot våldsbejakande extremism och i samband med uthyrning säkerställa att stadens arbete inte motverkas

(S)

Bo-bolagen:4

- i samverkan med socialnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsdelsnämnderna samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket motverka den svarta ekonomin och organiserad brottslighet
- arbeta för att öka medarbetarnas och de boendes kunskap och kännedom om våld i nära relationer
- säkerställa att medarbetarna som arbetar i lägenheter och fastigheter har kunskap om hur de kan se tecken på och upptäcka våld i hemmet samt kriminella oegentligheter i gemensamhetsytor som källare och garage
- verka för att metoden Huskourage införs bland bolagen
- utifrån sina förutsättningar medverka till genomförande av Levande Stockholm
- arbeta för ett klimatpositivt Stockholm till år 2035 och fossilbränslefritt Stockholm 2040 med särskilt fokus på energieffektivisering, förnybar energiproduktion och klimatsmarta bostäder
- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bistå berörda nämnder i arbetet med en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2035, bland annat genom att öka andelen plusenergihus och passivhus
- bidra till att nå stadens mål om matavfallsinsamling, samt planera för kommande obligatorium om fastighetsnära eller kvartersnära insamling
- planera för säkra cykelparkeringar i befintliga och nya fastigheter
- arbeta för att år 2025 ha 100 procent laddplatser på sina besöksparkeringar och nya parkeringsplatser samt sätta upp ett mål för när alla befintliga uthyrda parkeringsplatser ska vara laddplatser
- intensifiera sina ansträngningar för att nå måluppfyllelsen gällande stadens energieffektiviseringsmål genom att genomföra energieffektiviseringsåtgärder och andra utsläppsåtgärder
- välja uppvärmningsmetod vid nyproduktion eller ombyggnad utgående från ett stadsövergripande perspektiv på klimat, kraftfrågor och eleffekt där fjärrvärmens potential för att bidra till en kolsänka ska beaktas särskilt
- vid nybyggnation och renovering utgå från att tak ska nyttjas, antingen med solceller eller gröna tak
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter såsom effekter av skyfall och värmeböljor i sitt bestånd och planerad bebyggelse, och arbeta med kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- utveckla arbetet med att bygga i trä och verka för att andelen hus med massiv trästomme ska vara minst 20 procent
- möjliggöra olika former av delningsekonomiska initiativ, exempelvis genom att låta bolagens hyresgäster dela på sällanköpsvaror, lådcyklar och bilar, i syfte att bidra till en mer hållbar resursanvändning
- säkerställa att ekonomiska resurser stannar i bolagen för att möjliggöra en hög investeringstakt med bibehållen finansiell stabilitet
- bidra till en stärkt samverkan för effektiv snöröjning inom och i anslutning till bolagens fastigheter
- samordna förvaltnings- och utvecklingsinsatser avseende teknisk infrastruktur för fiberinstallationer
- delta i det långsiktiga arbetet med företagsetableringar och nyföretagande
- stärka lokal närvaro och lokal utveckling tillsammans med andra kommunala aktörer i områden där bolagen har större bestånd
- använda sysselsättningsfrämjande krav som verktyg för att skapa arbetstillfällen för arbetslösa och hyresgäster i bolagets områden
- säkerställa att fler ungdomar får feriejobb
- bidra till att fler får anställning via stockholmsjobb

- aktivt jobba med områdesutveckling och nya former för hyresgästernas deltagande
- öppna upp lokalbeståndet för föreningslivet i bostadsområdena
- ge de boende inflytande, särskilt i samband med renoveringsarbete och erbjuda hyresgästerna möjlighet att påverka grad av standardhöjning i samband med upprustning
- se över möjligheten att slå ihop eller bygga om ett mindre antal lägenheter i Tensta för att utveckla innovativa lösningar, exempelvis via arkitekttävling, som sedan kan inspirera ombyggnation i andra områden och delges allmänheten
- överväga strategiska övertaganden av enskilda bostadsrättsprojekt för omvandling till hyresrätter om de ekonomiska förutsättningarna är tillräckligt gynnsamma
- utreda vilka fastigheter i bestånden som har förutsättningar för påbyggnationer på taken, exempelvis genom extra våningstal eller radhus
- utreda om och i så fall hur kalkylräntan kan sänkas för spetsprojekt inom miljöområdet samt för andra projekt vid införande av Stockholmshyra, samt vilka kostnader det skulle innebära
- bolagen ska bistå äldre- och stadsdelsnämnderna med införandet av smarta lås

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Bostadsbolagen ska utveckla livscykelanalyser och utarbeta en modell för att inkludera ett livscykelperspektiv, med särskilt fokus på val av stommaterial	2022-01-01	2022-12-31
Exploateringsnämnden ska, i samarbete med AB Familjebostäder, AB Stockholmshem och AB Svenska Bostäder, utreda hur fler stora bostäder kan bidra till att minska ofrivillig trångboddhet.	2022-01-01	2022-12-31
Idrottsnämnden ska i samråd med bostadsbolagen inventera lokaler i allmännyttan för att finna lokaler lämpliga för mindre utrymmeskrävande idrotter.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter, t.ex. genom driftoptimering med digitalisering, automatisering och AI.	2022-01-01	2022-12-31

(S)

Bo-bolagen:6

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, service-nämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen införa metoden Huskurrage i syfte att stärka grannsamråd och öka kunskapen om våld och civilkurage bland allmänheten.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med äldre-nämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Svenska Bostäder, AB Stockholmshem och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ta fram rutiner för att arbeta med vräkningsförebyggande åtgärder riktade mot personer över 65 år som inte är i behov av socialpsykiatriskt stöd.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag ska fortsätta utveckla och planera för typplaner och byggande av typhus med fokus på Stockholmshusen.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholms Stadshus AB ska i samarbete med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholms Stadshus AB ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden kontinuerligt utveckla konceptet med Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu mer kostnadseffektiva, snabbare att uppföra samt anpassas för att kunna passa på fler platser i staden.	2022-01-01	2022-12-31

AB Svenska Bostäder

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. Särskilt fokus finns på att uppföra studentbostäder och bostäder inom konceptet för Snabba hus.

Dotterbolaget AB Stadsholmen äger och förvaltar fastigheter av stort kulturhistoriskt värde. Bolaget ska därför förena kulturarvet med ett socialt ansvarstagande och med en långsiktig affärsmässighet beräknad på företagsnivå.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- arbeta med att skapa Snabba hus, mobila hyresrätter med korta förmedlingstider riktade till unga och studenter
- arbeta för att bygga fler studentbostäder med rimlig hyra
- upprätthålla boendekvaliteten och de kulturhistoriska värdena i AB Stadsholmens bestånd
- fortsätta arbetet med att utveckla Husby centrum
- ansvara för kommunkoncernens inköpskategori vitvaror
- avbryta försäljningen av Vällingby centrum

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

(S)

Bo-bolagen:8

AB Familjebostäder

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. Bolaget har ett särskilt fokus och kompetens att bygga för alternativa boendeformer likt kollektivhus. Bolaget ska även aktivt arbeta för att identifiera hur byggandet av trähus kan öka.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, vilket bland annat innebär byggande av modulbostäder
- verka för byggandet av fler kollektivhus och andra alternativa boendeformer
- delta i arbete med Fokus Hagsätra-Rågsved
- ta ansvar för utvecklingen av Fagersjö och involvera de boende i en fördjupad demokratisk process tillsammans med stadsdelsnämnden
- utred hur trä kan användas i högre grad vid nybyggnation, både som stommaterial och i övriga delar av huset

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

AB Stockholmshem

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. Bolaget har ett särskilt fokus på uppförandet av bostäder som en del av SHIS.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, vilket bland annat innebär byggande av modulbostäder
- skapa permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper
- i samarbete med Kulturhuset Stadsteatern utveckla kulturhusverksamheten i Skärholmen

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Micasa Fastigheter i Stockholm AB ansvarar för att tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder till stadens äldre och personer med funktionsnedsättning, samt till av staden prioriterade grupper.

Det är angeläget att bolaget har en ledande roll i stadens äldreboendeplanering och försörjning, samt utgår från planeringsinriktningen att 60 procent av platserna ska ha kommunen som huvudman. Plan för nybyggnad av seniorboenden anger inriktningen för det fortsatta arbetet med boendeformen.

Bolagets uppgift

Micasa Fastigheter i Stockholm AB äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, seniorbostäder, LSS-boenden samt temporära studentbostäder och bostäder för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Bolaget ska skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt.

Ägardirektiv 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- skapa fler bostäder med fokus på trygghet och tillgänglighet för äldre, som målgruppen har råd att efterfråga, genom nyproduktion eller i bolagets befintliga fastigheter
- bidra till att uppfylla stadens bostadsmål för personer över 85 år
- bidra till att uppfylla stadens bostadsmål för personer över 65 år
- bidra och samverka i stadens arbete med att skapa fler boenden för prioriterade grupper
- arbeta för en hög kvalitet i löpande drift och underhåll liksom i felanmälan och övrig service gentemot hyresgästerna
- delta i stadens arbete med att ytterligare stärka och snabba på utbyggnaden av särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning
- samverka med berörda nämnder för att på kort och lång sikt säkerställa behovet av äldreboendeplatser inom staden
- tillgodose behovet av profilboende för äldre med missbruksproblematik eller med psykisk funktionsnedsättning samt för äldre hemlösa
- medverka i stadens förebyggande arbete för att äldre inte ska vräkas till hemlöshet
- hyra ut lokaler och bostäder som temporärt är tomställda och som kan iordningställas med kort varsel
- verka för ökad tillgång till möteslokaler med rimliga avgifter för stadens pensionärs- och anhörigorganisationer
- delta i den regionala och den samlade planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp
- prioritera brandpreventivt arbete
- tillgodose behovet av korttidsboende och intressentboende med olika typer av språklig och/eller kulturell inriktning samt behovet av hbtq-boende
- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnybar energi
- arbeta för att nå stadens mål om matavfallsinsamling
- i samråd med Stockholm Exergi AB ansluta samtliga möjliga av stadens äldreboenden till fjärrkyla
- arbeta för ett fossilfritt Stockholm 2040 med särskilt fokus på energieffektivisering och klimatsmarta lokaler och bostäder

(S)

Micasa:2

- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bistå övriga berörda nämnder i arbetet med en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040
- med stöd av miljö- och hälsoskyddsnämnden och servicenämnden byta ut energineffektiva ljuskällor för mer energieffektiv belysning med lika eller förbättrad ljuskvalitet
- ge hyresgästerna möjlighet till inflytande över det egna boendet
- arbeta kontinuerligt med åtgärder för trevligare och tryggare miljöer i och omkring fastigheterna
- arbeta kontinuerligt med god kundkontakt som präglas av lyhördhet och hög servicegrad
- utifrån stadens tillgänglighetsdefinition tillsammans med bostadsbolagen inventera bostadsbeståndet
- i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB göra resultatet av tillgänglighetsinventeringen sökbart för bostadssökande
- identifiera, prioritera och åtgärda klimatrelaterade risker såsom effekter av skyfall och värmeböljor
- intensifiera arbetet med att genomföra energieffektiviserande åtgärder och vid nybyggnation och renovering alltid beakta vilket val av energi som är bäst för klimatet
- tillsammans med Stadshus AB, kommunstyrelsen och äldre- och vårdnämnden fortsätta se över bolagets strategi för utbyggnad av seniorbostäder utifrån stadens definition och behov, i enlighet med Boendepåbjudningen
- verka för att fler fastigheter byggs i massivträ
- skapa bostäder med fokus på trygghet och tillgänglighet för äldre, genom nyproduktion eller i bolagets befintliga fastigheter, så kallade seniorbostäder
- bidra till att hela stadens kostnader för lokaler ska minska samt minska andelen tomgångskostnader genom uthyrning
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning för att skapa utrymme för investeringar fortsätta utveckla samverkan med stadsdelsnämnderna för bättre rutiner i underhållsplanering
- i samband med behov av periodiskt underhåll av särskilda boenden noga värdera investeringsutgifterna med tillkommande hyreseffekter i förhållande till behovet av fastigheten och vilka andra alternativ som finns

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Exploateringsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, äldre- och vårdnämnden och Micasa utreda behovet av seniorbostäder med målsättningen att kunna införa en seniorbostadsgaranti för alla över 65 år senast år 2030.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och vårdnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter, t.ex. genom driftoptimering med digitalisering, automatisering och AI.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen införa metoden Huskurage i syfte att stärka grannsamråd och öka kunskapen om våld och civilkurage bland allmänheten.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med äldre- och äldreomsorgsnämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Svenska Bostäder, AB Stockholmshem och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ta fram rutiner för att arbeta med vräkningsförebyggande åtgärder riktade mot personer över 65 år som inte är i behov av socialpsykiatriskt stöd.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Äldre- och äldreomsorgsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med stadsdelsnämnderna och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ta fram en sammanhållen digitaliseringsplan för äldreomsorgen.	2022-01-01	2022-12-31
Äldre- och äldreomsorgsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och Micasa Fastigheter i Stockholm AB se över stadens beredskap vid värmeböljor ur ett verksamhetsperspektiv.	2022-01-01	2022-12-31

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB ska medverka till en effektiv bostadsförmedling och förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid. Bolaget ska vara ett aktivt verktyg i den sociala bostadspolitiken, bland annat genom att integrera förmedlingen med stadens bostadspolitiska ambitioner att förverkliga bostaden som en rättighet och att minska segregation. Bolaget ska bidra till nollvisionen för hemlöshet.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB ska vara öppen för alla. I de fall det finns intresse från fastighetsägare i kringliggande kommuner ska bostadsförmedlingen därför kunna förmedla bostäder även i Stockholms arbetsmarknadsregion. Bolaget ska med sin verksamhet trygga en väl fungerande regional marknadsplats för hyresrätter. För att få tillgång till flera försöks- och träningslägenheter behöver privata fastighetsägare lämna fler lägenheter till bolaget för förmedling.

Bolagets uppgifter

Bolagets uppgift är att svara för reguljär bostadsförmedling, evakuering och förmedling av förturslägenheter inklusive försöks- och träningslägenheter, förmedling av lägenheter till stadens bostadsbolags internköer samt förmedling av kategoribostäder såsom student- och seniorboenden.

För att bolagets mål ska kunna uppnås krävs ett högt bostadsbyggande i staden. Det är därför av vikt att uppnå de mål om markanvisade, planlagda och färdigställda bostäder som staden har satt upp. Ett vikande bostadsbyggande riskerar att drabba bolaget såväl som hela regionen negativt.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid, det vill säga till den som har längst kötid och uppfyller fastighetsägarens krav
- arbeta för ett stort inflöde av lägenheter från privata fastighetsägare och -förvaltare
- bidra i arbetet med att underlätta för ungdomar att komma in på bostadsmarknaden
- marknadsföra möjligheten att lämna in studentlägenheter för privata fastighetsägare och -förvaltare
- bidra till stadens mål om att förmedla försöks- och träningslägenheter samt Bostad Först-lägenheter, samt till stadens arbete med förturslägenheter
- säkerställa att antalet förturslägenheter motsvarar behovet och i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna följa upp och utvärdera genomförda åtgärder för att säkerställa att de fall där personer som är utsatta för våld i nära relation och har rätt till förtur hanteras effektivt
- i samarbete med bostadsbolagen, SHIS Bostäder och socialnämnden tillhandahålla genomgångsbostäder för barnfamiljer som lever i osäkra boendeförhållanden. 150 lägenheter som bolaget förmedlar ska vikas till genomgångsbostäder i SHIS Bostäders regi för målgruppen
- säkerställa tillgången till skyddade boenden för våldsutsatta i samarbete med bostadsbolagen
- i samarbete med socialnämnden, stadsdelsnämnderna och stadens bostadsbolag fortsätta utveckla samverkan kring oriktiga hyresförhållanden

(S)
SSBF AB:2

- fortsätta arbetet med att samordna och utveckla branschsamarbetet Stockholm Bygger och Stockholmsrummet i Kulturhuset
- informera om Stockholm som bostadsort, bostadsmarknaden i regionen, planerad och pågående nyproduktion samt stadens projekt inom ytterstadsarbetet
- utveckla service och tjänster mot kunderna i bostadskön
- utveckla service och tjänster mot fastighetsägare för ett fortsatt inflöde av lägenheter
- tillhandahålla riktad information till äldre om bostadskön och olika boendeformer
- genom sin verksamhet bidra till och underlätta ett ökat bostadsbyggande, till exempel genom insatser vid evakuering
- säkerställa att personer med stort behov av anpassningsåtgärder i hemmet erbjuds förtur till anpassade lägenheter
- säkerställa att annonser om lediga bostäder innehåller utförlig information om tillgängligheten i bostaden och i fastigheten
- i samarbete med bostadsbolagen och Micasa AB göra resultatet av tillgänglighetsinventeringen sökbar för bostadssökande
- arbeta aktivt för att privata hyresvärdar ska sänka inkomstkraven för att få hyra en lägenhet, med utgångspunkt i den modell de allmännyttiga bolagen applicerar
- utveckla bättre digitala lösningar för lägenhetsinformation, visning och dylikt för att förenkla den sökandes bedömning tidig i processen eller vid utebliven fysisk visning

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som skalkrav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska i samråd med äldre- och bostadsförmedlingen ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholms Stadshus AB ska i samarbete med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer.	2022-01-01	2022-12-31

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Bolaget ska ha en ledande roll i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av trygga skolor och förskolor. Bolaget ska särskilt ta ansvar för att söka lämpliga lokaler och markanvisningar för stadens kommande behov.

Planeringsprocessen av bostäder, förskolor och skolor ska samordnas i syfte att vara prognossäker och kostnadseffektiv. SISAB har ansvar för att bidra till ökad inhyrning från externa aktörer, bland annat genom erfarenhetsutbyte med andra fastighetsägare som hyr ut lokaler till förskolor och skolor. Bolaget ska utöka samarbetet med externa aktörer, då både nyproduktion och fastighetsutveckling kan ske av andra aktörer. Möjligheten att i framtiden samäga fastigheter med andra aktörer ska utforskas.

Under förra mandatperioden skedde en kraftig ökning både avseende nybyggnation och planerandet av skolor. Det var nödvändigt efter att Stockholm under flera år halkat efter och bristsituationer uppkommit i stora delar av vår stad. Där staden nu som ett resultat av detta arbete också öppnat nya skolor är det uppenbart att dessa, såväl på grund- som gymnasieskolenivå, med sin genomtänkta planering för pedagogisk verksamhet varit attraktiva.

För att säkerställa att bristerna i skolplaneringen från 2006 till 2014 inte sker igen är det angeläget att SAMS-arbetet fortsätter, att all samhällsplanering i ett tidigt skede ges i uppdrag att beakta skolans behov samt att skolplaneringen görs transparent och tillgänglig för medborgarna.

Arbetet med att förstärka den fysiska miljön ska fortsätta och ett uttalat mål för SISAB ska vara att göra skolmiljön tryggare. Här är successiva ombyggnationer viktiga för att bygga bort otrygga utrymmen, rusta upp sanitära utrymmen samt vid behov installera trygghetsskapande utrustning. Fysisk aktivitet, lek och rörelse ska främjas på skol- och förskolegårdar.

Bolagets uppgift

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens förskole- och skolverksamhet.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- bedriva aktiv fastighetsutveckling
- verka för en giftfri skolmiljö
- söka efter och vid behov förvärva fastigheter eller lokaler som kan omvandlas till förskole- och skollokaler, i egen regi eller i samverkan med externa intressenter
- utveckla och upprusta stadens skolgårdar och utemiljöer där det bedöms nödvändigt utifrån utbildningsnämndens och stadsdelsnämndernas prioriteringar och beställningar
- i samarbete med idrottsnämnden och utbildningsnämnden verka för att idrottshallar i största möjliga mån ska planeras vid skolor
- fortsätta att delta i utbildningsnämndens arbete för att Stockholms förskole- och skolgårdar bättre kan rustas för att främja idrott och rörelseinriktad lek i syfte att tillvarata utemiljöer på skolgårdar på bästa sätt, med särskilt fokus på mer naturmaterial och grönytor

- fortsätta samarbeta med stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden och idrottsnämnden för att tillgängliggöra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle i idrottsnämndens bokningssystem i samband med nyproduktion planera skolor utifrån möjligheten att under icke-skoltid tillgängliggöra avgränsade delar av lokalerna för samhällsaktiviteter – såsom kultur, idrott, föreningsliv, medborgarkontor och lärfritids
- tillgängliggöra samtliga nybyggda skolidrottshallar för idrottslivet via idrottsnämndens bokningssystem
- delta i SAMS-arbetet, både för grundskola- och gymnasieskola
- vid nybyggnadsprojekt ska, om förskola och grundskola samlokaliseras på samma tomt, detta ske genom att förskolan är helt integrerad i skolbyggnaden.
- tillsammans med stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, utbildningsnämnden och berörd stadsdelsnämnd säkerställa att mark för skol- och förskoleplatser tillgängliggörs tillräckligt tidigt så att nya lokaler ska finnas när nya bostäder färdigställs
- ansvara för paviljongetableringar för att säkra behovet av elevplatser
- utreda möjligheterna att tillföra tillagningskök i samband med renoveringar och nybyggnation
- samverka med stadsdelarna i en genomgripande kartläggning av behovet av förskolelokaler, utifrån arbetsmodellen i Skärholmen
- i samarbete med utbildningsnämnden utreda hur mindre skolor kan samarbeta för att bli ekonomiskt och verksamhetsmässigt hållbara F-9-skolor, med skolorna i Rinkeby som pilot
- i samarbete med andra nämnder och bolag öka tryggheten i anslutning till förskole- och skolgårdar
- arbeta med förebyggande åtgärder mot bränder
- arbeta för elevers trygghet med särskilt fokus på hygienrummens utformning samt hela och rena skoltoaletter
- i samarbete med kommunstyrelsen arbeta förebyggande mot klotter, skadedjur, skadegörelse, nedskräpning och annan kriminalitet
- arbeta tillsammans med trafiknämnden för säkra skolvägar
- arbeta med energieffektivisering och förnybar energi i befintligt bestånd och vid nyproduktion
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i beståndet, såsom effekter av skyfall och värmeböljor, och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- verka för en kemikaliesmart och giftfri skolmiljö i samarbete med Kemikaliecentrum
- arbeta för att tillgodose en god inomhus- och utomhusmiljö avseende ljud, ljus, temperatur och luftkvalitet
- förstärka insatserna för att nå stadens mål för hantering av matavfall
- se över möjligheterna att installera solenergi eller plantera grönska på skolbyggnaders tak och fasader
- verka för att fler skolor och förskolor byggs i trä
- vid nybyggnadsprojekt beakta möjlighet till samutnyttjande med andra verksamheter inom staden avseende funktioner såsom kök och matsal
- vid nybyggnation projektera utifrån krav på att certifiera förskolor och skolor med motsvarande Miljöbyggnad
- arbeta för ett klimatpositivt Stockholm 2035 med särskilt fokus på energieffektivisering och klimatsmarta lokaler
- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bistå övriga berörda nämnder i framtagandet av en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor år 2040

- ansvara för inhyrningar gentemot externa aktörer av pedagogiska lokaler och i förekommande fall tillkommande idrottsfunktion
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning för att skapa utrymme för investeringar, varvid stadens fastighets- och lokalpolicy ska beaktas
- i samarbete med verksamheterna, säkerställa en effektivisering av hyreskostnaderna för skollokaler som under året uppgår till minst 50 miljoner kronor. Detta ska delvis avse energieffektiviseringsåtgärder genom en justerad energischablon för året om 9 kronor per m²
- säkerställa att all nyproduktion sker kostnadseffektivt

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Fastighetsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och SISAB påbörja arbetet för konceptet med Framtidens parklekar för att skapa likvärdiga vistelsemiljöer för stadens barn och unga.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, bostadsbolagen och SISAB starta projektet Fokus Järva för att få till en sammanhängande satsning och en samlad plan för utvecklingen av Järva med utgångspunkt i översiktsplanen och med stort fokus på genomförandekraft.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och SISAB inom ramen för SAMS genomlysna kostnaderna för om- och tillbyggnationsprojekt på befintliga skolor.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och familjenämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter, t.ex. genom driftoptimering med digitalisering, automatisering och AI.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, SISAB och idrottsnämnden utreda hur lokalvården kan förbättras i stadens förskolor och skolor. En del av utredningen ska vara att undersöka för- och nackdelar med att SISAB tar över ansvaret för lokalvården i sina lokaler.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31

(S)
SISAB:4

Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och SISAB öppna upp skolidrottshallar, andra skolidrottsytor och andra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle på kvällar, helger och lov samt se till att all uthyrning sker genom idrottsnämndens bokningssystem.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och SISAB göra en analys av friskolornas långsiktiga lokalförsörjning.	2022-01-01	2022-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med SISAB kartlägga vid vilka F-6 skolor en utbyggnad för högstadium är möjlig och önskvärd utifrån behov och intresse från skolledning och föräldrar.	2022-01-01	2022-12-31

Stockholm Vatten och Avfall AB

Stockholm Vatten och Avfall AB ska med fortsatt tydlig miljöprofil säkerställa leverans av hälsosamt och gott vatten till hushåll och verksamheter i Stockholm samt ombesörja avloppshantering av god kvalitet med så liten miljöpåverkan som möjligt. Bolaget ska arbeta för att kunna öka återvinningen av näringsämnen från avloppshanteringen utan att miljöbelastningen ökar samt säkerställa teknik och metodval för läkemedelsrening av avloppsvatten.

Bolaget ska verka för att förebygga avfall samt medverka till en effektiv och hållbar avfallshantering och ökad återvinning i staden för att uppnå målet om resurseffektiva kretslopp.

Avgifterna för allmänna vattentjänster ska sättas på en nivå som motsvarar och säkerställer en långsiktigt hållbar finansiering av verksamheten, det vill säga för säker dricksvatten- och avloppshantering och ökat underhåll av VA-nätet.

Bolaget ska värna om befintliga kunder och partners i regionen och även sträva efter nya samarbeten då bolaget har en god kapacitet och förmåga att tillhandahålla VA-tjänster även utanför kommungränsen.

Bolagets uppgift

Bolaget levererar dricksvatten och renar avloppsvatten i Stockholms stad och Huddinge kommun, samt ansvarar för avfallshanteringen i Stockholms stad. Bolagets ansvar omfattar också att äga och sköta ledningsnäten för vatten och avlopp, samt pumpstationer och vattenreservoarer i Stockholm och Huddinge. Bolaget ska även driva stadens miljöstationer och ansvara för Stockholms återvinningscentraler.

Ägardirektiv 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- delta i planeringen för ett växande Stockholm i nya stadsdelar utifrån behov av teknisk infrastruktur
- arbeta för en fossilfri organisation 2030 genom att fasa ut användningen av fossil energi och öka produktionen av förnybar energi
- långsiktigt minska klimatpåverkan genom att effektivisera energikrävande processer med fokus på effektoppar och minska utsläpp av klimatgaser från verksamheten
- utreda potential för energiåtervinning från spillvärme i avloppsrör
- utreda och vidta åtgärder som kan minska utsläpp av lustgas och metangas vid bolagets anläggningar
- utveckla tydlig kommunikation i klimat- och miljöarbetet som skapar ett stort engagemang och därmed stärker måluppfyllelsen och stadens varumärke
- verka för ökad produktion av biogas och biokol
- tillsammans med Stockholm Exergi skala upp produktionen av biokol med en storskalig anläggning i drift år 2023
- utreda fler platser för mottagning av trädgårdsavfall
- arbeta med att säkerställa en stärkt biologisk mångfald
- arbeta för ett klimatanpassat Stockholm med fokus på att prioritera och åtgärda skyfallsrelaterade risker

- i samarbete med exploateringsnämnden utreda gränssnitt mot dagvattenlösning samt möjliga externa finansieringskällor. Där exploatering förutsätter skyfallsåtgärder finansieras dessa inom exploateringsprojektet
- delta i arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för rent vatten för att uppnå god ekologisk och kemisk status
- fortsätta initiera samarbeten och dela kunskap med andra kommuner
- bidra med expertis inom sjörestaurering, speciellt övergödning, vid genomförandet av lokala åtgärdsprogram för god vattenstatus
- tillsammans med andra myndigheter utveckla och intensifiera arbetet så att stadens mål om lokalt omhändertagande av dagvatten uppnås enligt dagvattenstrategin
- tillsammans med exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden utgå från riktlinjerna och åtgärds måttet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer
- i samarbete med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna klargöra ansvarsfrågan i avtal, för olika typer av dagvatten- och vattenanläggningar
- stärka resiliensen i Stockholms dricksvattenförsörjning, bland annat för vattenförsörjning vid nödsituationer
- stötta stadsdelsnämnderna och trafiknämnden i arbetet med att tillgängliggöra permanenta punkter för gratis dricksvatten i den offentliga miljön och samtidigt främja stadens olika verksamheters möjligheter till att erbjuda dricksvatten i anslutning till stadens lokaler, exempelvis vid stadens idrottsanläggningar och parklekar
- verka för resurssnål vattenanvändning
- inventera stadens verksamheters möjligheter att erbjuda rent vatten till stockholmare
- utreda olika möjligheter för att med VA-taxan styra vattenförbrukningen mot en mer resurssnål användning
- påbörja planering för införande av läkemedelsrening av avloppsvatten
- bidra till forskning och utveckling, exempelvis för att utveckla och dra lärdomar kring hur läkemedelsrening kan initieras och förbättras
- fortsätta utveckla övervakningen av slam och avloppsvatten
- prova nya metoder för att tillvarata fosfor och kväve ur slam
- samarbeta med Stockholm Exergi i syfte att samförbränna biobränsle med slam, pellettera askan och återföra den till skogen
- gå vidare med försöken i Norra Djurgårdsstaden och prova sorterande avloppssystem
- arbeta för ett resurssmart Stockholm i enlighet med EU:s avfallshierarki. Där det är möjligt ska avfallet återbrukas, återanvändas, eller i annat fall materialåtervinnas och efter dessa åtgärder energiåtervinnas
- verka för att producentansvaret för returpapper kvarstår och för en långsiktigt hållbar lösning för insamling och återvinning av återvinningsstationernas fraktioner
- följa och utvärdera övertagandet av ansvar för insamling av returpapper
- med stöd av miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriva informationsprojekt riktat mot allmänheten i syfte att ge kunskap och verktyg för att minska mängden avfall som slängs i syfte att nå stadens mål om ett resurssmart Stockholm
- ansvara för sopsugsanläggningar på stadens mark i nyproduktionsområden
- göra en översyn av stadens avfallshantering med fokus på rutiner vid upphandling och övergång av kontrakt, driftsformer och krishantering, i syfte att öka kvalitet och driftsäkerhet, samt personalens villkor, särskilt ur perspektiven anställningstrygghet och pension
- införa minst ett jämförelsedistrikt för sophämtning genom att driva det i egen regi
- följa och stimulera en mer miljöanpassad och resurseffektiv avfallshantering med hög service till invånarna, genom bland annat kravställning, nya innovationer och miljöstyrande taxor

- utveckla en användarvänlig tjänst för hämtning av avfall i hemmet från privatpersoner
- samla och tillgängliggöra information om stadens avfallshantering för att underlätta för medborgarna att hitta rätt avfallslösningar och minska nedskräpning
- säkerställa markanvändningen för stadens återvinningscentraler samt undersöka möjligheterna att öppna ytterligare stadsnära sådana
- utöka öppettiderna på stadens återvinningscentraler så att stockholmarna kan återvinna minst klockan 07.00-21.00 på helgfria vardagar samt generösa öppettider på helgerna
- utöka de mobila återvinningscentralerna
- verka för att minska stölderna från återvinningscentraler, bland annat genom att utreda möjligheten för fler slutna återvinningskärl för att förhindra att föremål olovligt tas med
- tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen vid och tillgängligheten till återvinningsstationer
- planera och underlätta för ökad fastighetsnära insamling, bland annat genom att inleda samarbete med exempelvis Open lab för innovativ design av sopkärl med hänsyn till stadens olika kultur- och byggnadsepoker
- ansvara för övergripande samt riktad information och rådgivning i avfallsfrågor för att öka återvinningsgraden och uppmuntra återbruk
- skapa förutsättningar för ett ökat återbruk genom nytt återbruk i Järva, fler pop-up återbruk och återbruk som en del av de mobila miljöstationerna samt utreda återbruk för byggmaterial
- underlätta möjligheten för ökad textilinsamling
- uppföra, utveckla och äga infrastrukturen för en sorteringsanläggning i Högdalen
- förbereda införandet av matavfallsobligatoriet för privatpersoner genom förberedande kommunikationsinsatser riktat till de som omfattas av obligatoriet
- intensifiera arbetet med att öka insamlingen av matavfall hos restauranger, butiker och storhushåll, bland annat genom ökade informationsinsatser
- stärka stödet till nämnder och bolagsstyrelser i syfte att effektivisera avfallshanteringen, intensifiera matavfallsinsamlingen och minska matsvinnet
- vara behjälpliga i stadens skadedjursbekämpning i samarbete med trafiknämnden
- tillsammans med Södermalms stadsdelsnämnd utreda förutsättningarna för att Glas-husETT i Hammarby Sjöstad kan fungera som ungdoms-, förenings- och allmänna lokaler
- ta fram en underhållande och lättillgänglig digital utbildning om vatten- och avfallsfrågor för skolungdomar och vuxna. Samverka med skolor och företag för att få ut informationen
- delta i stadens digitaliseringsarbete och i samverkansavtalet med KTH samt samverka med andra forskningsinstitutioner
- bidra till stadens arbete med En smart och uppkopplad stad
- delta i arbetet med Digital Future inom sitt verksamhetsområde i syfte att genom digital teknik möta samhällsutmaningar som staden står inför
- arbeta med att utveckla kommunikation, service och tillgänglighet gentemot brukare och kund
- utöka antalet platser för sommarjobb och praktik för unga samt personer som står långt ifrån arbetsmarknaden
- utöka antalet Stockholmsjobb
- se över möjligheterna att under pandemin anställa personer som normalt arbetar inom andra sektorer.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med idrottsnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna utreda förutsättningar att spara vatten vid långvarig värme och torka.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Vatten och Avfall ska i samarbete med Stockholm Exergi skala upp produktionen av biokol med en storskalig anläggning i drift senast år 2023.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Vatten och Avfall ska samarbeta med Stockholm Exergi i syfte att samförbränna biobränsle med slam, pelletera askan och återföra den till skogen.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och Stockholm Vatten och Avfall AB beskriva och konkretisera samhällsviktig verksamhet vid skyfall.	2022-01-01	2022-12-31
Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och barnnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, SISAB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ska implementera handlingsplanen för klimatanpassning.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholms hem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall, exploateringsnämnden och trafiknämnden samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen vid och tillgängligheten till återvinningsstationer.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishantering av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och Stockholm Vatten och Avfall AB beställa en analys av mängden droger som finns i Stockholms avloppsvatten. Analysen kan sedan användas av staden och polisen för att avgöra vilka insatser som ska sättas in.	2022-01-01	2022-12-31

Stockholms Hamn AB

Stockholms hamnar utgör viktiga gods- och logistiknav för Mälarenregionen. Stockholms Hamn AB har också en betydelsefull roll när det gäller passagerar- och kryssningstrafiken i Östersjön. Verksamheten ska stimulera och vara ett föredöme för ett miljövänligt transportarbete. Särskild vikt ska läggas vid klimatsmarta transporter vid den nya Stockholm Norvik hamn.

Stockholms Hamns verksamhet har under de senaste åren påverkats mycket kraftigt av den globala pandemin. I mars 2020 avstannade i princip all passagerartrafik och först mot slutet av 2021 kunde en viss återhämtning skönjas. Troligen kommer det att dröja flera år innan trafiken återkommer till tidigare nivåer. Sjötrafiken har dock goda framtidsutsikter. Att transportera gods sjövägen är jämförelsevis klimatsmart och potential finns att utveckla både gods- och passagerartrafik på vattnet till ännu mer klimatsmarta transportmedel. Stockholms Hamn ska bedriva ett aktivt påverkansarbete i de internationella forum där man är verksam i syfte att styra sjöfarten mot minskade utsläpp.

Stockholms Hamn AB ska medverka till att uppnå målet om en klimatpositiv stad år 2035. Bolaget ska ta en aktiv roll i att uppnå målen i stadens miljöprogram och klimat-handlingsplan. Utsläppen från fartygen ska minskas och fartyg som ligger vid kaj ska elanslutas i mycket högre grad än idag. I dagsläget ansluts skärgårdstrafiken samt vissa av fartygen som trafikerar Finland och Gotlandsbåten i Nynäshamn. Det är av största vikt att även andra fartyg, till exempel kryssningsfartygen, också kan ansluta till el från land. Staden måste skynda på arbetet för att möjliggöra anslutning till el för samtliga fartyg som anlöper Stockholms hamnar.

Stockholms närhet till vatten och strategiska läge som en nod i mötet mellan Östersjön och Mälaren har historiskt sett varit en grund för Stockholms ekonomiska utveckling. Stadens kajer ska i ökad utsträckning göras tillgängliga för stockholmarna och stadens besökare genom bland annat museer, restauranger och uteserveringar, evenemang, bostäder och som viktiga rekreationsområden. Det är prioriterat för bolaget att ha fortsatt rådighet över stadens kajer och hamnområden för att kunna utveckla dem i en riktning som gagnar både sjöfarten och stockholmarna. Stockholms Hamn AB ska tillsammans med berörda nämnder tillgängliggöra stadens kajer till attraktiva promenadstråk, i enlighet med stadens kajstrategi.

Bolagets uppgift

Bolaget ska medverka till att säkerställa och utveckla goda förutsättningar för sjöfarten, besöksnäringen och regionens varuförsörjning för att därigenom främja regionens utveckling och hållbara tillväxt samt tillhörande infrastruktur på land för att nå största möjliga nytta i investeringarna.

Ägardirektiv 2022-2024

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- arbeta med och leda utveckling och upprustning av stadens innerstadskajer med målet att dessa ska vara en del av den levande stadsmiljön
- medverka till att stadens mål om ett ökat bostadsbyggande uppfylls samtidigt som den rörliga sjötrafiken värnas
- arbeta för att Stockholms inre kajer ska vara en del av den levande stadsmiljön och användas som tilläggsplatser, promenadstråk och för rekreation samtidigt som sjöfartens behov säkerställs

(S)

Stohab: 2

- säkerställa och utveckla goda förutsättningar för en klimatsmart och tillförlitlig varuförsörjning via sjöfarten till regionen
- arbeta vidare med miljödifferentierade hamnavgifter med en differentiering även för koldioxidutsläpp
- beakta effekter av ett förändrat klimat och identifiera klimatrelaterade sårbarheter samt ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- arbeta för att elansluta fler färjor och kryssningsfartyg i hamn, i syfte att minska koldioxidutsläpp och buller
- möjliggöra för pendelbåtar och skärgårdstrafik att ansluta till el och fjärrvärme vid kaj
- arbeta för att möta en ökad efterfrågan av laddstationer för båttrafiken
- medverka i arbetet för att tillskapa fler båtbottdentvättar
- ansvara för rensning av botten och bortforslande av bottenkräp för att kunna ha en effektiv hantering av kräp i våra vattenförekomster
- samverka med miljö- och hälsoskyddsnämnden för att mäta luftpåverkan från fartyg som ligger i hamn i Stockholm
- arbeta för en ökad återvinning av avfall och för att användningen av plast ska minska
- delta i arbetet med internationella miljööverenskommelser och standardiseringar i syfte att minska sjöfartens utsläpp
- samverka med trafiknämnden och Region Stockholm för utökat kollektivt resande på stadens vatten
- arbeta för att främja transporter i de inre farvattnen, dels efter omlastning i Norviks hamn för vidare transport inåt landet, dels för kortare transporter inom Stockholms stad
- verka för ökade möjligheter för järnvägstransporter till och från hamnarna
- genomföra åtgärder för att bidra till fossilbränslefri sjöfart
- arbeta för en fossilbränslefri organisation 2030 genom att fasa ut användningen av fossil energi och genomföra åtgärder för att bidra till en fossilbränslefri sjöfart
- fortsätta arbetet med energieffektivisering och utveckling av den egna produktionen av energi genom förnyelsebara källor
- samverka i trafiknämndens uppdrag med elektrifiering av transportsektorn, bland annat genom elektrifieringspakten
- tillsammans med exploateringsnämnden och Stockholm Business Region utveckla Frihamnspiren för kryssningsfartyg, företagande och innovation
- bidra till tillskapandet av fler badplatser i Stockholm
- tillsammans med berörda nämnder utreda förutsättningarna för att sjöfarten kan utvecklas vid stadens innerstadskajer och samtidigt skapa en levande stadsmiljö vid stadens vatten och kajer
- Masthamnen ska på sikt utvecklas med bostäder och kajen ska tillgängliggöras från Norra Hammarbyhamnen hela vägen till Slussen, med hänsyn till sjöfartens fortsatta behov och verksamhet
- skapa goda förutsättningar för att kryssningstrafiken fortsatt ska kunna utvecklas och vara en del av tillväxten för regionen tillsammans med Stockholm Business Region AB
- fortsätta verka för att genom stärkt sjöfart avlasta vägnätet från transporter på land, till exempel genom arbetet med insjöfart till Mälarhamnar AB
- fortsätta arbetet med att utveckla och förädla bolagets fastigheter samt effektivisera driften av byggnader och anläggningar
- säkerställa bolagets förmåga att långsiktigt nå en god resultatnivå genom hög affärsmässighet och kundfokus

- tillsammans med kommunstyrelsen delta i planering och förberedelser inför Mari-
nens 500-års jubileum 2022

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verk-
samtahetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stockholms Hamn AB ska i samarbete med trafiknämnden och i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB fortsätta arbetet med revidering av kajstrategin samt när den är beslutad påbörja dess implementering.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från kris- hanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och kris- ledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskydd- slagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla sä- kerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhets- skyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, trans- port och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska- krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stockholm Business Region AB ska i samarbete med Stock- holms Hamn AB, kulturnämnden och miljö- och hälsoskydds- nämnden genomföra en vattenfestival i Stockholm med fokus på hållbarhet och innovation i samband med World Water Week 2022.	2022-01-01	2022-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploa- teringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stock- holm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.	2022-01-01	2022-12-31

AB Stokab

Stokab ska fortsätta utveckla stamnätsinfrastrukturen, inklusive noder och knutpunkter, för att klara den framtida ökade generella efterfrågan och garantera tillgången på konkurrensneutral svartfiber. Den fortsatta utbyggnaden av fibernätet skapar förutsättningar för klimatsmarta lösningar och att digital delaktighet kan ske i hela staden, vilket sker i takt med efterfrågan och utifrån bedömningar av marknadens utveckling och krav. Framväxten av en allt mer uppkopplad värld kombinerat med 5G, förväntas också leda till ett behov av en mer utbyggd digital infrastruktur.

Bolagets uppgift

Bolagets uppgift är att bygga, hyra ut samt underhålla ett passivt och säkert fibernät i Stockholm. Syftet med infrastrukturen och verksamheten är att stimulera en positiv utveckling för Stockholm genom att bidra till goda förutsättningar för IT-utvecklingen i regionen.

Ägardirektiv 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- vara behjälpliga i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, SL, Fortum och andra aktörer för att främja framkomligheten
- fortsätta att i samarbete med kommunstyrelsen att utveckla Stockholm som smart och uppkopplad stad
- tillsammans med kommunstyrelsen och trafiknämnden planera för och tillgängliggöra trafikljus och andra installationer för fiberdragning i syfte att ligga i framkant i teknikutvecklingen för smart trafikstyrning
- ansvara för utbyggnaden av fiberinfrastrukturen till strategiska områden, nyproduktion och i alla delar av staden för skapande av lika förutsättningar till digital delaktighet i hela staden
- ansvara för att fibernätet byggs ut och förtätas för att möta framtida efterfrågan inom 5G och IoT, internet of things.
- genom ett utbyggt fibernät säkerställa förutsättningarna för stadens och näringslivets digitaliseringsarbete och därigenom möjliggöra klimatsmarta lösningar
- utveckla bolagets processer utifrån en förbättrad service och flexibilitet i förhållande till kunderna

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Kommunfullmäktiges aktiviteter

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med AB Stokab utveckla och fortsatt införliva it- och informationssäkerhetsarbetet i relevanta processer samt införa en funktion för att stärka stadens incidenthanteringsförmåga.	2022-01-01	2022-12-31

(S)

Stokab:2

Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från kris-hanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och kris-ledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhets-skyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggentreprenader ska ställa sociala hänsyn som skakrav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31

Stockholms Stads Parkerings AB

Stockholm Parkerings anläggningar ska leda till minskad gatuparkering, öka framkomligheten samt verka för att parkeringskapacitet utnyttjas optimalt. Garagen ska också möta behoven i nya stadsutvecklingsområden. I syfte att stimulera användningen av elbilar ska laddningsmöjligheter installeras i bolagets anläggningar.

Bolagets uppgift

Bolaget bygger och driver parkeringsanläggningar som verkar på den kommersiella marknaden samt anläggningar som har som enda syfte att avlasta gatunätet.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- fortsätta erbjuda parkeringsköp så att fastighetsägare mot ersättning får tillgång till bilplatser i ett garage i närheten av den egna fastigheten
- införa gröna parkeringsköp där parkeringsnormen reduceras mot att fastighetsägaren exempelvis inrättar en elbilpool och gör cykelfrämjande åtgärder
- fortsätta att arbeta med att öka trygghet och trivsel för kunderna
- tillgodose behovet av ett ökat antal parkeringsplatser för infart och utfart, bland annat genom samverkan med exploateringsnämnden, AB Storstockholms Lokaltrafik och berörda grannkommuner
- tillsammans med trafiknämnden ta fram och säkerställa långsiktig arrendering av platser för infartsparkering, laddgator och andra parkeringsytor
- avlasta gatunätet från söktrafik och parkerade fordon genom att finansiera byggandet av nya garage, bidra till hållbar mobilitet och ha en hög beläggning i de anläggningar bolaget förfogar över
- initiera förslag till nya parkeringsgarage för att möjliggöra en minskning av gatuparkeringarna och stödja framkomligheten i staden
- arbeta med hållbar mobilitet där cykel och parkeringsplatser för bilpool i attraktiva lägen är en integrerad del
- bidra till elektrifiering av transportsektorn
- fortsätta utbyggnaden av laddningsmöjligheter i bolagets anläggningar samt se över möjligheterna att inrätta laddgator på nya ytor som arrenderas från trafiknämnden
- vid nyproduktion av parkeringsplatser ska minst 50 procent av platserna förse med laddmöjlighet och förberedande arbeten göras för att samtliga platser ska kunna förse med laddmöjlighet. Utöver det ska en successiv ökning av laddplatser påbörjas till minst 50 procent i det befintliga beståndet
- arbeta mot målet om 100 procent laddplatser i egna garage till år 2026
- arbeta mot målet om 100 procent laddplatser i driftade anläggningar och ytor till år 2030
- utveckla en affärsmodell för driftade anläggningar i syfte att förse dem med laddplatser
- utreda Vehicle to Grid tillsammans med branschen och relevanta aktörer
- skapa fler cykelparkeringsplatser som en integrerad del i en mobilitetslösning samt anlägga cykelboxar på nya ytor
- ansvara för byggande och drift av cykelgarage i bolagets parkeringsgarage
- leda stadens arbete med mobilitetshubbar
- delta i stadens planarbete för att möjliggöra en minskning av antalet gatuparkeringar och öka andelen parkeringar på tomtmark

(S)

Sthlm Parkering:2

- utreda möjligheten för långtidsparkering utanför kommunens gränser
- genomföra prisjusteringar när marknaden så medger

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Stockholm Parkering ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden införa gröna parkeringsköp så att parkeringsnormen reduceras mot att fastighetsägaren exempelvis inrättar en elbilpool och gör cykelfrämjande åtgärder.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31
Stadsdelsnämnderna ska analysera behoven av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder och efter samråd med relevanta nämnder, styrelser och externa aktörer använda det nya anslaget Trygghet till de insatser som bedöms ha störst effekt.	2022-01-01	2022-12-31

Kulturhuset Stadsteatern AB

Kulturhuset Stadsteatern finns för alla stockholmare där yttrandefriheten och den konstnärliga friheten utgör grunden. Verksamheten är, och ska fortsätta vara, en mötesplats för olika röster, möjliggöra konstnärligt mod och utveckling samt vara tillgänglig för alla, oavsett ekonomi, bakgrund och identitet.

Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet ska bli angelägen för fler, med särskilt fokus på människor i de grupper som idag sällan tar del av verksamheten. Genom att samspela med nya aktörer ska verksamheten nå ut till fler stockholmare och förstärka sin betydelse för alla stockholmare. Kulturhuset Stadsteaterns hela verksamhet såväl i city som i ytterstaden ska värna och utveckla sin roll som öppna och inbjudande hus.

Kulturhuset Stadsteatern ska ges förutsättningar att utvecklas till ett internationellt kulturcenter med utökade ytor för konst, samhällsdebatt och litteratur. Bolaget ska också värna och utveckla sin verksamhet i Skärholmen, Vällingby, Husby samt den breda Parkteaterverksamheten.

Bolagets uppgift

Kulturhuset Stadsteatern ska erbjuda verksamhet i form av teater, litteratur, dans- och scenkonst, konst, design, film, musik, debatt, annan kulturell produktion samt ansvara för stadens två platser inom stadens fristadsprogram.

Förutsättningar

För Kulturhuset Stadsteatern gäller de ekonomiska förutsättningar som redovisats i Finansborgarrådets förslag med undantag av att resultatet istället föreslås uppgå till 400 miljoner kronor under år 2022. Till följd av de begränsningar som följt av pandemin är det angeläget att säkerställa ett ekonomiskt stöd som gör att bolaget kan återgå till ordinarie kapacitet.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- utveckla Kulturhusverksamheten i Skärholmen, Vällingby och Husby
- utveckla det nyrenoverade kulturhuset som ett hus med gemensam identitet genom en hållbar och enhetlig förvaltningsmodell där utökade öppettider, marknadsföring och ansvar för bemötande kan samordnas med husets samtliga hyresgäster
- skapa förutsättningar för att externa verksamheter är en naturlig del av kulturhuset och i det sammanhanget pröva förutsättningarna att låta bolaget vara ansvarig för att ingå hyreskontrakt med övriga hyresgäster för att därigenom öka bolagets rådighet
- fortsatt utveckla samarbetet med fria dans-, cirkus- och teatergrupper
- utöka verksamheten riktad mot målgruppen barn och unga genom att tillsammans med externa aktörer utreda och skapa förutsättningar för ett eget plan för målgruppen i det nyrenoverade kulturhuset
- fortsätta arbeta för att engagera barn och unga i bolagets verksamheter
- fortsatt vidta åtgärder för att nå nya grupper
- utveckla arbetet med scenen "Kilen" för fria grupper som en ordinarie del i kulturhusets utbud

(S)
Stadsteatern:2

- utreda hur dansen som scenkonst i framtiden kan utvecklas och ta plats i verksamheten genom exempelvis partnerskap med det fria danslivet
- på sikt förbättra det ekonomiska resultatet genom ökade intäkter samt verka för att koncernbidraget går till att skapa så mycket konstnärlig och publik verksamhet som möjligt
- säkerställa finansiering och verksamhet som hyresgäst i kulturskolans nya lokaler i Husby i syfte att skapa goda synergieffekter för kulturverksamheter i området
- tillsammans med kommunstyrelsen och kulturnämnden bereda ett förslag för att utveckla Kulturhuset Stadsteatern till en än starkare internationella kulturmagnet. Förebilden bör vara Centre Pompidou i Paris med en utvecklad utställningsverksamhet för exempelvis samtida konst och samhällsdebatt
- Parkteaterns säsong ska förlängas året runt och ytterligare en utomhusscen ska rustas för bruk året runt.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från krishanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och krisledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla säkerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhetsskyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, transport och byggentreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska-krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB

Stockholm ska vara en ledande besöks- och evenemangstad. Målet för bolagets verksamhet är att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och genom aktiv fastighetsförvaltning bidra till utvecklingen av Stockholm. Klimat, hållbarhet och inkludering ska vara vägledande. Utveckling och modernisering av bolagets äldre arenor är fortsatt under utredning.

Bolagets uppgift

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB ska tillhandahålla och utveckla ändamålsenliga lokaler och anläggningar för evenemangsverksamhet av högsta kvalitet.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- bidra till att stärka besöks- och upplevelsesektorn
- tillhandahålla och utveckla lokaler och anläggningar för bra evenemangsutbud bestående av bland annat konserter, sport, kultur- och familjeaktiviteter
- delta i arbetet med Globenområdets utveckling tillsammans med andra intressenter för att öka områdets attraktions- och konkurrenskraft
- arbeta för ökad trygghet och säkerhet i arenaområdet och arenorna
- delta i utvecklingen av Globenområdet och säkerställa arenornas fortsatta betydelse inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden
- genom klimatsmarta fastigheter bidra till att uppnå målet om en klimatpositiv stad år 2035
- arbeta med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- tillsammans med Stockholm Business Region stärka Stockholms attraktionskraft inom evenemang
- utveckla arenorna affärsmässigt med målet om en självfinansierad verksamhet
- säkerställa krav på villkor i nivå med kollektivavtal i offentlig upphandling
- tillse att bolagets samverkanspartners har kännedom om Stockholms stads mål och vision och arbetar i enlighet med dessa
- arbeta tillsammans med Stockholms Stadshus AB, kommunstyrelsen, exploateringsnämnden med att utreda och utveckla bolagets befintliga markinnehav i syfte att främja bostadsbyggande, näringsliv och tillväxt
- arbeta för att arenaområdet och arenorna har hög tillgänglighet för olika grupper av besökare
- fortsätta arbeta med evenemang på arenorna utifrån ett jämställdhetsperspektiv

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Kommunfullmäktiges aktiviteter

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Familjebostäder, Stockholmshem,	2022-01-01	2022-12-31

(S)

Globe-Arena:2

Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, SGA Fastigheter, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Hamn implementera handlingsplanen för cirkulärt byggande.		
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från kris- hanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och kris- ledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskydd- slagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla sä- kerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhets- skyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, trans- port och byggentreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska- krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31

Stockholm Business Region AB (SBR)

Bolagets mål

Stockholmsregionen är Sveriges tillväxtmotor och drivs av människors innovationsförmåga och kreativitet. Stockholm har ett diversifierat näringsliv vilket ger en stabil grund för fortsatt tillväxt och hög sysselsättning. Det skapar möjligheter för ökad välfärd och service till stadens invånare. Stockholm Business Region AB samordnar och utvecklar regionen gentemot näringslivet. Stockholm Business Region AB fyller en viktig funktion i att samordna och utveckla stadens verksamheters bemötande av näringslivets behov. Bolaget ska främja och utveckla Stockholm som en av Europas tio största besöksdestinationer. Detta sker genom att attrahera privat resande, kongresser, mässor och evenemang till Stockholm.

Bolaget har en extra viktig uppgift att i pandemins spår åter etablera Stockholm som ett besöksmål och skapa förutsättningar för besöksnäringen att ta emot turism från Sverige och andra länder. Många grenar av näringslivet har haft det svårt under den globala pandemin och deras återväxt och beredskap för framtiden är därför av extra stor vikt i det generella näringslivsarbetet.

Staden marknadsförs tillsammans med övriga aktörer genom budskapet Stockholm – the Capital of Scandinavia. I marknadsföringen ska det kreativa, öppna, hållbara och jämställda i Stockholm lyftas fram.

Det regionala samarbetet inom näringslivsfrågor fortsätter inom Stockholm Business Alliance. Syftet med partnerskapet är att arbeta tillsammans över kommungränserna i regionen för att stärka Stockholmsregionens konkurrenskraft.

Det lokala näringslivsarbetet ska stärkas i samarbete med stadsdelsnämnderna och särskilt gäller det arbetet med stöd och nyföretagande bland kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Bolaget ska särskilt följa stadens utveckling som nod för startup-företag. Inom utvecklingsområdena Järva och Söderort riktas insatser för att skapa förutsättningar för nya investeringar och etableringar för att på så sätt bidra till ökad tillväxt. Detta för att nå målet om en välbalanserad blandning av arbetsplatser och bostäder i stadens alla delar.

Bolagets uppgift

Stockholm Business Region AB stödjer stadens nämnder i arbetet med att utveckla stadens myndighetsutövning samt andra kontakter med näringslivet. Bolaget har även till uppgift att samordna och utveckla regionen gentemot näringslivet och investerare.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- främja Stockholm som en av Europas mest öppna och kreativa städer
- i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utveckla dialogen i samverkan med näringslivet för att ta tillvara engagemang som finns för att bidra till en socialt hållbar utveckling och integration, särskilt genom besöksnäringen
- leda och vidareutveckla arbetet med International House och talangattraktion i samarbete med arbetsmarknadsnämnden. Till exempel genom EU:s initiativ för talangrekrytering
- främja socialt företagande genom kunskapsspridning
- bidra till stadens arbete med digitalisering och sakernas internet

- stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar, i samarbete med kulturnämnden
- i samverkan med kulturnämnden fortsätta arbetet att främja Stockholms filmindustri i linje med stadens filmstrategi
- tillsammans med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna förstärka kompetensen och samordningen för att stärka stödet till det lokala näringslivet i staden
- tillsammans med kommunstyrelsen, och andra berörda nämnder implementera och kontinuerligt vidareutveckla processen för en stadsövergripande servicekedja för effektiv ingång till staden för företag samt för företagsetableringar
- vid stöd till evenemang arbeta med ett miljö- och jämställdhetsperspektiv
- stärka Stockholms ställning som klimatsmart konferensstad
- förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm
- bidra till regionens fortsatta tillväxt och sysselsättning
- marknadsföra Stockholm internationellt för att attrahera människor och investeringar till regionen
- i samarbete med berörda nämnder arbeta för utveckling av områden där stadens nämnder och bolagsstyrelser kan göra mest nytta och ge störst positiv effekt för företagandet i Stockholm
- främja utländska etableringar och investeringar i Stockholmsregionen
- bidra till Stockholms internationella tillgänglighet genom bl.a. Connect Sweden
- främja möjligheterna till att kunna besöka Stockholm med tåg, både inom landet och från kontinenten
- utveckla besöksdestinationen Stockholm tillsammans med näringslivet
- stärka samarbetet med de övriga kommunerna i länet kring besöksnäringens utveckling
- i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga möjligheterna för ökad tillväxt inom respektive stadsdels geografiska område genom en lokal näringslivsanalys
- fortsätta samordna arbetet gröna serverhallar genom fokus på interaktion med fjärrvärme i samarbete med Stockholm Exergis satsning med öppet fjärrvärmenät
- i samarbete med andra nämnder och bolag ta fram en handlingsplan för möjligheten till en effektiv och snabb fokusering av regionens flygtrafik till Arlanda, avveckling av Bromma flygplats samt utvecklande av Bromma Parkstad med fokus på ökande konkurrenskraft
- främja företagande av kvinnor med utländsk bakgrund
- stimulera framväxten för nyare typer av arrangemang och sporter där utövandet kan ske genom digitalt deltagande såväl som fysiskt, likt Sveriges goda position inom e-sport och dylikt
- främja återväxten och återetableringen av besöksnäringen och säkerställa att Stockholm som besöksdestination står redo då pandemin tillåter det

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stockholm Business Region AB ska i samarbete med Stockholms Hamn AB, kulturnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden genomföra en vattenfestival i Stockholm med fokus	2022-01-01	2022-12-31

på hållbarhet och innovation i samband med World Water Week 2022.		
Nämnder och bolagsstyrelser ska omsätta lärdomar från kris- hanteringen av pandemin i uppdaterad beredskapsplanering, såsom krisledningsplanering, kontinuitetsplanering och kris- ledningsövningar.	2022-01-01	2022-12-31
Nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av säkerhetsskydd- slagen ska säkerställa att det finns resurser och kompetenser tillgängliga i den utsträckning som krävs för att upprätthålla sä- kerhetsskyddet och bidra i utvecklingen av stadens säkerhets- skyddsorganisation.	2022-01-01	2022-12-31
Samtliga nämnder och bolag som upphandlar inom städ, trans- port och byggtreprenader ska ställa sociala hänsyn som ska- krav. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.	2022-01-01	2022-12-31

S:t Erik Försäkrings AB

Bolaget ska svara för att det finns en effektiv riskfinansiering av anläggningar och verksamheter ägda av staden och närstående bolag. Bolaget ska förbättra riskhanteringen för samtliga berörda enheter inom kommunkoncernen. S:t Erik Försäkrings AB ska vara det bästa och mest kostnadseffektiva alternativet för stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Bolagets uppgift

Bolaget ska förmedla försäkringslösningar och minimera kommunkoncernens försäkringskostnader.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- stödja det olycks- och skadeförebyggande arbetet i kommunkoncernen med fokus på försäkringsbara risker samt risker som omfattas av lagen om skydd mot olyckor
- beakta effekter av ett klimat i förändring
- medverka och teckna samtliga sakförsäkringar som stadens nämnder och bolagsstyrelser har behov av
- optimera den försäkringsrisk som bolaget själv tar i förhållande till fastslagen risknivå
- genom premiesättning säkerställa att skademinimerande och riskförebyggande arbete premieras

S:t Erik Livförsäkring AB

Bolaget har som mål att tillhandahålla kostnadseffektiva pensionslösningar och stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser i pensionsfrågor.

Bolagets uppgift

Bolaget har till uppgift att samordna och strukturera hanteringen av pensioner i koncernen Stockholms Stadshus AB samt att minimera riskerna i koncernens pensionsåtaganden.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- fortsätta försäkra nya åtaganden i dotterbolagen och förvalta pensionsmedel inom ramen för de försäkringsavtal som ingåtts med övriga dotterbolag
- sträva efter att långsiktigt trygga de framtida pensionsåtagandena realt

S:t Erik Markutveckling AB

Bolaget ska löpande pröva förslag till förvärv av fastigheter i syfte att främja stadens långsiktiga bostadsförsörjning. Under perioden inriktas verksamheten på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling. Bolaget ska i samarbete med kommunstyrelsen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden fortsätta söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov. Bolaget ska öka sin egenfinansieringsgrad.

Bolagets uppgift

Bolagets uppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter/aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- pröva förslag till fastighetsförvärv och försäljning i syfte att främja Stockholms utveckling
- i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov
- vid behov stödja fastighetsnämnden och stadens övriga nämnder och bolag i samband med försäljning och utveckling av fastigheter
- erbjuda fastighetsförvaltningstjänster åt andra aktörer inom staden

Mässfastigheter i Stockholm AB

Bolagets mål

Bolagets uppdrag är att marknadsföra Stockholm som en av norra Europas främsta mötesplatser och maximera de ekonomiska bidragen till regionen. Stockholmsmässan ska upplevas som en naturlig mötesplats för näringslivet och politiken. Mässans evenemang ska vara socialt och etiskt försvarbara. Bolaget ska arbeta aktivt med stadens miljöprogram.

Verksamheten ska vidare ge förutsättningar att stärka Stockholm som en ledande mötesplats i norra Europa utifrån varumärket "The Capital of Scandinavia".

Bolagets uppgift

Bolagets uppgift är att utveckla, arrangera och genomföra mässor, kongresser, konferenser och evenemang för hela regionens bästa. Stockholmsmässan är uppdelad i två skilda bolag, Mässfastigheter i Stockholm AB som förvaltar och utvecklar fastigheter, och Stockholmsmässan AB som är ett genomförandebolag av mässor, kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan AB är ett helägt dotterbolag till Mässfastigheter i Stockholm AB.

Ägardirektiv för 2022-2024

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- verka för att bolagets verksamheter är socialt och miljömässigt hållbara, i vilket ingår att motverka arrangemang inte följer de internationella konventioner och avtal som Sverige eller Stockholms stad har undertecknat
- arbeta för att nå stadens mål för hantering av matavfall
- arbeta för energieffektivisering i lokaler och fastigheter som bolaget förvaltar
- marknadsföra Stockholm som norra Europas främsta mötesplats
- fortsätta arbetet med en strategisk plan för verksamheten så att den är väl anpassad för genomförandet av marknadsledande mässor, internationella kongresser, konferenser, evenemang samt kringtjänster
- strategiskt bidra till att utveckla Stockholm som turist- och besöksdestination i samarbete med Stockholm Business Region
- fortsätta att effektivisera och anpassa verksamheten utifrån marknadssituationen för att säkra god lönsamhet
- stötta exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämndens planering av Älvsjö med målsättningen att ge förutsättningar för en omfattande stadsutveckling i området tillsammans med en framtida mötesplats
- tillsammans med Stockholms Stadshus AB planera för bolagets integration i Stockholms stad. Integrationen ska anpassas efter de strategiska avvägningar som görs för bolaget

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Stockholm Exergi Holding AB

Verksamheten i Stockholm Exergi AB ska bedrivas affärsmässigt på ett rationellt och effektivt sätt i enlighet med finansiella och andra mål. Därutöver har staden som ägare ett intresse av att säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden. Verksamheten ska vara inriktad på att uppnå en stark klimat- och miljöprofil. Stockholm Exergi Holding AB ska möta kundernas och samhällets krav på en fortsatt omställning till hållbar och prisvärd värme.

Stockholm Exergis värme, kyl- och elproduktion ska, i linje med stadens strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm, fullt ut vara baserad på återvunna och förnybara insatser till senast år 2040. Bolaget ska ha en storskalig anläggning för koldioxidlagring (BECCS) på plats senast år 2025. Stockholm Exergi ska bidra med lösningar till stadens effektbrist.

Bolaget ska vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag för att främja framkomligheten.

Bolagets uppgift

Bolaget har i uppdrag att bedriva verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige, samt annan därmed förenlig verksamhet. Stockholm Exergi Holding AB är holdingbolaget till Stockholm Exergi AB. Verksamheten bedrivs i det senare bolaget.

Ägardirektiv för 2022-2024

Bolaget ska

- fortsätta att utveckla fjärrvärmenätet i Stockholmsområdet för att kunna erbjuda fler invånare fjärrvärme
- arbeta för en fortsatt utbyggnad av fjärrkyla i Stockholm
- intensifiera minskningen av användandet av fossila bränslen till förmån för förnybara bränslen
- ansvara för och tillsammans med staden koordinera arbetet med att uppföra ett nytt kraftvärmeverk i Lövsta
- arbeta för att avskilja och lagra koldioxid (BECCS) i stor skala senast år 2025
- fortsätta driva projektet Öppen fjärrvärme och etablera världens första öppna fjärrvärmenät, i syfte att återvinna energi i stor skala och bidra till en mer hållbar stad
- samarbeta med Stockholm Vatten och Avfall i syfte att samförbränna biobränsle med slam, pelleter, askan och återföra den till skogen
- tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall skala upp produktionen av biokol med en storskalig anläggning i drift senast år 2023
- säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden
- arbeta för att sammanlänka produktions- och distributionskapaciteten tillsammans med andra fjärrvärmeaktörer, i syfte att optimera miljö-, energi- och ekonomisk nytta
- bidra med lösningar på stadens effektbrist
- utreda potentialen för energiåtervinning tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall
- tillsammans med Micasa arbeta för att ansluta samtliga möjliga av stadens äldreboenden till fjärrkyla

Stockholms stads organisering i kommunalförbund

Storstockholms brandförsvaret (SSBF)

Enligt lagen om skydd mot olyckor är det kommunens ansvar att svara för räddningstjänsten inom kommungränsen. Stockholms stads brand- och räddningsverksamhet är sedan den 1 januari 2009 organiserad tillsammans med nio andra kommuner i kommunalförbundet Storstockholms brandförsvaret, SSBF. Kommunalförbundet omfattar Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker. Förbundet ska fullfölja medlemskommunernas uppgifter inom lagstiftningarna:

- lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor
- lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Konkret innebär det att förbundet svarar för tillsyn, information, rådgivning och söttningsverksamhet samt att bedriva räddningstjänst utifrån kommunernas ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor. Det som ligger kvar på medlemskommunerna är samordningen för det totala arbetet enligt lagstiftningen.

Medlemskommunerna kan därutöver teckna särskild överenskommelse om att förbundet kan biträda kommunen i den omfattning som önskas inom lagstiftningsområdena:

- lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
- plan- och bygglagen (1987:10)
- övrig lagstiftning eller tjänsteområde där kommunalförbundet besitter särskild kompetens.

SSBF är juridiskt sett ett eget kommunalförbund med egen organisation och uppföljning som leds av en förbundsledning. Ledningen består av elva ledamöter och elva ersättare från medlemskommunerna, varav Stockholms stad har två ordinarie ledamöter och två ersättare. Som stöd till förbundsledningen finns ett beredningsorgan samt samrådsgrupper med representation från medlemskommunerna. Beredningsorganet utgörs av kommundirektörer från respektive medlemskommun och ska ha särskilt fokus på styrning av ekonomi och verksamhet. Förbundets budget ska endast kunna beslutas av ledningen efter beredning av kommundirektörerna. Samrådsgrupperna är ekonomichefsforum och säkerhetschefsförum.

Syftet med inrättandet av SSBF var att ge medlemskommunerna högre kvalitet på brand- och räddningstjänsten till en lägre kostnad. Detta kan ske genom att förbundet ger förutsättningar för flera samordningsfördelar såsom ledningsfunktion, mindre sårbar organisation med större bredd vad gäller specialfunktioner samt bättre planering av personalresurser. En målsättning för förbundet är att skapa förutsättningar för samverkan med angränsande förbund för att på sikt kunna ingå i ett regionalt brandförsvaret. SSBF ska arbeta nära Samverkan Stockholmsregionen.

Trafiknämnden övertar från den 1 januari 2022 ansvaret för stadens bestånd av branddammsanläggningar. SSBF har idag ansvaret för löpande tillsyn av dammarna och åtgärder enklare brister samt tillser att de kan nyttjas på tilltänkt sätt. Dessa uppgifter ska även fortsättningsvis utföras av förbundet. Förbundet ska medverka i trafiknämndens uppdrag i att upprätta rutiner för samarbetet och ansvarsfördelningen framöver.

(S):2
SSBF:2

Medel för avgiften till SSBF finns inom Kommunstyrelsen m.m. anslag för "Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar". Medlemsavgiften för år 2022 beräknas till 407 mnkr.

SHIS Bostäder – Stiftelsen hotellhem i Stockholm

I ett Stockholm för alla är bostaden en mänsklig rättighet. Genom fler hyresrätter och en socialbostadspolitik kan rättigheter förverkligas. SHIS Bostäder är centrala i arbetet när staden fullföljer sitt bostadsförsörjningsansvar. Genom SHIS Bostäder kan personer som är i behov av en tillfällig bostad eller mer varaktigt boende med visst boendestöd bo i genomgångsbostäder.

Stiftelsens uppdrag är att möta socialnämndens och stadsdelsnämndernas behov av genomgångsbostäder. De allmännyttiga bostadsbolagen har ett ansvar att årligen överlåta ett antal bostäder till SHIS Bostäder. Samtidigt ska staden ställa krav på privata byggherrar att göra detsamma i samband med nyproduktion.

SHIS Bostäder är Stockholms stads bostadssociala resurs. SHIS Bostäder har kommunfullmäktiges uppdrag att tillhandahålla bostäder åt personer som, av olika skäl, inte har tillträde till den ordinarie bostadsmarknaden. Lägenheterna förmedlas som genomgångsbostad med korttidskontrakt, dels via stadens socialtjänst, dels via Bostadsförmedlingen i Stockholm. SHIS Bostäder har även stadens uppdrag att tillhandahålla tillfälliga bostäder åt nyanlända stockholmare. SHIS grundades 1963 och verksamheten utgår ifrån den stadga som kommunfullmäktige fastställde år 1970 (Kfs. 1970:43). Efter en genomgripande utredning om SHIS verksamhet gav kommunfullmäktige 1996 SHIS sitt nuvarande uppdrag som lyder:

"Stiftelsen har till ändamål att i samarbete med Stockholms nämnder med socialtjänstansvar dels tillhandahålla genomgångsbostäder för personer som av sociala och/eller ekonomiska skäl är i behov av tillfällig bostad, dels erbjuda en mer varaktig bostad med visst boendestöd för personer med sociala problem samt bedriva annan därmed sammanhängande och förenlig verksamhet. För fullgörande av detta bostadssociala uppdrag förhyr och äger stiftelsen för verksamheten lämpliga fastigheter. Vid urval av hyresgästerna till ungdomsbostäder förutsättes att bostadssökande ungdom under 25 år prioriteras."

SHIS angelägenheter handhas av en styrelse bestående av fem ledamöter och tre suppleanter. Styrelsen utses av kommunfullmäktige och har det yttersta ansvaret för SHIS verksamhet.

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Socialdemokraternas förslag till budget

NETTOKOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2022 KS	Förslag till budget 2022 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 460,5	-1 367,3	93,2
Revisorskollegiet	-30,6	-30,6	0,0
Servicenämnden	0,0	-2,5	-2,5
Valnämnden	-65,4	-65,4	0,0
Stadsdelsnämnderna	-22 918,3	-23 431,6	-513,3
Arbetsmarknadsnämnden	-995,3	-1 033,3	-38,0
Exploateringsnämnden	2 875,4	2 867,4	-8,0
Fastighetsnämnden	854,0	850,0	-4,0
Idrottsnämnden	-782,1	-799,1	-17,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-1 043,1	-1 082,3	-39,2
stadsarkivet	-71,5	-72,5	-1,0
Kyrkogårdsnämnden	-152,2	-170,2	-18,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-140,3	-146,5	-6,2
Socialnämnden	-1 355,5	-1 386,4	-30,9
Stadsbyggnadsnämnden	-167,1	-173,1	-6,0
Trafiknämnden	-24,6	32,3	56,9
Utbildningsnämnden	-20 942,1	-21 279,8	-337,7
Äldrenämnden	-244,4	-244,4	0,0
Överförmyndarnämnden	-66,8	-67,4	-0,6
SUMMA	-46 730,4	-47 602,7	-872,3
Avskrivningar (-)	-1 875,7	-1 875,7	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-818,2	-748,2	70,0
Prestationsreserv	-786,6	-785,0	1,6
Pensionsavgifter (-)	-1 820,8	-1 820,8	0,0
TOTALT	-52 031,7	-52 832,4	-800,7

CESAM-BILAGA

Förändringar mellan finansborgarrådets förslag till budget och Socialdemokraternas förslag till budget för år 2022

Kommunstyrelsen m.m.

Revisorskollegiet

Valnämnd

Stadsdelsnämnderna

- Pedagogisk verksamhet: förskoleverksamhet
- Barn, kultur, fritid
- Äldreomsorg
- Stöd och service till personer med funktionsnedsättning
- Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri
- Stadsmiljöverksamhet
- Ekonomiskt bistånd
- Arbetsmarknadsåtgärder
- Trygghet

Exploateringsnämnden

Fastighetsnämnden

Idrottsnämnden

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Kulturnämnden: stadsarkivet

Kyrkogårdsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Servicenämnden

Socialnämnden

Stadsbyggnadsnämnden

Trafiknämnden

Utbildningsnämnden

Äldrenämnden

Överförmyndarnämnden

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Kommunstyrelsen

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-1 508,1	47,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Minskade konsultkostnader och ökad generell effektivisering för omprioritering till välfärdsverksamheter	96,5	
Testverksamheter multisensorer ryms inom ordinarie budget	2,0	
Lokalresursplanering - minskad utökning från 2021	2,0	
Ökade insatser för lokala näringslivsdialoger ryms inom ordinarie budget SLK/SBR	2,5	
Dubbelt redovisade kostnader för stadshusets 100-årsjubileum i finansborgarrådets förslag	1,0	
Förstärkt hyresförhandlingsfunktion ryms inom nuvarande organisation	1,0	
Utveckling av stadens lots- och etableringsfunktioner syftande till ökad privatisering i finansborgarrådets förslag avvisas	5,0	
Insatsen om nationella minoritetes historia flyttas till stadsarkivet	1,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Fler i arbete i en stad som växer		
Stöd till hållbart och kooperativt entreprenörskap - Stöd till Coompanion Stockholm	-0,8	
Utveckling Stockholm: stadsgemensam ledning för att utveckla infrastruktur, bostadsplanering och företagsklimat. Särskilt fokus på att åter nå upp till bostadsmålen, utveckla strategiska samband, stärka regionens kompetensförsörjning samt initiera planering för Bromma parkstad	-10,0	
En trygg stad för alla		
Samverkan trygga barn och ungdomar samt SDN trygghet	-2,0	
Stärkt arbete mot välfärdsbrottslighet, kopplad till exempelvis upphandlad verksamhet	-3,0	
Fokus Järva	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-1 414,9	47,6

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Kommunstyrelsen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-2,0	0,0
------	-----

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-2,0	0,0
------	-----

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Revisorskollegiet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-33,9	3,3
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-33,9	3,3

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Valnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-65,4	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-65,4	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Förskoleverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-5 596,0	368,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Färre inhyrda vikarier till följd av förstärkningsteam mm	19,0	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
En trygg förskola där alla barn kan utvecklas		
Schablonökning om totalt fyra procent och uppräkning av socioekonomiskt stöd	-91,3	
Riktad lönesatsning, erfarna barnskötare	-17,0	
Förstärkningsteam i alla stadsdelar	-22,0	
Introduktionsförskolor och uppsökande verksamheter	-7,0	
Fler barnskötare ska få möjlighet att vidareutbilda sig till förskollärare	-8,0	
Barnhälsoteam i stadsdelarna, med en central resurs specialiserad på barn med NPF-diagnos	-9,0	
Arbetskör till personal inom kommunal förskola	-7,0	
Ökat öppethållande öppen förskola	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-5 740,3	368,5

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Verksamhet för barn, fritid och kultur

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-434,0	0,0
--------	-----

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Ett tryggt Stockholm för alla

Parklekar	-10,0
-----------	-------

Ökat öppethållande fritidsgårdarna	-6,0
------------------------------------	------

Familjestödsprogram	-5,0
---------------------	------

Fler mötesplatser unga hbtqi-personer	-3,0
---------------------------------------	------

Ny Tech-gård	-3,0
--------------	------

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-461,0	0,0
--------	-----

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Äldreomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-8 829,1	235,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Färre inhyrda vikarier till följd av bemanningsenheter	21,0	
 <i>Ökade kostnader för (-):</i>		
En trygg omsorg - för alla		
Ökad grundbemanning och tryggare anställningar	-50,0	
Bemanningsenheter med fastanställd heltidspersonal ska finnas i alla stadsdelar	-24,0	
Fler korttidsplatser	-9,0	
Uppstart av förenklat beslutsfattande hemtjänsten	-8,0	
Ökad medicinsk kompetens i äldreomsorgen	-14,0	
Arbetskör till personal inom kommunal hemtjänst och vård- och omsorgsboenden	-5,0	
Mer närvarande chefskap	-12,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-8 930,1	235,5

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-4 453,9	27,5
----------	------

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Ett Stockholm för alla

Hälsofrämjande insatser

-4,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-4 457,9	27,5
----------	------

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Individ- och familjeomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-2 546,9	36,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Färre upphandlade platser HBV-hem till följd av fler i egen-regi	5,0	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Ett Stockholm för alla		
Fler fältassistenter	-7,0	
SIP-samordnare permanentas och utökas	-4,0	
Ökat administrativt stöd för avlastning till socialsekreterarna	-6,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-2 558,9	36,9

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-273,9	0,0
--------	-----

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Ett Stockholm för alla

Anslag för upprustning av parklekar, lekplatser och plaskdammar

-10,0

Förstärkt handlingsplan biologisk mångfald

-2,5

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-286,4	0,0
--------	-----

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
-----	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-238,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för (-):

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-238,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Inventarier och maskiner

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
-----	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-30,0	0,0
-------	-----

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för (-):

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-30,0	0,0
-------	-----

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Ekonomiskt bistånd

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-1 292,7	32,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar jobb framför passivitet		
Fortsatt aktivt arbete mot felaktiga utbetalningar på 2020 års nivå	9,5	
Minskade kostnader för försörjningsstöd till följd av fler i arbete genom exempelvis fler Stockholmsjobb	37,0	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Fler i arbete		
Förstärkt vägledning till arbete och utbildning	-4,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-1 250,2	32,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Arbetsmarknadsåtgärder

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-219,6	27,4
---------------	-------------

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Fler i arbete

Totalt 2 000 Stockholmsjobb

-38,0

Staden ska erbjuda feriejobb till 11 000 ungdomar i staden, varav 2 000 under exempelvis höst- och vinterlov, anslag utöver finansborgarrådets förslag. Ytterligare anslag under Arbetsmarknadsnämnden och Kyrkogårdsnämnden

-17,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-274,6	27,4
---------------	-------------

(S)
Bilaga 2

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsdelsnämnderna: Trygghet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

0,0

0,0

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

En trygg stad för alla

Ett nytt kärnuppdrag om trygghetssamordning och ökade ambitioner
för stadens förebyggande arbete

-200,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-200,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Övriga nämnder:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Arbetsmarknadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-1 163,6	168,3
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Oförändrat antal Stockholmsvårdar jämfört med 2020	4,8	
Feriejobb i näringslivet, ersätts och utökas enligt nedan	3,0	
Korta utbildningar för grön omställning ersätts enligt nedan	5,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Fler i arbete		
Feriejobb i näringsliv och civilsamhälle	-7,5	
Språksatsning för att stärka kvaliteten i förskolan och omsorgen	-5,0	
Bristyrkesutbildningar för att möta arbetsmarknadens behov	-20,0	
90-dagarsgaranti för unga	-8,3	
Rekryterings- och bemanningsfunktion AMN - lotsa arbetslösa till studier och bristyrken inom stadens verksamheter	-2,0	
Fler utbildningsplatser - inklusive utbildningar kopplade till klimatomställningen	-5,0	
Nytt elevteam inrättas för att arbeta med unga som varken arbetar eller studerar (UVAS)	-3,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-1 201,6	168,3

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Arbetsmarknadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-4,0	0,0
------	-----

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-4,0	0,0
------	-----

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Exploateringsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-128,5	3 003,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Avskaffad etableringslots syftande till ökad privatisering	1,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ett Stockholm som växer		
Fler markanvisningar	-4,0	
Centrumupprustningar enligt Sättra-modellen	-2,0	
Rensning av sjöbottnar, bortforsling av skräp	-3,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-136,5	3 003,9

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Exploateringsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-4 100,0

900,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-4 100,0

900,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Fastighetsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-598,1	1 452,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Klimatneutralt Stockholm 2035		
Ökade investeringsvolymen - idrott, kultur, klimat	-8,0	
Ett Stockholm för alla		
Förstärkt tillgänglighetsarbete	-4,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Ökade hyresintäkter idrott		5,0
Ökade hyresintäkter kultur		3,0
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-610,1	1 460,1

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Fastighetsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-1 324,8	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
Utökad ram investeringar i idrotts- och kulturfastigheter samt parklekar	-250,0	
Utökad ram klimatinvesteringar	-70,0	
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
 Socialdemokraternas förslag till budget 2022	 -1 644,8	 0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Idrottsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-1 084,6	302,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Ingen etableringslots syftande till ökad privatisering och dyrare lokaler	4,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ett Stockholm för alla		
Fler strandbad	-3,0	
Möjligheten för barn och unga att låna sportutrustning ska stärkas	-3,0	
Omstartsstöd för att fler barn och unga ska idrotta efter pandemin	-9,0	
Ökade hyror till följd av ökad investeringsvolym	-5,0	
Insatser för att fler ska kunna simma	-5,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Ett Stockholm för alla		
Friskvårdskort för alla med LSS-insatsen gruppbostad, finansieras via anslag SDN stöd och service till personer med funktionsnedsättning		4,0
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-1 105,6	306,5

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Idrottsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-56,1	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-56,1	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kulturförvaltningen		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-1 141,5	98,4
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Samordning Barn, Kultur, Fritid ryms inom ordinarie budgetram	2,4	
Pandemisäkra evenemang ryms inom ordinarie budget	1,5	
Wallstreet Stockholm	2,5	
Innovativa, tillgängliga och trygga bibliotek ersätts och utökas enligt nedanstående satsningar	13,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ett Stockholm för alla		
Kulturskola i skola/fritids - Järva	-5,0	
Ökat utbud genom fler platser och fler kurser i kulturskolan	-7,0	
Ökade anslag för offentliga samlingslokaler	-4,0	
Nya bibliotek etableras i Rågsved och Råcksta	-6,0	
Lässatsning unga - däribland projektet "Läsa äger"	-4,0	
Höjt anslag för det fria kulturlivet	-5,0	
Anslag för att upprätthålla kvalitet och tillgänglighet vid biblioteken	-10,0	
Ökat öppethållande vid stadens bibliotek	-5,0	
Ökat anslag för offentlig konst	-2,0	
Ökade hyror till följd av ökade investeringar	-3,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Ett Stockholm för alla		
Återställda avgifter i kulturskolan (jfr deras belopp)		-7,0
Avgiftsbefriade kortkurser		-0,6
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-1 173,1	90,8

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-33,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-33,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Kulturnämnden: stadsarkivet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Stadsarkivet		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-105,7	34,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Insatser för att uppmärksamma nationella minoriteters historia i Stockholm	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-106,7	34,2

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Kulturnämnden: stadsarkivet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-1,0

0,0

Minskade utgifter för (-):

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-1,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Kyrkogårdsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-180,7	28,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Klimatneutralt Stockholm 2035		
Ökat underhåll	-7,0	
Fortsatt stärkt arbete för biologisk mångfald	-4,0	
Fler i arbete		
Fler feriejobb	-3,0	
Fler Stockholmsjobb syftande till förstärkt underhåll	-4,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-198,7	28,5

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Kyrkogårdsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-173,5

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-173,5

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-236,4	96,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Del av satsning på samordning av handlingsplan biologisk mångfald prioriteras om till förmån för genomförande av planen genom ökat anslag till SDN stadsmiljö	2,0	
Återtagande av budgetökning 2020 avseende verksamhets- och kvalitetsutveckling	1,5	
EU-projekt och innovation från föregående års budget ryms inom ordinarie budgetram	1,3	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ett Stockholm som fungerar		
Förstärkt tillsyn och kompletterande proaktivt arbete för att mer effektivt uppnå förbättringar gällande exempelvis slumvärdar, rivningsavfall och båtuppläggningsplatser	-10,0	7,0
Mer proaktivt arbete för bättre miljö i stadens skolor och förskolor	-2,0	
Klimatneutralt Stockholm 2035		
Klimatneutral byggsektor	-3,0	
Medverka vid statens arbete med marksanering av Bromma flygplats	-1,0	
Kommunikation klimatarbetet	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-249,6	103,1

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-1,3	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-1,3	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Servicenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	0,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Insatser mot välfärdsbrottslighet vid upphandlingar	-1,5	
Insatser för att stärka hållbarhetsaspekterna i upphandlings- och avtalsförvaltningsprocesser och för att implementera handlingsplanen för hållbar plastanvändning i upphandlingen	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-2,5	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Servicenämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-1,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-1,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Socialnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-1 690,6	335,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Minskade kostnader till följd av färre upphandlade platser HBV-hem pga av fler i egen regi	3,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ett tryggt Stockholm för alla		
Etablerandet av en ny verksamhet Framtid Stockholm Söderort	-10,0	
Förstärkningsteam för att stoppa rekrytering av barn och unga till gäng	-4,0	
Ungas missbruk ska ned - ökade resurser till Mini Maria	-5,0	
Provtagning droger i avloppsvatten	-2,0	
Planerings- och uppstartskostnader av HBV-hem i egen regi	-4,0	
Avhoppalinje	-1,0	
Nystart - ny handlingsplan socialsekreterare	-2,0	
Medverkan i inga barn och unga till kriminella gäng - SDN Trygghet	-1,9	
Tryggt mottagande Bostad först	-1,0	
Digital kvinnojour	-3,0	
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-1 721,5	335,1

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Socialnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-2,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-2,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsbyggnadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-437,1	270,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Strategisk initiativplanering ryms inom nuvarande budgetram	6,0	
Ingen funktion som etableringslots syftande till ökad privatisering	1,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ett Stockholm som växer		
Ökad plankapacitet	-7,0	
Särskild insats för att påskynda bygglov syftande till 5000 lånecyklar i drift år 2022	-2,0	
Stadsplanering av Bromma parkstad	-4,0	
Volymökning plan - fler bostäder i detaljplan, volymökning	-4,0	4,0
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-447,1	274,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Stadsbyggnadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-3,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-3,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Trafiknämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-1 704,9	1 680,3
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Samverkan med stadsdelar ryms inom ordinarie budgetram	3,0	
Fossilbränslefritt Stockholm 2040 ersätts enligt nedan	2,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Klimatneutralt Stockholm 2035		
Klimatpositivt Stockholm 2035 - med fokus på genomförande av handlingsplan för minskade fossila utsläpp från fordonstrafiken	-3,0	
Bättre framkomlighet för framförallt busstrafiken i Stockholm	-20,0	
Ökade investeringskostnader för klimat och framkomlighet	-4,3	
Ett Stockholm som fungerar		
Ökad budget för renhållning och underhåll	-20,0	
Bättre snöröjning med prioritet för gående	-20,0	
Fler promenadstråk - Stockholms kajer	-2,0	
Byggsäckar kommunikation syftande till tillståndssökning samt ordning och reda	-1,0	1,0
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Klimatneutralt Stockholm 2035		
Höjd besöksparkering, zon 1, 2 och 3		90,0
Ett Stockholm som fungerar		
Betalning för reklam i offentlig miljö - Region Stockholm		20,0
Ökade avgifter elsparkcyklar		11,2
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-1 770,2	1 802,5

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Trafiknämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-1 168,0

40,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Utökad ram för klimatinvesteringar

-80,0

Tidigarelagda framkomlighetsinvesteringar, med fokus på buss- och gångtrafik

-65,0

Hastighetsdämpande åtgärder vid skolor, förskolor och idrottsplatser fördubblas

-15,0

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-1 328,0

40,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Utbildningsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-21 466,5	524,4
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Ingen etableringslots syftande till ökad privatisering	1,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
En likvärdig skola - med goda kunskapsresultat för alla barn		
Nej till större klasser - höjd schablon för att anställa 200 ytterligare lärare i Stockholms skolor	-116,0	
Förstärkta resurser i tidiga årskurser för att alla ska klara läsa-skriva-räkna-garantin	-25,0	
Bättre bemanning, fler aktiviteter och mindre grupper i fritidshem och fritidsklubbar	-21,7	
Förstärkt bemanning i grundsärskolan och gymnasiesärskolan	-6,3	
Projekt - frukost i skolan för bättre måloppläggelse	-8,0	
Fler specialpedagoger/resursskolor - ökad kompetensutveckling inom NPF - Arbete för att alla skolor ska ha en särskild undervisningsgrupp	-18,0	
Utvecklingsarbete för att etablera ett nytt digitaliseringsgymnasium samt ett gymnasium med klimatfokus	-4,0	
Ökad bemanning i skolbiblioteken	-4,0	
Kulturgaranti i skolan	-4,0	
En trygg förskola och skola där alla barn och ungdomar kan utvecklas		
Ökad personaltäthet och minskade barngrupper i förskolan - Schablonökning om totalt fyra procent och uppräknig av socioekonomiskt stöd	-53,7	
Tryggare skola genom avgiftsfria fritidsklubbar, Åtta till åtta-öppet med ökat antal vuxna på fler skolor, läxläsningssatser, fritidsaktiviteter i skolan i samverkan med föreningslivet samt säkerhetsinsatser i skolan	-40	
Alla skolor ska ha ett eget elevhälsoteam med anställningsgrader anpassader efter elevantalet - 40 nya tjänster till elevhälsan	-30	
Ökat anslag för upprustningar av skolgårdar	-10	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Tillsynsavgift enskilda verksamheter enligt självkostnadsprincipen		2
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-21 806,2	526,4

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Utbildningsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-125,0

0,0

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-125,0

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-249,4	5,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ett effektivt Stockholm som prioriterar välfärden, klimatet och tryggheten		
Ingen funktion som etableringslots syftande till ökad privatisering	1,0	
Tidigare budgetökning för ungdomsbesök ryms inom befintlig budget	3,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Trygg äldreomsorg genom bättre arbetsvillkor och bättre vård		
Sammanhållen journalföring	-2,0	
Översyn av anställningsvillkor och chefsskap i äldreomsorgen	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-249,4	5,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Investeringar

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-3,8

0,0

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för:

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-3,8

0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Överförmyndarnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2022	-66,8	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Ingen generell effektivisering	-0,6	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
 Socialdemokraternas förslag till budget 2022	-67,4	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

Överförmyndarnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2022

-0,1

0,0

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för:

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2022

-0,1

0,0

Investeringsstrategi

Inledning

Stockholms stads investeringsplaner för fem år framåt ligger på fortsatt hög nivå.

Staden har ett ambitiöst bostadsmål om 140 000 nya bostäder mellan 2010 och 2030 varav 70 000 bostäder mellan 2019 och 2025. Bostadsmålet är delvis kopplat till åtagande i de avtal som staden tecknat inom ramen för Sverigeförhandlingen och Stockholmsöverenskommelsen. Därutöver satsar staden på att öka investeringar i miljö, kunskap, säkerhet och trygghet för ett mer hållbart Stockholm.

I en växande stad finns det därtill ett fortsatt stort behov av skolor, äldreboenden, idrottshallar och andra anläggningar för att möta behoven hos stockholmarna.

De höga investeringsvolymerna medför att hela kommunkoncernen behöver samverka och ha ett ökat fokus på styrning, effektivitet, kostnadsmedvetenhet och prioriteringar mellan och inom investeringsprojekt i syfte att ha kontroll på investeringsutgifterna. Hur investeringarna finansieras får effekt på stadens ekonomi direkt i form av skuldnivåer och räntekostnader. Investeringsvolymen medför även ökade avskrivningar och driftskostnader.

En aktiv fastighetsförvaltning av kommunkoncernens innehav av fastigheter och lokaler, en stark driftsekonomi samt fortsatt starka exploateringsintäkter är också förutsättningar för att de planerade investeringarna kan genomföras med fortsatt god finansiell styrka och inom ramen för en långsiktig god ekonomisk hushållning. Nämnder och bolagsstyrelser ska i ökad utsträckning söka samverkan där det är kostnadseffektivt vad gäller investeringar både i bostäder och i samhällsfastigheter.

Investeringsstrategin kompletteras av stadens Fastighets- och lokalpolicy (Dnr KS 2018/1653) vilken bland annat syftar till att ge övergripande mål och grundläggande principer för fastighetsinnehav, förtydliga roller och ansvar samt att identifiera viktiga planeringsprocesser och forum för samverkan.

Syfte och omfattning

Investeringsstrategins syfte är att med utgångspunkt i stadens långsiktiga planering, stadens inriktningsmål och med hänsyn tagen till de finansiella förutsättningarna:

- Ge vägledning för investeringsprioriteringar i syfte att förverkliga en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar stad som möter medborgarnas behov.
- Säkerställa att investeringsverksamheten bedrivs i enlighet med principen om god ekonomisk hushållning genom att öka förmågan att prioritera investeringar utifrån ett kommunkoncernperspektiv samt öka samordning och styrning av stadens investeringsverksamheter.

Investeringsstrategin ska utgöra en länk mellan den långsiktiga planeringen och nämnder och bolagsstyrelsernas investeringsplaner. Dessa utgör i sin tur underlag för kommunkoncernens samlade investeringsplan, som fastställs med hänsyn tagen till tillgängligt ekonomiskt utrymme och inom ramen för de av staden fastställda finansiella nyckeltalen.

Investeringsstrategin omfattar hela kommunkoncernen, där inte annat anges, medan arbetet med samordnade prioriteringar inom de olika beslutade investeringskategorierna

främst berör exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden samt de kommunala bolagen Micasa Fastigheter i Stockholm AB (Micasa) samt Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB).

Förutsättningar

Stadens växande befolkning är en grundläggande utmaning för framtiden. Takten i bostadsbyggandet måste fortsatt hållas högt för att minska bostadsbristens negativa effekter.

Den demografiska utvecklingen och tillväxttakten ställer krav på prioriteringar såväl inom stadens investeringsverksamhet men också inom den löpande driften då investeringstakten avspeglas i ökade drifts- och kapitalkostnader. Detta kan medföra att ekonomiskt utrymme tas från övrig verksamhet. Genom att ha kontroll på stadens samlade investeringsnivå och driftskostnader kan staden ges förutsättningar att växa långsiktigt ekonomiskt hållbart. För att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska prioriteringar ska ökat fokus läggas på att analysera och prognosticera investeringars drifts- och underhållskonsekvenser både projektvis och samlat för respektive verksamhet och för staden som helhet.

Staden måste begränsa mängden projekt där utgifter för markförvärv, evakuering, marksanering, överdäckningar och särskilda infrastrukturåtgärder blir alltför omfattande. För projekt med hög nettoexploateringsutgift per producerad lägenhet ska alternativa kalkyler med mindre omfattande investeringsåtgärder tas fram, oavsett lönsamhetsgrad. Lönsamheten i exploateringarna är avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med då stadens finansiella resurser är begränsade. Det är viktigt att staden strävar efter att säkerställa goda intäkter från de markvärden som skapas genom planläggningen. Ett socialt värdeskapande perspektiv ska genomsyra planering och genomförande av stadens stadsutvecklingsprojekt.

Genom en hållbar investeringsnivå med en stabil grad av egenfinansiering kan staden tillhandahålla effektiva lokaler som är ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov, samtidigt som de planerade investeringarna kan genomföras med god finansiell styrka och med god driftsekonomi. Stadens behov av lokaler kan antingen tillgodoses med eget ägande eller med externa inhyrningar. För att möjliggöra en effektiv lokalprocess och optimera lokalutnyttjandet ska samverkan ske mellan stadens nämnder och bolagsstyrelser, och projekt ska där så är möjligt samordnas.

Stadens investeringar ska bidra till uppfyllelse av kommunfullmäktiges mål. Bostads-målet prioriteras högt och projekt kopplade till detta bedöms utgöra störst andel av stadens totala nettoutgifter framöver. Hela Stockholm ska präglas av blandade upplåtelseformer. Utbyggnaden av övriga funktioner ska dels ske i takt med bostadsbyggandet och beaktas tidigt i planeringsprocessen för att möjliggöra till exempel ett varierat utbud av arbetsplatser i hela Stockholm. Det är viktigt att den långsiktiga planeringen för investeringar i samhällsservice såsom utbildning och idrott följer den demografiska utvecklingen och att inkomster från exploatering av nya områden som huvudregel kan bära dessa. Då detta inte alltid skett tidigare finns det en upparbetad historisk investeringsskuld som behöver arbetas av. Även avseende sådana investeringar i infrastruktur, samhällsservice och klimatomställning gäller dock att prioritera de mest angelägna insatserna.

Offentliga miljöer ska planeras med fokus på medborgarperspektiv, fungerande samhällsservice, trygghet och hållbarhet. Staden ska vara ledande i genomförandet av de globala hållbarhetsmålen i enlighet med FN:s Agenda 2030.

Nämnder och bolagsstyrelser ska samordna sin investeringsplanering utifrån ett kommunkoncernperspektiv. Samplanering ska syfta till att effektiva helhetslösningar planeras och genomförs. Systematisk samordning ska ske inom ramen för stadsövergripande styrgrupper som exempelvis SAMS¹. Utökade eller förändrade lokalbehov ska alltid i första hand provas inom kommunkoncernens befintliga bestånd.

En långsiktigt sund ekonomi är en förutsättning för att Stockholm ska växa hållbart. Stadens investeringar ska i betydande grad finansieras med egna medel. Utöver det finansiella utrymme som resultat och avskrivningar skapar bidrar kassaflöde från aktiv fastighetsförvaltning till stadens investeringar.

Uppföljning

Ansvaret för uppföljningen ligger hos den nämnd eller bolagsstyrelse som genomför investeringsprojektet. Stadsledningskontoret har ett övergripande samordningsansvar för berörda nämnders och bolagsstyrelser investeringar och ansvarar för en aggregerad sammanställning samt för en övergripande analys av stadens investeringsportfölj. Stadsledningskontoret ansvarar för uppföljning av investeringsstrategin, koncernprojekt² samt för de finansiella nyckeltalen.

Investeringstyper och finansiering av stadens investeringar

Vilken investeringstakt som är ekonomiskt hållbar beror inte bara på storleken på investeringsutgifterna, utan även på i vilken grad investeringarna finansieras med egna eller lånade medel (egenfinansieringsgrad). Investeringsstrategin definierar därför för staden även en målsättning för hur de olika investeringstyperna, ersättnings- respektive strategiska investeringar, ska finansieras.

Investeringstyper

Stadens investeringar kan delas upp i två huvudtyper;

- *Ersättningsinvesteringar* (reinvesteringar) är sådana investeringar som ger en uppgradering av anläggningar till minst den tidigare fastställda tekniska nivån eller nya miljöbetingelser. För att säkerställa funktionen och bevara värdet på stadens anläggningar och byggnader ska underhållsplaner och reinvesteringsprogram finnas som en del av stadens långsiktiga investeringsplanering. Omfattningen av reinvesteringsbehov ska vara en viktig beslutsparameter när investeringsplaner fastställs.
- *Strategiska investeringar* (nyinvesteringar) är framtidsinriktade investeringar som skapar en större nytta än vad staden har idag. En stor del av stadens strategiska investeringar genomförs inom ramen för exploateringsprojekt i syfte att bygga bostäder. Till detta följer investeringar i infrastruktur såsom gator, vägar, ledningar, vatten och avlopp.

---

¹ Samordnad grundskoleplanering i Stockholm. Samplanerar även med idrottsprojekt, förskola och gymnasieskola

² Koncernprojekt ska omfatta samtliga investeringar som ingår i ett investeringsbeslut, t.ex. infrastruktur, idrottshall och skola oavsett vilken nämnd/bolagsstyrelse som kommer att genomföra investeringsprojektet. Stadsledningskontoret anger vilka koncernprojekt som ska följas upp centralt.

Finansieringsstrategi för investeringstyper

Ersättningsinvesteringar ska finansieras med det kassaflöde som genereras av den löpande verksamheten (avskrivningar och resultat exklusive reavinster) för att inte belasta stadens ekonomi i form av lån och räntekostnader.

Exploateringsprojekten ska som huvudregel vara lönsamma. Det innebär att kalkylen för ett exploateringsprojekt då ska bära investeringsutgifterna för det behov av kommunal service i form av till exempel förskolor, skolor och idrottsanläggningar som uppstår som en direkt konsekvens av bostadsprojektet. Det gäller även den del av utgifterna som avser kompensation för ianspråktagen idrottsmark eller idrottsanläggning.

De långsiktiga finansiella nyckeltalen³ påverkas starkt av den investeringstakt som prognostiseras. Resultatmässigt lönsamma lånefinansierade projekt som inte belastar resultaträkningen sett över en längre period kommer ändå att ha en negativ påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. Fastighetsförvaltande nämnder och bolagsstyrelser ska därför genom aktiv fastighetsförvaltning pröva möjligheten att avyttra fastigheter som saknar strategisk betydelse eller inte behövs varken på kort eller lång sikt för den egna verksamheten eller det kommunala uppdraget.

Medfinansiering

I syfte att uppnå stadens inriktningsmål har staden prioriterat att medfinansiera ett antal statliga och regionala infrastrukturprojekt. Utbetalningarna till medfinansiering minskar det kassaflöde som finns att tillgå för finansiering av stadens egna investeringar.

En finansiell förutsättning för medfinansiering av statlig och regional infrastruktur är att den kan ske med egna medel. Mot bakgrund av stadens stora investeringsvolym måste staden prioritera att låta överskott stärka det egna kapitalet och soliditeten, och finansiera stadens egna investeringar. Medfinansiering sker i huvudsak när det finns starka skäl till detta och där infrastrukturprojektet gynnar stadens möjligheter att bygga bostäder.

Investeringsprocess

Staden tillämpar en gemensam styrmodell för stora investeringsprojekt, Stöd för Stora Investerings Projekt (SSIP). Modellen ska användas i investeringsprojekt där investeringsutgifterna bedöms överstiga 50 mnkr för stadens nämnder. Styrmodellen är uppdelad i fem faser och sju områden. Stadens nämnder använder modellen med dess mallar och bolagsstyrelserna använder den i vissa delar enligt direktiv från Stockholms Stads-hus AB. SSIP finns tillgängligt på stadens intranät.

---

³ Soliditet, kapitalkostnader i relation till nettodriftkostnader samt avskrivningar och räntenetto i relation till omsättning. Även egenfinansieringsgraden är ett finansiellt nyckeltal kopplat till investeringar.

Inför varje investeringsbeslut ska en kalkyl upprättas som följs under hela projektet. Inom varje projekt ska grundläggande behov och syfte vara styrande. Kostnadsdrivande tillval ska inte projekteras. Eventuella fördyrningar i projekt ska mötas av effektiviseringar som inte påverkar framtida driftkostnader negativt.

Prioriteringar

De olika perspektiven av hållbar utveckling ska, tillsammans med kommunfullmäktiges mål, tillämpas vid både prioritering, planering och genomförande av stadens investeringar. Det är även viktigt att tidigt, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma lönsamheten i varje investeringsprojekt. Att prioritera inom varje projekt är därför av stor betydelse liksom att i tidigt skede analysera och prognosticera investeringars långsiktiga drifts- och underhållskonsekvenser. Planerad funktion och vald kvalitet ska alltid vara noga övervägd och stå i relation till de grundläggande behoven.

Vid framtagande av kommunkoncernens samlade investeringsplan fastställs det totala investeringsutrymmet, med utgångspunkt i de finansiella förutsättningarna och kommunfullmäktiges mål. Utrymme för ersättningsinvesteringar reserveras i planen för att möta befintliga behov i verksamheterna samt säkerställa funktionen och det långsiktiga ekonomiska värdet på anläggningstillgångar såsom fastigheter och infrastruktur.

Staden ska i första hand prioritera områden för bostadsexploatering där det finns eller planeras infrastrukturlösningar. Mängden projekt där utgifter för markförvärv, evakuering, marksanering, överdäckningar och särskilda infrastrukturåtgärder riskerar annars bli omfattande och behöva begränsas. Detta tillsammans med tät och area-effektiv utbyggnad ger goda förutsättningar för lönsamma projekt, eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för samhällsservice. Lönsamheten i exploateringarna kommer att vara avgörande för hur många icke-lönsamma projekt staden kommer att ha råd med. Det är viktigt att sträva efter att säkerställa goda intäkter från de markvärden som skapas genom planläggning av sådana områden där omvandlingspotentialen är stor.

Stadens investeringar i grundläggande samhällsservice som skolor, idrott och kultur bör utgå från driftsekonominanalyser och behovet av rådighet över lokaler. I den mån egna investeringar kan ersättas med inhyrning från externa aktörer ska detta prövas utifrån risken för ökade transaktions- och finansieringskostnader som Riksgälden varnat staden för i exempelvis användandet av OPS-lösningar. Det finns som Riksgälden konstaterat inga genvägar till att klara nödvändiga investeringar. Dessa måste finansieras genom en i grunden stark ekonomi. Samverkan med privata aktörer kring lokalförsörjning ska därför i första hand prövas om det finns betydande samordningsvinster antingen i investeringen eller i kommande verksamheter. Eftersom inhyrningar av lokaler från externa fastighetsägare ofta innebär att staden binds i hyreskontrakt till marknadsmässiga villkor under en längre tid ska hänsyn tas till detta i de nuvärdeskalkyler som upprättas i samband med sådana eventuella beslut.

I valet mellan eget ägande och extern inhyrning ska det alternativ väljas som bäst tillgodoser stadens behov och som uppfyller kommunfullmäktiges mål. Valet ska ske utifrån ett helhetsperspektiv avseende stadens finansiella och organisatoriska förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler för verksamheten.

Staden ska planera för men endast i undantagsfall investera i lokaler som inte är avsedda för den egna verksamheten eller det kommunala uppdraget. I större stadsutvecklingsprojekt ska näringslivets behov och möjligheter till samverkan med staden särskilt analyseras och beaktas under planering och genomförande.

Särskilda principer för olika investeringskategorier

Fastighets- och lokalpolicyn (Dnr KS 2018/1653) kompletterar och fördjupar investeringsstrategin med avseende på de investeringskategorier som omfattar lokal- och bostadsbehov för stadens verksamheter. Hyreskostnaderna inom alla kategorier ska aktivt hållas nere. Detta sker genom återhållsamhet med standardhöjningar, effektiva lokal-lösningar och kostnadseffektiv fastighetsförvaltning. Nedan beskrivs specifika principer som komplement till ovan, för respektive investeringskategori.

Bostäder

Investeringar för att skapa byggbar mark för nya bostäder är den investeringskategori som staden fortsatt kommer att avsätta stora resurser för. I varje projekt ska fördelningen mellan olika upplåtelseformer prövas utifrån de av fullmäktige beslutade målen. Kommunkoncernen ska bidra till de av fullmäktige uttalade målen om en sammanhållen stad och genom egna investeringar med lönsamhet säkerställa att hyresrätter med rimliga hyror produceras.

Infrastruktur

Investeringar i gång-, cykel- och kollektivtrafik ska prioriteras. Det ger förutsättningar för ökad framkomlighet, en bättre miljö och mindre klimatpåverkan. I samband med beslut om investeringar och reinvesteringar i infrastruktur ska ökat fokus läggas på att analysera drifts- och underhållskonsekvenser för att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska prioriteringar.

Förskola och skola

Staden ska ha god beredskap eftersom den demografiska utvecklingen växlar över tid, till följd av stadsutveckling och att ny samhällsservice utvecklas. Fler barn och unga innebär ett ökat behov av förskolor och skolor. En långsiktig planering där staden tar ett tydligt ansvar för att behoven tillgodoses behöver åter initieras.

Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB, äger och förvaltar merparten av stadens förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Bolagsstyrelsens investeringar påverkar stadens nämnder genom förändrade lokalkostnader. Därför ska en gemensam lägesbild tas fram med beställande nämnder, som utgör underlag för prioriteringar i investeringsplaneringen.

Idrott

Ambitionen ska vara att sprida investeringar i idrottsanläggningar geografiskt samt följa översiktsplanens intentioner att stärka fokusområden, strategiska samband, stadsdelsutvecklingsområden och att skapa mötesplatser. Volymen avseende dessa investeringar kommer behöva öka de kommande åren. Planering av nya idrottsanläggningar ska ske i samverkan med stadens bostadsplanering och skolplanering i syfte att uppnå en effektivare användning av stadens gymnastiksalar och idrottshallar.

Kultur

Kulturanläggningar bör ses som en samlad resurs för stadens invånare. Investeringar i kulturanläggningarna ska spridas geografiskt, bidra till att stärka kulturlivet också i ytterstaden samt följa intentionerna i översiktsplanen att stärka stadsdelsutvecklingsområden och att skapa mötesplatser. Det finns samordnings- och effektiviseringsvinster i att samlokalisera till exempel kulturskolans lokaler och skollokaler.

Arbetsplatser/Kommersiella lokaler

I den växande regionen bedöms behovet av mark för nya verksamheter och arbetsplatser i staden öka markant till år 2030. Stadens planering måste ske på ett sådant sätt att det möjliggör ett varierat utbud av arbetsplatser i hela Stockholm. Det är viktigt att antalet arbetsplatser planeras ur ett helhetsperspektiv.

Planeringen för arbetsplatser är särskilt viktig för utveckling av ytterstaden, framförallt i söderort för att skapa balans i transportsystemet. Staden ska arbeta strategiskt för att öka antalet arbetsplatser i stadens södra delar, där inte antalet arbetsplatser ökat i takt med antalet bostäder.

Staden ska aktivt arbeta i stadsutvecklingen för att lokaler för arbetsplatser och kommersiella verksamheter tillkommer genom extern medverkan. Staden ska planera för, men endast i undantagsfall investera i kommersiella lokaler. Marknaden för kommersiella lokaler är väletablerad och kan erbjuda effektiva lokaler till marknadsmässiga hyror. Staden kan dock investera i kategorin inom ramen för fastighetsnämndens uppdrag att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler för stadens hyresgäster samt att bibehålla och utveckla fastighetsvärdena för att eftersträva en kostnadseffektiv fastighetsförvaltning.

Omsorg

Efterfrågan på vård- och omsorgsboenden i staden kommer att öka på 2020-talet. De skiftande behoven ställer fortsatt krav på samplanering mellan stadsdelsnämnderna, inte minst när det gäller boendeplanering. Micasa Fastigheter i Stockholm AB som äger och förvaltar stadens egna vård- och omsorgsboenden, trygghetsboende samt seniorbostäder, och vars investeringar därmed påverkar stadens nämnder, ska eftersträva area- och kostnadseffektiva lösningar i ny-, om- och tillbyggnation.

Park- och grönområden

Inriktningen i stadens översiktsplan är att kvaliteter i parker och grönområden ska förstärkas i samband med att staden förtätas. Funktionerna i den ekologiska infrastrukturen ska behållas och förstärkningar av svaga avsnitt ska prövas. Möjligheter till mångfunktionella ytor ska tas tillvara.

Investeringsplan för stadens nämnder

Investeringsplanen för nämnder och styrelser utgår från det förslag som redovisas i finansborgarrådets förslag med komplettering av de ändringar som följer av de socialdemokratiska förslagen i bilaga 2 (CESAM) samt i övrigt med anledning av vad som framgår i detta socialdemokratiska budgetförslag. Eftersom vi anser att det finns mer kvar att göra för att vår stad ska bli tryggare väljer vi inte, som i finansborgarrådets förslag, att avsluta investeringar med stöd av trygghetsfonden år 2022 utan föreslår att dessa medel bör reserveras under hela planperioden.

I de delar som avser investeringar i äldreboenden framgår det tydligt av våra tidigare ställningstaganden att vi har högre ambitioner för byggande av sådana både för att kunna garantera genomförande, framtida rådighet och lägre kostnader. Det skulle, för den delen fullmäktige beslutar i enlighet med vårt budgetförslag, innebära att investeringsramen för Micasa kommer behöva öka. Även här innebär våra förslag alltså kortsiktigt en högre investeringsnivå, men långsiktigt lägre drifts- och finansieringskostnader. Det innebär också att Stockholms äldre kan känna sig trygga i att det finns ett boende när det behövs. För att ytterligare understryka detta vill vi införa en seniorbostadsgaranti i vilken Micasa har en roll att spela.

På samma sätt markerar vi här att staden måste ta ett grundläggande ansvar för skolutbyggnaden. I finansborgarrådets förslag till budget är ramen till SISAB för skolutbyggnad under kommande år substantiellt lägre än det varit under de senaste fem åren. Till sammans med lägre ambitioner för arbetet med SAMS-planeringen är det sannolikt, om än inte alltid uttalat, att allt mer av ansvaret för att bygga tillräckligt med skolutbyggnader under programperioden, i finansborgarrådets förslag till budget, läggs på privata företag och marknaden. I grunden riskerar det att åter skapa den bristsituation som vi såg innan år 2014. Mycket talar för att investeringarna i att bygga och rusta upp skolor kommer kräva en ökad investeringsbudget under kommande år. Medel för detta behöver reserveras i budgeten.

Framförallt handlar våra förslag rörande investeringar om en ökad ambition för välfärd, klimatomställning, trygghet, framkomlighet och investeringar i idrott och kultur.

Vi är övertygade om att Stockholm måste fungera bättre. Trängseln i bostäderna, idrottshallarna, skolan och trafiken måste minska för att vår stad ska bli mer attraktiv. Under lång tid har dessa investeringar försumrats och staden och regionen underinvesterat i en växande stad. Vi föreslår därför att staden förskotterar exploateringsintäkter från projektet Bromma parkstad för att dels investera i närområdet och för att dels investera i en stad som håller samman. Det innebär att vi i enlighet med vad som redovisas i inledningen till denna budget kommer reservera medel under det resterande 2020-talet för att öka tryggheten, förbättra framkomligheten, stärka klimatomställningen, bygga fler idrotts- och kulturytor samt stärka välfärdens lokaler.

Till följd av en annan syn än den som kommer till uttryck i finansborgarrådets förslag kommer investeringarna vara högre i vårt alternativ. Till följd av detta stiger de bokförda utgifterna i vårt förslag jämfört med finansborgarrådets. Eftersom vårt förslag samtidigt innebär såväl lägre finansierings- som driftskostnader samt bidrar till ökade exploateringsintäkter kommer vi ha råd med en högre investeringsvolym. Precis så som var fallet mellan åren 2014 och 2018.

Mot den bakgrunden avvisar vi också den borgerliga majoritetens förslag att med alla tillgängliga medel sälja ut så mycket som det är administrativt och politiskt möjligt av

skolor, bostäder och övriga kommunala verksamhetslokaler. Det är kortsiktigt och riskerar drabba stadens verksamheter och medborgare. Det är också ett brott gentemot den tradition av att pragmatiskt pröva vad som är bäst för skattebetalarna och medborgarna som tidigare präglat stadens arbete.

För det fall kommunfullmäktige bifaller vårt förslag kommer en ny investeringstabell behöva arbetas fram av stadsledningskontoret utifrån de nya förutsättningar som följer av beslutet.

Stadsdelsnämndernas budget**Rinkeby-Kista Stadsdelsnämnd**

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning
för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet	1 765,2	1 818,4
Kostnader		
Drift och underhåll	1 754,8	1 808,0
Avskrivningar	10,1	10,1
Internräntor	0,3	0,3
Intäkter	38,0	38
Summa Stadsdelsnämnd – netto	1 727,2	1 780,4
Varav**:		
Förskola	376	386,4
Barn, kultur, fritid	49,8	52,9
Äldreomsorg	384,4	388,9
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	322,6	322,9
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	329,6	331,2
Stadsmiljöverksamhet	16,3	17,0
Ekonomiskt bistånd	206,6	199,6
Arbetsmarknadsåtgärder	31,5	40,5
Trygghet	0,0	30,5

Spånga-Tensta Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet	1 222,2	1 257,0
Kostnader		
Drift och underhåll	1 214,4	1 249,2
Avskrivningar	7,5	7,5
Internräntor	0,3	0,3
Intäkter	32,6	32,6
Summa Stadsdelsnämnd – netto	1 189,6	1 224,4
Varav**:		
Förskola	307,5	316,0
Barn, kultur, fritid	30,4	32,3
Äldreomsorg	275,1	278,3
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	235,9	236,1
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	187,7	188,6
Stadsmiljöverksamhet	11,4	11,9
Ekonomiskt bistånd	115,8	111,9
Arbetsmarknadsåtgärder	18,0	23,7
Trygghet	0,0	18,3

*Finansborgarrådets förslag fördelat per verksamhetsområde är klassificerat som arbetsmaterial och summan är därför ungefärlig utifrån en mycket närliggande anslagstilldelning

**Anslagen per verksamhetsområden är ett anslag från kommunfullmäktige

Hässelby-Vällingby Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet	2 129,3	2 179,7
Kostnader		
Drift och underhåll	2 114,1	2 164,7
Avskrivningar	14,6	14,6
Internräntor	0,6	0,6
Intäkter	60,3	60,3
Summa Stadsdelsnämnd – netto	2 069,0	2 120,0
Varav**:		
Förskola	431,8	443,7
Barn, kultur, fritid	46,1	49,0
Äldreomsorg	686,9	695,0
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	412,5	412,9
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	277,5	278,8
Stadsmiljöverksamhet	26,1	27,3
Ekonomiskt bistånd	149,7	144,7
Arbetsmarknadsåtgärder	23,2	29,8
Trygghet	0,0	23,0

(S)

Bilaga 4:4

Bromma Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	1 715,4	1 748,8
Drift och underhåll	1 703,2	1 736,6
Avskrivningar	11,7	11,7
Internräntor	0,5	0,5
Intäkter	59,9	59,9
Summa Stadsdelsnämnd – netto	1 655,5	1 688,9
Varav**:		
Förskola	401,8	412,9
Barn, kultur, fritid	30,8	32,7
Äldreomsorg	680,0	688,0
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	302,3	302,6
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	137,1	137,8
Stadsmiljöverksamhet	26,6	27,8
Ekonomiskt bistånd	56,2	54,3
Arbetsmarknadsåtgärder	8,5	10,9
Trygghet	0,0	9,7

Kungsholmens Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	1 321,4	1 343,8
Drift och underhåll	1 305,7	1 328,1
Avskrivningar	15,2	15,2
Internräntor	0,5	0,5
Intäkter	43,4	43,4
Summa Stadsdelsnämnd – netto	1 278,0	1 300,4
Varav**:		
Förskola	270,7	278,2
Barn, kultur, fritid	17,3	18,4
Äldreomsorg	624,1	631,4
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	221,6	221,4
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	85,8	86,2
Stadsmiljöverksamhet	16,5	17,3
Ekonomiskt bistånd	23,2	22,4
Arbetsmarknadsåtgärder	3,3	4,2
Trygghet	0,0	5,0

(S)

Bilaga 4:6

Norrmalms Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	1 359,8	1 384,5
Drift och underhåll	1 347,7	1 372,4
Avskrivningar	11,7	11,7
Internräntor	0,4	0,4
Intäkter	44,8	44,8
Summa Stadsdelsnämnd – netto	1315,0	1 339,7
Varav**:		
Förskola	308,1	316,6
Barn, kultur, fritid	20,6	21,9
Äldreomsorg	601,8	608,9
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	219,0	219,2
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	96,6	97,1
Stadsmiljöverksamhet	24,0	25,1
Ekonomiskt bistånd	28,6	27,6
Arbetsmarknadsåtgärder	4,2	5,4
Trygghet	0,0	5,8

Östermalms Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	1 652,9	1 681,6
Drift och underhåll	1 640,8	1 669,5
Avskrivningar	11,6	11,6
Internräntor	0,5	0,5
Intäkter	52,7	52,7
Summa Stadsdelsnämnd – netto	1 600,2	1 628,9
Varav**:		
Förskola	309,2	317,7
Barn, kultur, fritid	20,7	22,0
Äldreomsorg	898,5	909,1
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	203,7	203,9
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	101,0	101,5
Stadsmiljöverksamhet	19,1	20,0
Ekonomiskt bistånd	31,0	30,0
Arbetsmarknadsåtgärder	4,9	6,3
Trygghet	0,0	6,4

(S)

Bilaga 4:8

Södermalms Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	2 688,4	2 732,5
Drift och underhåll	2 667,9	2 712,0
Avskrivningar	19,8	19,8
Internräntor	0,7	0,7
Intäkter	82,7	82,7
Summa Stadsdelsnämnd – netto	2 611,3	2 655,4
Varav**:		
Förskola	440,3	452,5
Barn, kultur, fritid	36,4	38,7
Äldreomsorg	1 285,0	1 300,1
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	510,9	511,4
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	211,7	212,7
Stadsmiljöverksamhet	28,0	29,3
Ekonomiskt bistånd	68,3	66,0
Arbetsmarknadsåtgärder	10,2	13,1
Trygghet	0,0	11,2

Enskede-Årsta-Vantörs Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	2 589,1	2 649,0
Drift och underhåll	2 571,2	2 614,0
Avskrivningar	17,2	17,2
Internräntor	0,7	0,7
Intäkter	82,7	82,7
Summa Stadsdelsnämnd – netto	2 506,4	2 566,3
Varav**:		
Förskola	612,9	629,8
Barn, kultur, fritid	52,4	55,7
Äldreomsorg	790,3	799,6
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	497,8	498,2
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	306,6	308,1
Stadsmiljöverksamhet	30,6	32,0
Ekonomiskt bistånd	172,0	166,2
Arbetsmarknadsåtgärder	25,9	33,3
Trygghet	0,0	25,4

(S)

Bilaga 4:10

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	1 238,0	1 264,8
Drift och underhåll	1 227,6	1 254,4
Avskrivningar	9,9	9,9
Internräntor	0,5	0,5
Intäkter	37,8	37,8
Summa Stadsdelsnämnd – netto	1 200,2	1 227,0
Varav**:		
Förskola	269,1	276,5
Barn, kultur, fritid	20,1	21,4
Äldreomsorg	394,7	399,3
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	287,8	288,1
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	123,6	124,2
Stadsmiljöverksamhet	16,6	17,4
Ekonomiskt bistånd	67,7	65,4
Arbetsmarknadsåtgärder	10,2	13,1
Trygghet	0,0	11,2

Farsta Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	1 862,6	1 904,1
Drift och underhåll	1 851,5	1893,0
Avskrivningar	10,7	10,7
Internräntor	0,4	0,4
Intäkter	58,1	58,1
Summa Stadsdelsnämnd – netto	1 804,5	1 846,0
Varav**:		
Förskola	377,8	388,2
Barn, kultur, fritid	31,2	33,1
Äldreomsorg	677,6	685,6
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	349,9	350,2
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	208,8	209,8
Stadsmiljöverksamhet	16,2	16,9
Ekonomiskt bistånd	114,2	110,4
Arbetsmarknadsåtgärder	17,6	22,6
Trygghet	0,0	17,9

(S)

Bilaga 4:12

Hägersten-Älvsjö Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	2 949,1	3 007,9
Drift och underhåll	2 929,9	2 988,7
Avskrivningar	18,5	18,5
Internräntor	0,7	0,7
Intäkter	110,9	110,9
Summa Stadsdelsnämnd – netto	2 838,2	2 897,0
Varav**:		
Förskola	881,0	905,3
Barn, kultur, fritid	49,0	52,1
Äldreomsorg	927,9	938,8
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	543,8	544,3
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	256,2	257,4
Stadsmiljöverksamhet	28,3	29,6
Ekonomiskt bistånd	115,7	111,8
Arbetsmarknadsåtgärder	17,1	22,0
Trygghet	0,0	17,5

Skärholmens Stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till budget 2022 och inriktning för 2023 och 2024

Mnkr	Finansborgarrådets Förslag*	Socialdemokraternas förslag
Driftverksamhet		
Anslag för nämndens verksamhet		
Kostnader	1 330,8	1 364,6
Drift och underhåll	1 317,4	1 351,2
Avskrivningar	13,0	13,0
Internräntor	0,4	0,4
Intäkter	29,6	29,6
Summa Stadsdelsnämnd – netto	1 301,2	1 335,0
Varav**:		
Förskola	241,3	248,0
Barn, kultur, fritid	29,1	30,9
Äldreomsorg	367,3	371,6
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	318,8	319,1
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	187,8	188,7
Stadsmiljöverksamhet	14,2	14,8
Ekonomiskt bistånd	111,7	107,9
Arbetsmarknadsåtgärder	17,6	22,6
Trygghet	0,0	17,9

*Finansborgarrådets förslag fördelat per verksamhetsområde är klassificerat som arbetsmaterial och summan är därför ungefärlig, bedömd utifrån en närliggande anslagstilldelning

**Anslagen per verksamhetsområden är ett anslag från kommunfullmäktige

Förslag till kommunfullmäktiges indikatorer budget 2021

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
Andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd	2,7 %	2,65 %	2,6 %	
Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	1,5 %	1,45 %	1,4 %	
Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,0 %	1,0 %	1,0 %	
Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	11 000	11 000	11 000	
Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	2 000	1 750	1 500	
Andel inskrivna på jobbtorg som har en individuell handlingsplan efter fem dagar	100 %	100 %	100 %	
Obligatorisk nämndindikator				
Antal tillhandahållna platser för feriejobb	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Andel kursdeltagare inom grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, högskoleförberedande kurser, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, yrkesutbildning, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	

(S)
Bilaga 5:2

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
Andel kursdeltagare inom sfi med godkänt betyg efter fullföljd kurs	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Genomsnittlig inskrivningstid för unga aspiranter (18-29 år) som avslutas från Jobbtorg Stockholm	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andelen ungdomar som erbjuds jobb, utbildning, praktik eller förberedande insatser inom 90 dagar.	100 %	100 %	100 %	Arbetsmarknadsnämnden
Antal unga 20-29 år som varken arbetar eller studerar som nåtts av uppsökande verksamhet och tagit del av arbetsmarknadsinsatser	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel kvinnor och män som har avslutats till arbete eller studier 12 månader efter inskrivning på Jobbtorg Stockholm	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Genomsnittlig inskrivningstid för kvinnor och män som avslutas från Jobbtorg Stockholm	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel personer som själv upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten (ekonomiskt bistånd)	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel stockholmare som upplever trygghet i den stadsdel där de bor	79 %	80 %	81 %	
Stockholmarnas nöjdhet med renhållning och städning	74 %	75 %	76 %	
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel och städning av park och grönområden	73 %	74 %	75 %	
Andel ungdomar som i stockholmsevenkäten uppger att de inte blivit utsatta för hot och våld	88,5 %	-	89 %	

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
Obligatorisk nämndindikator				
Stockholmarnas nöjdhet med stadsmiljön	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende klotter	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen och utemiljö	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	
Andel elever som nått kravnivån på det nationella provet i svenska/svenska som andraspråk i årskurs 3	95 %	95 %	95 %	
Andel elever som nått kravnivån på det nationella provet i matematik i årskurs 3	95 %	95 %	95 %	
Andel elever som är behöriga till nationella program, exklusive nyanlända och elever med okänd bakgrund	95 %	95 %	95 %	
Andel elever som ej är behöriga till nationella program	11 %	10 %	9 %	Utbildningsnämnden
Andel gymnasieelever som slutfört utbildningen inom tre år med examen	79 %	79 %	80 %	
Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan	88 %	88 %	89 %	Utbildningsnämnden
Andel nöjda föräldrar till barn i förskolan	90 %	91 %	91 %	
Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	4,8	4,7	4,6	
Antal barn per grupp	16	15,8	15,5	
Andel legitimerade förskollärare av totalt antal anställda (årsarbetare)	41 %	41 %	41 %	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel elever i årskurs 6 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	79 %	80 %	81 %	
Andel elever i årskurs 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	82 %	83 %	84 %	

(S)
Bilaga 5:4

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/styrelse*
Andel elever i årskurs 2 som känner sig trygga i skolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Utbildningsnämnden
Andel elever i årskurs 5 som känner sig trygga i skolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Utbildningsnämnden
Obligatorisk nämndindikator				
Andel gymnasieelever som känner sig trygga i skolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Utbildningsnämnden
Andel elever i grundskolan som känner sig trygga i skolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Utbildningsnämnden
Andel elever som känner sig trygga i gymnasieskolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Utbildningsnämnden
Kvalitetsindikatorn - Självvärdering utifrån läroplansuppdraget	3,6	3,6	3,6	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel barn och unga som åter blir föremål för anmälan/ansökan efter avslutad utredning	24 %	24 %	24 %	
Andel utredningar av barn och unga där barnet varit delaktigt och fått återkoppling	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel utredningar av barn och unga i vilka skola/förskola vidtalas	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel barn och unga som bedömts ha skyddsbehov och som inte fått vänta på placering	100 %	100 %	100 %	
Andel familjehemsplacerade barn i skolåldern som klarar målen i kärnämnen i grundskolan	75 %	75 %	75 %	
Andel personer som själva upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
fått från socialtjänsten (socialpsykiatri)				
Andel personer som själv upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten (vuxna missbruk)	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	79 %	79 %	79 %	
Andel brukare som är nöjd med sin insats – Funktionsnedsättning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	80 %	80 %	80 %	
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	90 %	90 %	90 %	
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	62 %	-	62 %	Socialnämnden
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	92 %	-	93 %	Socialnämnden
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak	90 %	-	90 %	Socialnämnden
Andel unga som fått brottsofferstöd och som upplever en positiv förändring av sin livssituation till följd av stödet	70 %	70 %	70 %	
Antal vuxna biståndstagare som uppbär försörjningsstöd på grund av arbetslöshet	8 500	8 000	7 500	Arbetsmarknads nämnden, socialnämnden
Obligatorisk nämndindikator				

(S)
Bilaga 5:6

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
Antal vräkningar som berör barn	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel barn och ungdomar anmälda för brott som tillsammans med föräldrar eller vårdnadshavare kallats till samtal med socialtjänsten inom 48 timmar	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andelen ungdomar som i stockholmsenkäten skattar sin hälsa som god	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel avhysningar som kunna avvärjas efter inkommet meddelande till förvaltningen från Kronofogdemyndigheten	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel personer med bostadskontrakt enligt Bostad först som behåller kontraktet efter 12 månader	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel personer aktualiserade vid Enheten för hemlösa som tagit sig ur hemlöshet inom fyra år	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel brukare inom socialpsykiatri som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka	
Andel brukare inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning som inte upplever diskriminering (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	Öka	Öka	Öka	
Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal personer som utsatts för våld i nära relation som är kända av socialtjänsten	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel omsorgstagare som upplever att de kan	88 %	89 %	90 %	

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
påverka hur hjälpen utförs i hemtjänsten				
Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs på vård- och omsorgsboende	79 %	80 %	81 %	
Antal personal en hemtjänsttagare med minst två besök om dagen möter under en 14-dagarsperiod	Max 9 personer	Max 9 personer	Max 9 personer	
Andel nöjda omsorgstagare i hemtjänsten	89 %	90 %	91 %	
Andel nöjda omsorgstagare på vård- och omsorgsboende	85 %	86 %	87 %	
Andel nöjda omsorgstagare i dagverksamhet	94 %	95 %	96 %	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att möjligheten att komma utomhus är bra	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel trygga omsorgstagare i hemtjänsten	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel trygga omsorgstagare på vård- och omsorgsboende	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel smarta lås i hemtjänsten	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel digital nattillsyn i hemtjänsten	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel digitala inköp i hemtjänsten	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andelen personal med timanställning i förhållande till samtliga anställda	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Obligatorisk nämndindikator				
Antal företag i Stockholm	192 000	194 000	196 000	

(S)
Bilaga 5:8

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	73	74	75	
Arbetskraftsbrist i Stockholm (andel vakanser av antalet anställda)	1,0	0,9	0,9	
Obligatorisk nämndindikator				
Tillväxt i den privata sektorn i Stockholms stad (lönesumma)	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	
Ökning av antalet arbetsplatser i ytterstaden	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	
Obligatorisk nämndindikator				
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	10 000	10 000	10 000	
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	5 000	5 000	5 000	
Antal förmedlade Bostad först och försöks- och träningsslägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	600	600	600	
Antal markanvisade bostäder	10 000	10 000	10 000	
Antal markanvisade hyresrätter	5 000	5 000	5 000	
Antal markanvisade bostäder till stadens bostadsbolag	2 500	2 500	2 500	Exploaterings- nämnden
Antal markanvisade bostäder i syfte att nå minskade boendekostnader	1 000	1 250	1 500	
Antal markanvisade bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	5 000	5 000	5 000	
Antal markanvisade studentbostäder	500	500	500	Exploaterings- nämnden
Antal markanvisade seniorbostäder upplåtna med hyresrätt	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal markanvisade genomgångsbostäder för prioriterade grupper	250	250	250	

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/styrelse*
Antal markanvisade bostäder i trähus	700	800	900	
Antal markanvisade arbetsplatser i ytterstaden	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal markanvisade LSS/SoL-bostäder	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal påbörjade bostäder	10 000	10 000	10 000	
Antal påbörjade hyresrätter	5 000	5 000	5 000	
Antal påbörjade bostäder i fokusområden och strategiska samband	2000	2 000	2 500	Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden
Antal tillkomna permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi	150	150	250	
Antal förmedlade lägenheter till ungdomar mellan 18 och 25	Öka	Öka	Öka	Bostadsförmedlingen
Obligatorisk nämndindikator				
Antal färdigställda bostäder med särskild service (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	2 000	2 250	2 500	
Antal påbörjade studentbostäder	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel lediga avgiftsbelagda parkeringsplatser i innerstaden, dagtid	15 %	15 %	15 %	
Antal publika laddplatser	4000	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Växthusgasutsläpp i transportsektorn per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	0,90 ton CO ₂ e/inv	0,84 ton CO ₂ e/inv	0,78 ton CO ₂ e/inv	
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i innerstaden	18,6 km/h	19 km/h	19,4 km/h	
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i ytterstaden	28,6 km/h	29 km/h	29,4 km/h	
Obligatorisk nämndindikator				

(S)
Bilaga 5:10

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
Upplevd trafiksäkerhet för gående och cyklister	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Hastighetsefterlevnad	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel meter nybyggd cykelbana som följer cykelplanen	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel ombyggda passager för gång, cykel och moped (gcm) av de mest prioriterade	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Vägrafikarbete totalt i staden	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel godkända stickprov snöröjning	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Stockholmarnas nöjdhet med snöröjning/sandning	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel barn och ungdomar som är nöjda med tillgången till kulturaktiviteter	76 %	76 %	77 %	
Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	85 %	86 %	86 %	
Antal lån totalt i kommunala bibliotek per invånare	4,8	4,8	4,9	
Andel barn och ungdomar som deltar i idrottsaktiviteter på fritiden	75 %	76 %	77 %	
Andel barn och ungdomar som är nöjda med tillgängentill idrottsaktiviteter	75 %	75 %	75 %	
Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	97 000	97 000	98 000	
Andel ungdomar som deltar i föreningsliv	65 %	65%	65 %	
Antal gästnätter	15,8 miljoner	16,4 miljoner	17 miljoner	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	65 %	70 %	70 %	
Andel bygg- och anläggnings-	100 %	100 %	100 %	

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
entreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system				
Andel matavfall till biologisk behandling	65 %	70 %	70 %	
Återbruk inom stadens egen verksamhet (Stocket)	8 000	11 000	14 000	Kommun- styrelsen, stadsdels- nämnderna, arbetsmarknads- nämnden, exploaterings- nämnden, fastighets- nämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, miljö- och hälsoskydds- nämnden, service- nämnden, socialnämnden, stadsbyggnads- nämnden, trafiknämnden, utbildnings- nämnden, äldrenämnden, överförmyndar- nämnden, Stadshus AB, bostadsbolagen, Micasa, SISAB, SVOA, Stohab, Stadsteatern, Globe Arenas
Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status	45 %	50 %	55 %	
Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för kemisk status	45 %	50 %	55 %	
Andel badvattenprover med godkänd badkvalitet	93 %	94 %	95 %	
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	90 %	90 %	90 %	

(S)
Bilaga 5:12

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
Antal av 14 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	14	14	14	
Andel kemiska produkter i stadens verksamheter som innehåller utfasningsämnen	10 % minskning relativt år 2020	15 % minskning relativt år 2020	20 % minskning relativt år 2020	
Mängden hushållsavfall per person	410 kg/pers	400 kg/pers	390 kg/pers	Stadshus AB, SVOA
Andel farligt avfall i soppåsen	0,10 %	0,10 %	0,10 %	
Plast till energiåtervinning	17 kg/inv och år	11 kg/inv och år	11 kg/inv och år	
Utsläpp per invånare (ton CO2e per invånare)	1,6 ton CO2e/inv	1,4 ton CO2e/inv	1,3 ton CO2e/inv	
Konsumtionsbaserade utsläpp per invånare (ton CO2e per invånare)	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Miljö- och hälsoskydds-nämnden, kommun-styrelsen
Minskning av CO2e till 2023	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Utsläpp från Stockholms stads tjänsteresor med flyg	1 020 ton CO2	960 ton CO2	960 ton CO2	
Klimatpåverkan från upphandlade livsmedel och måltider	1,6 kg CO2e per kg livsmedel	1,5 kg CO2e per kg livsmedel	1,4 kg CO2e per kg livsmedel	
El- och värmeproduktion baserad på solenergi	5 320 MWh	6 080 MWh	6 080 MWh	
Totalt använd nettoenergi i stadens verksamheter	1945 GWh	1945 GWh	1945 GWh	
Relativ energieffektivisering i stadens verksamheter	5 % effektivisering relativt 2018	6 % effektivisering relativt 2018	7 % effektivisering relativt 2018	
Andel enskilda exploateringsprojekt där ekologiska kompensationsåtgärder genomförs vid ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden.	90 %	90 %	90 %	
Andel årliga markanvisningar på stadens mark där grönytefaktor för kvartersmark är ett krav	100 %	100 %	100 %	

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
Timmedelvärde för kvävedioxider i luft	Max 175 timmar	Max 175 timmar	Max 175 timmar	
Antal dygn över normvärdet för kväveoxid i luft	Max 7 dygn	Max 7 dygn	Max 7 dygn	
Antal dygn över normvärdet för PM10 i luft	Max 35 dygn	Max 35 dygn	Max 35 dygn	
Andel inköpt kött och fågel med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning, i kronor av totala värdet inköpt kött och fågel	76 %	Öka	Öka	
Andel LCA-beräknade nybyggnadsprojekt	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Obligatorisk nämndindikator				
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %	
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %	
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %	
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %	
Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %	
Stadens ekonomiska resultat (lägst)	0,1 mnkr	0,1 mnkr	0,1 mnkr	
Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader (max)	7 %	7 %	7 %	
Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter (max)	100 %	100 %	100 %	
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %	
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %	
Obligatorisk nämndindikator				

(S)
Bilaga 5:14

Indikator	KF:s årsmål 2022	KF:s årsmål 2023	KF:s årsmål 2024	Ansvarig nämnd/ styrelse*
Andel investeringsprojekt som vid beslut om genomförande avviker mer än 15 procent jämfört med senast fattade inriktningsbeslut	0 %	0 %	0 %	
Andel upphandlade avtal där kontinuerlig uppföljning genomförts.	93 %	94 %	95 %	
Andel upphandlade avtal där krav på kollektivavtalsliknande villkor ställs	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Aktivt Medskapandeindex	84	84	85	
Index Bra arbetsgivare	86	86	87	
Obligatorisk nämndindikator				
Sjukfrånvaro	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Sjukfrånvaro dag 1-14	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Kommunstyrelsen
Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en klimatkonsekvensanalys	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Miljö- och hälsoskyddsnämnden, kommunstyrelsen
Andel upphandlingar där marknadsdialog har genomförts	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Andel av personalkostnader inom socialtjänstens myndighetsutövning som är för externa konsulter	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	

* Indikatorernas fördelning på nämnder och styrelser överensstämmer med de som finns i finansborgarrådets förslag. I de fall det finns tillkommande indikatorer framgår de av kolumnen till höger.

Peng, schabloner och ersättningsnivåer samt volymer

Schabloner till välfärden

Peng, schabloner och ersättningsnivåer fördelas utifrån de förslag som redovisas i detta budgetförslag. Jämfört med finansborgarrådets förslag innebär det tydligt högre schabloner för framförallt förskola, grundskola, fritidshem och äldreomsorg.

I det fall kommunfullmäktige beslutar i enlighet med detta budgetförslag kommer exakta schabloner och ersättningsnivåer räknas fram av stadsledningskontoret.

Avgifter m.m.

Socialdemokraternas förslag till kommunfullmäktige

I huvudsak delar vi de förslag som finns i finansborgarrådets förslag. Fram till kommunfullmäktiges behandling av budget kommer vi emellertid analysera förslaget till avgiftsförändringar mer i detalj och kommer då värdera behovet av eventuella andra ändringsförslag. Nedan redovisas dock de delar där vi redan nu föreslår andra avgifter eller där vi föreslår andra motiv och överväganden.

Öppen fritidsverksamhet

Vi delar inte uppfattningen att det är ett egenvärde att, som skett åren 2020 och 2021, höja avgifterna för fritidsklubbar. Mitt under pandemin har den borgerliga majoriteten höjt avgifterna för fritidsklubben med 50 procent. Effekten riskerar bli att fler avstår fritids av ekonomiska skäl. I en tid när polisen efterlyser att kommunerna ska ta större ansvar för förebyggande arbete och att barn och unga inte ska bli en tacksam målgrupp för gäng och organiserad brottslighet så genomförs en politik som innebär att ungdomar i en kritisk ålder drivs ut från klubben ut till gatan. Det är fel för barnen och fel för samhället. Vi vill tvärtom att fler barn ska ha chansen att delta i fritidsklubbarnas verksamhet. För att förstärka verksamheten tillför vi därför ett anslag som överstiger intäktsökningen och möjliggör helt avgiftsfria fritidsklubbar.

Avgifter för kollo, simskola och kulturskolan

Under de senaste åren har även flera andra avgifter för verksamheter riktade mot barn och ungdomar i flera fall höjts kraftigt. Inte minst gäller detta kulturskolan. Vi är i grunden motståndare till att avgifterna höjs på ett sådant sätt att det avskräcker från deltagande i viktiga verksamheter. Nu behandlas inte just kulturskolans avgifter i detta ärende på annat sätt än att kulturskolans budget påverkas i denna del. Eftersom vi vill återgå till de tidigare lägre avgifterna budgeterar vi för detta och i den mån denna budget bifalls behöver ett ärende tas fram för sänkta avgifter.

Parallellt med de höjda avgifterna har de borgerliga partierna ofta försökt lindra effekterna genom att helt avgiftsbefria de med lägst inkomster. Det är naturligtvis bra att Moderaterna och övriga partier försöker begränsa de värsta avarterna i sin egen politik. Generellt har dessa inkomstgränser satts väldigt lågt vilket innebär att bara de med allra lägst inkomster får del av denna subvention. I praktiken har det ofta handlat om inkomstnivåer som i praktiken bara berört hushåll med försörjningsstöd. Dessa avgiftsbefrielser/nedsättningar är nödvändiga givet de höjda avgifterna i övrigt men riskerar dels att inte stödja de många familjer där vårdnadshavarna jobbar och dels bidra till ökade marginaleffekter. Dessa problem tilltar när inkomstgränserna bestäms av fasta belopp som inte räknas upp mellan åren. Därtill har alla system ovan helt olika gränser och subventioner. Vi anser att detta sammelsurium av avgiftssystem måste ses över i ett sammanhang.

Avgifter för parkering på gatumark

Avgifter för parkeringsavgifter på gatumark fastställs av kommunfullmäktige. Avgifter för besöksparkering och andra avgifter (boendeparkering, nyttoparkeringstillstånd m.m.) fastställdes senast av kommunfullmäktige i juni 2016 (*Plan för gatuparkering*, utl. 2016:112, dnr 171-672/2016). Den 6 maj 2019 beslutade kommunfullmäktige om vissa justeringar (*Ändring av parkeringsavgifter för MC och moped klass 1 samt ändring av reducerad avgift för parkering med tillstånd för rörelsehindrad*, dnr KS 2019/342). Parkeringsavgifterna i zon 3 har legat stilla i tio år och stadens mål för framkomlighet avseende andelen lediga parkeringsplatser uppnås inte i centrala delar

(S)

Bilaga 7:2

av Stockholm varför det finns skäl att ändra avgifterna. Jämfört med gällande taxa föreslås avgifterna för besöksparkering i zon 1, 2 och 3 höjas med 2 kronor per timme.

Avgifter för upplåtelse av offentlig plats exkl. torgplats

Avgifter för upplåtelse av offentlig plats, exklusive torgplats, fastställdes senast av kommunfullmäktige i februari 2018 (utl. 2018:32). Avgifterna framgår av kommunal författningssamling 2018:03. Regelverket ska under året ses över med inriktning att även exempelvis elsparkcyklar som i betydande omfattning upptar offentlig plats ska omfattas av regelverket. Det är anmärkningsvärt att det förslag om avgifter som trafiknämnden till slut lyckats få fram inte finns med i budgeten varken sett till avgiftsnivåer eller beräknade intäkter för att täcka de kostnader som uppstår i staden. Även om vi är långt ifrån säkra på att det räcker, och efterlyser fler insatser för att få ordning och reda på Stockholms gator och trottoarer, så är det viktigt att beslutet fattas skyndsamt. Att det inte finns med i budget är troligen ett resultat av den senfärdighet som präglade trafiknämndens beslut under våren. Vi budgeterar därför för en sådan intäkt och föreslår att kommunfullmäktige skyndsamt beslutar om avgifter för att täcka stadens kostnader.

Regler för ekonomisk förvaltning, Stadens system för integrerad styrning och uppföljning, Sammanställning över stadsövergripande styrdokument, Ärenden som avslutas eller besvaras i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget 2021 för Stockholms stad, Basnyckeltal, Utnyckling av centrala it-kostnader, Ansvarsfördelning Målansvar Agenda 2030 samt Ansvarsfördelning inköpskategorier

Avseende dessa bilagor har vi inga större avvikelser mot det som föreslås i finansborgarrådets förslag till budget för Stockholms stad 2022.

Vi har dock i motion till kommunfullmäktige framfört synpunkter på hur stadens system för integrerad styrning och uppföljning fungerar i praktiken. Det är uppenbart att systemet har betydande brister och inte alltid fångar upp verkliga problem och utmaningar som stockholmarna upplever. Systemet riskerar att leda till att kommunala verksamheter inte tillräckligt ser de utmaningar som kommunala verksamheter ställs inför. I motionen krävde vi att systemet ses över och utvecklas. Den synpunkten kvarstår. Tills en sådan översyn är gjord och systemet förbättrats är det dock rimligt att nuvarande system består, varför vi här inte har något annat förslag till beslut än det som finns i finansborgarrådets förslag.

Fastighets- och lokalpolicy för kommunkoncernen Stockholms stad

Bakgrund

Fastighets- och lokalpolicyn definierar övergripande inriktning och ansvarsområden för stadens lokalförsörjning samt hur stadens fastighets- och lokalinnehav ska utvecklas på kort och lång sikt. Stadens innehav av fastigheter och lokaler samt hyresavtal är betydande varför staden kontinuerligt behöver se över innehav, organisation och arbetssätt i förhållande till de utmaningar staden står inför när staden växer.

Stockholms stads investeringsplaner för kommunkoncernen uppgår till historiskt höga nivåer. Hur investeringarna finansieras får effekt på stadens ekonomi direkt i form av skuldnivåer och räntekostnader men även långsiktigt genom att utfallet för finansiella mål påverkas liksom stadens bedömda kreditvärdighet och därmed utrymmet att hantera verksamhetens behov. Vidare finns organisatoriska och resursmässiga utmaningar samt begränsningar i marktillgång, som sammantaget ger staden stora utmaningar i finansieringen av investeringar för att möta behoven hos en växande befolkning.

Stadens innehav av fastigheter och lokaler behöver utvecklas på ett sätt som bidrar till att planerade investeringar kan genomföras med bibehållen finansiell styrka och med låg finansiell risk samtidigt som stadens kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler som är underhållna och ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov utvecklas.

Syfte och omfattning

Fastighets- och lokalpolicyn behandlar hanteringen av fastigheter och lokaler för verksamheter som staden har ansvar för. Syftet med policyn är att bidra till utveckling, samordning och effektivisering genom att:

- Ge övergripande mål och grundläggande principer för fastighetsinnehav och hantering av fastigheter och lokaler
- Förtydliga roller och ansvar
- Identifiera viktiga planeringsprocesser och forum för samverkan

Policyn gäller för Stockholms stad och Stockholms Stadshus AB; främst Micasa Fastigheter i Stockholm AB (Micasa), Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) och S:t Erik Markutveckling AB. Policyn gäller för övriga verksamheter och bolag i kommunkoncernen i tillämpliga delar.

Policyn beslutas av kommunfullmäktige och förvaltas av stadsledningskontoret. Uppdateringar genomförs och beslutas tillsammans med stadens årliga budget. En tydlig koppling ska finnas mellan policyn och stadens regler för ekonomisk förvaltning med tillhörande tillämpningsanvisningar.

Inledning

Lokaler och bostäder för stadens verksamheter

Staden har ett stort bestånd av verksamhetslokaler och bostadslägenheter som förvaltas av fastighetsnämnden och av stadens fastighetsförvaltande bolag. Därutöver tillkommer lokaler och lägenheter som hyrs av externa fastighetsägare.

Markförsörjning

Staden ska bedriva en aktiv markförsörjning för att säkerställa ett mark- och fastighetsbestånd som bedöms vara av strategisk betydelse för stadens långsiktiga utveckling. För att kunna styra stadens utveckling och möta behovet av bostäder, pedagogiska lokaler, omsorgsboenden, kultur- och idrottslokaler m.m. är det viktigt att staden har tillgång till markreserver för framtida behov. När nya områden, inklusive förändringsområden, exploateras ska mark reserveras för stadens verksamhetsbehov. Staden ska bedriva en aktiv markpolitik för att underlätta för kommande behov av stadsutveckling och möta behov av mark för stadens verksamheter.

Framtida lokalbehov och investeringar

Stockholm växer och inflyttningen till staden liksom ambitionerna i bostadsbyggandet är höga. Den demografiska utvecklingen och kommunfullmäktiges bostadsmål kommer att öka behoven av exploatering för bostäder och anskaffning av lokaler för kommunens verksamheter. Staden ska planera utifrån ett helhetsperspektiv med målet att uppnå en tät, hållbar stad. När ny bebyggelse planeras ska samhällsservice, så som skolor och idrottshallar med mera, vara en självklar del av den grundläggande planeringen. Behovet av fastigheter och lokaler kan tillgodoses med eget ägande eller externa inhyrningar och arrenden. I valet mellan eget ägande och extern inhyrning eller arrende, ska det alternativ väljas som bäst tillgodoser kommunkoncernens samlade behov, driftsekonomiska konsekvenser, finansieringsmöjligheter och som uppfyller kommunfullmäktiges mål. Mot bakgrund av stadens utmaningar med ett växande Stockholm och de växande nyinvesteringsbehoven, reinvesteringsbehoven samt behovet av ökad flexibilitet och effektivitet i lokalanvändningen som följer, innebär det att kommunkoncernen kan komma att behöva öka egenfinansieringsgraden genom ett starkare driftsresultat eller genom ökade försäljningsinkomster. Bristen på byggbar mark innebär också att samverkan med externa aktörer blir allt viktigare i framtiden för att kunna tillgodose behovet av att tillhandahålla effektiva lokaler för verksamhet i egen regi. Därutöver behöver även samverkan med externa utförare i egna lokaler som bedriver verksamhet inom det kommunala uppdraget utvecklas. För underlätta samverkan med alla externa aktörer har staden inrättat servicekedjor.

Social hållbarhet tillsammans med höga ambitioner om en klimatsmart stad är centrala utgångspunkter i stadens arbete med att utveckla fastighetsbeståndet. I det arbetet ska också staden stimulera att fler långsiktiga aktörer tar ansvar för att kommunfullmäktiges prioriterade mål för hållbar utveckling uppnås.

Definitioner**Anskaffning**

Med anskaffning avses förvärv, byggande, extern inhyrning, arrende eller leasing av fastighet eller lokal och till lokalen hörande inventarier och utrustning.

Avveckling

Med avveckling avses försäljning, rivning, avyttring eller uppsägning av externt hyres-, arrende- eller leasingavtal.

Strategiska investeringar

Med strategiska investeringar avses framtidsinriktade investeringar som skapar en större nytta än vad staden har idag.

Ersättningsinvesteringar

Med ersättningsinvesteringar avses investeringar som ger en uppgradering av anläggningar till minst den tidigare fastställda tekniska nivån eller nya miljöbetingelser. Utgångspunkten är att de behåller samma nytta.

Lokalförsörjning

Med lokalförsörjning avses åtgärder för att försörja stadens verksamheter med lokaler, mark och anläggningar.

Lokalresursplanering

Med lokalresursplanering avses att långsiktigt kontinuerligt planera för att anpassa stadens lokalbestånd till den förväntade efterfrågan av verksamhetslokaler.

Lokaleffektivitet

Ett effektivt nyttjande av lokaler innebär att kärnverksamheten har funktionella och rätt mängd lokaler i förhållande till andra resurser, givet ekonomin på kort och lång sikt. Lokaleffektivitet förutsätter en avvägning mellan nytta och kostnad som erhålls genom rätt mängd lokaler, i rätt tid, på rätt plats. Detta kräver god planering och samordning för en resurs som är kapitalintensiv, långlivad och lägesfixerad.

Fastighet

Med fastighet avses enligt jordabalken jord som är indelad i fastigheter. Till en fastighet hör allmänna fastighetstillbehör, byggnadstillbehör och industritillbehör som tillförts fastigheten för stadigvarande bruk.

Byggnad

En byggnad definieras i plan- och bygglagen så som en varaktig konstruktion som består av tak eller av tak och väggar och som är varaktigt placerad på mark eller helt eller delvis under mark eller är varaktigt placerad på en viss plats i vatten samt är avsedd att vara konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den.

Extern fastighetsägare

Med extern fastighetsägare avses fastighetsägare utanför kommunkoncernen.

Drift

Med drift avses tekniska åtgärder som syftar till att upprätthålla funktionen hos ett objekt samt tillsyn och skötsel.

Underhåll

Med underhåll avses tekniska åtgärder som syftar till att återställa funktionen hos ett objekt. Underhåll innefattar planerat underhåll och avhjälpande underhåll.

Övergripande mål och grundläggande principer

Kommunfullmäktiges mål

Stadens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga, kostnads-, area- samt energieffektiva lokaler som bidrar till hög produktivitet, kvalitet och effektivitet hos stadens verksamheter.

Både nämnder och bolagsstyrelser ska medverka till att målet uppfylls. De ska med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktningsmål, fastställa verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål för lokalanvändningen och lokalförsörjningen och utforma de indikatorer som krävs för att följa upp dessa mål och åtaganden. Staden ska således

aktivt arbeta med kopplingen mellan översikts- och detaljplaneringen, befolkningsprognos och verksamheternas lokalbehov för att i strategiskt syfte kunna fatta beslut om anskaffning eller avveckling av fastigheter och lokaler.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska utveckla sin kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler som är underhållna och ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov.

Fastighetsinnehavet ska utvecklas med fokus på verksamheternas behov och stadens utveckling. Att avyttra objekt som inte varken på kort eller lång sikt bedöms användas för den egna verksamheten eller som inte bedöms vara av strategiskt intresse för nämndernas uppdragsområden bör övervägas.

Fastigheter och lokaler ska bidra till kommunkoncernnyttan

För att klara stadens framtida utmaningar och uppfylla kommunfullmäktiges mål, behövs en effektiv lokalförsörjning och lokalanvändning som utgår från den gemensamma kommunkoncernnyttan. Med kommunkoncernnytta menas att beslut kring fastigheter och lokaler ska utgå från ett stadsövergripande perspektiv där nyttan ska optimeras för staden som helhet. Planeringen av lokalanvändningen och lokalförsörjningen ska ske i nära samverkan och med kommunkoncernnyttan i fokus. Utan strategiska beslut som bygger på en helhetssyn på stadens utveckling och framtida resursbehov ökar risken för suboptimeringar och felprioriteringar som motverkar utveckling och optimala fastighets- och lokallösningar.

Vikten av optimal lokaleffektivitet

Berörda nämnder och bolagsstyrelser ska erbjuda kostnadseffektiva verksamhetslokaler och underlätta lokaleffektivisering, omstrukturering och avveckling. Lokalbeståndet bör vara utformat för en effektiv och flexibel användning för att möjliggöra effektiva verksamhetsprocesser – givet fastighetsekonomiska förutsättningar. Vidare åligger det alla verksamheter i staden att ha en hög kostnadsmedvetenhet samt att aktivt söka möjligheter att effektivisera lokalanvändningen och medverka till att beslutade lokaleffektiviseringar genomförs.

För att uppnå en optimal lokaleffektivitet krävs också en lokalresursplanering, vilket avser en långsiktigt kontinuerlig planering för att anpassa stadens lokalbestånd till den förväntade efterfrågan av verksamhetslokaler.

Principer för stadens innehav av fastigheter och hyrda lokaler

Stadens fastighetsinnehav är ett resultat av stadens över tiden samlade behov av ägda fastigheter och lokaler för kärnverksamheter, reservmark för stadsplanering, byggnader med stora kulturhistoriska värden med mera. Utöver de ägda fastigheterna kompletteras behovet av en omfattande inhyrning av lokaler och bostäder. De samlade lokalresurserna utgör en viktig förutsättning för stadens verksamhet och uppfyllandet av kommunfullmäktiges mål. Anpassningar som säkerställer effektiviteten inom fastighetsområdet är därför kritiska.

Äga eller hyra

Behovet av fastigheter och lokaler kan tillgodoses med eget ägande eller externa inhyrningar och arrenden. I valet mellan eget ägande och extern inhyrning eller arrende, ska det alternativ väljas som bäst tillgodoser stadens behov och som uppfyller kommunfullmäktiges mål. Valet ska ske utifrån ett helhetsperspektiv avseende kommunkoncernens finansiella och organisatoriska förmåga att säkerställa den samlade förmågan att tillhandahålla effektiva lokaler för verksamheten.

Fördelning mellan nämnder och bolag

Stadens ägande och inhyrningar kan handhas i förvaltningsform eller av staden ägda bolag. Huvudsyftet med innehavet avgör vilken nämnd eller vilket bolag som bör förvalta ägandet eller inhyrningen. Den grundläggande fördelningen innebär att:

- Fastigheter och inhyrda lokaler som är avsedda för stadens verksamheter och som inte hanteras av annan nämnd eller bolag, samt bostadsrätter, hanteras av fastighetsnämnden.
- Fastigheter som är avsedda för exploatering hanteras av exploateringsnämnden
- Skolor och förskolor hanteras av SISAB. Gäller såväl ägda som inhyrda friliggande lokaler.
- Boenden för äldre och boenden för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning hanteras av Micasa. Gäller såväl ägda som inhyrda lokaler.
- Fastigheter som anskaffats genom förvärv av bolag, samt bebyggda exploateringsfastigheter med kommersiella hyresgäster med en fortsatt lång förvaltningsfas, hanteras av S:t Erik Markutveckling AB.

Principer för anskaffning

Nämnderna ansvarar själva för planering av lokalbehov, vilket också innebär ett ansvar att över tid bära sina lokalkostnader. Beslut om större eller strategiskt betydelsefulla lokalärenden ska dock fattas, eller godkännas, av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller kommunstyrelsens ekonomiutskott. (KSEKU).

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar vad rör lokalfrågor utifrån stadens Regler för ekonomisk förvaltning. Tillämpningsanvisningarna är samordnade med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av större investeringar som också utfärdas av stadsledningskontoret. Anvisningarna ifråga uppdateras utifrån eventuella revideringar i stadens regler för ekonomisk förvaltning.

Utökade eller förändrade lokalbehov

Beslut om investeringar i form av ny-, om- och tillbyggnad av verksamhetslokaler binder kapital på lång sikt. Även inhyrningar av lokaler från externa fastighetsägare innebär ofta att staden binds vid kostnader för lång tid och innebär ett långsiktigt ekonomiskt åtagande. Inhyrande nämnder ska vara restriktiva med egna investeringar i lokaler.

Utökade eller förändrade lokalbehov bör alltid prövas inom befintligt bestånd.

Investeringar eller nya inhyrningar kan genomföras om de bedöms vara nödvändiga för att:

- Tillgodose behov av lokaler för verksamheter som staden har ansvar för
- Uppfylla lagar och myndighetskrav
- Genomföra stadsutvecklingsprojekt
- Uppfylla stadens mål för energianvändning, miljöpåverkan och tillgänglighet
- Upprätthålla en fastighets funktioner
- Effektivisera resursanvändningen

Extern inhyrning ska prövas som alternativ till investering om:

- Staden eller stadens bolag inte kan erbjuda ändamålsenliga lokaler
- Behoven bedöms vara kortsiktiga i relation till ett långsiktigt åtagande
- Det råder osäkerhet om verksamhetens lokalbehov
- Extern inhyrning bedöms vara mest ändamålsenligt ur ekonomisk eller organisatorisk synvinkel.

När staden hyr verksamhetslokaler av en extern aktör vid nybyggnad eller ombyggnad utifrån verksamhetens krav måste i regel upphandling ske enligt lagen om offentlig upphandling, LOU. Inför en extern inhyrning krävs en analys av upphandlingsrättsliga och därmed sammanhängande frågor som otillåtet statsstöd, otillåtet gynnande av enskild, olika fastighets- och hyresrättsliga frågor, avtalsfrågor kopplade till plangenomförande med mera.

Stadens planeringsinriktning är att kapacitet i tillfälliga lokaler inte automatiskt ska omvandlas till permanenta lokaler. Nämndernas lokalplanering ska säkerställa att så få tillfälliga lokaler som möjligt övergår i ett behov av permanenta lokaler. Låg andel tillfälliga lokaler innebär inte hög lokaleffektivitet.

Beslut om anskaffning

Lokalförsörjningen till verksamheterna sker genom inhyrning. I första hand ska nämnderna, givet kommunfullmäktiges övergripande mål och grundläggande principer, hyra lokaler av staden eller stadens fastighetsbolag. Vid nya större inhyrningar av externa aktörer bör inhyrningen gå via ordinarie fastighetsförvaltande nämnder och bolagsstyrelser. Större nya inhyrningar av pedagogiska lokaler och omsorgsbostäder prövas i samråd med kommunstyrelsen.

Anskaffningar av fastigheter och lokaler för stadens verksamheter ska hanteras med stort fokus på kommunfullmäktiges mål och investeringsstrategi samt de behov som uttrycks av nämnderna. Samtliga anskaffningar bör vara prioriterade och dokumenterade i nämndernas lokalförsörjningsplaner.

Generellt ska nybyggnationer eller förvärv av byggnader ske när det finns ett stadigvarande behov av nya lokaler. Beslut om anskaffningar ska fattas enligt stadens regler för ekonomisk förvaltning med tillhörande tillämpningsanvisningar

Vid investeringar och andra stora projekt ska särskild uppmärksamhet ägnas åt uppföljning av medelsförbrukning, tidsplaner, prestationer samt de politiska målen.

Investeringar för framtida behov

Investeringar som syftar till att säkra den framtida tillgången till fastigheter och lokaler men som staden inte har behov av under de närmaste åren, kan genomföras om investeringen är av strategiskt intresse. Till exempel för att uppfylla målen i kommunfullmäktiges investeringsstrategi eller för att säkra tillgången till mark och lokaler för stadens verksamheter. I stadsutvecklingsprojekt är det viktigt att stadens utbyggnadsbehov beaktas.

Investeringar för framtida behov som hanteras av exploateringsnämnden eller fastighetsnämnden ska, i samråd med berörda nämnder, beredas av stadsledningskontoret för beslut i kommunstyrelsens ekonomiutskott, kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

Investeringar för framtida behov som hanteras av de fastighetsförvaltande bolagen ska, i samråd med berörda bolag, beredas gemensamt av stadsledningskontoret och Stadshus AB för beslut i koncernstyrelsen och kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige utifrån stadens projektstyrningsmetodik.

Förvaltningen av fastigheter som anskaffats för att säkra stadens framtida behov, ska planeras så att staden har rådighet över fastigheterna när behov uppstår.

Förvärv av bostadsrätter

Staden skaffar sig i ökande omfattning lokaler och bostadslägenheter för olika ändamål, till exempel förskolor, gruppboheter med mera, via köp av andelar i nyproducerade bostadsrättsföreningar. Jämfört med att hyra lokaler så ökar stadens rådighet över resursen vid innehav via köp av andelar i bostadsrättsföreningar. Förvärv av bostadsrätter för ändamål som staden ansvarar för, ska utföras av fastighetsnämnden, som därefter upplåter resursen till berörd nämnd. Om staden är hyresgäst i en fastighet som är föremål för bostadsrättsomvandling är dock huvudinriktningen att staden ska fortsätta att vara hyresgäst.

Principer för avveckling

Huvudprincipen är att byggnader och lokaler som inte behövs långsiktigt för stadens verksamheter eller är av strategiskt intresse för nämndernas uppdragsområden kan avvecklas. Försäljning av mark ska i normalfallet avse exploaterad mark som inte bedöms komma att ändra nyttjande under överskådlig tid.

Planerade avvecklingar ska i normalfallet vara prioriterade i stadens långsiktiga lokalresursplanering. Samråd ska alltid ske med stadsledningskontoret och kommunstyrelsens ekonomiutskott inför större avvecklingar, samt om avvecklingen avser särskilda boenden för äldre eller bostäder med särskild service.

Anvisningar för samråd och beslut om avveckling finns i stadens regler för ekonomisk förvaltning och tillämpningsanvisningar.

Inför uppsägning av hyresförhållande/avveckling av lokal ska nämnderna alltid stämma av om annan nämnd har behov av att ta över hyreskontraktet/lokalen. Det finns många nämnder som har liknande verksamhet, exempelvis pedagogisk, där nyttan av informationsutbytet kan underlätta den andra nämndens lokalplanering.

Principer för förvaltning, drift och underhåll

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning som bedrivs med hög effektivitet och ambitionsgrad. En aktiv förvaltning av den samlade fastighetsportföljen innebär både strategiska försäljningar och förvärv av fastigheter. Fastighetsförvaltningen ska organiseras så att utförandet kan bedrivas kostnadseffektivt och av personal med rätt kompetens.

Vad rör kulturhistoriskt värdefulla byggnader inom stadens nämnder ska dessa förvaltas med hög kompetens och ambition. Ett bevarande av dessa prövas från fall till fall där stadens inriktningsmål vägs samman med stadsplaneringen i stort. Även fastighets- och exploateringsekonomiska aspekter måste beaktas i relation till bevarandevärdet.

Huvudprincipen är att fastighetsägaren ansvarar för fastighetens drift och underhåll. Överenskommelser som innebär att inhyrande nämnder utför drift och underhåll bör undvikas. Undantag kan ske om det finns starka skäl för att nämnderna utför vissa fastighetsförvaltande uppgifter. Till exempel om utförandet ingår som en integrerad del i verksamheten, vid vissa andrahandsuthyrningar eller om det innebär lägre kostnader för staden totalt. Stadsledningskontoret avgör vad som är mest fördelaktigt med hänsyn till kommunkoncernnyttan.

Överenskommelser som innebär att staden sköter drift och underhåll åt externa fastighetsägare bör undvikas.

Långsiktiga underhållsplaner bör finnas för samtliga byggnader. Invändiga och utvändiga åtgärder bör vara anpassade till den tid som det finns ett dokumenterat behov av fastigheten eller till den tid som det finns beslut om att fortsatt äga fastigheten inför en framtida försäljning eller avyttring.

Dokumentation

Ägda och hyrda fastigheter ska vara dokumenterade i system som stödjer en effektiv fastighetsförvaltning och som underlättar planering, uppföljning och administration.

Beslutade och planerade projekt ska vara dokumenterade så att det ger överblick över fastighetsbeståndets utveckling och planerade förändringar i areor, kapacitet och kostnader.

Fastighetsanknutna tjänster

Fastighetsanknutna tjänster kan utföras i egen regi eller handlas upp externt. I valet mellan egen regi och extern upphandling ska det alternativ väljas som bäst tillgodoser stadens behov till lägst kostnad och med hög social och ekologisk hållbarhet. Upphandling av fastighetsanknutna tjänster bör hanteras samordnat och följa branschöverenskommelser. Ramavtal ska finnas. Överenskommelser om utförande av fastighetsanknutna tjänster ska vara dokumenterade.

Hållbarhet

Staden ska bedriva en långsiktigt hållbar fastighetsförvaltning som minskar den totala energianvändningen och miljöpåverkan från fastigheter och lokaler. Byggnaderna ska vara energieffektiva och leverera en sund inomhusmiljö samt vara fria från miljö- och hälsostörande ämnen. Ägda byggnader bör långsiktigt utvecklas för att minska miljöbelastningen. Stadens miljöprogram ska följas.

Behovet av mötesplatser för civilsamhället, och platser där stadens verksamheter möter stockholmarna är betydande. Utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv och ansvarstagande ska staden söka vägar för ett optimalt utnyttjande av stadens befintliga lokaler för även detta syfte.

Planeringsprocesser och forum för samverkan

När staden växer följer fler utmaningar som behöver mötas på ett ansvarfullt sätt, kraven på uppdaterad planering och högre grad av samordning höjs. Den ökade bostadsproduktionen måste följas av fler pedagogiska lokaler, omsorgsboenden, kultur- och idrottslokaler m.m. Förverkligandet av stadens utbyggnad innebär stora investeringar vilket kräver god samordning i både övergripande frågor och i enskilda projekt samt ekonomisk och tidsmässig prioritering.

Byggbar mark i staden blir allt mer en bristvara. I takt med att staden växer behöver olika former av service byggas ut vilket konkurrerar med andra angelägna ändamål. Via detaljplan finns möjlighet att bestämma markens användning. För att inte riskera kapitalförstöring och för att långsiktigt säkra stadens resurser i form av olika verksamhetslokaler bör inriktningen vara att bakomliggande detaljplaner ska begränsa alternativ användning utöver den verksamhet som stadens inhyrning avser. Innan en prövning inleds att ändra befintliga detaljplaner ska stadsbyggnadsnämnden alltid, om befintlig plan stöder olika former av verksamhet som är stadens ansvar, stämma av med berörda nämnder om det finns nuvarande och framtida behov som svarar mot aktuell bestämmelse.

För att över tid få en bättre flexibilitet i lokalanvändningen, men också för att minska investeringsbehovet i dubbla funktioner som exempelvis kök ska, förskolan vara helt

integrerad i skolbyggnaden om verksamheterna vid nybyggnationsprojekt samlokaliseras på samma tomt. Vid särskilda skäl kan undantag medges.

Utifrån behovet av förskoleplatser ska stadsdelsnämnderna alltid samplanera sina behov geografisk där ny bostadsbyggnation förläggs mellan, eller i nära anslutning till, en eller flera stadsdelsnämndsområden. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och andra berörda nämnder och bolagsstyrelser ska medverka och möjliggöra samplaneringen.

Lokalresursplanering

Den stadsövergripande lokalresursplanen tas fram av kommunstyrelsen och syftar till att upprätthålla en hög effektivitet och kommunkoncernnytta, samordna planeringen av framtida lokalbehov med planeringen av lokalförsörjningen och stadens långsiktiga ekonomiska planering. Lokalresursplanen ska redovisa stadens lokalbehov på kort, medel och lång sikt och med hänsyn tagen till stadens långsiktiga utveckling, kommunfullmäktiges mål och investeringsstrategi samt de behov som uttrycks av nämnderna. Nämnderna genomför behovsanalyser och tydliggör sina lokalbehov i sin lokalförsörjningsplan. Nämndernas lokalförsörjningsplaner ligger därefter till grund för den stadsövergripande lokalresursplanen. Lokalförsörjningsplanerna ska vara utformade så att de kan användas som instrument för en effektiv ekonomisk- och verksamhetsmässig styrning. Planerna ska innehålla inledning, behov och efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler, kapacitetsbeskrivning, förändringar i lokalbeståndet, kostnadsutveckling, effektiviseringsmöjligheter samt övriga kommentarer. Anvisningar för utformningen av planerna utarbetas av stadsledningskontoret.

Forum för samverkan och samplanering

Staden bör ha fasta forum för löpande samverkan och samplanering mellan inhyrande nämnder, berörda facknämnder och bolag. Forumen bör bland annat ges i uppdrag att yttra sig över nämndernas lokalförsörjningsplaner, och inför beslut om utredning, inriktning och genomförande av större lokalprojekt.

Planeringsinriktningen för stadens skolutbyggnad utgår från stadens samordnade grundskoleplanering (SAMS) som sträcker sig till 2040. Syftet med en samordnad planering är att säkerställa att relevanta aktörer i staden har en gemensam bild av utmaning och angreppssätt för att klara skolförsörjningen i ett växande Stockholm. På ett tidigt stadium definieras vilka skolprojekt som ska initieras i samverkan med idrottsnämnden och fastighetsnämnden. Styrgrupp och arbetsgrupp för SAMS bevakar, följer upp och svarar i övrigt för den övergripande samordningen. Inriktningen är att en gång per år redovisa planeringsläget för kommunstyrelsen i samband med den stadsövergripande lokalresursplanen. Förutsättningarna för planeringen kan dock komma att ändras löpande under året i takt med exempelvis ökad kunskap om bostadsvolymer och platser för bostadsbyggande. Ur ett samplanerings- och fastighetsekonomiskt perspektiv integreras också gymnasieplaneringen i SAMS-arbetet.

Planeringsinriktningen för stadens utbyggnad av vård- och omsorgsboenden utgår från stadens årliga långsiktiga boendeplan med utblick mot 2040. Äldreboendeplaneringen samordnas av en styrgrupp under ledning av kommunstyrelsen. Äldrenämnden antar äldreboendeplanen som efter kommunstyrelsens godkännande blir vägledande för utbyggnad och omstrukturering av stadens äldreboenden.

(S)

Bilaga 14:10

För att stärka utbyggnadsprocessen för bostäder med särskilt stöd och service (särskilda boendeformer för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning) finns en genomförandegrupp där stadens berörda verksamheter ingår under ledning av socialnämnden.

Stadsledningskontoret ska pröva om samplaneringsfunktionen även för andra lokalkategorier kan utvecklas och organiseras med utgångspunkt från de forum som idag finns för samplanering av skolor och äldreboenden. Till följd av utmaningar i samordning kring samhällsservice i takt med den ökade bostadsbyggnaden i staden är ett gemensamt stadsövergripande synsätt avseende exempelvis förskoleplaneringen i nybyggnadsområden av stor vikt.

Lokalprojekt

Staden ska ha en dokumenterad och enhetlig arbetsprocess för genomförande av lokalprojekt. Arbetsprocessen ska säkra att projekten drivs med kommunkoncernnyttan i fokus och att beslut fattas på kvalitetssäkrade underlag.

Arbetsprocessen ska tydliggöra roller, ansvarsfördelning, projektsteg, beslut och krav på beslutsunderlag. Den bör kunna tillämpas i alla typer av lokalprojekt och anpassas till projektets omfattning och komplexitet.

Arbetsprincipen ska vara anpassad till regler för ekonomisk förvaltning och samordnad med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av större investeringar.

Stadsledningskontoret ska definiera en metodik och utfärda anvisningar för genomförande av större lokalprojekt.

Hyresfrågor

Grundläggande principer

Vid extern in- och uthyrning är det viktigt att staden uppträder enhetligt och med hög kompetens.

Staden ska verka för långsiktighet och transparens i hyressättningen för respektive lokalkategori.

Nya inhyrningar ska godkännas av kommunstyrelsens ekonomiutskott om inhyrningen medför höga kostnader eller långa hyrestider. Godkännande ska även inhämtas vid omförhandlingar av befintliga hyresförhållanden, samt ny-, om- och tillbyggnader med motsvarande ekonomisk effekt.

Bestämmelser om in- och uthyrning finns i regler för ekonomisk förvaltning samt i tillämpningsanvisningarna till dessa.

Interna hyresförhållanden

Omfattning och villkor för hyresförhållanden inom kommunkoncernen regleras i ramavtal och objektsvisa hyresavtal. Inhyrningar som omfattar bostäder som hyrs ut i andra hand regleras i stor omfattning enligt kontrakt för blockuthyrning.

Intern hyressättning

Stadens inriktning är att interna hyressättningar ska vara förutsägbara vad gäller hyressättning och ansvarsfördelning. Inom olika segment förekommer både kostnadsbaserade och marknadsmässiga hyresprinciper.

Inriktningen är att hyressättningen av boenden till brukare fastställs i förhandlingsöverenskommelse med hyresgästföreningen.

Ny-, om- och tillbyggnader ska i princip alltid genomföras av hyresvärden och betalas via hyra eller hyrestillägg.

Tekniska åtgärder för att upprätthålla eller effektivisera en byggnads funktioner ska normalt genomföras utan att belasta inhyrande nämnd med höjda hyror eller hyrestillägg.

Verksamhetsanpassningar ska normalt ersättas via hyra eller hyrestillägg. Tjänster som utförs utöver vad som omfattas av hyresavtalet, ska regleras i separata avtal.

Extern uthyrning och andrahandsuthyrning

Huvudprincipen är att externa hyresgäster tecknar förstahandskontrakt direkt med fastighetsnämnden (i sina ägda lokaler) eller bolagen. Om inhyrande nämnd eller bolag i sin tur upplåter lokalen i ett andrahandshyresförhållande bör fastighetsnämnden ansvara för andrahandsuthyrningen. Insprängda lokaler som endast utgör en mindre del av en verksamhetslokal kan hyras ut direkt av en nämnd till extern part.

Vid uthyrning i andra hand ska momsfrågan samt avstående från besittningsskydd särskilt beaktas. Om staden är förstahandshyresgäst till en lokal som är inne i det frivilliga momssystemet ska, om staden hyr ut lokalen i andra hand, andrahandshyresgästen bedriva momspiktig verksamhet i lokalerna.

Villkor för andrahandsuthyrning av lokaler och boenden som staden äger, bör regleras i ramavtalet eller hyresavtalet mellan parterna.

Vid andrahandsuthyrning till annan nämnd bör kostnadsbaserad hyra tillämpas. Ytterligare bestämmelser för extern uthyrning finns i regler för ekonomisk förvaltning samt i tillämpningsanvisningarna till dessa.

Ansvarsfördelning

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen genom stadsledningskontoret leder och samordnar stadens lokalförsörjning och stadens processer för lokalresursplanering. I uppgiften ingår att initiera och samordna strategiska fastighetsutvecklingsprojekt.

Stadsledningskontoret har ett övergripande ansvar för strategiska frågor, mark-, exploaterings-, fastighets- och lokalfrågor samt bedömningar av förslag till större investeringar, inhyrningar och avvecklingar av lokaler. Ansvaret omfattar bland annat följande uppgifter:

- Samordna stadens processer för lokalförsörjning och sammanställa den stadsövergripande lokalresursplanen
- Utfärda tillämpningsanvisningar för hanteringen av byggnader och lokaler
- Följa upp lokalförsörjningen mot kommunfullmäktiges mål och prioriteringar
- Föreslå prioriteringar till mål- och budgetprocessen
- Bereda fastighets- och lokalärenden inför beslut i kommunstyrelsens ekonomiutskott, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige

- Initiera och styra större fastighetsutvecklingsprojekt av strategisk stadsövergripande karaktär. Det vill säga projekt som medför höga investeringsutgifter, höga driftskostnader, är komplext eller involverar flera nämnder och bolagsstyrelser. För projekt som ska beslutas av koncernstyrelsen sker detta i samarbete med Stockholms Stadshus AB
- Utgöra ett strategiskt stöd gentemot nämnder och bolag i samband med strategiskt betydelsefulla hyresförhandlingar
- Den stadsgemensamma hyresförhandlingsfunktionen hos servicenämnden
- Ha det övergripande uppdraget att åstadkomma en effektiv samverkan mellan berörda parter gällande planeringen av stadens skolutbyggnad
- Pröva och utveckla ett övergripande forum för övriga lokalkategorier
- I samråd med berörda nämnder och bolagsstyrelser löpande utveckla styrtal) för lokalförsörjningen.

Stadsledningskontoret har uppdraget att bedöma vad som utgör den största kommunkoncernnyttan då olika förvaltningsintressen ställs mot varandra.

Inhyrande nämnder

Gemensamt för alla inhyrande nämnder

Inhyrande nämnder ansvarar för sin lokalförsörjning och bär kostnaderna för hyrda och arrenderade lokaler och anläggningar.

Nämnderna ansvarar för att lokalerna utnyttjas effektivt och för att lokalförsörjningen motsvarar verksamheternas behov. Nämnderna ska i samråd med kommunstyrelsen löpande utvärdera hyresförhållanden gällande inhyrning av lokaler där stadsinterna andrahandsuthyrningar förekommer och om det är motiverat ur ett kommunkoncernperspektiv föreslå justeringar.

Nämnderna har en strategisk roll i stadens lokalförsörjning och ska delta i stadens forum för samverkan och samplanering.

Nämnderna ska årligen sammanställa en lokalförsörjningsplan som redovisas i samband med nämndernas underlag till budget.

Inhyrande nämnder kan initiera lokalutredningar och projekt, som utförs i samverkan med hyresvärden. Genomförande ska ske enligt stadens modell för projektstyrning och beslutas enligt reglerna för ekonomisk förvaltning.

Inhyrande nämnder bör undvika att bygga upp egna utförarorganisationer för fastighetsdrift – såvida kommunfullmäktiges mål och grundläggande principer inte åsidosätts.

Stadsdelsnämnderna

Stadsdelsnämndernas lokalinhyrningar omfattar bland annat förskolor, äldreboenden, LSS-boenden, lokaler för kultur, aktivitetslokaler och administrativa lokaler.

Stadsdelsnämndernas lokalförsörjning ska vara samordnad med den stadsövergripande planeringen för bland annat skolor, äldreboenden och sociala boenden. Därför är det viktigt att planeringen bygger på enhetliga principer och tolkningar av befolkningsprognoser och andra planeringsunderlag.

Planeringen av förskolelokaler ska utföras så att alla barn har tillgång till förskoleverksamhet och att platsgarantin uppfylls. Vid utökade lokalbehov för förskola ska alltid möjligheten att utnyttja skollokaler undersökas.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden ansvarar för planeringen och försörjningen av lokaler för stadens grundskolor, grundsärskolor, fritidshem, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

Utbildningsnämnden har en ledande roll i skollokalförsörjningsplaneringen och ansvarar för upprättandet av årliglokalförsörjningsplan för detta verksamhetsområde.

Utbildningsnämnden har också ansvar för att tillsammans med SISAB, stadsdelsnämnderna och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser, utveckla arbetet i stadens samverkansforum för skollokaler.

Utbildningsnämnden ska samverka med idrottsnämnden, SISAB, och fastighetsnämnden, för att samplanera användningen och utbyggnaden av idrottsanläggningar och genomföra åtgärder för att tillgängliggöra, skolidrottshallar och idrottsytor för andra nyttjare efter skoltid.

Exploateringsnämnden

Ansvarsområden

Exploateringsnämnden ansvarar bland annat för markförvaltning och markexploatering samt för frågor om förvärv, överlåtelse eller upplåtelse av fastigheter, tomträtter och andra nyttjanderätter. Undantaget förvärv som hanteras av S:t Erik Markutveckling AB. Nämnden ansvarar även för mark utanför stadens gräns i det fall den ska avyttras eller exploateras.

Exploateringsnämnden ska delta aktivt i stadens forum för samverkan och samplanering och tillhandahålla underlag för lokalförsörjningsplaner och fastighetsutvecklingsprojekt.

Anskaffningar för framtida behov

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser säkerställa att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig service i stadsutvecklingsområden. I planeringen ska kommunfullmäktiges prioriteringar och stadens investeringsstrategi särskilt beaktas. Genom stadens markanvisningspolicy kan krav ställas på byggherrar att upplåta specialbostäder, lokaler för barn- och äldreomsorg samt vissa kategoribostäder. I samband med markupplåtelseavtal ska förutsättningar och stadens villkor klargöras vad gäller tredimensionell fastighetsbildning, förhyrning eller förvärv av lokaler och bostäder för stadens räkning. Innan exploateringsavtal tecknas ska en bindande avsiktsförklaring upprättas gällande villkoren ifråga.

Drift och underhåll

Förvaltningen av fastigheter som hanteras av exploateringsnämnden utförs i huvudsak av trafiknämnden och fastighetsnämnden. Omfattningen av förvaltningsuppdragen ska vara dokumenterade. Förvaltningen ska planeras så att staden har rådighet över fastigheterna.

Fastighetsnämnden

Ansvarsområden

Fastighetsnämnden förvaltar och utvecklar fastigheter för i första hand stadens egna verksamheter. Uppdraget omfattar fastigheter inom stadens gräns som inte passar in i de fastighetsförvaltande bolagens bestånd samt viss mark utanför stadens gräns. Fastighetsnämnden förvärvar och förvaltar även bostadsrätter som används för bland annat särskilt boende och förskolor.

Uthyrning

Vid uthyrning ska i första hand stadens egna verksamheter prioriteras. Lokaler kan hyras ut till externa hyresgäster om de inte behövs för stadens egna verksamheter eller är aktuella för avveckling.

Fastighetsnämnden ansvarar för stadens hyresförhandlingar gällande andrahandsuthyrning av bostäder där det saknas förhandlingsordning.

Fastighetsutveckling och förändringar i fastighetsbeståndet

Fastighetsnämnden ska ha en aktiv fastighetsutvecklingsplanering i syfte att optimera lokalerna utifrån verksamhetens behov. Nämnden ska i huvudsak fokusera på åtgärder som syftar till att uppgradera och anpassa befintligt fastighetsbestånd efter hyresgästernas lokalbehov och fastighetens tekniska status.

Större fastighetsutvecklingsprojekt som uppfyller ett eller flera kriterier för uppföljning av större investeringar ligger inom kommunstyrelsens ansvar att initiera. Det operativa ansvaret att utreda, planera och genomföra dessa projekt kan åläggas fastighetsnämnden.

Verksamhetsanpassningar utförs i normalfallet efter beställning från inhyrande nämnd. Ersättningsinvesteringar och andra fastighetsrelaterade investeringar utförs i normalfallet efter beslut i fastighetsnämnden.

Genomförande av projekt ska följa stadens projektstyrningsmetod för stora investeringsprojekt (SSIP) och utföras i samverkan med inhyrande nämnd. Beslutsprocessen ska följa reglerna för ekonomisk förvaltning och dess tillämpningsanvisningar.

Drift och underhåll

Fastighetsnämnden ansvarar för att nämndens byggnader och anläggningar upprätthålls i enlighet med lagar, myndighetskrav och kommunfullmäktiges mål. Byggnadernas underhåll ska långsiktigt hålla en god nivå. Fastighetsförvaltningen ska organiseras och planeras för en kostnadseffektiv hantering.

Fastighetsnämnden ska vidta åtgärder för att begränsa miljöpåverkan från nya och befintliga fastigheter, minska energianvändningen och tillgängliggöra nämndens publika lokaler för personer med funktionsnedsättning. Nämnden ska bidra till att miljöprogrammets mål för energianvändning och utsläpp kan upprätthållas.

Servicenämnden

Servicenämnden genom verksamhetsområdet Lokalplanering är stadens beställarstöd i lokalfrågor och erbjuder resurseffektiva lösningar utifrån beställarens behov. Vidare deltar man i stadens kontrakts- och hyresadministration och är systemförvaltare av det lokaladministrativa systemet LOIS (Lokaler i Stockholm), även det på uppdrag av stadsledningskontoret. LOIS möjliggör rationell och samlad hantering av stora

fastighetsdata. Stadens samtliga inhyrningar av lokaler och lägenheter, även från fastighetsförvaltande nämnder och internt mellan nämnder i andra hand, ska registreras i LOIS. Inriktningen är även att samtliga uthyrningar av lokaler och lägenheter ska administreras via systemet.

Lokalplanering hanterar och administrerar den stadsgemensamma hyresförhandlingsfunktionen på uppdrag av kommunstyrelsen. Hyresförhandlingsfunktion ska underställas samtliga lokalhyresavtal som berörs av funktionens omfattning, direkt av nämnderna eller indirekt i form av tredjepartsinhyrning av stadens bolag för bedömning. Dessutom ska funktionen underställas samtliga uppsägningar av lokalhyresavtal för kvalitetssäkring.

I övrigt kan samtliga inhyrande nämnder vid behov avropa tjänster från Lokalplanering. Verksamheten tillhandahåller expertkompetens och tjänster till inhyrande nämnder i frågor som bland annat rör:

- Beställarstöd och projektledning vid ny-, om- och tillbyggnader
- Lokalresursplanering
- Hyresförhandlingar och upprättande av hyresavtal
- Underlag till beställningar och tjänsteutlåanden
- Upprättande av funktionsprogram
- Lokalsökning
- Utbildningar om stadens lokaladministrativa frågor

Servicekommittén svarar även för administration av stadens andrahandsuthyrning av lägenheter för bostadsändamål. Vidare erbjuds tjänsten registrering av inhyrningsavtal avseende lokaler och lägenheter i LOIS.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Ansvarsområden

Bolaget äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, seniorbostäder, LSS-boenden, samt temporära studentbostäder och bostäder för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden.

Bolagets uppgifter specificeras i ägardirektiven. Huvudsakliga uppgifter är att tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder med rimliga hyror till stadens äldre, personer med funktionsnedsättning samt till av staden prioriterade grupper med svag ställning på bostadsmarknaden.

Hyreskostnaderna ska hållas nere

Hyreskostnaderna ska aktivt hållas nere, genom återhållsamhet med standardhöjningar, effektiva lokallösningar för gemensamma utrymmen och kostnadseffektiv fastighetsförvaltning. Bolaget ska även eftersträva area- och kostnadseffektiva lösningar i ny-, om- och tillbyggnation.

Samplanering och samverkan

Bolaget ska ha en aktiv roll i stadens lokalresursplanering och forum för samverkan och samplanering. Bolaget ska samverka med äldre- och stadsdelsnämnderna i upprättandet av lokalförsörjnings- och områdesplaner. Bolaget ska även delta i den årliga regionala och stadsövergripande planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp samt i utvecklingen av respektive boendeform. Bolaget ska vidare delta i genomförandet av stadens åtgärdsplan för att säkerställa behovet av äldreboendeplatser

(S)

Bilaga 14:16

under perioden 2020-2040. Bolaget har en viktig roll att säkerställa att det framtida behovet av vård- och omsorgsboende samt andra bostäder för äldre tillgodoses.

Bolaget ska vara delaktigt i stadens utbyggnad av vård- och omsorgsboenden för äldre, respektive gruppboenden för personer med funktionsnedsättning samt medverka aktivt i stadsutvecklingsprojekt och utredningar av lokalprojekt.

Fastighetsutveckling och förändringar i lokalbeståndet

Bolaget ska ha en aktiv fastighetsutvecklingsplanering i syfte att optimera fastighetsbeståndet utifrån stadens verksamheters utveckling och behov. Bolaget ska analysera möjligheterna att öka kapaciteten inom befintligt bestånd, och föreslå lösningar som ökar verksamhetsnyttan och bidrar till uppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål. Fastighetsbeståndet ska planeras för flexibla boendelösningar som klarar efterfrågeförändringar över tid. Åtgärder i fastigheterna ska planeras i samverkan med berörda verksamheter. Bolaget ska tillhandahålla evakueringslägenheter vid renovering i bolagets fastigheter.

Förändringar i fastighetsbeståndet bör vara baserade på redovisade behov i stadens äldreboendeplanering och lokalförsörjningsplan. Beslutsprocessen vid anskaffning och avveckling ska följa reglerna för ekonomisk förvaltning. Bolaget ska genom en aktiv fastighetsförvaltning identifiera möjligheter till strategiska förvärv av fastigheter för att tillgodose framtida behov. Strategiska förvärv bereds gemensamt av stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB för beslut i koncernstyrelsen och kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Ansvarsområden

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens skol- och förskoleverksamhet. Bolagets uppgifter specificeras i ägardirektiven. Den förväntade ökningen av antalet elever kommer att ställa stora krav på bolaget för att klara av den stora utbyggnad som krävs. Därför är det angeläget att SISAB har en ledande roll i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av skolor och förskolor och tar ansvar för att söka lämpliga lokaler och markanvisningar för att tillgodose det prognosticerade utbyggnadsbehovet.

Samplanering och samverkan

Bolaget ska ha en aktiv roll i stadens lokalförsörjning och forum för samverkan och samplanering. Bolaget ska ha en ledande roll i planeringen och genomföra utbyggnaden av förskolor och skolor samt samverka med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna i upprättandet av lokalförsörjnings- och områdesplaner.

Områdesplaner ska vara baserade på redovisade behov och prioriteringar utifrån kommunstyrelsens övergripande skolplanering och utbildningsnämndens lokalförsörjningsplaner.

Fastighetsutveckling och förändringar i lokalbeståndet

Bolaget ska ha en aktiv fastighetsutvecklingsplanering i syfte att optimera beståndet utifrån stadens prognosticerade behov. Bolaget ska aktivt föreslå lösningar som ökar verksamhetsnyttan och bidrar till uppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål. Åtgärder i fastigheterna ska planeras i samverkan med berörda verksamheter.

Beslutsprocessen vid anskaffning ska följa reglerna för ekonomisk förvaltning.

Bolaget ska genom en aktiv fastighetsförvaltning identifiera möjligheter till strategiska förvärv av fastigheter för att tillgodose framtida behov. Strategiska förvärv bereds gemensamt av stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB för beslut i koncernstyrelsen och kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

När SISAB hyr in lokaler i första hand från extern aktör ska i inhyrningsavtalen följa stadens anvisningar för inhyrande nämnder i tillämpliga delar. Detta för att säkerställa att staden agerar enhetligt gentemot externa aktörer.

S:t Erik Markutveckling AB

Bolagets huvuduppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter eller aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser eller andra funktioner. Bolagets uppgifter preciseras i ägardirektiven.

Bolagets verksamhet ska vara inriktat på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling. Bolaget ska i samverkan med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov.

Bolagets uppgifter sammanfaller delvis med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden och övriga fastighetsförvaltande bolag. Principer för gränsdragningen gentemot dessa är att bolaget i huvudsak ska förvärva och förvalta fastigheter där följande kriterier uppfylls

- Förvärvet innebär fastighetsköp i bolagsform
- Förvärvet omfattar bebyggda fastigheter med främst kommersiella hyresgäster
- Förvärvet är av strategisk betydelse för staden, men där stadsutveckling eller annan användning kan inte bli aktuell förrän tidigast om 10-15 år

Prövning av barnets bästa

Bakgrund

Sveriges riksdag fattade beslut om att ratificera FN:s konvention om barnets rättigheter den 1 juni 1990. Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag, barnrättslagen. Det innebär bland annat att barnets bästa ska prövas innan olika beslut fattas och att medborgare har rätt att överklaga beslut med hänvisning till den nya lagen.

Barnets rättigheter

Barnkonventionen innehåller 54 artiklar som alla tillsammans utgör en helhet. Fyra av artiklarna utgör de grundläggande och vägledande principerna som alltid ska beaktas vid frågor som rör barn. Det handlar om barnets rätt till icke-diskriminering (artikel 2), barnets rätt att få sitt bästa prövat (artikel 3), barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6) samt barnets rätt att komma till tals (artikel 12). Budgeten är det övergripande dokument som fastställer målen för hela stadens arbete och de ekonomiska förutsättningarna för att i realiteten kunna beakta barnets bästa i stadens verksamheter.

FN:s barnrättskommitté ger, enligt barnombudsmannens stödmaterial, i sin allmänna kommentar nr 14 förslag på rättigheter som är extra viktiga i en prövning av barnets bästa. Det är:

- Barnets rätt att uttrycka sina åsikter.
- Barnets rätt till identitet.
- Barnets rätt till familjemiljö och relationer.
- Barnets rätt till omsorg.
- Barnets rätt till skydd och säkerhet.
- Barnets rätt till hälsa.
- Barnets rätt till utbildning.

Med avseende på stadens verksamhet och föreliggande budgetdokument bör särskilt frågorna om barnets bästa prövas utifrån rätten till utbildning, hälsa, omsorg, familjemiljö samt skydd och säkerhet.

Den politiska majoriteten tillämpar inte lagen

I Barnombudsmannens stödmaterial om prövning av barnets bästa framgår det tydligt att: *”Prövningar av barnets bästa ska också göras i nämndbeslut, beslut i kommun om budget, stadsplanering”*.

Trots detta saknas en sådan analys i Finansborgarrådets förslag till budget. Det är dåligt i sak sett till barnets bästa att barnrättsperspektivet så lyser med sin frånvaro. Det är också dåligt eftersom legaliteten i stadens budget med avsaknaden av en prövning av barnets bästa i enlighet med gällande lagstiftning kan komma att ifrågasättas. Det är anmärkningsvärt att detta sker för andra året i rad trots att avsaknaden av en sådan analys uppmärksammades redan föregående år.

Särskilt uppseendeväckande blir beslutet att inte pröva barnets bästa när den politiska majoriteten i kommunfullmäktige förväntar sig av andra att motsvarande prövningar ska ske men inte själva gör det.

I Finansborgarrådets förslag återfinns exempelvis följande uppdrag under direktiv till samtliga nämnder och styrelser: *”fortsätta utvecklingen av barnperspektivet med*

särskild utgångspunkt i barnkonventionen genom att öka barns inflytande i verksamheten”.

Det är välkommet och bra att stadens nämnder har ett uppdrag att jobba i enlighet med barnkonventionen. Samtidigt synliggör det dock det minst sagt underliga i att finansborgarrådets förslag till budget inte prövas i enlighet med barnkonventionen och utifrån barnets bästa.

Stadens budget är omfattande och det är inte rimligt att i ett femhundra sidor långt dokument, som styr daglig verksamhet för närmare miljonen stockholmare, i detalj pröva alla förslag utifrån barnets bästa. Därför är det angeläget att nämnder, styrelser och verksamheter i enlighet med lagstiftningen i det fortsatta arbetet prövar hur verksamheten kan vara till barnets bästa.

Det förhindrar dock inte att stadens borgerliga majoritet borde prövat sitt budgetförslag sett till barnets bästa utifrån hur de viktigaste och övergripande prioriteringarna påverkar barnets bästa. Inte minst borde detta gälla kring vilka förutsättningar nämnder och styrelser ges för att kunna implementera barnrättsperspektivet i sina verksamheter. Att så inte skett beror dessvärre delvis på att det finns flera förslag till beslut i finansborgarrådets budget som till sina konsekvenser inte stärker barnets bästa.

Vi redovisar en prövning av vårt socialdemokratiska budgetförslag utifrån barnets bästa i denna bilaga. Det går dock inte att bortse från att även finansborgarrådets förslag nu och under de senaste åren påverkat förutsättningarna för stadens verksamheter genom att detta röstats igenom av kommunfullmäktiges majoritet. Därför redovisar vi här en prövning av barnets bästa både sett till finansborgarrådets förslag (i en kortare version och med förhoppningen att ärendet prövas mer noggrant framöver) och det socialdemokratiska förslaget.

En viktig del av barnkonventionen är att barn ska ges möjlighet att göra sina åsikter hörda. Det finns därför anledning för staden framöver att pröva olika modeller för att en prövning av barnets bästa avseende budgetbeslut också inrymmer konkreta dialoger med barn. På samma sätt som fackliga organisationer informeras och lyssnas på bör framtida budgetar rymma samråd med barn och ungdomar.

Prövning av barnets bästa – finansborgarrådets förslag till budget

Nedan följer en kort prövning av finansborgarrådets förslag till budget

Barnets rätt till familjemiljö och omsorg.

Staden har en viktig roll sett till social omsorg och bostadspolitik för att säkerställa barnets bästa. Under pandemin har detta blivit mer tydligt än tidigare år. Barn som bor och går i skola i områden som präglas av trångboddhet har under de senaste åren ofta haft större frånvaro. Trångboddheten, ofta med inslag av generationsboende, har inneburit att barn och ungdomar har behövt känna och bära ett ansvar för att äldre familjemedlemmar inte ska drabbas av smitta. Inte bara i denna direkta effekt har trångboddhet konsekvenser. Även när det gäller möjligheten att studera i hemmiljön bidrar till att barn i dessa miljöer ofta får sämre förutsättningar. Det är därför av central betydelse att staden jobbar aktivt för minskad trångboddhet. Avgörande för detta är att det byggs fler bostäder med rimliga hyror och att de hyresrätter som redan finns med lägre hyror inte avvecklas som hyresrätter.

I Stockholm har bostadsbyggandet och planerandet för detsamma minskat under de tre senaste åren jämfört med förutvarande år. I det budgetdokument som finansborgarrådet nu presenterar minskar nybyggnationen av allmännyttiga hyresrätter samtidigt som

ombildningarna av existerande hyresrätter fortsätter. Denna mandatperiod kommer bli en period då antalet allmännyttiga hyresrätter med rimlig hyra minskar kraftigt. Det i sin tur riskerar innebära att familjer med små ekonomiska marginaler antingen helt har svårt att hitta lägenheter som de har råd med eller alternativt kommer tvingas minska sin bostadsyta eller förtäta boendet ytterligare. Detta är särskilt dåligt för barnet som drabbas av trångboddheten. I detta avseende är det uppenbart att finansborgarrådets förslag inte har tagit hänsyn till barnets bästa.

Barnets rätt till skydd och säkerhet

Barn har rätt till en trygg uppväxt. Det är därför oroande att den upplevda tryggheten i skolan sjunker. Samtidigt växer såväl påverkan som hot och lockelser från gäng och organiserad brottslighet i vår stad. Barn drabbas därtill ofta av kriminalitetens effekter.

I det läget behöver samhället vara starkare än någonsin. Polis och rättsvårdande myndigheter behöver säkerställa att barn varken lockas in i brottslighet eller utsätts för våld eller andra konsekvenserna av organiserad brottslighet. Samtidigt är det uppenbart att det förebyggande arbetet också behöver stärkas. Polismyndigheten är tydlig i sina önskemål om att Stockholms stad måste träda fram och ta ett större ansvar för att genom skola och socialt arbete kunna möta och stödja barn för att hindra att de lockas in i arbete.

I detta avseende är det välkommet att finansborgarrådets förslag innebär att de förbättrade förutsättningar för socialtjänsten som inleddes år 2014 fortsätter. Det är en välkommen omprövning av de besparingar som gjordes år 2012 och år 2013. De besparingar som gjordes på socialtjänsten då innebar att staden inte klarade att stoppa barn från att rekryteras in i kriminalitet och idag är flera av dem ledande i organiserad brottslighet. Detta får aldrig upprepas och det är därför rimligt, sett till barnets bästa, att socialtjänsten fått såväl en större budget som ett uppdrag att jobba närmare skolan. Det är dock uppenbart att det finns stora behov av ytterligare förebyggande insatser. Den starka ökningen av placerade barn och ungdomar i vissa stadsdelsnämnder gör det tydligt att ambitionerna för det förebyggande arbetet behöver stärkas ytterligare – sett till barnets bästa.

När det gäller skolans förutsättningar att möta upp detta arbete är det dock mer tveksamt vilka konsekvenser stadens budget får. Schablonen till grundskolan höjs i år. Det är sett till barnets bästa en välkommen omprövning av 2020 års kraftiga sparkrav. Dessa lever dock kvar som en grundförutsättning och det är värt att konstatera att den genomsnittliga schablonökningen för denna mandatperiod kraftigt understiger pris- och löneökningarna. Inga specifika medel anslås till skolorna för ökat förebyggande arbete och trygghetsåtgärder. Risken är alltså att skolorna har väldigt begränsade förutsättningar att möta upp arbetet från socialtjänsten.

Även andra verksamhetsområden som kultur samt barn, fritid och kultur har fått se kraftiga sparkrav. Tillsammans med att avgifterna höjts till fritidsklubbarna höjs med 50 procent riskerar dessa beslut att innebära att samhällets alternativ till gängen ges sämre förutsättningar och blir alltmer otillgängliga. Sammantaget är det knappast en politik som kan sägas se till barnets bästa.

Barnets rätt till utbildning

Barnets rätt till en utbildning är grundläggande. Den höjning av skolbudgeten som görs nu är välkommen sett till barnets bästa – men som det redovisas ovan innebär helheten sett till innevarande mandatperiod tydliga sparkrav på skolan vilket försämrat möjligheten att möta alla barns behov.

Än tydligare blir det om man granskar förskolans budget. I samtliga budgetar som lagts efter valet år 2018 har schablonökningen till förskolan understigit den av SKR beräknade kostnadsutvecklingen. Det har inneburit tydliga sparkrav även här. Som framgår av skolresultaten är det särskilt barn med mindre resurser i hemmet som drabbas av bristande resurser i skolan och klyftorna sett till resultaten riskerar därmed att fortsätta öka. En sådan utveckling är inte till barnets bästa.

Prövning av barnets bästa – Socialdemokraterna förslag till budget

Nedan följer en kort prövning av Socialdemokraternas förslag till budget.

Allmän bakgrund

I propositionen om barnkonventionens inkorporering i svensk lagstiftning konstaterade regeringen att:

”Barnrättighetsutredningens kartläggning och andra studier och rapporter som utredningen har tagit del av, liksom utredningens samtal med myndigheter, organisationer och med barn själva, visar, enligt utredningen, att rättigheterna ofta inte får tillräckligt genomslag i beslutsprocesser som rör barn. Konventionen tycks snarare uppfattas som ett policy- eller värdegrundsdokument för verksamheten. Att barnkonventionen i förhållande till barn innebär skyldigheter för verksamheter på statlig och kommunal nivå har, enligt utredningen, inte fått tillräckligt genomslag. Det gäller även inom områden där det i den lagstiftning som tillämpas på området och som styr verksamhet och beslutsfattande finns särskilda bestämmelser som utgår från rättigheterna i konventionen. Utredningens övergripande intryck är att myndigheter på statlig och kommunal nivå i många avseenden inte har fått tillräckligt stöd i att tolka konventionens rättigheter i förhållande till den egna verksamheten och gällande rätt. Detta förstärks av att förarbeten till bestämmelser som utgår från barnkonventionen och olika riktlinjer som ska vara till stöd i rättstillämpningen enligt utredningen kan vara otydliga och även sakna förankring i barnkonventionen. Utredningen konstaterar att bristerna är tydligast i fråga om principen om barnets bästa och barnets rätt att få uttrycka sina åsikter. Kartläggningen visar vidare att barnets bästa inte används som ett tillvägagångssätt i beslutsprocesser som rör barn. Det är enligt utredningen en genomgående brist i de beslutsprocesser som kartlagts. På vilket sätt beslutsfattaren har tagit hänsyn till barnets bästa och hur beslutsfattaren har gått tillväga för att bedöma vad som är barnets bästa för ett enskilt barn framgår generellt sett inte i utredningar och beslut. Trots att det finns uttryckliga bestämmelser om barnets bästa i svensk lagstiftning på tre av kartläggningsområdena är det, enligt utredningen, vanligt att bedömningen inte tar sin utgångspunkt i det enskilda barnets situation. I stället bedöms barnets bästa utifrån generella uttalanden i förarbeten, policydokument och andra riktlinjer. Det går heller inte att utläsa vilka avvägningar och bedömningar som myndigheter gjort i de fall barnets intressen ska vägas mot andra intressen. Kartläggningen har också visat att barnkonsekvensanalyser inte används på något systematiskt sätt inom något av de kartlagda områdena. Kopplingen mellan barnets åsikter och bedömning av barnets bästa är, enligt utredningen, också otydlig i rättstillämpningen. När det gäller barns möjligheter att få komma till tals visar utredningens kartläggning att det ofta inte förs samtal med barn och att det många gånger inte motiveras varför så inte skett.”

I de överväganden som gjordes i propositionen om tillämpningsföreskrifter konstaterade därför regeringen att:

”Principen är också ett tillvägagångssätt i beslutsprocesser. Den aktuella principen innebär att när ett enskilt barn eller en grupp barn kommer att påverkas av ett beslut,

måste beslutsprocessen innehålla en utvärdering av eventuella positiva eller negativa konsekvenser för barnet eller barnen. I beslutet ska beslutsfattaren dessutom motivera på vilket sätt hänsyn har tagits till barnets bästa, dvs. vad som beslutsfattaren ansett vara barnets bästa, vilka kriterier detta grundas på och hur barnets intressen vägts mot andra intressen, vare sig dessa handlar om övergripande policyfrågor eller enskilda fall. Myndigheter på olika nivåer som fattar beslut som rör barn måste bedöma och fastställa barnets bästa genom barnanpassade förfaranden. Det är en process som innefattar flera steg och där barnets åsikter utgör en väsentlig del.

...

Principen om barnets bästa måste ses som ett tillvägagångssätt i varje beslutsprocess där barn är berörda. Vidare bör varje beslut som rör ett eller flera barn innehålla en motivering där det bl.a. bör framgå vilka aspekter som beslutsfattaren ansett vara relevanta i bedömningen av barnets bästa.”

Lagstiftningens krav är därigenom tydliga och varje beslut av större betydelse bör prövas utifrån barnets bästa. Som vi redovisat ovan anser vi att dialog med barn bör vara en naturlig del av framtida processer för att ta fram stadens viktigaste styrdokument.

Vi inser också naturligt att det finns begränsningar i även vår förmåga att självkritiskt värdera våra egna förslag sett till barnets bästa. Därför bör det vara en återkommande process att budgeten värderas av exempelvis stadens tjänstemän utifrån detta perspektiv.

På samma sätt som granskning bör ske externt är det naturligt och i enlighet med gällande lagstiftning att beslutsfattare öppet och transparent ska redovisa de överväganden som legat till grund för besluten. Vi redovisar därför våra överväganden här och lämnar därmed dessa öppna för granskning och offentlig debatt.

Barnets rätt till familjemiljö och omsorg.

I sociala hållbarhetskommisionens slutrapport ”Skillnadernas Stockholm” konstateras att ojämlika livsvillkor syns redan i munnen på våra barn. Bland treåringar är hål i tänderna 13 gånger vanligare i den stadsdel som är värst utsatt jämfört med den med lägst andel. Kommissionen konstaterar att skilda förutsättningar i livet återkommer inom fler områden såsom skolan, hushållens ekonomi och boendesituationen.

När det gäller ekonomin konstaterar kommissionen att ”Barn och deras familjers ekonomiska situation utgör en grundläggande förutsättning för vilka uppväxtvillkor barn har i övrigt. Det finns ett samband mellan barnfamiljers ekonomi och viktiga aspekter såsom barns hälsa, boendevillkor och möjligheter att delta i fritidsaktiviteter.” Även om den absoluta fattigdomen (enligt kommissionen) ökade mellan år 2004 och 2013 visar samtidigt att den absoluta fattigdomen minskat till följd av att färre behöver försörjningsstöd. Det är bra att färre barn går hungriga men som kommissionen också påpekar: ”För dessa barn och ungdomar kan den relativa fattigdomen vara väl så kännbar då deras livsvillkor kan skilja sig avsevärt från deras kamraters.”

Kommissionen redovisar vidare att det finns ett samband även avseende hushållens ekonomi och barns deltagande i idrottsaktiviteter. ”För barn vars familjer har de svagaste ekonomiska förutsättningarna deltar däremot endast var femte pojke och var tionde flicka i en idrottsförening.”

Ytterligare en faktor som kommissionen lyfter är hur trångboddhet bidrar till sämre förutsättningar för barn. ”Att bo för trångt medför negativa effekter på den boendes välbefinnande. Det handlar om rent praktiska bekymmer som såsom exempelvis barns möjligheter att kunna läsa läxor i lugn och ro. Trångboddheten skapar också

påfrestningar i form av brist på personlig integritet, vilket i sin tur är negativt för hälsan.”

Utifrån rapporten är det rimligt att pröva stadens budget utifrån barnets bästa i dessa avseenden.

Vad kan Stockholms stad göra för att minska den ekonomisk ojämlikhet och den bostadsbrist som drabbar barn hårt?

- De socialförsäkringssystem som bidrar till att ge även det mest utsatta barnet goda livsvillkor är i huvudsak statligt reglerade. Staden hanterar, utifrån gällande lagstiftning, regelverket kring ekonomiskt bistånd. Under förra mandatperioden stärktes barns rättigheter genom att dels normen för bistånd förändrades så att även IT och SL-kort kunde räknas in i normen. Därtill ökades möjligheterna för barn till papperslösa att kunna få bistånd. Dessa beslut har inte omprövats under denna mandatperiod vilket vi välkomnar. Inga ytterligare beslut i denna del föreslås i denna budget men det kan finnas anledning att fortsatt se över regelverket.
- Ekonomisk utsatthet grundas i allt väsentligt i arbetslöshet eller i arbeten med så dåliga villkor att det tvingar familjer, och barn, att leva i fattigdom. Det är därför centralt att fler får jobb och att jobben har goda villkor. I denna budget föreslås en rad sådana åtgärder.
  - Fler kommer kunna ta steg ut ur långtidsarbetslöshet till jobb genom att antalet subventionerade Stockholmsjobb ökar kraftigt. Det förstärker hushållets ekonomi under tiden jobbet utförs. Stockholmsjobben är därtill konstruerade så att de som tidigare inte varit kvalificerade till A-kassan ges möjlighet att komma med i denna och därmed ha en ekonomisk trygghet i händelse av framtida arbetslöshet.
  - Skärpta krav på egen och upphandlad verksamhet bidrar till fler jobb som ger ekonomisk förbättring för familjen och barnet. Sociala krav vid upphandling bidrar till att fler jobb skapas för grupper långt från arbetsmarknaden. Krav på heltid och fler tillsvidareanställningar bidrar till att stärka inte minst ekonomin i många hushåll med ensamstående mammor.
  - Fler platser på vuxen- och yrkesutbildning bidrar till ökade möjligheter att hitta nya jobb.
  - Avskaffad avgift för fritidsklubb ger fler barn chansen. Det innebär att familjer med begränsad ekonomisk styrka inte ska tvingas välja bort verksamhet som är viktig såväl för barnets trygghet som för barnets utveckling och möjlighet att vara med sina kompisar.
  - Sänkt avgift för kulturskolan och omstartsstöd till föreningar som jobbar med att rekrytera de som lämnat aktiviteter under pandemin kan bidra till att fler deltar i organiserade aktiviteter.
- Trångboddhet är ett problem som blivit än mer uppenbart under pandemins utbredning. Sannolikt till följd av en direkt oro att smitta familjemedlemmar har skolföräldrarna varit störst i de områden där trångboddheten är som störst. Stockholms stad behöver nu därför vidta åtgärder för att minska trångboddheten.
  - Ökad produktion inom allmännyttan. Det är det enda område staden har full rådighet över. Här är det som ovan beskrivits ett problem att den politiska majoriteten vill minska nyproduktionen samtidigt som säljer ut hyresrätter. I Socialdemokraternas budget finns en vilja att bygga fler

hyresrätter och därigenom bidra till en bättre bostadssituation för familjer som bor trångt idag.

- I uppdraget ligger också ett kvantifierbart mål för nyproduktion med rimlig hyra. Det är inte bara tillgången på hyresrätter som skapar trångboddhet. Även ekonomisk förmåga att betala hyran spelar in. Under förra mandatperioden sänktes inkomstkraven för allmännyttiga bostadsbolag vilket bidragit positivt till trångbodda familjers möjlighet att efterfråga lägenheter i den storlek de behöver. Även givet det är det dock ett problem om ”billigare” äldre lägenheter säljs ut. Förslaget i denna budget att stoppa utförsäljningar av hyresrätter med lägre hyra kan också förväntas bidra positivt till barnets bästa.
- Ett urval av övriga förslag som kan antas påverka området rätt till en bra familjemiljö och omsorg
  - I budgeten föreslås en rad sociala insatser för att säkerställa att barnet får den bästa uppväxten. Här finns exempelvis förslaget att erbjuda fler familjer ett föräldrastödsprogram.

Barnets rätt till skydd och säkerhet

I rapporten Skolundersökningen om brott från Brottsförebyggande rådet, BRÅ, i november 2020 konstateras att ungdomar i stor utsträckning är utsatta för brott samtidigt som ungdomar ofta också begår brott. Otryggheten och utsattheten för brott följer mycket resultaten i de undersökningar som staden själva gjort. Otryggheten och ohälsan har under lång tid ökat bland barn i Stockholms skolor. Detta budgetförslag ser, erkänner och möter detta växande problem.

Vad kan Stockholms stad göra för att öka barnets trygghet, säkerhet och välmående?

- Brottsbekämpning är ytterst ett statligt ansvar genom polisen. Detta gäller självklart också brott som begås mot barn i familjen eller i skolan. Det hindrar inte att staden kan göra mer när det gäller förebyggande arbete. I detta budgetförslag redovisas flera förslag på åtgärder som skulle göra skillnad för barn som far illa.
  - Polisen har länge efterlyst mer förebyggande arbete från kommunerna. I finansborgarrådets förslag till budget finns vissa inslag i socialtjänsten som skulle innebära förbättrad förmåga. Men det saknas nästan helt förslag på skolans område. I vårt förslag höjs schablonen till skolan, fritids och förskolan vilket stärker dessas förmåga att se barnet som har problem. Därutöver görs i detta budgetförslag även en stor satsning på förebyggande arbete mot barn i åldersgruppen 10-15 år. Förslaget bygger på exempelvis en stärkt fritidsklubb, fler vuxna i skolan, mer öppna kultur- och idrottsverksamheter samt stärkt socialt arbete. Avsikten är att ingen ung ska dras in i kriminella nätverk.
  - Mer uppsökande arbete, såväl i det offentliga rummet som riktat mot familjer, initieras för att säkerställa att inga barn far illa. Modell enligt Islandsprojektet initieras vilket stärker insatser vid akuta våldshändelser i familjer med barn.
  - Barn som drags in i kriminella miljöer, och deras familjer ska få omedelbart och konkret stöd från staden. Särskilda team startas för uppgiften
  - Insatser för barn och ungdomar som riskerar att fastna i drogmissbruk förstärks genom ökad budget till exempelvis Mini Maria.

- Fler barn ska må bra. Rapporterna om elevhälsa i staden är ingen munter läsning. Under lång tid har den psykiska ohälsan tilltagit. Till viss del finns det säkert anledningar som kan tillskrivas en allmän samhällsutveckling men det är bara att medge att samhällets stöd för unga som mår dåligt varit allt för svagt och senfärdigt. Det måste ändras.
  - Elevhälsan förstärks i detta förslag med 30 miljoner kronor. Avsikten är att det på varje skola ska finnas ett fullständigt elevhälsoteam med tillräcklig tjänstgöringsgrad. Det innebär en förändring mot idag då viktiga kompetenser ofta hyrs in per timmar och därmed inte skapar relationer med de barn som mest behöver det. Även på förskolans område behöver elevhälsan förstärkas och budgetförslaget rymmer därför ett förslag om motsvarande team på stadsdelsnivå. I båda fallen innebär satsningen en betydande förstärkning av skolans möjlighet att stödja barn som mår dåligt.
  - I många fall behövs dessutom en förstärkt samverkan med regionen och barn- och ungdomspsykiatrien. Staden behöver därför under kommande år ställa tydliga krav på regionen att verksamheten där i motsvarande grad förstärks.

Barnets rätt till utbildning

I tertialrapport två år 2020 konstaterar utbildningsnämnden att klyftorna ökat mellan de mest resursstarka skolorna och de med sämre förutsättningar. Det är en oroväckande utveckling som innebär ett brott mot den positiva utveckling som syntes under år 2017 och år 2018. Konsekvensen blir att barn i vardagen får uppleva misslyckanden som de inte skulle ha behövt genomleva om skolan fungerat bättre och fått bättre förutsättningar. Det är ett misslyckande för samhället som också riskerar leva kvar genom hela livet. Stockholm måste bryta utvecklingen. Alla barn måste ges förutsättningar att klara skolan. Allt annat är ett fundamentalt misslyckande. Detta budgetförslag ser utmaningen, inser att arbetet måste vara långsiktigt men utgår också från att arbetet inte kan skjutas på framtiden.

Vad kan Stockholms stad göra för att öka barnets rätt till utbildning?

- Fler ska klara skolan genom rätt till mer lärarstöd. I budgeten formuleras ett mål om att antalet barn som lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasiet ska halveras. Det kräver mer stöd med tydligt fokus även på de tidiga åren.
  - Schablonen höjs reellt i en omfattning som innebär att Stockholms skolor kommer kunna anställa ytterligare drygt 160 lärare eller andra pedagoger.
  - En extra satsning görs specifikt på de tidiga årskurserna där mer resurser riktas för att alla barn ska klara läsa-, skriva- och räknagarantin.
  - Den öppna skolan mellan åtta och åtta med personal och verksamheter utökas till fler verksamheter och fler grupper vilket gör det möjligt att stödja särskilt de elever som har extra behov.
  - De elever som har de allra största behoven ges utökat stöd genom att staden ska öppna fler egna resursskolor samt anställa fler specialpedagoger.
- För att särskilt stödja barns läsande reserveras pengar både för folkbibliotekens verksamheter riktade mot barn samt för en ökad bemanning på skolbiblioteken.
- Förskolan ska kunna se varje barn och stödja hans utveckling.
  - Schablonen höjs motsvarande drygt 200 pedagoger i stadens förskolor. Det ger möjlighet att varje barn får det stöd som hen har behov av och rätt till.

- Ett extra anslag riktas för att utöka introduktionsförskolorna som riktar sig specifikt mot grupper med låg grad av deltagande i förskolans verksamhet. Därigenom ökas integrationen och barn får i ökad utsträckning tillgång till den språkutveckling som följer av verksamheten.
- Därtill reserveras medel för att förbättra ljudmiljön på förskolan och till att rusta upp ett antal förskolegårdar. I budgeten föreslås också att planeringen av förskolor ska utgå från barnets behov av lek och att förskolegårdar ska värderas utifrån så kallade lekvärdesfaktorer.

Sammanfattning

Stockholms stad har precis som många andra kommuner mycket kvar för att konsekvent integrera ett barnrättsperspektiv i sitt beslutsfattande. Denna bilaga är ett första steg för att visa behovet av att beslut analyseras utifrån barnets bästa. Det är i sak dessutom viktigt. Som vi visat här och som framgått av hållbarhetskommisionens slutrapport – det finns väldigt mycket kvar att göra för att hävda barnets rätt och barnets bästa. Det arbetet har bara börjat.